„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V. évf. 1. szám
1994. február
50,— Ft

A jövő biztosabb, mint a múlt

Interjú az AIDS-ről

Ábrahám felszabadító hite

A devianciáról

Moha-mese

Megújuló egyházszervezetet

Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája

Megbénított karizmák

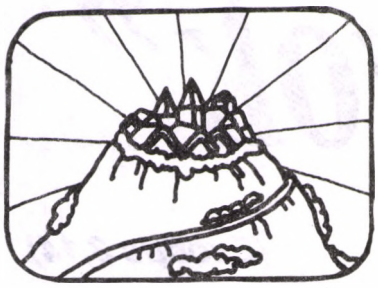

Julius Morel

A jövő biztosabb, mint a múlt

1. Bevezetés

Előadásom címének egy Karl Rahner–idézetet választottam. Súlyos ok késztetett erre a döntésre. Az egyház társadalmi szerepének elemzése, vagyis előadásom lényegi tartalma hasonló viszonyban van ugyanis a rahneri gondolattal, mint a skolasztikus bölcseletben a lényegi szerkezet a lét konkrét feltételeivel. Egyszerűen kifejezve: Felesleges időveszteség volna az összefüggéseket világosan feltárni, ha az azokból folyó konkrét megvalósítás legfontosabb előfeltételeit nem fogadnánk el. Ez utóbbiakra vonatkozik Rahner gondolata, melyet bevezetésként röviden vázolni szeretnék.

1.1. A merészség tuciorizmusa

A 16. század táján három erkölcstani rendszer harcolt a hivatalos elismerésért. A probabilizmus állítása ez volt: bizonytalan esetben dönthetünk bármelyik alternatíva mellett, amely *valószínűleg* jó. A probabiliorizmus azt tanította, hogy csak a *valószínűbbet* szabad választani. A tuciorizmus szerint pedig csak a *biztosabb* megoldás az erkölcsileg megengedett. — Rahner kettősen szellemes iróniával választja ki a szőrszálhasogató, anakronisztikus vitának a legkonzervatívabb irányzatát, és saját fegyverét fordítja ellene.

„A mai helyzetben a gyökeresebb, a többet merészelő, az újat bátran inauguráló megoldás a helyesebb megoldás"[1]. Minthogy az egyháznak az eltávolodása attól a társadalomtól, amelyhez kötelező küldetése van, a közelmúltban csak növekedett, jogosnak látszik az a kijelentés, hogy „ma a legbiztosabb már nem a múlt, hanem a jövő"[2], vagyis ma imperativusznak tekintendő „a merészség tuciorizmusa", a merészség biztosabb volta[3].

Előadásomban megkísérlek néhány szempontot érinteni, melyek alátámasztják meggyőződésemet, hogy ti. a rahneri tételt a magyar valóságra alkalmazni lehet és kell. Aki ezt elfogadja, annak számára világos lesz, hogy ha az egyház társadalmi szerepének elemzéséből levonható következményeket napjainkban meg akarjuk valósítani, akkor a merészség fontosabb, mint az óvatosság, a bátorság jobb tanácsadó, mint a félénk halogatás, a gyökeres megoldás eredményesebb, mint a lassú, átmeneteket célzó kompromisszum — ha konkrét esetekben kivételesen más döntést követel is lelkiismeretünk. Az egyháznak a társadalomtól való elképesztő lemaradását alapvetően lehetetlen olyan beállítottságú egyházi képviselőkkel, hívőkkel és tisztségviselőkkel behozni, akiknél az egyetlen szerencse, hogy nem a 20. század kezdete előtt születtek, mert különben megakadályozták volna, hogy megkezdődjön.

— Ezért előadásomat úgy fogom fel, mint tudományosan megalapozott motiválást az ilyen értelmű „megtérésre", a közelmúlt igézetéből való felszabadulásra és a bátor jövő felé fordulásra. — Előre elnézést kérek azoktól, akik ennek tartalmával, súlyponthelyezésével vagy stílusával nem rokonszenveznek. De hát hol volna helyénvaló az ilyen kendőzetlen beszéd, ha nem itt, ahol egyházunkat őszintén szerető, képzetten gondolkodó emberek találkoznak a Pax Romana hagyományosan nyílt és toleráns keretében?

1.2. A társadalom az egyház működésének adott kerete

Bevezetésem második részében az eddig mondottak szerint értelmezett egyházi megújulás szükségességével kapcsolatban szeretnék néhány szociológiai törvényszerűségre emlékeztetni. — Minden társadalom elsősorban „személyek sajátos típusú egysége". Ezen személyek egy része az egyháznak, illetve az egyházaknak is tagja: mintegy „kettős állampolgársággal" rendelkezik. Ez annyit jelent, hogy mindazok, akik egy esetleg megújuló magyar társadalomnak és ugyanakkor egy esetleg nem megújuló magyar egyháznak tagjai, mind megosztottabb, skizofrénebb, elviselhetetlen helyzetbe kerülnek. — És itt még egyszer hangsúlyoznunk kell, hogy egy társadalom sohasem amorf tömeg, hanem mindig az emberi együttélés jellegzetes típusának hordozója. Ezt a típust az uralkodó gondolkodási és magatartási minták jellemzik. Ezért beszélünk (ha nem is egyszerű és általános érvényű definíciók értelmében, de joggal) pl. ipari társadalomról, jóléti társadalomról, szekularizált társadalomról vagy informált társadalomról. Az adott társadalomban érvényes gondolkodási és magatartási mintáknak akkora a jelentősége, hogy méltán foglalkozunk a valóság társadalmi konstrukciójával"[4], és megokoltan állíthatjuk, hogy itt egyfajta koordinátarendszerről van szó, melytől értékítéletünk függ, hogy ti. mi van „fönn" és mi „lenn", mi van „jobbra" és mi „balra". Konkrét példákkal kifejezve: Ugyanaz a szeretet követelhet tőlünk az egyik társadalmi típusban békét, a másikban harcot, ugyanaz a kifejezés lehet az egyik társadalmi típusban a legjobb közlés, a másikban pedig a félreértések forrása. Ilyen értelemben döntő kérdés, hogy a kereszténység közlése az egyház részéről az adott, éppen érvényben levő, uralkodó társadalmi típusban megfelelő-e vagy nem, hogy azzal szinkronban van-e vagy ahhoz viszonyítva anakronisztikus.

2. Magyar egyház a magyar társadalomban

A magyar társadalomnak kialakult vagy kialakulóban lévő új típusával, valamint a magyar katolikus egyház jelen arculatával sok hozzáértő szakember foglalkozik — egyesek meglepő módon már évtizedek óta, mások az utolsó négy évben. Mostani, eszmecserét indukálni szándékozó rövid

előadásomban ezekre a tanulmányokra, és sok nyugati analógiára támaszkodva megkísérlem a megújuló magyar társadalom típusának hat lényegesnek látszó jellemzőjét felvázolni, mindegyik pontban szembesítve ezt a jelen magyar katolikus egyház lehetőségeivel, tehetetlenségének okaival, feladataival.

2.1. Informált társadalom

Első pillantásra közhelynek látszik, de közelebbről szemlélve nagy horderejű a megállapítás, hogy társadalmunk egy alfabetizálódott, írni és olvasni tudó, vagyis informált és szellemileg felvilágosult társadalom. Az utolsó évtizedekben rendkívül olcsó áron jutott el igen sok könyv és folyóirat a magyar közönséghez, s ha ennek egy része csapnivalóan rossz volt is, végeredményben kialakult egy olvasáshoz szokott, információra éhes, és ilyen értelemben a nemzetközi összehasonlításban is élen járóan művelt társadalom[5]. Ugyanakkor nálunk is, mint sok más országban, növekedett mind a középiskolát végzettek, mind a főiskolát végzettek arányszáma. Ám ezek az összetevők elkerülhetetlenül vezetnek kritikus gondolkodásmódhoz, önálló ítélethez. — Ne keressük most ennek a közismert és sokszor bizonyított összefüggésnek bonyolult és sokszor fonák kihatásait, hanem gondolkozzunk el olyan szempontokról, amelyek a kereszténység képviseletére nézve ebből származnak.

Ezek közül a legkérdésesebbnek azt a gondolkodási és kifejezési stílust tartom, amely a magyar egyház hivatalos megnyilatkozásaiban és a fiatal papi generáció szocializálásában nem ritkán szerepel, és amelynek két tragikus jellemzője van: anakronisztikus és a többség számára elfogadhatatlan. — *Anakronisztikus* a szó etimológiai értelmében, vagyis időszerűtlen. Múzeumban érezzük magunkat, amikor a „Szentszék” kifejezést halljuk, amikor a bűn, vagyis a kárt okozás elégtételeként „3 vagy 5 Üdvözlégy” szerepel, amikor miseintencióként pénzt fogadunk el a „tisztitótűzben szenvedő, elfelejtett lelkekért” mondott misére — ebben a körben nem kell folytatnunk ezt a mérhetetlenül lehangoló hosszú sorozatot. Mindnyájan tudjuk, mennyi kár származik ilyen és hasonló elemekből ma, noha régebbi, más típusú társadalmakban talán helyes értelmezést kaptak az akkori vagy ottani koordinátarendszerben. — De még ennél is veszélyesebb sok hivatalos egyházi megnyilvánulás és liturgikus szöveg stílusának másik jellemzője, hogy ti. a többség számára *elfogadhatatlan*. Kenetteljesség, titokzatosság ott is, ahol nem titokról van szó, időszerűtlen kifejezések, büntetőbíróra emlékeztető istenkép, mágikus elemekre való célzás — mindez egy olyan kommunikációs szindrómát eredményez, melynek hatását talán a legplasztikusabban egy középkori pokol-ábrázolás példázza: naiv hívők kis csoportja elfogadja, hogy a pokol valóban olyasféle kínzókamra, mint azt a freskó mutatja — felvilágosult és képzett hívők szintén kis csoportja képes elhelyezni a vallástörténeti és művészettörténeti vonalon, és talán helyesen értelmezni is tudja, — a nagy többség azonban vagy közömbös vállvonással, vagy éppen felbőszülve veszi tudomásul. Az összeredmény katasztrofális. — Ne felejtsük el, hogy ebből a szempontból az emberiségnek általunk ismert történelmében először állt be új helyzet: a múlt századbeli földesúrnak ugyanúgy nem kellett sokat törődnie azzal, megértik-e a parasztjai az ő elvi és elméleti szempontjait, mint több ezer évvel ezelőtt az egyiptomi fáraóknak. Ma azonban a legsikeresebb multinacionális vállalkozás is rövid idő alatt tönkremenne, ha áruját olyan formában kínálná fel a potenciális vevőknek, mint egyházunk, és benne eléggé élen járóan magyar egyházunk teszi az érdeklődő és kereső emberek tömegeivel. — A „félbemaradt II. Vatikáni Zsinat” eredményeként a pap a misében a hívek felé fordult —, de megmaradt az emelvényen, a latin nyelv helyett mindenki számára érthetővé vált a liturgia nyelve, de annál kevésbé a szándékolt üzenet mondanivalója. — Mennyi veszteséget kell még elszenvednünk, amíg végre hajlandók leszünk szétválasztani egyrészt azt, amit szent és sérthetetlen hagyományunkként maradéktalanul megőrzünk és szakembereink körében tanulmányozva ápolunk, és másrészt amit szakemberek magyarázatának eredményeként a hívő ember számára mint Isten kinyilatkoztatását érthető formában felkínálunk? Milliószámra ismételgetik világszerte a Miatyánk szövegét: „Ne vígy minket a kísértésbe”[6] — vajon milyen lelki haszonnal? Hosszú időn át imádkoztuk a Krédónak egyik tételét: „Szálla alá poklokra” — ki mit érthetett ezen? Újra meg újra olvastuk Jézus feltámadás utáni mondását: „Noli me tangere”[7], vagyis: „Ne érints meg engemet” a helyes fordítás helyett: „Engedj el” vagy „Ne tarts vissza”. Mire volt jó a hosszú ragaszkodás a félrevezető, hamis fordításhoz? — Az ilyen példáknak se szeri, se száma. Ha tudatosítjuk, hogy egyházunknak informált társadalomban kell betöltenie küldetését, akkor kifejezetten szakszerűen és radikális változtatásoktól sem visszarettenve kell foglalkoznunk az egyház és a társadalom közti kommunikáció kérdésével.

2.2. Szavahihetőségre érzékeny társadalom

Bizonyos mértékig az előző ponttal összefüggésben megállapítható, hogy a mai magyar társadalomban erős igény fejlődött ki az autenticitás, a szavahihetőség iránt. Mint sok más európai kultúrában, úgy nálunk is érvényben voltak a 20. század közepéig az udvari ceremóniák utódjaiként kialakult udvariassági formák. Történelmietlen szemlélet volna ezeket egészükben elítélni. De természetükből kifolyólag a betanult, mesterkélt színészi rítusok jellegét hordták. A ma stílusa, ha esztétikailag sokszor elmarad is a régi gesztusok mögött, sokkal egyszerűbb, személyesebb és közvetlenebb, vagyis más, újabb igényeknek felel meg. Ehhez hozzájárul még az a megalkuvás nélküli igazmondásra irányuló vágy és elvárás is, melyet a nemzetiszocialista, majd pedig a kommunista propaganda nap mint nap indukált, és amely 1956-ban és 1989-ben olyan elemi erővel tört elő.

Egyházunknak nagyon őszintén és alaposan át kellene gondolnia felelősségét és teendőit ebben az új típusú társadalomban. A feladat egy része viszonylag egyszerű, másik része annál bonyolultabb. — Viszonylag egyszerű volna például önmagunkat tudatosan ránevelni, hogy csak azt mondjuk, amiről tényleg meg vagyunk győződve. Miért kell úgy tenni, mintha mindenre volna receptszerű válaszunk? És ha valami kritikával végleg sarokba szorítanak minket, még akkor is kivágjuk magunkat azzal, hogy hát elismerten a bűnösök egyháza vagyunk. Hogyan reagálnánk, ha pl. egy politikai párt ilyen mondat mögé bújna el kritikánk elől? — A szavahihetőség

iránti vágynak való megfelelés más területeken azonban lehet néha igen nehéz (de persze nem kevésbé szükséges) feladat. Ennek illusztrálása céljából egy idézetre nyúlok vissza. Leopold Ungar, az osztrák Karitász tisztességben megőszült igazgató-prelátusa, néhány évvel halála előtt tanulmányt írt, melyben foglalkozik a nők szerepével is az Egyházban: ez a téma az utóbbi években sok vitára adott okot. Hozzászólását olvasva joggal jelenhet meg lelki szemeink előtt az irónikus mosoly, amellyel ez az igazán nem forrófejű, köztiszteletnek örvendő magasrangú pap a következő szöveget írta: „Megnyugvást hozna, ha fontos pozíciókat, amelyek nincsenek a papszenteléshez kötve, vagyis sem a kinyilatkoztatásra, sem az ősegyházra nem vezethetők vissza, például a bíborosi hivatalt, fokozódó mértékben nőkkel töltenék be. Ez valószínűleg megcáfolná a gyanút, mely szerint a pápa egy hamis macho (=hangsúlyozottan férfias)-gondolkodásmódból kifolyólag van a nők papsága ellen” [8]. — Tudatosan választottam extrém példát, mert a feladat bonyolultsága nem ment fel minket a szavahihetőség kötelezettsége alól. Amíg még ilyen kérdésekben is csak megértő, cinkos mosollyal kacsintunk egymásra, ne várjuk el társadalmunktól, hogy más kérdésekben viszont higgyen nekünk.

2.3. Nagykorú társadalom

Új típusú társadalom alakul ki a mai Magyarországon abból a szempontból is, hogy tagjai szociológiai értelemben mindinkább a felnőttség, érettség, teljeskorúság, nagykorúság, önjogúság állapotába kerülnek. Ezt az állapotot a frankfurti Theodor Adorno az alkalmazkodás képességének és az ellenállás képességének *egyidejű* birtoklásában jelölte meg. Nem lehet érett emberről beszélni, ha valaki nem képes az adott, időben és térben viszonylagos helyzetet felismerni és cselekvéseit ahhoz alkalmazni, hiszen az ilyen lényt legfeljebb érett „holdlakónak” lehetne nevezni. De aki csak az adottságokhoz való alkalmazkodásra képes, az sem érett ember, hanem legfeljebb személyiség nélküli, jól olajozott gép[9]. — A társadalom nagykorúsodása nem magyar különlegesség, de nálunk egyedi vonásokkal is rendelkezik. Nálunk ugyanis az átlagnál erősebb volt és tovább tartott egyfajta infantilizmus, amint azt néhány indikátor segítségével a szociológus Hankiss Elemér felvázolja: „Gondoljunk csak például mint kóros tünetre a hatalmi ideológiai függésrendszernek történetileg alig-alig változó paternalisztikus–infantilisztikus terminológiájára; a megannyi király*apánkra* (ami persze még mindig jobb, mint a neki megfelelő *atyuska)* a katolikus egyház és a hívők tisztelendő *atyám–gyermekem–fiam–leányom* kapcsolatára, a *honatyákra*, a földesurak *atyáskodó*, a felnőtt bérest is *lefiamozó* fölénytudatára, a méltóságos úrnak gyermeki alázattal kezet csókoló cselédlányokra, a trianoni haza hű *fiaira s lányaira* és így tovább. Száz–kétszáz évvel túlélte nálunk ez a terminológia s a mögötte meghúzódó feudális–paternalisztikus függésrendszer önnön nyugateurópai változatait”[10].

A vallásszociológus hozzáfűzheti, hogy még az egyház saját rendszerén belül is ellentmondásban van Jézus egyszerű és egyértelmű kérése: „Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei”[11] azzal a szokással, hogy a papokat „atyának”, a püspököket „püspök atyának”, a pápát pedig egyenesen „Szentatyának” — vagy modern egyszerűséggel „Őszentségének” — nevezgetik. — A magyar társadalom az utóbbi évtizedekben erősen leszokott a személyes felelősségvállalásról. A politikai rendszerváltozással az ellenhatás nem váratott magára és még erősödni fog. A magyar egyház sok értékes és reális lehetőségének a sírját ássák azok, akik fékezik vagy megakadályozzák a felkészült hívők bevonását, felelős együttműködését és döntési kompetenciáját az egyház közösségében. Akkor kezdjünk vitatkozni arról, hogy milyen mértékig lehetséges egyházunkba demokratikus rendszert bevezetni, amikor az együttes döntés jogát minden olyan területen megvalósítottuk, ahol ez kétségtelenül nem ütközik teológiai meggondolásokba.

2.4. Kis közösségek társadalma

A kommunizmus politikai, gazdasági és kulturális rendszere a kollektivizmus pecsétjét nyomta a magyar társadalomra. Ennek válságát szakértők szerint „a megalomániás iparosítás, a gazdasági erők (s ezzel együtt a politikai hatalom) túlcentralizálása okozta.” Érthető tehát a kritika és az

igény, mely már jóval a fordulat előtt, pl. 1981-ben így fogalmazódott meg: „Óriási energia- és nyersanyagráfordítással érjük el azt, amit kicsiben, az emberi készségekre, találékonyságra, műgondra építve, kevesebb energiával és anyaggal is elérhetnénk. Vissza kell térni az emberméretű munkához, az önfenntartó közösségekhez, a helyi közösségek autonómiájához”. „A kicsi a szép” eszméjéhez[12]. Alapvető emberi társas igényekről van itt szó, amelyekre joggal hivatkozik a szociológia, főleg Ferdinand Tönnies »Közösség és társadalom« című, egyébként vitatott tanulmánya óta.

Erre a társadalmi változásra bámulatra méltó érzékkel reagált a magyar egyház bázisa — kár, hogy nem lehet mindegyik püspökünkről ugyanezt elmondani. Ám ezen a téren is kifizetődő továbbra is kitartani, tanúskodni és meggyőzni, hiszen itt az egyházon belüli közlési rendszer specifikumáról van szó, amint ezt a vallásszociológia egyik legjobb szakembere megállapítja: „Úgy vélem, hogy a személytelenség nem egyeztethető össze a vallási kommunikációval. A vallási kommunikáció a személyes kapcsolathoz van kötve, énte-kapcsolatokat tételez fel, vagyis azt, hogy az egyik ember komolyan veszi a másikat mint személyt annak sajátszerűségében, és ennek feltétele, hogy egyáltalán ismerjék egymást. *Ezért a vallási kommunikáció rá van utalva egymást ismerő és a kölcsönös rokonszenv kötelékeivel összefűzött emberek kicsiny csoportjaira* — amivel nem azt akarom állítani, hogy ki is merül ebben.”[13].

2.5. Szegények és gazdagok társadalma

A mai magyar társadalom arculatának egyik legfeltűnőbb vonása, összevetve a közelmúlttal, a gazdasági rendszer piacgazdasági jellege. Nyugati társadalmakban harmadik fázisához ért el ez a típus: a *szabadpiaci* gazdaság után következett a *szociális* piacgazdaság, és ma az *ökoszociális* piacgazdaságnál tartunk. A sorozatnak remélhetőleg nincs vége, mert a legutolsó stádium is hiányos és igazságtalan [14]. Melyik változat, mikor és milyen sajátosságokkal jut érvényre a magyar társadalomban, az ma még nehezen becsülhető meg. Nyilván nem egyszerre, nem egyszerűen és nem egy az egyben valósul meg a maradandó új. Bizonyosnak mondható talán annyi, hogy a társadalmi rétegződés gyökeres változásokon megy keresztül, hogy gazdagok új típusú osztálya van kialakulóban és hogy a szegénységnek is új válfaja születik meg, beleértve az úgynevezett „új szegénységet” is, mely nem az anyagi nulla pontot, hanem a behozhatatlannak látszó mínuszba jutást jelenti.

Egyházunk most mintegy belekényszerül súlyos döntésekbe, melyek közül csak kettőt említek. Az egyik: opció a szegények mellett. Teológusok és egyháztörténészek feladata ennek bibliai premisszáit és az ősegyházban gyökerező hagyomány érveit kidolgozni, keresztény hívők, papok és püspökök kötelessége ezt szóval, tanúságtétellel és tettekkel mindennapi valóságra váltani. — Az egyház másik súlyos döntése a gazdasági hatalommal folytatandó nyílt beszédre vonatkozik. Nem hiszem, hogy az egyetlen megoldás: keresztény ember ne vegyen részt a piacgazdaságnak a konkurrencia miatt bizonyos mértékig elkerülhetetlenül brutális, nem ritkán embertelen rendszerében, az egyház ne fogadja el a gazdagoknak valóban sokszor piszkos úton szerzett pénzét. Mert a szavahihetőség kárára menő paktálás és a remete hivatásának megfelelő kivonulás között meggyőződésem szerint van lehetőség őszinte keresztény együttműködésre még az erkölcsileg hibás rendszerben is, ha a gazdag keresztények és a gazdagok javaiból profitáló keresztények először is nyíltan elismerik a rendszer immanens erkölcstelenségeit, másodszor teljesen kimerítik a rendszerben felfedezhető viszonylag szűk játékteret a profitról lemondó jótékonyságra, és harmadszor a pénzzel együttjáró hatalmat és lehetőségeket a rendszer kereszténnyibbé tételének szolgálatába állítják.

2.6. A lényeglátást igénylő társadalom

Térjünk ki végül röviden még egy társadalmi típusra, mely Nyugaton is, de Magyarországon még inkább egyelőre csak előjeleiben mutatkozik meg: a lényeget kereső társadalomra. Régi emberi közösségek egyszerű szerkezetben éltek, és szinte csak a betegséggel, a háborúval és a természeti katasztrófákkal voltak gondjaik. Ma összehasonlíthatatlanul komplikáltabb keretek között sok új, emberalkotta veszéllyel kell még ráadásul szembenéznünk a környezetszennyeződéstől a szupergau-ig és az atomháborúig, a nyersanyagok kifogyásától a szemét-hegyek növekedéséig. Érthető ellenhatásként a lényeglátás és a lényegességi értékskála keresésének az igénye fejlődik ki a modern társadalmakban. Részben erre vezethető vissza a politikával kapcsolatos bosszús kedvetlenség, vagy a ceremóniáktól való irtózás.

Jó volna, ha egyházunk ezt a fejlődést figyelembe venné, hiszen az egyházból való emigrálás is részben arra vezethető vissza, hogy sokszor több szó esik a lányok ministrálási képességének a teológiai érveiről és ellenérveiről, mint a „harmadik világ”, a háború és béke, a szociális igazságtalanság vagy az emberi elnyomás problémáiról. — Való igaz a megállapítás: Olyan kis adagokban oltották sokakba a kereszténységet, hogy azok a kereszténység *egésze* iránt immunisakká lettek. — A II. Vatikáni Zsinat az ökumenizmussal kapcsolatban ezt tanítja: „A tanok összehasonlításakor nem szabad elfelejteni, hogy a katolikus tanrendszeren belül az igazságoknak rangsora, vagy 'hierarchiája' van aszerint, hogy milyen összefüggésben vannak a keresztény hit fundamentumával.” [15] Ezen még sokat kellene elmélkednünk, hogy keresztény küldetésünk konkrét formáira nézve a „merészség tuciorizmusa” értelmében fantáziadús következtetéseket tudjunk levonni.

3. Befejezés

Előadásom tartalmának az felelne meg, ha most befejezés nélkül, hirtelen megszakítanám, hiszen ezek a gondolatok megvalósításuk nélkül lényegileg befejezetlenek. Alkalmazkodva azonban egy értelmes tradícióhoz, rövid összefoglalással zárom mondanivalómat:

3.1. A szinkronizálás szükségessége

Jókai Mórt idézem: És mégis mozog a föld. „Mikor Galilei ezt az emlékezetes mondást tevé, megdobbantá lábával a földet: éppen csak ezt a kis darabját a földnek felejté el megrúgni, ami itt a Kárpátoktól a Dunáig kikerekítve fekszik; az egész föld megmozdult, hanem ez az egy darab állva maradt.”[16] Ezt a képet a mai magyar társadalomra nem lehet alkalmazni. Ha azonban egyházunkra ráillik, ak-

kor különleges típusú földrengés keletkezik a mintegy „kettős állampolgársággal" rendelkező magyar katolikusok fejében és szívében — tragikus következményekkel. Egy szinkron jövő így nyilván biztosabb, mint egy anakronisztikus múlt, megteremtése azonban — noha sürgős — egy csapásra nem lehetséges. Ennek okát a magyar egyház tagságának sokrétűségében látom. Leegyszerűsítve: két kategória igényeinek kell megfelelnünk, melyek közül az egyik a jövőt hordozza. Nem szabad megengednünk, hogy ez a réteg elveszítse egy olyan egyházba vetett reményét, mely az új társadalmi típusban is képes az emberi egzisztencia legközpontibb gondjaira megváltást közvetíteni. Ez a cél legitimál sok provokációt, kritikát, kísérletezést.

3.2. A differenciálás művészete

De ugyanolyan szeretettel kell fordulnunk a másik kategória felé is, amelyik ragaszkodik ahhoz, amit talán keserves áldozatokkal tett magáévá, amit megszeretett, amivel évtizedeken keresztül azonosult — noha tudjuk, hogy ez a réteg nem a jövőt hordozza, és hogy kötelességünk ebben a kategóriában is kellő diszkrécióval a jövőt építeni. — Nem ismerek erre a dilemmára más megoldást, mint egyrészt egy szinte emberfölötti toleranciára való önnevelést és nevelést, de mivel az sem gyorsan, sem teljesen meg nem valósítható, másrészt: egy áldozatoktól sem viszszariadó differenciálást. Amely persze lehetetlen, amíg minden réteg minden tagjának minden vasárnap egy templomba egyszerre kell egy stílusban ünnepelnie és imádkoznia. — Nem szabad megvárnunk, amíg homogenitás áll be azáltal, hogy egy híján minden réteg elmaradozik. Sok értékről lemondhatunk — de soha nem mondhatunk le embertársainkról.

(1) Handbuch der Pastoraltheologie. Bd.II/1 276. old. — (2) 276. old. — (3) 274. old. — (4) P. Berger - Th. Luckmann: Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit, Stuttgart 1969 — (5) V.ö. pl. Statistisches Handbuch für die Rep. Österreich 1988, 542. old. — (6) Mt 6,7–13 és Lk 11,2–4 — (7) Jn 20,17 — (8) Leopold Ungar: Das Böse hassen, die Bösen heben. In: Thomas Chorherr: Heiliger Zorn, Wien 1989, 56. old. — (9) V.ö. Th.W. Adorno: Erziehung zur Mündigkeit. Frankfurt 1973. — (10) Hankiss E.: Társadalmi csapdák. Diagnózisok. Budapest 1983, 411–412. old. — (11) Mt 23,9 — (12) Hankiss, 273. old. — (13) F.-X. Kaufmann: Az egyházvezetési struktúrák mellékhatásai. In: Mérleg 1992/4, 385–386. old. — (14) V.ö. II. János Pál: Centesimus annus — (15) 11. pont — (16) Móra Könyvkiadó, Budapest 1987, 5. old.

Az előadás elhangzott a Pax Romana 1993. évi kongresszusán. A Szerző szíves engedélyével közöljük.

Januári közhelyünk

„Mosom kezeimet" (mint Pilátus)

Lényeges elemei ennek a szemléletnek, ill. magatartásnak:

a) A felelősség nem vállalása. Pilátus egy közösen végrehajtott gyilkosságban sem a felelősség rá eső részét, sem a tisztéből fakadó végső felelősséget nem vállalja. Helyzetéből fakadóan az átlagember ilyen súlyú ügyekben nem is vállalhatja a végső felelősséget, de a baj az, hogy a felelősség rá eső részét sem vállalja (pl. háborúzás, éhezők éhezni hagyása). De kibújik a szög a zsákból a hétköznapi ügyekben, amelyekben a lehetséges végső felelősséget sem (még kevésbé) vállalja. Ártatlansági őrületben szenved.

b) A felelősség áthárítása. A nem-vállalás lehetne még pusztán gyávaság, az áthárítás már kifejezett rosszindulat jele. Megbélyegez és elítél. Ráadásul bagoly mondja verébnek, hogy nagyfejű.

c) Mások előtt tisztának *látszani* akarás. Ez nagyon lényeges. Lehet a tényállás akármi, az huszadrangú, de az ilyen ember számára, mondhatni, szinte végső érték az, hogy mások tisztának lássák őt. Mert ha ezt sikerül elérnie, akkor tudja csak tisztának látni saját magát. Ebből is következik:

d) A saját lelkiismeret nem fontos. Első pillanatra úgy tűnik, nincs is. De még Pilátusnak, az igazi nagy kutyák egyikének is van: „Én semmi vétket sem találok benne" (Jn 18,38; 19,6.12). Ám lelkiismeretét „saját jól felfogott érdekében" elaltatja. Mint mindenki, aki az ő szellemében cselekszik. Ezek után nem csoda, ha oly fontossá válik az ilyen ember számára, hogy mások tisztának lássák. Belső iránytűjét elvetette, kénytelen külsőkhöz igazodni.

e) Belső hazugság. Az előző négy mozzanat mindegyike belső hazugságot takar. Csak ennek a hazugságnak az árán és alapján lehet a felelősséget nem vállalni, másokra áthárítani, tisztának látszani és lelkiismeretet elaltatni. A belső hazugság azonban csak úgy lehet megnyugtató, ha mások megerősítik. Ezért feltétlen elemként társul hozzá:

f) A képmutatás. Pilátus vizet hozat és a nyilvánosság előtt megmossa kezeit. Nemcsak tisztának *látszani* akar, hanem meg is játssza a *tisztát.* A kép-mutatás itt tökéletes. A legtöbb embernek erre nincs módja (meg elég fantáziája sem), ezért a képmutatás többnyire szimbolikus, azaz szóban történik: elmondja, ő maga mennyire ártatlan, mások mennyire hibásak, s eközben természetesen bőségesen él a bemocskolás és a rágalom eszközeivel.

g) Látványosság. Akár tettekkel, akár szavakkal történik a képmutatás (akár mindkettővel), lényeges kelléke a látványosság, ill. a nagyhangúság, hiszen a hatásosság nagy mértékben ettől függ. Színészi eszközökkel mindent el lehet érni azok körében, akik maguk is így gondolkodnak: „Ha te elhiszed, amit én hazudok neked, akkor én is elhiszem, amit te hazudsz nekem." Azok körében, akik szintén „mossák kezeiket".

—n—s

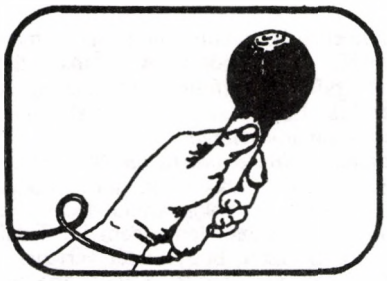

Egy AIDS-es barátja voltam

Schanda Beát (képünkön) ismerheti a TV-néző, rádióhallgató Olvasó. Ő ugyanis — nemzetközi zenei szervező lévén — gyakran szerepel a médiumokban. Jómagam kisgyermek korától ismerem őt, mégis meglepett, amikor megtudtam tőle, hogy egy AIDS-es barátja. Örülök, hogy e kezdetben elhallgatott kapcsolatról most kész a nyilvánosság előtt nyilatkozni.

Foto: Tóth Péter

— Bea, a barátod már hónapok óta halott. Ezért most már úgy kell feltennem a kérdést: Valóban egy AIDS-es barátja voltál?

— Igen. De ez így könnyen félreérthető. Az illető homoszexuális volt, én nő vagyok. Tehát barátságról csak szellemiekben, a szó legnemesebb értelmében lehet szó. Hogy barátja voltam-e? Hosszú ideig talán csak jó ismerőse, de az utolsó időben már barátja. Akit az ember mélyebben megszeret, aki felé intenzív szeretettel odafordul, az barátta válik.

— Hol ismerted meg?

— Tanárom volt. Vidéken, ahol tanultam.

— Mióta tudtad, hogy homoszexuális?

— Még eléggé az ismeretségünk kezdetén a bizalmába avatott. Elég hamar azt is láttam, hogy én nem tudok ezen az alapbeállítottságán változtatni. Végül is elfogadtam tényként.

— Nem zavart?

— Kettőnk kapcsolatában szinte nem. Ha azonban partnerjellegű barátja is jelen volt, akkor igen. De erre ritkán került sor, mert kényelmetlenségemet ő is érzékelte, s így ezeket a helyzeteket kerültük. Amiből az is adódik, hogy ilyen jellegű baráti körét nem ismertem.

— Később sem? Nem beszélt róluk?

— Legfeljebb egy-egy nevet említett, csaknem érintőlegesen. Úgy gondolom, egyéni tragédiája, hogy mellette nem volt állandó partner. Tudom például, hogy egyik amerikai kollégámnak több mint tíz éve van állandó partnere, élettársa.

— Te hogyan ítéled meg a homoszexualitást?

— Számomra idegen. A teremtés rendjében a két nem adott, s ez biztosítja az emberi nem fennmaradását is. De azt, hogy a homoszexualitás egy létező emberi viszony, nem lehet figyelmen kívül hagyni. Erkölcsi megítélése lehet ellentétes, de meggondolandó, hogy a heteroszexuális, két nem közötti kapcsolat is lehet önző és önzetlen, és a homoszexuális kapcsolat szintén. Márpedig ha a szeretet a döntő, akkor bármilyen kapcsolatban az önzetlenségnek, az adni akaró szeretetnek csak pozitív lehet a megítélése. Ha a szeretet a döntő, akkor ennek a kapcsolatnak is helye van a szeretet társadalmában. Hiba akkor van, ha valaki az egynemű kapcsolatot a kétnemű fölé emeli.

— Ilyen is van?

— Persze. Az ókortól kezdve.

— Más hibát nem látsz?

— De igen, bár ez sem kizárólag homoszexuális probléma: Ha nem alakul ki állandó kapcsolat (s ez ebben a körben talán gyakoribb az átlagnál), a futó kalandok és az önzés lesz a jellemző.

— A ti kapcsolatotokban mi volt a legfőbb nehézséged?

— Az, hogy nem tudtam az ő világába igazán, teljes énemmel belépni. Kívülálló voltam, bár — legalább — nem ellenség. A metakommunikációs kifejezéseknek nem találtam meg a megfelelőjét. Mint nő a kritikus pillanatokban együtt-érzésemnek a jelét egy simogatásban tudnám például megmutatni, de ez itt nem volt jó. Mély depressziójában, vagy a végső stádiumban, amikor a szavak már úgyis semmitmondóak, jó lett volna barátian átkarolni, megölelni, de ezt nem tehettem. Ez nagyon rossz volt.

— Említetted, hogy tanárod volt. Milyen tanár volt?

— Önálló gondolkodásra, kutatásra, véleményalkotásra biztatott. Az oktatógárdán belül ebből számos konfliktusa adódott. Ahogy magától, úgy a diákoktól is elvárta az új dolgokra való nyitottságot.

— Tanítványai szerették?

— Vagy nagyon szerették, vagy nagyon „nem bírták". Ez minden erős egyéniséggel így van.

— A többiek is tudtak a magánéletéről?

— Igen, legalábbis többen. Nem titkolta különösebben.

— Mit szóltak hozzá?

— Akik tanárként elfogadták, több-kevesebb csodálkozással, de általában elfogadták ezt is.

— Nem volt ez pedagógiailag romboló?

— Csak a saját nevemben és évfolyamomon belül tudok válaszolni: ott nem.

— Tanulmányaid befejezése után hazajöttél Budapestre. Megszakadt a kapcsolatotok?

— Nem. Csaknem folyamatos volt, bár intenzitása változó. Ami állandó volt, hogy kölcsönösen bizonyos stabilitást jelentettünk egymás számára.

— Miben állt a kapcsolatotok?

— Születésnapon, karácsonykor megajándékoztuk egymást, nyári szabadság, egy-egy utazás után megkerestük egymást, gyakran mentünk együtt színházba, hangversenyre, moziba. S bár beállítottságunk sok és lényeges szempontból különböző volt, társadalmi, világnézeti, közösségi dolgokról sokat beszélgettünk, leveleztünk. Amíg távol volt és főleg levél útján érintkeztünk, azt kell mondanom, mélyebb és több mindent kimondó volt a kapcsolatunk. A személyes találkozásokkor, beszélgetésekkor erősebben jelen volt a különbözésünk.

— Mikor tudtad meg, hogy AIDS-es?

— Halála előtt bő fél évvel. Egyik beszélgetésünkkor jelezte, hogy legközelebb valami fontosat akar mondani. Nem sokkal utána olyan helyzet alakult ki, hogy rá is kérdeztem. Talán egyikünk részéről sem volt ez igazán új információközlés, hanem inkább a már sejtett-tudott valóság kimondása.

Azt tudtam, hogy az alapbetegségen én nem tudok segíteni, ahogy a tudomány jelenlegi állása szerint más sem, de a titkolódzás falának leomlása arra adott lehetőséget, hogy könnyebben kérjen és fogadjon el segítséget.

— *Milyen hatással volt rád, hogy megmondta a betegségét?*

— Az első napokban nagyon felzaklatott. Noha nincs olyan ember ma Magyarországon, aki ne tudna erről a betegségről, mégis sokak számára ez csupán elvi kérdés marad. Annál is inkább, mert a felvilágosító kampányok is elsősorban a megelőzésről, a védekezésről szólnak. Nem készülünk föl, hogyan kezeljük ezt a betegséget a gyakorlatban és hogyan álljunk hozzá a kétségbeejtő helyzetben lévő betegekhez. Azt gondoljuk, hogy ez az orvosok dolga. Pedig a miénk is. Hisz köztünk élnek. Nekem is akkor kellett szembesülnöm a valósággal. Az elején szinte sokkoló volt.

— *Úgy tudom, kért téged, hogy ne mondd el senkinek. Miért titkolta?*

— Olyan fokú félelem van a társadalomban az AIDS-től, hogy aki beteg, azt kiközösítik. Az ő esetében ez többek között azt jelentette volna, hogy elveszíti állását, megélhetését. Teljesen magára marad. A baráti-ismerősi kapcsolatok úgyis elsorvadnak szinte mindenkivel: nem lehet baráti kapcsolatokat ápolni, de a leglényegesebbről hallgatni; a szexuális kapcsolatoktól tartózkodni kell...

Személyes depressziójára vezetem vissza, hogy sorstársaival sem akart kapcsolatot tartani. Pedig ez, ha gettó-jelleggel is, de emberi kapcsolatrendszert jelentett volna.

— *Mit gondolsz, miért van ez a félelem a társadalomban?*

— Az emberek félnek a fertőzéstől, s nem tudják pontosan, hogyan terjed a betegség. Pedig cseppfertőzéssel, köhögéssel nem terjed. Nyugodtan lehet például egy szobában dolgozni a beteggel, megfogni a használati tárgyait.

— *Te nem féltél?*

— De igen. Főleg kezdetben én is féltem. De láttam elhagyatottságát, és az az evangéliumi jelenet jutott eszembe, amelyben a Beteszda fürdőnél várakozik egy beteg, és senki sem segít rajta. Amikor Jézus megkérdezi, akar-e meggyógyulni, azt válaszolja: Nincs emberem, aki levinne a fürdőbe. Neki sem volt senkije, vállalnom kellett. Belső kényszerből. Számomra ez volt annak megtapasztalása, hogy a szeretet hatalma erősebb a félelemnél. Ha valakit szeretek, azt nem hagyhatom olyan helyzetben, hogy azt kelljen mondania: Nincs emberem. Szóval én is féltem, és engem is féltettek.

— *Le akartak beszélni?*

— Azok a kevesek, akik tudtak a dologról, hamar belátták, hogy ők sem tennének másként a helyemben. Persze óvtak. Magam is utánanéztem, megkérdeztem, milyen egészségügyi előírásokat kell betartani.

— *Ő mikor tudta meg, hogy halálos beteg?*

— Már évekkel ezelőtt diagnosztizálták, de fertőzöttsége még jóval korábbi. Nem tudta, kitől fertőződött.

— *Hogyan reagált? Egyáltalán közölték-e vele, s ha igen, miért?*

— Közlik a beteggel, bár tudják, hogy a hírre mindenki depressziós lesz. De közölni kell, mert nemcsak beteg az illető, hanem halálosan fertőz is. Tehát tudnia kell súlyos helyzetéről, felelősségéről. És vigyáznia is kell magára, mert a betegség a szervezet ellenállóképességét teszi tönkre, s így bármilyen könnyebb betegség is súlyossá válhat, végzetes lehet. Mindezt ő is tudta. S talán az átlagosnál súlyosabb volt a depressziója, mert amúgy is hajlamos volt erre.

— *Milyen volt a betegség lefolyása? Fájdalmai voltak?*

— A fiziológiai tünetek szinte mindig csak jóval a diagnózis megállapítása után jelentkeznek. A rossz közérzet, szédülés, köhögés, gyengeség egyre állandóbb lesz.

— *Miben tudtál segíteni?*

— Időráfordítással, azzal, hogy rendelkezésére álltam. Azzal a tapasztalattal, hogy van, aki nem hagyja el elesettségében sem.

— *Látogattad? Otthon, vagy a kórházban?*

— Igen. Amíg otthon volt, otthon, ha pedig hosszabb-rövidebb ideig kórházban volt, akkor ott. Abban is tudtam segíteni, hogy tovább maradhatott otthon.

— *Amikor látogattad, beszélgettetek?*

— Attól függött, hogy milyen állapotban találtam. Volt, hogy együtt tudtunk elmenni valahová. Volt, hogy órákig csak hallgattunk. De talán az is jólesik néha, hogy van kivel hallgatnunk, s nem csupán a négy fal vesz körül minket.

— *Milyen a kórház?*

— Szeretném majd a László Kórház megfelelő osztályát egy másik beszélgetés keretében bemutatni, mert sajátos munkát végeznek az ott dolgozók. Tudják jól, hogy pillanatnyilag senkit sem tudnak meggyógyítani. Legfeljebb átmenetileg sikerül valakit talpra állítaniuk. Ezt a betegek is tudják. Innen van ennek az osztálynak a sajátos jellege.

— *Milyen bent a hangulat? Siralomházra emlékeztet?*

— Az osztályon dolgozók arra törekszenek, hogy csak az legyen bent, akinek feltétlenül kell. Sokat ambulánsan gondoznak. Ők is tudják, hogy kórházban lenni nem jó. Tulajdonképpen minden megtesznek azért, hogy életet verjenek a betegekbe, életben tartsák őket, szó szerint és átvitt értelemben is.

— *Barátod beszélt-e arról, hogy meg fog halni, és hogyan viszonyult a megváltoztathatatlanhoz?*

— Amikor feltárta súlyos titkát, a visszaemlékezés nagyon negatív volt. A betegség megállapításától kezdve ő szinte csak mint haldoklót élte meg magát.

— *Hívő volt?*

— Nem. Ez meg is nehezítette beszélgetéseinket a halálról. Tudta, hogy én hiszek az örök életben.

— *Öngyilkosági gondolatokkal nem foglalkozott?*

— Azt hiszem, irigyelte azokat, akik öngyilkosok lettek. Neki nem volt hozzá bátorsága.

— *Gyakori az AIDS-esek között az öngyilkos?*

— Statisztikai adatokat nem tudok. De vannak.

— *A halál így is elérkezett.*

— Halála előtt két nappal találkoztunk utoljára. Legyengült állapotban, magas lázzal, levegőért küzdve láttam. Beszélni már nem tudott...

— *Hogyan hatott rád a halála?*

— Nagyon fájt, nagy üresség van bennem azóta is. De megkönnyebbülést is éreztem, mert rossz volt így szenvedni látni őt, és átélni a tehetetlenségemet. Azóta is tele vagyok lelkiismeretfurdalással, bánattal, hogy nagyon keveset tudtam neki adni.

— *De hát naponta órákat töltöttél vele és ügyeinek intézésével!*

— Igen. De az ember sosem elégedett azzal, amit a szeretteinek ad. Ma sem tudom, hogy mit adhattam volna többet. De adhattam volna jobban, ügyesebben. Csak nagyon nehezen győzi le az ember a saját korlátait.

— *Sokáig te sem beszéltél minderről. Mi indított arra, hogy a nagy nyilvánosság előtt is beszélj róla?*

— Nem beszéltem, mert ő így akarta. Amíg élt, nem akartam megszegni az ígéretemet. Most is kétségeim vannak, hogy jól teszem-e. De most már talán ő is másként látja!

Úgy gondolom, hogy amint az én életemben váratlanul adódott egy ilyen helyzet, bármelyikünk életében adódhat hasonló. És saját esetemből okulva azt szeretném hangsúlyozni, hogy ezek a betegek iszonyúan magányosak és kitaszítottak. Késznek kell lennünk arra, hogy odaforduljunk hozzájuk, hogy ne fussunk el mi is előlük.

— *Még ha gyanúsan néznek is ránk emiatt. De hát a Názáreti Jézust is megvetették, hogy ő a vámosok és bűnösök barátja. Gondolom, te is így gondolod.*

— Igen. Bár nem kerestem egy másik AIDS-est, hogy legyen kit ápolnom. De késznek kell lennünk, hogy segítsünk, ha úgy adódik.

— *Számoltál-e azzal, hogy ne adj Isten, ki tudja, milyen módon, te is fertőzött leszel?*

— Persze hogy átmegy az ember fején a gondolat. Nem is egyszer. De abban az első helyzetben, amiről már beszéltem, a vállalás erősebb volt a félelemnél.

— *El tudtad volna képzelni valaha, hogy egy AIDS-es barátja és gondozója leszel? Hiszen a zenei pálya és az egészségügy eléggé különböző területek!*

— Tulajdonképpen eszembe sem jutott... Az a közeg, amelyben én élek és többségünk él, annyira távol érzi magát az AIDS-től, az AIDS-esektől, hogy ez a gondolat biztosan nincs jelen mindennapjainkban. Szakmai kapcsolataim során találkoztam külföldi AIDS-esekkel. De az még mindig nem érintett meg személyesen. Ez az adott konkrét, hosszú-hosszú személyes kapcsolat után előálló helyzet kellett, hogy ne is gondolkozzam rajta. Mert mire gondolkoztam, addigra már vállaltam is. Még egyszer hangsúlyozom, hogy ilyen helyzetbe bárki, bármikor kerülhet.

— *És akkor döntenie kell?*

— Igen. Döntenie.

Kovács László

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból (V. rész)

Az egészséges istenkép

(A németben a *„heil”* melléknév jelentése: ép, sértetlen, egész, egészséges, teljes; vallási értelemben: üdvös, üdvösségre vezető; az „egészséges” fordítás *egyrészt* mindezeket a jelentéseket tükrözni akarja, *másrészt* az istenkép egész-voltát akarja kiemelni, *harmadrészt* — az előző tartalom következtében — az egészségre, üdvösségre vezető voltát.)

Bár az *Ószövetségben* találhatók női szimbólumok az istenképpel kapcsolatban (pl. a frigyláda), de ezeknek az integrációja (nem is szólva az anima-magatartásról) zátonyra fut a mereven patriarchális magatartáson, különösen Jozija kultikus reformjától kezdve; így jön létre véglegesen a „Szellem Atya”, aki azonban „a maga magasságában elveszítette eleven kapcsolatát a mélységgel” (G. von Gynz-Rekowski). *Jézusnál* megvan ez az eleven összeköttetés a mélységgel, méghozzá első alkalommal nemcsak Izraelben, hanem az egész vallástörténetben is. Mert neki olyan istenképe van, amely mögött anima-integráció áll. *Jézus istenképének* egészséges rendje központilag abban mutatkozik meg, hogy *a férfias és a nőies értékek egyformán határozzák meg.* Ez csupán egy rövid jellemzés, de Jézus istenképének legintimebb titkát fejezi ki: ő az egyetemes **vallástörténet csúcspontját** jelzi.

Ez rögtön megmutatkozik majd, de lássuk előbb, *mi az, hogy férfias, mi az hogy nőies.* (Itt mindenekelőtt a 2. fejezetben már említett F.J.J. Buytendijk Die Frau című művére támaszkodunk.) A tipikusan férfi vagy női egzisztencia értékekre irányuló, értékekhez kötődő, értékjellegű megvalósítási módjaira gondolunk. Buytendijk „a férfiség moduszában való emberlétről”, „a nőiség moduszában való emberlétről” beszél, minthogy *nemileg semleges,* absztrakt *emberlét nincsen;* mi azonban szívesebben használjuk a tipikusan *férfi vagy női „megvalósítási mód”* kifejezést, mely egymaga akarja kifejezni a fenomenológiai adottságokat, a jelentésfenomenológiai mélységet, a nem statikus, hanem dinamikus funkciómódot, a szándékvilágot és az ezzel együtt adott etikai és metafizikai jellemzőket, mindazt, ami egzisztenciálisan döntő. Azaz a teljes egzisztencia ily sok vonatkozás módjairól van szó.

Melyek hát a férfias megvalósítási módok? Minden, ami azzal van összefüggésben, hogy „teljesítményekkel létezzünk a világban”. A *„teljesítmény”* itt nem a munkát vagy egyáltalán a cselekvést jelenti, hisz ez mindkét nemre érvényes lenne. A férfias teljesítmény magában foglalja az egzisztenciaeredeti (kezdettől fogva az egzisztenciában gyökerező) távolságot a létezéssel (Dasein) szemben, melyet a férfinak mindig előbb le kell győznie, melynek áthidalására mindig előzetesen kell törekednie. Mindig előbb önmagát kell igazolnia, nevezetesen valamilyen teljesítmény révén, s tulajdonképpen csak ezáltal van „itt” (da — Da-sein). Ebben a szituációban tehát a létezéssel szembeni *eredeti „különállás”,* „távolállás” (diastasia) *és* az ebből következő, teljesítménnyel történő áthidalásra irányuló alapszándék a döntő. Ezért van az, hogy a férfi folyton le akar győzni, tételszerűen állít, valaminek nekifog, valami felé tör, előremegy. *Ennek* megfelelően döntő szerepet játszik a felelősség, az akarat, a kötelesség, valamint az állásfoglalás, a döntés és a határozottság. A férfias megvalósítási mód mindig „önmagának a világba történő kive(tí)tése” (Sichentwerfen), mindig van benne valami nyugtalanság, valami forradalmi, de mindenesetre sajátja a magabiztos tett, cselekvés vagy önérvényesítés.

Hol találkozunk Jézusnál ilyen férfias megvalósítási módokkal?

Az első és legelementárisabb az, hogy felszólít arra: „cselekedjünk” valamit (poiein), s e felszólítás legkülönfélébb variációit nyújtja. „Cselekedjünk” bűnbánatot (v.ö. Mt 3,2.8; 4,17), „törekedjünk”, „tartsunk ki”, „ne hagyjuk abba”, legyünk „éberek”, „hűségesek”. Itt tehát mindenekelőtt „teljesítményekről” van szó!

Ezért döntésre van szükség, és Jézus döntést kíván. Állást kell foglalni, és vállunkra venni az annak megfelelő felelősséget. Arról a *döntésről* van szó, hogy akarjuk-e őt követni vagy nem; hogy a házunkat — egzisztenciánkat — sziklára vagy homokra akarjuk-e építeni, hogy a jó vagy a rossz úton akarunk-e járni, hogy talentumainkat és lehetőségeinket hagyjuk-e tönkremenni vagy kamatoztatjuk-e őket, hogy olyanok akarunk-e lenni továbbra is, mint a piacon játszadozó gyermekek (v.ö. Lk 7,32), vagy engedjük-e, hogy az Abszolút belépjen az életünkbe.

A döntés még nem elég. A dolog a kitartó határozottságon múlik, melybe a döntés bele van ágyazva. Aki kezét az eke szarvára tette, nem tekinthet vissza többé. A legtermészetesebb és legközelibb kötelékek sem abszolútak többé (apa–anya). A hamis békességgel egyszersmindenkorra szakítani kell („kardot hoztam”). Még önmagunkkal is szakítanunk kell (v.ö. Lk 9,23–25).

Ennek a döntésbeli cselekvésnek a világban kell kibontakoznia (föld sója, világ világossága, hegyre épült város, kovász...); egy csöndes sarokban elvacakolni — nem jézusszerű!

Számtalan példát hozhatnánk még. „Az igazságot cselekedni” — ez nem csupán egy jánosi fogalom, ez a jézusi főfogalom! E jelszóval történnek magának Jézusnak a tettei is, de szenvedése és halála is.

A Jézus által képviselt és gyakorolt férfias egzisztenciavalósítási módból nem hiányzik a nyerseség és a *keménység* sem, amelyet akár könyörtelennek is érezhetünk . „Ez a tanítás túl sokat feltételez rólunk”, „kemény beszéd”, „ki képes ezt hallgatni?!” **Jézus lélegzetelállítóan kemény volt!** Tanúskodik erről a talentumokról, ill. minákról mondott példabeszéde (Mt 25,24; Lk 19,21), aztán az, hogy

„keményen", „szigorúan" vagy „erősen" „korholja", „fenyegeti" az embereket, s a farizeusok elleni beszédek tempója is. Emiatt nem kellene szabadkoznunk, inkább örülnünk kellene, hogy Jézus mint férfi így beszélt, vagy legalábbis hasonlóképpen.

Ide tartozik Jézusnak az az alapgondolata is, hogy teljesen magától értetődően viseljük a *felelősséget* saját tetteinkért. **A felelősség révén nő ki az ember** az infantilitásból odáig, hogy önmagává válik; hogy ne mondjuk: kizárólag a vállára vett felelősség révén! A kegyelem nem teszi fölöslegessé a felelősséget, egy effajta kegyelem tartalmatlan elnézés lenne csupán, s ugyanakkor igen destruktív! Pszichológiai szempontból nyugodtan mondhatjuk, hogy Jézus „férfias kegyelemről" beszélt.

De hogyan állnak a dolgok Jézusnál a *nőies* egzisztenciavalósítás tekintetében? Mindenekelőtt: *melyek a női létértékek?*

Ellentétben a „teljesítménnyel" itt a *„receptivitás"* (befogadókészség, befogadás) áll uralkodóan az előtérben. Nem a kemény, sarkos a világba behatoló megvalósítási mód, hanem a lágy, lekerekített, áramló, folyékony, simulékony. *Az odasimulás, az alkalmazkodás* jelentkezik itt lényegi vonásként, valami Belsőre vonatkoztatottság uralkodik, *minden dolgok belsejére, végső soron a Lét misztériumára irányultság,* a létezéssel szembeni „távolság" helyett alapvető és eredeti *lét-közelség,* permanens feloldottság a lét(ezés)ben, vagy ha úgy tetszik: receptivitás a lét(ezés)sel szemben, befogadókészség és elfogadás; anyailag gondoskodó, megőrző egzisztenciavalósítás ez, mely feltételezi a rugalmasságot és a kitartás képességét, de a változásra való képességet is; a lét-közelség tartós fiatalosságot is jelent.

Hogyan jelentkezik mindez Jézusnál? Általánosságban: ilyen női egzisztenciavalósítási mód az általa annyiszor és annyiszor hangsúlyozott hit (= bizalom, magamat valakire rábízni; a reformátorok szerint a hit alapjellege, hogy „fides receptiva"). De nemcsak ezt az általánosságot említhetjük. Jézus saját magatartásában integráltak az anyailag gondoskodó vagy megőrző vonások is. Pl.: „Jeruzsálem, milyen gyakran akartalak magamhoz vonni, amint a tyúk szárnyai alá gyűjti csibéit!" (Mt 23,37); „Amikor egy asszony gyermeket szül, fájdalmakat szenved, de ha megszületett a gyermeke ..." (Jn 16,21); „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek" (Mt 9,12); „Jöjjetek hozzám mind, akik fáradtak vagytok és meg vagytok terhelve..." (Mt 11,28).

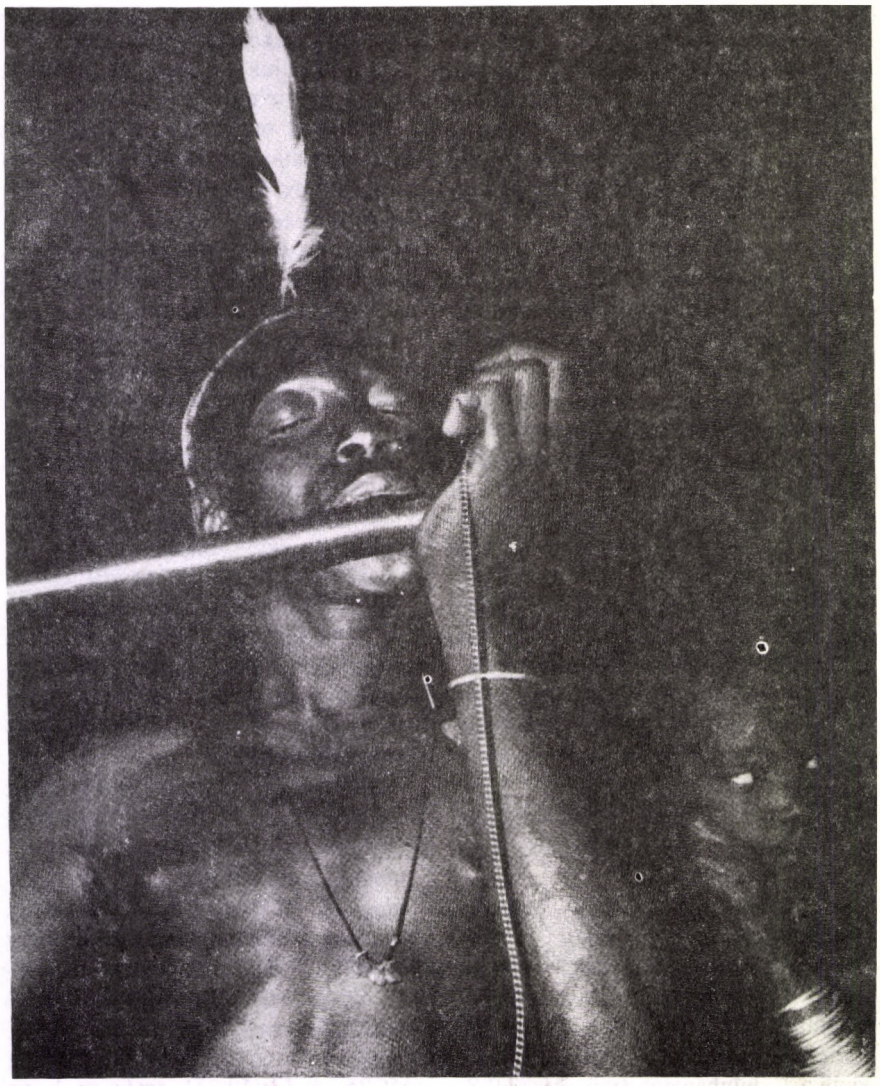

Ami pedig *Jézus istenszemléletét* illeti, az elveszett fiúról, az elveszett drachmáról és az elveszett bárányról elmondott három példabeszéde központi jelentőségű. Mindhárom példabeszédben azokat keresik, akik „elvesztek" (akik a tóra-jámborság szemszögéből nézve „átkozottak"). *A keresés, a megtalálás és a megtaláltak megóvása* („elrejtése" — borgen, Verborgenheit...) a döntő, s ebben Istennek öröme telik. Jézus Istene előtt az elveszettek, a megvetettek, az elvetettek, a kitaszítottak, a gonoszul megrágalmazottak azok, akiknek esélyük van, és nem a kollektívum által elismertek, megbecsültek és magasztaltak, tehát azok, akik semmiképp sem akarnak elveszett fiúk, drachmák vagy bárányok lenni. Ezért (mostantól) az van érvényben, hogy a „vámosok és utcanők előbb jutnak Isten Országába" (Mt 21,31), és „ha ünnepi lakomát adsz, inkább a szegényeket, nyomorékokat, bénákat és vakokat hívd meg" (Lk 14,13); „menj ki az utakra, és hívd be a koldusokat..." (Lk 14,23).

Mi történik itt az istenképpel? Az apa (Isten) elébe ment a tékozló fiúnak, az asszony (Isten) hajladozva keresi az elgurult drachmát, a pásztor (Isten) megfordul és megkeresi és megmenti az eltévedt juhot. *Isten megfordul (megtér)!* Itt valami totálisan megváltoztató, **forradalmi** dolog történt Istennel, pontosabban az istentudattal és az istenképpel! Isten egyáltalán nem az állítólagos igazakat szereti, hanem az eltaposottakért és a lenézettekért van jelen. *Isten az istentelenek istenévé válik* — fogalmazzák ma élesen, de helyesen.

Amikor *Jézus* az elgurult drachmát kereső asszonyként szerepelteti Istent akkor ezzel *maga is úgy cselekszik, mint egy istentelen.* Így kellett ennek csengenie a kortársak, s különösen a

hit és a jog hivatalos képviselőinek fülében. Jézus ily módon megkérdőjelezte a tóra-zsidók jámbor egzisztenciáját, egzisztenciájuk alapjait. S mivel ilyen mélyre ható reformációt **nem bírtak eltűrni,** mivel nem voltak képesek megbirkózni saját kollektív árnyékukkal, ki kellett vetniök Jézust. **Ezért halt meg a kereszten,** kifejezetten mint „átkozott” és „istentelen”. Az ítélkezők számára a Megfeszített Jézussal együtt a tékozló fiú elébe siető apa, az elgurult drachmát kereső asszony, az elveszett bárány után visszaforduló pásztor is keresztre került.

Ezek a példabeszédek *ugyanis* nemcsak azt mondják, hogy Isten kegyelmes és megbocsátja a bűnöket (ezt többé-kevésbé az egész vallástörténet mondja), hanem valami precízebbet is, s ez a valami eléggé világos: *Jézus nőies létértékeket érvényesít az istenképben!* (Receptivitás, keresés, megőrzés, gondoskodás, ápolás, gyógyítás, lét-közelség — állandóan, határtalanul, feltétlenül!) Ez persze **elviselhetetlen** a kizárólag férfias értékekből élő *patriarchátus számára.*

Íme ilyen az istenképe egy integrált animájú férfinak; ez olyan anima-viselkedés, olyan integrális vonatkozási funkció, amely a mélységig és az abszolút magasságig hatol.

Valóban? Megvannak-e Jézusnál az ezt a magatartását kifejező integráló fogalmak? Igen. *De most ennek a gondolati integrációnak csak egy-egy megjelenésére, egy szimbólumra és egy fogalomra szeretnénk rámutatni;* de mindkettő oly *átfogó jelentőségű,* hogy a kiszemelt eggyel szinte az Egészet jellemeztük.

A szimbólum, melyre utalunk, *a fa* szimbóluma. E tekintetben Jézus legfontosabb kijelentése: „A gyümölcsükről ismeritek fel őket. Minden jó fa jó gyümölcsöt hoz...” (Mt 7,16–20)

Jung szerint a fa nem csupán a növekedés szimbóluma, hanem elementáris szimbóluma annak az organikus fejlődési folyamatnak, amelyet integrációnak vagy individuációnak hívnak, s amely mögött potenciálisan–dinamikusan valami Lényegi áll, nevezetesen az Én vagy a Humánum istenképisége. Ezért mondhatja Jung, hogy a fa szimbóluma „az Énre mint növekedési folyamatra” utal, és bennfoglaltan az ellentétek egyesítésének szimbóluma is, „változás-szimbólum” a szó átfogó értelmében (C.G. Jung: Das philosophische Baum).

Mindez egészen sajátosan érvényes Jézusra. Teljesítmény és létezés, tóra és cselekvés, törvény és evangélium, férfi és női egzisztenciamodusz, animusz és anima — mindezek a feszültségteli ellentétességek, melyeket a *teljesítmény-receptivitás* feszültsége összefoglalóan kifejez, mindezek többé nem azok, amik egyedileg voltak, mert *beleépültek egy egyesítő növekedési és keletkezési folyamatba* (melynek végső dinamizáló feszültsége pedig az Én — Isten polaritás).

A fa eme szimbóluma arról tanúskodik, hogy átfogó értelemben *Jézus maga* az egész-volt, a totalitás, az integráció szimbóluma. Ezért a későbbi hagyomány teljesen a fejlődés logikájának vonalában áll, amikor a fa szimbólumát őrá vonatkoztatja. Jézus maga **az életfa vagy a szőlőtő. A kereszt,** amelyen meghal, az ellentétek egyesítésének fájává válik. Az egymást metsző függőleges és vízszintes az ég és a föld, Isten és Ember, férfi és női integrációs szimbólumává lesz. *És egyesítő szimboluma a fa a teljesítménynek és a receptivitásnak,* mert megszabadítja a teljesítményre irányultságot annak fő veszélyétől, ti. hogy steril legalizmussá váljék, és megszabadítja a receptivitást annak fő veszélyétől, ti. hogy vak természetszerűség maradjon vagy azzá váljék.

Az az integráló *fogalom* pedig, melyre utalunk, *a jézusi „szeretet”* fogalma, melyet mindenekelőtt a főparancsból” ismerünk, azután Pál szeretethimnuszából. Az újszövetségi „agapé” speciális integrációs fogalom, amely nem viseli el a mi divatos elképzeléseinket a szeretet fogalmáról. E szeretet lényegi alapvonása: *fáradozás a másikért* **„a legmagasabb síkon”.** (V.ö. E. Fromm — *A ford.)*

Jézus szeretetfogalmát vagy **istenképét** illetően a *női értékskála meghatározó.* Ez abban fejeződik, ki hogy törli valamiféle jogrend minden nyomát; Jézus nem azért szeret, „mivel”...; Jézus Istene nem azért szeret, „mivel”... **(A Szerző itt, úgy tűnik, téved, ill. egyoldalú:** ld. Jn 10,17: „Azért szeret engem az Atya, *mivel* odahelyezem életemet”; Mt 5,44–45: „Szeressétek ellenségeiteket... Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak — így fogtok Hozzá tartozni”; és számtalan hasonló hely — *A ford.).* Inkább egy spontán teremtőiségről van szó, amely benne rejlő magától értetődőséggel aktívan keresi a kontaktust, nem is egyszer, hanem hetvenszer hétszer”. Jézus értelmezése szerint *Isten egyáltalán nem kíván elégtételt* fölségének megsértéséért, akár áldozatbemutatással, akár jócselekedeti teljesítménnyel történjék az. Miben áll valójában fölsége és dicsősége, vagy még inkább öröme? Abban, hogy az önmagába fordult és elgyötört ember megnyílik az Ő örök hatalma előtt: Isten abban leli meg fölségét, hogy gyógyító teremtőisége célhoz jut, hogy a tékozló fiú hazatér, hogy az elgurult drachma megkerül, hogy az eltévedt bárányt a pásztor megtalálja. A megtérő bűnösön van „nagy öröm a mennyben” (Lk 15,7). Ez az agapé fáradhatatlan fáradozás.

De Jézus szeretetfogalmából a *férfi értékskála* sem hiányzik, s csak így válik istenképe (a történelemben először) „egészségessé”. Agapé vagy evangélium immár közös nevezőn van. **Hagynod kell,** hogy megajándékozzanak! De valóban „kell”! Feltétlenül, kikerülhetetlenül, csűrés-csavarás nélkül, itt növekedés vagy pusztulás a tét (Lk 13,6) **(A Szerző itt is pontatlan,** mert nem az igazi ellentétpárt nevezi meg; vagyis a tényleges hangsúly nem a „kell”-en van, hanem azon, hogy valamiket „cselekednünk” kell... — *A ford.)* Arról van szó, hogy az ember akar-e vagy nem azzá lenni, amivé lehet, s amivé lennie kell: Isten képmásává és munkatársává, önmaga transzcendenciájára örökké nyitottan. Mert csak így lesz „ember”, „csak” így. Ezért a „kell”, ezért „kell” feltétlenül! És ennyiben „teljesítmény” ez a szeretet, amely magába építette a férfi egzisztenciamodusz egész értékskáláját.

De a teljesítmény már nem csupán az, ami korábban volt. És a megfelelő női értékskála sem csupán az, ami önmagában volt. „Hagynod kell, hogy megajándékozzanak!” — ez ezt jelenti: Teljesítmény és *receptivitás* azon a *magasabb síkon* áll, ahol feszültségteli *egységet alkotnak.* Ezt jelenti az, hogy a jézusi „agapé” integrációs fogalom. És *ezért „egészséges” istenkép Jézus istenképe,* **melyben a férfiság és nőiség kiengesztelődött,** az első egészséges istenkép a vallástörténetben. Mint ilyent ritkán értették meg, s mint ilyent mindig újból fel kell fedezni. De hogy felfedezhesse és megérthesse, az embernek el kell kezdenie felfedezni és megérteni önmaga igazi lehetőségeit. Hiszen ezen múlik minden.

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

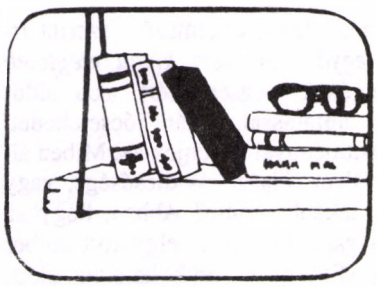

Virt László

Visszatérés az útra

A deviancia kialakulása és kezelésének esélyei

Történelmi tapasztalat, hogy a felgyorsult társadalmi változásokkal bizonyos nem kívánt jelenségek is együtt járnak. Amikor például az iparosítás tömegeket mozgatva egy nemzedéken belül megváltoztatja *a falu és a város népességi arányát*, de a városok szélére került új segédmunkásságnak nem képes a polgári életmód előnyeit (műveltség, anyagi biztonság és függetlenség) biztosítani, akkor bizonyos deviáns tünetek is megjelennek. Minden olyan hirtelen történő változás, amely megbontja a társadalmi rend konvencióját, erkölcsi zavart okoz és a deviancia növekedésével jár. Ennek az az oka, hogy jelentős számú népesség kiszakad a megszokott közösségéből, ami értékrendet és az ezzel járó társadalmi kontrollt is jelentette számára, de ahová ez a népesség kerül, ott nem a helyi társadalom befogadott részévé, hanem az adott település marginális helyzetű rétegévé lesz. Ez a népességmozgás nem keveseknél valóságos anyagi elszegényedéssel is jár, de akiről ez nem mondható el — mert földnélküli nincstelen volt —, a konszolidált polgári életforma *mellé* kerülve sokkal súlyosabban éli át hátrányos helyzetét, mint nem sokkal korábban, a szülőfalujában. Relatíve tehát — noha eleve szegénységből jött — ő is elszegényedett. Ennek következtében káros szenvedélyekben keres menedéket, amivel tovább romlik az anyagi helyzete is, ez pedig kezdetben az alkalmi, majd a szokásszerű, kezdetben talán csak szükségletkielégítő, később talán erőszakos bűncselekményekbe torkollik. Az ipari fejlődéssel a városok szélére települt szegénynegyedek, a szakképzetlen munkások és a munkanélküliek telepei az alkoholizmus, az öngyilkosság, a mentális betegségek és a bűnözés melegágyává lettek. Azokban az években, amikor az anyagi gondok halmozódnak, nem csak a vagyon elleni bűnözés növekszik, hanem ugyanilyen ütemű emelkedés figyelhető meg az öngyilkosságok alakulásában is.

A deviancia *egyes formái nem szemlélhetők egymástól függetlenül*, így a bűnözéssel fennálló egyenes arányú összefüggés is megfigyelhető. Ahol megjelenik az alkoholizmus vagy a kábítószerélvezet, ott elmaradhatatlanul jelenvalóvá lesz az öngyilkosság és a bűnözés is. Törvényszerű, hogy ha az ember elveszít valamit, akkor azt valamiképpen pótolja — de ennek lehetősége egy deprivált ember esetében jóval korlátozottabb, mint olyan valaki esetében, aki kulturális és/vagy anyagi tőkéjének segítségével képes lehet a teljesebb önkibontakoztatásra. Ha valaki szegény, akkor sokkal inkább kényszerítve érezheti magát vagyon elleni bűncselekményre, mint szerencsésebb társai, kiváltképpen olyan társadalmakban, ahol egy ember értékét a pénztárcája vastagságán és a megvásárolt javak mennyiségén mérik. Ha egy ember korlátozva volt személyi fejlődésének beteljesítésében (ami lehet akár csak a megfelelő kulturális tőke megszerzésének akadályozása), akkor nem rendelkezik azzal a szabadságfokkal, amivel képes lehet túllendülni életének válsághelyzetein. Ha egy társadalom egész rétegeket állít olyan helyzetbe, hogy azoknak sem anyagi, sem erkölcsi értelemben nem lehet veszíteni valójuk, akkor ez a társadalom kialakította az embereknek azt a csoportját, amelyiktől van félnivalója, amellyel szemben kénytelen lesz előítéleteket, majd önvédelmi reflexeket kialakítani magában. E hátrányos helyzetű csoporthoz tartozni tehát egyet jelent a társadalom többségi része által megfogalmazott bélyeg viselésével. *Szegény*nek lenni sok középosztályhoz tartozó ember gondolkodásában annyit jelent, mint *gyanús*, valószínűleg munkakerülő, alkoholfogyasztó, esetleg bűnöző életmódot folytatni.

A devianciának — legyen az akár szimpla alkoholizmus, akár pedig életformaszerű bűnözés — *kettős inditóoka* van. Először is a társadalomban megtalálható torzulások állítanak bárkit veszélyeztetett helyzetbe, ami ellen a családi kohézió, a személyi érettség még védelmet adhat; de akinek ezt a legszűkebb hátterét a torzulások már erodálták, azt alig lehet megmenteni attól, hogy ő maga deviánssá váljon. Rácz József a drogfogyasztó fiatalok családjának vizsgálatában azt látja, hogy a serdülő kábítószerélvezők családja nagy valószínűséggel felbomlott, a drogosoknak csak kevesebb, mint fele élt 15 éves koráig mindkét szülőjével, és kimutatható ez a jelenség más deviáns csoportokhoz tartozók esetében is. A szülők esetében megfigyelhetőek a depressziós, pszichoszomatikus tünetek, az alkoholizmus vagy az öngyilkossági kísérletek. A család védelmet nyújtó képességét tovább rombolja az, hogy sok esetben a szülő a „rossz gyermeket" okolja ezekért a tünetekért, e felelősségáthárítás pedig fölösleges bűntudatot okoz a serdülőben, esetleg teljesen megszünteti a családon belüli kommunikáció lehetőségeit. Ezután pedig természetszerűen következik az, hogy a hasonló családi hatásoknak kitett serdülők az utcán találkoznak, egymásban a sorstársat felismerve olyan csoportot alkotnak, melyben elfogadják egymást — az összetartozás jeleként pedig hasonlóan kezdenek öltözködni, ugyanazt a zenét hallgatják, mindemellett pedig alkoholt, majd kábítószert fogyasztanak. A klasszikus szubkultúraelméletek szerint a deviáns viselkedés a hasonló nehézségekkel találkozó, egymással interakcióban álló fiatalok problémamegoldási folyamata. E megközelítést tehát úgy lehet összegezni, hogy a deviancia kiváltó oka *a szocializáció zavaraiban és a szociális kontroll gyengülésében* van.

Ha a deviáns viselkedés különböző formáit megkíséreljük fokozati sorrendbe állítani, akkor legnagyobb gyakorisággal olyan folyamattal találkozhatunk, amelyben az élvezetkereső vagy pótcselekvés jellegű normasze-

géseket *követi* a bűnelkövető normaszegés. A szenvedélybetegségek ... egyre nagyobb szerepet játszanak a bűnözés társadalmi újratermelődésében, a veszélyes bűncselekmények tömeges előfordulásában. Nyilvánvaló, hogy egy alkoholista, vagy egy kábítószer-élvező nem lesz feltétlenül bűnözővé, és az is bizonyos, hogy a bűnözés mögött más okok is vannak, mint a szenvedélybetegségek. A kettő közötti összefüggés, a kettő együttes megjelenése mégis megfigyelhető. Érdemes ezért a bűnözés okát önmagában is megvizsgálni és megfigyelni, hogy a szakirodalom külön-külön vizsgálva is mennyire ugyanabban a fészekben látja a két jelenség okát.

A bűnözés okát az értékek és normák szétrombolása mellett meg lehet látni *a szegénységben.* Azokban az években, amikor az anyagi gondok halmozódnak, nemcsak a vagyon elleni bűnözés növekszik, hanem ugyanilyen ütemű emelkedés figyelhető meg az öngyilkosságok alakulásában is. Ez a tünet a magyar történelem bizonyos szakaszain is felismerhető. A kiegyezés utáni ipari fejlődés következtében a bűnözés emelkedése mindenekelőtt a új típusú szegénységgel függött össze, és a vagyon elleni bűncselekmények szaporodásában nyilvánult meg. Ugyanezt eredményezte a közelmúlt is, amikor a hetvenes-nyolcvanas évek súlyosodó anyagi nehézségei *mellett* a második gazdaság lehetőségei által az anyagi fogyasztás vált értékmérővé: A bűnözés struktúrájában ezekben az években előtérbe kerültek a szükségletkielégítő bűncselekmények. (Ez is mutatja, hogy az új értékrendben a siker legfőbb szimbóluma az anyagi érvényesülés lett).

A bűnözésnek oka lehet *a depriváltság* is, ami természetesen nagy összefüggéseket mutat a szegénységgel, de akár mint *szabadsághiány,* akár mint *műveltséghiány* ugyanakkor önálló tényező. *A szabadság hiánya* lehet merőben belső, pszichés jellegű, mint a szabad akaratban való bizonyos mérvű korlátozottság (vajon ki tud jobban élni a szabad akaratával: a budai hegyekben lakó, egyetemet végzett polgár, vagy pedig a dzsumbujban megszorult proli?), de a szabadság hiányának fogható fel az is, amikor valaki a lehetőségeitől a társadalom gazdagabb rétegei által megfosztottan, végső soron kiközösítettségre ítélten, *nem érdekelt* abban, hogy az őt kiközösítők normáit teljesítse. Leginkább olyan emberek kerülnek börtönbe, akik „kriminális személyiségzavarban” szenvednek. Szociális hátterük kisgyermek-koruktól megakadályozza őket abban, hogy szabadok lehessenek. A börtön tehát bizonyos szabadságfokú emberek számára *nem működik* a szabadságvesztésnek a jogalkalmazók által deklarált hatásával: Magas szabadságfokkal rendelkező embereknél ilyen figyelmeztetés hatásos lehet. A bűnelkövetők igen nagy többsége azonban szabadságában — büntetés nélkül is — korlátozott, rosszul szocializált, kétes egzisztenciájú, sem szellemi, sem erkölcsi értelemben nincs mit veszítenie.

A műveltséghiány is lehet a bűnözés oka. Könyvek születtek arról, hogy az iskolarendszer/ek/ az adott társadalmi rétegződés újratermelése érdekében a tudást egyenetlenül osztja (osztják) el. Az iskolarendszert a jómódúak tartják fenn, akiknek érdekük az, hogy pozícióikat gyermekeiknek is átörökítsék, tehát nem érdekük az, hogy a tudásbeli egyenlőtlenségek megszűnjenek. Az iskolai *érdem*jegyek és a gyermekek társadalmi helyzete (szülők foglalkozása, jövedelme, iskolai végzettsége, a lakóhelyi övezet, lakásminőség stb.) egymásra vetítésével látható a szoros összefüggés az örökölt státusz és a lehetséges előmenetel között. A fogyasztói társadalom pedig olyan életeszményt állít az ember elé, amely a vagyonosodás alapján osztályozza őt, a humán értékeknek viszont semmi jelentőséget nem tulajdonít — sőt, nem is érdeke a műveltség egyenletes elosztása, amit aztán e társadalom kivetít a neki szolgáló iskolarendszerre. Ez az új társadalmi ellentét azért látszik ma feloldhatatlannak, mert — éppen a technikai fejlődés eredményeként — egyre kevesebb ember képes egyre több és szélesebb skálájú termék előállítására, a szükségletek egyre magasabb szintű kielégítésére. Gazdasági érdek tehát nem motiválja a perifférián élők műveltségének a növelését, rájuk a társadalomnak egyre nyilvánvalóbban nem munkaerőként van szüksége, legfeljebb fogyasztóként nyerhetnek valamilyen társadalmi státuszt. Ez a *kirekesztett tömeg* lassan növekszik a jóléti társadalmakban. Ez a tendencia — amelyet már Durkheim is veszélyesnek látott — rombolja a természetes emberi közösségek kohézióját, így magát a közösséget is. Ha az ember közösségi igénye — ami a legősibb tulajdonságai közé tartozik — nem nyer társadalmi megerősítést, akkor vagy a tőle idegen magányosság lesz az osztályrésze, vagy új, sokszor nem legális, amorális, deviáns közösségi formákat teremt a maga védelmére.

A bűnözés okai tehát *ugyanott* keresendők, mint a többi deviáns viselkedésforma (az alkoholizmus, a drogfogyasztás vagy az öngyilkosság) okai. Az anyagi elszegényedés megbontja a társadalom kialakult rendjét, tömegeket taszít kilátástalanságba, a tömegek tagjai közül pedig sokan vagy önmaguk, vagy mások ellen fordulnak. A kialakult helyzet korlátozza a személyes szabadságot, bizonyos meghatározottságok bizonyos magatartásformák felé sodornak, aminek az a végállomása, hogy a szabadságvesztésnek nevezett intézmény sokak számára valójában nem is a szabadság elvesztése, hiszen addig sem élvezték azt. A műveltség hiánya miatt sokan nem képesek a fejlődéssel lépést tartani, az ebből eredő érzelmi és anyagi kifosztottságukat pedig nem a jobb helyzetben lévők normái szerint kompenzálják, hanem szenvedélybetegek és/vagy bűnözők lesznek. A megtartó normákat felrúgó társadalomban *elsősorban* a hátrányos helyzetűek családja nem képes betölteni a funkcióit, amit abból látunk, hogy a polgári értékrendet megőrző családok úgy-ahogy túlélték az elmúlt fél évszázadot. Ahol azonban a család már nem volt képes — *mert nem volt hová* — szocializálni a tagjait, ott elsősorban a gyermek, de sokszor a szülő is kiszolgáltatottja lett a normaszegő életmódnak. Ezek után meg kell vizsgálni, hogy *a visszaútnak milyen esélyei mutatkoznak.*

Ha a deviáns magatartás kialakulását és az azzal elkezdődő, akár a legsúlyosabb következményekig elvezető folyamatot — az egyéni felelősséget is elismerve — bizonyos nagy társadalmi jelenségekkel hozzuk összefüggésbe, akkor a változás érdekében is *elsősorban a társadalompolitika lehetőségeire kell figyelni,* amivel korrigálni tudjuk a kedvezőtlen következményekkel járó nagy folyamatot. Olyan társadalompolitikára van szükség, amely mindenki számára biztosítja azt a minimumot, ahonnan esélye

lehet legalább a megkapaszkodásra, de még inkább a továbblépésre is. *Szemléletformálás* is szükséges ehhez, hiszen a mai világban nem könnyű beláttatni azt, hogy az alapvető szociális szükségletek kielégítése a társadalom közös ügye. Két szélsőséges nézet van erről a kérdésről, az egyik kizárólag a közösség felelősségét hangsúlyozná, a másik pedig kizárólag az egyénét. Ma — miközben sokan félnek az elszegényedéstől — az egyéni felelősséget kizárólagosan hangoztatók nagyobb súllyal vannak jelen, ami összefügg az anyagi gyarapodást abszolút értéknek megjelölő gondolkodásmóddal. Ez pedig ellentmond az egészséges társadalmakban meglévő, a társadalmi kohéziót nagyrészben biztosító *szolidaritásnak*. Míg az előző felfogás, amely a közösség kizárólagos felelősségét hangoztatja, egyenlősítene, addig a jelenleg uralkodó nézet, a másik embernek hátat fordító, az embertársat eszköznek tekintő individualizmus felbontana minden emberi kötődést. Egyik sem járható út, mert mindkettő nagymértékben korlátozza mások szabadságát, az egyik a kollektivista eszmével, a másik pedig a csak saját haszonra gondoló önzéssel. A szolidaritás eszméjével fokozni lehet a társadalmi különbségek széthúzódását, ami a mai Magyarországon nagy tömegek végleges leszakadását, és más, szintén nagy létszámú csoportok tartós nélkülözését eredményezi. Ezzel a szolidaritással pedig jelentős mértékben növelni lehet az emberek szabadságát arra, hogy saját sorsuk alakítására befolyással legyenek. Korábban egy erőszakosan egyenlősítő diktatúra korlátozta a szabadságunkat (miközben voltak arra kiválasztott személyek és csoportok, akik *még egyenlőbbek* voltak). Ma a leszakadás, az anyagi ellehetetlenülés az, ami veszélyezteti az 1989-ben megszerzett szabadságot, és ez a deviáns jelenségek számára készít melegágyat. Meg kell találni a szabadság és az egyenlőség között az egyensúlyt. „Egyenlőtlen eséllyel, egyenlőtlen lehetőségekkel, szinte kiszámíthatóan egyenlőtlen kimenetellel *választunk sorsot önmagunknak és gyermekeinknek*. Mindezért nem vagyunk egyformán autonóm, saját törvényeink szerint élő állampolgárok — és ezért nem vagyunk egyformán szabadok sem. Azaz, a *kevesebb* egyenlőtlenség a *több* szabadság feltétele".

A társadalompolitikának a jövedelem és a tudás egyenletesebb elosztása mellett arra is törekednie kell, hogy ne sértse, vagy ahol szükséges, ott *helyreállítsa a család funkcióit*. Az elmúlt évtizedekben a gyermeknevelésre nem maradt idő (a lakáshelyzet miatt sok helyen tér sem), ezt a funkciót az iskolára hárították, miközben ez a túlideologizált intézmény alkalmatlan volt erre a szerepre. A család így feldolgozatlan és felhalmozott konfliktusok gyűjtőhelye lett, védelem helyett feszültségforrást jelentett tagjainak arra az esetleg két-három órára, amíg — rendszerint este — mindenki otthon volt. A serdülő pedig, aki nem kaphatta meg ettől a családtól a problémáinak feldolgozásához szükséges stratégiát, inkább elmenekült, hogy az utcán keressen kapcsolatot az ott nagy számban megtalálható, hasonló sorsú kortársaival. Talán nem kilátástalan a családok jövőbeli helyzete, még ha csak néhány halvány jelzés ad is biztatást erre az erőteljesebb kezdeményezések helyett. A most elfogadott szociális törvény minden hiányossága mellett is lehetőséget nyitott a gyermeknevelés anyagilag is támogatandó munkaként való elismerésére, az iskola felülről megszabott hatósági jellege megszűnt, és talán a család szerepét erősítheti majd a helyi közösségek jelentőségének növekedése is.

A társadalompolitika mellett természetesen gyakorlatibb lépésekre is szükség lesz ahhoz, hogy a deviáns jelenségeket féken tarthassa a társadalom. A gyakorlati, főképpen *szociális munkában* megvalósított tevékenységre azért van a *politikával egyenrangúan* szükség, mert a társadalompolitika hátulütője az lehet, hogy miközben a szegénység ellen sikerrel lép fel, elfelejtkezik a szegényekről.

Az a legfontosabb, hogy egy átgondolt szemléletformáló tevékenység feloldja a társadalomban meglévő kiközösítő és megbélyegző mechanizmusokat. A deviáns életmód kialakulásában megfigyelhető, hogy aki „félrelép", azt azonnal megbélyegzik, ezáltal pedig lehetetlenné teszik a konform (=bevett, elfogadott) csoportokkal az egyenrangú kommunikációt, sőt, gyakran más jelenségekért is őt teszik meg bűnbaknak. A társadalom ezáltal deviáns életútra *ítéli* a félrelépőt, aki segítséggel a kezdeti szakaszban könnyen megmenthető lenne. A büntetőjog az alternatív büntetések bevezetésével már megtette a maga lépéseit ebbe az irányba, de például az iskolai nevelés szemléletformáló hatását még nem használtuk ki erre. A mentálhigiénés önsegítő csoportok nyilvános és széleskörű elterjedésének is lehet ilyen irányú hatása. Már a serdülőkorúakban tudatosítani kellene, hogy a megbélyegzéssel és az ezzel járó kiközösítéssel *éppen mi*, az önmagunkat normálisnak nevező emberek alakítunk ki másokban ***nem normális***, deviáns identitást. Ítélkezésünkkel megakadályozzuk félrelépő embertársunknak azt az esetleges kísérletét, hogy az útra visszalépjen. Az úttól eltérve pedig kénytelen lesz azonosulni az általunk is rámért szereppel, a deviáns magatartással.

Michael Ramminger

Ábrahám felszabadító hite

A szocialista társadalmak összeroppanása, valamint a kapitalizmus önelégültsége a „Gonoszság Országának” nyitott csapóajtó fölött a látni képes szemmel rendelkezők előtt azt a rémképet kelti, hogy a „szabad Nyugat” most már világszerte azt teheti, amit akar, és hogy az ily módon eggyé lett világ most már csak az ő világa. Ebben a pillanatban vigasztaló hallani egy olyan hangot, amely nyakas módon hívja fel a figyelmet a nyugati szabadságpárti alapmítosz gyökereire és végzetes következményeire.

Ábrahám hite és a Nyugat Ödipusza című könyvével a közgazdász és felszabadítási teológus Franz J. Hinkelammertnek — aki németként és latin-amerikaiként az uralkodás és az uralom alatt állók világából szerezte tapasztalatait — sikerült létrehoznia egy nélkülözhetetlen adag ideológiakritikát, továbbiként „A halál ideológiai fegyverei” című úttörő műve után. Ez a mű megmutatja, hogy egy éppen a világ elnyugatiasításának katasztrofális következményei iránt érzékennyé vált és „e Föld elátkozottjai” (F. Fanon) oldalán küzdő keresztény hogyan képes nagy területen felvilágosító munkát végezni a fennálló uralmi viszonyokat illetően, amennyiben visszatér a „keresztény Nyugat” ideológiai gyökereihez, és a zsidó–keresztény hagyomány sajátosságát képező dialektikáját az uralkodásnak és felszabadításnak a szőr ellenében végzett olvasata alapján aktualizálja: „El kell ismerni, hogy a világ mindenekelőtt élő emberek világa, amelyben minden embernek élnie kell. Olyan világ, amelyben J.-P. Sartre szerint lehetetlen, hogy legyen olyan ember, aki számára élni lehetetlen. Ennek elismerése jelenti a Nyugat végét és meghaladását.” F.J. Hinkelammert nyilvánvaló célja közelebb jutni ehhez. Ebben fejeződik ki az ő életútja, az az út, amely a német értelmiségit már a hatvanas években Latin-Amerikába vezette (1963–73 között az Universidad Catolica de Chile tanára), ahol ma is él Costa Ricában, és dolgozik a közép-amerikai bázisközösségek szolgálatában.

Az okcidentális — azaz nyugati — társadalom uralkodik a világon. Egész földrészeket gyarmatosított és szűkítette le azokat nyersanyagtermelőkké. Korábban ismeretlen fajgyűlöleteket hozott felszínre, az emberiség lélekszámának felét embertelen életkörülmények közé kényszerítette, és olyan háborúkat mesterkedett ki, „amelyek addig elképzelhetetlenek voltak a világ számára”. A huszadik század a szélsőséges Nyugat, ill. hanyatlás száza-da. És mindezt állítólag „Isten nagyobb dicsőségére” tette, vagy később a polgári szabadságjogokért, a demokráciáért, tehát csak azért, hogy az emberiséget magasabb kultúrszintre emelje. F.J. Hikelammert megfontolásainak ez a kiindulópontja, amelyet követve egy régi történetből nem is sejtett titkokat csalogat elő.

A történet ismeretes. Ábrahámot Istene felhívja, hogy fiát, Izsákot áldozza fel. Az áldozatot előkészíti. Amint fia az áldozati oltáron fekszik — bizonyítva az apa készségét —, Isten közbelépése megakasztja az áldozatot: Ábrahám számára készsége, hogy teljesítse a törvényt, Isten akaratát és öljön, áldássá válik. Hagyományosan így olvasták a történetet, és ez az olvasat egy sötét tanítást érlelt meg: „A halál igenlése életet teremt.” Pontosan ezt mondja a törvény, amely a halálhoz vezet, viszont állítását elrejti azon állítás mögé, amely szerint a halál igenlése életet ígér. De ugyanez a nyelve az intézményesítésnek is. Minden intézmény magva a halál hivatalos kezelése. Következésképpen ideológiájában az élet nevében igent kell mondania a halálra. Ennek felel meg ez a hit, amely szerint az apa kész megölni a fiát.

Ez a lényege a görög–hellén térségből származó összes mítoszoknak is, amelyekkel oly végzetes szövetséget kötött a kereszténység. Mindegy, hogy Lairoszról van szó, Ödipusz apjáról, aki jogot formál fia megölésére, mivel az őt akarja megölni, vagy Athamaszról, aki azt hiszi, fiát, Phrixoszt kell feláldoznia, vagy Ifigéniáról, akit Agamemnon Trója fölötti győzelme érdekében kell meggyilkolni. Hinkelammert mindegyikükről szigorú következetességgel bebizonyítja, hogy üzenetük így hangzik: „A halál igenlése életet teremt.”

Ebből félelmet keltő szintézis révén jön létre az áldozati halálnak az a mítosza, amely életet teremtőnek mondja azt, és amely a középkori Krisztus-áldozaton keresztül szekularizált polgári formájában rájön: „A piac törvényéről van szó, amelyet legalábbis J. Locke óta Isten törvényeként és ugyanakkor természettörvényként fognak fel. Az imperium most polgárosodik... Nincs már szüksége a keresztény öltözékre és a természettörvényből kiindulva szekularizálódhat.”

Hinkelammert szerint azonban a zsidó Ábrahám-történetnek létezik eredetibb, felforgató és felszabadító olvasata is, amely idegen a görög mítoszoktól. E nézőpont szerint Ábrahám hite éppen abban áll, hogy fiát nem áldozta föl, fiát sem, és ezáltal magát sem helyezte a halál törvénye alá. Vagyis az igaz és felszabadító Isten által felajánlott hit eszerint abban áll, hogy az ember kivonja magát a halált hozó áldozati törvény alól. Hivatkozva Pablo Richardra Hinkelammert kimutatja, hogy két utólagos betoldás a szöveg (Gen 22,12b és 22,16c) eredeti értelmét meghamisította, és bizonyító erejű összefüggésbe hozza saját felforgató olvasatát az emberáldozat tiltásának főleg Jeremiás és Ezekiel próféták által közölt hagyományával: „Lásd, olyan nyomorúságot hozok erre a helyre, hogy aki csak hallja, csengeni fog tőle a füle..., mert áldozóhalmokat építettek a Baalnak, hogy fiaikat égőáldozatul elégessék, amit egyáltalán nem parancsoltam, sem el nem rendeltem, de még csak eszembe sem jutott” (Jer 19,4sk).

Isten törvényének követése ebben az olvasatban ezt jelenti: megszabadulni a törvénytől, az Ő szabadságában tevékenykedni és igent mondani a saját és a mások életére, azt

megóvni és lehetővé tenni. Mindazokat pedig, akik ezen értelmezés szerint az élet nevében fellázadnak a halált hozó törvények, a rend és a piac törvénye ellen, mint a káosz ügynökeit, mint istenteleneket vagy dissziденseket kíméletlenül beárulják, üldözik és kivégzik. A struktúrává lett törvény megköveteli az engedelmességet, az élet, a szabadság vagy a demokrácia nevében gyakorolt ellenállás pedig bűnnek minősül.

Totális piac és demokrácia — ki uralkodik itt és kin?

Hogy mindez nem puszta okoskodás, és kegyetlen hatása van az életre, ezt két további fejezetben mutatja meg Hinkelammert: a „Totális piac és demokrácia: demokrácia és új jogok Latin-Amerikában", valamint „Politikai terv és utópia a posztmodern előtt" címűekben. Itt kiderül, hogy a totális piactörvény annak a szabadságnak nevében, amelyet hoznia kellene, milyen figyelemre méltó módon kerül abba a szükségszerű helyzetbe, hogy minden szimpátia ellenére a totális állam segítségével jusson érvényre. Ebből Latin-Amerika számára a diktatúra és a demokratikus mozgalmak körforgása adódik, amely a nyolcvanas évek folyamán mint kifejezett demokratizálódási folyamat, mint „rendszabályok olyan katalógusa, amelyet iratcsomóhoz hasonlóan repülőgépen Washingtonba szöktetnek, majd egy napon repülőgépi úton ismét visszaadnak (Chile, Argentína, Brazília...) megfelel az Új Jogok igényének, mindenesetre anélkül, hogy azt a demokrácia tartalmai töltenék meg, nem is beszélve arról, hogy megfelelne valamely népi mozgalom fogalmának. Ez diktatúra vagy totális állam és demokrácia, mint a szabadság igazgatása, ami a piac, a magántulajdonon alapuló piac teremtménye (egyébként mit ér az a demokrácia, amely az emberekhek csak szegénységet, a diktatúrák áldozatainak pedig csak felejtést igér?)."

A nyugati világ nagy alapmítosza révén Amerika felfedezése is áttetszővé válik. Amint Agamemnonnak meg kellett hódítania Tróját, hogy leányának feláldozását értelmessé tegye, a piac szabadságot hozó mítoszának az egyetemességre kell eljutnia, ha bizonyítani akarja saját értelmét. Hinkelammert tételeinek robbanékonysága és éleslátása itt szinte arcul csapja az embert. Az utóbbi évek politikai eseményei arra utalnak, hogy ez a mítosz neurotikus kényszere értelmében a legjobb úton halad céljának elérése irányában. Az a figyelem, amit Hinkelammert ezen egyetemessé tétel kényszerének áldozatai felé irányít, mindenesetre jótékony módon különbözik sokunk szenvtelenségétől és szolgalelkűségétől, ami minden belső ellenérzés dacára arra késztet bennünket, hogy meghajoljunk a hatalmi erők kényszere előtt.

Államellenesség — kerülőút a tőke mindenhatóságához?

Ahogy a totális állam annak polgári konstrukciója szerint csak azzal a funkcióval rendelkezik, hogy érvényre juttassa a totális piac szabadságát, a kapitalista utópia alapvetően államellenesnek bizonyul. Ezt a megdöbbentő végeredményt vonja le az államszocializmusból is: „Az államhatalom lehetséges legmagasabb szintű fejlődése", idézi Sztálint, „teremti meg a feltételeket az állam elhalásához".

Itt Hinkelammert magyarázati lehetőséget kínál a szocialista államok kudarcához. A szabad Nyugat azonos mítoszától táplált azon elképzelésük vall kudarcot, hogy a szabadság hiányának áldozata révén valósíthatják meg a szabadságot. De azok, akik most a demokráciát hívják és helyette a kapitalista piac ajánlatát kapják, tehát megint áldozatot kell hozniok, azonnal észlelhetik, hogy itt végső fokon az ördögöt Belzebúbbal űzik ki...

Persze Hinkelammert egy további tétele szerint a posztmodern, ami minden ideológiák totális jellegének kritikájaként értelmezi magát, szintén képtelen szabadulni a nyugati paradigma szorításából: „A maoisták közül számosan, akik még mindig elszántak voltak az állam megdöntésére, a feltörekvő neoliberalizmus talaján értek földet. És nyilván továbbra is meg akarják nyerni a 'végső csatát', mégpedig azon elkerülhetetlen despotizmus ellen, amely minden despotizmusnak majd véget fog vetni... Ebből a szerencsés találkozásból születik meg mind az anarchokapitalizmus, amit Milton Friedman fia, David Friedman alapít meg, mind pedig a piac vallása prédikátorainak nagy csapata, akik a hetvenes években léptek fel, közöttük Nozick és Glucksman."

Hinkelammert a rá jellemző szintetizáló képességgel így fejezi be: „Hogy az emberi jogok jelentőségre tegyenek szert, az emberi szubjektum és a társadalmi struktúra közötti térben kell megtelepedniök, az utóbbiak viszonylagossá tétele érdekében. Különben az emberi jogok az emberi jogok nevében sérülnek. Csak az ember és a struktúra feszültségterében keletkezik a szabadság. Soha nem állhat fenn valamely struktúrával történő vak azonosítás révén."

Hogy az áldozat logikájából ki tudjuk szakítani a munkanélkülieket, az éhenhalókat és a menekülteket, itt a legfőbb ideje ebben az értelemben demokratizálni a Nyugatot. Így a legutolsó esély megmarad az egyén számára, hogy olyan politikai egyeddé váljék, aki nem adja meg magát végérvényesen a kapitalizmusnak és romboló logikájának.

Forrás: ORIENTIERUNG, Zürich, Jg. 57. (1993.), S. 145–147.

(—elká—)

A SZÁMOKRÓL

Tanultátok-e a számokat?
Bizony számok az emberek is,
mintha sok 1-es volna az irkában.
Hanem ezek maguk számolódnak,
és csodálkozik módfelett az irka,
hogy mindegyik csak magára gondol,
különb akar lenni a többinél
s oktalanul külön hatványozódik,
pedig csinálhatja a végtelenségig,
az 1 ilyformán mindig 1 marad
és nem szoroz az 1 és nem is oszt.
Vegyetek erőt magatokon
és legelőször is
a legegyszerűbb dologhoz lássatok —
adódjatok össze,
hogy roppant módon felnövekedvén,
az Istent is, aki végtelenség,
valahogyan megközelítsétek.

József Attila

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Hetykepötyke elkésései

Említettem már többször is, hogy szülőfalumban, Törpeházán az én gyermekkoromban még nem volt iskola. Mi, törpeházi kistörpék is a völgybéli falucska iskolájába jártunk.

Történt egy télvégi reggelen, hogy amikor osztálytársammal, Bérci Bercivel leértem a völgybe, megpillantottuk a falucska szélén Hetykepötykét. Hetykepötyke is törpeházi kistörpe volt, első osztályos, mi negyedikesek, és arról volt nevezetes, hogy majdnem mindennap elkésett az iskolából. Hiába kérleltük, hiába korholtuk, hiába mentünk érte reggelente, elmaradt tőlünk, ácsorgott, bámészkodott, játékba elegyedett a völgybéli kisgyerekekkel és újból és újból elkésett. Ezen a télvégi reggelen is négy–öt kisfiúval csúszkált a kocsiút jégcsúszkáin. Mi persze odaszóltunk neki: „Gyere velünk, Hetykepötyke, mert ma is elkésel!” A „hetyke” szó nem véletlenül került Hetykepötyke nevébe, hányavetin válaszolt most is: „Késik az eszetek tokja! Előbb leszek ott, mint ti!” Időnk se volt rá, hogy hosszasan nyaggassuk, de bántott a hetykesége is. Ha nem jön, marad. Persze már javában tanultunk aznap is, mikor felhangzott a folyosón a csizmácska szaladó kopogása. Hetykepötyke mint mindig, ijedt ábrázattal berontott az ajtón és futástól lihegve mentegetőzött: „Nem tehetek róla tanító bácsi. Én igazán úgy szaladtam, ahogy csak bírtam!” A tanító bácsi megcsóválta a fejét: „Hányszor megmondtam már, hogy nem szaladni kell! Idején kell indulni és nem szabad ácsorogni útközben. Ilyen fagyos időben el is csúszhatsz, ha szaladsz, és baj érhet!”

Másnap Berci meg én jóval korábban indultunk a szokottnál, és meglepetésünkre már az erdőben utolértük Hetykepötykét. „Ilyen korán? Te is? Ez derék!” Hetykepötyke komoly arcocskával magyarázta: „Mert nem akarok többé elkésni!” De a csúszkáknál elmaradt tőlünk, hiába kértük, hogy hagyja délre a csúszkálást. „Nem ettem meszet! Ma délben már olvadni fog!”

Ezen a napon azonban nem a szokásos szaladó kipp-kopp-pal szakította meg a tanítást. Lassú, megfontolt léptekkel közeledett az ajtóhoz, lassan is nyitott be, és lihegés nélkül, bár ma is ijedten motyogta: „Nem tehetek róla, hogy elkéstem. Azt tetszett mondani, hogy fagyos időben ne szaladjak...” Harsogó nevetésben törtünk ki, Hetykepötyke meg csodálkozva bámult ránk.

Aznap délre csakugyan megjött az olvadás, és másnap reggel, amikor iskolába indultunk, már csörgedezett a vízmosásban a hólé. Egyszerre csak Hetykepötyke száguldott el mellettünk és kiáltotta: „Ni, milyen gyors a hajóm! Előbb leszek az iskolában, mint ti!” Papírcsónak úszott a lejtős árokban, azt követte Hetykepötyke parton futó kapitányként, és hamarosan eltűnt a fák között. A hajó azonban csak a hegyoldalon száguldott, odalent kézzel kellett pótolni a gőzt, és Hetykepötyke ismét negyed órával később rohant be a terembe lihegve és ijedten. Négy–öt nap múlva pedig valóságos csúcseredményt ért el az elkésésben. Már vége felé járt az első óra, amikor beszáguldott. Belőlünk tüstént kirobbant a hahota. Nem a nagy késés miatt, hanem azért, mert bal kezében egy szál kökörcsin virágot tartott, jobb kezében pedig egy szürke kiscicát szorított a melléhez. De nemcsak a cica vendég volt szokatlan, hanem Hetykepötyke viselkedése is. Ezúttal ijedtség nélkül, sőt büszkén mondta a tanító bácsinak: „Ma igazán nem vagyok hibás! Keresnem kellett útközben egy cicát. Mert tetszett mondani, hogy tanulmányozzuk a növényeket meg az állatokat. Tessék megsimogatni egy ujjal ezt a kökörcsint, aztán a cicát, itt a füle mögött... Fölfedeztem, hogy mind a kettőnek ugyanolyan finom bundácskája van.” A tanító bácsi úgy nevetett, hogy még a könnye is kicsordult, de amikor már mindnyájan lecsillapodtunk, dorgálva mondotta: „Persze, hogy elkésel, ha iskolába jövet ilyesmikkel piszmogsz. De ez nem is mehet így tovább!” És hozzám fordult: „Rád bízom ezt a cicaszakértőt, Moha. Legyen rá gondod, hogy soha többé ne késsék el!”

Hetykepötyke morcosan pillantott rám, de utasításomra délben megvárt a kapu előtt, és együtt indultunk haza. Már az erdőben baktattunk felfelé, de én még mindig hallgattam. Fogalmam se volt róla, hogyan segítsek a bajon. Menjek érte minden reggel? Az nem sokat ér, neki magának kell ügyelnie rá,

hogy ne késsék el. És mintha csak a gondolatomra válaszolt volna, azt mondta akkor: „Azt hiszed, én nem szeretnék pontos lenni? De mindig közbejön valami... És nem is olyan nagy baj ez a kis elkésés...” Most már tudtam, mit kell mondanom. És már bólogattam is: „Persze, hogy nem olyan nagy baj. Az se nagy baj, hogy nap-nap után kellemetlenül ébredsz, bánt, hogy csúnyán, girbegurbán írtad meg késő este a leckéd. Kedvetlenül üldögélsz az ágyad szélén. Aztán üt az óra, vagy unszol édesanyád, és kapkodva öltözködöl. Elkéstél a vidám, friss felkelés örömérol... de hát ez se nagy baj.” Hetykepötyke rámsandított, aztán rántott egyet a vállán: „Nem hát!” Folytattam: „Ebéd után nem ülsz neki a leckédnek, hanem lézengsz, kimégy játszani a faluvégi rétre is, de ott bujkál benned a gondolat, nincs kész a leckéd, és nem játszol olyan jólesően, gondtalanul, mint játszhatnál. Elkésel nap-nap után a játszás örömérol is. De ez se olyan nagy baj.” Most már bizonytalanabbul, kevésbé hetykén vágta rá: „Nem hát...”

„Egyszerre csak alkonyodni kezd, és megdöbbensz: Jaj, ma megint vacsora után, álmosan kell leckét írnod! Futva mégy haza, le is ülsz, de csak egy fél sort írsz meg. Képeskönyvet veszel elő és nézegeted. De nincs köszönet benne, folyton az eszedben jár, hogy a leckeírás még hátra van. Elkéstél tehát a jóleső, nyugodt képnézegetéséről is. De ez se nagy baj.” Most már csak suttogta Hetykepötyke: „Nem hát...”

„Vacsora után végre megírod a leckéd. De álmosan, kelletlenül, girbegurbán. Lekéstél a tanulás örömérol is. De ez se nagy baj.” Most már a torkán akadt a „nem hát”, hallgatott.

„Aztán lefekszel, de nem érzed, hogy jól töltötted a napot. Nem vagy elégedett önmagaddal, lekéstél arról is. De, ugye ez se nagy baj?”

Hetykepötyke szomorúan bámult maga elé, aztán csodálkozva kérdezte: „Honnan tudod ezeket rólam, Moha?” Éppen egy vadkörtefa alatt álltunk. Felmutattam az egyik ágára: „Milyen gyümölcs fog teremni ezen az ágon?” Ismét csodálkozott, most a kérdésemen, s felelte: „Könnyű tudni, hogy vackor.” Egy másik ágra mutattam: „És azon az ágon?” Most már elmosolyodott: „Azon is vackor. Vackor fának mindenik ágán vackor terem.” „Úgy van, Hetykepötyke. Innen tudom hát, hogy aki a tanításról elkéseget, elkésik az másról is. Ha egyik ágadon vackort termesztesz, nem gyümölcsözhetel más ágadon aranyalmát. Ne késs hát el soha többé, se a tanításról, se egyébről, ne élj ilyen bolond módra.”

Ezt a kifejezést azonban sokallotta és morcosan dünnyögte: „Nem élek én azért éppen... bolond módra.” Úgy tettem, mintha nem hallanám a dünnyögését, és arról kezdtem beszélni, hogy le kell vinnem egy levelet délután Nógrádverőcére. Sürgős levél, édesapám írta Budapestre, be kell dobnom az ötórás vonatba. Felcsillant a szeme Hetykepötykének: „Veled mehetek? Nagyon szeretek vonatot látni!” „Ha megígéred, hogy szót fogadsz nekem az úton, jöhetsz.” „Megígérem!” „Akkor gyere értem négy órára!”

Ott volt pontosan, és unszolt, hogy siessünk. Aggódott, hogy rövid az idő, elmegy a vonat, mire az állomásra érünk, de hiszen éppen ezt az unszolást vártam én s mondogattam készségesen: „Akár futhatunk is!” Szaladtunk hát. De vagy háromszáz méter után megálltam: „No, üljünk le, pihenjünk egyet!” Nagyot nézett Hetykepötyke, de le kellett ülnie neki is. Figyelmeztettem rá, hogy megígérte, szót fogad. Ültünk tehát, s én nyugodtam beszélgettem mindenféléről. Hetykepötyke persze hamarosan nyugtalankodni kezdett: „Jaj, Moha, le ne késsük a vonatot, induljunk már!” Tüstént felugrottam: „Igaz biz a’! Szaladjunk hát!” Futottunk megint vagy kétszáz métert, s akkor ismét leültem: „Pihenjünk!” Hetykepötyke kétségbeesetten a fejéhez kapott: „Jaj, Moha, nem fogom látni a vonatot! Miért töltjük az időt?” „Majd pótoljuk futással.” És beszélgettem megint mindenféléről. A következő futáskor már ötven méter után ültem le, és Hetykepötyke majd kiugrott a bőréből. Pedig Verőcéig még ötször–hatszor ültettem le, s futtattam. Sikerült is, amit akartam. Amikor beértünk Nógrádverőcére, az első házak közé, felsivított a falu túlsó végén a vonat hosszú füttye. Most már csak röpülve érhettük volna el. Hetykepötyke irtózatosan dühbe gurult: „Elkéstünk miattad! Mert ilyen bolond módra jöttünk!” Színlelt álmélkodással kérdeztem: „Azt mondod, hogy bolond módra?” „Azt hát! Egyszer futva, egyszer ülve. Ahelyett, hogy rendesen jöttünk volna. Csak lépegetve, de folytonosan.” Most már elmosolyodtam: „No, ugye, hogy igazam volt, barátocskám? Ugye, hogy bolond módra él, aki hol ücsörög, ácsorog, ténfereg, lézeng, hol meg száguld? Jól mondtad, hogy mi a helyes. Lépegetve, de folytonosan. Így élj ezentúl te is!” Hetykepötyke most bámult csak igazán nagyot: „Hát azért jöttünk így? És a sürgős levél?” Nevettem: „Nincs sürgős levél. Az volt a sürgős, hogy megtanuld, miként járod ezentúl életed utacskáját. A vonatot majd vasárnap megnézzük. Induljunk haza.” Most már ő is nevetett, és megindultunk vissza az erdő felé. Nem ücsörögve, ácsorogva, s nem is rohanva. Hanem lépegetve és folytonosan.

Leonard Swidler

Felhívás katolikus alkotmányozó gyűlésre

Miután megtörtént a zsinat utáni hibás fejlemények elemzése, amelyek mindenekelőtt egyre erősebb római centralizmust, valamint a hívők alapjogainak beszűkítését eredményezték, születik meg az a javaslat, hogy készítsünk elő nemzetközi szinten egy alkotmányozó gyűlést. Laikusok, papok és püspökök ily együttműködésének eredményeit aztán talán egyszer egy egyetemes zsinat elé lehet terjeszteni, amely határozhat majd e tárgyban. Hordozó szervezetként rendelkezésre áll az Amerikai Egyesült Államokban megszületett „Társaság a Katolikusok Jogaiért”, amely különösen is fáradozik az egyház kollegiális önértelemzéséért. (Szerkesztőség)

1. A II. Vatikánum az egyház megújításával bízott meg minket

„Krisztus a maga zarándokútját járó egyházat szükséges tartós reformra hívja fel” — ez nem Luther, Kálvin vagy egy harmadik 16. századbeli reformátor igénye, hanem a katolikus püspökök összességének szava a II. Vatikáni Zsinaton.

Még behatóbban fogalmazták meg ezt a feladatot a pápa és a püspökök az alábbi szavakkal: „Mindenkit felhívunk, hogy ahol csak szükségesnek látszik, buzgón vesse be magát a megújulás s a reform feladatáért”. Figyeljünk arra, hogy a pápa meg a püspökök nem ilyesmódon fogalmaznak: „...az összes püspökök, minden pap és szerzetes”. „Mindenkit” felszólítanak, tehát a dekrétum összes címzettjeit: minden katolikus hívőt.

Ezen túlmenően ezt a megújulást és reformot célzó felszólítást nem mint unaloműző foglalkozást gondolták azon katolikusok számára, akik nem tudtak okosabbat csinálni. Ó nem; minden katolikusnak adott kötelesség ez, ahogyan a pápa és a püspökök ezt félreérthetetlenül kifejtették: „A katolikusok mindenekelőtti kötelessége gondosan s őszintén megvizsgálni, hogy mi az, ami az egyház közösségén belül megújulásra szorul”.

2. A II. Vatikánum valóra váltása

A laikusok, a szerzetesek és a klérus tagjai közül, sőt még a hierarchiából is számosan pozitív módon reagáltak a megújulás és a reform követelményére, melynek az volt a célja, hogy az egyházat újra társadalmilag jelentős tényezővé tegye (ezt mondta XXIII. János pápa aggiornamento-nak). Az 1965. évi zsinatbezárást követő években ment is előre tempósan a megújulás. De 1968-ban elszenvedte az első visszahatást VI. Pál pápa Humanae Vitae enciklikája által, amely a születészabályozás ellen foglalt állást.

A következő súlyos csapást az jelentette, hogy elutasíttatott az a javaslat, hogy a nemzeti püspöki konferenciák választott követei alkossák a pápaválasztó grémiumot az eddigelé a pápától kinevezett bíboroskollégium helyett. Ezt a dekrétumot már 1970-ben VI. Pál pápa elé terjesztették, de a kúria konzervatív körei ennek elutasítására ösztönözték őt.

Ha a pápa ebben a kulcskérdésben másképpen döntött volna, egészen más pályákon futott volna a megújulás folyamata. Minden újonnan megválasztott pápa szükségképpen felelősségtudatot és erősebb kollegialitást alakított volna ki azok iránt, akik őt megválasztották, ti. a világegyház képviselői iránt. S ami még jelentősebb: ez a strukturális változás a csúcson egy feltartóztathatatlan trendet indított volna el, hogy a püspököket és a plébánosokat is az egyházmegye, ill. az egyházközség képviselői válasszák meg.

A 70-es évek során csak növekedett VI. Pál pápa határozatlansága: egyfelől igyekezett megfelelni a II. Vatikánum megújulásra és reformra felhívásának, másfelől félt a tévtanítás és az anarchia kísérteteitől, melyeket rendre felidéztek ellene. 1978-ban meghalt VI. Pál pápa. Követte őt a csak rövid ideig hivatalban levő I. János Pál pápa, majd az 1978. év végén II. János Pál.

3. II. János Pál pápa és a restauráció

Az 1979. év rossz év volt. Rosszul kezdődött, még rosszabbul végződött. December 18-án hajnali 3 órakor csengett a telefonom. Eg Grace amerikai teológus és római újsághíró lélegzetszakadva jelezte nekem: „A Vatikán éppen most ítélte el Hans Küng-öt!” Röviddel II. János Pál pápa hivatalátvétele után a Hittani Kongregáció (a Szent Officium) inkvizítorai láthatólag aktivizálódtak, ahogyan azt mutatják az alábbi események:

1. Már 1979 tavaszán szólástilalommal büntetik Jacques Pohier francia teológust „Ha Istenről beszélek” c. könyve miatt.
2. Júliusban elítélnek egy szexualitás tematikájú könyvet, amelyet egy négy tagú amerikai teológuscsoport készített.
3. Szeptemberben arra kényszerítik a római jezsuita generálist, P. Pedro Arrupét, hogy levélben figyelmeztesse összes rendtársait: nincs engedélyezve az elhajlás a pápai állásfoglalásoktól.
4. Az egész ősz folyamán súlyos eretnekségvádakat tesznek közzé Edward Schillebeeckx ellen, s december 13. és 15. között Schillebeeckx-nek kérdéseket tesznek fel Rómában a Szent Officium részéről.
5. Ugyanebben a hónapban „elítélik” a brazil felszabadításteológus, Leonardo Boff közleményeit (később szólástilalommal büntetik).
6. December 18-án — éppen akkor, amikor II. János Pál megmagyarázta: „Az igazság a béke hatalma... Mit tartsunk az olyan magatartásról, amely elítéli a másképpen gondolkodókat és azokat szólástilalommal bünteti?” — tette közzé állásfoglalását Hans Küngről a Hittani Kongregáció, megállapítva, „hogy többé nem tekinthető katolikus teológusnak”. Charles Curran, David Tracy és én ezután közzétettük az USA katolikus teológusainak sajtónyilatkozatát, amelyben megállapítjuk, hogy „Hans Küng minden kétségen felül katolikus teológusnak tekintendő”. Az Amerika-szerte számos teológussal folytatott eszmecseréink során újra és újra halljuk: Így nem mehet tovább. Ki lesz közülünk a következő? Szerveződnünk kell!

4. A Katolikusok Jogai az Egyházban Társaság megalapítása

(Association for the Rights of Catholics in the Church. A továbbiakban: ARCC)

A rákövetkező napokban a későbbi ARCC felépítésére vonatkozó javaslattal foglalkoztam, s elküldtem azt az összes érdekelt összekötő személyeknek. A visszajelzések túlnyomó mértékben pozitívek voltak. 1980. márc. 7–9-én volt az alapító gyűlés. Az ARCC-nek az volt a célkitűzése, hogy „létrehozza az egyházban azt a kollegiális önértelmezést, melynek bázisán személyre való tekintet nélkül minden katolikus részesedjék a felelősségben és a döntéshozatalban". Hangsúlyozza az *alapvető jogokat*, amelyek az emberlétben és minden katolikusnak a keresztségében gyökereznek. Mégpedig egyetértésben az 1971. évi római püspöki szinódus követelményével: „Az egyház bensejében minden jogot feltétlenül tiszteletben kell tartani. Akárminő kapcsolatok fűzzék is az egyházhoz, senkit sem szabad megrövidíteni a mindenkit megillető jogokban" (De Iustitia in Mundo, 42).

Egybehangzóan a Katolikusok Jogai az Egyházban Chartával, melyet az ARCC 1983-ban világszélességű tanácskozások után közzétett,

egybehangzóan az 1983. évi Codex Iuris Canonici 208. kánonjával („az összes hívők között, mégpedig Krisztusban újjászületésük révén, igazi egyenlőség áll fenn méltóságukat és tevékenységüket illetően..."), valamint

a katolikus laikusok többsége tudatának megfelelően az ARCC visszautasít az egyházi életben minden szétválasztó dualizmust, akár egyházat és világot, akár férfiakat és nőket, akár a klérust és a civileket akarja szembeállítani. Mindezek az „ellentétes pólusok" közös gyökérből nőnek ki és közös célt tartanak szem előtt. Egymást kölcsönösen át kell járniok és együtt kell működniök. Ebben az egységben vannak megalapozva az összes katolikusok jogai. „Az egyházban a katolikusok jogai egyfelől alapvető embervoltunkból, másfelől Krisztushoz keresztelődésünkből fakadnak" (a Charta előszava).

5. A restauráció tovább folytatódik

II. János Pál pápa pápaságának utóbbi 14 évét megjellegzi a pápa rendkívüli utazókedve. Ez lehetővé tette számára, hogy a világi sávon belül behajtsa az emberi jogok érvényrejutását. Ezt az ügyet fáradhatatlanul képviselte. Ugyanakkor ezek a világutazások a mérték nélküli hatalomközpontosítás eszközeiként szolgáltak az egyházon belül. Kéz a kézben ment ez együtt azzal a folyamattal, amelyet az egyházon belül a jogok állhatatos elnyomásának mondhatunk. A nyilvánosság előtt ez a „kettős morál" a hitelreméltóság elveszítését eredményezte.

A kemény elnyomás időszakait, mint 1979–1980, a növekvő tiltakozások és ellenállások láttán a megnyugtatás fázisai követték. Mindazonáltal II. János Pál pápa folyamatosan konzervatív és ultrakonzervatív püspököket nevezett ki, reakciós ügyleteket valósított meg, mint pl. a hűségeskü és az új világkatekizmus, hogy konszolidálja a központosító konzervatív hatalmat

6. Az észak-amerikai katolicizmus nagykorúvá válik

Mindezen restaurációs törekvések eredményei azonban alatta maradtak a várakozásnak, különösképpen ami az újintegristákat illeti az észak-amerikai katolicizmuson belül. Ez felette bátorító. A Gallup-körkérdés alapján, melyet 1987 nyarán röviddel a pápa az évi szeptemberi látogatása előtt foganatosítottak, az amerikai katolikus egyház a gyors nagykorúvá válás folyamatában levőként mutatkozott be.

A vasárnapi szentmiselátogatás 1968-tól (a Humanae Vitae enciklika megjelenése előtt) 1975-ig 65 %-ról 50 %-ra esett vissza. Azóta ez az arány nem változik. A II. Vatikáni Zsinat előtt a következők jellemezték az amerikai katolikusokat: szigorú hűség a tanításhoz, egyöntetűség a szertartásokban, engedelmesség az egyházi tekintélyek iránt.

Ez az alattvalói magatartás drámai módon megkevesbedett. Jelenleg a megkérdezett katolikusok 70 %-a úgy gondolja, hogy rendszeres vasárnapi misehallgatás nélkül is lehet jó katolikusnak lenni. Egy másik körkérdés szerint a mesterséges születésszabályozás vatikáni parancsát 79 % utasította vissza. 73 % vallotta, hogy az elvált katolikusok maradjanak csak az egyházban. 58 % szavazott a házas papok mellett, 60 % a nők papsága mellett. 90 % gondolta úgy, hogy el lehet térni az egyházi tanítástól, s amellett lehet jó katolikusnak maradni. Csak 26 % gondolta, hogy a pápa csalhatatlanságában hinni elengedhetetlen egy jó katolikus számára.

Az engedelmesség visszaesése következtében számítani lehetett az egyházból kilépések gyors emelkedésére. Nem ez történt. Teresa A. Sullivan szociológusnő így magyarázza ezt: „Az amerikai katolikusok a katolicizmusban megtapasztalnak valamit, ami mélyre hat és életfontosságú, s ennek nincs sok köze a Vatikánhoz meg a püspökökhöz". Ugyanakkor Ruth A. Wallace szociológusnő kimutatja „a készséget az együttműködésre egy sereg politikai kérdésben, korcsoporttól és képzettségi foktól függetlenül". P. Jozef Fichter jezsuita már egy évtizeddel korábban utalt a hangsúlyeltolódásra az erkölcs, ill. a vallási vezetés alapjával kapcsolatban: „A felülről jövő útbaigazítástól való függést nagy mértékben leváltotta az emberi lelkiismeret meghatározó ereje".

7. Katolikus alkotmányozó gyűlés egybehívása

Úgy látszik, megérett az idő arra, hogy testet öltsön egy gondolat, melyet először Rosemary Ruethertől hallottam megfogalmazni: katolikus alkotmányozó gyűlés egybehívása. Egy ily célkitűzés nem jelent eltérést a hagyománytól. Éppen ellenkezőleg: visszatérés az alapvető hagyományhoz, az első „alkotmányozó gyűlésekhez", nevezetesen az „egyetemes zsinatokhoz", melyeken nemcsak laikusok és a klérus képviselői vettek részt, hanem ezen túlmenően laikusok hívták egybe (a római császárok, akik között egy nő is akadt). Ezenfelül csak a császári kihirdetés erejében lettek hivatalosan elismertekké.

Nyomatékosan felhívok minden katolikus szervezetet és egyedi személyt egy ily ökumenikus zsinat előkészítésére a harmadik évezred számára, „katolikus alkotmányozó gyűlésre". Ez irányú első lépésként az ARCC és én indításként szeretnők az alábbi meggondolásokat felkínálni mindenki számára kreatív végiggondolás, széleskörű megvitatás valamint az eszmék és gondolatok visszajelzése céljából, hogy az ARCC tovább tudjon dolgozni.

Néhány javaslat:

1. Az egész tervnek alapvetően pozitívnak kell lennie. „Ahogyan az egész civilizált világ feltartóztathatatlanul a demokrácia irányában fejlődik, és az emberlét alapvető elveit az Isten képére teremtettségünknek megfelelően alkotmányokban újra rögzíti, ugyanezt teszi az egyház is... a II. Vatikánum, valamint XXIII. János, VI. Pál és II. János Pál pápák nyilatkozatainak megfelelően, amikor fáradhatatlanul s az egész világra vonatkozóan beveti magát az emberi jogokért".

2. Már nagyon korai időpontokban meg kell teremteni a nemzetközi kapcsolatokat annak biztosítására, hogy ez a gyűlés nemzetközi („ökumenikus") legyen.

3. Egy kicsiny előkészítő bizottságnak idejében ki kell dolgoznia a javasolt szövegeket. Ez a bizottság lenne esetleg felelős a szövegek revíziójáért a konferencia folyamán és azt követően, valamint a végső megfogalmazásért.

4. A Katolikusok Jogai az Egyházban Charta, valamint az 1983. évi Codexben megfogalamazott alapjogok képeznék a világos forrást a katolikus egyház eme fáradozásokból megszülető alkotmánya számára.

5. A már említett indítások kiegészítéseképpen az ARCC javasolja az alábbi két egységben megfogalmazott követelések megvitatását.

A. Struktúrák a döntéshozatal és a tisztes eljárás érdekében

Hivatkozva az 1971. évi Püspöki Szinódus kijelentésére, mely szerint „az egyház tagjai bizonyos részt kapnak a döntések előkészítésében... különösképpen azáltal, hogy a különböző szinteken tanácsok létesülnek" (De Iustitia in Mundo, 47), valamint a magunk Chartájára, az ARCC megerősíti az alábbiakat: „Minden katolikusnak szavazati joga van az őt érintő döntésekben" (Charta, 5. jog), „joguk van az általánosan elfogadott, tisztes adminisztratív és jogi eljárási szabályokhoz" (Charta, 9. jog), valamint „joguk van az általános peres eljárások keretén belül panasszal élni" (Charta, 10. jog). Bármily egyházvezetési struktúrák határoztatnak is el, azoknak tartalmazniok kell az alábbi elveket.

a) A felelősök — beleértve a plébánosokat, püspököket és a pápát is — megválasztása, valamint egy megfelelő struktúra, amely biztosítja a mindenkori választói kör számára a szavazati jogot.

b) A hivatalviselés időbeli behatárolása az említett felelősök esetében, a szerzetesi közösségekben századok óta érvényben levő gyakorlatot alapul véve.

c) Hatalommegosztás, valamint az ellenőrzés és egyensúly rendszerének intézményesítése (cheks and balances) az egyházközségi tanács, az egyházmegyei, a nemzeti és nemzetközi tanácsok szintjén. Továbbá egy független jogrendszer, melynek erejében megfelelő módon megosztódik a felelősség a plébánosokkal, püspökökkel és a pápával.

d) A hívők minden csoportjának méltányos képviselete az összes vezetési és döntési síkokon, beleértve a nőket és a kisebbségeket is.

Ezen jogok közül némelyeknek a biztosítására már léteznek struktúrák, de nem eléggé fejlett formában, ill. katolikusok milliói számára csak papiroson léteznek. Ez okból az ARCC sürgősen követeli az alábbi lépéseket:

1. Minden plébánián és egyházmegyében kötelezően állíttassanak fel lelkipásztori tanácsok (amennyiben még nem léteznének), s hogy ezeket a tanácsokat demokratikus alapokon válasszák meg, és hogy ezek valódi döntési illetékességgel rendelkezzenek, hogy ezáltal biztosítsák a felelősség megoszlását a klérus, a szerzetesek és a laikusok között.

2. Minden egyházmegyében bíróságokat kell létesíteni, hogy biztosítódjék a panaszemelésnek, valamint a méltányos eljárásban részesülésnek joga. Ez a követelés megvalósítható a meglevő házassági bíróságok illetékességének a kiterjesztésével, ahogyan ezt végiggondolták már az 1983. évi Codex számára, vagy pedig új kormányzói bíróságokat kell teremteni, hasonlóképpen a Codexnek megfelelően. Mindkét esetben igazságos és hatékony rendszert kell biztosítani, kihirdetni és megvalósítani.

3. Nemzeti és nemzetközi szinten be kell vezetni a reprezentatív módon választott szinódusokat a laikusok és a klérus együttműködésével a nemzeti püspöki konferenciák, a püspöki szinódusok és a pápaság mellett egy kollegiális jellegű egyházvezetés alkotmányszerű elemeiként — nemzeti és világszinten.

B. A nő státusa

Az egyházban is, a társadalomban is az elválasztó dualizmus legelterjedtebb és legvilágosabb példája a nők és a férfiak közti dualizmus, melynek végeredménye a nők hátrányos megkülönböztetése. Ez egyértelműen szemben áll a keresztény keresztséggel, amely a nőket és férfiakat egyenjogúan veszi fel a tanítványok közösségébe: „nincs többé férfi és nő... mert mindannyian egyek vagytok Krisztus Jézusban" (Gal 3,28).

Bár minden embernek joga van az önmeghatározáshoz, de az egyházban a nők ezt a jogot nem tapasztalhatják meg. Ennek tudatában volt az 1971. évi Püspöki Szinódus is, amikor követelte „a nők számára az őket megillető részt a felelősségben és egyáltalában a közéletben, s nem utolsó sorban az egyházban" (De Iustitia in Mundo, 43).

Sajnálatos módon ez a kívánalom eddigelé hatékony módon nem lett gyakorlattá. Amíg ez meg nem történik, s amíg nem állnak rendelkezésre kielégítő és őket megillető szerepmodellek a nők számára az egyházvezetési funkciókban, a nők nem képesek és nem készek aktív módon részt venni az egyház életében.

Ez okból követeli az ARCC az alábbiakat:

4. Minden plébániának és egyházmegyének, minden nemzeti és nemzetközi, vagy más megfelelő szervezetnek az egyházjog által jelenleg biztosított keretben vonakodás nélkül meg kell tennie a szükséges lépéseket, hogy a rátermett nőket mindenkori taglétszámuk függvényében meghívják a vezetési és döntési funkciókba. „A katolikus nők ugyanazon jogokkal rendelkeznek mint a férfiak, hogy hozzájussanak az egyházban a pénzügyi döntésekhez és a hivatali hatalom gyakorlásához" (Charta, 26. jog).

5. Minden plébánia és egyházmegye, minden nemzeti és nemzetközi, vagy más megfelelő szervezet tegyen haladéktalanul lépéseket annak érdekében, hogy rátermett nőket meghívjon minden, a jelenlegi egyházjog értelmében számukra nyitva álló liturgikus tisztségbe, mindenkori taglétszámuk függvényében. Ez magában foglalja a lektor, a magyarázó, a kántor, a sekrestyés funkcióit, az igeistentisztelet vezetését, a keresztség kiszolgáltatását és az áldoztatást.

6. Laikusoknak, papoknak, püspököknek minden megfelelő közvetítő instancia bekapcsolásával sürgető mó-

don kell követelniök a Vatikántól, hogy rátermett nőket a lehető leggyorsabban a diakónusi, papi és püspöki hivatalhoz engedjék. „Minden katolikusnak — ... nemre való tekintet nélkül — joga van az egyházban minden olyan szolgálat végzésére, amelyre kellőképpen felkészült a közösség igényei és hozzájárulása alapján" (Charta, 16. jog).

7. Minden egyházközségnek és egyházmegyének, minden nemzeti és nemzetközi, valamint megfelelő más szervezetnek haladéktalanul meg kell kezdenie, hogy dokumentumaiból kioperáljon bármiféle szexista vagy más kizáró jellegű nyelvi fordulatot. „Katolikusok méltán várják el, hogy egyházi dokumentumokban és anyagokban ne szerepeljenek szexista fordulatok, és hogy Isten szimbólumai és képei ne legyenek kizárólag hímneműek" (Charta, 32. jog).

8. Minden egyházi egységnek, különösképpen a püspöknek, a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi közösségeken belül a maga prófétai feladatát a szociális igazságosság ügyére tekintettel kell betöltenie, gondolva mindenekelőtt a nők társadalmának rendre legelesettebb tagjaira.

8. Végkövetkeztetések

Első indításként ennyi legyen elegendő, hogy elkészítsük az utat egy Katolikus Alkotmányozó Gyűlésre. Természetesen nem a közvetlen jövőben fog megszületni ez az alkotmányozó gyűlés. Az (egyházi) intézmény sem fogja kezébe ragadni a kezdeményezést. Mégis a gondolkodási és megbeszélési folyamat e gyűlésről s annak tartalmairól oda fog vezetni, hogy a gyűlés és annak értékei, melyeket szimbolizál — egy nagykorú, szabad és felelős katolikus egyházat —, messzemenően benyomuljanak a katolikusok tudatába. Ezt követően fog majd egy ily gyűlés előbb megvalósulható lehetőséggé s végül valósággá válni.

Lehetetlen? Ki mérlegelte volna komolyan 1958-ban a II. Vatikáni zsinat révén a „forradalom" lehetőségét? Vagy 1989-ben a forradalomét Kelet-Európában? Amire szükségünk van: bizalom az Istenben. Ezt követően már dolgozhatunk minden rendelkezésünkre álló kreativitással és tetterővel.

Megjelent a Diakonia 1993. 1. számában

Februári közhelyünk

„Az ember nem élhet pénz nélkül"

Alapvető képmutatás rejlik a közhelyekben: sokkal többet (és mást) akarnak mondani, mint amennyit ténylegesen mondanak, ráadásul egy (többé-kevésbé) igaz állítással akarnak valami nem-igazat mondani. Az emberi rafinéria mintapéldái.

Itt van ez is. Nem azt akarja mondani, amit mond, hogy az ember nem élhet pénz nélkül, hanem mást–többet: az ember nem élhet sok pénz nélkül, pontosabban talán: nem élhet anélkül, hogy ne törekednék arra, hogy egyre több pénze legyen. S ez az a hamis állítás, melyet az igaz állítással tulajdonképpen szándékol, mert hisz mióta kialakult a pénzgazdálkodás, azóta csak egészen kivételes emberek és egészen kivételes helyzetekben élhetnek meg pénz nélkül, de egyébként közvetve még annak is köze van a pénzhez, aki kizárólag könyöradományokból (tegyük fel: csak természetbeni adományokból) tartja fenn magát, koldulással. A pénz használatának a „szükségszerűségéből" azonban nem következik az egyre több pénz szerzésének szükségszerűsége, és itt van a csúsztatás. Ugyanaz a képmutatás rejtőzik ebben a közhelyben, mint abban, hogy „ennünk kell ahhoz, hogy élhessünk". Mindkettő látszólag a létminimumra törekvést akarja igazolni (ami amúgy is fölösleges), valójában pedig a létmaximumra törekvést (természetesen a ki-ki számára elérhető határokon belül).

Vajon hogy vélekedett Jézus a pénz szükségességéről? — Óvakodnunk kell a felszínes, „elutasító" választól, amely abból indul ki, hogy a pénzt rá kell hagyni arra, akinek a képe rajta van (a mammont a Mammon Urára), vagy abból, hogy a pénz csak arra való, hogy segítsünk a rászorulókon (példabeszéd a hamis sáfárról). Mindkettő igaz. De az is igaz, hogy Jézus nyilvános működésének megkezdéséig minden bizonnyal pénzt (is) keresett és pénzzel (is) fizetett megélhetése érdekében, s ha nyilvános működése idején nem foglalkozott is a pénzzel, olyan adományokból tartotta fönn magát (és tanítványait), amelyek legalább részben pénzt kellett hogy jelentsenek, különben nem olvashatnánk, hogy Júdás megdézsmálta a kasszát. Ettől persze még igaz marad, hogy a létminimum biztosítása mellett (végső esetben annak ellenére is) a pénz arra való, hogy megsegítsük a rászorulókat. Míg egy szép napon talán eltűnik a pénz, és visszatér az egyetlen normálisnak látszó megoldás, a csere-kereskedelem.

—n—s

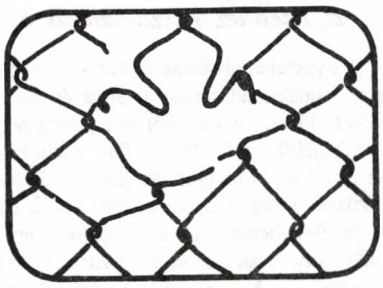

Liga a hadkötelezettség ellen

Szomorú és elgondolkodtató, hogy a fejlett technikai civilizáció embere végső soron ma sem ismer más módszert konfliktusainak megszüntetésére, mint a nyers erőszakot. Nem látszik képesnek arra, hogy a világhoz, az embertársakhoz való viszonyát új alapokra helyezze. A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája is „csak” annyit akar, hogy szűnjék meg a kötelező szolgálat. Úgyis lesznek majd akik zsoldosként vállalkoznak hadviselésre.

Az igazi megoldást persze az jelentené, ha az emberiség megtanulná a konfliktuskezelés békés, emberhez egyedül méltó módjait. Ennek általános elveit az emberiség erkölcsi zsenijei rég megfogalmazták, de gyakorlati alkalmazásuk ezideig ritka kivételektől eltekintve soha nem sikerült. A konfliktusban résztvevők szellemi–erkölcsi képessége nem terjedt odáig, hogy felmérje: mindegyik fél sokkal jobban járna akkor, ha kompromisszumokat kötnének és békés versenyben próbálna egyik a másik fölé kerekedni. Ezeknek a gondolatoknak szomorú aktualitást ad mindaz, ami a Balkánon történik.

Ilyen és hasonló gondolatok jegyében tartotta alakuló ülését múlt év november 13-án a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája. Tavaly tavasszal, május 22-én szervezett már egy konferenciát az Alba Kör, amelynek egyik célja volt a HEL megalakításának előkészítése. A név magáért beszél: tagjai nemcsak elvben ellenzik a hadkötelezettséget, hanem közülük többen valóban megtagadták azt, amiért éveket töltöttek annak idején börtönben. A polgári szolgálat bevezetése ugyan lehetővé tette a fegyveres szolgálat elkerülését, de az általános hadkötelezettség változatlan maradt.

Az ülés Merza József bevezetőjével kezdődött. Utána Mészöly Miklós előadása következett, majd a jelenlevők megvitatták a Liga alapszabályát, minekutána megalakították a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligáját.

A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájához csatlakozni lehet az alapszabályt tartalmazó ív aláírásával. Ívket kérni lehet nemcsak a HEL, illetve az Alba Kör címén, hanem az Érted Vagyok szerkesztőségétől is.

***

A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájának alapszabálya

1. A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája (továbbiakban: Liga) az Alapszabályt aláíró egyének szabad társulása.
2. A Liga tevékenysége kizárólag a hadkötelezettség megszüntetésével kapcsolatos kérdésekre irányul.
3. A Liga tagja lehet bárki, aki bármilyen — emberi jogi, lelkiismereti, morális, vallási, szakmai–gazdasági, politikai vagy egyéb — meggondolásból elutasítja a hadkötelezettséget és annak mielőbbi megszüntetésére törekszik.
4. A Liga üléseit szükség szerint, de legalább évente tartja. Az üléseket a Liga Ügyvivői Testülete hívja össze. Az üléseken a Liga minden megjelent tagja egy szavazattal rendelkezik.
5. A Liga minden ülésén újraválasztja az Ügyvivői Testületet. Az Ügyvivői Testület a Liga két ülése között képviseli a Ligát és összehangolja annak tevékenységét. Az Ügyvivői Testület maga határozza meg működési rendjét. Az Ügyvivői Testület ülésein a Liga minden tagja tanácskozási joggal részt vehet.

Postacím: Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája — 1461 Budapest, pf. 225

Család, gyermek, ifjúság

A fenti címmel jelenik meg múlt év elejétől kéthavonta a magyar család-, gyermek- és ifjúságvédelem egyetlen szakmai folyóirata. Intézményi hátterét a hosszúnevű Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár Gyermek- és Ifjúságvédelmi Felügyeleti és Továbbképzési Önálló Osztálya valamint a Fővárosi Önkormányzat Gyermek- és Ifjúságvédelmi Ügyosztálya biztosítja. Az ijesztően bürokratikus hangzású nevek mögött azonban egy hiánypótló lap áll, melynek szerkesztői között a gyermekek, az ifjúság ügyének elkötelezett, e téren nagy múlttal rendelkező szakemberek állnak. „Fontosnak tartják, hogy az érezhető szakmai és egzisztenciális bizonytalanságban megkíséreljék a jelenségek objektív és többoldalú megközelítését, a vélemények ütköztetését, a korrekt tájékoztatást. Nem kötelezik el magukat egyetlen gyermekvédelmi irányzat mellett sem. Az optimális megoldásokat, a legeredményesebb formákat, a segítés legcélszerűbb módozatait keresik. Szeretnének részt vállalni a bizonytalanságok megszüntetésében, a család- és gyermekvédelem döntéshozóinak befolyásolásában. A lap nyitott: Minden hasznos, gondolatébresztő javaslatot, kezdeményezést szívesen vesz és érdeklődéssel vár.” — írják az ismertetőben.

A „Család, gyermek, ifjúság” ugyan szakmai igényű, de mindenki érdeklődéssel és haszonnal olvashatja, mert a gyermekvédelem múltjáról, történetéről szóló, a jogi és intézményi alapokat elemző írások mellett riportokat, jelen élethelyzetek leírását is megtaláljuk a lapban. Külön rovatot szentel a környezeti nevelésnek. Ismertet számos egyéb hasonló témájú folyóiratot, könyvet és beszámol a témába vágó rendezvényekről.

A Pont Kiadó gondozásában megjelenő 48 oldalas folyóirat ára 125 Ft, az évi előfizetés 600 Ft-ba kerül. Címe: Család, gyermek, ifjúság, 1300 Budapest, Pf. 23.

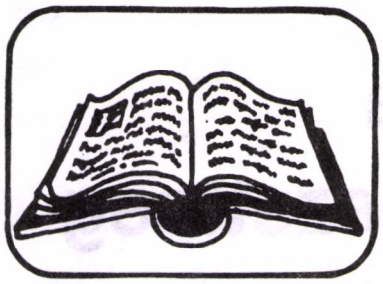

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Barcza Barna, a márciusiakat Turiák Ildikó készítette.

Február 6. — Évközi 5. vasárnap — Mk 1,29–39 — Rövid és hosszú távú szeretet

1. A tanítani akaró Jézus eltérítései

Jézus a pusztaságban töltött 40 nap alatt tisztázta örömhír-hirdetési és embereket összegyűjtési terveit, aztán fel is töltődött Atyja erejével, tehát nagy lendülettel indult neki tanítani és tanítványokat gyűjteni.

Azonban alig kezdte el tanító körútját, már ott, a kafarnaumi zsinagógában, az ördögtől megszállott ember zavarkeltése miatt kénytelen volt ördögűzést végezni. Ez a döbbenetes jelenet a tömeg szemében nagy csodának tűnt. A zsinagógai hallgatóság már nem a tanításra figyelt, hanem futótűzként terjedt a hír: Itt van közöttünk egy nagyhatalmú próféta, akinek még a tisztátalan szellemek, a démonok is engedelmeskednek.

A zsinagógai fellépés után látják vendégül Simon és András házában. Ott is mindjárt beleütközik egy kikerülhetetlen helyzetbe. A házas ember Péter anyósa éppen betegen fekszik. Jézus nem térhet ki, hiszen éppen vendéglátói figyelmeztetik. Így gyógyítja meg az anyóst, aki rögvest társul is a vendéglátásban felszolgáláshoz. A hír tehát még gyorsabban terjed.

Estére vitték is oda az egész városból a betegeket rögtönzött hordágyakon, vagy éppen támogatva a bottal járókat. A ház ajtaja előtt tolong a gyógyulásra várók serege. És Jézus, a megtestesült szeretet, nem tud ellenállni a gyógyítási kéréseknek.

Tanítási, örömhír-hirdetési tervvel érkezett Kafarnaumba, s lám csak, a gyógyulni akarók eltérítik őt eredeti szándékától.

2. Ütközés az Atya küldése és a tömeg elvárása között

El tudom képzelni, milyen nyugtalan lett Jézus. Hogy forgolódhatott fekhelyén. Hogyne forgolódott volna, amikor mindjárt működésének kezdetén ilyen nagyméretű ütközés jelentkezett tervei megvalósításában! Ő hosszú távra akarja irányítani az emberek figyelmét, azok pedig rövid távú, azonnali biológiai előnyöket kívánnak. Ő szeretetre akar tanítani, azok meg szaván fogják, hogy azonnal mutassa meg szeretetét az ő meggyógyításuk által.

Az ütközést így foglalhatnám össze: a hosszú távú szeretet ütközik a rövid távú szeretettel. Sokszor lehetetlenné teszi egyik a másikat.

3. Az imádság az Istenhez visszacsatolás helye

A nyugtalan alvásnak az lett a vége, hogy még hajnalhasadás előtt a „sötét éjszakában felkelt, kiment a városból egy puszta helyre és ott imádkozott" (35. v.). Egyeztetni kellett az Atyával ezt az újonnan jelentkező érdekütközést, főleg pedig megoldást kellett találni rá. Belemehet ebbe a csapdába, hogy tanítás helyett állandóan gyógyítással foglalkozzon? De hiszen azért jött közénk, az a küldetése, hogy olyan életre tanítsa az embereket, amely megadja a lelkiismeret nyugalmát. A nyugodt lelkiismeret pedig nem alakít ki betegségeket. Ha ezt a tanítást nem tudja elmondani, akkor tulajdonképpen szabotálja küldetését. Akkor nem felel meg az Atya elvárásának. A tömeg elvárása miatt fordítson hátat az Atya megbízásának?

Lassan letisztult benne, hogy neki mindenképpen az Atyához kell igazodnia. A tőle kapott küldetést kell teljesítenie még a részletekben is.

Közben már hajnalodott. A ház előtt újra tolongani kezdett a tömeg, és követelték Jézust. Az apostolok azonnal Jézus keresésére indultak. Meg is találták. Jézus azonban elhárította a visszatérést a tömeghez. A meglepett apostolokkal már csak imája végeredményét közölte: Menjünk tovább hirdetni az Isten Országa örömhírét, hiszen én evégre jöttem a Földre (38 v.).

Jézus imája megvalósította az Atyához visszacsatolást, amelyből megtudta, hogy mi lesz a követendő helyes cselekvés. Megkapta a bizonyosságot. Már meg tudta oldani az ütközést. Már olyan biztosan indult tovább és tolta félre a szüntelen gyógyítási kéréseket, hogy még apostolai sem tudták eltériteni. Pedig azok még szívesen sütkéreztek volna barátjuk csodatevéseiben. Jézus azonban határozottá, sőt eltérithetetlenné vált.

Február 13. — Évközi 6. vasárnap — Mk 1,40–45 — Próbára tett következetesség

1. Miért nem következetes Jézus?

Ma megint egy gyógyítással találkozunk. Szóval Jézus nem tud következetes maradni? Tudna ő, ha nem volna tele a szíve irgalmas, részvétteli szeretettel. De telve van. Ha konkrétan találkozik a társadalomból közegészségbiztonsági okokból kitaszítottal, ha látja annak egzisztenciális nyomorúságát, akkor még távlati tervei miatt, Atyjától kapott küldetési parancsa miatt sem tud részvétlen lenni. Ráadásul ez a gyógyulást kérő poklosságban szenvedő még „zsarolja" is őt. Gyógyítási kérését úgy fogalmazza, hogy csak akkor nem fog meggyógyulni, ha Jézus nem akarja. Kétségbeesett helyzetében azt mondja: Neked csupán akarnod kell, s máris egészséges lehetek. Ha nem teszed, akkor te miattad élek tovább nyomorúságban.

A beteg hite is megmutatkozik e heves kérésben. A hit pedig olyan erő, amely szinte magához vonzza az Isten erejét. Ennek Jézus sem tud ellenállni. A gyógyítást tehát elvégzi. Mégis. Mihelyt megtette, máris tudatosodik benne, hogy megint a közvetlen, a rövid távú szeretet „csapdájába" esett, s ha így folytatja, ismét a távlati terv: a tanítás károsul. Ez a némi késéssel jött felismerés ismét izgalomba hozza lelkét. Ezt abból vehetjük észre, hogy felindult hangon küldi el a gyógyultat a papokhoz, akik kiállítják a gyógyulásról szóló igazolást, és egyben megtiltja neki e gyógyítás elhíresztelését. Szinte az az érzésünk e jelenet olvasásakor, hogy Jézus úgy tesz, mintha valami csínytevésen érték volna őt, s most igyekszik titokban tartani. Ha ez nem igaz is, annyi mindenképp kiviláglik e jelenetből, hogy Jézus nem könnyen tudta ezt a folyton és továbbra is ismétlődő ütközést a maga életében megoldani. Hiába akarta magát a távlati küldetéshez, a tanításhoz tartani, irgalmas szíve újra és újra rávette a közvetlen segítésre is.

2. Miért tiltja a híresztelést?

Ez is elég rejtélyes számunkra. Nemhogy örülne annak, hogy az emberek gyógyításai révén hamar megismerik és Messiásnak tartják. Akkor hamarabb lesz tekintélye, szívesebben hallgatnak rá.

Ezt csak mi gondoljuk. A valóságban nem így történt. Jézus ezekben az ismétlődő gyógyítási kérésekben hamar felismerhette a második pusztai kísértést. Ott a Sátán arra bíztatta, hogy vesse le magát a templom tetejéről, hogy az emberek csodálják őt. Nos, ugyanilyen csodálat jött létre a gyakori gyógyítások során. És hogy ez nem vitte előre az Isten Országa terjedését, azt már keservesen tapasztalta. Már tudja, hogy az embereket nem az igazság érdekli, nem az Atyától hozott tanítás, hanem csak a rendkívüliségek. A csodák, a gyógyítások. Így éppen arra nem tudja őket megtanítani, ami gyógyulásuk érdekében lenne nagyon szükséges.

Tulajdonképpen ez az oka a híresztelés tiltásának. Messiás voltának igazolására ő majd akkor akar csodát tenni, ha már átvették tanítását. Ha már megtudták, milyen Messiás ő, és mitől akar megmenteni. Ha előbb tesz csodát, mielőtt megértették volna őt, akkor benne egy hamis Messiást kergetnek. Hamisat, akiről azt gondolják, hogy majd a megszálló csapatoktól szabadítja meg őket, meg anyagi gondjaiktól, meg egészségi problémáiktól. Akkor nem ismerik föl benne az igazi Messiást, aki az önzéstől akar megszabadítani, a szeretetlenségtől, az ellenséges gyűlölködéstől, az embertárs kihasználásától és leigázásától. S ha ezektől megszabadulunk, akkor megszabadulunk betegségeinktől is. De csak ebben a sorrendben! Az a sorrend pedig, amit az emberek kívánnak tőle, hogy előbb a csoda, azután a tanítás, az valójában sátáni kísértés. Azzal nem tudja megvalósítani küldetését. Azzal nem tudja szeretetben egybegyűjteni az emberiséget. Ezért addig tiltani kell a csoda hírresztelését, amíg meg nem értették tanításának lényegét.

Február 20. — Nagyböjt 1. vasárnapja — Mk 1,12–15 — Álutak és valódi utak

1. Miért vezette őt a pusztába a Lélek?

Már érett korú férfi volt Jézus, tehát itt a Földön is sok tapasztalatot szerzett, amikor elhatározta, hogy nyilvánosan is föllép. Addig csak tapasztalatokat gyűjtött az emberi életviszonyokról. János alámerítésével pedig elkezdődött életének az a korszaka, amikor konkrétan teljesíti az Atyától kapott küldetést: az emberek tanítását és *egy* nyájba gyűjtését.

János látomásban kapott eligazítást arról, hogy ki is ez a Jézus (Jn 1,32–4). Most az a Szent Szellem, akit látott leereszkedni rá, arra indítja Jézust, hogy hosszabb időre — a hagyomány szerint 40 napra, ameddig az özönvíz is tartott — vonuljon a teljes pusztai magányba. Mivel Jézus az Atyától jött közénk, tehát a szellemi létezési módból, ezért ha ott mindent tudott és értett is arról, hogy mit tesznek, hogyan élnek az emberek, közvetlen tapasztalatot csak emberi testet magára öltve szerezhetett. Életének kb. 3–4 évtizede fordítódott erre a tapasztalatszerzésre és az emberi értelemben vett tekintély, a bölcsesség megszerzésére. Most a szellem ereje arra indítja, hogy tervet készítsen vállalkozásához, az emberek szeretetben történő egybegyűjtéséhez. A hosszú pusztai elmélkedés arra szolgált, hogy egybeötvözzön két szálat: 1. az Atyáénál látott–hallott, vagyis a szellemvilágbeli tapasztalatait, és 2. a több évtizedes, emberi testben szerzett tapasztalatokat.

Márk mellett még Máté és Lukács is ír erről a hosszú pusztai magányról. A három tudósítást összesítve tudjuk csak értelmezni ezeket a belső történéseket.

Márk úgy írja le Jézusnak ezt a távolságvételét az emberek e világi nyüzsgésétől, anyaghajszolásától, hogy érzékletesen közli: ember nincs a közelében, csak a természet élőlényei, a vadon élő állatok. Azt is érzékelteti, hogy ez a távolságvétel minden emberi történéstől egyben fölemeli egy magasabb szintre, ahol angyalok és rossz irányba kísértő bukott szellemek társasága szolgál környezetként terve elkészítéséhez.

Máté és Lukács még a három kísértést is leírják.

2. Honnan tudhatjuk, hogy miről elmélkedett?

Mivel emberi társasága nem volt, nyilvánvalóan csak maga mondhatta el később tanítványainak, akiket szintén meg akart tanítani arra, hogy Isten küldetésének teljesítéséhez átgondolt kivitelezési tervet kell készíteni. Csak ilyen távlati tervvel szabad beleállni a konkrét megvalósítás gyakorlatába. Mivel nem nekünk mondta el Jézus, hanem tanítványainak, azok meg csak a három kísértést írták le az ottani történésekből, így nekünk a kísértések tartalmából kell visszakövetkeztetnünk az elmélkedések tartalmára.

Elég bizonyosnak látszik, hogy Jézus a magányban szellemi hatásokat vett föl annak tisztázásra, milyen módszerrel gyűjtse össze az embereket a földi Isten Országa megalapozásához és továbbfejlesztéséhez. Melyik lenne a leghatásosabb, a mi anyagi világunkban a legeredményesebb módszer?

A három kísértés éppen az általa elutasított módszereket tartalmazza. A hosszú távon nem célravezetőket. Ilyeneket csak az Istentől elfordult szellemek sugallhattak neki. Ezért nevezzük őket kísértésnek, vagyis az igaz céltól eltérítőnek.

Ebből a szempontból elég logikusan értelmezhető a három kísértés.

1. Az tudja az embereket összegyűjteni, aki megeteti őket. Aki gazdasági csodákkal tartja kezében a tömegeket. Aki tehát nagyon jó gazdasági, sőt közgazdasági szakember. Jó üzletember.

E kísértés félretolásakor átgondolja, hogy neki szellemi táplálékot kell nyújtania.

2. Az tudja az embereket összegyűjteni, aki csodákat produkál nekik, aki lenyűgözi őket anyagfeletti szellemi erejével.

Ezt is elutasítja, hiszen akkor az emberek azért ostromolnák őt, hogy avassa be őket is ezekbe a számukra még titkos tudományokba. Ismét elmennének a szellemi élet: a jóság és szeretet mellett, a másokat szolgálás mellett. Csak a rendkívüliségekre törekvést hajszolnák.

3. A világ ura, a király vagy császár tudja igazán összegyűjteni az embereket. No persze parancsszóval. Fizikai erővel, hatalommal.

Ennek elutasításakor világosan látja, hogy a hatalmat, gazdagságot megszerezni és megtartani csak sátáni módon, csak hazugsággal és erőszakkal lehet (Jn 8,44).

Ezt a három elutasított lehetőséget emelték ki az evangéliumok írói. Az már a tanításából és életéből látható, hogy melyik lehetőségre mondott igent. Tudjuk: az adásra, a szolgálatra és a szelídségre. Hosszú távon ez az Isten törvénypályáján rajtamaradó, keskeny, de célravezető út. Nem rohannak utána a tömegek, de aki elindul ezen az úton, az az Atyához jut el.

Február 27. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Mk 9,2–10 — Bepillantás a másik létmódba

1. Szellemi látás

Honnan is jött közénk Jézus? Az Atya világából. Tehát a szellemi létezésből. Abból a létmódból, amelyet mi testi szemeinkkel nem láthatunk. Általában nem. Hiszen a szellemi struktúra sokkal finomabb, mint az az anyag, amelyből testünk és környezetünk felépül. Azonban mindig voltak és vannak — kevesen —, akik nemcsak testi érzékszerveiket tudják használni, hanem a szellemieket is. Ezeket nevezzük „látók”-nak vagy „beavatottak”-nak. Halála után már mindenki csak ilyen módon fog látni. A legvaskosabb materialista is, aki nem hisz a túlvilági, vagyis az anyagon túli életben.

Moody: Élet az élet után c. könyvében több száz olyan ember élményét írja le, akik a klinikai halál beállta után újra föléledtek. Ezek nagy része világosan visszaemlékezett, hogyan lépett ki szelleme a testéből, s noha érzékszervei működésképtelenül ott feküdtek a műtő asztalán, ők felülről mindent láttak és hallottak. Majd egy alagút-élmény után elhunyt szeretteikkel is találkoztak. Legboldogítóbb élményük pedig az volt, amikor találkoztak a „Fénylény”-nyel, akinek közelsége boldoggá tette őket. Majd hihetetlen rövid idő alatt lepergett „életfilmjük”, amelyben életük minden apró részletére visszaemlékeztek, és azt Isten oldaláról kiértékelték.

Ezen a magas hegyen Jézus ilyen tapasztalatot nyújtott három apostolának. Egy kis időre „látókká” tette őket. Egyszerre csak tapasztalni tudtak valamit az anyagon túli történésekből. Márk is, aki Pétertől hallott ezen eseményről, csak hasonlattal tudja érzékeltetni a szellemi létezés ragyogását. Azt írja: olyan ragyogónak látták ezt a szellemi Jézust, vagyis a közénk jött Fiút, hogy még egy kelmefestő se tudna ragyogóbb fehérséget előállítani. Aztán két meghalt személynek: Mózesnek és Illésnek a szellemét is látták, amint Jézussal beszélgettek.

Három kiválasztott tanítványának Jézus olyan tapasztalatot nyújtott, amiből meg-

érthették: nem a folyton tapasztalt anyagi történések a fontosak, hanem lelkünk, szellemünk történései, amelyek halálunk után is megmaradnak és folytatódnak. Úgy kell élnünk a testben, az anyagban, hogy a testben élés idején is ezt az elpusztíthatatlan részünket fejlesszük. Ezt kell ragyogóvá tennünk, hogy Isten előtt meg tudjunk állni, vagyis folt- és szakadásmentes menyegzős ruhában találkozhassunk vele. Ezt a menyegzős ruhafehérítést csak folyton-folyvást megélt szeretetünk tudja megvalósítani.

2. *Boldogság és megrendülés*

Bizony, nem hétköznapi élmény ez a bepillantás a szellemi létezés világába. Aki ebben részesült, azt nevezik „beavatott"-nak. Ő már egészen másként értékeli az anyagi életvitelt. Hiszen már tudja, már látja, hogy az anyag csak egy színpad, amelyen az igazi szereplő az ember lelke, szelleme. Arra is vigyázni fog, hogy miként játssza el szerepét, vagyis küldetését ezen az anyag-színpadon, hiszen továbbélő része e szerint fog tisztulni, tökéletesedni, Istennek tetszővé válni. Azért beavatott, mert már nagyobb távlatban, igazi összefüggésében látja az emberi életet. Már nem olyan, mint a mesében a föld alatti kincseskamrába betoppanó kincskereső, aki mohón gyömöszöli zsebeibe a nehéz kincseket, amelyektől végül mozdulni sem bír. Közben nem látja a háta mögött fölmagasodó mérgeskígyót, amely rövidesen halálát okozza, sem a szemben lévő ajtóból integető jóságos angyalt, aki hívja és mutatja, hogy a kincseknél szebb világ várja őt a magasban, ha le nem húzzák őt a súlyos aranyak.

Péter is olyan örömet, olyan boldogságot élt át, hogy — Márk szavaival — örömében azt sem tudta, mit beszél. Hirtelen sátrat akart készíteni a három szellemi létezőnek. Szerette volna ott tartani őket. A pszichológusok nyelvén azt mondhatnók: szerette volna tartóssá tenni, véglegesíteni ezt a boldogságélményt.

A boldogság mellett ugyanakkor félelemérzés is megremegtette őket. Hiszen, aki tapasztalja a szellemi létezés tökéletességét, az tapasztalja rögtön azt is, hogy ő még mennyire nem odaillő. Ez a „félelem" a beavatatlanban nyomban megindít egy nagyon jó késztetést, amit így fogalmazhatnánk meg: „Azonnal rá kell kapcsolnom, hogy életemben egyre meghatározóbb legyen a szeretet, hogy elfogadott lehessek az Isten szellemi világában, és ne kelljen remegnem hiányosságaim miatt."

Így értünk meg valamit a nagy szentek Isten-tapasztalatából, akik szintén egyszerre élték meg a leírhatatlan boldogságot az Isten-közelség miatt, és a félelmet saját tökéletlenségük miatt.

Március 6. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Jn 2,13–25 — Templommegtisztítás és társadalomkritika

A szentírási hely olvastán *három kérdés* is fölmerülhet bennünk. Az első és legkevésbé jelentős kérdés az, hogy *mikor történt* az esemény. János evangéliumának az elején, Jézus életének utolsó szakaszától függetlenítve található a történet. A szinoptikusoknál ugyanezt az ünnepélyes jeruzsálemi bevonulás után közvetlenül találjuk megörökítve. Ez az utóbbi időpont tűnik valószínűbbnek. Nehezen gondolható el ugyanis, hogy egy jószerivel az ismeretlenségből felbukkanó ember ekkora látvány elkövetése után még évekig szabadon és sértetlenül járhatott-kelhetett Izraelben, vagy bárhol is a világon. Sokkal hihetőbb, hogy a pályája végéhez közeledő, a nép körében a vallási és világi hatalom számára egyaránt veszélyes népszerűségnek örvendő Jézus tettéről szóló beszámolót tartjuk kezünkben. Erre enged következtetni az is, hogy amíg egy ismeretlen ember hasonló súlyú cselekedetére elegendő retorzió lehetne, ha azonnal elmegyógyintézetbe zárják, a pálmák vasárnapja ünnepeltjének már az elveszejtésére szőnek ellenfelei titkos terveket.

Mit is tett Jézus valójában? Ez a következő kérdés. Elzavarta az árusokat és pénzváltókat, kiszórta az árujukat és pénzüket a templomból. Hogyan? János kötélből font korbáccsal szereli fel Jézust. A szinoptikusok nem tudnak sem korbácsról, sem más fizikai erőszak alkalmazására alkalmas eszközről, csupán mélységes erkölcsi felháborodásáról. Ezrekre menő tömeg ellenében egy korbács sem jelentene ugyan semmit sem. Mégis, a tömeg, az árusok és a pénzváltók nem fizikai erőnek engedtek, hanem a Jézusból sugárzó er-

kölcsi erő előtt hátráltak meg. A korbács, túl azon, hogy teljességgel idegen Jézus eszmevilágától, semmit nem ad hozzá az erkölcsi erőhöz. Sőt, elvesz belőle. Fizikai erők ütköztetésével ugyanis nem dönthető el, hogy kinél van az igazság. Az dönthető el csupán, hogy ki az erősebb. A korbácssuhogtatás nem lenne más Jézus részéről, mint behódolás a közkeletű téveszme előtt, miszerint az erősebbnek van igaza.

Miért tette Jézus azt, amit tett? Ez a harmadik, s egyben legizgalmasabb kérdésünk. A templomtisztítás prófétai tettnek tekinthető. A konkrét cselekedeten túlmutató tanítás hordozója. Miben áll ez a tanítás? Mindenekelőtt Istenről alkotott kép ütközik Istenről alkotott képpel, Isten megközelítésének mikéntjéről alkotott felfogás áll szemben Isten megközelítésének mikéntjéről alkotott felfogással. Az áldozati állatokat árusító kereskedők és az azt megvásárlók úgy hiszik, hogy Isten kultikus cselekedetekkel, áldozatokkal közelíthető meg. Sőt azt is, hogy ezekkel befolyásolható. Mindezt anélkül is elérhetőnek vélik, hogy velünk, emberekkel való lényegi szándékának megértésére és teljesítésére is hajlandóságot mutatnának. Jézus a prófétákkal egybehangzóan ezt istenkáromlásnak éli meg. Isten irgalmat akar és nem áldozatot. Istent lélekben és igazságban (Istennek tetszésben) kell és lehet imádni. Kevesebb sem Neki, sem nekünk nem elég. Gondolhatjuk-e komolyan, hogy a húsvéti ünnepre összegyűlt sokezernyi tömeg valóban lélekben és igazságban kívánta imádni Istenét, mindenekelőtt az irgalmasság áldozatával járulva elibe? Gondolhatjuk-e komolyan ezt napjaink vallási előírásainak gyakorlóiról? S valóban komolyan gondoljuk-e önmagunkra vonatkozóan?

Ha mindezeket nem gondolhatjuk, az önmagában is elegendő magyarázatot ad Jézus mélységes felháborodására. Isten mágiára nem tart igényt. Isten mágiával nem korrumpálható. Az önmagát ily módon megtévesztő ember, Isten minden megmentő szándéka ellenére elvész. Egyaránt védi Jézus Isten becsületét és az ember igazi érdekét, amikor az irgalmat megelőzni, sőt helyettesíteni kívánó kultusz eszközeit kihajítja a templomból. Szükséges-e tehát tovább kutakodnunk Jézus tettének miértje után? Úgy tetszik, igen. Korunkban, s különösen Európának ezen az észak-atlanti jómód után vágyakozó s a piacgazdaság bűvszavától hangos térfelén sajátos, új hangsúly és értelem is kibetűzhetővé válik a szentírás megörökítette cselekedetből.

Ernesto Cardenal Solantinamei Evangéliumát tartom a kezemben, a Harmadik Világ evangéliumértelmezését. Egyszerű, nyomorba taszított és abban tartott emberek gondolataival szembesít. Idézek belőle.

— Én azt hiszem, azért űzte ki őket, mert kizsákmányolták az embereket, mert minden kereskedelem kizsákmányolás... A templomot a kizsákmányolással szentségtelenítették meg.

— Szerintem ez a cselekedet mindazok ellen irányul, akik üzletelnek a vallással.

— És általában mindazok ellen, akik a vallást hívták segítségül, hogy fenntartsanak valamilyen kizsákmányoló rendet...

— Nem tesz semmiféle különbséget a vallás és a kereskedelem között...

— Mert a kereskedelem abból áll, hogy kisajátítják a másik ember által termelt értéktöbbletet, ha nem így van, akkor nincs benne üzlet.

— A templomnak az egység helyének kellett lennie..., ha pedig ott kizsákmányolás folyt, akkor már nem lehetett az egység helye.

— Jézus jelképes cselekedetet hajtott végre... felavatja a messiási korszak új templomát, amely minden népek számára szolgál majd, és amelyben nem tanyázhatnak rablók.

— ... az új Jeruzsálemben nem lesz templom... az egész világegyetem lesz a templom. Azt jelenti ez, hogy üzérkedésnek sehol nincs helye, nemcsak a templomok belsejében, de az utcákon, a tereken, a kereskedelmi központokban sem. Az egész világegyetemben sehol sincs helye a kizsákmányolásnak.

Igazuk lehet ezeknek az embereknek? Nem mintha nem lett volna számos keresetlen szava Jézusnak a mammonról, a pénz hamis istenéről. Nem mintha idegen lenne tőle a társadalomkritika. Mégis korábban ennek a szentírási gesztusnak az értelmezésekor nem jutottak ilyen, vagy hasonló szempontok eszembe. A lét azonban, ha mindenesetül nem határozza is meg tudatunkat, de kétséget kizáróan hat reá. Tapasztaljuk, hogy Európa felé rohanni kívánó kishazánk a szemünk láttára hasad Északra és Délre, kiáltó szegényekre és elképzelhetetlenül gazdagokra. Ez a tapasztalat új szempontokat állít előtérbe, új felismeréseket tesz lehetővé. Jóllehet Jézus korában a hasadás inkább rablóhadjáratok nyomán ment végbe, mint gazdaságpolitikai, kereskedelmi eszközökkel, ez utóbbi szerepe nem hanyagolható el benne. Mára a rablóhadjáratok megritkultak, helyükbe lépett a gazdaságpolitika a maga sokkal rafináltabb eszközeivel. Következménye a minden korábbinál mélyebb szakadék az emberiség csekély töredékének mérhetetlen gazdagsága és a nagy többség rettenetes nyomora között. S ha mindez az Istennek különösen is odaszentelt helyen, a templomban s ezáltal Isten jóváhagyásának látszatát is keltve történik, az újabb istenkáromlás. Mint ahogy istenkáromlás az is, ha az áldozati ajándékával Isten elé járuló, azt megelőzően és azt követően hozzájárul az emberiséget tragikusan megosztó szakadék létrehozásához és fenntartásához.

Március 13. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Jn 3,14–21 — A szellemi börtön túllépésének kockázata

Nikodémus története a gazdag ifjú történetének párja. Mindkettőben van valami igazságkereső nyugtalanság. Egyikük sem elégszik meg azzal, hogy innen-onnan szerzett információk alapján formáljon véleményt az oly nagy port felvert Jézus-jelenségről. Személyes találkozásban, saját maguk akarnak meggyőződni arról, hogy van-e valami megfontolandó mondandója a názáreti tanítónak az igazságról. Különben tehát mindketten, mint a társadalomnak az a rétege, amelyből valók. Hajlandóak a maguk és mások előítéleteit szembesíteni a tényekkel. Nem veszett ki belőlük mindenestől az Isten országa felé vezető út megtalálásának nulladik feltétlen feltétele: az igazságkeresés.

Jézus is így fogadja mindkettőjüket. Nem a gazdagokra mondott jaj az üdvözlő szó ajkán a gazdag ifjú felé, ahogyan nem a farizeusoknak kiáltott jaj Nikodémus köszöntése sem. Megbecsüli őket. Megbecsülésének jeleként elmondja nekik, hogy mit kell tenniök, ha valóban tovább kívánnak lépni a nulladik pontról. Az ifjú köré az anyagi javak vonnak lépéseit gátló falat. Nikodémust a Törvény, a farizeusi hagyomány szellemi építménye zárja börtönbe. Ezek a falak gátolják ugyan, hogy széles, új horizontok nyíljanak meg az ember előtt, de biztonságot is jelentenek. A gazdagság túlbiztosított védelmet jelent a mai, sőt mindenkori nélkülözés rémképei ellen. A Törvény a világban való eligazodás garanciája az ismételt újragondolás erőfeszítésének megtakarítása mellett. A gúzsba kötő és mégis biztonságot nyújtó falak meghaladásakor a keresés következmények nélküli szellemi játékból egzisztenciát kockáztató súlyos döntés lesz.

Jézus azzal mutatja ki nagyra értékelését mind az ifjú, mind Nikodémus iránt, hogy pedagógiai tiszteletkörök nélkül azonnal a lényegre tér. A valódi igazságkeresés elkerülhetetlen következményére irányítja figyelmüket. Egzisztenciális biztonságukat veszélyeztető lépést kell tenniök.

Az ifjúnak ezt mondja: Add el mindenedet, amid van. Nikodémusnak pedig azt, hogy ha valaki nem született újonnan, nem láthatja meg az Isten Országát.

Az ifjú esetében azonnal átlátható, egyértelmű a tennivaló, ha nem is könnyebb, mint amire Nikodémus kap felszólítást. Tedd szegénnyé magad! Gazdagságodból forrásozó biztonságod ugyanis csak mások rovására volt megteremthető és marad megtartható. Ezzel a teherrel pedig nem lehet átmenni az Adás Világába vezető szűk kapun. Nikodémus első hallásra bonyolultabb teendőjének megértéséhez további kapaszkodót is ad. Újjá, Lélektől születetté válni hasonlatos ahhoz, mintha széllé válna az ember. A szél arra fúj, amerre akar. Hallani zúgását, de nem

tudni honnan jön és hová megy. A szél szabad, mint az igazságot kereső szellem. Nem képes maradandó lakásának tekinteni semmilyen Törvényből, hagyományból emelt falat. Az igazság vágya hajtja s meg nem nyugszik, míg annak teljességét el nem éri. Így van mindenki, aki Lélektől született — zárja mondandóját Jézus. Bizonyára jól tudja, hogy tőle, Nikodémustól, még nehezebb lépést kíván, mint az ifjútól. Nem egyszerű ugyan az anyagi létbiztonságot sem odahagyni, de még mindig kisebb nehézséget jelent, mint egész eddigi világértésünket megkérdőjelezve indulni a végtelenbe hívó igazság nyomába.

A gazdag ifjú szomorúan távozott, mert nagy vagyona volt. Kereső nyugtalansága megtorpant a nélkülözés egzisztenciális kockázatát hordozó döntés kapujában.

Nikodémus zavarodottan kérdezi: hogyan lehetséges újjászületni erre a határtalan szellemi szabadságra. A biológiai születés egyszerű megismételhetetlenségét alapul véve értetlenkedik, de közben már fázósan összehúzza magán a Lélek fuvallatától védelmet nyújtó Törvény köpönyegét, ahelyett hogy ledobná azt magáról. Pedig azzal érkezett, hogy elismerte: „... tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul." — Jézus szánakozva visszakérdez: Te tanítója vagy Izraelnek, és ezt nem tudod: S ha nem is tudod — bár tudnod lehetne és kellene, ha tanítónak, a szellem emberének gondolod, tartod magad —, de engem Istentől jött tanítónak mondasz: Miért nem fogadod hát el az én bizonyságtételemet. A világosság eljött a világba, de az emberek jobban szerették a sötétséget. Nem kell nekik a meg-nem-szűnő erőfeszítést igénylő igazság. Neked sem kell, Nikodémus. Pedig te Izrael tanítójának szerepét és felelősségét magadra vállalva különösen is elkötelezettje kellene, hogy legyél az igazságnak. Az eredmény azonban ugyanaz, mint az ifjú esetében. Nikodémus, talán ugyancsak szomorúan, de távozott. Egyikük keresése sem bizonyult többnek az igazsággal való értelmiségi flörtnél.

Minek tekinthetők az én Jézusnál tett látogatásaim? Hol vannak igazságkeresésem egzisztenciális fordulópontjai? Van-e és melyik az a jézusi szó, amellyel szembesülve magam is hajlamosnak érzem magamat arra, hogy szomorúan távozzam?

Igazságkeresésem hitele, el-nem-múló életem fordul rajta, hogy soha ne hátráljak meg az aznapi felismerés elől. Mint ahogy azon is, hogy képes vagyok-e annak tettekben megnyilvánuló konzekvenciáját is levonni.

Március 20. — Nagyböjt 5. vasárnapja — Jn 12, 20–33 — A népfelség támogatása

Az előzmények okai egy sikertörténet kibontakozásának lehetőségét is előrevetíthetnék. A történet végét még nem ismerő kortársak — ki örömmel, ki félelemmel — okkal gondolhatták, hogy pozitív fordulat következhet be a názáreti próféta ügyében. Jézus már korántsem jött-ment, ismeretlen tanító. A hatalom képviselői ugyan egyre ijedtebbek, haragosabbak és ezért egyre elszántabban törnek életére. Hanem a nép, a nép az rajong érte. Tódulnak utána, lesik a szavát. Nemcsak a vidékiek, a főváros, Jeruzsálem is az ő nevétől hangos. Sőt, már az ünnepre Jeruzsálembe zarándokolt diaszpóra-lakók is őt kívánják látni, hallani. Ellenfelei maguk is elképzelhetetlennek tartják ebben a szituációban, hogy nyílt támadásba kezdjenek ellene. Inkább csapdát kívánnak állítani.

A nyilvánosság védelme, a nép rajongó ítélete azonban illékony. Állandóan tenni, mondani kell valamit, ami újra és újra felcsigázza az érdeklődést. Folytonosan újra meg kell szerezni a tömeg szimpátiáját. A tegnapi szó, a tegnapi tett iránti érdeklődés rövidesen lanyhul, majd elenyészik. A korábbi szimpátia akár gyűlöletbe is átcsaphat, ha nem kap mindig újabb kedvére való táplálékot.

Jézus története, mint azt jól tudjuk, nem lett evilági sikertörténet. Ennek oka, hogy nem értett, mert nem akart érteni a taktikázáshoz. Egyetlen cél, az Isten Országának tábort gyűjtés célja lebegett a szemei előtt. Ez határozta meg szavait, cselekedeteit, egész életét. Kompromisszum-képtelen volt. Jól tudta ugyanis, hogy önámítás vagy szemfényvesztés csupán minden, a cél eszközöket szentté tevő erejéről folytatott majdani eszmefuttatás. A cél ugyanis sem meg nem szentelheti, sem pedig szentségétől meg nem foszthatja az eszközöket. Egyet tehet: kikerülhetetlenül meghatározza az eléréséhez igénybe vehető, azt szolgáló eszközök körét. Tisztában volt azzal is, hogy nem csupán a mindenkori hatalom kegyei, vagy legalább tűrése megnyerésének szándéka változtatja meg a felismerhetetlenségig az embert és eredeti elgondolásait. Az sem maradhat ura önmagának, kitűzött céljának, aki a tömeg támogatására kíván támaszkodni. A tömeg csak annak áll melléje, aki az ő vágyait jeleníti meg.

Jézus története nem lett evilági sikertörténet. Kétfrontos harcot folytatott, ami — a haditudományok ismerői jól tudják — majdnem teljes bizonyossággal egyet jelent a vereséggel. Nem csupán a hatalommal került szembe, rajongói tömegének sem kívánt elvtelenül megfelelni. Nyilvánvalóan alaposan végiggondolt állásponthoz való következetes ragaszkodó magatartás tanúi lehetünk. Először és utoljára is — élete elveszítésének közeli és konkrét veszélyének idején is —, ugyanúgy cselekszik. Az ismételten felkínálkozó s ekkor már egyetlen, utolsó lehetőséggel sem él. Nem etette meg úton-útfélen az ötezer ember megvendégelése után a jóllakottságnál jobban mit sem kívánó s ezért nyomába szegődő rajongóit. Nem szegődött el főállású javasembernek Izrael házához az egy-egy gyógyulás után hozzátódulók kívánságát betöltve. S most a Lázárról hallott hírektől újra fellelkesült tömegnek sem ígéri meg, hogy biztosítja számukra a — minden ember legnagyobb rémét jelentő — halál elkerülését. Teszi, amit tesz. Szuverénül, kizárólag az irgalomtól meghatározottan. S mondja, tanítja azt, amit tanít. Ugyancsak szuverénül. Egyedül a szeretni hívó szeretettől meghatározottan.

Egyszer megvendégel sokezer embert, mert a szeme láttára éheznek meg s megesik rajtuk a szíve. De nem akarja egyszer s mindenkorra levenni a felelősséget a vállunkról. A nélkülözések megszüntetésének eszköze a mi kezünkben van. Nekünk kell testvériesen megosztani egymás között a föld javait.

Ha elébe kerül egy betegségtől szenvedő, a részvét arra indítja, hogy segítsen rajta. Tisztában van azonban vele, hogy a szenvedések mind teljesebb kiszorításának feladata ismét csak a mi feladatunk. Nem kívánja megspórolni nekünk a szellemi erőfeszítést, amely szükséges a világban működő törvényszerűségek megismeréséhez, hogy azután ismereteinket a betegségek gyógyítására használjuk.

Megindítja Jairusnak kislánya életéért érzett aggodalma, és beléje helyezett, mármár fanatikus bizalma. Szíven üti az egyetlen gyermekét sirató naimi özvegy gyásza. Mélységesen megindul barátja, Lázár hozzátartozóinak fájdalma láttán. Nem a véges biológiai lét szükségszerű velejárója, a halál, döbbenti és rendíti meg igazán. Nem kétséges, hogy aki egyszer megszületett, annak ezen a kapun keresztül kell mennie. Ő maga, ha nem is minden szorongás nélkül, sietteti is szavaival, magatartásával a nem is természetes, mert erőszakos véget. A szeretteiktől való elválást feldolgozni képtelen hozzátartozók gyötrelme rendíti meg. Ezért teszi, pedagógiátlanul, sőt ha úgy tetszik, elvei ellenére is azt, amit tesz. De nem ámítja sem őket, sem a fülcsiklandozó hírekre köréje gyűlő sokaságot sem azzal, hogy biztosítékot ad a biológiai élet konzerválására.

Úgy tűnik, nagyon tudatosan mondja el éppen itt s pontosan ezeknek az embereknek a földbeesett gabonaszem példázatát. A biológiai élet értelmetlenné lesz, a földi élet így is, úgy is elkerülhetetlen vége az örök élet elvesztését is maga után vonja, ha az életnek nincsen önmaga megőrzésénél nagyobb, abszolút célja. Aki meg akarja őrizni életét — magyarázza —, az elveszti azt. Aki a szeretetre teszi rá életét, annak sorsa ugyan könnyen hasonlóvá lehet Jézus sorsához, de el-nem-múló folytatása biztosított a szeretet kezdetet és véget nem ismerő Országában. Nagyon tudatosan mondja, amit mond. Akkor is, ha ezzel szinte biztosan elveszíti hallgatói szimpátiáját. Akkor is, ha mindkét tábor szabad prédájának tekintheti ezek után. Azért cselekszik így, mert önmagát sem tekintve kivételnek, élete puszta megőrzésénél fontosabbnak tartja azt, amiért él. S fontosabbnak tartja azt, hogy hallgatói s késői korok olvasói egyaránt a puszta élet amúgy is kudarcra ítélt megőrzésénél valami többre vágyódjanak. Valamire, ami méltó arra, hogy szolgálatába állítsuk, rááldozzuk s ha úgy hozza a Sors érette fel is áldozzuk az életünket.

Március 27. — Virágvasárnap — Mk 14,1–15,47 — Élni tudni kell?!

A passió története keretezi, nyitja és zárja a Jézus élete utolsó, tragikus eseményeinek emlékezetére szentelt néhány napot. Olyan ez, mint a gyászjelentéseken a fekete szegély. Gyászra szólít fel, s mi képességeinkhez mérten gyászolunk is évről-évre. Legalább is ezen a pár napon. Az év többi napján pedig igazodunk a közgondolkodáshoz. Azt értékeljük, amit mindenki, arra törekszünk, amire mások is. Mondom, mondjuk szavaink jelentésének végiggondolása nélkül a bármi úton köztiszteletre vergődött, az élet napos oldalára került s abban jólesően lubickoló embertársainkról: ez az ember tud élni. S közben csipetnyi irigység rontja az elismerő szót kimondó szájunk ízét. Mi mást szeretnénk magunk is, mint abba a helyzetbe kerülni, hogy rólunk is elmondható legyen: tud élni. Garantáltan kiérdemelnénk az elismerést. Másfelől a sikertelen, az élet árnyékos oldalára került sorsok láttán előszeretettel keressük az okot arra, hogy elnyomjuk a feltörni készülő szánalom érzését. Nemigen foglalkozunk egyedi és tárgyilagos vizsgálatával annak, hogy felelős-e s milyen mértékben ő a felelős sorsa ilyetén alakulásáért. Még kevésbé azzal, hogy ha felelős érte, akkor miért tette azokat, amik következtében a jelenlegi helyzetbe került. Ítéletet mondunk. Sommásat, egyszerűt. Amíg a sikeres ügyes volt, ez ügyefogyott. Bizonyára eltékozolta talentumait. Rest volt erőfeszítést tenni, hogy valakivé legyen, hogy valamire vigye. Nem kapott a kínálkozó lehetőségek után. Tékozlóan bánt a szűken vagy bőven csordogáló javakkal. Összeférhetetlen. Kompromisszum képtelen. Kihívta maga ellen a sorsot. Fejjel ment a falnak. Egyszóval, másokkal ellentétben, nem tudott élni.

A passiótörténet keretezte néhány nap olyan valakire kíván emlékeztetni, aki mindezeket a közvélemény ítéletére, a részvét megvonására alkalmas vétkeket halmozottan elkövette. Jézus a legkevésbé vétlen áldozata elszánt ellenfelek ádáz mesterkedésének, árulásának, hitehagyásának. Sokkal inkább provokálója mindezeknek. Egész életvitelével, minden kimondott szavával provokálja az élni tudásról azonos felfogást valló kortársakat és nemcsak őket, hanem minden idők emberét. Vagy legalábbis hazardőr. Mindent egy lapra tesz fel. Szembehelyezkedik a világ mindnyájunk által olykor nagyon is rosszallott mederben való, mégis megadással magunkat annak alárendelő folyásával. S erre szólít fel mindnyájunkat. Vagy ráhallgatunk, vagy el kell pusztítani őt. Mindaddig, amíg a ráhallgatók nem képezik az emberiség többségét. Addig azonban mindenesetre tudja, hogy belepusztul, mégis nyílegyenesen, kerülő nélkül halad a célja felé.

Sok minden elmondható róla, csak az nem, hogy élete–sorsa rajta kívül álló erők tehetetlen járuléka lenne. Felelős azért, ami történik vele, egészen attól a pillanattól, amikor a nép elismert tanítóit bámulatra késztető gyermekből felnőtté cseperedvén maga is tanítóként lép fel, megkérdőjelezve a magukat tanítóknak mondók közgondolkodást helyben hagyó, a világ folyását megszokott medrében békén tovább csorogni engedő tanítását. Mindezzel pedig már nem az ámulat némaságát váltva ki, hanem a gyilkos gyűlölet félelmetes csöndjét.

Nem gondolom, hogy egyetlen alkoholista, narkós, bűnöző teljesen felmenthető lenne körülményei folytán, mint ahogy azt sem gondolom, hogy neki és csak neki van felelőssége abban, hogy mivé lett, hová jutott. Még kevésbé gondolom, hogy a Názáreti Jézus évezredek óta folyó perében felmentő ítéletet mondhatunk ki mindazokra, akik elveszejtésében bármiféle szerepet játszottak, sem azon az alapon nem mondhatunk őket a felelősségük alól felmentő ítéletet, hogy megállapítjuk Jézusnak fentebb részletesen tárgyalt saját felelősségét. Sem azon az alapon nem mentesíthetjük őket felelősségük terhétől, hogy motívumaikat vizsgálva mindegyiküknél található valami figyelembe vehető enyhítő körülmény. Jézus maga is talált ilyet, amikor a kereszten így imádkozott: Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. A Jézust utólag meggyászoló, de figyelembe ma sem vevő keresztény történelem motívumainak megértése s az enyhítő körülmények fellelhetőek. S egyáltalán a világ minden mindmáig folyó szörnyűségei számára található magyarázat és így mentség is. S ez a legnagyobb baj. Így aztán nem történik semmi. Semmi, ami változtatna a véget nem érő keresztácsolások történetén.

Könnyen kimutatható, hogy mindenki csak részfelelősségnek a hordozója. Júdás csak átadta Jézust az eretnekbíróságnak, amint ez a nagytanács rendelete alapján állampolgári kötelessége volt. Kaifás csak átadta Pilátusnak, amint ezt a politikai szükségszerűség megkövetelte. Pilátus csak engedett a tömeg kívánságának, és ezért átadta kivégzésre egy századosnak. A százados csak átadta Jézust négy katonának a Szolgálati Szabályzat értelmében. Csupán ezek feszítették meg. de csak azért, mert ez katonai kötelességük volt. — olvasom egy izgalmas, gondolatébresztő exegézisben. A szerzője így folytatja: Vajon kit terhel hát a felelősség? Senkit? Vagy mindenkit? Vagy Istent, aki megenged ilyen kaotikus szövevényeket, ilyen mentegetőzésekbe csomagolt gonosztetteket anélkül, hogy beavatkoznék? Nem. Mert az Isten, akit Jézus megélt és hirdetett, megadta az embernek az Én drága adományát... azt a képességet, hogy saját felelősségével keresse és tegye meg azt, ami önmagában helyes. Kezdjük az utolsóval azok láncolatában, akik csak átadták Jézust. Voltaképpen mondhatta volna az a katona is, aki Jézus kezét a fához szögezte: Én nem teszem ezt meg, kerül, amibe kerül, amíg én nem tudom, hogy helyes. És ez mindenkire vonatkozik, aki csak átadja egyik embertársát.

Mondhatod te is, mondhatom én is. A földkerekség szinte minden nyomorúsága arra vezethető vissza, hogy a hiányzó hős csapdájában vergődünk. Senki nem meri, akarja a kezdeményező szerepét vállalni, inkább a saját jelentőségének csekélységével ámítja magát, s a felelősség reá eső részét elbagatellizálva mossa kezeit. Néha részvétet is érez. Időnként gyászolni is hajlandó, néhány napig s főleg múltbeli szörnyűségeket. S közben ácsolódnak mind újabb keresztek.

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

*Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1994-re . . .

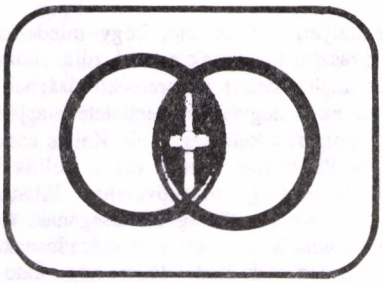

Fritz Köster

Megbénított karizmák

Amint az *ősegyház* életéből látható, Isten adományait sokféle módon lehet használni, de vissza is lehet élni velük (Jel 2–3). Az utóbbi lehetőség esetén többnyire extravagáns vallási kívülállókra vagy szektákra, ill. szeparatista mozgalmakra gondolunk. A legkevésbé esik tekintetünk magára az *egyházra*, és elsiklunk ama kísértés fölött, melynek az egyház tartósan ki van téve, nevezetesen hogy Istentől az embernek mindennapjai teljes terjedelmére személyesen adott adományait egyházilag kisajátítsa és manipulálja, úgyhogy inkább elnyomja azokat, mintsem Isten szándéka szerint élne velük. A szentek és a „hivatalos egyházzal” való konfliktusaik történetéből számos példát lehetne fölhozni erre. Itt csak néhány olyan egyedi aspektusra szeretnénk fölhívni a figyelmet, melyek világosan jellemzik a jelenlegi tartós konfliktust a *„hivatal”* és a *„karizma”* között.

Pál szerint Isten mindenkinek a „maga kegyelmi adományát” (karizmáját) ajándékozza (v.ö. 1 Kor 7,7). Ezek közé tartozik pl. a házasság szentsége és az annak betöltéséhez szükséges adományok, a szeretet, az odafordulás a másikhoz és a gyengédség; de közéjük tartozik a „mennyek országáért vállalt” nem-házas élet karizmája is (Mt 19,12). Amint a *házasság* szentsége arra képesíti a házastársakat, hogy belenőjenek házasságuk mi-közösségébe és így Istennek a népével való szövetsége titkát bemutassák és megéljék, úgy a *nem-házas emberek* különösképpen arra képesek, hogy belenőjenek az egyház és a gyülekezet mi-közösségébe, ahogyan Krisztus szerette egyházát és önmagát adta érte.

Ebben az értelemben a házasság és a lemondás a házasságról egyaránt megőrzik megmaradó világtörténeti jelentőségüket mint a szeretet kezdődő istenországának jelszerű bemutatásai. Biblikus és teológiai szempontból abban a pillanatban válik rendkívül problematikussá a dolog, amikor Isten valamely szabad kegyelmi adományát *egyházi törvénnyé* teszik, vagy kötelezően hozzákapcsolják bizonyos egyházon belüli feladatokhoz és funkciókhoz. Történetileg először is kézenfekvő az a gyanú, hogy a kötelező cölibátustörvény megfogalmazásának és érvényesítésének a 12. században közvetlen köze van az egyház hatalmi és uralmi struktúráinak kiépítéséhez és ahhoz, hogy *csökkent a hit* abban, hogy Isten Lelke működik az Ő egyházában. Ahol ugyanis a Lélekbe vetett hit már nem játszik nagy szerepet, ott annak bizonyossága is veszendőbe megy, hogy Isten megadja egyházának azokat a kegyelmi adományokat, melyekre a mindenkori történeti helyzetben feladatának megoldásához szüksége van. Megkísérlik hát egyszer s mindenkorra jogilag és intézményesen megtartani és biztosítani ezeket az adományokat, mivel nyilvánvalóan jobban bíznak a törvényekben és előírásokban, mint a Lélek működésében. Emberileg nézve ez nagyon is érthető. Hiszen a régi, a kipróbált, a megőrzendő rendelkezik azzal az előnnyel, hogy annak birtokában az embernek szilárd talaj van a lába alatt, vagy legalábbis azt képzeli, hogy az van.

Ezzel szemben a Lélek működésére figyelni — aki ma és holnap ugyanolyan teremtői módon működik és ugyanúgy alkot újat, mint tegnap — fáradságosabb, kockázatosabb és bizonytalanabb, mivel Isten Lelkében bízva az egyházban sok mindent nyitva kell hagyni a jövő és a fejlődés tekintetében, és a hitben mindig csak kis lépések lehetségesek. A jövőhöz való bátorság hiánya vezetett oda, hogy a *cölibátus* mind a mai napig érvényben van — mindenesetre mint törvény és nem mint minden esetben szabad karizma. Ha ebben a vonatkozásban is érvényes, hogy gyümölcseiről lehet felismerni a jót (v.ö. Mt 7,16), akkor legkésőbb ezen a ponton riadót kellene fújni, tekintettel arra a tényre, hogy a cölibátust messzemenően sem a papság, sem a hívő nép, sem a „világ” nem fogja fel és értelmezi „a mennyek országáért” adott jelként és adományként.

Hasonlót lehet elmondani a *házasságról* is. Az a tény, hogy a cölibátus karizmája messzemenően eltűnt, és helyébe a törvény lépett, úgy tűnik, mostanában hozza meg a gyümölcseit: a házasság és a

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

cölibátus egyaránt karikatúrává, könnyen nélkülözhető színfallá válik. Ma és a közeljövőben talán az egyház egyik legnagyobb szegénységi bizonyítványának bizonyul majd, hogy megbénította a Lélek működését és ezzel a karizmákat, hogy az előírásokat léptesse azok helyébe. Ennek a végzetes fejleménynek a következménye abban áll, hogy egyesek cölebsz módon élnek anélkül, hogy rendelkeznének a hozzá szükséges karizmával, míg más meghívottak karizmáját nem ismerik el, mivel nem rendelkeznek az ahhoz tartozó egyházi hivatalokkal és méltóságokkal. Így aztán egyik esetben sem lehet már *jelszerűségről* beszélni. Ahol megbénítják a karizmát, ott következetesen veszendőbe megy a jelszerűség. A tapasztalat azt mutatja, hogy nyilvánvalóan csak az képes „jelszerűvé” válni, amit a Lélek hozott létre, és nem az, amit törvénnyel rendeltek el.

Hasonló lehet a helyzet a *vezetés* kegyelmi adományával (v.ö. 1 Kor 12,28). Azoknál, akik rendelkeznek vele, nyilvánvalóan megmutatkozik egy adott közösségen vagy szellemi gyülekezeten belüli folyamatok iránti éber érzékenységben, minden lehetséges veszélyeztettségével és kísértésével együtt. A vezetés adományához különös integrációs képesség is kötődik, és az az „áttekintés”, mely lehetővé teszi, hogy az illető érzékelje a csoporton belüli különböző tendenciákat, s a tagok különféle minőségeit és határait, valamint az egyéb karizmák különbözőségét újból és újból egységbe foglalja, hogy az Egész számára termékennyé tegye őket. Itt is felvetődnek kérdések: El lehet-e rendelni intézményesen a vezetés adományát? Megadatik-e a papszenteléssel, a püspökszenteléssel? Az, aki „eucharisztiaképes”, illetékes-e a vezetésben is? Vagy nem azt mutatja-e a tapasztalat sok plébánián, hogy bizonyos esetekben épp az ellenkezője áll fönn? Tehát miért az a vezető is az egyházi előírás szerint, aki Isten igéje köré és asztalközösségbe gyűjti a gyülekezetet?

Ilyen és hasonló kérdések arra utalnak, ill. magyarázatot adhatnak arra a tényre, hogy egy igen nehéz történelmi helyzetben az *egyház* rendkívül *szegénynek* és *hatástalannak* bizonyul a feladatát illetően. Az egyház és a hit eltűnésének bizonyára sok „magyarázatát” lehet megtalálni a mai társadalmi helyzetben: a szekularizálódott világban és a materialista beállítottságú emberekben. De lehet-e Isten szándéka szerint való, hogy mindenütt megtaláljuk a nagy nyomorúság okait, csak saját magunkban nem? Valóban „societas perfecta”, „tökéletes közössége”-e az egyházunk; az „ecclesia semper reformanda” (a folyton reformra szoruló egyház) gondolatának nem kellene-e minden figyelmünket fölkeltenie? Ám az egyház csak a Lélekből újítható meg. S e tekintetben a *karizmák* abszolút elsőséget élveznek a fennálló hivatalokkal és struktúrákkal szemben. Konkrétan ez azt jelenti, hogy komoly esetben az Isten által adott karizmák újonnan alkotott hivatalokat és szervezeti formákat tesznek szükségessé, de megfordítva sosem szabad a karizmákat úgy irányítani és manipulálni, hogy a fennálló formákhoz illeszkedjenek. Biblikusan kifejezve ez azt jelenti, hogy mindig a tömlőknek kell az „új borhoz” igazodniok, és sosem a bornak a tömlőkhöz (v.ö. Mt 9,17).

Ha az ember ezt figyelmen kívül hagyja, akkor „a bor kifut” — olvassuk Máténé. Ezt másképpen is ki lehetne fejezni: Ha nem vesszük vagy nem kielégítően vesszük figyelembe Isten kegyelmi adományait, akkor az emberek elfutnak az egyháztól, és velük a *lét-fontosságú karizmák* is. Számomra sok tekintetben jellemzővé vált a *„tékozló fiúról” szóló példabeszéd* (Lk 15,11–32). Ebben egy fiatalemberről hallunk, aki már elégedetlen az apja házában folyó élettel. Kifizetteti az örökrészét, a szülői vagyon felét, hogy belebocsátkozzék a vándorlás bizonytalanságába, mely egyre végzetesebb bajokba és nyomorba taszítja. Igen rosszul áll a dolga; nagy éhínség tombol az országban, úgyhogy még a disznók elé vetett moslékból sem kap. Bánat szállja meg, Az otthonára gondol. Ottmaradhatott volna — mint a testvére, aki hűségesen szolgálta apját, naponta elvégezte a munkáját és gyarapította apja vagyonát, s aki soha semmit nem tett apja akarata vagy becsülete ellen.

Ezért aztán hazatér. *Más emberré* lett: már nem csupán szolga, cseléd, — hanem új módon „fia” az apjának. Sokéves tévelygés után „kinn” az idegenben, azokkal az élettapasztalatokkal tér vissza, melyek testvére számára, aki mindig otthon volt, teljesen idegenek maradtak. Az élet kínokkal teli útjain arra a felismerésre jutott, hogy a helyváltoztatás önmagában nem elég ahhoz, hogy megbirkózzék az életével, hanem a dolgok új látásmódjára, az élettel, a szülői házzal kapcsolatos új alapállásra van szükség — apjához való új viszonyulásra. Akár a búzaszemnek, a földbe kellett esnie, hogy új életet nyerjen (v.ö. Jn 12,23–26). A szenvedéssel és a szükséggel folytatott, nem szándékolt, hanem rákényszerített küzdelme eljuttatta arra az érettségre, melyről Johann Wolfgang Goethe beszél, amikor azt írja: „Ha nem rendelkezel ezzel, a meghalással és újjászületéssel, akkor csak szomorú vendég vagy a komor Földön.”

Hazatérve aztán a tékozló fiúnak meg kell állapítania, hogy *apja is más emberré* vált. Az eltelt sok év gondterhes várakozása rávésődött az arcára. Többé már nem az úr, vagyonának kezelője, a „felnőtt” és „tapasztalt”, aki alárendeltjeinek, szolgáinak és cselédjeinek parancsokat és utasításokat osztogat. Jóságos és megértő apává vált, aki képes arra, hogy fiának félúton elébe menjen és karjaiba zárja őt — ahelyett, hogy megalázná és számtalan váddal halmozná el. A legjobb ruhába öltözteti, a legdrágább gyűrűt húzza az ujjára és vidám ünnepet rendez számára. „Mert a fiam halott volt és újra él; elveszett és újra megtaláltatott.”

Nekem úgy tűnik, manapság sok „elveszett fiú és lány” van. Kivándoroltak, és naponta újabbak csatlakoznak hozzájuk. Tartós kihívást jelentenek a hívő és jámbor keresztények számára, akik mindig otthon vagy az egyházban maradtak. Persze ostobaság és keresztényietlen dolog lenne azt hinni, hogy csak a tévelygőknek és szétszóródottaknak kellene megváltozniok és megtérniök. Amíg az otthon maradottak úgy vélik, nincs szükség az elveszettek és bűnösök új élettapasztalataira, addig legnemesebb igazságaik is csak üres fogalmak, elvont szavak, elcsépelt közhelyek, mesterséges és semmitmondó gondolatkonstrukciók maradnak, vagy azzá lesznek.

Az egyház legnagyobb veszélye ma talán abban ál, hogy minden igazhitűsége mellett hit és bizalom nélküli egyházzá válik — alkalmatlan struktúrákkal és lélektelen praktikákkal rendelkező, *úttalan egyházzá*, mely nem képes otthont adni, nem képes a remény jelét felmutatni a vándorlók és tévelygők számára. Ehelyett olyannak kellene lennie, mint egy *„útmenti fogadónak”*, melynek tulajdonosai folyton ama nyugtalanító kérdés előtt állóknak érzik magukat, mit kell tenniök ahhoz, hogy a szobákat emberivé, barátságossá és az utasok számára vonzóvá tegyék; milyen bizalomkeltő intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy napjaink embere számára otthont tudjanak adni.

Megfordítva: egy ilyen, bizalmat ébresztő egyháznak és gyülekezetnek ki kell bontakoztatnia magában azt az erőt, amellyel a szétszóródottak és a vallási nomádok számára folytonos ingerré és vonzássá tud válni. Hadd értsék meg a *vándorlók* és a *tévelygők* is, hogy létezik egy őket váró atyai ház; hogy tartósan lehetetlen hinni anélkül, hogy út-közösségben lennénk azokkal, akik ugyanazt a tövises utat járják; hogy van itt valaki, aki pihenőt és vendégbarátságot, szállást és megerősítést, reményt és szeretetet nyújt nekik.

Fordította: Gromon András

Forrás: F. K., Kirche im Koma? Der Mut zu einer ganz anderen, Frankfurt/M. 1989, 179–186. old.

TARTALOM

Tanulmány
Julius Morel: A jövő biztosabb, mint a múlt 2–6
Virt László: Visszatérés az útra 12–14
Michael Ramminger: Ábrahám felszabadító hite 15–16
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (V. rész) 9–11
Interjú
Kovács László: Egy AIDS-es barátja voltam 7–8
Egyházunk életéből
Leonard Swidler: Felhívás katolikus alkotmányozó gyűlésre . . .19–22
Fritz Köster: Megbénított karizmák 30–31
Gyerekeknek Moha-mese
Hetykepötyke elkésései 17–18
Erőszakmentesség
Liga a hadkötelezettség ellen 23
Elmélkedések
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 24–29
Közhelyek
Januárra: „Mosom kezeimet" (mint Pilátus) 6
Februárra: „Az ember nem élhet pénz nélkül" 22

Egy marék rizs

Még ma is jól emlékszem arra az őszi vasárnapra, amikor a közeli lepratelep aratási ünnepén én tarthattam a hálaadó istentiszteletet.

Észrevehetően visszhangra talált a prédikáció üzenete. Mielőtt azonban a záró imádságra kerülhetett volna sor, megszólalt a lepratelep vezetője — maga is leprás, csak az ő betegségének súlyosbodását megállították.

— Mi, leprások, annyi áldást nyertünk az Úrtól, hogy most szeretnők kifejezni, mennyire hálásak vagyunk Neki. Jöjjetek csak mindnyájan előre! — fordult társai felé.

A leprások közel ezres tömege megmozdult. Úgy küszködték magukat előre centiméterről centiméterre. Voltak közöttük, akik bicegtek, mások kéz- vagy lábcsonkjaikon vonszolták magukat nagy kínszenvedéssel. Megint mások kis bambuszbotokból készült kerekekre helyezett párnáikon csúszva közeledtek.

Megrendítő látvány volt: mindenütt gennyes sebek és a legszörnyűbb torzulások. Amikor kiértek a szószékig, ruháik eldugott redőiből néhány marék rizst vettek elő és a földre öntötték. Ez volt a tizedük, az az adomány, amit az esztendő folyamán napi fejadagjukból — az egy csésze rizsből — tettek félre.

A rizshegy a szószék előtt egyre nagyobbra nőtt, 30 cm-re, 50 cm-re, végül egy méter magasra.

Ekkor a telep vezetője a következő szavakkal fordult hozzám:

— Kedves Testvér! Mi, leprások, itt a telepen valóban boldognak mondhatjuk magunkat: van tető a fejünk felett, van egy marék szalmánk, amin alhatunk, tiszta vizünk. Naponta kapunk egy csésze rizst, hetente egyszer egy kis zöldséget, pár szem lencsét, sőt időnként még egy darabka húst is. Isten igéjére tanítanak bennünket. Gyermekeinket intézetbe viszik, ahol iskolába járhatnak, gondoskodnak róluk. Ha meghalunk, keresztyén temetésben részesülünk majd. Mi többre lehetne még szükségünk? Igazán nagyon jó dolgunk van! Kérem, fogadják el tőlünk ezt a rizst, és adják oda olyanoknak, akiknek nincs ilyen jó dolguk, mint nekünk.

Ezután arra kért, hogy imádkozzam és áldjam meg a rizshegyet. Én azonban képtelen voltam erre. Csak sírni tudtam.

Hát létezhetnek még szerencsétlenebbek, mint ezek a már egészen eltorzult betegek? Ők, akik egy olyan társadalomnak a legaljára szorultak, amelyet az egészség és bőség ural! Hiszen ezeknek az embereknek a testét felemésztették a fekélyek, és teljes elszigeteltségben kell éniük. És ők mégis hálásak voltak, sőt azokra is gondoltak, akiknek még náluk is kevesebbjük van!

Azóta gyakran visszacsengenek bennem a hála e szavai. Valahányszor, amikor gondjaim vannak, megbetegszem, kudarc ér és megkísért az önsajnálat, eszembe jutnak ezek a szavak: „Igazán nagyon jó dolgunk van!"

Milyen jó dolgom is van!

Egy lelkész

Forrás: Biblia és gyülekezet, 1992/3

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/1. (23.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk**. Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András
— Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V. évf. 2. szám
1994. április
50,— Ft

Prófétahűség

„Vére árán...”?

Links-liberal

Orvosok az AIDS-esekért

Moha-mese

Egy nagy család portréja

A Világkatekizmus istenképe

Keresztyének ökológiai felelőssége

Bulányi György

Isten csudája

Szöveged alaptextus.* Megszólítja azt, aki ebben a cipőben jár és él. Megszólított engem is, és mondhatnám: *Isten csudája minden prófétahűség.* Isten csudája? Hát ez meg mi? Mondom másképpen is: valószínűtlen, ésszerűtlen, eszelős, embertelen, *önámító* és másokat is ámító. „Én csak vetek, majd az utánam jövők aratnak” — ezt a szöveget húsz éve a lelkipásztori marketingben a papi önbecsapás tipikus példájaként idéztem. S ahogyan múlnak az évek, egyre döbbentebben figyelem magam. Azt, ahogyan alkudozom. Miben? Igazolandó, hogy nem ámítom magam, amikor az apostoli siker dátumait egyre odébb és odébb tolom az időben. Valamikori szövegem így hangzott: „Egy élet munkájával a próféta összekaparja a maga tizenkettőjét”. Tegnapi–mai szövegeim e tekintetben egyre bőségesebbek, és jaj de mások. Kis mustra belőlük:

a) Jézus nem tudta összekaparni: a 12-ből több mint fele aligha csinált valamit... Csak kései legendák „tanúskodnak” legtöbbjükről, hiteles történelmi emlékek inkább nem, mint alig.

b) Ha kettőt-hármat tudunk a magunk helyére állítani, az is nagy dolog.

c) Az ősegyház nemzedékenkénti szaporodási indexe 1,7 volt: egy nemzedék alatt 10 keresztényből mindössze 17 lett, és nem 120.

d) Az ősegyház fenti szerény szaporodási indexe is javarészt a keresztény családok bőséges gyermekáldásából forrásozott, nem pedig a családon kívüli apostolkodásuk sikeréből.

e) A terjedési sebességet bizony akadályozza az üldözés... meg a nem-üldözés is... — egy kitüntetetten önámításról árulkodó megállapítás.

f) Ne kergessük el azért azt se, aki csak megüli a maga kisközösségi karosszékét... szemben „a padokban ülő keresztényekről” mondott harsány szövegeinkkel azokról, akik nem „elmenvén”, hanem „fel sem állván” akarnának Jézus tanítványaivá válni. Önámító hűség a prófétahűség.

Nemcsak önámító, *embertelen* is. Úgy építkezem, mint a komáromi kályhás, aki támasztatja inasával az imént felrakott cserépkályha falát, hogy legalább addig össze ne omoljék, amíg felveszi érte a munkadíjat a megrendelőtől. Azaz folyamatosan rettegve munkám semmivé levésétől, s magamat fenyegetőn zsoltározva: Ha az Úr nem építi a házat, hasztalanul fáradoznak, akik azt építik. Mondhatnám ezt is: ebben telt el a Bokor eddigi 46 esztendeje. Az emlékezetes három kötelékes, 1971. évi halásztelki lelkigyakorlat is erről énekelt, vagy inkább nyüszített, amikor úgy látszott, hogy 15 éven át tartó nullára hullás után talán újra tudunk valamit kezdeni.

Bizony embertelen ez a prófétahűség. Mert ha már ingyen és bérmentve dolgozom, s a pénzem is arra költöm, hogy dolgozhassam ingyen, és börtönveszélyt és börtönt is vállalok azért, hogy dolgozhassam ingyen..., akkor legyen már ennyi áldozatnak valami eredménye. Hát nem arra lettünk, hogy becsületes munkáért erkölcsi megbecsülésben, anyagi ellenszolgáltatásban legyen részünk? Az asszony ugyan fájdalommal látogatja a szülőszobát, s naponként újra főz, mosogat, takarít, mos, vasal... ingyen (a „nem dolgozó” nő!), de legalább nő a gyerek és él a nemzet. S bizony „beleőrül”, ha gyermekét elüti a vonat. A próféta esetében az a mindennapos, hogy a gyerek elhal. De a próféta csak bírja ki, csókoljon újra, foganjon, hordja terhét, szülje a következőt..., hogy azt is eltemesse.

Nemcsak embertelen, *eszelős* is. Minden értelmes ember tudja, hogy harcolni úgy kell, hogy erőfölényhelyzetet teremtek a magam számára. Ez az, ami a próféta számára nem lehetséges; nem, mert puskája nincs, s a fegyveres hatalomtól csak a fizikai megsemmisítést, az úgy nevezett erkölcsi testületektől (vallások s azok fő papjai) pedig csak az erkölcsi megsemmisítést várhatja. Több frontos harcot vállal egy frontra sem elég fegyverek birtokában. Ő az, aki mérget vehet rá, hogy legyőzik, kettéfűrészelik, verembe dobják, keresztre feszítik, lefejezik, vagy csak nevetségessé teszik, búra alá rakják, közegtelenné varázsolják..., ő az, aki a történelmi szemétdombra kerül.

Nemcsak eszelős, *ésszerűtlen* is. Miért? Mert bár tudja jól, hogy rendre és minden fordulóban így végez, mindig összeszedi magát új fordulóra. Hogyan teheti? Csak azért képes rá, mert biztosra reméli a diadalt. Azt, hogy most már aztán győzni fog. Ha nem remélné, képtelen lenne kinyitni száját. Márpedig kinyitja, s beszél az Ország történelmi diadaláról. Az Országéról. Nem magánvállalkozó ő. A próféta mindig népet akar gyűjteni Istennek. Ez a nép pedig bizony nem gyűlik, ha nem tapasztal a prófétában hegyeket mozgató hitet és reményt. Mire pedig megtapasztalja és ennek következtében gyűlik is, már meg is van az új baj. És éppen azért van meg, mert elkezd gyűlni a nép. Amíg nem gyűlik, amíg a próféta csak fő a sikertelenség keserű levében, addig csak személyes a baj. Amikor megindulnak feléje az emberek, akkor már országos... és érdekeltté lesznek a heródesek, kaifások, pilátusok.

Ez az az óra, amelyben az ország diadalát daloló próféta megkeményíti arcát és elindul Jeruzsálem felé. Elindul, de már új szöveggel. Közli a körülötte lelkesedve hullámzó immár sokakkal, hogy a főpapok, az írástudók, a vének — ezek a fegyveres hatalom mindenkori, csak más és más nevet viselő reprezentánsai — kezébe kell kerülnie. Első menetben ezt a lelkesedők nem hiszik el, a másodikban sem, a harmadikban majd megtapasztalják, s nehogy nekik is bajuk legyen, szétfutnak... És megint tíz–nulla a hatalom javára.

Ezért aztán *egyre valószínűtlenebb* a prófétahűség, ti. az, hogy annyi és annyi ilyen történelmi tapasztalat után még újra kezdje valaki. De ha már naivan és fiatalon és tapasztalatok nélkül és a hatalmasok minden módszeres butító hatása ellenére is (hülyén?) elkezdi, hogyan képes folytat-

* Gergely G. András: Az én erőm az Úr. A prófétai hivatáshordozás lélektana c. tanulmányára reflektál itt a Szerző.

ni? Hogyan képes folytatni, amikor néhány évtized múltán, veremből kimászván, s önnönmagát — csak önnönmagát — újra összekaparva úgy érzi: új lehetőségei támadnak a szónak és a szóval népet gyűjtésnek... Hogyan? Hogyan, amikor egy kicsit is értelmes, tudnia kell, hogy az új lendületre kapás csak a következő veremig tart, és abba bizony újra ő, és nem más esik bele!? Ha egy kicsit is értelmes... De hát nem az. Nem értelmes! És csak azért, mert mindent felejt és semmit sem tanul... mert eszelős, ezért indul újra útnak, s történik meg az, ami teljességgel valószínűtlen, és mégis megtörténik. (Sőt, ha idejében kezdi, valahogy kimászik a második veremből is, és talán még mindig nem fogy ki belőle a lehelet és elindul útjára harmadszor is.) Tökéletesen reménytelenül és mégis reménykedve, eszelős esztelenként... és levelet ír a korintusiaknak Isten esztelenségéről, miként Pál, és könyvet a balgaság dicséretéről, miként ama rotterdami humanista.

Tulajdonképpen *kötözni való bolond,* mert kárt tesz önmagában. És nemcsak önmagában, hanem azokban is, akik felülnek neki. Mert ha vele együtt nem is mennek bele a verembe, hanem inkább csak — s közben mélyen szégyellve magukat — szétfutnak, előbb-utóbb egyiküknek-másikuknak kedve kerekedik utánacsinálni a ki- és elmúlt ámokfutónak ezt az ámokfutását új kiadásban. Újban, egyéniben, legszemélyesebb új alakításban a megváltozott — és keservesen soha meg nem változó — új történelmi körülmények között.

A diktatúrával kacérkodni örökké kész hatalom nem akkor üt le a Gellért-hegyet felrobbantani készülőkre, amikor azok a hegy oldalában lefektetik a gyújtózsinórt. Hanem amikor először merül fel bennük a robbantás gondolata. Azazhogy az egészen kifinomult diktatúra ezt sem várja meg, hanem leüt azokra, akikről többé-kevésbé feltételezhető, hogy ilyesmi egyszer majd talán az eszükbe jut. A társadalom egészének e hatalmi őrei nem annyira gyógyítani akarják a beteget, mint inkább megelőzni a betegségeket.

A tökéletes profilaxis még mélyebbre ás: kidolgozza a teológiai alapokat is. Így: Isten a hatalomnak adta át a maga bölcsességét és isteni gondoskodását. Ezért aztán, aki a hatalommal szembeszegül, magával Istennel szegül szembe. Ha megbánja vétkét töredelmesen, testét azért máglyán elégetik, hogy ezen Istent engesztelő hitaktus által lelke még bementődjék Isten örök és transzcendens országába... Isten időbeli országát immár töredelmében reábízván arra, akit illet, a hatalomra. Ez lenne a tökéletes profilaxis mindenféle prófétát támasztás ellenében. Csak azt kell tudni hozzá elhitetni az emberrel, hogy nincsen forró drótunk Istenhez... és hogy forró drótja oda csak a hatalomnak van. Csak azt kell tudni elhitetni hozzá az emberrel, hogy aki saját fejével akar gondolkodni, az lázad Isten ellen. Azt, hogy Isten csak az „alázatosakat" kedveli, és ezek az alázatosak mindig az gondolják igaznak, amit a hatalom tanít. S hogy Istennek rendre az a tetsző, amit a hatalom kíván tőlük. Ezzel az „alázatos" emberrel lesz tökéletes a profilaxis, amely megmenti az emberiséget a prófétától, s a prófétát magát is a hűségtől, önmagától. Hogyan gyártható le ez az „alázatos" ember?

A robotot más programozza be, s a robot nem tud ennek ellenállni. *Az alázatost saját maga programozza be,* mert nem akar ellenállni a fenti programnak. A kapott utasításokat interiorizálja, szembehelyezkedni akaró gondolatait, mint kísértéseket elhessegeti magától. Nem felejti el a morálisból a delectatio morosa, a tartós élvezés fogalmát, amely arról beszél, hogy mielőtt elutasítanók magunktól azt, amit gondolunk, előtte egy kicsit, mint tilossal, azért még eljátszogatunk vele. Veszedelmes dolog. Ha ez csak egy-két másodpercig tart, akkor csak bocsánatos a bűn, de ha késlekedünk az elutasítással, ha kitartunk valameddig gondolataink mellett, az már halálos bűn. Az alázatos ember ezt elkerüli. Egy-két másodpercen belül meg kell születnie a határozott elutasításnak, mert nem szabad azt gondolnunk, amit gondolunk. Lehetséges ez? Lehet nem gondolnunk a fehér elefántra? Megpróbáltuk, nem sikerült. Ezért aztán a hatalom irgalmas is hozzánk: beéri azzal, hogy csak mást mondjunk, mint amit gondolunk. Gondolni szabad, csak ne mondjuk ki. Hazudjunk — az ember üdvéért!

A tudós alkatú ember azért kivétel. Neki meg van engedve a delectatio morosa. Neki nem kell két másodpercen belül végeznie a gondolattal. Foglalkozhatik vele. De csak abból a célból, hogy igazolja: ami gondolat eltér a hatalom gondolatától, az logikátlan, ésszerűtlen, kártékony és bűnös. A nem-tudós alkatú csak elhessegetésre van kötelezve. A tudós alkatú többre. Neki igazolnia is kell, hogy ha eltérőt gondolunk, az képtelenség, az ellenkezik a józan ésszel. Ebben a világban nincs alternatíva. Talán holnap. Ha majd a hatalom vált és holnapra tanítja azt, amit ma éget és tagad és megtagadtat, akkor majd tudós és nem-tudós alkatú ember egyaránt vallhatja, amit ma elhessegetni, ill. cáfolni a kötelessége. Értelmi és erkölcsi. Holnapra már majd csak az lesz tilos, amit az Isten felé fejlődő szabad és be nem programozott ember majd holnap gondol ki.

Ez lenne a tökéletes profilaxis, amelynek feltalálásában mesterkednek, mióta világ a világ, mindazok, akik uralkodni akarnak az emberen. A múltban s az egyre újuló jelenben. Persze azt is tudják, hogy ezt a békát azért jól meg kell cukrozni, hogy szívesebben nyelje az, aki jót akar magának. Adagoltatik is gazdagon ez a cukor: társadalmi nagyság, anyagi gazdagság s az akár pallosjogig menő részesedés hatalomban; ezek megnyilvánulásaiban válik lenyelők és le nem nyelők számára kézzel foghatóvá. A társadalmi kiváltság a bér, ha az ember hajlandó megrontani magát. Vörösmartynk szavával: az Isten arcát őrült sárrá torzítani. A prófétátlanított világ az őrült sár birodalma.

Bizony Isten csudája, hogy mégis akadnak újra és újra, akik elcsábulnak a prófétaság csak verembe vezethető útjaira. Bár sokszor századokon keresztül senki se csábul. *A profilaxis tud nagyon sikeres is lenni. Mindenható azonban nem.* Van valami, ami ellene dolgozik. Mi? Maga a lét, mely minden nemzedékben és minden emberben őseredeti formájában kezdhet új életet, profilaxistól menteset, ahogyan kikerül az alkotó kezéből. Eleddig még nem sikeres az a géntechnika, amely megronthatná a létet az „én" hozzájárulása nélkül. Ezért aztán — akármi történt is az apák és anyák nemzedékében — a serdülőkből új nemzedék serdül, s ez újat akar és ellene mond... minek? A hazugságnak. Mert szép a szép, és rút a rút! Így aztán, ha százados kihagyásokkal, ha rövidebbekkel — Isten csudájaként mégiscsak akadnak újra és újra valakik, akik elindulnak a valószínűtlen és ésszerűtlen, az eszelős és embertelen, az önámító és másokat ámító utakra. A hatalom csak kiváltságok adására képes. Ezeket biztosítja a hazudni készeknek, a jókedvvel-bőséggel hazugoknak az örök kárt vallók kárára. Ha a hatalom többre is képes

volna, ha meg tudná teremteni a társadalom egésze számára a Kánaánt, akkor a profilaxis végső győzelmet arathatna. Ha képes volna erre, akkor az eddigi sor végére oda lehetne írni: a prófétahűség hűség az Istenhez és hűség az Isten-arcú emberhez — nevetséges önmaga előtt is és önmaga számára is. De a hatalom erre még sohasem volt képes. Mindig csak a harmadik világ kárára tud nagy, gazdag és hatalmas lenni. A Kánaán eddigelé csak a kiváltságoltaké, de nem az emberé. Ezért nem irtható ki radikálisan és egyszer s mindenkorra az emberiség történelméből a próféta. S ezért nem található sem az Ó, sem az Új testamentumban a prófétavallomás: nevetségessé lettem uram, a magam szemében is, s bizony le kellett köpnöm magam nagyképűségem miatt, csak a hatalom s az annak tapsolók vádolják a prófétát nevetségességgel, gyalázzák nagyképűséggel. *Ettől az egytől, hogy ti. magamagát tekintse nevetségesnek, a próféta — még a verem fenekén is — mentes marad.*

Kísértésként eszébe juthat, hogy megadja magát neki, feladja a prófétaságot, s beáll a tapsolók és talpnyalók közé. S ha megteszi, előbb-utóbb meg is jutalmazzák érte, mert nincs drágább és édesebb a hatalomnak, mint a prófétát rohasztás. Akkor érzi biztonságban magát. De ha a próféta nem adja fel magát és a prófétaságot, akkor éppen az ellenkezőjét gondolja magáról. Leírom, amit gondol. Leírom akkor is, ha gőgösnek hat és éppen ezért újra s fokozottabban nevetségesnek. Ezt gondolja: ő, csak ő, egyedül ő — akármennyien is sorakoznak fel ellene — egyedül ő a hűséges Istenhez, aki több és különb, mint a hatalom. Különb mint az még akkor is — s ekkor leginkább —, ha ez a hatalom a maga pártjára állítaná még az Istent is, és éppen ezzel taszítaná le Istent a semmibe, hogy magát tolja fel annak helyébe.

Isten csudája a prófétahűség. De mi lenne, ha ő is hűtlenné válnék!? Kiesnék a világ feneke. Nem is teheti. Inkább sebeit nyalogatva fel-feltápászkodik a neki juttatott történelmi szemétdombról, és újrakezdi. Megy tovább valószínűtlen és ésszerűtlen, eszelős és embertelen, önámító és másokat ámító, a világ szemében nevetséges útján. Megy tovább a győzelem biztos reményében... a következő veremig, amelybe újra és újra belehullik, amíg csak meg nem váltja őt a kisbetűs halál, amely után — hiszi, és vére hullásával is megpecsételten hiszi — a nagybetűs Élet gyógyítja be... idelent rendre hegedni is alig tudó sebét.

Írtam 1991 márciusában, nagypéntek elé.

Márciusi közhelyünk

„A pénz nem boldogít, de...”

Sajátosan befejezetlen ez a közhely; azért csak idézőjelben befejezetlen, mert befejezése nagyon is megvan alkalmazója fejében, és gyakorlatilag bármely hallgató fejében is, hiszen tudja, mi szokott lenni a folytatás. Ilyesmi: ...jó, ha van; ...szükséges; ...nem árt, ha van; s talán a legfontosabb: ...nélküle nem lehet boldogulni. Ez a „befejezetlenség” jól és élesen fejezi ki a közhelyek egyik, egyébként rejtett, kettős tulajdonságát: többnyire van bennük „sejtető”„utaló” elem, azaz nem mondják ki világosan, értsd: teljes nyíltsággal a beszélő gondolatát, csak céloznak rá, bár meg kell adni: egyértelműen. Ezzel párhuzamosan és részben ebből eredően van bennük egyfajta cinkosságra buzdítás: „Ugye, te is így gondolod? Ugye, egyetértesz velem?”

Másik „formai” megjegyzésem a „nem ... de” szópárral kapcsolatos. Az esetek döntő többségében kimutatható, hogy amikor valaki ezt a kifejezésformát használja, akkor valójában „igen”-t akar mondani, tehát ténylegesen állítani akarja azt, amit szavaival tagad, csak ezt valamilyen okból elrejti. Pl.: „Nem mondom, hogy gyönge írásmű ez, de...(nem is jó = szerintem gyönge)”; „Nem feledkeztem meg rólad, de... (annyi minden jött közbe = bizony megfeledkeztem rólad)”. — Ennek értelmében e közhely tényleges jelentése: „A pénz boldogít.”

Lássuk most tartalmi oldalról a dolgot! Furcsa már a mondat első fele is („a pénz nem boldogít”), mert kilóg a közhelyek általános mentalitásából, amely az anyagira, a megfoghatóra, az evilágira helyezi a hangsúlyt; arra, amit legjobban a pénz szimbolizál. Úgy tűnik, a „közhely-mentalitás” előtt egy pillanatra felvillan az igazság, de fontossá nem válik számára (mert nem „belülről” fakad, hanem csak „külső”valóságként ismeri föl), hiszen rögtön hozzáteszi, hogy „de”, ami egyértelműen jelzi, hogy *más* a fontos számára (v.ö. pl.: „Én szívesen elmennék hozzátok, de...”).

S ez a „más”: a „boldogulás”. Az a fajta életszínvonalbeli és/vagy társadalmi pozícióbeli „felszínen maradás”, „szinten maradás”, ill. folytonos előbbre lépés, amelynek legfőbb s végső soron talán egyetlen forrása és biztosítéka a pénz. Azáltal, hogy a boldogulás mellett dönt, e közhely alkalmazója voltaképpen arról tesz bizonyságot, hogy a boldogulástól várja a boldogságát, hiszen az ember életének csak egy fő iránya, fő törekvése lehet, s a vizsgált szempontból ez a fő törekvés az, hogy boldog legyen; végső fokon minden ember ezt az egyet akarja. S mivel a boldogulás legfőbb eszköze a pénz, ez azt jelenti, hogy aki a boldogulástól várja a boldogságát, az a pénztől várja, tehát úgy gondolja: A pénz boldogít.

Így hát a tartalmi elemzés ugyanoda vezetett, ahova a formai elemzés alapján is jutottunk. Ám e közhely mentalitását magáévá tevő ember élete szükségképpen tragédiához vezet, mert a pénz a valóságban tényleg nem boldogít.

—n—s

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból (VI. rész)

A kollektív árnyék

Jézus olyannak mutatkozik környezetében, amilyen. Ezzel máris el van vetve a későbbi fejlemények és a tragédia magva; Jézus lénye és lényege vált ki mindent spontánul, következetesen és eltéríthetetlenül. Így kerül sor arra, hogy *Jézus minden szavával és gesztusával,* akarva és még gyakrabban akaratlanul a környezete számára valami egészen elviselhetetlent csinál: *leleplezi a kollektív árnyékot.*

Mélypszichológiailag „árnyékon” értjük mindazt, amit nem éltünk meg, ami elsüllyedt, amit elfelejtettünk, háttérbe szorítottunk, elfojtottunk, röviden: *önmagunk „másik” oldalát.* Ez a „másik” nem csupán a tudattalan homályában rejtezik, hanem többnyire a psziché és a személyiség **„sötétebb” oldala is.** Ezt az „árnyékot” kritikusan tudatossá kell tennünk, különben naivul és *tudattalanul kivetítjük,* és ebben a projekcióban fogjuk megélni.

Jézus környezete szinte kizárólag ezt csinálja. A tóra-jámborságot (úgy-ahogy) gyakorolva a farizeusok felszínes önigazolásában él, gigantikus méretű elfojtási, ill. kivetítési folyamatban, nemcsak egyénileg, hanem kollektíven is.

Jézus valami hallatlant tesz: *felszólítja környezetét, hogy „vegye vissza” a projekcióból közös, kollektív árnyékát,* ismerje fel mint sajátját, és fogadja el. Ezt a folyamatot jellegzetesen mutatja be Mk 7,15-ben lejegyzett szava („Nem az teszi tisztátalanná az embert...”); ez az ige klasszikus módon fogalmazza meg az árnyék-pszichológia alapelvét. Hogy elővételezzük a végeredményt: a zsidó kollektívum nem volt képes elfogadni Jézus „terapeutikus eljárását”, így Jézus maga válik a projekciók hordozójává, elvetetté és istentelenné, akit ki kell irtani; Pilátus csak ravaszul beleszőtt, de jelentéktelen figura a drámában...

De ne rohanjunk előre! *Nézzük meg előbb néhány (4) problémakörön, hogyan leplezi le* Jézus a kollektív árnyékot, hogy felelős elfogadásához vezesse kortársait.

Elsőként gondoljunk a farizeusokhoz intézett, megtérésre felszólító beszédeire. A folyamatos elfojtás és kivetítés azt eredményezi, hogy a dolgokat sosem nevezik valódi nevükön, s ami még súlyosabb, hogy kerülik a problémák lényegének megközelítését. Jézus egyszerűen és találóan nevezi ezt a magatartást képmutatásnak: Mt 23,1–36.

Mivel (igazi férfihoz méltóan) **jogos („szent”) harag motiválja** Jézust e beszédekben, helytelen „gyalázkodó/gúnyolódó beszédnek” nevezi őket. A haragot magas etikai minősítés illeti meg, ellentétben pl. a dühöngéssel, ami ellenőrizetlen indulatok kitörése. Haragra csak bizonyos volumennel rendelkező személyiség képes; az átlag túl gyenge és szerény hozzá. (F. Kattenbusch szerint „Isten haragja” azt jelenti, hogy Isten valóban „szívén viseli” az ember tevékenységét, a legmélyebben „részes” abban, ha az ember hamis cselekvését kell néznie.) — Ennek megfelelően kell értékelnünk Jézus „haragos beszédeit”, nem kell szabadkoznunk miattuk, ellenkezőleg meg kell csodálnunk értük. Ráadásul még egy másik, pszichológiailag jellemző motívum is megszólal bennük: a humor (menta, ánizs – irgalmasság, hűség; szúnyog megszűrése – teve lenyelése).

Egy **másik** problémakörben Jézus különösen az *irgalmatlanságot* tárja fel, mely a kollektív árnyékhelyzetben való raboskodást gondolkodás nélkül a gyöngék ellen irányítja. E gyöngék közé tartoznak a nők (különösen az özvegyek), az idős szülők és a gyerekek. Egyáltalán az embertársakkal szemben szabályokba merevedett magatartásról van szó. Jézus következetesen védelmébe veszi a gyöngéket (Jn 8,1–11 — Mt 23,14 — Mk 7,9–13 — Mt 10,10; 18,5)!

(Megjegyezzük: Jézus számára nők — s persze a többi „gyöngék”: az idősek, rabszolgák, gyerekek is — egyenrangúak. Amikor házassági kérdésekben előkerül az Írás, Jézus kivétel nélkül mindig a Ter 1-re utal: Isten „férfinak és nőnek” teremtette az embert: Mt 19,4. Az egész patriarchális tradíció azonban ezzel szemben kizárólag a Ter 2-re hivatkozik (Ádám bordájából teremtés — utólagosan — „segítőtársul”). Jézus nem egyensúlyozta ki a két forrást, hanem hangsúlyozott kizárólagossággal Ter 1-re támaszkodott!...)

Az árnyékhelyzet különösen a parancsok megtartásának módját teszi zavarossá. A ritualizmust, a nyilvános konvenciókat Jézus formalizmusként leplezi le **(harmadik problémakör),** mely megöli az igazi értékeket.

Különösen a szombati gyógyítások problematikája tartozik ide (Jn 9,1–41), főképp a 24c vers; Lk 13,10-17;14,1–6), és egyáltalán a szombat megtartása körüli viták (Mt 12,1–8), de a helyes imádság, böjt és alamizsna kérdése is (Mt 6,1–4.5–8.16–18). Mindezzel az élettelen formalizmussal Jézus ezt az alapszabályt szegezi szembe: A parancs nem önmagáért, hanem az emberért van (vö. Mk 2,27).

Egy negyedik kört is súlyosan érint az árnyékhelyzet: a „végső”, metafizikai vonatkozásokra gondolunk, a nyilvános vagy hivatalos hitbeli magatartásra. Ami e tekintetben Jézus szerint megromlott, tönkrement, kifacsarodott, azt így lehet közös nevezőre hozni: *a hit jogi ügyletté lett.* Mélypszichológiailag ez azt jelenti, hogy az integrálatlan ember a maga elfojtási görcsével és projekciós viselkedésével makacsul igazolni akarja önmagát, és ál-legitimációkat keres, egészen az istenképig menően. Ezért ebben az összefüggésben hangzanak el Jézus leghatásosabb szavai, legszemléletesebb képei, példabeszédei; mind arra szólítanak fel, hogy mondjunk le az „érdem-, igényés jutalomgondolkodásról” (ide tartozik a tékozló fiúról, a gonosz szolgáról, a kései szőlőmunkásokról s a két adósról mondott példabeszéd: Lk 15,11–32; Mt 18,23–35; Mt 20,1–16; Lk 7,41–43). Isten öröme, dicsősége és fönsége abban áll, hogy ajándékoz és szeret, és szeretik Őt: Aki tapasztalatot szerez erről, s akit ez a tapasztalat megváltoztat, az képes és annak kell föllelkesednie Isten nagylelkűségének követésére. Erre utal az ellenségszeretet parancsa is (Mt 5,43–48).

Ezen a döntő ponton maga a keresztény hagyomány is kapitulált, és saját kapitulációját elrejtendő adta Jézus szájába ezt az igét „...egyetlen ióta sem vész el a törvényből...” (Mt 5,18). Ha így lenne, akkor Jézus nem mondhatta volna el legtöbb mondatát, nem tehette volna meg legtöbb tettét. A kritikai kutatás konzervatív tendenciájú, zsidókeresztény retusálást lát az idézett mondatban.

(A fordító megjegyzése: *A Szerző féligazságot vall a negyedik pontban.* Az érdemek és azok jutalmazásának gondolata sokszorosan kimutatható Jézus gondolatvilágában. Baj akkor keletkezik csak, ha valaki az érdemek egyedül üdvözítő voltát képviseli, másrészt helytelenül szembeállítja az osztó igazságosság és a szeretet fogalmát, harmadrészt a jutalmazásban, ill. büntetésben naivul Isten közvetlen működését feltételezi, negyedrészt úgy gondolja, hogy az egyik igazság — „Isten feltétel nélkül és mindenkit végtelenül szeret” — fölöslegessé teszi a másikat — „jó tetteink elnyerik jutalmukat, gonosz tetteink büntetésüket”.)

Jézus *nemcsak szavakkal leplezte le* a kollektív árnyékot, hanem teremtői módon, kiengesztelő, megnyerő magatartással „elő is élte” ezt a leleplezést. Legbeszédesebb példája ennek Zakeus meglátogatása (Lk 19,1–10) és a hasonlók, melyek nyomán ellenfelei úgy vélekedtek róla: „Falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja”

(Mt 11,19). Sőt, amint H. Braun írja: „Jézus nemcsak előélte azt, amit az embertársak iránti helyes nyitottságon értett. Magatartása fölhatalmazta és fölbátorította azokat, akik készek voltak önmaguk feladására. Ily módon nemcsak prédikálta a kegyelmet, hanem meg is valósította.”

Eddig csak példákat hoztunk fel Jézus árnyékleleplező magatartására, de nem értelmeztük pszichológiailag kielégítően a folyamatot, amely itt zajlik.

A kollektív árnyék problémája először is azt jelenti, hogy Jézusnak **egyénekkel van dolga,** s bármilyen meszszemenően vagy intenzíven részesedjenek is ezek a társadalmak kollektív árnyékában, s bármennyire „egy valakivé” („man”) vagy egy „számmá” koptassa is őket a kollektív árnyék, valamiképpen mégis egyedek és így felelősek önmagukért. **A felelősség e maradéka alapján döntenek Jézus mellett vagy ellen.**

Mit jelent pszichológiailag az „igen”, mit jelent a „nem”?

Az „igen”-t a morálisan és szociálisan deklasszáltak mondják. **Mi zajlik ilyenkor** bennük? A legjobb választ a farizeus és a vámos példabeszéde nyújtja. A farizeus mindent eljátszik, imája hiábavaló, hiszen csak öntetszelgő póz. Egyet nem akar a farizeus, most sem és soha: saját árnyékát felismerni és elismerni, a saját magában rejtőző „legocsmányabb embert”, ahogyan Nietzsche mondja. A farizeus tovább él élethazugságában. „Az adóvégrehajtó azonban mellét verte és ezt mondta: Isten légy elnéző irántam, én pocsék ember vagyok” (Lk 18,9–14). **Elismeri a saját árnyékát!** Ez az a jelentőségteljes pszichikai folyamat, mely nem csupán a belső ember sorsáról dönt, hanem — amint Jézus is biztosít róla — Isten előtti helyzetünk szempontjából is ez a döntő.

Ha az ember valódi lénye, a tényleges Én jut szóhoz, akkor ez mindig egyfajta vereséget jelent az Én számára, éspedig az Én szűkössége, korlátoltsága, önhittsége vagy szélsőséges merevsége számára. **Ezt a vereséget zsebre kell vágnia** ahhoz, hogy fény támadhasson ott, ahol addig árnyék volt, amint Freud mondja. Ez keserű dolog, elviselhetetlennek tűnik. De (amint az analízisre is, úgy) Jézusra is csak az képes „igen”-t mondani, aki „igen”-t tud mondani saját árnyékára.

S mit jelent *„nem”-et* mondani Jézusra? Nem mindig ugyanaz a „nem” hangzik el. **Az egyik** pszichológiai csoport az, amely *a lényegi gyengeség* (Wesensschwäche) *miatt* mond „nem”-et (e csoport tipikus képviselője a „gazdag ifjú”). Ez a ma tömegessé vált típus, az ideális táptalaja minden tömegideológiának is és minden kollektív árnyéknak. Az „Én” vagy az akarat gyöngeségéről lehetne beszélni, de igen gyakran valami komolyabb áll emögött, ezért használjuk a „lényegi gyöngeség” kifejezést, ami a személy lényegi magvának vagy *a személy dinamikus alapidentitásának alapvető gyöngeségére utal* („nagy és kis entelecheiák” — mondja Arisztotelész, „öt, két vagy csak egy talentum” — mondja Jézus”, Mt 25,14–30 és Lk 19,11–26). Az emberek különbözőségének végső rejtélyét érintjük itt. Ez a csoport veszélytelen Jézusra. Nevetnek és gúnyolódnak legfeljebb aztán továbbállnak.

De veszélyes a „nem”-et mondók **másik** csoportja: *a ravaszak, az aljasak, a gátlástalanok* és gonoszok, a démonizáltak. Mert a saját árnyék tartós elfojtása démonizálja az egész személyiséget. Következésképpen ez a csoport *saját belső démonát közvetlenül Jézusra vetíti ki:* „Ördögöd van!” (Jn 7,20; 8,48.52), „Ördögöd van és megháborodtál! (Jn 10,20), „Csak azért tudod kiűzni a Gonoszt, mert a Gonosszal cimborálsz!” (Mt 12,24). Az Írás itt a „Szentlélek elleni bűnről” beszél, mely nem nyer bocsánatot (Mt 12,32).

Egy nép azonban nem csupán egyénekből és egyének csoportjaiból áll, és a kollektív árnyék is nagyobb és autonómabb, mint az összes egyének (egyéni) árnyékai. Itt utalni kell a *„szövetségre”,* melyet Izrael felfogása szerint Isten a néppel kötött, s melyet a népnek Istenhez való hűségben meg kell tartania. Ez az a keret, melybe a judaizmus egész jámborsága bele van szőve. *A szövetségi gondolat azonban — minden vallásilag pozitív jelentősége mellett — egyúttal az egyének fölötti, terhes kollektív árnyék.* Ránehezedik az Egészre, amelyből minden egyes egyén részesül. A néphez szólt Isten. A népet mentette meg. A népnek tett nagy ígéreteket. Csak aki a néphez tartozik, az részese a szövetségnek. A „kívülállók”, a „bűnösök”, az „elveszettek” nem. E szövetségi gondolkodás síkján minden jövő a népé. Pszichológiai, metafizikai és vallási szempontból az egyén még egyáltalán nem ébredt föl. *Az egyént fogságban tartja az általános alany („man”). Jézus azonban félreérthetetlenül a felelős „személlyé” válásra szólít fel.* Tehát a fejlődést gátló, egyetemes kiterjedésű kollektív árnyék ellen indít támadást!

Az Ószövetség drámai könyv. Megfigyelhetjük benne, hogyan kísérli meg (az Ószövetség) átlépni a korlátait, megvalósítani az áttörést a partikularizmusból az univerzalizmusba (pl. Zsolt 73,23–26): *jelentős kísérletei* ellenére az elvi univerzalizmusra nem jut el, csak Jézusnál kerül sor arra, amit R. Bultmann „az ember Isten előtti abszolút egyénné válásának” nevez (az Istenhez fűződő viszony individualizálódására gondolva). Ezzel az abszolút individualizálódással az egész szövetségi gondolkodás szembehelyezkedik.

Csakhogy! Ha az egyén elzárkózik az elől, hogy megtegye a fejlődésében soron következő lépést, akkor elkezdődik egy visszafelé tartó folyamat. *Regrediál.* Végül neuretikussá válik. Ha egy nép tagadja meg a fejlődés esedékes és természetes lépését, akkor *tömegneurózisra kerül sor.* (Mert a természet és a psziché föllázad a beszűkülés, a csonkítás, a kifosztás ellen, az ellen, hogy kizárják a fejlődési lehetőségek teljességéből, a „létvesztés”, az „ontikus veszteség” ellen (K. Schmid).

Ám annak a kollektívumnak az esetében, mellyel Jézusnak dolga van, nem csupán arról van szó, hogy infantilisan, korcs felelősségtudattal megtagadja a fejlődésben soron következő lépést. *Itt maguk a legfőbb kollektív értékek és hittartalmak tiltják a lépés megtételét!* A „legszentebb javak” forognak kockán, ha Jézus ösztönzését követjük — kénytelenek gondolni az emberek. Valóban: A „Magasságbeli” nevében utasítják el Jézus felhívását és ítélik el Jézust. Egy sajátosan jámbor kollektívum csap át bűnöző kollektívumba. Az Abszolútum nevében követik el az abszolút bűnt. *A kollektív árnyékhelyzet démonizálódik!*

És nem lenne elég hozzátenni: Jézus eme árnyékká változott kollektív hatalom (egyik) áldozata lett. Nem. Ő egyenesen kihívja ezt a hatalmat, nem törődve a személyes következményekkel. Kihívja, mivel ki kell hívnia.

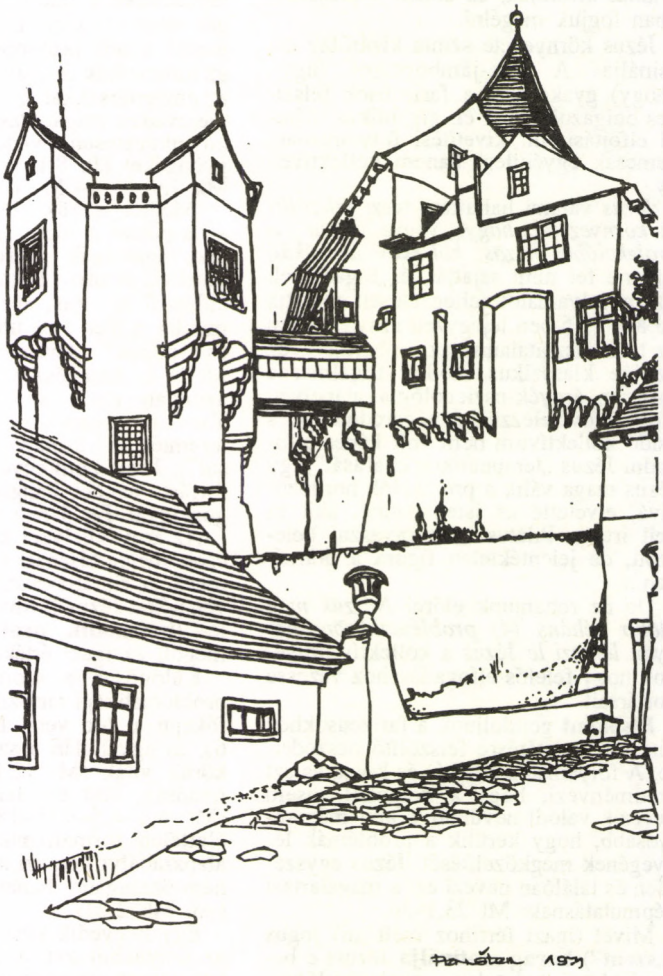

A személyes árnyék

Van-e Jézusban is tökéletlenség, vannak-e életében meg-nem-élt, elhibázott, elnyomott mozzanatok? Van-e Jézusnak is árnyéka? A kérdést fel kell tenni, és igen-nel kell rá válaszolni. *Aki ember, annak árnyéka is van.* Ha tehát azt akarjuk, hogy a „valóságos ember” meghatározás érvényben legyen (ritkán volt az), akkor Jézus személyes árnyékáról is beszélnünk kell, a következő három pszichológiai megfontolásból.

Az árnyék nélküli ember *nem lenne ember.* Irreális fantom lenne, nem lenne kapcsolata a valósággal; félelmetes és embertelen lenne, mert az emberhez hozzátartozik — a „másik”, a „sötét” oldala is. Az árnyékmentes krisztológia mindenkor doketizmus volt, melyet joggal vetettek el. — Az árnyék meglátása nélkül nem lehet *fejlődésről, integrációról* beszélni, aki nem látja meg a saját árnyékát, az naivan gyerekes, infantilis marad. Márpedig Jézus fejlődött. Pl. ha nem szembesült volna a saját árnyékával, azaz nem űzetett volna ki a gyermekkor paradicsomából, akkor sosem válhatott volna férfivá. Láttuk anima-integrációját is. Megkísértésének története eleven emlékezés arra, hogy Jézus találkozott a homállyal, az árnyékkal, a kísértéssel, vagy ahogy a hagyomány nevezi, az „ördöggel”. — Az árnyékkal történő konfrontáció nélkül egyáltalán nem lehetséges (mélypszichológiai értelemben) *tudatos élet.* Márpedig külön fejezetben mutattuk meg, hogy Jézus tudatosan élt. Ha Jézus nagy tanításai nem egy önkritikus tudatból fakadtak volna, akkor teljesen ki lennének téve annak a gyanúnak, hogy talán mégiscsak egy naivul megélt árnyék torzszüleményei, s azt, hogy Jézus túllépett minden szokott mértéken, tényleg „őrültségnek” lehetne minősíteni, ahogyan ellenségei tették.

Ebben az összefüggésben döntő Jézus *saját állásfoglalása*; ő egyáltalán nem érezte szentségtörésnek a személyes árnyékára irányuló kérdést, ellenkezőleg magától értetődő igennel felelt rá, amikor megvallotta, hogy *„csak Isten jó”* (Mk 10,17–18). Spontánul és totálisan elveti magára nézve a „jóságot”, s ezzel spontánul és totálisan elismeri személyes árnyékát. (A „jó” az egyetlen melléknév, mely sem metafizikai, sem etikai, sem pszichológiai értelemben nem fokozható, túl van minden mennyiségi gondolkodásmódon az érték/ek/kel kapcsolatban; a „jó” egész fogalom, valamiképpen mindig numinózus; elvileg szólva ezért csak Isten jó. Fenti állításával Jézus a humánumhoz tartozónak vallotta magát, amelyről viszont mindig csak relatív kifejezésekkel lehet szólni: mindig csak jobb vagy rosszabb humánumról beszélhetünk, abszolútról soha. Ezért egyenértékű Jézus fenti állítása saját személyes árnyékának elismerésével.) Amint megmutattuk, *Jézus szélsőségesen introvertált érzelmi típus* volt. Ezért eleve normális és várható, hogy *a kifelé irányuló vonatkozások a tudat peremén vagy árnyékban maradnak.* Ezt fogjuk analizálni a következőkben **három területen,** mindig szem előtt tartva, hogy nem a tudati funkciókról általában, hanem sajátosan azok aktív extraverziójáról van szó!

Mindenekelőtt *árnyék* nyugszik Jézus **extravertált** *gondolkodási funkcióján.*

A vallástörténeti összehasonlításban mindig föltűnt, hogy Jézus evangéliuma bizonyos egyszerűséget mutat, ami külső megjelenését és alakját illeti. Buddha beszédei pl. elsőrangú gondolkodói teljesítmények. Jézusról ilyesmit nem lehet elmondani. *Ő nem „gondolkodóként” lép elénk,* hanem a konkrét helyzetekben odavetett egyedi mondatok embere. (Az evangéliumokban áthagyományozott hosszabb beszédei kivétel nélkül a szerkesztők vagy az evangélisták kompozíciói!)

A szóban forgó problematikát egyetlen területen szeretnők *szemléltetni.* Hogy lehet az, hogy Jézus, aki a maga lényegi üzenetét olyan élesen és világosan meg tudta fogalmazni, **a jövőt illetően** megmaradt ködös, határozatlan utalásoknál, általánosságoknál („senki sem tudja a napot és az órát”; az eszkatológia és az apokaliptika egész problematikájára kell itt gondolnunk; a kutatások szerint az e vonatkozásban Jézus szájába adott állítások túlnyomórészt nem az ő gondolatai)? Nos, a szeme előtt zajló életre könnyen reagált határozottan és világosan a maga differenciált érzelmiségével mint integrált főfunkciójával. A jövő viszont sokkal inkább a *gondolkodás* és a *spekuláció* problémája, e kettő viszont „nem feküdt” Jézusnak, hiszen főfunkciójának, az érzelmiségnek a jelen értékeihez van köze, melyek gyakorlati és egzisztenciális állásfoglalást váltanak ki belőle; a jövővel kapcsolatos mérlegelelései viszont igen általánosak maradnak. Tehát: az általános, a határozatlan itt egész nyilvánvalóan árnyékban marad, azaz nem a tudat síkjának közepén helyezkedik el. (Ez a jézusi alaphelyzet közelebbről: „Ha egyszer Isten a jelent oly totálisan minősíti, meghatározza, ha egyszer ez az Isten mindenkor megtöltött jelent ajándékoz, minek kellene akkor bármi különöset mondani a jövőről? A jelen, amely Isten jelen(lét)évé lett, garantálja, hogy minden jövő Isten jövője lesz.”)

Persze itt egy finom, és nem durva árnyékhelyzettel van dolgunk, de mégiscsak egy árnyékhelyzettel, amelynek meg is lettek a súlyos *negatív következményei.* Először az, hogy teljes lendülettel ömlött a Jézus-hagyományba a durva apokaliptika és mágia (a jövővel kapcsolatos „hiányt” pótlandó), majd az apokaliptikával szemben (már az evangéliumokban: Máté–Márk–Lukács–János) kialakuló távolságtartás újból és újból rossz lelkiismeretet okozott („Nem rendezkedhetünk be evilágra!”), ez viszont ismételten felkorbácsolta a khiliaszta és egyéb rajongó mozgalmakat. Maga a „hivatalos” egyház is oly mértékben fokozta durva árnyékká Jézus finom gondolkodási árnyékát, hogy (Jézussal, a bíróval meg a világvégével fenyegetőzve) kollektív neurózisok jöttek létre, főleg a 15. században. Végül az apokaliptika nem csupán a Krédóban vert gyökeret, hanem minden dogmát eszkatologizáltak, és az egyházi évet ennek megfelelően tematizálták. *Miért történhetett meg mindez?* Nos, Jézust valóban követni szívünkkel és egész egyéniségünkkel sokkal nehezebb, mint tantételekkel és spekulációkkal. Egyébként az apokaliptika a maga tűz- és kénkőkatasztrófáival ugyanazt teszi durva módon, mint a végtörténeti eszkatológia finomabb módon. Kivetítik és ennek megfelelően kívülről várják azt, amit Jézus igényeire válaszolva régen meg kellett volna tennünk belülről (magunkban). Minden probléma megoldását egy külső mirákulumtól várni: ez csupán sajátos formája az oly nehezen levetkőzhető infantilitásnak, a felelősségtől való irtózásnak.

Másodszor: *Árnyék* nyugszik Jézus **extravertált** *érzékelő funkcióján.*

Ez a tudati funkció úgyszólván azonos *a „tények iránti érzékkel”:* a valóságosban, a ténylegesben, az adottban van otthon, akkor lélegzik fel, ha a „tapintható valósággal” akad dolga. Főként kereskedők, technikusok, mérnökök között találhatók olyanok, akiknek ez a főfunkciójuk.

Jézus természetesen a számára problematikus extraverzióban is számot vetett a valósággal, de amennyire fejlett az „introvertált érzékelő funkciója” (olyannyira, hogy egyenesen mintaszerű érzékelésről vagy hatványozott valóságérzékről beszélhetünk), annyira más a helyzet az extraverzió (kifelé fordulás vonatkozás) tekintetében: itt éppen *nem a reális vonatkozások határozzák meg magatartását.* És ezért Jézus *nem* szociális reformer vagy gazdaságpolitikai forradalmár, még akkor sem, ha üzenete mindezen vonatkozásokban többet ért (is) el, mint a rá hivatkozó reformerek programjai együttvéve.

A Tizenkettő és a Hetvenkettő missziós útjának példáján szemlélhetjük tételünket (vö. Mt 10,5–15; Lk 10,1-12). A munkás természetesen méltó a bérére. Az extravertált érzékelő funkció azonban megkérdezi (amit Jézus nem tesz), vajon meg is kapja-e majd? És mivel egyáltalán nem lehet száz százalékosan biztos benne, intézkedni fog. Nem lett volna-e célszerűbb egy ilyen vállalkozáshoz a következő útmutatást adni: „Ne felejtsétek itthon az erszényt és tarisznyát se! Ügyeljetek arra, hogy legalább egy napi tartalékotok mindig legyen! Ne legyetek megfontolatlanok önmagatokkal szemben!”?

Ennek az árnyékmozzanatnak is meglettek a *negatív következményei,* mihelyt pietista irányultságú missziók tiszta evangéliumként fogták fel és szó szerint vették. Az újabbkori egyháztörténelem különös árnyékfejezetét olvashatjuk fiatal misszionáriusok, feleségük és gyerekeik sírjainak hosszú során Indiában, Japánban vagy Afrikában. E sírok előtt állva értjük meg, hogy a Jézus extravertált érzékelő funkcióján nyugvó árnyéknak is meglettek a történelmi következményei.

A harmadik *árnyék* Jézus *intuíciójára* vetül. — Az intuíció az a tudati funkció, mely a lehetőségeket ragadja meg. Eltorlaszolt kilátás mellett is talál még utakat, amelyek megoldáshoz vezethetnek. A legközelebbi vagy legtávolabbi lehetőségeket megszimatoló zsenialitás ez. Többnyire költők, művészek főfunkciója.

Jézus gazdagon tudott élni az intuícióval. Az érzelmi funkció mint főfunkció mellett bizonyára ez volt az **első segédfunkciója.**

Ragyogó **példa** a mustármagról mondott példabeszéde (Mt 13,31–32). Mi tette Jézust képessé arra, hogy egy szegényes, keveset ígérő, ellenséges környezetben ennyire merész látomást bontson ki? Nyilvánvalóan csak az éppoly erős, mint valódi és rendkívüli intuíció, mely mindenek ellenére sem téved.

(Vége következik)

A kivonatos fordítást készítette: **G.G.A.**

„Vére árán...”

Két mese a huligánok megmentéséről

Első mese

Volt egyszer egy apa. Az apa lement az utcára, hogy az enyhe szellőben sétáljon egy kicsit. Az utcán egyszer csak odaugrott hozzá egy huligán és pofon vágta. Az apa iszonyú haragra gerjedt.(1) A menekülő huligánt megátkozta egész bandájával együtt.

Az apa visszavonult, és felment emeletes palotájába. Megnyitotta a vízcsapot, és feldagadt képét vizes ruhával borogatta. A fia megkérdezte, hogy mi történt. Az apa levette a borogatást, és megmutatta az arcát. Majd elmondta, mi történt. Akkor az apa és fia leültek a családi kerekasztalhoz, hogy kieszeljenek valamit a huligán banda ellen. A terv meg is született:

APA: Fiam, elmész azokhoz az istentelen huligánokhoz az aluljáróba. Ha valamelyik kezét emeli rád, és nemcsak megüt, de meggyilkol téged, akkor... az aluljáró összes huligánjának, az elsőtől az utolsóig, megkegyelmezek.(2)

FIÚ: Igen, apám, EZT KELL TENNEM: Ez bölcs megoldás. Egy pofonért iszonyúan megharagudtál, de ha engem, a fiadat, meggyilkolnak, te mindenkinek kegyelmet osztasz. De van egy gondom.

APA: Mondjad csak bátran, fiam.

FIÚ: Mi van akkor, apám, ha nem akarnak meggyilkolni azok a huligánok? Akkor fuccs a tervnek!

APA: Dehogyis, édes fiam. Én erre is gondoltam. Ha lemész az utcára, barátkozz össze néhány jóindulatú legénnyel, és amíg az aluljáróhoz értek, győzd meg legalább az egyiket, hogy neked minden áron meg kell halnod.

FIÚ: Értem, apám. Amelyik a legjobban szeret majd engem, biztosan megérti tervünket, és jól időzített árulással hozzá is segít ahhoz, hogy a huligánok belém is vágják a késüket.(3) Igen hálás leszek neki, mert nélküle odalenne a gyilkosság is, és a kegyelem is... De mi legyen a többi barátommal?

APA: Jó, hogy mondod, fiam. Nagy tervem van velük is. Ha már téged kinyírtak azok a szemét huligánok, akkor jönnek majd a te barátaid.

FIÚ: Őket is megölik, apám?

APA: Dehogy, fiam, hogy gondolsz ilyet?! Elég volt, hogy téged meggyilkoltak. Ezzel a gyilkolással örökre kiengesztel-tek engem. A barátaidnak csak egyetlen feladatuk lesz, hogy szünet nélkül és mindenkinek osztogassák a kegyelmemet.(4)

FIÚ: Értem, apám. Ők tehát megúszták az erőszakos halált. De hogyan sikerülhet ez nekik?

APA: Nagyon egyszerű ez, fiam. Hagyd meg nekik, hogy öltözzenek díszes ruhákba és így vonuljanak az aluljáróba. A közkegyelmet is csomagolják vonzó csomagokba, mondjuk LSD-s és marihuánás tasakokba, mert tudod, ezek a huligánok nagy hívei a kábítószernek.(5)

FIÚ: Világos, apám. A díszes öltözettől a vademberek majd megszeppennek, és szent áhítattal nézik őket. A csillogó kábítószeres csomagokat meglátva pedig indiánüvöltésben törnek ki. Talán még jó pénzt is fizetnek a kegyelemosztogatóknak! De mi van akkor, ha rájönnek, hogy a csomagban kegyelem van, és nem marihuána?

APA: Ejnye, fiam! Ennyire semminek tartod AZ ÉN KEGYELMEMET? A huligánok jó része rá fog jönni, hogy az én kegyelmem többet ér, mint a kábítószer. Mert attól csak egy álomvilágba szédülnek, míg az én kegyelmemtől, ami egészen újjávarázsolja őket, felemelkedhetnek ide az emeletre, ahol szüntelen házibuli várja őket.(6)

FIÚ: Értem, apám. Bizony nagy jótéteményei lesznek az én barátaim ennek a huligán világnak. Biztosan meg is változnak mindannyian.

APA: Hogy gondolod, fiam! Mindennél fontosabb, hogy ha a barátaid nem akarnak a te sorsodra jutni, akkor egyértelműen mondják meg a huligánoknak: Nem kell megváltoznotok tetteitekben. Élhettek úgy, mint eddig. Rabolhattok is, gyilkolhattok is. Mi még a késeiteket is megáldjuk, amivel egymás ellen mentek. Csak a mi kis labdacsainkat vegyétek meg, és higgyétek, hogy az belsőleg és lényegileg megváltoztat titeket.(7)

FIÚ: Értem, apám. Tulajdonképpen semmi sem változik, de a barátaim is, és a huligánok is becsapják magukat, hogy minden megváltozott az én vérem árán. Nekünk pedig csak az kell, hogy megvan bennük a jószándék és főleg a hála, ha tovább pofozkodnak is az aluljáróban.(8)

APA: Okos vagy, fiam! Van-e még megbeszélnivalónk, mielőtt elindulsz a nagy útra?

FIÚ: Most már minden világos, apám. A meggyilkolásom érdeme miatt te megkegyelmezel a huligánoknak. Nekik semmi mást nem kell tenniük, csak elfogadni a közkegyelmet és az újjávarázsoló kegyelmet, amit a barátaim COMPACK vállalata csomagol és árul nekik az aluljáróban nyitott olcsó piacon. Akik elfogadják, jöhetnek a palota dísztermébe, a jutalom bankettre; akik nem fogadják el, mehetnek a tüzes kazánok mellé a palotánk pincéjébe.(9) Bizony, édes jó Atyám, ezt mi nagyon jól kiterveltük!

Felhasznált irodalom:

Dr. Előd István: Katolikus dogmatika. Szent István Társulat, Bp. 1978.

(1) A haragvó Isten: „Az ősszülők vétkeztek és ezzel Isten büntetését vonták magukra.” Trienti zsinat: DS 1511 (161. o.)

(2) Megváltó halál: „Jézus halála megváltást eszközlő halál volt.” (210. o.) Meghozta az áteredő bűntől és minden személyes bűntől, valamint ezek következményeitől való szabadulást”: DS 1513,714,9523. (229. o.)

(3) Júdás szerepe: „A megváltói halál bemutatta, hogy Isten nagyobb úr, mint a Sátán, ...mert ő még a rosszat is képes fölhasználni valami nagyobb jó megvalósítására.” (218. o.)

(4) Az Egyház küldetése: „Az Egyház az üdvösség jele és eszköze...élő eszköze a kegyelemközvetítésnek.” II. Vatikáni zsinat: Dogmatikai konstitúció az Egyházról 1. (456. o.)

(5) Kultusz: „A szentségi kegyelemközvetítés...a szó legszorosabb értelmében vett liturgia (leiton ergon = közös cselekvés).” (464. o.)
Szentségek: „A Krisztus-eseményt megjelenítő Egyház látható jelek útján a megváltás misztériumában részesít minket... látható formában közlik a láthatatlan kegyelmet”: DS 1639. (462. o.)

(6) Kegyelem: „A kegyelem Isten jóindulata (megkegyelmezés), de egyben olyan természetfeletti ajándék is, amely új teremtménnyé tesz.” (359. o.)

(7) A szentségek hatékonysága: „A szentség nem a felvevő személyes teljesítménye formájában hat (ex opere operantis), hanem a szentség olyan eszköz, amely magában foglalja (continet) és a felvevőre átviszi (confert) a kegyelmet, vagyis dologi teljesítmény formájában hat (ex opere operato)”: DS 1606,1608. (467. o.)

(8) A szándék: „Az érvényes szentségfelvételhez az eszük használatával rendelkezőknél szükséges a felvétel szándéka... Minimális követelmény, hogy a felvevő személy legalább annyit akarjon, hogy az egyházi szertartást őérette végezzék; igent mondjon arra, hogy a rítus az ő személyére irányul; akarja elfogadni, amit az Egyház nyújt neki. Az érvényességhez azonban nem feltétlenül szükséges, hogy magát a kegyelmet is akarja.” (476. o.)

(9) Kárhozat. Üdvözülés: „Aki a kegyelmet szabad akarattal visszautasítja...örökre elkárhozik.” (702. o.) „Istennek látására, vagyis a vele való kapcsolatra, ingyenes ajándék formájában maga Isten emeli az embert”: DS 890. (699. o.)

Második mese

Volt egy apa. Az utcán pofon vágta egy huligán. A pofon iszonyúan fájt neki, de ő csak azt kérdezte: Miért? A menekülő után pedig azt kiáltotta: Szeretlek! Megbocsátok!(1)

Az emeleten a fiú nézte apja feldagadt arcát. Vizes ruhát hozott, azzal enyhítette fájdalmát. Aztán egymásra néztek. A fiú csendesen megszólalt:

FIÚ: Van egy tervem, apám. Lemegyek az aluljáróba. Nézd, egymást is megölik.

APA: Téged fognak megölni, fiam.

FIÚ: Meglehet. De hátha meg tudom tanítani őket, hogyan éljenek. Ezt meg kell kockáztatnunk, ha szeretjük őket.(2)

APA: Igen, fiam. Nincs más út. Vállalni kell a halált is, és a gyilkosok fölött is azt kiáltani: Szeretlek! Megbocsátok! De van egy gondom, fiam.

FIÚ: Mire gondolsz, apám?

APA: Mi van akkor, fiam, ha nem hallgatnak rád, nem követik a példád és a halálod sem rendíti meg őket; ha hiába adod az életed?

FIÚ: Gondoltam én is erre, apám. Ezért bejárva az utakat, barátokat gyűjtök. Ha sikerül összeszednem legalább egy tucat jóbarátot, még ha egy elárulna is, a többi segíteni fog nekem. (3)

APA: Mit vársz, fiam, a barátaidtól?

FIÚ: Az a tervem velük, apám, hogy ha engem kinyírnak, ők állnak a helyembe. Egy helyébe tízen. És ha ez így megy, csak ki kell számítani, hogyan fogynak a huligánok és hogyan növekszik azok száma, akik jóbarátok. Gyorsan megváltozik az alvilág, apám!(4)

APA: Optimizmusod boldoggá tesz, fiam. Igazad van, csak így lehet megváltoztatni őket. De attól tartok, hogy barátaid olcsóbban akarják megúszni a dolgot, mint te.

FIÚ: Mire gondolsz, apám?

APA: Olcsó megoldás volna pl., ha csak a Te ruhádba öltöznének és nem beléd; ha a szeretet jeleit mutogatnák és nem a szeretetet vinnék az aluljáróba. Ezzel végzetesen kisiklatnák a tervedet.(5)

FIÚ: Valós veszély ez, apám. Még azzal is számolni kell, hogy a tervet kisiklató álbarátok és a huligánok közt üzletszerű megegyezés jön létre, egy olyan összejátszás, aminek következtében még jobban növekszik a banditizmus. A barátaink ennek a banditizmusnak lesznek a szolgái. De valaminek ki kell derülnie.

APA: Minek, fiam?

FIÚ: Az egész világ előtt ki kell derülnie, hogy ruhákkal és jelvényekkel nem változtatható meg az élet. Ki kell derülnie, hogy élet csak élettel változtatható meg. Az is kiderül, hogy akik az öltözéktől és jelek alkalmazásától várnak döntő változást, azok önámítók és csalók. Azok nem barátaink, hanem ellenségeink.(6)

APA: Mit vársz ettől a lelepleződéstől?

FIÚ: Azt várom, hogy a báránybőrbe bujtatott farkasokról lehúzva a báránybőrt, nyíltan a farkasok közé számíttassanak. Azt várom, hogy látva az árulást, látva az aluljáró végveszélyét, bárányok támadjanak. A jószándékú járókelőkből, de az álbarátokból is, sőt a kiábrándult huligánokból is. És folytatódjék az, amit én elkezdtem. Hatékonyan!(7)

APA: Azt gondolod, fiam, hogy ha lesznek is álbarátok, akik álmegoldásokat eszelnek ki, de mindig lesznek, akik igaz barátok és akik az önfeláldozás szándékával állnak a porondra?(8)

FIÚ: Ebben hiszek, apám. Ezért megyek le az aluljáróba..

APA: Minden világos, fiam. Nem meghalni mész, hanem élni és életre tanítani. Ha megölnek is, bízol a helyedbe álló barátaidban, akik cselekedetekkel és nem pótcselekedetekkel változnak és változtatnak. Hiszel az aluljáró életének megváltozásában, hogy a lejáróba új felirat kerül: „Szeretlek!” „Megbocsátok!” Hiszel abban, hogy boldogok lesznek, és ez a boldogság csak beteljesül azon a banketten, amire hívjuk őket. A boldogságra csak az nem jut be, aki maga nem akar...

Bizony, édes fiam, veszélyes kaland ez a terv, de én sem tudok neked mást mondani!(9)

Felhasznált irodalom:

Dr. Előd István: Katolikus dogmatika. Szent István Társulat, Bp. 1978.

(1) A nem haragvó Isten: „Istent nem hasonlíthatjuk megsértett és ezért haragvó, csakis büntetéssel és elégtétellel kibékíthető uralkodóhoz... Nem Isten fordul el a bűnöstől, hanem a bűn fordítja el az embert Istentől...” (221–222. o.)

(2) A megváltó életpélda: „Isten haragját nem túlozhatjuk el annyira, hogy azt állítsuk: azt csak emberáldozattal lehet lecsillapítani...” (221. o.)

„Jézus kínhalála tehát az emberek megátalkodottságának köszönhető... A jogi elképzelést nem fogadhatjuk el, egyetlen válasz marad: szolidaritást akart vállalni a bűn következményeinek kitett emberrel, és példáét akart mutatni, hogyan lehet a 'szolgai' állapotban Isten dicsőségét szolgálni... A helytállásban az Atya akaratának hirdetésében kitartott akkor is, amikor ellene fordultak...” (215–16)

(3) Júdás nem „társ-megváltó”: „A morális rosszat, vagyis a bűnt az Isten semmiképp sem akarhatja pozitív akarással, sem önmagáért, sem valami nagyobb jó érdekében.” (79. o.)

(4) Az Egyház Krisztus Útján: „Jézus csak elvileg váltott meg bennünket. Hogy gyakorlatilag, vagyis egyénileg is érvényesüljön a megváltás hatékonysága, ahhoz egyénileg is el kell sajátítani az istenszeretetnek és az emberszeretetnek lelkületét és cselekedeteit, amire Jézus példát adott. Egyénileg csak Krisztus követése által SZEREZHETJÜK MEG MAGUNKNAK A MEGVÁLTOTTSÁGOT!” (219–20. o.)

(5) A kultusz kevés: „A krisztusi élet követése által...a világ Krisztusba öltözöttsége révén nyeri el Krisztus saját kiteljesedését....” (463. o.)

A szentségi jel kevés: „A hívek tudatában a szentségek könnyen mágikus szertartásokká válnak. A mágia veszélyét többféle módon iparkodnak elhárítani a hittudósok, pl. a szentségek meghatározásában felcserélik a kegyelem szót a találkozás szóval.” (457. o.)

(6) Kegyelem = szeretet-élet: „Isten minduntalan döntés elé állít bennünket, hogy a vele és embertársainkkal folytatott kölcsönös szeretet dialógusát válasszuk végleges életformának...” (363. o.)

(7) Hatékony keresztények: „Az opus operatum úgy is értelmezhető, mintha a szentségek mechanikus okok módjára vagy pedig mágikus formában hatnának... Az opus operatum csak elvileg ad kegyelmet...gyakorlatilag hinni és akarni kell...” (vö. 469. o.)

(8) Mindentadás szándéka: „Isten jósága adja meg nekünk az örökséget (Kol 3,2), de nekünk is meg kell tennünk mindent, hogy azt elnyerjük...” (446. o.)

(9) Földi Isten-világ beteljesedése: „A mennyország az ember tökéletes kiteljesedése, személyiségünk szabad döntéseinek jutalma...” (698. o.)

„A mennyei jutalom...egész emberségünket betöltő szeretetkapcsolat és ezzel járó boldogság lesz.” (699. o.).

Az önzésben megátalkodottak sorsa: „A kárhozottak a földön az önfeláldozó szeretet helyett az önzést választották, sorsuk ezért örök elszigeteltség.” (705. o.).

Kovács László

A választások elébe

Jobbra, balra vagy előre?

Szárszón, úgymond, három irányzat volt jelen: a népi-nemzeti, a liberális és a szocialista. Mi, zöldek, sajnos nem voltunk ott.

Az említett három *mindegyike hordoz értékeket.* Nem élhetünk a magyar nyelv, énekeink, táncaik, zenénk, költészetünk: kultúránk egésze nélkül. A liberalizmus jelenti a sokféleséget, a más másságának tiszteletét, a demokratikus intézményrendszert, a szabadságjogokat és jogrendet, s a szocialista érzékenység a kisemmizettek, kiszolgáltatottak védelmét. Azonban *mindháromnak lehetnek vagy vannak káros velejárói,* veszélyei. Kultúránk szeretete nem lehet kirekesztő, nem becsülhetünk le és gyűlölhetünk más népeket; a liberalizmus rossz, ha szabadrabló, nemzetek feletti, kizsákmányoló kapitalizmussal párosul, s a „szocializmus" — legalábbis megismert állami változataiban — rossz volt, mert központosított és önkényuralmat teremtett, fellépett a vallásos hit ellen és elfeledte eredeti célkitűzéseit.

Hajlamosak vagyunk arra, hogy embereket vagy csoportokat aszerint ítéljünk meg, hogy tőlünk jobbra vagy balra ülnek az Országházban. Idejétmúlt ítélkezés. *Petra Kelly* mondotta annak idején: „Mi nem állunk sem balra, sem jobbra, hanem elöl vagyunk."

Nos, ha mi, zöldek, elöl vagyunk, milyen értékeket fogadunk el? Melyek a legfontosabbak? A teljesség igénye nélkül: Valahol elöl áll az egész élettelen és élő természet, minden élőlény, természetesen minden ember iránti *tisztelet,* szeretet, az ahimsza és a krisztusi *szeretet* is. Mindjárt ezután említem a sokféleség, a különbözőség, a *másság* megbecsülését. A zöld gondolkodás inkább vetélkedő világunkban az *együttműködést* hangsúlyozza erősebben. Erkölcsünk a *közjót* igyekszik szolgálni, s a köz az egész bolygói közösséget jelenti, beleértve a jövő nemzedékeket is. Érték az egyén *szabadsága,* az egyéniség olyan kibontakoztatása, amelyik figyelembe veszi mások szabadságát és egyéniségét. — Elfogadjuk, ha valaki hitetlen, vagy érték számunkra a mély vallásos hit, de nem fogadjuk el, ha valaki a hitét terjesztve másokat sért, bántalmaz és megaláz. Alapvetően a *lelkiismereti szabadságot* fogadjuk el. Elutasítjuk az erőszak minden alakját, s a hatalom erőszakos fellépése esetén helyesnek tartjuk a polgári engedetlenséget. Hirdetjük, hogy a „kicsiny a szép", s mind a politikában, mind a gazdaságban előnyben részesítjük a kicsiny *közösségeket* és termelőket. Amennyire lehetséges, az *állandóság* mellett vagyunk és nem a növekedés mellett. A *demokráciát,* a képviseleti rendszeren túlmutató részvételi demokráciát pártoljuk. A vezetésben nem a többségi, hanem az egyetértési elvet tartjuk követendőnek. A gazdasági életben alapelveink a *méltányosság,* a valós szükségletek kielégítése tartós holmikkal. A közösség feladata gondoskodni róla, hogy mindenki elláttassék alapvető javakkal.

Nem hiszem, hogy az értékek mint bal- vagy jobboldaliak osztályozhatók. A szociális érzés és gondoskodás baloldali vagy vallásos érték, vagy mindkettő? A gyarmati felszabadító mozgalom — vajon nemzeti vagy baloldali-e? *Elavult fogalmak a jobb és baloldal.* Melyik oldalon állnak a nyomorultak, a kizsákmányoltak, a kivégzettek, a 3. világbeliek, a Kelet-Timor-iák, Csernobil áldozatai, a házasságtörés miatt megkorbácsolt–kivégzett irániak vagy pakisztániak, a betegek, a születésük előtt kivégzettek, a bosszúállás során elpusztult iraki polgárok, a (betűrendben!) izraeli vagy palesztin terrorizmus miatt szenvedők, s bármely földrész rabszolgái?

A jobbra-balra értelmét veszítette, *csak a zöld gondolkodás teremheti meg az új értékrendet.*

György Lajos

Links-liberal

Évekkel ezelőtt egy nyugat-németnek nevezhető fiatalember keresett meg. Elmondta, hogy teológiát végzett, de nem pap, s most egy évig Bécsben tanult szociológiát, mivel a későbbiek során a társadalomban szeretne dolgozni az egyház érdekében. Tudott a bázisközösségekről, s azt mondta, hogy Magyarországra azért jött át, mivel Ausztriában azt mondták neki, hogy nálunk *vannak* igazi bázisközösségek. A Bokort említették. Rövid idő is megmutatta, hogy valóban jó ismeretei vannak a témakörben, s az is kiderült, hogy több hazai lelkiségi irányzatot felkeresett. A beszélgetés vége felé körülbelül ezt mondta: Megkérdeztem másokat a Bokor felől, hogy ők milyennek látják a közösséget. Valakik ezt mondták: baloldali-liberálisok. És megkért, hogy észrevételezzem ezt a megállapítást. Már nem emlékszem, mit mondtam, de azt tudom, hogy válaszomban, a két szó fogalmi értelmezése után, vállaltam az elnevezést. Most azt szeretném megmutatni, hogy milyen mértékben lehet ez a jelző további tevékenységünk jellemzője.

Sokan tudják, mennyit törtük a fejünket a 70-es évek elején, hogy nevet találjunk a közösség számára. Pontosabban kifejezve: Valakik törték a fejüket, a többség viszont nem akarta törni. Még a Csatárkán folytak azok a beszélgetések, amelyekben kategorikus elutasítást kapott minden olyan jellegű szerveződés vagy névadás, amely szerzetesrendet, harmadrendet, vagy valamilyen tiszteletreméltó világi vallásos egyesületet tükrözött volna. Fenn akartuk tartani függetlenségünket mind tartalmi, mind strukturális értelemben. Volt, aki azt mondta, hogy kár a fejtörésért. Ha Isten megáldja törekvéseinket, s erre az államhatalom is reflektál, akkor lesz majd egy bírósági dosszié, amire a bíró felírja az ügy nevét. Válasszuk majd azt névnek! Sem ez, sem az nem következett be, hanem a beszélgetéseink és mozgolódásaink közepette született meg a Bokor név, automatikusan. No, de mégis mi lesz a baloldalisággal és a liberalizmussal?

Amikor változik a világ, s az eszmék forgatagában élünk, többről van szó, mint hogy **a baloldaliság** szavát interjúszerűen vizsgáljuk. Számomra *létkérdés,* további létem kérdése, hogy mit válaszolok, hiszen a válasszal arról is döntök, hogy mi az a lényeg, amit átviszek a történelem könyvének

egyik lapjáról a másikra. S mintha a tudat alatt mozgott volna bennem valami, az értékek megőrződésén elmélkedve elhatároztam, hogy legalább gondolatban egymás mellé helyezem könyvtáramnak azokat a könyveit, amelyeket segítségnek gondolok életem maradék részére. Hogy belekapaszkodjam azokba a barátaimba, akik elvezettek szavaikkal oly sok évtizeden át. Sorolhatnék most egy jegyzékből, aminek a lényege azonban mégiscsak az, hogy egymás mellé állt a kommunista Aragon és a lelkész–orvos–orgonista Schweitzer, az Első kör Szolzsenyicinje, a Rekviem Ahmatovája, a „Legalul” Wallraffja, az amerikai felszabadítási teológiáról beszélő Berryman és Cone. Az úgynevezett népi írók mellett ott áll a békeszerető Babits, a Nyitnikék református Szabó Lőrince és az antipolitika szentenciáit szakaszokba soroló zsidó Konrád. Baloldali vagyok, mint a munkásság barátja, Aragon, mint a lamberenei kórház gyógyító fehér embere, mint a Pimen pátriárkát nagyböjti levélben bíráló isten- és hazaszerető ortodox Szolzsenyicin, mint elítélt férjét gyászoló Ahmatova, vagy az önmagát török vendégmunkásnak álcázó Wallraff. Baloldali vagyok, mert azokkal rokonszenvezem, akiknek meg kellett küzdeniök a mindennapi kenyérért, mint valamelyik brazíliai földfoglalónak, vagy még inkább földjéről elűzött nincstelennek; mert azokkal rokonszenvezem, akiknek ugyanúgy meg kell küzdeniök mindennapi emberi jogaikért, lévén észak-amerikai négerek, vagy hazai cigányok vagy munkanélküliek. Baloldali vagyok, s ebben a baloldaliságban erőt, erkölcsi érzéket, mozgató indítékot találok a mára és a jövőre. Úgy érzem, hogy aki a szegények, gyengék, elnyomottak, kínzottak, megtévesztettek mellé áll, az jobb igazságot képvisel, mint aki a nagyokhoz és erősekhez húz. Előttem a „The Independent” május 15-i száma, s olvasom benne a Christian Aid kérdéseit. Baloldali kérdéseket olvasok. Néhányat le is írok.

— „Hiszel a halál *előtti* életben?”

— „Hiszed-e, hogy senkit sem szabad 40 év kényszermunkára ítélni?”

— „Hiszed-e, hogy a tiszta ivóvíz szükséglet és nem luxus?”

— „Hiszed-e, hogy senkinek sem szabad gyengén tápláltnak lenni egy olyan világban, amely élelmiszer túltermelést hoz létre?” — (Szójáték az under-nourish és over-produce szavakkal.)

— „Hiszel-e a megelőzhető betegségek megelőzésében?”

— „Hiszed-e, hogy minden gyermeknek lennie kell gyermekkorának?”

Baloldali kérdések, egy irgalmassággal foglalkozó keresztény segélyszervezet politikai tartalmú kérdései. Ugyanolyan súlyú kérdések, mint amilyeneket Jézus is feltett az írástudóknak és farizeusoknak, a szegények, özvegyek és árvák sorsát illetően. Baloldali állásfoglalás, az Ó- és Újszövetség Istenének állásfoglalása. Én is baloldali akarok lenni, mint hitem Istene. A baloldaliság szót dicséretnek tekintem, nem tekintem a földhözragadottság jelének, mert Jézus életéből látom, hogy egységben lehet a szegények melletti elkötelezettség s a transzcendens szemlélet. Sőt: transzcendens szemlélet nélkül nincs igazi odaállás a kicsinyek mellé. Miért?

A baloldaliság magatartásunk lényeges eleme, de ettől még elmehetnénk Jézus igazi üzenete mellett. A szegények mellé állásból vérontás lehet, majd újabb elnyomás megváltozott szereplőkkel. Baloldaliságunkat ezért *radikális erőszaknélküliséggel* kell párosítani. Ez két következménnyel jár. Az egyik a transzcendens kapcsolat szükségességét húzza alá. Nem fogunk tudni teljes szívvel és önzetlenül a szegényekhez állni, ha nem hiszünk abban, hogy az evilágban elvesztett életünk megszerzi számunkra az el nem múló életet. Az erőszakmentes baloldali ugyanis nem reménykedhet abban, hogy egy nagyszerű forradalom élére állva megszerezheti a hatalmat, s ennek birtokában gazdaggá teheti szegényeit és megalázhatja a korábbi hatalmasokat. Az erőszakmentes baloldali legsikeresebb élete Jézusféle élet lehet, amelynek éléséhez a magány és elhagyatottság néhány óráját kivéve azért mégiscsak inkább az Atyával való egység, a Benne levés és az Atya szándékainak meghallása szükséges. A forradalmárnak tudnia kell, miért adja oda az életét. Ha nincs a kezemben puska, ha nem állhatok gerillának a hegyekben, ha nem remélhetem, hogy a fegyveres harcban győzzek és én lehessek az új világ erős embere, sőt inkább el kell szenvednem a jelen kor erőseinek szorongatását, akkor igazi erőt csak egy erős, Istenbe vetett hit adhat.

Az erőszakmentes baloldalinak másrészt tudomásul kell venni, hogy egyetlen komoly politikai erő sem fogja igazi szövetségesének tekinteni. Ha persze eladja magát s erkölcsileg igazolja egy párt cselekvéseit, akkor elfogadják, de ha sokat beszél lelkiismeretről és nem hajlandó vállalni a pártélettel járó fegyelmet, akkor túladnak rajta. Oly sok barátunk van a különböző pártok soraiban, mégsem fordul a Bokorhoz egyetlen párt sem. Nem vagyunk nekik partnerek. Minket nem lehet vezényelni, velünk csak beszélgetni lehet. De hát ki akar itt beszélgetni? Itt hatalmi kérdésekről van szó, a hatalom embere nem vesztegetheti idejét bizonytalan szövetségesre. Legalább ne lennénk olyan merevek, s valahol valamikor engednénk egy kicsit konok erőszakmentességünkből. Csak annyit kellene éreztetnünk, hogy mi igazán nagyon erőszakmentesek vagyunk, de ha a zsarnokság már elviselhetetlen méreteket ölt, akkor mi majd mégis... Úgy is kifejezhetnénk magunkat, hogy mi a végletekig erőszakmentesek kívánunk lenni, de persze valljuk a jogos önvédelem elvét. Ekkor már látnák barátaink, hogy nem vagyunk fundamentalista hülyék. Lehet beszélni a fejünkkel. Lehetne belőlünk valaki. Intelligensebbnek is tartanának minket az emberek, hiszen Tomka Miklós egyik cikke a Vigíliában azt mutatja, hogy fundamentalistának lenni nem

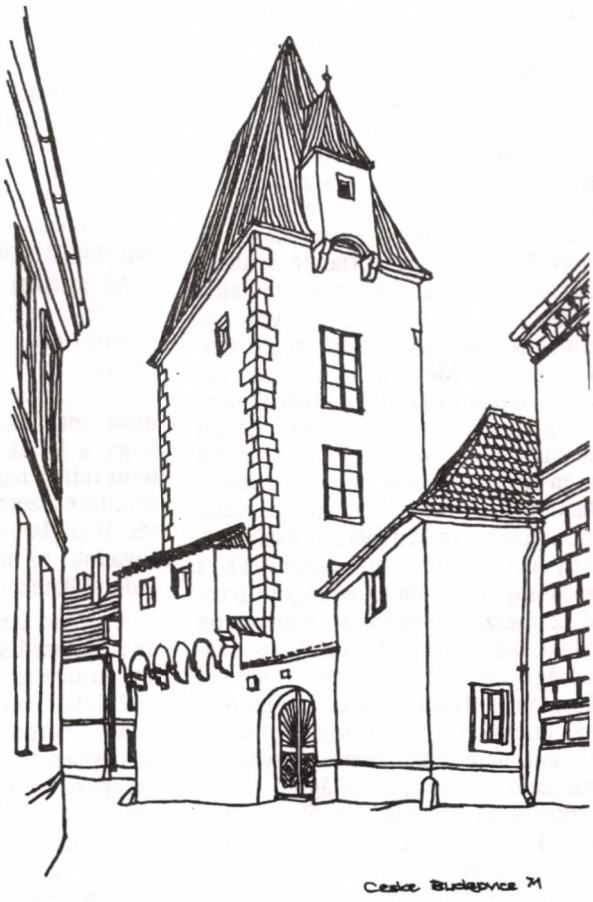

nehéz dolog. Ha viszont valaki elhatározza, hogy nem fogja szó szerint venni az evangéliumi tanítást, annak magas szintű elmemunkára lesz szüksége felelősségteljes és nem szélsőséges döntéseinek meghozatalához. Javaslom, hogy az effajta elmemunkát, hagyjuk meg a nem fundamentalistáknak, mi viszont fordítsuk teljes szellemi és fizikai erőnket arra, hogy felfedezzük, hol és hogyan lehet minél hatékonyabban hirdetni, alkalmazni evangéliumi látásunkat. Mi mindenesetre erőszakmentes baloldaliak akarunk lenni, s ez a kettős tulajdonság átvezet a **liberalizmus** kérdéséhez.

Endreffy Zoltán nem régen védelmébe vette a liberalizmust azokkal a támadásokkal szemben, amelyek általában szabadosságot, erkölcsi tartásnélküliséget, egyszóval vallásellenességet tulajdonítanak ennek a felfogásnak. Ha szélsőséges megnyilvánulásokig megyünk, akkor egyértelműen zsidó szabadkőműves mozgalmat jelent a katolikus egyház megrontására. A kérdés kényes voltára utal az is, hogy az egyébként szolidan fogalmazó és szolid életű Endreffy már több kritikát kapott művére.

Ebben az elmélkedésben természetesen nem fogom képviselni a politikai–társadalmi liberalizmus semmilyen válfaját, így hát kérem is, hogy ne tápláljatok ez irányú előítéleteket. Azt viszont elmondom, hogy ha vállalom a baloldali-liberális elnevezést, akkor az erőszaknélküliség hogyan vezet át az én liberalizmusomhoz.

A liber szó számomra szabadot jelent, s evvel csak a szótárt nyitottam ki. Ha szabad emberek szabad cselekvéséről beszélek, akkor már továbbléptem szép, demokratikus gondolatok felé. Ha kinyitom az evangéliumot, s a keresztény ember Krisztusban elnyert és Benne gyakorlandó szabadságáról beszélek, akkor új távlatok nyíltak meg számomra, amelyek túlmutatnak bizonyos földi meghatározottságokon. Megtoldom ezt az egészet a fizikai és szellemi erőszakmentesség elvével, s azt hiszem, együtt vannak azok a vetületek, amelyekből az én liberalizmusom rekonstruálható. Hadd tegyek még ehhez hozzá valamit a pontosság kedvéért. Először azt, hogy nem gondolom abszolútnak a szabadságot, hiszen az evilágot tükröző természettudományos ismereteim tudnak kényszerfeltételekről és szabadsági fokokról, amelyeket szabad akaratom folytán persze áthághatok, csak értelmetlenül bele fogok pusztulni, ami nem létérdekem. Ugyanúgy értelmem és szellemi világom is tud pozitív kényszerfeltételekről, amelyeket akár természetes logika révén, akár — számomra kinyilatkoztatásnak, azaz Isten valóságos világát feltáró közlésnek tekintett — jézusi szavak által ismerek meg. Mivel akaratom szabad, e szerető kényszereket szintén félretolhatom, de ebbe is belehalok, elvesztem a dzoé-t (az isteni, örök életet), ami ismét ellenkezik létérdekemmel. Az örök élet kedvéért engedetlen lehetek az első típusú földi kényszerekkel szemben, és ebbe belehalhat a földi életem. A második típusú feltételek szerinti életet azonban mindenképpen vallom.

Második pontosító megjegyzésem pedig az, hogy szellemi erőszakmentességen nem passzivitást, lanyha fegyverletételt értek. A szellem világában kemény, határozott szellemi harcra készülök fel. Ebben a világban teljes erőből és teljes elméből merítve indulok harcba igazságaim érdekében. Forgatom az érvek kardját, markolom más érvek pajzsát, s azért izzadok, hogy megcáfoljam ellenfelem érveit, kicsorbítsam kardját, összetörjem pajzsát. És utána? Szabad marad. Nem veszem el szellemi védekező vagy támadó erejét, nem fosztom meg valamilyen machinációval szabad véleményalkotási és ítélkezési lehetőségétől. Nem minősítem — ha nem kell — erkölcsileg, lehetetlenné téve ezáltal őt a további tisztességes vitára. Nem hagyom el őt, nem szakítom meg vele a kapcsolatot, és nem foganatosítok semmilyen olyan szankciót, amely fizikai erőszakkal akadályozná meg további gondolkodását. Kereshet új fegyvereket, ölthet új érvekből álló páncélzatot s újból jöhet ellenem, s ha úgy látom, hogy ebbéli fegyverzetében a nagyobb igazság mellette áll, leteszem saját fegyveremet és elismerem igazságát. Lehetne még foglalkozni ezzel a hasonlattal, de a jelen keretek között talán elég ennyi a szellemi vonalra érvényes erőszakmentesség megvilágítására.

Az általam elfogadott liberalizmus ilyetén pontosítása után röviden azt mondhatom, hogy a Bokor örök alapelvének az erőszaknélküliségen nyugvó lelkiismereti szabadságot tartom, most már csak annyi hozzátétellel, hogy a Lélek által irányított ismereteim minél nagyobb fokú objektivitására törekszem szüntelen ismeretgyűjtés által. Ismereteket mindenkitől elfogadok, ha megvizsgálás után hitelt érdemlőknek bizonyulnak.

A Bokor eme liberalizmusa egyben az a biztonsági szelep, amely megóvja az adminisztratív–teológiai korlátozottságból eredő robbanástól. Nem fogunk robbanni, ha tiszteljük egymás lelkiismereti döntését, ha tudomásul vesszük, hogy adott időszakban megoszlanak a vélemények a teendőkről. Nem fogunk robbanni akkor sem, ha valamit túl gyorsnak találunk, s akkor sem, ha más valamit lassúnak. Érveket fogunk gyűjteni és azokkal állunk ki a szellemi porondra. Nem fogunk hangulati elemekből falakat húzni, vagy ítéletekkel sújtani. Ha nincs győzelem, nincs megvilágosodás, akkor — ha elégedetlenül is — elmegyünk meginni egy pohár sört arra, hogy holnap talán megadatik nekünk a tisztábban látás öröme. Tudom, hogy mulasztással is lehet bűnt elkövetni, de azt is hiszem, hogy meggondolatlan erőszakoskodással is.

Mondanivalóim rendezgetése során elhatároztam, hogy valahol szót fogok ejteni a hálózat dicséretéről. Hadd ragadjam meg az alkalmat erre a liberalizmus okán, s meglátjátok, segíteni fog a Bokor természetének jobb megismerésében, s a jövő jobb tervezésében. Két évvel ezelőtt ilyentájt alakult meg az Elpídia, s akkor vált nyilvánvalóvá, hogy a Bokor egyes tagjainak *van* politikai érdeklődése. Azt is láttuk, hogy barátaink eme speciális tevékenysége hasznot hoz a Bokor életének. Azóta bokortagok létrehozták az Irotron Kft-t, a Család Alapítványt, s újságot is indítottak. Tovább folyt az iszákosmentő akció; ha sikertelenül is, de egy évig klubot működtettünk. Jelenlétünkkel, írásainkkal, az Alba kör támogatásával igyekeztünk előremozdítani a polgári szolgálat ügyét. Elértük, hogy a halálbüntetés eltörlésének ügye az Alkotmánybíróság elé kerüljön, és sikert arattunk. A szegediek az Egyházfórum Bizottságban végeznek közéleti tevékenységet, a pécsiek lakóközösség létrehozásán fáradoznak. Még él Bánya, s lehet, hogy biofalu alapjait rakják le valakik. Természetgyógyászok, jógik élnek közöttünk, s a reformtáplálkozás hívei. Egymást segélyző egyesületet hoznak létre településeinken, vannak, akik önkormányzatokban dolgoznak. Ökumenikus szerveződésekben is részt veszünk, időnként bel- és külföldi konferenciákra megyünk, ha minden sikerül, néhány barátunk nemzetközi találkozót is szervez.

Ne haragudjatok, főleg utólag azok ne, akiknek tevékenységéről nem tettem említést, de abba kell hagynom a felsorolást, amit, ismétlem, folytathatnék zsinatokkal, fórumokkal, pedagógiai programmal, játékkészítéssel és még mindig nem látnám a végét, de megállok, mert nem a lista teljessége most a lényeg, hanem az a tény, hogy a Bokor elbírta azt a hirtelen virágzást, amit az előző jegyzék érzékeltet. Nem állítom, hogy célszerű volt ez a hirtelen változatosság, nem állítom, hogy nem lett volna jobb egy szűkebb skálájú, s ezért jóval koncentráltabb tevékenység az utóbbi években. De elbírtuk ezt a korszakot, együtt éltük át, s bár megoszlanak a vélemények a tennivalók fontosságát illetően, *va-*

gyunk, kissé nyúzottan, néha idegesen, mások elégedetlenül. Vagyunk, mert tudatosan vagy ösztönösen éreztük, hogy a hirtelen elburjánzó másodlagos hálózatok alatt, még ha bizonyos ágaiban, gallyaiban recsegve is, de áll a Bokor. Áll, mert bármilyen nyúzottan, bármilyen idegesen és bármilyen elégedetlenül is, de erőszakmentesen képviseltük a lelkiismeret szabadságára és az ebből eredő szabad cselekvésre való jogot. Tudva – nem tudva képviseltük a voltaire-i elvet: lehet, hogy egyáltalán nem fogadom el elveidet, de meghalnék azért, hogy szabadon elmondhasd azokat. Tudtuk, hogy a Bokorban vannak politikával foglalkozók, de az Elpídia nem a Bokor; a Bokorban vannak vállalkozók, de az Irotron Kft nem a Bokor; a Bokor tagjai alapítványt hoztak létre, de a Család Alapítvány nem a Bokor; újság jelenik meg a Bokorban, de a Szerkesztőség nem a Bokor; tettünk valamit az alkoholisták érdekében, de az Iszákosmentő Akció nem a Bokor; a Bokornak volt klubja, de a klub nem volt a Bokor; vannak természetgyógyászaink, zöldjeink, reformtáplálkozóink, polgári szolgálatosaink, ökumenikus csoportunk, de ezek egyike sem a Bokor.

Mi tehát a Bokor?

A Bokor az az alaphálózat, amelynek a szeretet cselekedeteire informálisan szervezett közösségeibe rendszeresen összegyűlnek politikusaink, vállalkozóink, alapítványtevőink, szerkesztőink, iszákosmentőink, zöldjeink, polgári szolgálatosaink. Ott imádkoznak, elmélkednek, megbeszélik a világ és az egyház külföldi és belföldi helyzetét, minél átfogóbb jellegű áttekintéseket, eredményeket vitatnak meg, elmondják életük és keresztény cselekvéseik tényeit; speciális vagy általános irányelveket fogalmaznak meg további munkájukhoz. Tanulnak, tapasztalatokat cserélnek, karitász-ügyekkel, közösségépítési kérdésekkel foglalkoznak. Szervezik csoportközi, ágközi ügyeiket, a Bokor egész hálózatát érintő kérdésekben foglalnak állást különböző szinteken. Küldötteket, képviselőket választanak egy-egy Bokor-ügy intézésére.

Abbahagyom itt vázlatomat azzal, hogy a liberalizmusról szóló részének végét a hálózati munka dicséretének tekintem, mivel a szabad cselekvésben strukturálisan biztosítja az egységet és a sokféleséget.

Links-liberal. Ha így értik, vállalom.

Merza József

Hadkötelezettség elleni kiáltvány (1925)

A Háború alatt az emberek valamennyi országban elhatározták, hogy örökre ledobják a militarizmus igáját, amikor pedig a béke beköszöntött, a Népszövetséget úgy fogadták, mint e remény szülöttét. Kötelességünk gondoskodni róla, hogy a Háború szörnyű szenvedése ne térjen vissza. Követeljük, hogy határozott lépések történjenek a teljes leszerelés felé, és a civilizált népek gondolkodásának demilitarizálása irányába. A leghatékonyabb intézkedés a hadkötelezettség általános eltörlése lenne. Ezért kérjük a Népszövetséget, hogy javasolja a kötelező katonai szolgálat eltörlését minden országban, mint az első lépést az igazi leszerelés felé.

Meggyőződésünk, hogy a nagy létszámú hivatásos tiszti kar irányítása alatt álló sorozott hadseregek súlyosan veszélyeztetik a békét. A hadkötelezettségnek szerves része az emberi egyéniség megalázása és a szabadságvágy kiirtása. A laktanyák világa, a katonai kiképzés, a vak engedelmeskedés a parancsoknak — bármilyen igazságtalanok és ostobák legyenek is azok — valamint az öldöklésre történő tudatos felkészítés aláássák az egyén, a demokrácia és az emberi élet iránti tiszteletet.

Megcsúfolja az emberi méltóságot, hogy az embereket életük feladására kényszerítsék, vagy rábírják arra, hogy szándékuk ellenére vagy az igazságos cselekvés bizonyossága nélkül halált osszanak. Az az állam, amely azt gondolja magáról, hogy jogában áll polgárait arra kényszeríteni, hogy háborúba induljanak, arra sem fog figyelmet fordítani, hogy békeidőben értéke legyen az emberi életnek és a boldogságnak. Ráadásul a kötelező katonai szolgálat segítségével az erőszak militarista szellemét éppen a legfogékonyabb korukban belecsepegtetik a teljes férfi népességbe. A kiképzés hatására a férfiak elkezdenek úgy gondolni a háborúra, mint ami elkerülhetetlen, sőt kívánatos.

A hadkötelezettség általános eltörlése után nehezebb lesz a háborút kirobbantani. Egy olyan ország kormányának, amely általános hadkötelezettséget tart fenn, nem okoz különösebb nehézséget a háború meghirdetése, hiszen az egész népességet elhallgattathatja egy mozgósítási paranccsal. Amennyiben egy kormány támogatottsága a polgárok önkéntes beleegyezésétől függ, külpolitikájának szükségképpen megfontoltnak kell lennie. A Népszövetség alapokmányának első változatában Wilson elnök azt javasolta, hogy a tagországokban az általános hadkötelezettséget helyezzék törvényen kívül. Kötelességünk, hogy helyreállítsuk a Népszövetséget létrehozó eredeti szellemiséget. Ez a szellem közös sokunkban, azok közül, akik a háborúban harcoltak, és az érintett országok államfői közül is sokan magukénak vallják. A hadkötelezettség általános eltörlésével döntő lépést tehetünk a béke és szabadság felé. Ezért felkérünk minden jószándékú férfit és nőt, hogy minden országban segítsenek olyan közvéleményt teremteni, amely arra készteti a kormányokat és a Népszövetséget, hogy tegye meg ezt a határozott lépést, és így a világ megszabadulhat a militarizmus szellemétől, és megnyílhat az út egy új korszak előtt. Ezt az új korszakot a szabadság jellemzi majd a népeken belül, és a testvériség a népek között.

A kiadványt egy Angliában székelő speciális ad hoc bizottság adta ki. Néhány név az aláírók közül: *Henry Barbusse, Annie Beasant, Martin Buber, Edward Carpenter, Miguel de Unamuno, Georges Duhamel, Albert Einstein, August Forel, M.K. Gandhi, Kurt Hiller, Toyohiko Kagawa, Kéthly Anna, George Lansbury, Paul Löbe, Arthur Ponsonby, Emanuel Rádl, Leonhard Ragaz, Romain Rolland, Bertrand Russel, Rabindranath Tagore, Fritz von Unruh, H.G. Wells.*

Fordította: Gadó György Pál

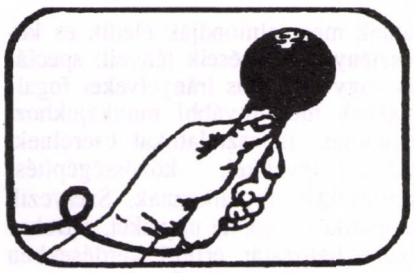

Szent László Kórház, Budapest

Jó egy évvel ezelőtt összefutottam egyik orvostanhallgató ismerősömmel a villamoson. A szokásos „Szia, hová mégy?" kérdésre azt válaszoltam, hogy a László Kórházba. Mire ő: „Juj, ott vannak az AIDS-esek! Oda be nem tenném a lábamat." Akkor jobbnak tartottam, ha nem mesélem el, hogy én viszont pont erre az osztályra megyek.

Heteken, hónapokon át rendszeres látogató voltam. Volt időm figyelni az ott dolgozókat. El-elgondolkodtatott emberileg-orvosilag egyaránt nehéz munkájuk és feladatvállalásuk. A közelmúltban beszélgetésre kerestem fel az osztály egyik orvosát (a továbbiakban Dr.) és nővérét (a továbbiakban Nőv.).

K.: Amíg beteg barátomat kísértem vizsgálatokra, vagy látogattam itt, sokszor elgondolkoztatott, miért vállal valaki ezen az osztályon munkát? Honnan van ereje hozzá, hiszen az első találkozástól kezdve tudja, hogy betege csak egyre betegebb lesz, s haláláig gondozásra szorul? S azt is tudja, hogy itt bizony valószínűleg nem lesznek mutatós sikerei, meg hálapénzre sem igen számíthat.

Dr.: Csak a magam nevében válaszolhatok, bár lehet, hogy kollégáim is hasonlóan nyilatkoznának. Először is azért, mert orvos vagyok, gyógyítani, segíteni akarok. Azután azért is, mert amikor az osztály létrejött 1986–87-ben, akkor új betegséggel találkoztunk, ami érdekességet, szakmai kihívást jelentett. Emlékszem az első betegünkre, aki egyébként nem homoszexuális volt, hanem transzfúziós úton fertőződött. Amikor bekerült, igazi szenzáció volt, összefutott a fél kórház. Aztán valahogy olyan már, hogy felkapaszkodott az ember egy vonatra, s az már rohan vele. Egyik eset, egyik tapasztalat hozza a másikat. Az idő, a gyakorlat sokat számít: ma már sok olyan betegségből meg tudjuk gyógyítani a HIV-pozitív betegeket, amiből korábban — ez csak pár évet jelent! — még nem tudtuk. Vannak tehát apróbb sikerélményeink. Amellett foglalkozunk más immunbetegségekkel is, s az embernek ott is adódnak örömei.

Nőv.: Az is segít, hogy a betegek, főleg akik hosszú ideig állnak gondozás alatt, kötődnek hozzánk, hálásak azért, hogy van egy hely, ahová bizalommal jöhetnek, ahol nem húzódnak el tőlük.

K.: Itt valóban nem kell már rejtőzködnie a betegeknek, hiszen mindent tudnak már róluk.

Nőv.: No, azért nem mindent. Az AIDS-szűrés anonim és önkéntes. A gondozottaknak (azaz a bejáró betegeknek) is lehetőségük van arra, hogy anonimitásukat megőrizzék. Kb. 10 %-uk igényli is ezt. De azt kérni szoktam tőlük, hogy legalább az igazi keresztnevüket használják! Mert amikor már fekvőbetegként vesszük fel őket, akkor — esetleg évek után — nagyon nehéz átszokni egy új, most már valódi névre.

K.: Említették, hogy hosszú (hosszabb) ideig vannak kapcsolatban a betegekkel. Mennyire alakulnak ki személyes szálak orvos, ápoló és beteg között ezen a speciális osztályon?

Nőv.: Soha nem faggatok ki senkit, idővel mégis nagyon sokat elmesélnek magukról ezek az emberek. Valamiképpen mindenki meg akar nyílni, s tudják–tapasztalják, hogy ezt itt megtehetik.

Dr.: Talán ma kevésbé szoros az orvos–beteg kapcsolat, mint a kezdeti években. Egyrészt nyilván azért, mert — sajnos — jóval több a betegünk, s bizony időhiánnyal küzdünk. Meg ma azért már sok opportunista fertőződésből (pl. tüdőgyulladásból) ki tudjuk gyógyítani az HIV-pozitív betegeket, s akkor hazamennek. Egyáltalán: összességében kevesebbet tartózkodnak fekvőbetegként az osztályon. Csak egy előrehaladottabb stádiumban kerülnek be hosszabb időre, amikorra már gyakran szellemileg is leépülnek. Kevesen tudják, de ez is jellegzetes tünete az AIDS-nek, a dementálódás. S valahogy az elbutuló pácienssel nehezebben alakít ki komolyabb kontaktust az ember. Látom, hogy már nem úgy éli meg önmagát, a betegségét, az emberi kapcsolatait, mint korábban, még tiszta tudattal.

Nőv.: Amíg csak lehet, segítünk, küzdünk a betegeink életéért. És azért mindegyikük elvesztése fáj.

Dr.: Minden betegségből meg kell próbálni kigyógyítani a HIV-pozitívokat is. Ez bizony drága dolog! Talán ez is — a teljesen más betegbiztosítási rendszeren túlmenően — oka annak, hogy pl. az Egyesült Államokban, ahol sokkal nagyobb a fertőzöttek aránya, mint nálunk, bizony sokan halnak meg ápolás, gondozás, a közben még gyógyítható betegségek kezelése nélkül. Nálunk más a hozzáállás. De aztán eljön a pillanat, amikor az ember látja, hogy már — a tudomány mai eszközeivel — nem tud segíteni, el kell engednie a beteget.

K.: Noha mindannyian tudjuk, hogy egyszer mennünk kell, mégis más a halálhoz való viszonya annak, akinek „papírja van róla", hogy gyógyíthatatlanul beteg.

Nőv.: Ez biztosan így van. Az elején, a diagnosztizálás után szinte mindenkit foglalkoztat az öngyilkosság gondolata. Mégis eddig talán csak 3–4-en követtek el öngyilkosságot (legalábbis akikről tudunk). Valahogy megváltozik a gondolkodásuk. Azt mondják, „lám, ebből a betegségből még felépültem, majd csak felépülök a következőből is". Csak azután jön egy olyan betegség, amiből már nem épül föl.

K.: Sok a bizonytalanság az AIDS körül. Egyáltalán mikor beszélünk HIV-fertőzöttről (azaz HIV-pozitívról) és mikor AIDS-esről?

Dr.: A betegség lefolyása tapasztalataink szerint kb. 10–13 év. Az első időszakban a beteg még csak tünetmentes HIV-fertőzött, s gyakran maga sem tud még a betegségéről, viszont már fertőz. Ezt követi a tünetes HIV-fertőzött szakasz, majd az AIDS-stádium.

Nőv.: A betegek számára a betegségük diagnosztizálásától kezdve rendelkezésre állunk. Eddig több mint 360 bejelentett HIV-pozitív esetről tudunk, s közülük beszélgetésünkig *(1993. december eleje)* 86-an haltak meg. Most 176-an állnak gondozásunk, rendszeres megfigyelésünk alatt. (Ebből is látszik, hogy jó néhányan vannak, akik ugyan tudják, hogy HIV-pozitívak, de még nem fordultak hozzánk, s erre nem is kötelezhetők). Általában csak 12–15-en vannak nálunk egy időben fekvőbetegként. De előbb-utóbb mindenki megtalál bennünket, akinek szüksége van ránk.

K.: Hogyan lehetne nagy vonalakban csoportosítani a betegeiket?

Nőv.: Kb. 10 %-uk vérkészítmény által fertőződött. Ennek a betegcsoportnak az aránya a szigorú vér- és vérkészítményvizsgálatok miatt csökken, ilyen fertőződéstől Magyarországon ma már nem kell tartani. Kb. 70 %-uk homoszexuális, 10 % fölött van a bi- és heteroszexuálisok aránya és ez az arány egyre nő. Ők általában szexuális kapcsolat során fertőződtek. Növekszik a női HIV-pozitívok száma is.

Szűréssel többek között a Bőr- és Nemibeteg Gondozó foglalkozik, s egyik fő tevékenységük a kontaktus-kutatás. Önkéntes, hogy valaki elmegy-e szűrésre vagy ha őt pozitívnak találták, megadja-e (volt) partnerei nevét. De a rizikócsoportok tagjai általában kíváncsiak is a saját vizsgálati eredményükre.

Dr.: Amikor valakiről megállapítják, hogy HIV-pozitív, akkor aláíratnak vele egy nyilatkozatot, hogy a betegségét tudomásul vette, s büntetőjogilag is felelős azért, hogy azt ne terjessze. (Ezt a papírt az igazolványa mellett kellene tartania, hogy egy esetleges balesetnél is megtalálják.) Tehát elvben büntethető, ha kiderül, hogy pl. szexuális kapcsolat során megfertőzte a partnerét, s nem tájékoztatta előre a betegségéről. De eddig ilyen jellegű feljelentés, per Magyarországon még nem volt. A homoszexuálisok — s azért még ők vannak nálunk többségben — eléggé zárt közösséget alkotnak, s ezen belül duplán is zárt, sőt megbélyegzett a HIV-pozitívak csoportja.

Persze súlyos felelőtlenségnek tartom, ha valaki eltitkolja ezt a betegségét egy esetleg fertőzésveszélyes helyzetben!

Egyébként pedig olyanok, mint bárki más: van szelíd és van agresszív, van hálás és van örök elégedetlen, van élni akaró és van kétségbeesett.

A betegek érdekében ők maguk hozták létre a PLUSS (a Magyarországi HIV-pozitívokat segélyező) Egyesületet (címe: 1450 Budapest, Pf. 29.), majd létrejött a PLUSS Alapítvány (számlaszáma: 314–12160–7007) is. Sokan bekapcsolódtak a programokba: ez olyan környezetet jelent, ahol már nem kell titkolózni, rejtőzködni, ahol mindenki tudja, mi van vele. Persze, ebbe se lehet belekényszeríteni senkit.

Nővr.: Ma talán már inkább elfogadja a HIV-pozitívokat a környezetük, mint korábban. Néhány évvel ezelőtt arra is volt példa, hogy akár még a faluból is elüldözték a beteget. Ma már alig van olyan betegünk, aki pl. bent fekszik és senki nem látogatja.

Dr.: Mivel a betegek hosszú éveket élhetnek a betegségükkel együtt, fontos, hogy helyük legyen a társadalomban. A kezdeti stádiumban nem is javasoljuk, hogy avassa be a környezetét. Ugyanakkor későbbi fázisban, de amíg még nem feltűnő a betegség, már azt tanácsoljuk, hogy keressen könnyebb munkát, esetleg kötetlen munkaidővel, vagy olyan munkakört, ahol nem okoz komoly problémát, ha többször van betegállományban stb. Ne kerüljön olyan helyzetbe, hogy rákérdeznek a munkahelyén, esetleg megalázzák, megszégyenítik!

K.: Az AIDS-et, a fertőződést nagy félelem — és talán nagy tudatlanság is — övezi.

Dr.: Nemcsak a „civil” társadalomban, de még az egészségügyben dolgozók körében is ezt tapasztalom sokszor, sajnos. Betegeinkre, de még ránk, az osztályon dolgozókra is úgy tekintenek akár kollégák vagy mentősök is, hogy ez afféle „leprozium”. Egyik betegünk mesélte, hogy nagyon fájt a foga, s mivel nálunk csak egy héten egyszer van rendelés, elment a körzeti fogorvoshoz. Már beinjekciózták, mikor úgy gondolta, mégiscsak el kell mondania, hogy HIV-fertőzött. Erre meg elküldte a fogorvos. A másiknak már nem szólt, s kezelték is. Ez talán felelőtlenség a beteg részéről, de butaság a fogorvos részéről, aki nyugodtan húzhatott volna gumikesztyűt. Valóban minden lehetőséget meg kell ragadnunk a felvilágosításra, a megértetésre.

K.: Mi a helyzet a vérrel történő fertőződéssel?

Dr.: Mivel a HIV-vírus a vérben van, ott pusztít, nyilván átvitelének szempontjából is ez a leglényegesebb. A fertőzött vérrel való érintkezést mindenképpen kerülni kell, de erre tökéletesen megfelel a gumikesztyű. (Mikorra lesz vajon természetes az, hogy a fogorvosok vagy a laboránsok gumikesztyűben dolgozzanak!? Pedig elsősorban a saját érdekük!)

Nővr.: Biztosan az AIDS-betegség is befolyásolta, hogy ma ritkábban adnak vérátömlesztést, mint korábban. Tervezhető műtétek esetében már arra is van lehetőség, hogy a műtétre való felkészülés során a beteg vérét gyűjtsék a kórházban, s a saját vérét használják fel számára, azt „töltsék vissza”. A véradókat pedig mind szűrik.

Dr.: Sok ezen a téren a talán figyelmetlenségből fakadó téveszme. Bizony nem egyszer hallom, hogy „nem adok vért, mert AIDS-es leszek”. Az, aki vért ad, nem fertőződhet! A fertőzés egyszerűen nem hat ilyen irányban! Bármilyen vérrel átvihető betegségről legyen szó, az csak úgy fertőz, ha már beteg ember vérét adják még egészségesnek. Aki egészséges, az csak az egészséges vérét adja másoknak, maga nem kap semmit. Emellett ma már minden véradásnál egyszerhasználatos, steril felszerelést alkalmaznak. Nagyon-nagyon fontos, hogy ezt tudatosítsuk, mert vérre, véradókra nagy szükség van, s értelmetlen félelem ne tartson vissza senkit, hiszen ez az adomány mással pótolhatatlan. S minden levett vért szűrnek.

K.: Igen, de tudjuk, hogy a HIV-fertőződés (amikortól rögtön fertőzhet is az illető) és a betegség kimutathatósága között idő telik el!

Dr.: A teljes vért csak a legritkább esetben használják fel rögtön. Nagyobb részben alkotórészeire bontják, vérkészítmények készülnek belőle, s ezzel idő telik el, amikorra az — egyébként szinte valószínűtlen fertőzöttség — már kimutathatóvá válik. Nálunk nagyon szigorúak az előírások ezen a téren!

És még valami: több éves tapasztalatból úgy látjuk, hogy a fertőzöttek bizony azt legalábbis tudják, hogy rizikó-csoportba tartoznak, s nem is mennek vért adni.

Nővr.: Érdemes talán azt is megemlíteni, hogy a családon belüli fertőződésre sincs példa: Hemofíliás (vérzékeny) betegeink, akik általában még gyerekként fertőződtek, s ma kamaszok, fiatalok, ahol és amíg lehet a családjukban maradnak. A ruhájukat nem mossák külön, nincs külön „fenntartott” tányérjuk, még sincs fertőződésről tudomásunk. Persze, ha vérzik a gyerek, azt megfelelően kell ellátni. Hasonlóképpen fertőzött felnőttek is éveket élhetnek családjukban anélkül, hogy betegségüket továbbadnák.

K.: Egy másik visszatérő kérdés: Születhet-e HIV-pozitív anyának negatív, azaz egészséges gyereke?

Dr.: Igen, születhet, de az esélyeit illetően már megoszlik a kutatók, orvosok véleménye. De 70–50 % a valószínűsége, hogy a baba egészséges lesz. Viszont a fertőzött anya teje is átviheti a fertőzést.

K.: Sokszor felteszik a kérdést, mi közvetíti a vírust? Az már elhangzott, hogy a vér és az anyatej.

Dr.: A HIV-vírus csak bizonyos környezetben életképes: ilyen a vér, az anyatej, az ondó és a hüvelyváladék. De pl. a nyál, a könny nem megfelelő közeg a vírusnak, ott elpusztul. A nyálból történő teszteknél pl. nem magát az élő vírust lehet kimutatni, hanem vírusalkatrészeket, ill. vírusellenes ellenanyagot. Vagy pl. a szúnyog, a poloska, a kullancs sem megfelelő közeg a vírusnak: még ha fertőzött ember vérét szívták volna is, akkor sem adhatják tovább a betegséget.

K.: A különböző AIDS-el kapcsolatos kampányok visszatérő szlogenjei a monogámia, a hűség és a gumióvszer. Mit tanácsolnának még, tudva, hogy olyan fertőző betegséggel élünk együtt világunkban, amelyet egyelőre, s félő, hogy még hosszú ideig nem tudunk gyógyítani? A betegek száma pedig egyre nő.

Nővr.: Kinek-kinek magára kell vigyáznia. Azt kell — sajnos! — feltételeznünk bárkiről, hogy fertőzött. Tehát ha vérzik, semmiképpen ne nyúljunk a vérhez! Adjunk eldobható rongyot, papír zsebkendőt, amit a sérült saját maga szorítson a sebre. Vagy ha nekünk kell elállítanunk a vérzést, ne a sebnél tegyük azt, hanem még a véráram útjában, a seb előtt. Komolyabb sérültet pedig ne mi akarjunk ellátni, hanem hívjunk orvost, mentőt. A gyerekek is tanulják meg, hogy sérülés esetén szóljanak a felnőtteknek, akik felelősen, gondolkodva járjanak el!

Dr.: Kellenek óvó reflexek. De a HIV-fertőződésre is igaz: „Mindig kettőn áll a vásár”. Ezt a betegséget nem lehet úgy megkapni, hogy valaki rámköhög, tüsszög, kezembe adja a holmiját stb.

Ugyanakkor irracionális félelemre nincs szükség. Itt az osztályon, ahol állandóan HIV-pozitívokkal foglalkozunk, évente szűretjük magunkat, (ez is önkéntes és anonim), de még nem volt pozitív lelet az orvosok, ápolók között. De nemcsak nálunk van ez így: a világon nagyon kevés bizonyítható olyan eset van, ahol „foglalkozási balesetként” betegedett meg valaki. Az óvatossági rendszabályokkal igenis meggátolható a fertőződés. Viszont ezeket a rendszabályokat be kell tartani!

K.: Köszönöm a beszélgetést. Ismét megerősödött az a meggyőződésem, hogy noha szörnyű betegséggel állunk szemben, nem közösíthetjük ki a betegeket: segítségre, empátiára van szükségük. S nemcsak egymástól, az őket gondozó orvosoktól, ápolóktól, hanem mindannyiunktól is.

Schanda Beáta

India messze van?

Igen, India messze van. Nemcsak földrajzi értelemben, hanem kulturálisan, etnikailag, gazdaságilag is. Olyan messze van, hogy nem nagyon fogjuk fel mindazt, ami ott valójában történik. Az alábbi levél egy Gujarat államban levő keresztény közösség elmúlt évéről tudósít szűkszavúan. Ennek a közösségnek a lelke egy indiai jezsuita, Cedric Prakash. A közösség bentlakásos iskolarendszert hozott létre és tart fenn, ahol a legszegényebbek gyermekei tanulhatják meg mindazt, ami az indiai szegényes viszonyok között túlélésükhöz alapvetően szükséges. Egy gyermek *éves* ellátását kb. 200 dollárnyi összegből — mintegy húszezer forintból — biztosítják. A pénz java részét adakozásból teremtik elő. Az Education Sponsorship Program egy jól végiggondolt támogatói rendszer, ahol az adakozók személyre szólóan is támogathatnak gyermekeket anélkül, hogy ez a gyermekek között különbségekhez, rivalizáláshoz vezetne. Az ESP szerint működő iskolákban több mint tízezer gyermek tanul, akiket az intenzív, bentlakásos nevelés sem szakít el a családtól, mert az rendszeresen, általában havonta látogatja a gyermeket. Ez egyben alkalom arra, hogy a családot is bevonják az ESP által kínált szellemiség légkörébe.

Az ESP közösségek nem magányos, elszigetelt oázisok a szegénység tengerében. A levélből is kitűnik, hogy részt vállalnak az emberi és természeti környezet gondjainak–bajainak orvoslásában akkor is, ha ezzel néha konfliktusba kerülnek a helyi hatalmasokkal vagy a korrupt adminisztrációval.

Nem reménytelen küzdelem ez az egyre romló emberi és környezeti feltételekkel? Talán innen nézve igen, de aki benne él egy ilyen helyzetben, annak éppen olyan joga van az élethez, önmegvalósításhoz, boldogsághoz, mint bárki másnak. Ha keresztény erkölcsi normák, szeretet van bennünk, nem mehetünk el mellettük szó nélkül.

Az ESP program közvetlen támogatása a Harmadik Világ Alapítványon keresztül lehetséges. Számlaszáma MHB 327–10423. A befizetett összeg az adóalapból levonható.

„Aki egyet az ilyen kicsik közül befogad az én nevemért, az nem engem fogad be, hanem azt, aki engem elküldött." (Mk 9,37)

Márczi Imre

Kedves Imre és Ancsa!

A Karácsony közeledése ismét lehetőség arra, hogy leltárba vegyük mindazt, ami az elmúlt év során történt. Valóban zsúfolt év volt.

Az év zavargásokkal kezdődött. Tömeges őrjöngés és erőszak — Isten nevében —, amely megosztotta az embereket és olyan ellentéteket hozott létre, mint előtte soha. A dolgok középpontjába kerültünk azzal, hogy minden lehetséges szinten, minden lehetséges módon megpróbáltunk egyetértést létrehozni a közösségek között... Temérdek energiánk ment el arra, hogy könnyítsünk az áldozatok sorsán és valahogy rehabilitáljuk őket. Néhány internátusunk, mint pl. Deesa menedékhelyként szolgált azoknak, akiket elüldöztek.

A nyári hónapok hosszúak és forrók voltak... Az évi vakáció után a gyermekek egyszerűen vágyódtak arra, hogy visszajöhessenek az internátusokba. Legalább biztosak lehettek abban, hogy nem fognak éhezni és szomjazni, mivel Észak-Gujarat legnagyobb részén elmaradtak az esők. Ebben az évben példátlan aszály sújtott bennünket... Az ökológiai egyensúly felborulása, amit a környezet rombolása okozott, Gujarat nagy területeinek elsivatagosodásához és szikesedéséhez vezetett.

Mindezek tetejébe jöttek a sáskák rajai, amelyek elpusztították azt a kevés zöldet, ami ezeken a területeken július és szeptember során látható volt. A sáskajárás ritka a világnak ezen a táján, de ugyanakkor katasztrofális jelenség.

Ezeknek az aszályos hónapoknak az iróniájaként jött két rövid, de kiadós 2–3 napos, borzalmas esőzés: a nyomában járó áradás otthonok ezreit rombolta le a Sabarmati folyó partja mentén, tízezreket téve hajléktalanná... Akkor újra be kellett vetni magunkat, hogy családok százait segítsük tönkrement otthonaik és életük helyreállításában...

De az a földrengés, ami Maharashtra-ban volt, elkerülte Gujaratot (bár némely részen érezni lehetett a rengéseket). Azonban ez ugyanúgy érintett bennünket; élelmet, ruhát és pénzt gyűjtöttünk, hogy elküldhessük az áldozatoknak. Sok gyermekünk csodálatos nagylelkűségről tett tanúságot, amikor lemondott egy-egy étkezésről és apró áldozatokat vállalt azzal, hogy lecsípett valamit szűkös adagjából a földrengés áldozatai számára.

Sajnos azonban folytatódnak az emberek embertelenségei — jóllehet ezt az évet éppen a törzsi, etnikai közösségeknek szentelték. Folytatódott a törzsi lakosok elüldözése; sokakat elzavartak a nyomornegyedekből — Mindezt azért, hogy a gazdagok még gazdagabbak lehessenek.

A fentiek úgy hangzanak, mint az egyiptomi csapások; én azonban távol vagyok attól, hogy a végzet prófétája legyek. A pici indiai fény (diva) azonban, ami a mi jelszavunk arra, hogy a Karácsony üzenetét nektek elvigye, ég, mivel hisszük és reméljük az Ígéret Földjét...

Az olyan emberek, mint ti, lehetővé teszik nekünk, hogy ezt a pici fényt az ESP program segítségével sokaknak elvigyük. Továbbra is hálásak vagyunk nektek... És kitartóan imádkozunk értetek, családjaitokért és barátaitokért — különösen a gyermekek az internátusokban. Komolyan reméljük, hogy a következő években is támogatni fogtok bennünket...

Azok közületek, akik egy-egy gyermeket támogatnak az internátusokban, fogadják szeretettel a mellékelt sorokat a gyermek utóbbi évben elért fejlődéséről.

Mike Bácsi (Urrutia atya) Loyolában, Spanyolországban van, fizikailag változatlan állapotban. Foglaljátok őt imáitokba.

Adja a Szent Család — amely nem talált helyet a fogadóban —, hogy helyet találjon a szíveitekben, különösen 1994-ben, amely a család éve lesz. Sugározzuk együtt a karácsonyi üzenetet úgy, hogy elérjünk azzal másokat barátsággal, békével, reménnyel, örömmel és szeretettel.

Testvéretek

Cedric Prakash

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Tucattörpe

Egy tavaszi napon, amikor bementünk délután a szobánkba, hogy tanuljunk, Gyopár bátyám üvölteni kezdett: „Hová lett a cserebogaram?” Nyilvánvaló volt, hogy Ugri Bugri, az öcskösünk szabadon engedte, és ő tett kavicsot is a pohár alá a bogár helyére. Mondta is tüstént: „Olyan sokáig tartottad fogva, hogy megkövesedett.” Gyopár dühöngött: „Ez bűncselekmény egész Törpeháza ellen is, mert a cserebogár kártékony!” Ugri Bugri elmosolyodott: „Törődöl is te azzal. Szórakozásból ütötted le, szórakozásból tartottad fogva. Ha bántana a kártékonyság, segítenél édesapának irtani őket. De az persze munka.” Gyopár elvörösödött. „Hát tudod, öcskös, ne légy te olyan biztos abban, hogy különb vagy, mint a többi kistörpe. Mondogatsz ugyan hangzatos szólamokat, de alapjában véve ugyanolyan egy kaptafára szabott tucattörpe vagy, mit a többség.”

Az öcskös mindig elsőnek készült el a tanulással. Ezen a napon azonban Gyopár már el is ment hazulról, de ő még mindig mozdulatlanul ült az asztalkája mellett. Vállára tettem a kezem: „Nem kell komolyan venni, amit csak azért mond valaki, hogy bántson vele.” Nagyon szomorúan tekintett fel rám. De talán éppen azért fáj neki ennyire, mert igaz. Kiszaladtam az utcára szétnéztem, és az öcskös osztálytársával, a kis Kétfülűvel tértem vissza. „Tudod-e, Kétfülű, hogy te alapjában véve ugyanolyan egy kaptafára szabott tucattörpe vagy, mint a többség?” Kétfülű elégedetten elvigyorodott: „Hát persze, hogy tudom. Nem is szeretnék olyan külön utakon járó lenni, mint te.”

Miután elment, az öcskösre mosolyodtam: „Na látod, aki valóban olyan mint a többi, örül neki, hogy olyan, biztonságérzést ad neki a tudat, hogy a többség ugyanúgy gondolkodik, mint ő. ” Ugri Bugri hálásan nézett rám, és most már megkönnyebbülten szintén elmosolyodott. De ez a megkönnyebbülés, mint minden hangulata, csak rövid ideig tartott.

Vacsora után már ki se ment játszani a pajtásaihoz. Kertünkben találtam rá, a cseresznyefa alatt ült a sötétben a padon. „Mi bánt megint?” Szégyenkezve motyogta el: „Hátha nem biztos, hogy aki nem akar tucattörpe lenni, az csakugyan nem az.” Nevettem: „De biztos. Legfeljebb még nem derült ki, miben fog kiválni a többiek közül. De hiszen még kicsike vagy. Várj türelmesen!” Hosszas hallgatás után szinte sóhajtva mondta: „Ajaj, nagyon nagy baj, hogy éppen most nincs itthon Földigszakáll bácsi. Ő meg tudná mondani, ha csakugyan nem vagyok tucattörpe, mi bizonyítja, hogy nem vagyok az.” Földigszakáll bácsi ugyanis Belgiumban volt, csillagász nagygyűlésen.

Másnap estére elborították Ugri Bugri asztalkáját a délután készített színes rajzok. Kipirult, ujjongó arccal mutatta őket, különösen az egyiket: „Ez a legjobb, de holnap még javítok ezen is.” Csodálkozva tudtam meg, hogy önarcképnek hiszi. De már másnap reggelre úgy láttam, maga is gyanította, hogy nincs festőművészi hajlama, mert nagyon szomorú ábrázattal nézegette a képeket. Délután még küszködött velük, vacsora után azonban megint a cseresznyefa alatt találtam rá a sötétben. „Csak nem a rajzok miatt búsulsz? Az életkorodhoz képest jók” — és meglepett az okossága: „Az nem elég. Érzem, hogy olyan igazi nagy festőművész sose lenne belőlem.” Vigasztaltam: „Válhatik belőled nagyszerű gépészmérnök is. De egyelőre ne is törődj vele, mi leszel. Várd meg, amíg jelentkezik a hajlam.”

Másnap délután rémülten szaladt ki hozzám a játszórétre: „Légy szíves, gyere most rögtön haza! Nagy baj van.” Abban a hiszemben, hogy össze is tudja majd állítani, szétszedte a szüleink ébresztő óráját. Szerencse volt, hogy a szomszédban lakó nagyobbacska Erdő Csöndje az órás mesterséget tanulta. Összeállította, és Ugri Bugri megkönnyebbült.

De este megint ott búslakodott a cseresznyefa alatt. „Meg tudnám tanulni a gépész mesterséget is, de nem érzem, hogy olyan igazi nagy feltalálóvá lennék. Úgy érzem mégis csak a művészet emel ki engem a tucattörpeségből, ha ugyan kiemel valami. Mert nagyon vágyom alkotni. Földigszakáll bácsi meg tudná mondani, melyik művészet az.

Másnap este fülig agyagosan találtam asztalkája mellett. Megint bizonyosság sugárzott ujjongó tekintetéből: Szobrászművész lesz. A szobrocska azonban mindössze azzal jelezte, hogy Földigszakáll bácsit akarja ábrázolni, hogy majdnem a csizma orráig ért a szakáll. Megtudta ezt még aznap este az öcskös is, főképp Gyopár csúfolódásából: „Hát ez mi akar lenni, felöltöztetett szakállas keselyű?” De még nem nyugodott bele, hogy nincs hajlama a szobrászművészethez. Küszködött a szobrocskával másnap délben is. Este azonban megint oda kellett ülnöm mellé a padra: „Semmi okod a szomorkodásra. A te életkorodban ez nagyon jó szobrocska, még akkor is, ha nem hasonlít.” Mélységes bánatában még a tulajdon beszéde is terhére volt. Lassan, nehézkesen felelte: „Hasonlítani hasonlít, csak a jóság nem látszik az arcon, és nem érzem, hogy valaha is rá tudnám formálni.”

Másnap vasárnap volt. Az öcskös rögtön reggeli után kiült a cseresznyefa alá a padra, a szobrocskát az asztalra állította, és egész délelőtt nézte. Tízórai után is, ebéd után is rögtön visszament. Édesanyánk meg is kérdezte tőlem délután: „Mi történt Ugri Bugrival? Ma semmit se mesterkedik.”

Pedig többet mesterkedett azon a napon, mint egész eddigi életében. Valamivel uzsonnaidő előtt lejött a ház elé, és úgy mosolyodott rám, mint aki súlyos betegségből felgyógyulva először sétál ki a szabadba. Uzsonna után a verandán maradtunk szüleink mellett. Ugri Bugri édesapánk képes ismerettárát, lexikonját olvasgatta. Egyszer csak, amikor már nyugovóra hajlott a nap, bejött kertünkbe az öcskös barátja, Fujóska: „Gyere ki egy kicsit az erdőbe!” Édesapánk nem szerette, ha ilyenkor még elmegyünk. De azt szoktuk mondani, itt maradunk a közelben, és elmentünk. Meglepett hát mindnyájunkat az öcskös válasza: „Ilyenkor már nem megyek, itt játsszunk a kertben!” — és ettől kezdve egymást érték ámulataink. Vacsorakor felszólítás nélkül nyakába kötötte asztalkendőjét. Mosdáskor, ahogyan édesanyánk megkívánta, tiszta vízben is lemosta magáról a szappant. Lefekvéskor meg párnája alá tette a zsebkendőjét. Miután Gyopár elfújta a lámpát, és ő is ágyába bújt, halkan átszóltam Ugri Bugrihoz: „Úgy látom, elhatároztál valami nagyon szépet.”

A következő pillanatban ott ült ágyam szélén. Dőlt belőle a szó, és minden szóból az öröm: „Óriási fölfedezésem van. Megtaláltam a foglalkozást, ami kiemel a tucattörpeségből, és nem kell hozzá se művészi, se mérnöki tehetség, mert csak annyi az egész, hogy önmagamat kell folytonosan jobbá és jobbá formálnom. Földigszakáll bácsi is biztosan ezt tanácsolta volna.”

Másnap reggel már nem ücsörgött az ágya szélén, gyorsan, frissen öltözködött, és nevetett: „Még az öltözködés is lehet nagyszerű alkotás. Nem az a remek benne, amit csinálok, mert hiszen csak felöltözöm, hanem az a mód a remekmű, ahogyan csinálom. Az iskolába is másképp jött el. Nem ácsorogva és félrecsatangolva. Az iskolakert ajtajára nem kapaszkodott fel, hogy lendítgesse, hintáztassa magát, és örömmel újságolta az első szünetben: „Nagyon figyeltem, hogy már itt is tanuljam a leckét.” Ugrott is egy nagyot örömében, és Kétfülű, akit csupán véletlenül meglökött, rákiáltott: „Mafla!” Az öcskös meg a szokásos „Aki mondja” helyett nevetett: „Én véletlenül löktelek meg, és te nem véletlenül mondtad a maflát. Vigyázz, mert így te lettél a rosszabb.”

Délután érte jött Fujóska, de az öcskösnek még meg kellett oldania egy számtanpéldát. Hiába tanácsolta Fujóska, hogy hagyja estére, nem ment el vele. Fujóska haragudott: „Ne légy már ilyen akkurátus!” Ugri Bugri szemrehányón nézett rá: „Neked is ilyennek kellene lenni!” — és rögtön a kijelentés után ijedten pillantott énrám, és amikor együtt lépegettünk a játszórét felé, megint szomorú és gondterhelt volt, s egyszerre csak így szólt: „Tévedtem, Moha. Az igyekvés, hogy minél jobb legyek, nem emel ki engem a tucattörpeségből, mert hiszen ez amúgy is kötelessége mindenkinek, akár tucattörpe, akár nem.”

A játékban is csak ímmel-ámmal vett részt, és amikor láttam, hogy csüggedten elkullog a rétről, csatlakoztam hozzá. Könyörgő tekintetéből még jobban megértettem, mennyire kínlódik. Ezt mondta: „Gyerünk fel Földigszakáll bácsihoz!” Megijedtem. Csak nem zavarodott meg a nagy belső küszködéstől? „De hiszen tudod, hogy nincs itthon!” „Persze, hogy tudom, de gyerünk fel akkor is.” Engedélyt kértem hát rá édesanyánktól, hogy vacsora után hosszasabban sétálhassunk, és felballagtunk a holdfényes estében a törpeházi hegy gerincére, Földigszakáll bácsi házához. Önkéntelenül lábujjhegyen mentünk fel a tornácra. Leültünk a padra a kupolás csillagvizsgáló szoba mellett, és néztük a csillagokat. Ugri Bugri egyszer csak majdnem elpityeredve mintegy felszólt hozzájuk: „Földigszakáll bácsi csillagai, segítsetek! Úgy félek, hogy csak tucattörpe vagyok. Mi bizonyítja, hogy nem vagyok az?”

Ezután legalább félóra hosszat ültünk szótlanul. Az öcskös az eget nézte, és Törpeháza meg a többi falucska ablakainak apró fényeit. Ugri Bugri egyszer csak lassan rám tekintett, és csodálkozás is, megdöbbenés is volt a hangjában, amint suttogta: „Te Moha, egyetlen egy csillag se panaszkodik, hogy ő csak tucatcsillag.” Hallgattam, hadd találja meg zavartalanul a megnyugtató gondolatot. Folytatta is tüstént: „Egyik se azért ragyog, hogy kiragyogjon a többi közül” — és hirtelen eltakarta az arcát. „Jaj de szégyellem magam! Ha csupán azért vagyok jó, hogy ne legyek tucattörpe, akkor egészen bizonyosan tucattörpe vagyok. Önző és parányi.” Felugrott a padról, és most már nevetett. Láttam tegnap a lexikonban, milyen rengeteg nagy ember meg lángész élt már a földön, és Földigszakáll bácsi azt mondja, lehetséges, hogy még nagyon sok föld és nagyon sok emberiség van a világűrben. Miért volna hát akkor olyan nagy dolog, ha valaki nem tucattörpe? Hiszen ha ezer meg százezer számra élt már, él és élni fog lángész, akkor a lángész se más, mint tucatlángész.”

Karon ragadott: „Gyerünk haza!” De mielőtt lementünk volna a tornácról, megállt: „Olyan jó leszek, Moha, amilyen csak bírok lenni, és ha tucattörpe vagyok, vállalom. Legyek.” Bármilyen lelkesült meg átszellemült volt is, nem bírtam megállni, hogy barackot ne nyomjak a fejére: „Érzed, te csibész, hogy nem vagy te tucattörpe, azért vállalod ilyen könnyen. De megállj! Elmondom mindenkinek, hogy jósággal kiemelkedhetnek a tucattörpeségből, és mindenki olyan jó lesz, mint te. Akkor majd meglátjuk, nem fog-e bántani, hogy nem vagy több mint ők.” Nevetve kiáltotta: „Bántani?! A boldogság? Mondd meg, Moha, mindenkinek! Mindenkinek. Egész Törpeházának, az egész világnak.”

Király Ignácz

Egy nagy család portréja

Nagy. Mihez képest? Nagy az 1....13 gyermekesekhez képest, vagy legalább is nagyobb. Ez is egyfajta teljesítmény. De vajon a „maradandó gyümölcs” jézusi mércéjét eléri-e? Meg tud-e felelni a minőségi követelményeknek, amelyeket nem paragrafusok, hanem a lelkiismeret ír elő. Ha nem tud megfelelni, akkor milyen, a fejlődést segíteni akaró technikák–trükkök vetődnek felszínre? Milyen bukások és felkapaszkodások adódnak? Van, amiben föl lehet rá nézni, van, amiben sajnálkozni lehet miatta, attól függően, hogy a kívülről szemlélő lelkiismeretével mi harmonizál és mi nem. Az átlagostól eltérő életalakítások lehetnek elrettentő példák és lehetnek vonzó, példaértékű törekvések. Széles testvér–baráti körünkben a cölebsz, az egy gyermekes és a több gyermekes mind arra törekszik, hogy Istennek tetszően élje le az életét, ki így, ki úgy. Egyikünk sem puhánykodhatik, az egyéni életkoktélt magunk keverjük és magunknak kell elszámolnunk vele.

Néhány, házasság előtt álló fiatal pár szeretett volna bekéredzkedni hozzánk egy napra, hogy lássa a családi nagyüzem egy hétköznapját; szándékukat az motiválta, hogy ők is nagy családot szeretnének. „Isten őrizz!” — hökkentettem meg őket. A könnyebb megértés kedvéért egy példázatot meséltem el. Az előző házunknál nem volt víz, és kutat kellett vésnem a sziklába. Napi 1 métert haladva szépen el is készült a mű, és az erekből előtörő vízben állva boldogan integettem a 15 méterre levő fényes karika felé, ahol kicsi és nagyobb fejek lestek lefelé. Néhány év múlva tisztítani kellett a kutat, és nagy lendülettel indultam lefelé a kötélhágcsón. Még félúton sem jártam és szédülni kezdtem, föl kellett jönnöm. Csak lassú szoktatással tudtam leszállni és a munkát elvégezni. Ilyen egy nagy család élete egy családtervező fiatal számára. Ha mi Zsikémmel tudtuk volna, hogy mivel jár egy ilyen kihívás, nagyon megszeppentünk volna és el sem tudtuk volna képzelni, hogy egyszer majd ilyen lesz az életünk.

1. A nagy család kialakulása

Amikor a családos életformát választottuk, akkor az együttjárás beszélgetéseit a sok sületlen és aranyos témán túl az elveink harmóniába hozása és az ehhez való, fejlődőképes hűség mindennapos elképzelései jelentették. Nem a nagy család az eszmény. Az eszmény a jézusi szeretetben való fejlődés. A házaspár maga határozza meg egyéniségeikből adódóan a maga koktélját. Ebben jelentős szerepet játszanak a biológiai adottságok, az egyéniségek kibontakozását célzó elképzelések, az Isten Országát szolgáló talentumok kamatoztatási lehetőségei...

A mi eredeti elképzelésünk egy négygyermekes keresztény családot álmodott. Négygyermekest, akár saját, akár örökbefogadott megoldással. Egyet-egyet magunk helyett, egyet azok helyett, akiknek sajnos nem lehet és egyet azért, hogy a magyar nép ne haljon ki. Ez utóbbit úgy is fogalmazhatom, hogy csökkenjen a magyar nép bűne, hiszen minden nép elhalása súlyos bűnök következménye (abortusz, agresszió, kollektív önzés, morális züllés, civilizációs puhányság...).

A Jézustól tanult adás–szolgálat–békességteremtés törvénye számunkra szükségképpen hozta a kisközösségépítés mellett a vérségi másokért élést, vagyis a gyermekeinkért élni akarást. Ennek szolgálatában igyekeztünk közös (reggeli és esti) imaéletre és egyéni lelkiségre. Mindezek feletti kulcsszavunk a „fejlődés” volt; a meglátott jóban nem visszacsúszni, nem megállni, hanem minőségi és mennyiségi előrelépést produkálni. Erre a fejlődés-hangsúlyra tipikus példa volt, hogy párom megkérdezte: mit szeretek benne. Azt válaszoltam: a lehetőségeket, amelyek beléd vannak teremtve. Alaposan megsértődött, és nagy fejtegetés kellett a fejlődésről, hogy az ne csupán az én meglátásom legyen, hanem közös kincsünkké váljék. Azzá vált.

Háromféle gyermek van: a kívánt, az elfogadott és az elutasított. Nálunk ebből két szempont érvényesült. Nagyon vártunk az elsőnek egy fiút, a következőkben a ritmikus váltásokat, hogy egyenlő arány lehessen a fiúk és leányok között. Ha az előzetes vágyunk nem jött össze, akkor elfogadtuk a tényeket, és a kis cuppogó baba fölött az elfogadást felváltotta a megajándékozottság boldog szülői érzése. Addig tud az ember hideg összerűséggel hozzáállni egy új babához, amíg világra nem születik és karjába nem veszi őt. Ez az alapélmény olyan erős, hogy minden magasztos eszme nélkül, pusztán emberi, természetes erkölcsi érzékkel elképzelhetetlennek tartjuk a megfogant élet elutasítását.

Jöjjön annyi, amennyivel a „jó Isten megajándékoz”? A jó Isten annyival ajándékoz meg, amennyit mi akarunk és elfogadunk. Számunkra a gyermek Isten ajándéka és kihívása. A kettő együtt. Nem tudunk abban tetszelegni, hogy életünk értelme, hogy Zsikém tizennégy nagyszerű gyermeket szült, én meg az életfeltételeket előszolgálom nekik. Tetszik ez így nekünk és ezért csináljuk — ez az ajándék. Nyomaszt a felelősség, hogy a mennyiség mellett a minőségre tevődjön a nagyobb hangsúly — ez a kihívás. Ebből a kettőből, ezek eredőjeként léptük túl a megtervezett négy gyermeket. Az akkori legújabb és lelkiismeretünkkel harmóniában levő védekezési módszer Billings doktor nevéhez fűződik. Eredményeképpen már két év elteltével született csak babánk, és nem évente. Az öt (3 fiú és 2 leány) után kellett egy hatodik, hogy a létszám páros is legyen, arányos is legyen. És lett: 3–3. Fejlődni akarván egy újabb üdvözítő módszert próbáltunk a védekezésre, mely dr. Rötzer nevéhez fűződik, sőt a két módszer ötvözetét is próbáltuk (szimpto–termál); az eredményt Robi névre kereszteltük. Újabb egyensúlyra törekvésként jött Lilla (4–4). Az ő jövetele megerősítette a tételt, hogy áldás és kihívás a gyermek. Méhen belüli nyitott hátgerinc miatt abortálását javasolták, mivel súlyos szellemi- és mozgás-károsodás volt várható. Pár hónapig sírdogáltunk, beszélgettünk, imádkoztunk, és elfogadtuk és vártuk. Figyelmeztetőt kaptunk és nem nehéz próbatételt: Lilla egészségesen született meg. Feleségem szerette volna elkerülni az önzés látszatát is, hogy ti. csak magunknak szülünk, és rábeszélt, hogy kérjünk két babát a GYI-

VI-től, hogy gondban legyünk a meglévő életekért is. Ahol nyolcat át tudunk ölelni, ott még kettő befogadható. Az intézet nem reagált, illetve két és fél év múlva jöttek ki környezettanulmányra, akkorára már mi magunk betöltöttük a két helyet, de közölték, hogy az egy főre eső jövedelem és négyzetméter miatt úgysem adtak volna. Az arány azonban felborult, elhúztak a lányok (6–4), de szép kerek családnak gondoltuk így is magunkat. Nagyobb hangsúlyt tettünk az aszkézisre, és minden emberi számítás ellenére újabb baba született, leány (7–4). Minden szempontból kellett egy kisfiú is, hogy 12 legyen, hogy Benjámin legyen. Úgy is lett. Cölebsz életre emlékeztető aszkézis ellenére — amiben már mi sem bíztunk igazán —, újabb tündéri kisfiú jött. Lehet, hogy eredeti arány–álmunknak van esélye? Hiszen olyan nagyok már a nagyok, olyan sokszínűek az általános iskolások és annyira sok melegség forrásai a kicsik... Így jött a kis Csaba (7–7).

Valahogy így jön létre egy nagy család. Vajon nem zavart, hogy az ilyen családokat körüllengik a minősítések: élősdiek, felelőtlenek, lumpenek, bigott vallásosak...? Ezek addig léteznek, amíg személyes ismeretség nem jön létre. Ha valahol alapja lenne ezeknek az általánosításoknak, ott különösen kellene igyekezni, hogy fejlődjünk.

2. Család és társadalom

a. Hasznos jelenlét a társadalomban

A második házunk építése közben az utcán menő iskolás gyerekek egyike megjegyezte; „Ahhoz képest, hogy cigány, jól melózik a hapsi." Előzetesen elterjedt az utcában, hogy egy nyolcgyermekes család vette meg a telket, és automatikusan besorolt bennünket valahová. A környék megterhelése helyett tudatosan törekedtünk arra, hogy *támasszá* legyünk. Nem volt nehéz jellé lenni néhány szempontból, hiszen olyan világban élünk, ahol a normális életvitel már jel, már kilóg a sorból. A házastársi feszültségek könnyeit ott lehet törölgetni, ahol harmónia van, az egy gyermek ott keres barátot, ahol korosztályának megfelelőt mindig találhat, a magányos öreg apró-cseprő gondjaival oda kopog be, ahol nem csupán kalapács van, de kéz is hozzá... Persze az elfogadottságnak és a jézusi szeretetre való törekvésnek ára van. Idő- és energiaigényes vállalkozás ez.

A népes családokat könnyen besorolják: Szegény gyerek, azért ilyen ütött-kopott, mert sokan vannak... *Igényes igénytelenségre* kell törekednünk. Igényességre, hogy látszódjék minden megjelenési területünkön a belső életünk rendezettsége. A házunk otthon legyen, ahol az ott lakók ízlése, céltudatossága, rendszeretete nyilvánvaló. (Aki pl. esti fürösztéskor állít be, és a zsongó élethelyzetben nem tapasztal templomi csendet, igényes rendet, az ne csodálkozzék, hanem kérjen elnézést a zavarásért.)

Igényességnek a gyermekekre figyelésnek azon területén is meg kell látszódnia, ahogy a kert arányait meghatározzuk: legyen hely a játszótér számára, az a tér pedig legyen ellátva hintákkal, homokozóval, medencével, csúszdával...ötletesség és lehetőség szerint. Mifelénk az óvodán kívül még ma is csak nálunk van érdemi játszótér, ami egy kicsit kritika is az illetékesek felé.

Az igényességnek a ruházkodásban is meg kell mutatkoznia. Ha a mieink szakadtan, topisan jellenek meg, az lesajnáló kritikát szül — míg ugyanezt más gyermekeknél szó nélkül hagyják. Ugyanakkor mi is érzékenyebbek vagyunk, hiszen minőséget is szeretnénk, leégni pedig nem akarunk. Bizonyítanunk kell, hogy így is lehet értelmes emberi életet élni. A ruházkodásban nem márkát veszünk, hanem minőséget. A KGST-piac olcsósága sokszor igen drágának bizonyult (hamar levált cipőtalpak, szétfeslett ágyneműk, színe-hagyott szabadidő ruhák...). A divatmárka éppúgy idegen, mint a bóvli: az egyik a divatfelár miatt, a másik használhatatlansága miatt áll távol tőlünk. Szerencsére az áramoltatás egyes cikkek területén sokat segít rajtunk, és így felszabadul egy kis lehetőség arra, hogy az elkerülhetetlen vásárláskor a jobb, csinosabb holmik polcáig is elmerészkedhessünk. Természetesen ez a törekvésünk a valóságban mindenkinek az egyénisége szerint mutatkozik meg a megjelenésén: van, aki mindig tükör előtt billegne, van, akin a legünneplőbb szerelés is úgy áll, mint tehénen a gatya... de igyekeznünk kell!

Az igényességnek meg kell mutatkoznia a zajszintben és a beszédstíluson is. Egyik néni dicsérőleg említette, hogy milyen csendes család vagyunk. Valamelyik gyerek ezt annak tudta be, hogy a néni bizonyára nagyot hall. Mert van azért zaj, de hízelgő, hogy a kiabálás, a hangerő csak az iskolába menésekkel jelentkezik a gyerekeknél. A beszédstílus a nagyobb létszámból adódóan eldurvulásra hajlamos. A szelídebb és fegyelmezettebb tagoknak nagy a feladatuk, hogy „édes anyanyelvünk" ne adjon teret a „mutter dumá"-jának. A feszültségek levezetésére a „mindent szépen megbeszélünk" elvet szeretnők érvényesíteni, hiszen az igazság nem a hangerőben és a nyers stílusban tud kibontakozni, hanem az engedékeny békességkeresésben. Nálunk az előforduló „könnyed kifejezéseket" a humor rovatba szorítja a cikizés, az oldott derültség. Az anyai kiabálásokat a nagyobb szájúak visszakiabálják, és nagy füsttel – kis lánggal oszlik el a gond. Törekvési irányunkat itt is könnyű meghatározni.

A társadalmi hasznos jelenlét fontos jelensége a holmik áramoltatása. A nagy család feneketlen kút tud lenni, ha nem vigyáz. Itt minden jó valakire, mindenre előbb-utóbb szükség van. A jézusi adástörvény tanít meg bennünket arra, hogy ne váljunk a szeretet zsákutcájává. A kóros begyűjtést szerencsére az elvek mellett a véges tárolási lehetőségek is gátolják. A tapasztalat az, hogy a rászorulók számára is nyitott szekrényekben mindig van annyi, amennyi szükséges — hála az Úrnak és az Őt követőknek! Jelentős segítséget jelent az ötletek és információk áramlása, hiszen kiscsalád és nagycsalád így jut olcsóbb élelmiszerhez, mosószerhez, bolhapiaci árukhoz, bútorhoz, alapanyagokhoz. Összetartó barátságaink nagy jelek az önközpontú környezetben.

b. Kritikus jelenlét a társadalomban

Legalapvetőbb kritikánkat azzal gyakoroljuk, hogy a fogyasztói és pazarló társadalomban sajátosan szervezzük a magunk gazdaságát. Ez a törekvés azt jelenti, hogy 3 lábú termelést csinálunk: állattenyésztéssel a hús- és tojásellátást biztosítjuk, telkek művelésével a mezőgazdasági termékeket állítjuk elő, az asztalos műhelyben pedig a magunk és a rászorulók szakirányú feladatait végezzük el. A munka nem szégyen, csak kellemetlen. Elvisz egy csomó időt, energiát, de nem látunk más utat egy ekkora családi üzem számára. A munka értékelését azzal segítjük elő, hogy pl. elviselem Zsikém zsörtölődését a hátráltatásért, amit a népes barkácsoló gyermeksereg okoz a műhelyben. Az biztos, hogy ezek legalább tudják, hogyan kell fogni a kalapácsot, hogy biztosan ne üssenek a körmükre (két kézzel!). A kapanyél sem élvezeti cikk, de a teljesítményt növeli, ha több időnk marad fürödni a Velenceitóban, melynek közelében a telek van.

Nem csinálunk titkot az éhezők (India) támogatásából. A siránkozó panasztémájú emberek között nem kis meghökkenést kelt, hogy rendszeresen lecsípünk a bevételből erre a célra

(évi 24–40 ezer). Sajnos a hazai rászorulók irányában törések vannak a család lelkesedésében. Ezeket a tőlünk történt sorozatos lopások eredményezték, hiszen nehéz a gyermekeinkkel elfogadtatni, hogy a tolvajok is emberek, a gyerekeik nem tehetnek róla, hogy oda születtek...

A szociális törvények helyi értelmezésében a szigorúságot szorgalmazzuk, hogy a valódi rászorultság kiderülhessen. A valódi szegényt föl kell fedezni, és ebben a Nagycsaládosok Országos Egyesülete helyi keretein belül magunk is részt veszünk. A kedvezmények kihasználásában elég szemérmesek vagyunk, emberi kapcsolataink áthidalják ezt, és csurran-cseppen tanszerségély, beiskolázási támogatás... A gyógyszerkedvezményt elvből nem kérjük, mert annak kétszeresét kellene az Önkormányzatnak befizetnie „fölfelé”, így ezzel is szeretnők kimutatni, hogy nem a „mindent, mindenáron”-elv szerint élünk.

Az anyagiakat illetően a jelen rövid havi mérleg, melyre 16-an vagyunk, a következő: Hetvenezer forint osztódik, így az egy főre eső majdnem eléri az ötezret. Jól megvagyunk. Életünkhöz szükséges évi 20 tyúk, 4 hízó, 6–8 mázsa alma, 8–10 mázsa burgonya, 450–500 üveg befőtt, 80 q szén... Anyagbeszerzésünk természetesen nagy tételekben történik (pl. 1 q rizs, 2 q cukor, fél q méz...).

Az iskolai, óvodai (iskola előtti egy év) és haveri hatásokból az elviselhetőt elviseljük, Az elképzeléseinkkel ellenkezőt érvekkel és főként ellenprogramokkal próbáljuk elsorvasztani. Mivel sok az iskolásunk (jelenleg 9), így mód van jelen lenni a szülői értekezletek révén a „rongyrázós” szülők szavazásain, mikor a programokról döntünk. Fenntartjuk magunknak a jogot, hogy egy-egy tanrenden kívüli költséges és haszontalan programból kivonjuk gyerekeinket (kirándulások, mozgalmi, politikai kampányok...), ha az indokolt, és más programmal ellensúlyozzuk, hogy a gyerekek ne negatívan éljék meg ezt.

3. Gyermeknevelésünk

a. Szülői önnevelés

Mivel minden lényeges dolog az egyéni odaadottság mértékén múlik, ezért az önnevelést komolyan kell vennünk. Húsz éves házasságunk alatt kialakultak fix pontok, amelyek segítenek ebben. Mindenekelőtt egyéni és házaspári elcsendesüléseink. Az egyik nem pótolja a másikat, mégis az a tapasztalat, hogy ha az egyéni lerövidül, de a közös imádság megvan, akkor nincs baj. Néha olyan érzésem van, hogy a házastársi egységben még a lelkiélet területén is egymás kiegészítői vagyunk. Nekem több lehetőségem van elcsendesülni, mint feleségemnek, és ez adja a stabilitást a közös Biblia-olvasásunknak. Amelyikünkben állandósult a lelkiélet, az viszi a másikat is. Amíg ez ki nem alakult, sokat kínlódtunk. Jót tett az is, hogy a lelkiéletre szánt idő valami eleve meglevő szokáshoz kötött. Nálunk ez egy reggeli csésze kávé és a konyha ablakában mindig ott levő Biblia. Azért a konyha ablakában, mert félálmosan onnan szoktam végignézni a kerten, és így óhatatlanul is „belébotlom” a Szentírásba. Azért kávé, mert mindketten finomnak találjuk. Ilyen semmiségek segítettek arra, hogy minden reggel a napi evangéliummal indulunk és egymás mellől indulunk. Számtalanszor a legjobb lelki tanácsadó a házastárs, életünk legtöbb kérdését higgadt megbeszéléssel oldjuk meg. Sok mindenben hatunk egymásra, pl. sosem tudtam volna elképzelni, hogy spórolni is tudok, és lám, a feleségem minden fortélyt bevetve lassan átalakította herdáló természetemet. Ugyanebben a témában a „skót” asszonyból az évek során megkörnyékezhető pénzügyminiszter asszony lett. Neveljük magunkat és egymást. Azonban egymást közvetlen módon a legritkábban próbáljuk nevelni, mert ez rendre csődöt szokott mondani (két nyakas ember...) Közvetetten a gesztusokkal, jelekkel, a szokatlan viselkedéssel jelzünk. Ha társam ajka elvékonyodik és szája széle picit lefelé ível, akkor baj van. Akkor is baj van, ha valakivel beszélgetek, és feleségem elkezd tenni-venni körülöttünk... Jézustól is tanuljuk, hogy a jelekből olvasni tudni kell; ezekből is. Olvasni és önnevelődni. Adalékanyagot minden nap szolgáltat, de ezek nagy része elsüllyed a napi forgatagban. Este törekszünk arra, hogy a kiemelkedő, a még megmenthető tanulságokat felelevenítsük összcsaládi szinten az esti imában. Nagy gondok felmerülése esetére hoztuk létre a családi Fórumot, amit a 14 éven felüliek bármelyike összehívhat, és ott egyenrangúan megbeszéljük, kiértékeljük a helyzetet, és határozatot hozunk, amely szülőkre, gyermekekre egyaránt vonatkozik és kötelező. Ilyen pl. hogy a hétköznapi délutánokon maximum kétszer mehetek le a műhelybe, helyette a kicsik célirányos semlegesítését kell végeznem, hogy a nagyok tanulhassanak.

Szülői önnevelésünkben nagy szerepet játszanak az olvasmányaink, tananyagaink, amelyeket egyénileg, vagy kisközösségi baráti körben veszünk át. A legnagyobb hatásfokkal eddig Bulányi György Bokorlelkiségét és Gyökössy Endre írásait forgattuk családi életünk alakításában.

b. Gyermeknevelésünkről

Kapaszkodásunk iránya: jézusi normára nevelés szelíden. Hol tartunk és honnan indultunk? Kezdetben volt az öntudatos anya és a még öntudatosabb apa, és az ebből adódó feszültségek. Az apai elképzelés szerint egy gyerek akkor bőgjön, ha éhes, ha tisztába kell tenni, ha valamije igazolhatóan fáj.

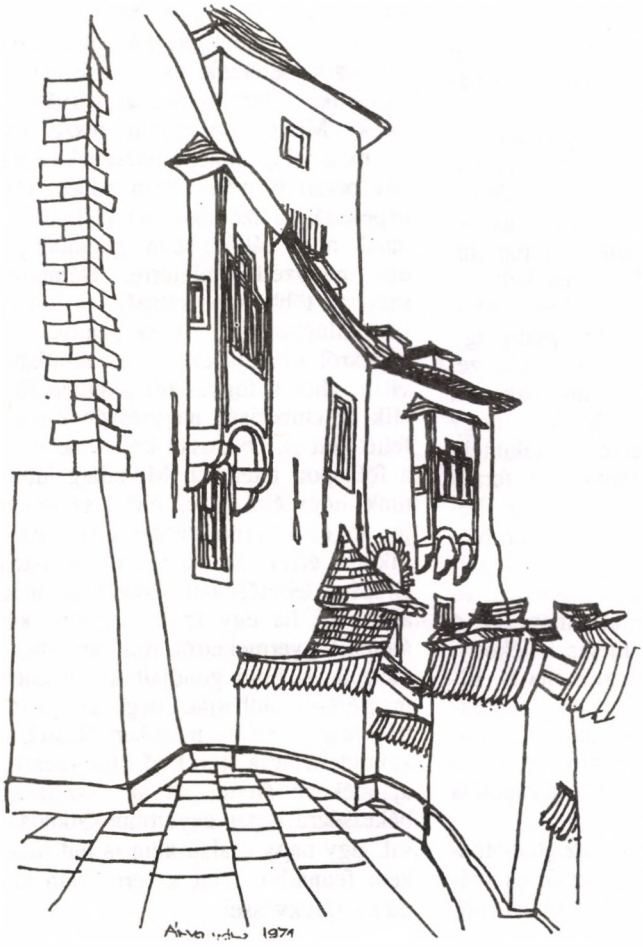

Ha mindezek rendben találtattak, akkor éjjel aludnia kell. Az anyai elképzelés szerint a ringató, csucsujgató kézbentartás nemhogy nem kényeztetés, de a baba fejlődésében nélkülözhetetlen szeretetmegnyilvánulás. Bizonyára az anyai szempont érvényesült mindig, amikor nem voltam otthon, mert otthonlétemkor is egy csapásra megszűntek a babák titkos fájdalmai, ha felvettük és ringatgattuk őket. Be kellett látnom, hogy nincs esélyem keménykedni, és ráadásul nem is lettek nyafka, elkényeztetett gyerekeink. Felcseperedvén és felszaporodván, az odakoppintások, fenékre suhintások jelezték, mikor mondott csődöt a türelmünk és a nevelési ötlettárunk. A legmegalázóbb fenyítésnek az arcul ütést tartom, ezért gyakorlatilag nem is alkalmaztam (a 20 év alatt kb. háromszor volt ilyen). A hétköznapi gyűrődések kapcsán előfordul az anyai nyakleves (szakkifejezése: „Megtéplek”), de ennek hatásfoka a ventillátor légfrissítő hatására emlékeztet, és a szenvedő fél ezt egy apai „No-no!” figyelmeztetéssel egy súlycsoportba sorolja. Minden családtag számára világos, hogy a verekedés és a verés bűn, ezért a felelősség megoszlik a kiprovokáló és a végrehajtó között — tehát nagyon kerülendő. Ma már a legszigorúbb fenyítésnek a „Megrázlak, hogy helyre rendeződj!” számít. Hogy ez konkréten mi mindent jelenthetne, azt magam sem tudom, mert odáig a gyerekek sem mennek el. A konfliktusok oldása egyénenként változik. Tipikus képet mutat be a hozzám hasonlóan nyakas Benjáminnal (4 éves) történt eset. Valami figyelmeztetés miatt megsértődött, és vonult körben az ebédlőben, és szépen földhöz vágott mindent. „Hagyd abba, mert megrázlak!” — vesztettem el türelmemet. „Nem!” — szögezte le ő, és még egy könyvet földhöz vágott. „Akkor pedig azonnal gyere a szobába, és beszéljük meg!” — bődültem el, nem akarván a család plénuma előtt megtörni őt. Erre azt válaszolta; „Az más” — és elindult a szoba felé. Így kell leszerelni egy szülőt.

Vannak megállapítások, amelyeket nagyon komolyan akarunk venni. Álljon itt néhány. Szeretni akarjuk bennük a rossz énjüket is, hogy könnyebb legyen az önnevelődésük. Amit mi jónak vagy rossznak tartunk, arról világos képet adunk, de a nagyok helyett nem akarunk dönteni (14–20 éveseknél). A rábeszélések annál gyakoribbak, minél kisebbek a gyerekek. Az értelmes rétegnél alaptételként ismételjük, hogy a szülői hibák nem mentségek a gyerek számára, mert a megtérést mindenkinek magának kell kifejlesztenie magából. A szülői erények nem erényei a gyereknek, mert az erényharmónia az egyén módszeres önnevelésének gyümölcse. A parancsnoki és utánkullógó szülőkép helyett az előttük járó, elöljárói képet szeretnők. Jóleső érzés, ha a nagyok párkapcsolataiban, elképzeléseiben jelen vagyunk mint minta. Nevelés szempontjából érdekes, ahogyan a felnövekvő gyerekeknél erősödik az önnevelés hangsúlya, ugyanakkor erősödnie kell a szülői türelemnek és elviselésnek is. Ebben sokat segít az a tudat, hogy nem a mieink ők, csak ránk vannak bízva.

Ha a direkt és indirekt nevelés arányát nézzük, akkor a közvetett a jelentősebb. Az, ahogyan élünk, feszülünk, oldunk és kötünk, ahogyan előttük éljük a magunk szentségre törekvő életét. Előttük és nem számukra: nincs pedagogizáló példálózás; minden szinten rontaná a hatásfokot. Igyekszünk csökkenteni a szeszélyes (nem kiszámítható) feladatkiosztásokat, mert pl. a napi sokszori rendcsinálási parancs feszültségnövelőbb, mint ha azt is egy-egy fix napirendi ponthoz kötjük: étkezés előttre, fürdés előttre... „Ha valamit abbahagyunk, akkor elrámolunk” — ez csak nehézkesen működő tétel, mert itt sokan érdekeltek és sok az átfedés a felelősség területén (ki játszott vele, ki öntötte ki stb.) Jó, ha hagyjuk „alkotni” a népet, még akkor is, ha az rumlival jár. Ilyen rumlis játék a kunyhóépítés a kertben. Főleg eldugottabb helyen, hogy anyjuk minél később fedezze fel... Egyik alkalommal falut játszottak, és volt 2–3 dobozház, 1 templom. Robi volt a pap, és jól megénekeltette, megimádkoztatta faluja népét (kibővülve utcabeliekkel), estére pedig egy fél zokni aprópénzt perselyezett össze.

Nagy szerepe van a humornak, sok görcsöt oldunk vele. Érdekes, hogy nem csorbulnak az elvek, a tekintély nem sérül. Egy számonkérési forma például az, hogy megfogom az illetékes állát azzal, hogy „Nincs probléma?”! Ez egy kedves játékunk is, mikor ők fogják meg a szakállamat, és illik megrettenve válaszolnom az ő kérdésükre. Élesben mégis hatékony, figyelmeztető ez a gesztus ma is. Elfojtás helyett a levezetésre törekszünk. Szabad dühösködni, de rombolni nem. Fejezze ki feszültségeit, de ha lehet, kulturáltan. A hogyanokba szólunk bele csupán.

A normára nevelésben az állapotbeli kötelességeket ellenőrizzük és számon kérjük, vagy erre alkalmas idősebb testvért felkérünk rá. Jellemző az időnkénti körletszemle, amikor mi szülők leosztályozzuk mindenki körletét (ágyát, szekrényét, asztalát) és kiértékeljük az eredményt. A legnagyobb büntetés a közös nevetés, mikor mosatlan zoknik kerülnek elő innen, lerágott almacsutkák onnan, és „borz-alom” minősítést kap egy ruhás szekrény. Akkor van nagy rend, ha valahogyan előre kiszivárog a szemle híre; sok jutalom is szétosztódik olyankor. A normára segítésben a mindent megbeszélés lassan ható, de fejlesztő elvét valljuk. A megbeszélés és érvelés azonban nem lehet a tett halála, ezért esetenként utasítás a huzavona vége, de a végső kiértékeléssel igyekszünk oldani ezt a kategorikus nyomást. Ide, a norma-kérdéséhez tartozó az is, hogy nem a nagyszülők és rokonok nyakára szülünk. A magunk lábán való megállás legyen természetes törekvés, még akkor is, ha sok segítőkész testvér–barát vesz körül bennünket.

4. Befejezés helyett

Egy ilyen mozaikkép magán hordoz mindent, ami éreztetheti, hogy kimeríthetetlenül sokrétű és csak folyamatában ragadható meg egy nagy család élete. Túlméretezett-e a tizenhattagú család? Van, akinek megválaszolandó kihívást hozott az élet. Minden azon fordul, hogy mennyire sikerül a helyzet uraivá lennünk, és egymás, gyermekeink, embertársaink szolgáivá lennünk. Meggondolatlanul része vagyunk a világ túlnépesedésének? Erre egy brazil püspök azt mondta a túlnépesedésről szónokló német kollégájának, hogy náluk tizennégy ember jut egy négyzetkilométerre, Németországban több mint kétszáz — hol is van túlnépesedés? A szegénnyé tett népekről mondja ezt az észak-atlanti világ, ahol a fogyasztói jólétben fölélik az emberiség nagyrészének életfeltételeit is. Óvatosan kell kezelnünk a fölkapott tételeket. Mi odáig jutottunk, hogy élni jó, az életet szolgálni jó. Jó és nagyon nehéz. Gyermekeinkben értéklehetőségeket, az Isten Országa lehetőségeit szolgáljuk, még akkor is, ha egy szülő nagyobbakat álmodik gyermekeiről, mint ami megvalósul. A Föld gondjait az egyének megtérései oldhatják meg: az igénytelenségre törekvő másokért éléssel, a sokoldalúságra törekvő, talpraesett, ajándékozó élettel, és az összetartó, békességre képes együttmunkálkodással. Egy nagy család nem is tud másként fennállni, mint az erre való kemény törekvéssel.

Peter Eicher

A római Világkatekizmus istenképe

„Isten maga elég.” — E mondatnak, amely az „Egyetemes Egyház Katekizmusának”, annak testes kötetének tartalmát a lehető legrövidebben — három szóban — foglalja össze, nem pápa és nem egyházatya a szerzője, hanem két nő: a „nagy” Avilai Teréz a 16. századból és a Gyermek Jézusról nevezett „kis” Terézia a 19. század végéről. — Még radikálisabb módon idézi a Katekizmus az egyház által a középkorban szentté avatott Sziénai Katalint, aki kritizálta a pápát, és aki állítása szerint a következő szavakat hallotta az Istentől: „Te vagy az, aki nincs, én vagyok az, aki van.” — És ki az az Isten, aki annyira szeret, hogy kinyilatkoztatja számunkra a szeretet nélküli élet értelmetlenségét? A 6. században élt Arles-i Cezária szerint csak az evangéliumból tapasztalhatjuk meg Isten szeretetének valóságát, amelyet ez a nő úgy dicsőített, hogy „nincs drágább tanítás”. Mert az evangélium szerint a valóságos Isten szerető emberré lett. — Természetesen szinte ez minden, amit nők hozzászólhatnak „A hitre és erkölcsre vonatkozó teljes katolikus tanítás kompendiumának” félhivatalos kötetéhez.

Mégis gyökeresen Istenre figyelő módon törekszik ez a férfiak által írt katekizmus arra, hogy méltányos legyen a benne — rejtett helyeken — idézett nők igényeivel szemben. Úgy tekinti a teljes emberi létet a maga dinamikus látásmódjával, mint Istentől kiinduló és hozzá visszatérő mozgást, mint az Atyától emberré lett Fiához vezető mozgást a Szentlélek által, amely az örök élet beteljesüléséhez vezet. Ez az a Szeretet, aki az Isten mint Teremtő, mint Megváltó és mint Beteljesítő. Ennek az Egyetemes Katekizmusnak felépítése szerint a Teremtő Atya megvallásából (=első rész) következik Jézus Krisztus egyházának nagy húsvéti ünneplése (=második rész): az egyház megdicsőíti Isten kinyilatkoztatását a liturgiában. Benne meggyógyulnak az emberi lét feneketlen mélységei. Mert az egyház szentségeiben az ember Isten saját létének titkát kapja: a keresztségben történő újjászületéstől a bűnbánat állandóan megújuló megtérésein keresztül és az Eukarisztia mindennapi táplálékán át a házasságban vagy a papságban létrejövő teljes létmegvalósításig, sőt a haldoklók megerősítéséig, amely a betegek szentsége révén az örök életre készít elő. Az ilyen Istenből eredő lét (=harmadik rész) elvezet a társadalmon belül a Hegyibeszéd konkrét szelleme szerinti élethez, valamint a Tízparancsolat utasításai szerinti megszabadító és felelős léthez, amelyek egyszerűen megszámolhatók az ember két kezének tíz ujján.

A vázolt gondolatmenet kifejtése a Katekizmusban mégis azt sugallja: Isten maga nem elég! Ez kell hogy legyen a világméretű egyházban a hit minden kultúrája számára a szabály.

Bármilyen koncentráltnak, nagy hatással és erővel bírónak mutatja is be a maga felépítése szerint a Világkatekizmus a hitet, annak tartalmai holtnak, elvontnak és modernelőttinek hatnak. Zsinati határozatok és pápai idézetek nehezen olvasható kotyvalékává válnak e tartalmak, amelyeket egyházatyák szövegeiből és kiragadott bibliai idézetekből tákoltak össze. Az atyák Istene? Antropocentrikusabb már nem is lehetne! Az egész mindenséget — mennyet, földet, tengert — kizárólag és egyedül az ember kedvéért teremtette. — És a nő? Patriarchálisabb beállítás már nem is lehetne! A nő kizárólag anyaként tükrözi a mindenható Atya tökéletességét. — És az Isten Fia? Őt az Atya küldte, hogy szenvedjen, sőt meghaljon: szabad akaratából kereste a szenvedést, hogy megválthasson bennünket. Újjászületését ünnepli a fájdalomra alapozott keresztény megváltástan átka! — Az Isten Fia a Katekizmus szerint kizárólag az apostolokon keresztül közölte egyszer s mindenkorra a katolikus püspökök számára az Atyaisten teljes felhatalmazását. Ezért legkiválóbban a katolikus egyházban, annak tanítóhivatalában működik az Isten Lelke is. Ha pedig Isten ennyire velünk van, akkor a Bibliát is egyedül a római katolikus tanítóhivatal tudja helyesen értelmezni. És ez az Isten elég az egyháznak!

De ugyan fel tudja-e szabadítani a szeretetből fakadó életre és az igazságosságért vívott harcra az ilyen Isten az élő embert? Hogyan fest a Világkatekizmus bibliaértelmezése? Ötszáz évvel a reformáció és a természettudományos forradalom után, háromszáz évvel a felvilágosodás kezdete és kétszáz évvel a demokratikus értelem győzelme után, száz évvel a pszichoanalízis áttörése és harminc évvel az egyházat a modern világba átvezető II. Vatikáni Zsinat után — az ember nem tud a megdöbbenéstől magához térni. Szabad lényként kell az embernek a Biblia szerint döntenie önmaga felől: vagy a Katekizmus értelmezése szerinti katolikussá lesz, vagy a pokol örök tüzére jut. Hogyan egyeztethető ez össze az Isten örök szeretetével?! És vajon minden esetben a pokolbéli ördög viszi az embert kísértésbe? A mélységnek ez a démona venné például rá arra, hogy kételkedjék Mária szülés előtti, alatti és utáni biológiai szüzességében? Az egyházat azonban két összetevő határozza meg, emberi és isteni elem, úgyhogy szinte kézzel megragadható benne az Isten. Konkréten a pápának mintegy isteni tévedhetetlenségére gondolunk itt, amelyet eddig soha nem látott keménységgel fogalmaz meg az új katekizmus. Ismét igényli most a katolikus tanítóhivatal szigorú vezetését a katolikus nők és férfiak hitérzéke és lelkiismerete, hogy Istennel azonos módon érezzenek. Notabene: kizárólag férfi-vezetésre van szükségük, mivel Jézus az apostolokat mint férfiakat avatta pappá. Bibliai ez a gondolat?!

Tudomást sem vesz e Világkatekizmus tartalma az egész modern teológiáról, sem a II. Vatikáni Zsinat ébredő szelleméről. Ázsia, Afrika és Latin-Amerika szegényeinek és kultúráinak kiáltását hallatlanra veszi ez az Európa-központú — hogy ne mondjam: Vatikán-központú — Egyetemes Katekizmus. A női misztikus szentektől vett idézetektől eltekintve semmiféle feminista teológia nincs benne, semmi ökológiai szemlélet, semmi politikai és mélypszichológiai felvilágosítás, sőt még a pedagógiai ismereteket sem veszi figyelembe. És ami még rosszabb: ökumenizmus-ellenes jelek tömkelege árulkodik a reformáció egyházaival szembeni megkeményedésről: még csak „egyház”-aknak sem nevezi őket! A minden teremtmény Istene, a minden nép, minden vallás és felekezet Istene római katolikus Istenné válik, ezen egyház hatalmának kivetítésévé. Ez a katekizmus-Isten — úgy tűnik számomra — arról árulkodik, hogy az egyház fél az Isten emberbarátiságától. Az evangélium szerint azért lett emberré az Isten, hogy minden népet elvezessen az önmagával történő emberi találkozáshoz. A Világkatekizmus számára nem elég az Isten emberiessége, az Isten mellett az Ördögöt, a megváltást és a félelmet is akarja. Valóban megválthat-e minket korunk bajaiból az az Isten, aki a Szeretet, amíg az egyház pokoli félelmet kelt bennünk?

És megvalósulhat-e ez a szeretet, ha emberek másképp gondolkodó embereket Isten nevében kizárnak az örök boldogságból? A „Jó Isten” poklától való rettegés és reszketés lenne a jövőnk?! Nem ez lesz a jövőnk, mert az az Isten, aki a Szeretet, valóban elég! Hogyan is mondta Arles-i Szent Cezária? Az evangélium elég — Világkatekizmus nélkül!

Forrás: Süddeutscher Rundfunk, 1993.01.01.

***

További kritikák a Világkatekizmusról

Egyértelműen kritizálta a katolikus egyház Világkatekizmusát *Peter Hünermann* tübingeni dogmatikus, az Európai Teológiai Társaság elnöke: A kötet csak töredékesen fogja a közösségépítést, a hit erősítését szolgálni az egyházban — írja Hünermann a Hannoverben megjelenő „Lutherische Monatshefte” (Lutheránus Havi Füzetek) legújabb számában. Hünermann véleménye szerint „elidegenítő” hatása van annak, hogy a Katekizmusban fel sem merülnek olyan problémák és kérdések, amilyenek Sao Paolotól Lagosig vagy Bangkokig foglalkoztatják az egyházat. A Szentírás kijelentéseinek „differenciálatlan” kezelése „kétségtelenül bizonyos fundamentalizmus veszélyét” ébreszti. Olyan egyszerű kérdésekre sem ad választ, amilyeneket a keresztény ember például a feltámadásról szóló különféle tudósításokkal kapcsolatban vethetne fel.

Forrás: Badische Zeitung, 1993. augusztus (KNA — Katolikus Hírügynökség)

***

Jacques Gaillot, Evreux püspöke (l. ÉV 1993. október, 28. o.) mondta: „A Világkatekizmussal ugyanaz lesz a helyzet, mint a Maginot-vonallal: szép emlékké válik, hatás nélkül.”

Forrás: Kirche Intern, 1994/2.

(—elká—)

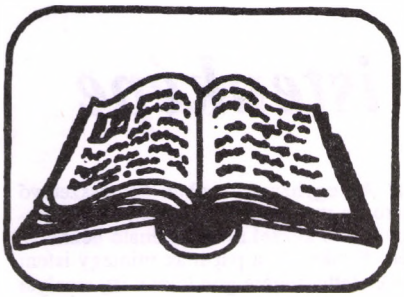

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket Dr. Galla Gábor darnózseli plébános, a májusiakat Király Ignácz készítette.

Április 3. — Húsvétvasárnap — Jn 20, 1–9 — „Látta és hitt”

Jézus feltámadása nem egyszerűen befejezése földi életművének. Az evangéliumok bőven beszámolnak Jézus életéről, tanításáról és haláláról. Azonban elmélyülten átolvasva az Újszövetség írásait, észrevesszük, hogy a húsvéti üzenet nem csupán valami függelék, valamiféle utóirat Jézus életében. Nem beszámoló a hős sorsáról, miután végrehajtotta a nagy vállalkozást. A Húsvétnak központi jelentősége van. Ezt fejezi ki a liturgia is, hiszen a Húsvét az egyházi év legnagyobb ünnepe, az „ünnepek ünnepe”.

Az idei ünnepen a negyedik evangélium híradásában hallhatjuk az események leírását, az üres sír felfedezését. Mindjárt a legelején szembeötlő a realista megközelítés. A leírásból hiányoznak a természetfeletti elemek: angyalok, ragyogás. Tényszerű tudósítást hallhatunk. A negyedik evangélium abban is eltér a szinoptikus evangéliumok leírásától, hogy csak a magdalai Máriát szerepelteti. Márknál ugyanis szerepel még Mária, Jakab anyja és Szalomé, Máténál pedig a „másik Mária”. Az események realisztikus szemléletét tükrözi továbbá Mária reakciója is az üres sír láttán: nem az jutott eszébe, hogy Jézus feltámadhatott, hanem az, hogy valaki vagy valakik ellopták testét a sírból. Az exegéták annak is jelentőséget tulajdonítanak, hogy a „szeretett tanítványban”, Jánosban tudatosult először a gondolat, Jézus feltámadt. Az ősegyházat nagyon is foglalkoztatta a kérdés, kik voltak a feltámadás tanúi? Szent Pálnak ősi hagyományra visszamenő tanú-listája Péterrel kezdődik a Korintusiakhoz írt első levélben. A negyedik evangélium árnyaltabb képet rajzol: igaz ugyan, hogy Péter az elsők között rohant Húsvét hajnalán a sírhoz, de a feltámadás első hiteles tanúja a „szeretett tanítvány”, János, aki „látta és hitt” az üres sírnál. Azt gondolom, hogy Péter elsőségét a tanítványok között elfogadták ugyan, de ez semmiképpen sem volt olyan jellegű, mint Péter mai utódja és püspöktestvérei, az apostolok utódai között fennáll.

Ezzel a megjegyzéssel az események leírásának realisztikus jellege áthajlik egy másik meghatározó jellemzőbe, a kérügmatikus jellegbe. Ez nem véletlen, hiszen a húsvéti esemény leírásai, valamint a feltámadt Jézus megjelenései, mind-mind a hívők hitének elmélyítését szolgálják. Éppen a negyedik evangéliumban fogalmazódik a gondolat: „Boldog, aki nem lát és mégis hisz” (Jn 20,29). Vagyis az apostoloknak, a feltámadás tanúinak az a feladatuk, hogy húsvéti hitet ébresszenek a lelkekben. Kitágíthatjuk az evangéliumi gondolatot: a látóknak az a feladatuk, hogy hitre segítsék a nem-látókat, a keresőket, az értékesebb életre vágyókat.

Vajon én milyen mélységben láttam meg az evangéliumi életeszményt? Meglátszódik-e rajtam az evangéliumi életeszmény? Tudok-e hitet ébreszteni Jézus és az Ő életeszménye iránt?

A húsvéti hit erre is felszólít bennünket. Péter és János élete igazolta, hogy megértették feltámadott Mesterüket. Nekünk is üzenik: Egy egész élet hűséges küldetésvállalása tudja csak igazolni húsvéti hitünket.

Április 10. — Húsvét 2. vasárnapja — Jn 20, 19–31 — Kételkedés és bizonyosság

Jézus feltámadásáról mind a négy evangélium beszámol nekünk. Az evangéliumok különböző találkozásokat örökítenek meg számunkra a feltámadt Jézus és tanítványai között. Ezek a beszámolók nemcsak az első keresztény nemzedékek számára íródtak, nekünk is szólnak. A ma emberének is hordoznak mondanivalót.

Ezek közül a beszámolók közül az egyik leginkább nekünk szóló üzenet a mai evangéliumi szakaszban rejlik. Tamás apostol szinte megtestesíti korunk emberét és gondolkodásmódját: „Hacsak nem látom... hacsak nem érintem... én nem hiszek”. Hányszor halljuk ma is a kételkedő ember kérdéseit: „Ki látta Istent?”; „Ki találkozott Vele?”; „Ki jött vissza a másvilágról?”; „Ha van Isten, akkor miért engedi meg azt a rengeteg gonoszságot a földön?”, és még sorolhatnám tovább. Igen, mert a kételkedés örök emberi tulajdonság, és csak akkor fogadunk el valamit, ha megbizonyosodtunk annak igazáról. Éppen ennek tudatában értékelhetjük a mai evangéliumban leírtakat. Hiszen éppen az igazolja, hogy az apostolok sem voltak hiszékeny emberek. Ők sem első szóra, pontosabban a sírnál járt asszonyok híradására hitték el, hogy Jézus feltámadt. Ők is bizonyosságot akartak, ahogy Tamás apostol is csak a bizonyosság tudatában mondta ki: „Én Uram, én Istenem”. Tamás apostol kételkedése így válik számunkra meggyőző érvvé. Az apostolok hite így válik számunkra hitelesítő jellé.

Vajon elegendő-e számunkra Tamás apostol és a többi apostol hite ahhoz, hogy higgyünk mi is a feltámadt Jézusban? Elegendő-e csupán az evangélium igazsága ahhoz, hogy elmélyüljön bennünk a feltámadásba vetett hit? Ha csak elméleti igazságnak tekintjük a feltámadást, akkor hitünk is csak elméleti síkon fog maradni. Ahhoz, hogy a feltámadás hite áthassa egész életünket, több kell ennél. A több azt jelenti, hogy be kell gyakorolnom a feltámadást. Mit jelent ez? Azt, hogy Jézus feltámadásának elfogadásával mi is szembetaláljuk magukat az élő Jézussal. Az élő Jézussal szembesülünk. Ahogy az apostolok is akkor hittek, amikor szembetalálkoztak az élő Jézussal. Szent Pál az élő Jézus és a hívő kapcsolatát a feltámadás fényében a következőképpen fogalmazza meg: „Ha Krisztussal meghaltunk, vele együtt élünk is. Ezért tekintsétek magatokat úgy, hogy meghaltatok a bűnnek, de Istennek éltek Jézus Krisztusban”. Ha tehát Jézusban cselekszünk, akkor feltámadásunkat mintegy elővételezzük, „begyakoroljuk”, éljük. Ennek tudatában a szeretet minden megnyilvánulása, melyet Jézusban végzek, hozzáad számomra valamit, ami segít az Istennel való végső nagy találkozásomban, vagy más szavakkal : elősegíti az én feltámadásomat.

A Húsvét éppen ezért alkalom mindegyikünknek arra, hogy mi is „feltámadjunk”, mi is igazabban járjuk azt az utat, amelyet Mesterünk mutatott. Lehet, hogy az útonjárás során egyszer-egyszer kétely költözik a mi szívünkbe is, de a szeretet gyakorlásának van egy jótékony hatása: a bizonyosságot erősíti bennünk, hogy jó úton járunk, olyan úton, amelynek végén az élő Jézus vár bennünket.

Április 17. — Húsvét 3. vasárnapja — Lk 24,35–48 — Megtérés és bűnbocsánat

Péter apostol Pünkösd utáni prédikációjában arról beszél a zsidó férfiaknak, hogy Jézus Krisztus, az Igaz ellen mekkora bűnt követtek el kortársai, amikor keresztre feszítették. Ugyanakkor nem a büntetést, a megtorlást emlegeti. Nem fenyegeti őket isteni ítélettel, hanem még mentegeti is őket azzal, hogy tudatlanságból követték el a gyilkosságot. Mindebből kitűnik, hogy Péter apostol megértette a feltámadt Jézus húsvéti üzenetét, amely ebben az evangéliumi szakaszban hangzott el: „Nevében megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni minden népnek”. A jézusi magatartás egy alapvető vonásáról van itt szó, melyet újra és újra tudatosítanunk kell magunkban.

Vajon mi értelme van ennek? A kérdést annál is inkább fel kell tennünk, mivel a keresztények közül sokan ma is úgy gondolják, hogy Istennek az a feladata, hogy a bűnöket megtorolja. Sőt még kívánják is, hogy Isten büntető keze sújtson le a bűnös világra. Mindebből az is következik sok keresztény számára, hogy evilág keretein belül is meg kell torolni a bűnöket. Pedig ez a gondolkodásmód idegen Jézustól. Először is azért, mert az ellene elkö-

vetett szörnyű gaztettet nem torolta meg. Másodszor: a feltámadása után nem azt mondotta el tanítványainak, hogyan fogja megbüntetni gyilkosait, hanem meghirdette a megtérés és a bűnbocsánat evangéliumát. Harmadszor: Jézus egész tanításával és tanításának szellemével szembehelyezkedik azzal a társadalmi igazságszolgáltatással, amely a bűn megtorlásának ideológiájára épül. Ő alaptalannak, tehetetlennek, sőt károsnak minősítette, és a maga részéről tiltotta is az ún. „igazságszolgáltatást”. Tanítása tele van olyan tételekkel, amelyek ezt a gondolatot alátámasztják. „Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek!” — kezdődik a sor a Hegyi Beszédben. Ennek a kijelentésnek a szellemében kell értelmeznünk a búzáról és a konkolyról szóló példabeszédet is. Ezen keresztül Jézus arra mutat rá, hogy nem a mi feladatunk a bűnösök megbüntetése vagy fizikai megsemmisítése. Jézus azt is tiltja számunkra, hogy pereskedjünk felebarátainkkal, akár aktív, akár passzív értelemben: „Ha perbe fogva el akarják venni köntösödet, add oda a köpenyedet is.” A házasságtörő asszony esete kapcsán, amikor nem volt hajlandó megköveztetni az asszonyt, egyértelműen tanúságot tesz arról, hogy az állami igazságszolgáltatást és ítélet-végrehajtást is helyteleníti. Tudjuk ugyanis, hogy a Jézus korabeli társadalomban Mózes rendelkezései nemcsak vallási, hanem állami törvények is voltak. Erre a jézusi gondolatra sokan lemondóan legyintenek, arra hivatkozva, nemhogy csökkenne, hanem éppenséggel növekszik a bűnesetek száma. Ha jól belegondolunk, ez az érvelés nem Jézus elgondolásának a cáfolata, hanem annak a hibás társadalmi gyakorlatnak a szükségszerű következménye, amely a bűn büntetésének ideológiájára épül és csődtömeget eredményez.

Ezzel szemben a feltámadt Jézus meghirdette a megtérés és megbocsátás evangéliumát, mind az egyéni konfliktusok, mind a közösségi és társadalmi konfliktusok egyetlen eredményhozó gyógyszerét. Nekünk keresztényeknek az is küldetésünk, hogy ezt az evangéliumot képviseljük.

Április 24. — Húsvét 4. vasárnapja — Jn 10,11–18 — A pásztorok hivatása és küldetése

A Hivatások vasárnapját ünnepeljük a mai napon. Első megközelítésben arra gondolunk, hogy ezen a napon az Egyház felszentelt papjait és a szerzeteseket kell előtérbe állítani. Unos-untalan halljuk ugyanis, hogy milyen kevesen vannak, mennyire túl vannak terhelve. Továbbá felszólít bennünket az Egyház, hogy imádkozzunk az Égi Pásztorhoz, hogy küldjön pásztorokat nyájához, mert ha lesz elegendő pásztor, akkor minden rendbe jön, megszűnnek az Egyház súlyos gondjai. Valóban megszűnnek a súlyos gondok? Pontosabban: ebben az irányban keresendő a megoldás?

Azt gondolom, hogy a kérdésre nemmel kell válaszolni. Mégpedig azért, mert kimondatlanul az a szemlélet húzódik meg emögött, hogy Jézus ügye egyenlő a papok ügyével. A kedves híveknek csak annyi a feladatuk, hogy engedelmes nyájként kövessék pásztoruk szavát. Ebben a szemléletben központi helyet foglal el a kultusz, a liturgia végzése, amelyben szükségszerűen a papé a főszerep, a hívek pedig igénybe veszik a liturgikus szolgáltatásokat.

Ezt az egyházi gyakorlatot látva felmerül a kérdés, vajon Jézus az általa összegyűjtött tanítványoknak ezt a feladatot adta? Az Egyház Jézus elgondolásait valósítja? Másképpen megfogalmazva: a jelenlegi egyházi gyakorlat az eredeti jézusi elgondolás kibontakozása-e?

Az evangéliumok tanítása alapján azt mondhatjuk, hogy Jézus nem akart az ószövetségi vallással szemben új vallást alapítani. Ehelyett egyetlen parancsot — a szeretet egyetemes parancsát akarta lelkükbe írni. Istentiszteleti vallási tevékenységet csak annyiban akart, amennyiben ezek szolgálják bennük a szeretet növekedését, a készséget az egyetemes szeretetparancs megvalósítására. Jézus a maga tizenkettőjét elküldte a világba, hogy hiteles tanúi és megvalósítói legyenek az örömhírnek, a földet Isten országává alakító programnak. Szükségszerűen minderről nem egyéneknek, hanem közösségeknek kell tanúskodniuk. Hiszen ahol Isten Országa megvalósul, ott konkrét közösség által valósul meg. Ebben a küldetésben Jézus nem tett különbséget papok és hívek között. Ez a küldetés mindazoknak szól, akik meghallották Jézus felszólítását: „Jöjj, kövess engem!” Jézus elgondolásában az Egyház a felnőtt, küldetést vállaló férfiak és nők közössége. Az Egyház — mint tapasztaljuk — sajnos nem ebbe az irányba fejlődött. A mai vasárnap fő gondolatánál maradva az egyik kulcskérdés, hogy az Egyházban kik lehetnek pásztorok. A jézusi irányban tett pozitív lépés lenne, ha a nőtlen férfiak mellett alternatív gyakorlatként lehetőség lenne nős férfiaknak, valamint házas nőknek is gyakorolni a pásztori hivatást. Ha a keresztény nép elsöprő többségét alkotó rétegek számára is megnyílnék a lehetőség Jézus, a Jó Pásztor utánzására. Ő magas mércét állít elénk, hiszen azt mondotta: a jó pásztor „kész életét adni juhaiért”. Ennek a nyitásnak bizonyára sok-sok pozitív gyümölcse lenne. Elsősorban hatékonyabban valósulna a Földet Isten Országává alakító program. Növekedne mindnyájunkban a felelősségtudat, amelyet Jézustól, a Jó Pásztortól kaptunk örökségbe.

Május 1. — Húsvét 5. vasárnapja, A munka ünnepe, Anyák napja — Jn 15,1-8 — Munka és gyümölcs

Faluhelyen egy kertes gazda, ha kicsit adott magára, akkor szőlőt ültetett. Egy kis lugast, néhány tő bornak való fajtát. Gyermekfejjel sokáig nem értettem, mire jó ez a sok fölöslegesnek látszó munka. Alig volt hely a szükséges zöldségféléknek, de a szőlőnek szorítottak helyet. Alig bírták a szükséges és nélkülözhetetlen munkát, de a kis szőlőcskében pihenőidőben is dolgozgattak. Részeges borivók lettek volna? Nem feltétlenül. A földműves ember belső késztetése lett volna, hogy kikapcsolódásul is a munkát válassza? Vannak munkák, amelyeket azért végzünk, hogy kiemelkedjük a hétköznapok munkáiból. Ilyenek az ünnepekre való előkészületek, az édesanyák hazaváró fáradozásai. Ilyen a szőlőművelés is. Ihatnánk vizet is, de ünnepi találkozáskor nem azt kínálunk. A szőlő az ünnep jelképe. Műveljük, hogy akár mások, akár a magunk örömét szolgáljuk vele.

A szeretet örök ünnepét élő mennyei Atya szakszerűen kezeli szőlejét. Ismerjük aggódó, dolgos, kemény gondoskodását a próféták elbeszéléseiből, Jézus példabeszédeiből, és mindezeknek betetőzése a mai evangélium. Az eddigi szőlős történetekben Isten mindig nagyon odafigyelő gazdaként szerepelt, a nép, az ember pedig szőlőként, vagy a szőlő bérlőjeként. Ma ennél még többet olvasunk: az Atyának olyan szőleje van, ahol a tő Jézus, a vesszők mi vagyunk. A nemes tő nem lehet meddő és nem teremhet fajtájától eltérő fürtöket. Az Atya jó gazda: nem teljesítményben, hanem gyümölcsben gondolkozik. A teljesítményt a műszaki mechanikában lóerőben mérik, a gyümölcsöt Lélek-erőben. Az Atya megtehetné, hogy gondolatvillanással elvégzi gazda-teendőit, és micsoda teljesítmény lenne ez! Ehelyett folyamatosan figyelő szemmel és értő kézzel műveli szőlejét az idő tengelyén. A szőlő oldaláról nézve ez kellemes és kellemetlen következményekkel is jár. A trágyázás, kapálás, permetezés kellemességei mellett a metszés és kacsozás fájdalmait is jelenti. Ha csak teljesítménybe metsz a gazda, mint egy bérmunkás, akkor meghagyja a csapokat és kész. Ha gyümölcsre metsz, akkor a legjobb rügyeket kiválasztva vág, és gondol a jövőre is, előre meghagyva a majdani termő csapot. A jó gazda nem adja idegen kezébe a metszést. Az Atya is maga végzi, gyümölcs reményében.

Mit tehetünk mi, a vesszők? Mindenekelőtt tudatosítanunk kell, hogy a Gazda szeme rajtunk van. A „gazda szeme hízlalja a vetést” népi mondás a szeretet tapasztalatából született: minőségileg más a szeretettel gondozott gazdaság, mint a nyögve-nyelt robottal végzett munka. Az Atya szeretetének tudatosítása erőink mozgósítását célozza. El kell fogadnunk az élet istenálmodta értelmét, a gyümölcshozást a szeretetben. Akkor is, ha a tisztulás és tisztítás fájdalmait kell megélnünk. A csak levélre és kacsra képes vesszőket levágja a következő tavaszi metszés. Ez nem irgalom kérdése, ez gyümölcs kérdése. Kegyes nyöszörgéssel nem menthető meg gyümölcstelen életünk az örök életre. A gyümölcs az Isten rendje. A végigkalandozott élet, a nyüzsgő kavargás sem ment meg, és semmilyen pótcselekvés. Csak a gyümölcs ment meg: ez több, mint tetteink halmaza, több, mint jótetteink sokasága. A gyümölcs az, amivé leszünk legbensőbb énünkben tetteink által. A gyümölcs az Isten megvalósulása bennünk: a Lélek-erőben mérhető örök értékünk. Teljesíthetek az emberiséget ámulatba ejtő alkotásokat, ha szent életvitelemmel nem ejtem ámulatba Istent.

A termőre szánt vessző mindent megkap a tőtől, Jézustól, és mindent megkap a Gazdától. A felelősség csak a miénk. Ahogyan édesanyának a gyermekét meleg szeretettel éltető nőt mondjuk, úgy kereszténynek a krisztusi szőlőtőn gyümölcsöző ember nevezhető. A lemetszés miatti félelemnél legyen erősebb a gyümölcs édes, örök örömébe vetett hitünk.

Május 8. — Húsvét 6. vasárnapja— A tömegtájékoztatás világnapja — Jn 15,9-15.17 — Egymást szeressük, ne mindig egy mást...

A búcsúzó Mester elmondja a legfontosabbat. Ha nem ismernénk Jézus szeretetre vonatkozó tanításának tartalmát, azt hihetnénk, hogy egy búcsúzkodó öreg tanító bácsi szavait olvassuk a mai evangéliumban. A jézusi szeretetfogalomnak semmi köze sincs a szent általánosságokhoz, az elvtelen megalkuvásokhoz, a behatárolt kollektív önzéshez. Az ő szeretete tevékeny másokért élést jelent, személyválogatás nélkül. Jézus semmi újat nem akar mondani ezzel, hanem valami nagyon közismertet, általános érvényűt, olyat, ami elől senki sem térhet ki. Az ő szeretetfogalma azt jelenti, hogy „amit szeretnétek, hogy az emberek veletek tegyenek, azt tegyétek meg ti is velük” (Mt 7,12).

Ennek az életprogramnak Kr. előtt 800-tól írásos előzményei vannak. Thálész (Kr.e. 600.) szerint az élet értelme, hogy „ne tegyük azt, amit másoktól rossz néven veszünk”. Szókratész (Kr.e. 400.) ugyanennek pozitív megfogalmazója: „Bánjatok úgy másokkal, ahogyan kívánjátok, hogy én veletek bánjak”. Kung-tse azt tanította, hogy „amit nem kívánsz magadnak, azt ne tedd senki mással.” Az indiai Mahabháratában (Kr.e. 400.) ugyanez így hangzik: „Ami számotokra gyűlöletes, azt ne tegyétek senki mással se!” Ugyanitt megvan a pozitív megfogalmazás is: „A bölcs mindenkivel úgy bánjék, mint saját magával.” Jézus idejében a közgondolkodást a zsidóknál Hillel rabbi és iskolája határozta meg: „Amit nem kívánsz magadnak, ne tedd felebarátodnak!” Ez a Tóra, a többi magyarázat — mondta tanítványainak a rabbi.

A jézusi szeretet „aranyszabálya” jelen van az emberiség gondolkodásában. Jézus sajátja az abszolút egyértelmű pozitív hangsúly, és az, hogy a szeretet csúcsértékén kívül semmi más csúcsértéket nem ismer el. Az ószövetségi tiltások helyett pozitív aktivitásra tanít. Teszi azt úgy, hogy nem épít fel új teológiákat, filozófiai rendszereket, hanem a legegyszerűbb ember számára is érthetően szeretet-tettekre buzdít. Kortársai a mózesi tiltó rendszeren nőttek fel (2 Mózes 20,13). Jézus tanítványai is. Annyira nehezen és keverten sikerült csak átvenniük Jézus pozitív szemléletét, hogy a Mester elmenetele után újra a tilalmi rendszert visszhangozza az Apostolok Cselekedetei, a levelek, a Didaché. Ennek ellenére szerencsére a jézusi hangsúly olyan erős volt, hogy átütött a visszaemlékező írásokon, az evangéliumokon.

A mai evangélium a tanítványi kisközösség belső életére teszi a hangsúlyt. Ha belül egymásért élő szeretet van, akkor van esély őszinte és tartós kifelé megvalósuló szeretetre. Jézus nem kínál kiskapukat, melyeken elsurranhatunk a kihívások elől anélkül, hogy a szeretet válaszát meghoztuk volna. Ha nem élünk jól házasságunkban, nem menekülhetünk jó lelkiismerettel külső tevékenységekbe. Ha gyermekeink számára élő tilalmi táblává lettük, akkor nem vettük át a jézusi pozitív szemléletet. Ha kisközösségünkben minden van, csak önmagunkon túllépni akaró feltöltődés nincs, akkor még nem remegtette meg szívünket a jóhír igazi lényege. A „szeressük egymást, gyerekek” arra jó, hogy a problémát letakarjuk, kikerüljük és agyonhallgassuk. A pozitív jézusi örökség egyszerű tapasztalatokban igaznak bizonyul. Milyen jó, mikor valaki akkor karol belénk, mikor nem egyedüllétre vágyunk, hanem segítő karokra. Milyen jó, mikor valaki akkor, úgy szólít meg, mikor befogadóképes vagyok, és akkor jelzi hibáimat, mikor nyitott vagyok, és akkor mond biztató, mentegető, megértő szavakat, mikor látja hibáim miatti elkeseredésemet. Minden egészséges ember várja, hogy embertársai segítsék külső és belső gazdagodásában. Az elidegenedés szörnyűsége abban rejlik, hogy mindannyian várjuk a szeretetet, és ha nem kapjuk meg, bezárulunk: „Én mit kapok, velem ki törődik, nekem ki segített, mikor kellett volna?” A Jézushoz tartozás azonban kötelez. Kötelez a kezdeményező másokért élésre, a csakazértis jótettekre. Ez az „agapé” szeretet: a viszonzásra nem spekuláló isteni szeretet.

A közel levőket nem könnyebb szeretni, mint a távolabbiakat. Szoktuk mondani, hogy a szeretet a távolságokkal növekszik. A közelségben több az elviselni való is, több a súrlódás. Ami egymás között természetes, arra a kívülebb állóktól méltatást kapunk. Sokszor azért mozdulunk könnyebben a távolabbi feladatok felé, mert belső körünkben kevés méltatást kapunk. A jézusi élethez szükséges erőforrásokat belső szeretetünkben kell megtermelnünk, hogy ne kelljen megcsalni egymást a legbelsőbb szeretet köreinken kívüli koldulásával.

Áprilisi közhelyünk

„A szegénység nem bűn”

Mi az értelme ennek? Mi az oka annak, hogy egy ilyen pofon egyszerű igazság közhellyé válik? Alighanem eltérő válaszokat kell adni erre a két kérdésre aszerint, hogy a közhelyet ki mondja.

A *szegény* ember szájából védekezésként hat: „Bocsánatot kérek, hogy ilyen szegény vagyok/szegények vagyunk, de ugye, ez nem bűn?!” Olyan felhanggal, amely egyúttal tartalmazza a felmentést is: „...de ez, ugyebár nem bűn?!”

Ha *módosabb*, vagy éppenséggel módos ember használja ezt a közhelyet, akkor valami leereszkedő megbocsátást fejez ki a szegény ember felé: „Na jó, jó — nem történt semmi, hiszen a szegénység nem bűn!”

Közös mindkét mentalitásban az, hogy a szegénységet rossznak tartja, a szegény embert pedig másodrangú állampolgárnak, a felhang azonban e tekintetben is *különböző*. A szegény ember részéről szégyenkezés van benne, s egyúttal a vágy a gazdagság után, vagy legalábbis a felemelkedésre. A módosabb ember részéről a valóság cinikus tudomásulvétele mellett annak jóleső érzése, hogy „én nem vagyok szegény”, de egyúttal az a mélyen gyökerező óhaj, hogy a helyzet ne változzék, a szegény ember maradjon csak szegény, én pedig maradjak csak módosabb.

Igazán *gazdag* emberek talán ritkábban használják ezt a közhelyet, s akkor valószínűleg főként önigazoló szándékkal és a szegényeken nemsegítés ideológiájául: ha egyszer a szegénység nem bűn, akkor nem történt/történik semmi rossz, tehát nincs ok a közbeavatkozásra. Ez egyúttal persze a status quo rögzíteni akarásának szándékát is magában foglalja.

Az ebben a közhelyben megnyilvánuló mentalitás akkor válik igazán nyilvánvalóvá, ha szembeállítjuk vele az e témára vonatkozó jézusi „közhelyet”: „Boldogok a (Lélekben) szegények!” (Mt 5,3) Íme, az a bizonyos távolság Makó és Jeruzsálem között!

—n—s

Május 15. — Mennybemenetel ünnepe — Mk 16,15-20 — Aki hisz és bemerítkezik

A Jézus ajkára adott evangéliumi szövegek összessége alapján a hit lényegében hűséget és bizalmat jelent. Jézus Jó Híre azért igaz, mert megtapasztalható az igazságtartalma (Jn 1,50), meghallható (Jn 17,20), mindenféleképpen érzékelhető (Jn 14,10) az a tény, hogy Jézus nem akar félrevezetni, hogy következetesen harmóniában vannak szavai és tettei. A tanítványokban mindezek hatására létrejön az a meggyőződés, hogy Jézus tanítása valóban Jó Hír. Küldetést is arra kapnak, hogy tanúsítsák azt, hogy Jézus üzenete minden ember számára Jó Hír. A történelem során az emberek kultuszt igénylő vágyának kielégítésére a hit nem a belátott meggyőződéshez való hűséget jelentette, hanem egy valós, vagy nem valós tekintély alapján való elfogadást. Ez a torzulás az elvi tételek javára és a tennivalóink kárára történt. Ma a hívő ember azt jelenti, hogy elfogadja Isten létét és vallásos, kultikus életmegnyilvánulásai vannak. Sajnos ez nem minden esetben jelenti a szeretet jézusi tetteinek megjelenítését az élet mindennapjaiban. A hit Jézusnál a személyéhez és tanításához való tevékeny hűséget jelenti. Aki hisz, az tudja, hogy mit, kit fogad el, és amit elfogadott, ahhoz rendezi mindennapjait. Nemcsak a vasár- és ünnepnapjait. Ez az odaadott élet azt jelenti, hogy ahol élünk, ott békességet munkálunk (Jn 4,21), ajándékozóan adunk a rászorulóknak (Mt 24,49) és hirdetői vagyunk a Jó Hírnek (Mt 9,27). Az evangelizálás általános keresztény feladata nem azt jelenti, hogy mi próbálunk éldegélni, néha még be is valljuk, hogy keresztények vagyunk, az emberek pedig ezt látván-hallván majd megtérnek, ha akarnak. Ma kereszténynek lenni reálpolitika is, tehát nehéz eligazodni a hitelesség tekintetében. Nehéz annak, aki nem veszi a fáradságot, hogy saját meggyőződésre nevelje föl magát, és megelégszik a fejbólogatás felelősséget másokra hárító állásfoglalásával. Aki hisz..., aki belátja és elfogadja..., aki tetteiben követni igyekszik..., aki a nehézségek ellenére is hűséges marad a jézusi eszményhez —, az üdvözül.

A bemerítkezés a köztudatban a vízzel való megkeresztelést jelenti. Vallási felekezetenként változik a hogyanja, de lényegében a Jézus iránti elkötelezettséget lepecsételő aktus. A bűnt eltörlő tagfelvételi szentség nem azonos a mai evangélium jézusi tanításával. Az evangéliumokban ugyanis ez a szó (baptidzein) alapvetően a vízzel való lemosást, bemerítést jelenti (Mk 7,4). Ezzel fejezi ki a zsidók tisztálkodási szokását, ez szerepel Keresztelő János kultikus bemerítéseikor (Csel 1,5). Jézus ajkára adva nyolcszor is egészen mást jelent: a szenvedésbe történő bemerítést. A Keresztelő János és a Jézus-féle bemerítés közötti különbséget az fejezi ki, hogy egyikük vízbe, másikuk Szentlélekbe merít bele. Jézus nem végzett vízbe merítést, a Keresztelőtől hozzá átálló tanítványok is hamarosan felhagynak a vízkeresztséggel (Jn 3,22 és 4,2). A pünkösdi Lélekbe merülés (Csel 2,3) után az ősegyház automatikusan összekapcsolja a kétféle bemerítést. Visszatérnek az elhagyott Keresztelő-féle gyakorlathoz. Ez a visszatérés lehet jó is, lehet ártalmas is. Rossz, ha az életalakítást kívánó jézusi parancs helyébe e kultikus, mágikus elemek lépnek. Ezek ugyanis hajlamossá teszik az embereket arra, hogy Isten kegyelmére bízzák azt is, ami az ő dolguk lenne. Jézus nem alapít semmiféle vallási trükkrendszert, mellyel egyéni erőfeszítések nélkül bejuthatunk az örök életbe. Aki hűséges és ezért még a szenvedésbe való bemerítést is vállalja, az üdvözül. Aki hűséges és a szeretet-Isten közösségébe bemerítkezik, az részese az Életnek (Mt 28,19).

Május 22. — Pünkösd — Jn 20,19-23 — Oldás és kötés – elengedés és visszatartás

Nagy a homály. Amint távolodunk a történelmi Jézus személyétől, úgy erősödik a köd, úgy nő a ködösítés. Valakiknek érdekük fűződött ahhoz, hogy Jézus köré egyre több, értelemmel beláthatatlan elemet rakjanak. Ki tudná megmondani, hogy mi is történt pünkösdkor? A mítosztalanító bibliakommentár erre is természetes magyarázatot talál ki, és a keleti képekben gondolkodó mentalitással akarja kikerülni a rendkívüli elemeket. Akik számára Isten földi életekbe történő belenyúlásai elképzelhetőek, azok számára a látványos és különleges események Isten Lelkének közvetlen megnyilatkozásai. Ha ez elegendő és értelmes magyarázat, mellyel legalább odáig el tudunk jutni, hogy az Istentől kapott értelmünk törvényei számára nem ellentmondás Istennek ez a csodája, akkor máris kezdődhet az ünnep.

De van egy kis probléma. Az ünnep lényeges eleme a visszatekintés, melyben levonjuk az üdvös tanulságokat, örvendünk az ünnep bíztató erejének, és előretekintésünket erre a biztos múltbeli alapra építjük. A probléma ott van, hogy ez a visszatekintés nem tudja semmibe venni a történelemnek a Szentlélekre hivatkozó hatalmi gazemberségeit. Az önfeláldozó szeretet kibontakozása helyett az egyházi hatalom bontakozott ki azon az alapon, hogy ők Jézus Lelkének kizárólagos birtokosai. Ezért lehet az emberi élet egyetlen lényeges kérdésében — az üdvösségben — tévedhetetlen, és ezért lehet mértékadó minden egyéb kérdésben, hiszen minden összefügg az üdvösségünkkel. Aki az igazság letéteményesének állítja magát, és ezt az emberek fölötti hatalmára használja, az nem Jézus Istenében hisz, az nem az értünk élő Lélek által tevékenykedik. Hogy kiben hisz és mi által él, azt a gyümölcsök megmutatják. Az emberek annál könnyebben kézben tarthatók, minél több a mitikus és bizonytalan elem: „Ki tudja? ... Hátha mégis. Nem értek én ahhoz, jobb, ha a papra bízom...” Ha ez az emberi toporgás egy hatalomhéhes erővel találkozik, akkor vége. Vége az egyéni lelkiismereti és tudati fejlődésnek, vége a mindenkiben szólni akaró Léleknek. De hát itt van a mai evangélium az oldás-kötés hatalmának átadásával! Itt van, és itt van az erre hivatkozó szeretetlenségek, infantilizálások egyháztörténelme. Hogyan ünnepeljünk? Mit lehet itt ünnepelni? Azon keveseket, akik megkapván ugyan az egyszerű istenképű emberhez képest a még istenképűbb eltörölhetetlen jegyet, mégis önátadó életükkel az emberek üdvösségét úgy munkálták, hogy azok felnőttekké lettek hitükben is és lelkiismeretükben is. Őket biztosan ünnepelhetjük, mint Jézus hiteles képviselőit és követőit. A kiváltságot nem ismerő Jézus kiváltságot megalapozó tanítást adott volna? Voltak, akik életükkel bizonyították, hogy nem feltétlenül ilyet adott.

A jókra és gonoszokra is esőt adó Isten Jézus által a hetvenszerhétszeri megbocsátást tanította. Jézus küldötteit csak ebben a vonalban tudom elképzelni. Lehetséges, hogy Jézus felszólítása az oldás-kötésről ennek tükrében is értelmezhető. Mintha ilyeneket mondhatott volna:

Vigyázzatok! Az istentelen kötelékek sokasága akar megkötni benneteket és a rátok bízottakat. Az én igazságom szabaddá tesz titeket, ti is tegyétek szabaddá az igazság által az embereket, oldjátok el kötelékeiket, melyek gátolják felnőtt szeretetük kibontakozását. Amit a megbocsátó szeretet erejével ti nem tudtok feloldani, azt más sem fogja tudni feloldani. Felelősségtek óriási, mert akinek feloldására nem juttok el, az megkötözve marad. Én pásztor nélküli juhoknak láttalak benneteket, és nem tudtam hagyni, hogy kóboroljatok. Ti rablláncban sínylődőnek lássátok felebarátaitokat, és nem lesz szívetek sorsukra hagyni őket...

Ha Jézus valami ilyesmire gondolhatott, akkor itt nem marad semmiféle hely az uralkodásra, a fizetett állású vallásoskodásra. Itt csak egy csúcsra járatott életvitelnek van hely. Nagyon kell nekünk ez az ünnep! Az elterpeszkedésből fölráz, a megülésből kimozdít, a magyarázkodásokból kijózanít és az egymás iránti közömbösséget önfeláldozó szeretetté tüzesíti. Úgy legyen!

Május 29. — Szentháromság vasárnapja — Mt 28,16-20 — „Veletek vagyok....”

A szeretetközösségek ünnepe van. Azon közösségeké, melyekben legalább három dinamikus elem jelen van: aki szeret, akit szeret és ami által kifejezi szeretetét. Amikor az ember meg akarja érteni a megérthetetlent, akkor a Szentháromság tekintetében is ilyen emberi fogalmakra szorul: egy abban, hogy szeretni akar, és három abban, ahogyan azt meg is teszi. Szeretetközösség az Isten. Az emberi értelem odáig tud eljutni, hogy nem butaság Róla azt is állítani, hogy egy, és azt is, hogy három.

Az emberi élet egyetlen értelmes célja, hogy ilyen szeretetközösségre törekedjünk. Aki ebben még nem nagyon bizonyos, az emelje fel a fejét és nézzen körül. Legyen őszinte és tegyen tárgyilagos meg-

állapításokat saját tapasztalatairól és a történelem súlyos tanulságairól. Aki ezt megteszi, az nem fogja varjúkárogásnak minősíteni a katasztrofális ökológiai állapotokat, nem fogja a kívülálló közömbösségével vállát vonogatni a három világvallás balkáni szörnyűségei láttán, és nem fogja sóvárgó szemeit az észak-atlanti világra függeszteni, mintha annak gazdagsága nem a harmadik világ nyomorának árán jött volna létre. Senkinek nem lehet kétsége afelől, hogy a primitív és a civilizált önzés legelképesztőbb teljesítményei vesznek körül bennünket. Még jó, ha magunk is nem vagyunk tevékeny létrehozói és haszonélvezői ennek, hanem csupán szenvedő alanyai. Földünk egésze és az Isten teljessége szeretetközösségek után kiált. Olyan összetartó sejtek után, melyek egymással informatív és karitatív kapcsolatot tartanak fenn. Nem akarják egymást a maguk képére alakítani, hanem örülnek az Isten adta sokszínűségnek. Nincs szükségük ökumenizmusra, mert a Teremtő által odaajándékozott Föld mindannyiunk közös háza, otthona. Olyan közösségekre van szükség, melyek szeretetüket nem igazítják a mindennapi politikai és egyházi elvárásokhoz, hanem egyedül a határtalanság felé vonzó Istenhez. Az ilyen közösségek egysége nem azon áll, hogy közösen utálnak valakit, hanem hogy közösen aktivizálódnak az egymásért és másokért élésre.

Ki lehet közösségben Jézussal, kivel is marad mindennap? Aki hirdeti az Ő Jó Hírét, aki tettekre váltja azt. Velük volt, van és lesz. Úgy látszik, hogy ez az együttlevés másként nem lehetséges. Hiába teszem oda minden kérésem után azt, hogy az ő nevében kérek, hiába hivatkozom reá minden tettemben. Itt a tények döntenek, nem a szándékok. Vagy megteszek valamit, vagy nem; egy éhezőt nem lehet majdnem megetetni, egy békétlenséget nem lehet majdnem feloldani. Az ember könnyen eljut a tettekre buzdításig. Könnyebben vagyunk bölcs tanácsadók, mint sorstársak. Sajnálatos tapasztalat, hogy a szeretet tettei sok esetben világra jöttük előtt elvetélnek bennünk. Ennek egyik oka, hogy megfáradunk. Már az is teljesítmény, ha ebben az önzésre forgó világban tud szép tervet álmodni az ember, csakhogy Jézusnak ez kevés. Ok lehet az is, hogy mindent elhalasztunk és az el is hal. Hogy ez ne történjék, kitaláltuk, hogy akaratbajnoksággal legyőzhető az emberi nehézkedési erő. Akarattal sok minden legyőzhető, de a savanyúság, a görcsösség, az örömtelenség nem. Ehhez szemléletváltozás kell. Milyen más, mikor egy kismamára nem azt mondjuk, hogy terhes, hanem hogy áldott állapotban van. Milyen más, ha a Jézusnak megfelelő tettek terveit nem teherként hordozzuk, hanem áldásként, az Istennel közösségben levés lehetőségeként. Az áldott állapotú kereszténység nagyon meg akarja tartani és nagyon világra akarja hozni a szeretet tetteit. Nincs más mód arra, hogy velünk legyen Jézus. Nincs sok út, ahonnan magam választhatom ki a nekem szimpatikusat. Hirdetni, megtenni és kész. Egyedül és kicsi nyájként ez nehezebb. Hogy könnyebb legyen mindannyiunknak, hogy könnyebb legyen sok magába fordult, szólóéletű embertársunknak, kisközösségbe hívó emberhalászokká kell lennünk: Ha a Jóisten a maga élete számára a szeretetközösséget találta a legjobbnak, akkor nekünk sem árt ezt kipróbálni.

A hadkötelezettség és a fiatalság katonai nevelése ellen (1930)

A Kellogg egyezményben valamennyi ország kormánya végül hivatalosan elismerte a népek jogát a békéhez, és lemondott a háborúról, mint a nemzeti politika eszközéről.

Ennek ellenére jelenleg is háborús készülődés folyik. A kormányok békés magatartásával égbekiáltó ellentétben áll a fiatalok katonai nevelésének fenntartása és kiterjesztése. A katonai képzésnek két uralkodó formája van: számos országban törvény által előírt kötelezettség alapján, máshol névleg önkéntes jelentkezés útján, de valójában erkölcsi és gazdasági nyomással kényszerítik a fiatalságra. Emellett minden kormány úgy tartja, hogy jogában áll férfi és női polgáraitól megkövetelni a katonai szolgálatot. Kinyilvánítjuk, hogy aki őszintén békét akar, annak elő kell segítenie a fiatalok militarizálásának megszüntetését, és el kell utasítania a kormányoknak azt a jogát, hogy hadkötelezettséget kényszeríthessenek polgáraikra.

A hadkötelezettség az egyén személyiségét aláveti a militarizmusnak. Ez a rabszolgaság egy formája. A népek megszokásból eltűrik a szolgaságot, ami a hadkötelezettség romboló hatásának újabb bizonyítéka.

A katonai kiképzés a test és a lélek felkészítése az ölés mesterségére. A katonai kiképzés nevelés a háborúra, a háborús szellem folyamatos fenntartása. Megakadályozza a békevágy felébredését.

Az idősebb generáció súlyosan vétkezik a jövő ellen, ha a háború mesterségére tanítja a fiatalokat az iskolákban, az egyetemeken, állami és magánszervezetekben — gyakran a testi nevelés zászlaja alatt. A fiatalok katonai nevelésének felfüggesztését és a hadkötelezettség eltörlését a vesztes nemzetekre a békeszerződések kényszerítették rá. A fiatalok katonai nevelését és a hadkötelezettséget végül is a világ minden országának önszántából kell elutasítania. Ha a kormányok nem ismerik fel a háborúval szembeni hatalmas ellenkezést, akkor számolniuk kell mindazok ellenállásával, akik számára a legfőbb törvény az emberiesség és a lelkiismeretük szava.

Világ nemzetei!

Utasítsátok el a háborús készülődést!

Utasítsátok el a hadkötelezettséget!

Neveljétek a fiatalságot emberiességre és békére!

A kiáltvány kiadója az Egyesült Béketanács — egy nemzetközi békeszervezetekből álló szövetség. Az aláírók többek között: *Jane Addams, Paul Birukoff és Valentin Bulgakoff (Lev Tolsztoj titkárai), John Dewey, Albert Einstein, August Forel, Sigmund Freud, Arvid Jürnefelt, Toyohiko Kagawa, Selma Lagerlöff, Judah Leon Magnes, Thomas Mann, Ludwig Quidde, Emanuel Rádl, Leonhard Ragaz, Henriette Roland Holst, Romain Rolland, Bertrand Russel, Upton Sinclair, Rabindranath Tagore, H.G. Wells, Stefan Zweig.*

Fordította: Gadó György Pál

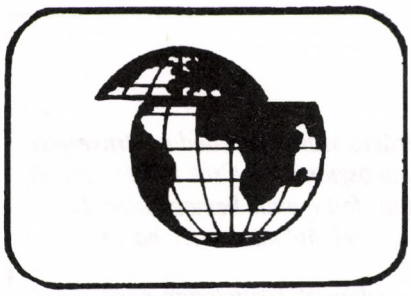

A keresztyének felelőssége a globális gondokért

Három alapvető problémát látok, amely elsősorban fenyegeti a Földet:

1. a fogyasztói életmód,
2. a birtoklásvágy és
3. a hatalomvágy.

1. A fogyasztói attitűd

Földünket a legnagyobb mértékben az veszélyezteti, hogy anyagi javait mértéktelenül fogyasztjuk. Gondoljunk csak bele, hogy annak a kőolajnak, amely (mondjuk) 500 millió év alatt keletkezett, mi nem sokkal több, mint 100 év alatt a „nyakára hágunk”. Borzadjunk el attól a gondolattól, hogy — elsősorban az Ember terjeszkedése és mértéktelen fogyasztása következtében — ma már óránként legalábbis *egy* élőlény-faj végleg eltűnik a Föld színéről. A Globus élővilágának mai állapotát veszélyeztető üvegházhatást pazarló energiafogyasztásunk okozza. A védő ózonréteg hígulásában szintén mi vagyunk a „ludasak” stb.

S ráadásul: amikor a gazdag világ gazdagságáról és mértéktelen fogyasztásáról van szó, akkor ez — a természet kizsákmányolásán, „elhasználásán” túl — még egy további nagyon szomorú dolgot jelent: a szegény világ kizsákmányolását. Elgondolkoztató adat, hogy míg az ún. fejlett világ a Föld teljes lakosságának mindössze kb. 20 %-át alkotja, az általa használt javak a globális éves fogyasztás kb. 70 %-át teszik ki.

A legelgondolkoztatóbb pedig az, hogy a legmagasabb fogyasztói színvonal és a legnagyobb gazdagság a magukat keresztyénnek mondó országokban van. Hogyan tudják elfogadni és eltűrni keresztyén emberek azt, hogy az ő gazdagságuk összefügg mások szegénységével és a Föld tönkretételével? Nyilván nem véletlen, hogy a Pápa egyre gyakrabban — és egyre határozottabban — kiáll a fogyasztói életforma ellen. (Hozzá kell tennem, hogy egyelőre nem nagy sikerrel.)

És még egy szempont, amit Krisztus-hívőként végig kell gondolnunk ezzel a fogyasztói életformával kapcsolatban: vajon a test fontos Krisztus tanításában, vagy a lélek? Ugye a válasz nem kérdéses. S mégis: gondoljuk csak végig, hogy amit az ún. „fejlett nyugati társadalmak” termelnek–fogyasztanak — a Természet és más emberek kizsákmányolása révén! —, annak ugyan mekkora hányada szolgálja a testet, a testi kényelmet és jól-létet, s mekkora része a lelki–spirituális gazdagságot ?

Ide kapcsolódik a ma divatosan hangzó ökoszociális piacgazdaság kérdése is; erről ugyanis egyre többet hallani „zöld” és keresztyén körökben is, leggyakrabban pozitív felhanggal. Én azonban úgy látom, hogy a piaci és a szociális antagonisztikusak. Ez az antagonizmus persze a valóságban feloldódik, s így jön létre ez a „kentaur”: a szociális piacgazdaság.

Miért antagonisztikus a szociális és a piaci? Azért, mert ami piaci, az a versenyre és a kiszorításra épül, ami szociális, az viszont a szolidaritásra és a befogadásra; a piac az egyénről és az énről szól, a szociális a mi-ről és a közösségről. In ultima analisi: a piac a birtoklás és az önzés világa, a szociális pedig a megosztozásé és a szereteté. Festhetjük tehát akármilyen színre a piacgazdaságot, attól az még piac marad; s ha esetleg annak valami „puhább” változata, az is csak arra szolgál, hogy önmagát (mármint a piacot) megvédje.

Ez nem azt jelenti, hogy ellenezném az ökoszociális piacgazdaság megteremtésére való törekvést, hiszen ez föltehetően még mindig a leginkább működő rendszer hosszú távon. Hanem csak arról van szó, hogy mindeközben ne felejtsük el: ennek az egésznek semmi de semmi köze nincs Krisztushoz.

Egyébként nyelvészetileg is árulkodik a szociális piacgazdaság elnevezés arról, hogy valami „trójai faló”-ról van szó. A piacgazdaság főnév, a szociális melléknév. Melyik a fontosabb? — mármint nyelvileg!

2. A birtoklásvágy

A tulajdonra irányultság még a római jogból származik; azóta meghatározó szerepet tölt be életünkben és gondolkodásunkban a tulajdon, a birtok és birtoklás. Nem az a gond, hogy az emberek bizonyos dolgokat birtokolni akarnak, hiszen — életünk fenntartásához — értelemszerűen szükségünk van bizonyos dolgokra. A baj azzal kezdődik, hogy napjainkban — a „fejlett” nyugati társadalmakban és keleti követőiknél — a birtoklás vált az élet vezérfonalává, az élet értékének fokmérőjévé. Ma egy átlag európai ember az

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1994-es hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1994-re ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Jótanácsok

- *A hatalom gyakorlása: Minden politikai ügyeskedés nélkül is egy szavazópolgárt meg lehet nyerni a környezetvédelemnek. Van hatalmunk magunkon.*
- *A jó példa ragadós. Tégy valamit, vonj be egy-két embert, jóbarátot. Aztán írj egy cikket erről, és dobd be a környéken lakók, passzív szemlélők postaládájába. Másnapra az emberek versengeni fognak a teendőkért, és elkezdenek köszönni egymásnak.*
- *A jó ügyek általában érdekes kihívások. Az intelligens ember nem mosópor eladásokból fog megélni. Valami magasabbra vágyik.*
- *Ne legyen időd a rosszra. A jó, megnyugtató, fizikai munka „elrabolja" a rosszra fordítható időt. A biciklizés, például, egybekapcsolja a jócélú közlekedést és a napi szükséges testmozgást; viszont időt von el sok rossz elől. Kerekezés közben például nem lehet veszekedni. Autózás közben, előtt és után lehet, sőt szokás.*
- *Könnyebb jó barátta tenni a szomszédot, mint kerítést építeni. 100 méter kerítés 70000 Ft. Ennyi pénzből, meg a betonozásra fordított időből legalább 100-szor lehet meghívni, megajándékozni a szomszédot, elhívni kirándulni, és közösen sövényt ültetni madaraink nagy örömére. Mutassatok egy szomszédot, aki ennek ellenáll!*
- *Amikor a jövő generáció számára véded a környezetet, támaszkodj anyai/apai ösztönödre. Csak tennél valamit, ha egy ember, mondjuk, fojtogatná, bemocskolná, betegre verné a gyerekeidet. Például mit tennél, ha Te magad vagy ez az ember?*
- *A földi civilizációs rendszerek köztudottan nagyon erősek, és köztudottan nagyon rosszul működnek. Örvendj: Egyetlen porszem is megállíthatja a rossz gépezetet.*
- *Beérnek a dolgok. A fát locsolhatod, a virágait számolgathatod, a legszebb gyümölcsöket dörzsölgetheted, lehelgetheted, mégis az egész egyszerre fog beérni, amikor kell. Ha most valamire gondolsz, a Földön több tízezer ember gondol egyazon pillanatban ugyanarra.*
- *Tégy jót ingyen — nem adózol.*
- *A rosszat tenni ugyanúgy energiaigényes, mint a jót. Még a legrosszabb emberek is el szoktak fáradni estére. Ez az út nem távlatos. Akkor már inkább valami jóban fáradjunk el naponta. Folyománya: Ha a munkád rossz, és csak a szabadidődben erőlteted a jót, az haszontalan túlterheléshez vezet. Gondoskodj, hogy a hivatásoddá legyen a jó, s a többi mind csak ráadás.*

(d.i.)

életét — és bárkinek az életét — annál értékesebbnek tartja, minél többet birtokol a világ javaiból. Persze-persze, tudjuk, hogy a tárgyak birtoklása is érték, de nagy baj, ha ez főcéllá válik.

Érdemes elolvasni erről a kérdéskörről Erich Fromm: Birtokolni vagy létezni? című könyvét, amelyben a szerző gyönyörűen leírja a birtokló attitűd ellentétét azzal a világfelfogással, amely magában a létezésben látja az élet értékét — viszonylag függetlenül a birtokolt tárgyak mennyiségétől.

Akárhogyan is forgatjuk a szót, a krisztusi tanítás nem az anyagi javak birtoklását állítja példának, hanem a szellemieket. Mégis azt látjuk manapság magunk körül, hogy a magukat keresztyénnek mondó emberek is milyen hihetetlen erővel törekszenek a birtoklásra. De nemcsak a „hívő" emberek, hanem maguk az egyházak is. Nagy kérdés, hogy a krisztusi szegénység mint eszmény hogyan egyeztethető össze a javak birtoklására való törekvéssel.

Ezzel kapcsolatban kemény probléma az egyházi vagyonok visszaadása napjainkban; hogy ti. ezek a vagyontárgyak és ingatlanok egyrészről nagyon nagy szolgálatot is tehetnek a keresztyénség eszmevilágának terjesztése érdekében, csodálatos helyei lehetnek az így visszakapott egyházi iskolák a magas erkölcsiségű nevelésnek. De ugyanakkor — elvi szinten — továbbra is érvényes a kérdés, hogy nem mond-e ellent bármiféle — akárcsak relatív — gazdagságra való igyekezet az Újszövetség tanításának.

3. A hatalomvágy

A hatalomban való részesedés veszélyes „szirénének". Rettentő nagy csábítás a hatalom lehetősége. Főleg akkor, ha ez a hatalom a saját nézet-rendszerünk terjesztését segíti. Ezért — de csak ezért — érthető az is, hogy a keresztyének nagy része is törekszik a hatalom bástyáin belülre kerülésre. Szeretnének ugyanúgy hatalommal rendelkezni az emberek életének befolyásolására, mint az állam. S itt van a baj. Hogy ti. éppen ezért az egyház immáron több, mint

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

másfél évezrede összefonódott az állammal. Történelmi tanulmányainkból jól tudjuk, hogy az európai történelem nagy fejezetei szóltak az állam és az egyház vetélkedéséről, hogy melyiküket illeti meg az „első számú hatalom”.

Az állammal való összefonódás napjainkban ismét erős. S ez azért veszélyes, mert megerősít egy téves irányt. A világi hatalom birtoklása idegen a krisztusi tanoktól; ön-ellentmondás a hatalom birtokában és ennek a hatalomnak a segítségével terjeszteni a krisztusi alázat eszméjét. Paradoxon, de mégis igaznak látszik, hogy minél nagyobb hatalmat és hivatalos lehetőséget szerez magának az egyház saját tanainak terjesztésére, annál távolabb kerül saját maga éppen ezektől az eszméktől.

Ma az egyházakban olyan erősen működik a hatalomban való részesedés igénye, hogy még akár az erőszakszervezetekben való együttműködést is elvállalják az állammal való jó kapcsolat jegyében.

Ijesztőnek tartom, hogy az egyházak fokozatosan bevonulnak még a fegyveres testületekbe is, jelenlétükkel legalizálva és „szalonképessé” téve a fegyveres erőszakot (lett légyen az bármilyen célú), ami pedig a krisztusi tanítástól teljes mértékben idegen, azzal antagonisztikusan ellentétes.

Victor András

(Ezt az előadást a szerző a Krisztusi Bioetikai Központ „Bioetikai kérdések keresztény szemmel” c. tanácskozásának 1993. június 19-i ülésén mondotta el, és a szerkesztő kérésére adta át a GAIA Sajtószemlének.)

Felhívás tiltakozásra

1993. szeptember 15-én megkezdte próbaüzemelését egy kavicskitermelő bányaüzem: a PIONEER Kavicstermelő Kft, ausztrál-magyar vállalkozás. Ócsa önkormányzata, felelős társadalmi szervezetek, valamint a falu lakosságának tudta nélkül, tisztázatlan körülmények között, Ócsa fokozottan védett területébe ékelődve.

1975-ben létesült itt egy 3,5 hektáros kavicsbánya — népgazdasági érdekekre hivatkozva —, de a kitermelés 1987-ben megszűnt ugyanúgy, mint a népgazdaság. Ez is nagy károkat okozott a védett terület addig háborítatlan állat-, madár- és növényvilágában, és a lakossági kutak vízszintje is visszaesett.

A mostani PIONEER-ok a kavicskitermelést ki akarják terjeszteni az E5-ös út másik oldalára is, ahol a jelenlegi 3,5 hektárral a nagymélységű bányagödrök kb. 100 hektár tófelületet hagynak maguk után. Figyelem! Ez már nem népgazdaság, itt Kft-k dolgoznak keményen.

A helyzetet az teszi végképp tűrhetetlenné, hogy Ócsa határának egy másik pontján 10 éven át 600 ezer köbméter nehézfémet és egyéb veszélyes, folyékony sűrítményeket tartalmazó anyagot ürítettek le máig is felderítetlen tettesek egy mélyedésbe, ahol egy valóságos szennyvíz-tó keletkezett. A közelben fúrt próbakutakban tejfehér a talajfolyadék, a lakosság egy részének emiatt vízszállító gépkocsikon kell hordani az egészséges ivóvizet.

A Kedves Olvasó és a lakosság tippelhet, hogy a beinduló nagyüzemi bányászat és a bányatavak felé meginduló talajvízáramlás nyomán mi fog előbb megjelenni a kutakban: a tejfehér nehézfémoldat, vagy a kiszáradt kútfenék. A hatóság azonban nem tippel, nem szokása. Szerintük minden rendjén van, legalábbis az engedélyeket megadták.

„Hogy ez a pokoli terv háborítatlan szépségű és életgazdagságú nemzeti természeti kultúránk végét jelenti, és — ugyancsak történelmi távlatokból nézve — a lakosságnak mindig jó megélhetést biztosító termőföldterületünk pusztulásához vezet, az senkit nem érdekel” — így fordul a lakossághoz Juhász Károly, az ócsai önkormányzat környezetvédelmi bizottságának vezetője.

„Kötelesek vagyunk-e a »jó üzlet« idegen érdekeket szolgáló áldozati oltárán feláldozni nemzeti kincsünket, lakosságunkat, a jövő nemzedéket?” — kérdezik abban a felhívásban, melyet a falu tizenegy szervezete és egyházi személyei írtak alá. „Nem igaz, hogy a közömbösség, az érdektelenség és a széthúzás ősi átka ül a falun! A kavicsbánya kérdésének kapcsán talán először van nézetazonosság a polgármester, az önkormányzat, a felelősséget érző társadalmi szervezetek és a lakosság józan gondolkodású emberei között.

Nem szabad engednünk, hogy a helyzet visszafordíthatatlanná váljék!

Sürgősen összlakossági megmozdulást kell szervezni. Meghatározott időben, egy emberként, családostul, mindenféle szállítóeszközt igénybe véve a helyszínre kell vonulnunk fegyelmezett demonstrációra. Tiltakozó táblákkal, faluvédőkkel és jól szervezett rendezőgárdával.”

Ócsa polgárainak és szervezeteinek felhívásában ezt olvassuk:

„A jövőt illetően két út áll előttünk:

1. Összefogunk és cselekszünk, akkor életben maradunk,

2. Vagy földbe dugjuk a fejünket és elpusztulunk.”

És úgy gondolom, előttünk sem áll több út.

(d.i.)

Az Ócsai Tájvédelmi Körzet 1975. szeptember 9-én létesült az Országos Természetvédelmi Hivatal Elnökének 3/1975. sz. határozatával.

Rendeltetése:

„Őrizze meg a táj jelentős értékeit, mocsár és láperdőket, turjánokat és réteket, ezeknek a természetes növénytársulásait és állatvilágát.

Biztosítsa a védett madarak háborítatlan fészkelését és vonulását.

Őrizze meg a táj kulturális értékeit, az ócsai öregfalu műemlék jellegű házait, az öreghegyi nyeregtetős, ollóágas pincesort, a temető régi fejfás részeit. Biztosítsa a tudományos kutatáshoz szükséges természeti feltételeket. Mintaterületként szolgálja természeti környezetünk védelmét.”

Budapest alig 30 km, de legalább 10000 évnyi a távolság. Az ősláp az Alföld jégkorszak utáni arculatát őrzi, s amilyen most, olyannak találták a népvándorlás után itt letelepülő magyarok is. Legfeljebb a víz állt magasabban rajta.

Az óvatlan turistákra jelenleg is leselkedő veszélyek miatt, valamint a védett gémfélék és nádi énekes madarak zavartalan fészkelése érdekében szigorúan védett területek:

— Öregturján és környéke
— Nagyturján és környéke
— Rőkás erdő és környéke

Ezek kiterjedése 1412 hektár és csak szakmai kísérettel látogathatók.

A jégkorszaki maradványként előforduló hegyi elevenszülő gyík a kőrises, lápos turjánosok állata, a homokos területek pedig a réti viperának is otthont adnak.

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György: Isten csudája 2–4
Merza József: Links-liberál 10–13
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (VI. rész) 5–7
Peter Eicher: A római Világkatekizmus istenképe 23
Ifjúsági oldal
Kovács László: „Vére árán..." 8–9
A választások elébe
György Lajos: Jobbra, balra, vagy előre? 10
Erőszakmentesség
Hadkötelezettség elleni kiáltvány (1925) 13
A hadkötelezettség és a fitalaság katonai nevelése ellen (1930) 28
Interjú
Schanda Beáta: Szent László Kórház, Budapest 14–15
Harmadik világ
Márczi Imre: India messze van? 16
Cedrik Prakash levele 16
Gyerekeknek Moha-mese
Tucattörpe 17–18
Családi oldal
Király Ignácz: Egy nagy család portréja 19–22
Elmélkedések
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 24–28
Ökológia
Victor András: A keresztyének felelőssége a globális gondokért . 29–31
Felhívás tiltakozásra 31
Közhelyek
Márciusra: „A pénz nem boldogít, de..." 4
Áprilisra: „A szegénység nem bűn" 26

Eduardas Miezelaitis

Hamu

Lábunknál csontok zúzott szilánkjai barnán,
Mint dárdahegyek rozsdás szilánkjai, egykor
Gyerek-láb volt mind, ugrált, szaladt a réten,
Kergetve lepkét, ösvények hosszán, egykor
Gyerek-kéz volt mind, gyöngéden ölelte nyakát,
Mellét meg vállát anyjának, s nagyobb kezek amott,
Kezek, melyek kisdedet fogtak a mellen, a vállon.
Hamuszín hamu, szél fújja szerte, egykor
Szemek, sírók, nevetők; meggypiros ajkak,
Kacagtak, csókoltak, szóltak egymáshoz szótlanul is.
S e hamu, hamuszín hamu, mind, egykor
Szív volt, mely örülni, aggódni tudott,
S kínban is verni; agyvelő egykor, mely tárolta e szót:
„Élet" amíg csak élt, tárolta e szót,
Míg birkózott a halállal, halálra szántan...
És ott az a hegy, az haj volt azelőtt, haj-hegy,
Melyet borzoltak egykor, becéztek, fésültek,
Befontak egykor, ó hajszál, ó haj,
Melyet virágzó fák tövén csókok borítottak el.
S mind e szívek remegése s boldog álma,
Bánatos szemek, s az ajkak halk nevetése:
Mindez hamu már, hamu már, emberhús-salak,
Kemencék őrjöngő tüzében emésztve, elégve.
Madár száll; szárnya, mely hamuszín szürke,
Lebben a napfényben, rozsdálló drótok felett,
Repülve vérszín rózsához, mely hamuból nőtt ki,
A hamu a rozsdálló drótok közt tárva virágát.
Fáj nekem itt minden, mint soha a lét eddig. Elszállni
Szabadon nem tudok mégsem; mint gránitszilánk,
Tépi a lelkem, s hurcolom magamban.
Szemem el nem fordítom többé a kékellő égtől,
Mely messze valahol kezd felhőket gyúrni megint;
Hamuval színültig telt kezemet emelem:
Ne öljetek végre embert, ne, soha többé...

A litván költő versét Dr. Bán Ervin fordította

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/2. (24.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén állandó tiszteletpéldányt küldünk. Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András
— Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

E számunk grafikáit
Seyfried Hedvig
rajzaiból válogattuk

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

V. évf. 3. szám
1994. június
50,— Ft

Keresztény politizálás?

Papok a hadseregben

Interjú a véradásról

Pax Romana Kongresszus

Moha-mese

Család és apostolkodás

Olvasói levelek

Az utolsó zöld sziget

A szerző előzetes megjegyzései:

Mint az „Érted vagyok"-ban első ízben publikáló szerző, szükségesnek tartom jelezni az alábbiakat:

Nem vagyok a Bokor-közösség tagja. A Bokorral együtt vallom, hogy a jézusi élet hármas sarokköve az adás–szolgálat–szelídség (szegénység– társadalmi kicsiség – erőszakmentesség) s hogy a „csúcsérték" a szeretet. Ugyanakkor sok mindennel nem értek egyet a Bokor elméletében és gyakorlatában.

Tisztelem az „Érted vagyok" elkötelezettségét Jézus iránt, az evangélium iránt, a szegények–elnyomottak–kirekesztettek iránt, a közösségi egyházi megújulás-, a környezetvédelem-, a béke-, a társadalmi igazságosság iránt stb. Ugyanakkor a folyóiratban megjelenő sok írás szellemiségével nem tudok azonosulni — például a számomra gyakran egyoldalúnak vagy túlzónak tűnő egyházkritikája miatt.

Az alábbi írást nem újságban való megjelentetés céljával írtam, hanem barátaim számára foglaltam össze — nagyrészt velük együtt szerzett — politikával kapcsolatos tapasztalataimat. Az „Érted vagyok" szerkesztőinek megjelentetési javaslatára azért mondtam igent, mert lehetségesnek tartom, hogy tapasztalataim mások számára segítséget jelenthetnek a kérdésben való eligazodásban.

Gromon István

Politizáljon-e a keresztény ember?

(Négyéves, hitbeli indíttatású gyakorlati politizálásom tapasztalatai és erkölcsi–teológiai tanulságai)

Az 1980-as évtizedben (kb. 20-tól 30 éves koromig) könnyen válaszoltam a címben szereplő kérdésre. Az egypártrendszerű kommunista diktatúra idején a politizálás csak úgy lett volna lehetséges, hogy csatlakozom egy képmutató, hazug, romlott, a társadalom többségét elnyomó, sötét múltú és sötét jelenű, többségében kiábrándult, cinikus érdekemberekből álló szervezethez. Nem környékezett meg a kísértés, hogy ezt bármilyen megfontolásból megtegyem.

Az 1989-es évtől kezdve azonban rabul ejtett a következő, egyszerű gondolatmenet: – Kívánom-e és elvileg is kívánatosnak tartom-e, hogy a közélet tisztább legyen? – Igen. – De hogyan legyen tisztább a közélet, ha a keresztények, a tisztességes emberek visszahúzódnak tőle, s a közélet irányítását átengedik a tisztességtelen szándékú embereknek?

„Mit kell tennem?" — kérdeztem önmagamtól. Mit kell tennem nekem, „krisztushívő laikus"-nak[1] Kelet-Közép-Európában, Magyarországon az 1990-es években — a társadalmi rendszerváltozás, az erkölcsi-, anyagi-, társadalmi-, gazdasági-, politikai válságból való kiútkeresés éveiben?

1. Saját tapasztalataim

A magam részéről 1989-ben úgy döntöttem, hogy vállalom a politizálást mint keresztény szolgálatot. Pártot választottam magamnak, párton belüli tisztségeket vállaltam, önkormányzati képviselő s kis híján polgármester lettem. Az évek folyamán azonban egyre inkább kikristályosodtak bennem a következő gondolatok, tapasztalatok.

—*A politika, pontosabban a politizáló emberek többsége* valóban „piszkos": önző egyéni anyagi és hatalmi célokért küzd, tisztességtelen módszerekkel. (Akkor is, ha esetenként ennek maga sincs tudatában.) Ezért a politikai életre általában valóban jellemző „minden" rossz: a bizalmatlanság, a gyanakvás, a kétszínűség, a félrevezetés, a hazudozás, a korrupció, a cselszövés, az árulás, a megalkuvás, a megvesztegetések, a viszálykodás, a kíméletlen hatalmi harc, az erőszak, tehát mindaz, amiért a köznyelv a politikát „piszkos dolog"-nak mondja. A fenti jellemzés — meglátásom szerint — minden pártra és a demokratikus jogállam minden hatalmi ágára (törvényhozó hatalom, végrehajtó hatalom stb.) érvényes.

—Az emberiség mai erkölcsi állapotában *a politika törvényszerűségei, sajátos logikája* bizonyos szinten és helyzetekben eleve nem engedik meg az őszinte, nyílt párbeszédet — esetenként még az ember saját barátaival, küzdőtársaival szemben sem. Megfosztanak az őszinte viselkedés, az igazság egyenes kimondásának lehetőségétől, a prófétai szerep betöltésétől. Másfelől pedig — legalábbis bizonyos körülmények között — a politika törvényszerűségei nem engedik meg a megbocsátást sem. (Legalábbis a közösségi szintű megbocsátást: pl. áruló tag megtűrése, visszavétele, vele az őszinte párbeszéd és a bizalom helyreállítása stb.) —A politika így megmérgezi az emberi kapcsolatokat és lehetetlenné teszi az igazi keresztény tanúságtételt.

—*Megmaradhatunk-e tisztán?* Egy bizonyos ideig egyértelműen igen. (Nálam ez pontosan négy évig tartott.) Hosszú távon viszont szerintem kétséges, valószínűnek tartom, hogy nem. Persze, attól is függ: mi fér bele szerintünk a tisztaságba. A legkevesebb, amit előbb-utóbb el kell követnünk: a közvetett hazugság és a megalkuvás lelkiismeretünk, ill. az igazság rovására.

—*A keresztény ember* mindig gyengébb, mint a gonosztevők, ezért a politikai küzdelemben közép- és hosszú távon esélytelen. (Nincs annyi ideje, pénze és energiája a politikára, s főként nem használhatja azokat az eszközöket, mint azok, akik önző egyéni vagy csoportérdekből csinálják a politizálást.) Ezért a valóban keresztény életet élő és keresztény eszközökkel politizáló ember előbb-utóbb minden szinten mindig kisebbségbe kerül, ill. vereséget szenved. (Igaz, hogy ez a vereség még nem feltétlenül teszi értelmetlenné a küzdelmet.) Úgy tűnik tehát számomra, hogy a direkt hatalmi politika harcait rá kell hagyni azokra, akiknek nincsenek a miénkhez hasonló lelkiismereti aggályaik. Mi ne morzsoljuk föl magunkat a tisztességtelen emberekkel szembeni reménytelen harcban. Maradjunk jó sók, ne veszítsük ízünket.

—*A politikai szervezetekben* a kisebb-nagyobb vezető tisztségeket előbb vagy utóbb mindig az erkölcsileg rosszabb s legtöbbször minden szempontból tehetségtelenebb személyek foglalják el. A döntéseket szintén mindig ezek az emberek határozzák meg. A tagság nagyobbik része lustaságból, butaságból vagy számításból kifolyólag ezt nem akadályozza meg. *A keresztény ember így — az őt kötő pozitív erkölcsi korlátok miatt — igen kis mértékben*

(1) A „Christifideles laici" kezdetű enciklika által használt szakkifejezés.

ban van-e a befektetett idővel és energiával.

—*Az emberek (a választópolgárok)* túlnyomó többsége sajnos a politikustól nem a széleskörű társadalmi igazságosság és a közjó szolgálatát, nem a szellem, az ízlés, az ésszerűség, az erkölcs, a felelős élet kibontakozásának segítését várja el, hanem pillanatnyi, vélt vagy valós egyéni érdekeinek — legtöbbször egyoldalú, másokra nem tekintő — védelmét. A keresztény ember — mint politikus — ennek az elvárásnak nem tehet eleget. A választók viszont ebből a szemszögből értékelik és ítélik meg tevékenységét, s ez alapján szavaznak vagy nem szavaznak rá legközelebb. A negatív értékelést csak demagógiával és félrevezetéssel lehet elkerülni. A keresztény ember ezt nem alkalmazhatja, mert sérti az emberi személy méltóságát és szemben áll az igazmondás követelményével.

—A politikában az energia többségét anyagi kérdésekről folytatott vitára, *materiális dolgok körüli harc*ra kell fordítani, holott a keresztény ember számára ezek másodlagosak, mert csak egy a fontos: az Isten országa és annak igazsága. — Egy életünk van...Szabad-e időnket és energiánkat elpazarolni olyan dolgokra, amik nem tartoznak a „csak egy a fontos” kategóriájába? Vagy pontosabban H. Büchele szavaival: „A felelős cselekvés nem követelie meg egyszersmind *a hatékonyság* mérlegelését is, pontosabban fogalmazva esetünkben: az elenyésző mértékű hatékonyságét, sőt... a hatástalanságét...?”[2]

—A politizálás az emberben *rossz tulajdonságokat és rossz indulatokat gerjeszt,* úgymint: hamisság, kétszínűség, önhittség, túlzott magabiztosság, elfogultság, egyoldalúság, részrehajlás, elvakultság, gyanakvás, ítélkezés, megszólás, haragtartás, gyűlölködés stb. Ezek egyrészt megakadályozzák a helyzetek objektív megítélésében, másrészt aláássák emberi kapcsolatait, lelki békéjét, szeretetre való képességét. Túlterhelik idegrendszerét, kikezdik fizikai egészségét.

—A keresztény politizálás (saját definícióm szerint): törekvés a hatalom (egy részének) megszerzésére a közjó érdekében. Csakhogy én, mint a hatalom — kisebb vagy nagyobb részének — birtokosa az általam birtokolt hatalom miatt fenyegetettségérzést keltek azokban, akik az általam birtokolt hatalomból nem részesednek. (Félnek attól, hogy rájuk kényszerítem világnézetemet, viselkedési normáimat, korlátozom őket — akár tiszta, akár bűnös — szándékaik, anyagi céljaik és érdekeik érvényesítésében stb.) Ez a fenyegetettségérzés félelmet kelt bennük. A félelem ellenszenvet, gyűlöletet, a gyűlölet erőszakot... Ezt az erőszakot azzal váltom ki, hogy legalábbis el akarom foglalni előlük a hatalom egy részét, tehát nem az utolsó helyet elfoglalva, hanem kisebb-nagyobb hatalmi pozícióból akarok szolgálni. — Mi keresztények tehát *politikai küzdelmünkkel (=a hatalom egy részének elfoglalásáért, ill. megtartásáért vívott harcunkkal) szándékunk ellenére nem a békét szolgáljuk, hanem — mint potenciális vagy tényleges hatalomgyakorlók — egyrészt irigységet, félelmet keltünk, másrészt viszálykodást, gyűlöletet szítunk.* Tehát békességteremtés helyett még mi is olajat öntünk a tűzre, tovább növelve a viszálykodást, ellenségeskedést, háborúskodást.

A gyakorlati politizálás során szerzett tapasztalataim tehát súlyos kérdést vetettek fel bennem: ha így áll a helyzet, hogyan teljesítsem az Egyház aktív politizálásra felszólító „parancsait”[3]? Kérdéseimre a Szentírás segítségével próbáltam válaszokat találni, s úgy találtam: a Szentírásban sokkal inkább a direkt, hatalmi politizálás ellen lehet érveket találni, mint mellette.

2. Szentírásra alapozott érvek a politizálás ellen

„Ne aggodalmaskodjatok hát, és *ne kérdezgessétek: Mit eszünk, mit iszunk? Vagy: mit veszünk fel?* Ezeket a pogányok keresik. Mennyei Atyátok tudja, hogy ezekre szükségetek van. Ezért *ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s ezeket mind megkapjátok hozzá.*” (Mt 6,31–33)

—A politika viszont döntően a „mit eszünk, mit iszunk, mit veszünk fel” témáival foglalkozik — igaz: társadalmi szinten! Tehát: amit nem keresünk a magunk számára, azt keressük mások számára, a társadalom számára?! Esetleg igen. De meddig, milyen áron? Nem fogja-e a só ízét veszíteni közben? — Nem az következik-e a fenti idézetből, hogy a politika: a szociális, a kulturális, az egészségügyi stb. kérdés megoldása csak másodlagos, csak közvetett, másodlagos cél lehet a keresztény ember számára a fő célra (a saját és a felebarát üdvösségére) való törekvés közben?!

„Márta, Márta, *sok mindenre gondod van és sok minden nyugtalanít, pedig csak egy a szükséges.*” (Lk 11,41–42)

—Azt hiszem, a politika ugyanazt teszi, mint Márta: felőrli magát a sok kevésbé fontos probléma kezelésével, s nem marad ideje, kedve, energiája, hite és szeretete a lényeges dolgokra.

„*Az én országom nem e világból való.* Ha ebből a világból volna országom, harcra kelnének szolgáim, hogy ne kerüljek a zsidók kezére. De *az én országom nem innen való.* Pilátus közbeszólt: —Tehát király vagy? —Te mondod, hogy király vagyok — mondta Jézus. Arra születtem, s azért jöttem a világba, *hogy tanúságot tegyek az igazságról.* Aki az igazságból való, hallgat szavamra.” (Jn 18,36–37)

—Tehát *tanúságot* kell tennünk az igazságról. De vajon ebbe beletartozike az is, hogy nekiállunk ennek az országnak a gondjait, problémáit megoldani?! Mert a politika — legjobb esetben — alapvetően erre irányul.

„Ti vagytok *a föld sója.* Ha a só ízét veszti, ugyan mivel sózzák meg? Nem való egyébre, mint hogy kidobják, s az emberek eltapossák.” (Mt 5,13)

—„Éppen azért, mert az Egyház nem magáért, hanem egészen és kizárólag a világért létezik, nem szabad világgá válnia, hanem meg kell őriznie saját arcát.”[4]

„Erre a Sátán fölvezette (Jézust) egy magas hegyre, és egy szempillantás alatt felvonultatta szeme előtt a földkerekség minden országát. 'Minden hatalmat és dicsőséget neked adok — mondta —, mert hisz *én kaptam meg és annak adom, akinek akarom.* Ha leborulva hódolsz előttem, az mind a tied lesz'.” (Lk 4,5–7)

—Tehát ez a világ a Sátán hatalmában van. A keresztény politika a közjó érdekében szembe akar szállni e világ hatalmasságaival, tehát a Sátánnal is. Csakhogy a Szentírás szerint a gonosszal nem szabad szembeszállni...

„Én pedig azt mondom nektek: *ne szálljatok szembe a gonosszal.* Aki megüti a jobb arcodat, annak tartsd oda a másikat is. *Aki perbe fog, hogy elvegye a ruhádat, annak add oda a köntösödet is. S ha valaki egy mérföldnyire kényszerít, menj vele kétannyira.*” (Mt 5,39–41)

—A keresztény politika lényege viszont — ha jól látom — éppen az, hogy bár nem erőszakkal, de kisebb-nagyobb hatalom birtokában, törvényes „politikai” eszközökkel, taktikával, okossággal stb. megpróbál szembeszállni a gonosszal.

„*Ha valamelyik városban majd üldöznek benneteket, meneküljetek a másikba...*” (Mt 10,23)

—Az előbbi gondolat folytatása is lehet szerintem. Úgy értelmezem, hogy nekünk nem szabad leragadni hatalmi harcokban, hanem tanúságot kell tennünk az igazságról. S ha valamilyen területen megrögzött ellenállásba ütközünk, „nem kell végsőkig feszíteni a húrt”: ki kell térni a hatalmi harc elől, s akár veszni hagyni bizonyos pozíciókat. Persze nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy:

„Még abban az órában felkereste néhány farizeus. Figyelmeztették: Menj el innen, ne maradj itt tovább. Heródes meg akar ölni. Ezt válaszolta nekik: Menjetek, mondjátok meg annak a rókának: Lám, ma és holnap ördögöt űzök és gyógyítok, csak harmadnap leszek

(2) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 78. o.
(3) V.ö. Apostolicam actuositatem 14., Ad gentes 12., Gaudium et spes 75. és Christifideles laici 42. pont.
(4) Herwig Büchele idézi Gerhard Lohfinkot. In: Keresztény hit és politikai ész, 93. o.

készen. Mégis, ma, holnap és holnapután folytatnom kell utamat, mert nem lehet, hogy próféta Jeruzsálemen kívül vesszen el.” (Lk 13,31–33)

— Tehát Jézus az adott szituációban nem állt félre. Szemben az előző saját általános tanácsával: „Ha üldöznek titeket az egyik városban, menjetek a másikba...”

„*Ne mondjatok ítéletet senki fölött*, s akkor fölöttetek sem ítélkeznek! Ne ítéljetek el senkit, s akkor benneteket sem ítélnek el. Bocsássatok meg, és nektek is megbocsátanak.” (Lk 6,37–37)

— Lehetetlen jól és következetesen politizálni úgy, hogy ne mondjunk ítéletet — sokszor még konkrét bizonyítékok híján is — a sötét szándékú ellenfelekről. Ez viszont tilos...

„Így beszéljetek inkább: *az igen, igen, a nem, nem. Ami ezen felül van, a gonosztól való.*” (Mt 5,37)

—A politikában az okosság erénye szembekerül ezzel a követelménnyel. Ott időnként a dolgok logikája és a józan ész kötelezővé teszi a taktikázást, valódi szándékaink elleplezését, a megtévesztést, a kétszínűséget stb. Csakhogy ez számunkra szintén tilos.

„Tudjátok, hogy *akiket a világ urainak tartanak, azok zsarnokoskodnak a népeken*, s vezető embereik éreztetik velük hatalmukat. De a ti körötökben ne így legyen! Ha valaki közületek ki akar tűnni, legyen a szolgátok, és ha valaki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a szolgája.” (Mk 10,42–44)

—Eredményesen politizálni csak a betöltött vezető pozíciók arányában lehet. Vezető pozíciók nélkül a politizálás sziszifuszi küzdelem, elfecsérelt idő. Úgy tűnik viszont, hogy Jézus szerint a világ vezetői mind zsarnokok. Talán azért, mert a világban a vezető pozíciókat csak zsarnoki módon lehet betölteni?

„Tedd vissza hüvelyébe kardodat. *Aki kardot ragad, az kard által vész el.*” (Mt 26,52)

—Más dolog „csupán” prédikálni a hatalmasok erkölcstelenségei ellen, és más dolog akcióba lépni vagyonuk vagy hatalmuk elvevéséért. Ebben az értelemben gondolom, hogy aki szembeszáll az erősekkel, az magának köszönheti, ha az erősek eltapossák, tönkreteszik. (Más dolog azért elveszni, mert hirdettem az igazságot, és más dolog azért bűnhődni, mert tevőlegesen is akcióba léptem a hatalmasok érdekei ellen.) A közjóért folytatott becsületes keresztény politika viszont mire törekedjen, ha nem éppen arra, hogy szembeszálljon a hatalmasok erkölcstelenségeivel?! Ha nem száll szembe, akkor viszont már nem politika...

„...Jaj nektek, gazdagok, mert már megkaptátok vigaszotokat. Jaj nektek, akik most jóllaktok, mert majd éhezni fogtok. Jaj nektek, akik most nevettek, mert majd sírni és jajgatni fogtok! Jaj nektek, ha az emberek hízelegnek nektek! Hisz atyáik is így tettek a hamis prófétákkal.” (Lk 6,24–26)

—Jézus is fellépett, méghozzá nyilvánosan, a gazdagok ellen, de nem látott hozzá, hogy politikai eszközökkel korlátozza a hatalmukat...

3. Mások véleménye

A hivatalos egyházi dokumentumok és a Szentírás mellett igyekeztem a számomra elérhető szakirodalomban is tájékozódni, vagyis hívő keresztény kortársaim véleményét is megismerni. A legnagyobb hatást Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész c. könyve tette rám, valamint a Kereszténység és közélet c. dokumentumkötet egynémely írása. Az alábbiakban ezekből idézek néhány, szerintem jelentős gondolatot.

a) *Herwig Büchele* (az innsbrucki egyetem szociáletika professzora):

„A nyugati ipari államok demokratikus társadalmában a kapcsolatok alapvetően hatalmi-konkurencia viszonyok. Mindenki függ a többiek cselekvésétől — ami persze bármely társadalomban így van —, csakhogy itt eközben senki sem tudja biztosan, hogy miként fog cselekedni a másik. Az ilyen rendszerben csak akkor maradhat fönn bármely hatalmi versenytárs, ha erősebbnek bizonyul, mint ellenfele(i). Ennélfogva mint rivális arra kényszerül, hogy hatalmi eszközöket halmozzon föl, jól tudván, hogy mindenki más így tesz, éspedig azért, hogy a hatalmi, versenyviszonyok közepette tönkre ne menjen, hanem lehetőleg fölényesen helytálljon a riválisok harcában. Mindenki arra »kényszerül«, hogy gyarapítsa eszközeit, és ez a kényszerűség sajátos dinamikát vált ki, miként azt a mezőgazdasági túltermelés vagy a fegyverkezési verseny és annak nap mint nap tapasztalható káros következményei tanúsítják.

A versenytársak visszaszorítására irányuló kényszer, valamint egymástól való szisztematikus elkülönítésük meghökkentően irracionális jelleget kölcsönöz e társadalmi rendszer egészének. Bármi is jelentkezzék zavar, ill. kár formájában,igazolást nyer, mint e *versenyre és egymás lehetőség szerinti visszaszorítására* épülő társadalom működésének szükségszerű föltétele. A társadalmi nyilvánosság, de alkalmanként a kormány és a parlament is csupán szelektív módon észleli a torzulásokat, azaz csakis olyan módosításokat kezdeményez, melyek mit sem változtatnak a vezérlési rendszer egészén, és érintetlenül hagyják a kölcsönös visszaszorítás gyakorlatát. Az uralkodó magatartás

Májusi közhelyünk

„Az idő pénz”

Ez egyike azoknak a közhelyeknek, melyek nem takargatják mondanivalójukat, hanem világosan közlik a szavak mögött rejlő mentalitást (másfelől pedig egyike azoknak a közhelyeknek, melyek a legközvetlenebbül fejezik ki a közhely-mentalitást).

Az idő voltaképpen egész életünknek a szimbóluma, hiszen az életünk bizonyos értelemben azt jelenti, hogy egy meghatározott időponttól egy másikig itt tartózkodunk a világban. Amire felhasználjuk a rendelkezésünkre álló időt, az az életünk. Mondd meg, mire gondolod felhasználandónak az időt, és megmondom ki vagy! Még inkább: Mondd meg, mire használod fel az idődet, és megmodom, ki vagy! *Az időnk értelme az életünk értelme!* Akinek „az idő pénz” annak az élete értelme a pénz. Nem a család, nem a barátok, nem a tudomány vagy a művészet (a rászoruló embertársakról nem is szólva), mégcsak nem is a munka vagy a szórakozás, hanem a pénz. S talán jó okkal feltételezzük, hogy még a pénz sem döntően azért, hogy ezt vagy azt vásárolhasson, vagy utazhasson, hanem magáért a pénzért, a pénz birtoklásának tudatáért.

Minden korban voltak és lesznek ilyen emberek, és érdemes eltöprengeni azon, hogyan lesz valaki ilyenné, ill. hogyan képes így élni, ezzel a mentalitással és a belőle fakadó magatartásmóddal? Hogy lehet az, hogy valaki az egész életét mélyen az ember alatti szinten éli le, s úgy hal meg, hogy fogalma vagy sejtelme sem volt arról, mit jelent embernek lenni? Hogy lehet az, hogy ilyen emberek tömegével, tíz- és százmilliószámra léteznek, ha nem is éppen amiatt, hogy a pénz az életük értelme? Hanem egyszerűen a vegetálás miatt. Hogy van az, hogy minden más létező léte aktualitás, csupán az ember léte az, ami többnyire merő potencialitás? Eljut-e valaha az emberiség az emberré válás fokára, még mielőtt elpusztítja önmagát?

—n—s

szetrombolás, munkanélküliség, új keletű társadalmi szegénység, fegyverkezési hajsza) azonban *csak akkor szüntethetők meg, ill. kerülhetők el, ha magán a vezérlési rendszeren, tehát a társadalom uralmi- és versenyjellegén hajtanának végre lényegi változtatásokat.* Noha napjainkban egyre erősödik az a belátás, mely szerint a jelenlegi vezérlési rendszer nem képes megbirkózni az imént felsorolt káros következményekkel, ám a befolyásos társadalmi csoportok érdekeinek mérlegelése mégiscsak arra az eredményre vezet, hogy éppen e vezérlési rendszert nem szabad a legcsekélyebb mértékben sem módosítani...” [5]

[Közbevetett megjegyzés: „...Mindezen túl megbocsáthatatlan gőg úgy vélni, hogy a fönnálló társadalmi struktúrák egész valójukban romlottak és elidegenedettek. Az életnek számtalan értelmes, szervesen kibontakozott formája lehetséges a létező társadalom keretei között, és sok mindent érdemes megőrizni.”[6]]

„...Manapság egyre többen teszik fel maguknak a kérdést: *milyen intézményes formában érvényesíthetnék elkötelezettségüket egy olyan társadalom életében, mely jelenleg a pusztulás felé tart.? El lehet-e jutni a váltókhoz, és át lehet-e azokat állítani, ha még sokrétűbben vesznek részt különféle polgári kezdeményezésekben, a meglévő pártok átalakításában, a közvetlen népakarat kinyilvánításában a leglényegesebb, az egész ország sorsát érintő döntésekkel kapcsolatban; vajon új, politikai pártokként fellépő szerveződési formák szükségesek ehhez, olyan mozgalmak, melyek a közvetlen demokráciát célozzák meg, avagy napjainkban feltárulkozik-e — éppen a keresztények előtt — egy egészen más és egészen új út is?...*”[7]

„...Isten az embert ki akarja szabadítani a belső romlás logikája által uralt társadalomból (»Egyiptomból«), és egy másik, teljesen újszerű társadalom »áldott országába« akarja elvezetni. Ez az »ország« ma konkrétan a *keresztény közösségeket* jelenti, persze más arculattal, mint amilyennel manapság a társadalom egyéb közösségei többnyire rendelkeznek; olyan *»kontraszttársadalmat«* alkotó keresztény közösségeket, amelyek lényegében az ember életének minden területét átölelik...”[8]

„...Jézus éthosza nem... a világra mint egészre irányul. *A világra ugyanis mint egészre egy új társadalmi és életrendet csak erőszakkal lehetne rákényszeríteni. Ez pontosan ellentmondana az Isten uralma belső lényegének...* — Itt semmiképpen sem csupán az uralkodás *helytelen* használatáról van szó, hanem sokkal alapvetőbb dologról: arról, hogy *az uralkodás minden formájáról le kell mondani. Ezt* persze *egyetlen államtól sem lehetne elvárni,* mivel ha így tenne, talán önmagát szüntetné meg (Mk 10,45). Az Egyházat azonban éppen ilyennek gondolta Jézus...” — „Mivel jelenlegi világunk társadalmai nem adják fel az erőszak (legjobb esetben a jog által szabályozott és korlátozott erőszak) struktúráit, s — azoknak a szabadságára tekintettel, akik nem akarják elfogadni az evangéliumot — még csak nem is szabad feladniuk, ezért az Egyháznak szükségszerűen *kontraszt*társadalomként kell léteznie.”[9]

b) *Szekeres János* (a pécsi JPTE tanára):

„Az igazi keresztény — hite és képessége szerint — *szolgálatot teljesít, és nem politikai hatalomra tör.*

Másokon segíteni, szolgálatot teljesíteni természetesen csak kisebb-nagyobb *közösségekben* lehet. A társadalomban kialakult ennek az intézményrendszere. Így, gondolom, fel sem merülhet az a kérdés, hogy az ember vállaljon-e *közéleti* megbízatást. A dilemma akkor kezdődik, amikor a *politikai* szereplést mérlegeljük. Bizonyos mértékig eligazíthat, ha a politika fogalmát pontosítjuk. Tág értelemben *érdek- és akaratérvényesítési törekvést jelent, az államhatalom eszközeinek felhasználásával.*

Véleményem szerint ezek alapján egy diktatúrában tartózkodni kell a politikai szerepektől. De demokratikus viszonyok között sem egyértelmű a válasz. Mivel a keresztény ember az emberiség szolgálatát vállalja az evangéliumi értékrend alapján, nem osztathatja meg úgy önmagát, hogy választói réteg-érdekeket képviseljen ügyeskedéssel. A politikai furfangot pedig eleve kerülnie kell, hisz irtózik tőle. Ez nem azt jelenti, hogy nem használ fel politikai fórumokat arra, hogy az igazságtalanságok ellen a kisemmizettek nevében szót emeljen, ha szükséges.

A politika azonban attól még nem lesz keresztényi, ha néhány vallásos ember politikusként kompromittálja magát. Viszont attól, hogy keresztényszívű emberek alighanem többségben vannak a társadalomban, szükségszerűen keresztényivé válik a közélet...

Mindebből az következik, hogy a fogékony lelkeket kell megcéloznunk, s az Evangélium két évezredes értékei alapján kell a jövőt építenünk. Ennek pedig *nem a Parlament* az igazi terepe...”[10]

c) *Dobos Marianne* (újságíró):

„Jean Lacroix szerint... 'szeretni annyit tesz, mint megígérni és elhatározni, hogy a szeretett lénnyel szemben sosem alkalmazok *hatalmi* eszközöket'... A szeretet a hatalmas, márpedig *a szeretet hatalma éppen a hatalom gyakorlásáról való lemondás, a szó teljes értelmében. Az, aki lemond a hatalom gyakorlásáról, nem parancsol, hanem kér...*”[11]

4. Konklúzió

A közéleti *felelősségvállalás* egyértelműen minden keresztény ember számára kötelező. Elsősorban a *példamutatás,* esetenként talán a nyilvános *állásfoglalás, szavazás, választás* szintjén. A profi politizálás (pártmunka, közéleti tisztségek betöltése, képviselői, törvényhozói munka, hatalomgyakorlás) azonban, úgy vélem, a keresztények számára nem megfelelő eszköz. A politikai harc folytatását hagyjuk rá azokra, akik a hatalom eszközeiben hisznek, ill. akik azt jóhiszemű, de téves meggyőződésből vagy tisztességtelen célból használni kívánják. Hadd vívják az általunk elfogadhatatlan harcot — a mi részvételünk nélkül, viszont a mi szükség szerinti kritikánk kíséretében...

Mi pedig azt, amit a politika eszközeivel nem tudunk kellő hatékonysággal, tiszta lelkiismerettel és lelki békével szolgálni, próbáljuk meg a mi sajátos keresztény eszközeinkkel előmozdítani: jó szándékú emberek keresztény közösségekbe gyűjtésével, imádsággal, egymás iránti testi-lelki szolidaritással, karitatív-, oktatási-, missziós-, evangelizációs tevékenységgel stb. Amit nem tudunk a társadalom egészére ráerőszakolni, azt valósítsuk meg mi keresztények egymás között: az adásra, szolidaritásra, szolgálatra, erőszakmentességre, toleranciára épülő „szeretet civilizációját”[12].

Vagy másképp fogalmazva: a közélet iránti felelősségünket mindenekelőtt az Isten Országának keresésével és építésével gyakoroljuk.

Ha ezekkel az eszközökkel nem sikerül egyik napról a másikra megváltoztatni a társadalmat, tisztává tenni a közéletet vagy magát a politikát, az nem a keresztények bűne, nem az ő „félrehúzódásuk” miatt van, hanem a sok emberi gonoszság miatt. A diktatúrák esetleges kialakulását, s ezen keresztül a forradalmak, háborúk kirobbanását a — közvetlen, profi, hatalmi — politizálás eszközeivel sem tudnánk adott esetben megakadályozni. Csak azt érnénk el, hogy a só ízét veszti. ...S akkor nem való másra, mint hogy kidobják és eltapossák.

---

(5) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 72–73. o.
(6) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 80. o.
(7) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 80. o.
(8) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 84. o.
(9) Herwig Büchele: Keresztény hit és politikai ész, 85. és 87. o.
(10) Szekeres János: Helyünk a közösségben In: Kereszténység és közélet, 41–42. o.
(11) Dobos Marianne: „Contemplata tradere” In: Kereszténység és közélet, 52. o.
(12) II. János Pál pápa kifejezése.

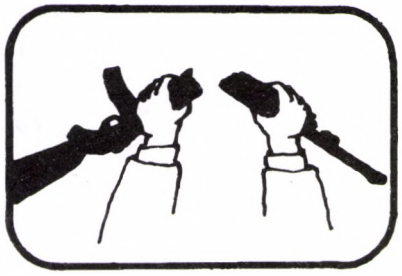

Csapody Tamás

Lelkészség a hadseregben

Nem lehet pontosan eldönteni hogy a *honvédelmi tárca* vagy az *egyházak* (elsősorban a római katolikus egyház) kezdeményezték-e elsőnek a Katonai Lelkészi Szolgálat (KLSZ) bevezetését, ill. azt, hogy melyikük akarta azt jobban. Mindenesetre együtt kopogtattak a Parlament ajtaján, amely hamar kinyílt, és a törvényhozás hamar rábólintott az állam és a fontos egyházak érdekazonosságára. A demokratikusan megválasztott parlamentnek ugyanis egyetlen pártja, egyetlen tagja sem tiltakozott bevezetése ellen, sőt a felekezeti jogegyenlőség, a lelkiismeret és vallásszabadság érvényesülésének újabb megnyilvánulását, egy alapvető emberi jog érvényre juttatását látták benne. A konstruktív ellenzékiséggel nem vádolható *liberális pártok* a laktanyán belüli csoportos vallásgyakorlás bevezetésével kapcsolatban mutattak némi ellenállást, de nem tartották kívánatosnak harcba szállni a KLSZ bevezetése ellen, vagy a *másfajta* bevezetéséért. Nem küzdött senki azért, hogy a csehek által is követett német gyakorlat, a hadseregen kívüli, attól *teljesen függetlenül* működő tábori lelkészi szolgálat létesüljön hazánkban. (A megkérdezett nagy és kisegyházak tagjai közül csak az evangélikusok és a Jehova tanúi gyülekezeti tagok szavaztak nagy arányban (58,8 % és 50 %) a KLSZ bevezetése ellen.) A *sorkatonák* és a *hivatásos katonák* többsége egyáltalán nem fogadta kitörő örömmel a KLSZ felállításának gondolatát, sőt többségük, a hivatásos katonáknak pedig döntő többsége a laktanyán kívüli vallásgyakorlást tartotta megfelelőbbnek. A polgárok — akiknek egyébként közel fele legszívesebben el sem menne katonának — többsége támogatta a KLSZ megszervezését.

A katonalelkészet néhány problémája

A KLSZ bevezetésével kapcsolatos állami, egyházi és állampolgári lelkesedés mellett talán nem érdektelen számba venni néhány ezzel ellentétes felvetést is. Nem nehéz észrevenni ugyanis, hogy az egyházi és világi hatalom (hatalmak) rendszerváltás utáni egyik legfontosabb *új szövetségéről* van szó, hogy egy világi hatalom lépett szövetségre egy világi hatalommal rendelkező vallási hatalommal, hogy a hadsereg mint totális szervezet lépett szövetségre egy másik, a társadalom életét szintén befolyásoló totális szervezettel. Azt nehéz eldönteni, hogy a KLSZ fölállításával a hadsereg integrálta-e a történelmi egyházakat vagy a történelmi egyházak a hadsereget, de az biztos, hogy a trón és az oltár, a fegyver és a kereszt ismét elkötelezte magát egymásnak. Az állam erőszakszervezete megegyezett a lelkek erőszakszervezeteivel abban, hogy ezen a világon fegyverrel kell védeni a békét, hogy katonaként jól kell szolgálni a hazát, hogy a haza védelme, a haza szeretete fontosabb, magasabbrendű parancs, mint a „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!”.

A liberális, a nem vallásos beállítottságú, pragmatikus *pártok* és *szervezetek* ne vették volna észre, hogy a nagy nehezen pártsemlegessé tett hadsereg, hogy a depolitizált hadsereg, a politikai tisztektől és az ateista ideológiától végre megfosztott hadsereg a „kapun belüli” KLSZ-szel elveszítette annak lehetőségét is, hogy ideológiamentes — a jelen pártpaletta ismeretében pedig kimondhatóan — pártsemleges legyen, ill. maradjon? Ki gondolja ugyanis komolyan azt, hogy az a katolikus egyház, amely a szószékről politizál, amely kopogtató cédulákat tölt ki és gyűjt a templomokban és templomok előtt, amelyről nemcsak Lezsák Sándor, de mindenki tudja, hogy egyértelműen és nem titkoltan MDF és KDNP párti, amely nyíltan és magától értetődően keresztény Magyarországot akar, vagy azok *az egyházak*, amelyek Horthy Miklós és Antall

József temetésén aktív politikai szerepet is vállaltak, s azok a papok, akik ezért állami kitüntetéseket kaptak, vagy azok az egyházi elöljárók, akik a volt egyházi ingatlanok vagy az iskolai hitoktatás kérdésében képtelenek voltak önmérsékletet tanúsítani, azok majd pont a hadseregben fognak ideológiai- és pártsemleges módon viselkedni? Nem az történik, hogy az egyszerre hivatalosan és nem hivatalosan ateista hadsereg időszakát a hivatalosan és nem hivatalosan keresztény hadsereg időszaka váltotta és váltja fel? Nagyot téved az az értéksemlegesen gondolkodó valaki, aki azt állítja, hogy csak ideológiai helycsere történt, vagy az a pártsemlegesen gondolkodó valaki, aki azt állítja, hogy a „keresztény” pártok jelentős előnybe kerülnek ezáltal, s hogy ez sérti az esélyegyenlőséget, a demokratikus berendezkedést, a hatalomhoz való hozzájutás esélyét? Állítható-e, hogy az állami intézményben és állami pénzen, hatalmi struktúrába beágyazottan végzett egyházi pasztoráció kellőképpen ellensúlyozza az elmúlt 40 plusz 4 év egyházi presztízsveszteségeit és a „szekták” előretöréséből származó létszámveszteséget?

A számarányukat tekintve *kis egyházak* miért épp a hadseregben végzett lelkészi szolgálat igenlésében akarnak túltenni a létszámukban nagy egyházakon? Nem akarnak kimaradni a lelkek 12 hónapos „újrafelosztásából”? Az esetleges kimaradással nem merik vállalni a hazaárulás, a nemzetietlenség, a hazaszeretetlenség hamis vádját? Századunk világháborúiból ezen egyházak egyikének sem sikerült levonnia azt a következtetést, hogy talán nem szerencsés a lövészárok minkét oldalán azért gyóntatni, áldoztatni, könyörögni, azért misézni, hogy az egyik katonaember bűntelennek gondolva magát megölje a másik katonaembert, aki bűntelenségének és igazának tudatában az ő életére tört? Valamennyiük egyetlen Istenének kihez kell szegődnie? A szlovák vagy magyar katolikus egyház papját, a magyar protestáns vagy az erdélyi protestáns, román vagy szerb görög katolikus lelkészt kell-e meghallgatnia a közösnek mondott Istennek? Vagy talán a hadsereg nem a fegyverfogásra, az ölésre, ha kell, a „Gyilkolj!” parancs gondolkodás nélküli végrehajtására szocializál a legnagyobb békében is? Vagy nem a kölcsönös elrettentés része-e a minden oldalon felállított tábori lelkészi szolgálat?

Ki tudná cáfolni, hogy az egyházak az erőszak által biztosított, speciális lelki és fizikai erőtérben tudnak a KLSZ révén dolgozni, s a hely és a helyzet sajátosságánál fogva, ilymódon megvan az esélyük arra, hogy nagyobb hatásfokkal tudjanak dolgozni, mint a hadseregen kívül? Cáfolható-e, hogy az egyházak egy olyan, eddig nem volt utolsó nagy lehetőséget kapnak az államtól a KLSZ felállításával, amely még a felnőtt kor elérése előtt jelentősen befolyásolhatja az ifjúságot, s ilyenformán nyerjenek utánpótlást s nyerjenek segítséget helyzetük társadalmi stabilizálásához? Lehet-e erre azt mondani, hogy esélyegyenlőség van (ha jogegyenlőség van is), hogy ezt hívják tisztességtelen versenyhelyzetnek, hogy állami segédlettel, azaz világi erőszakhatalom segítségével történik a hitterjesztés?

A *sorkatonák* ne látnák, hogy azáltal, hogy közéjük és a hivatásos katonák közé ékelődik a katonai hatalommal és nem formális hatalommal egyaránt rendelkező tábori lelkész, s ezáltal egy olyan, a hadsereghez mindenkor lojális közeggel veszik őket körül, amely a minimumra csökkenti amúgy is szűkre szabott érdekvédelmi lehetőségeik határait? A rosszul fizetett hivatásos államány, amelynek kb. 90 %-a az ateista MSZMP tagja volt, s amely nem kedvelte a vallásos kiskatonát, most mihez kezd az új azonosulást elváró előírásokkal, a neki alá nem rendelt, de mégis felette álló civil-tiszt-lelkészekkel, az eddig utált kategóriába sorolt, most pedig kollegiális helyzetbe került lelkészekkel? ☞

1994 januárjában felállt a Honvédelmi Minisztériumban működő, a HM közvetlen felügyelete alatt, ezen belül a honvédelmi miniszter és a helyettes politikai államtitkár elvi irányítása és a helyettes államtitkár funkcionális irányítása alatt működő Katonai Lelkészi Hivatal (KLH), s a neki alárendelt Katonai Lelkészi Csoport. Valamennyi bejegyzett vallási felekezet számára lehetőséget biztosítanak arra, hogy a laktanyákban lelkigondozást végezzenek, de jelenleg 7 lelkésszel csak a történelmi egyházak vesznek részt a KLH munkájában. A katonai kerületek parancsnokságain és a katonai főiskolákon, továbbá a katonai kórházakban katolikus és protestáns esperesek ill. lelkészek dolgoznak. A felsoroltakon kívül a kisebb létszámú katonai szervezeteknél a helyi lelkészek mint kisegítő tábori lelkészek is besegítenek majd a munkába. (Tervezik a nagy létszámú helyőrségekben a helyőrségi lelkészség felállítását is.) A főállásban foglalkoztatott lelkészek és rabbik száma jelenleg mintegy 30 fő, míg a szervezet teljes kiépülésekor kb. 80 fő lesz (9 r.k. pap, köztük 2 püspök, 39 protestáns lelkész és 2 rabbi, köztük 1 vezető rabbi, továbbá a tábori lelkész állomány kiegészül még majd 9 gépkocsivezetővel is.) A KLSZ főállású lelkészei hivatásos katonák, akik rendfokozatot kapnak (tábornokok és tisztek lesznek), katonai egyenruhában járnak és rendfokozatuknak megfelelő fizetést kapnak, de kézifegyvert nem hordanak. Alárendeltségük kettős: egyrészt a honvédség feladataival, működési rendjével összhangban kell dolgozniuk, mint katonákra érvényesek a katonákra vonatkozó jogszabályok, be kell tartaniuk a parancsnokok által előírtakat, másrészt a lelkészi szolgálat feladataival össze nem függő más feladatok elvégzésére nem kötelezhetők, tartalmi munkájukat a honvédségtől független egyházi felügyelet irányítja, s tábori lelkész szolgálati elöljárója és alárendeltje csak tábori lelkész lehet.

(Borovi József: A valláserkölcstani nevelés a tábori lelkészet intézményében. In: Katonaetika, Zrinyi kiadó, Bp. 1993., 219. o.)

A tábori lelkész feladata többek között a hit és kegyességi élet, a vallásgyakorlás segítése, misék, istentiszteletek, biblia- és imaórák megtartása, egyéni és közösségi lelkigondozás, lelkigyakorlatok, katonai zarándoklatok szervezése, iratmisszió, szociális és karitatív tevékenység, a katonák családtagjainak gondozása, egyházi szolgálatok (pl. gyóntatás, keresztelés, bérmálás, házasságkötés) ellátása. De a lelkész feladata az is, hogy „tematikus rendezvényeket, előadásokat szervezzen vallási témákról, időszerű egyházi, társadalmi kérdésekről”, életismereti oktatást tartson, amelynek „keretein belül a humánum, az erkölcsiség, a nemes emberi magatartás, a bajtársiasság és közösségi szellem kérdései szerepelnek”, „az előforduló feszültségek, konfliktusok forrásait felismerje, megelőzze, elhárítsa, szükség esetén kezelje, levezesse”, „bizalmi fórumot biztosítson a tisztek és katonák számára”, olyat, „ahová vallási és emberi gondjaival mindenki elmehet abban a tudatban, hogy ügyét teljes korrektséggel és titoktartással kezelik”, „a vezetés szándékait közvetítse, másfelől a parancsnokokat tájékoztassa a titoktartás és korrektség jegyében a katonákat foglalkoztató gondokról, feszültségekről”, az újoncok beilleszkedését elősegítse.

(Borovi József: i.m. 220. o.)

Az egyházak és a hadsereg

De talán nem is a felvetett kérdések jelentik itt a legfontosabb problémát, hanem az, amit sem a honvédelmi vezetés, sem pedig az egyházak nem is próbálnak titkolni, amit *Borovi Jenő* római katolikus teológiai professzor, a téma legjelesebb egyházi szakértője, a magyar tábori lelkészet történetéről írt könyvében úgy fogalmaz, hogy az egyházak legfontosabb feladata az, **„hogy olyan szemléletmódot adjanak, amely meggyőz arról, hogy a katonai szolgálat Isten rendelése”**. Ebből a teológiailag is vitatható szemléletből eredt, hogy az egyházak Isten rendelésének tekintették a háborúkat és világháborúkat, továbbá szívvel-lélekkel támogatták, sőt esetenként magasztalták is azokat. A történelmi egyházak Magyarországon (1951 után) 1994-ben újból legitimizálnak egyházilag is egy totális, hierarchizált erőszakszervezetet, puszta jelenlétükkel tudatosan és önként vállalják, azaz minden hívő számára problémamentesen vállalhatóvá teszik ezt az intézményt, s azáltal, hogy belülről építik és támogatják, szalonképessé teszik azt sokak számára. Aktívan hozzájárulnak ahhoz, hogy minden magyar állampolgár evidensnek gondolja, hogy az ország nemzeti jövedelmének 2,3 %-át (1993-ban 64,5 milliárd forintot) a hadsereg emésszé fel, hogy fenn tudjon maradni régiónkban az egymás fegyvereitől való félelem, az erőszakban való hit, a minden hadsereg által cáfolt, de minden hadseregben létező ellenségkép. A katonalelkészek szociális, karitatív, konfliktusfeloldó szerepük által segítséget nyújtanak ahhoz, hogy ez az erőszakszervezet minél jobban, olajozottabban működjön, azaz a hadsereg minél inkább hadra fogható legyen. Fölkészítik a fiatalokat a haza fegyveres szolgálatára, segítik őket a katonai szolgálat konfliktusmentes ellátásában. Ha a hadsereg nem tudná „betörni” az állampolgárt, akkor a lelkész segít a „megdolgozásban”, a dolgok beláttatásában. Elviselhetővé akarja tenni a katonai szolgálatot ahelyett, hogy magát az embertelen struktúrát kísérelné meg megváltoztatni. Az egyént akarja képessé tenni arra, hogy elfogadja az elfogadhatatlant. Szakralizálja, Isten rendeléseként mutatja be, transzcendens távlatokba emeli a katonai szolgálatot, a fegyverek győzelmére felesküdött életformát. Az egyházak ilymódon, ebben a vonatkozásban, az állam intézményeként funkcionálnak és a hadsereg alcsapataként működnek, a hadseregnek azt a szellemi, lelki többletet adják meg, amit az létezésénél fogva a saját erejéből képtelen produkálni. A hadsereggel, a hadsereg céljaival való teljes vagy részleges azonosulást, amit a legdurvább erőszakkal sem lehet elérni, azt a jelen formában felállított Katonai Lelkészi Szolgálat, a történelmi egyházak a katonák lelkigondozásával, a vallás eszköztárával, a szeretettel próbálják elérni.

Beszéd roham előtt

Vitéz Bajtársak!

Kemény menetek, megpróbáló áldozatok után elérkeztünk ahhoz a pillanathoz, amikor az ezeréves magyar erőnek és bátorságnak ismételten példát kell mutatnia Istenért, Hazáért és a keresztény világ megmentéséért folytatott ádáz küzdelemben.

Történelmi küldetésünk nehéz feladatainak véres harcaiban a magyar honvéd mindig becsülettel helytállt, és ahol a viszonyok úgy kívánták, kemény öklével lesújtott. Egész történelmünk ezeknek a hősi cselekedeteknek csodálatos láncolata.

Ma hajnalban terepkutatóink és járőreink jelentései alapján olyan ellenséges csoporttal állunk szemben, amely hosszú hetek óta agyafúrt konoksággal és embertelenséggel, minden emberi érzést megcsúfolva ritkította sorainkat. Elhunyt bajtársaink köztünk élő szelleme, árván maradottaik panasza is arra késztet mindnyájunkat, hogy az ilyen elvetemült hordát tönkretegyük, magyaros keménységgel rásújtsunk!

Vitéz Bajtársak! A haza értéke mindig attól függ, milyen elszánással, rámenős szellemmel, fegyelmezett akarattal és megrendíthetetlen győzni akarással rontunk rá az ellenségre. Fegyvereink és küzdelmeink felett itt virraszt a Magyarok Istenének áldó szeretete és jósága, a Seregek Urának hatalmas segítő jobbja. Ezideig mindig mint a magyar őserőt képviselő elszánt és csak győzni tudó bajtársaimat, küzdő testvéreimet láttalak Bennetek. Velünk együtt immár készen állnak derék és képzett tüzéreink, hogy halálesőt zúdítsanak az ellenségre, hogy lerombolják az akadályokat, hogy utat nyissanak tarackaikkal, aknavetőikkel, gépágyúikkal és páncéltörőikkel a rohamozó gyalogságnak. Már ott látom szemetekben, elszánt és biztos kezű géppuskásaim, a halálos trillát, amint félelmetes sorozataitokkal rendet vágtok a vad csordában. Már hallom zúgni repülőink merész légcsavarait, hogy halálos bombáikkal kiforgassák a bunkerek alvilági söpredékét. Már ott kúsznak aknaszedő árkászaink és robbantó utászaink, hogy a halálmezők dzsungelében biztosítsák a rohamozó honvédek biztos diadalát.

Együtt van itt egységben és harmóniában minden magyar szív és erő, csak most rajtatok múlik a végső harc kimenetelének sikere. Szurony, kézigránát, géppisztoly és mindenben segítő puskatus, lendüljetek, cikázzatok és irtsatok minden magyar ellenséget!

Ott lenn a völgyben vár ránk az Isten megcsúfolt temploma, ott a hegyoldalon kis szegényes kunyhókban, vermekben várnak az öreg muzsikok és dalosajkú kis orosz gyermekek, hogy megvigyétek nekik az Istent, erkölcsöt és szabadságot!

Vitéz Bajtársak, harcba induló Testvérek! Isten és a nemzet szeme rajtatok és veletek! A biztos győzelem szent bizodalmával kísér mindnyájatokat a jól megharcolt küzdelem megpihenéséig a Ti parancsnokaitoknak és a Ti tábori lelkészteknek szeretete és büszke hite!

Áldás és győzelem fegyvereitekre!

(Katonai lelkipásztorkodástan, szerk. Kertész Gyula táb. főesp. Egyházi eng.: R.k. táb. püsp. 1138/1942 sz.
Részlet a 16., Beszédminták c. fejezetből, 174–175. old.)

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból (VII., befejező rész)

Ez a kivételes intuíció rejtőzik azonban Jézus legtöbb példabeszédében, azért pszichológiai szemszögből itt néhány szót kell ejtenünk alapvető értelmezésüket illetően. Ezek nem parabolák és nem allegóriák. Egyszerűen hiányzik az az irodalmi műfaj, amelybe varratmentesen be lehetne sorolni őket. *A mi tézisünk az, hogy Jézus példabeszédei „aktív imaginációk”.*

Először is, miért **„imaginációk”?** Akár olvassuk, akár halljuk Jézus példabeszédeit, mindenképpen „látjuk” őket: úgy peregnek le előttünk, mint egy film. Rögtön történéssé és cselekvéssé válnak számunkra. Miért? Mert eredetileg Jézus számára is történések és cselekvések voltak. Azt mesélte el, amit „látott” és „nézett”. A cselekmény belső szemei előtt pergett le. — Ez az imagináció, melyet a puszta fantáziálástól az irányított érzékelő vonatkozás koncentrált közvetlensége különböztet meg.

Mint ismeretes, az álmok mellett a tudattalan még sokféle módon tud hírt adni önmagáról, s ezek egyike az imagináció. Éber, de koncentráltan befelé irányított tudat esetén a mélységi cselekmény „látó szemeink” előtt játszódik le; nekünk aztán csak „utána kell mondanunk”. Ilyen „utánamondások” Jézus példabeszédei; bennük maga a *teremtői mélység* beszél. Innen van hatásuk közvetlensége, mert kerülők nélkül, érzelemtől érzelemhez szólnak. Innen van pregnáns (szabatos, találó, hatásos) voltuk, mert a tudattalan csattanós rövidségével, tömörségével szólnak. Innen jelentőségteljes képeik és folyamataik messzemenően archetipikus jellege, s mindenekelőtt eseményjellegük. „Történések”, éppúgy, mint az álmok. Ezek is, azok is numinózus mélységből erednek.

De miért **„aktív”** imaginációk? *Egyrészt* a bevetett koncentráció miatt. Arról a figyelemről van itt szó, amely határozott irányultság és önmagát vetítés, egyben semmiképpen sem „görcsös koncentrálás” vagy „kínos erőfeszítés”. *Másrészt* mert az imagináló maga cselekvő figuraként aktívan beavatkozik a történésbe, úgyszólván „együtt játszik” azzal. Amint álmunkban látjuk („kívülről”), hogyan veszünk részt mi magunk is („belülről”) a cselekményben. Az imagináló ugyanígy beavatkozik, megszólítja a többi figurát, azok válaszolnak neki. Így Jézus maga is mint imagináló vagy példabeszédmondó benne van a példabeszédek történéseiben. Ő a jó pásztor, ő a magvető, és ő az asszony is, aki az elgurult drachmát keresi.

Nem kétséges tehát, hogy az intuíció funkciója szokatlanul differenciált módon állt Jézus rendelkezésére. *Mindazonáltal* erre a funkciójára is ***árnyék vetül,*** *amenyiben extraverzióját* tekintjük: Amint ez várható is, csak másodlagosan irányul a külvilágra, ill. különös nehézségek árán tud csak érvényesülni a külvilágban. — Két lényeges pontra korlátozódunk itt. Először egy Jézus által *legyőzött* árnyékmozzanatról beszélünk, majd egy olyanról, amelynek legyőzése Jézusnak nem sikerült.

Ami *az első, idővel megoldott* problémát illeti: Kezdetben olyan *partikularizmust* tapasztalunk Jézusnál (Mt 10,5–6; 15,24–26), amely nem illeszkedik bele az univerzális össztendenciába, de azután sikerül áttörnie minden partikuláris sorompót, s ennek az áttörésnek az eredménye aztán egy ilyen ige: „Eljön az idő, és ténylegesen már el is kezdődött, amikor az igazi imádók Szellemben és Igazságban imádják az Atyát...”(Jn 4,21.23–24). *S ha valaki kétségbe vonja ennek az igének az eredetiségét, azt két kikerülhetetlen tanúságtételhez utaljuk.* Az egyik az irgalmas szamaritánus példabeszéde (Lk 10,30–37): ez az emberiségtudat új kategóriáját tartalmazza, mely minden egyes embert magában foglal. A másik a „felebarát” jézusi fogalma (Lk 10,29.30–37; Mt 5,43–48), melynek érvényessége nem szűnik meg a saját népünk határán, hanem az ellenséget is magában foglalja. A kutatók egységesek abban, hogy a felebarátnak ez az univerzális koncepciója ősjézusi termék.

Egyébként ebben az összefüggésben a hagyomány megőrzött egy nagyon fontos részletet. Kétszer is beszámol arról, hogy éppen *nőkkel* folytatott, komoly tárgyú beszélgetében kerül sor Jézus részéről az univerzális áttörésre: a kánaáni, ill. a szamáriai asszony történetében (Mt 15,28; Jn 4,24). Ezek nagyszerű tanúságai a férfi Jézus animafejlődésének (is), mutatván, hogy az animaintegrált magatartás rugalmas, a szituációra nyitott és annak megfelelő, és tágasságra visz.

Ami *a második, le nem győzött* árnyékmozzanatot illeti: Jézus felebarát-fogalma, mint láttuk, minden embertársat magában foglal, de sajnos *nem* mondhatjuk el, hogy *minden élőlénytársat* is, ellentétben pl. Buddha kozmikus szimpátiájával, mely az állatoknak is saját metafizikai státust biztosít. Jézusnál e tekintetben megmaradó árnyékszerű korlátoltságról kell beszélnünk.

Pedig mit nem jelenthetett volna, ha Jézus ejt egy jó szót „néma testvéreinkről” is! Micsoda jelentősége lehetne ennek az ökológiai katasztrófával fenyegető jelenben! Legalább a lelkiismeretünket nem hagyná nyugodni, amikor kicsinyes profitvágyból megfontolatlanul egész fajokat irtunk ki. (Íme, Jézus árnyékának e tekintetben is megvannak a történelmi következményei.) Valaki ellene vethetné, hogy Jézus beszélt a verebekről, hogy „Isten tudta nélkül” egy sem pusztul el (Mt 10,29). Az utalás találó, de az egyetlen lehetséges is. Ugyanakkor olyan nehezen kezelhető szövegünk is van, amely egy egész sertéskonda vízbe fojtásáról számol be (Mt 8,30–32). Keleten, az erőszakmentesség szellemi hazájában ez a beszámoló folytonos és leküzdhetetlen botrány, egyike azon szempontoknak, melyek miatt Buddhát vagy akár Ramakrishnát is többre tartják Jézusnál... A későbbi hagyomány (ez is a történelmi következmények közé tartozik) jellemző módon úgy viselkedett, mintha ebben a vonatkozásban hiányt kellene kitöltenie (az ökröt és a szamarat odaállítja Jézus jászolához — egyébként az ökör a Mitrász-kultuszra, a szamár a Dionüszosz-kultuszra vezethető vissza —; Tamás gyermekségevangéliuma sokat beszél Jézus viselkedéséről az állatokkal kapcsolatban; a Tamás-akták érdekes poloskatörténeteket tartalmaznak; az egyes evangélistáknak állatszimbólumokat adnak).

Az árnyékprobléma átvezethet minket Jézus esetleges apa- vagy anyakötődésének kérdéséhez. E kérdésfelvetés úgyszólván ellenpróbája lehet mindannak, amit eddig Jézus integráltságáról és animafejlődéséről mondtunk.

Jézus apa-anya kötődése

Mivel itt konkrét személyekről van szó, a magyarázatot szolgálja, ha előbb megkérdezzük, mit tudunk róluk valójában.

Jézus **apját** illetően ez a „valami” különösen kevés. Biztonsággal csak három, meglehetősen általános adat áll rendelkezésünkre. Áthagományozták, hogy *Józsefnek* hívták, hallunk továbbá Máriával kötött *házasságáról* és a foglalkozásáról: *ács* volt (az eredeti szó általánosabb, „építőmunkás” értelmű is lehet). Ami ezen túlmenően mint hagyomány körülvette alakját, teljes egészében legenda.

Ami **anyját,** Máriát illeti, biztos adatunk rá vonatkozóan is csak négy van. *A neve,* aztán az a tény, hogy *József felesége* volt és ebből a házasságból számos gyerek született, fiúk–lányok egyaránt; továbbá értesülünk arról, hogy az anya állt a *család élére* a célból, hogy Jézust vélt tévútjától eltérítsék és teljes csöndben hazavigyék; végül megtudjuk, hogy Mária bizonyos szerepet játszott *Jézus halála után* a tanítványok kis seregében: az ő házában gyűltek össze. Ezen a négy adaton kívül a

Mária-tradíció nem más, mint buján burjánzó legendagyűjtemény.

Az események után hamarosan sokrétegű **projekciós folyamat indult meg,** mindenekelőtt *három tekintetben.* Minden *zsidó* apokaliptikus messiás- és végvárás bekebelezte Jézus alakját. Minden *hellénista* gnosztikus vagy misztikus spekuláció az Üdvözítőről ugyanerre a vágányra futott, mihelyt az igehirdetés kilépett a tágabb, görög meghatározottságú világba. Mindezekkel együtt és ezeken túlmenően a héroszelképzelések, a megváltó és üdvhozó várakozás *általános emberi* tendenciái is Jézus alakjára irányultak.

Egy ilyen földöntúli figura **stilizálásához** ősidők óta hozzátartozik a *természetfölötti nemzés és születés.* Az ezzel kapcsolatos legendaképződés először Józsefet érte mint olyat, aki teljesen fölösleges. A dogmatika ugyanebbe az irányba hatott a maga tételeivel a Szentlélek általi nemzésről és a szűzi születésről. Mindenesetre *József* alakja kezdettől fogva intenzív történelmi zsugorodási folyamat tárgya lett s *hamarosan árnyékfigurává vált,* s az említett három adaton kívül semmit nem tudunk róla. A legendaanyag sajátos természete másfelől azt eredményezi, hogy pszichológiailag semmi foghatóra sem tudunk következtetni. — Ilyen körülmények között *teljesen a levegőben lógó kísérlet lenne,* ha valamilyen pozitív történelmi apakapcsolatot akarnánk kideríteni.

Mária alakját oly rendkívüli mértékben vette körül a legenda- és dogmaképződés, amint ezt csak el lehet várni egy istenanyától. De a folyamat nehézkes volt, mert hát ott voltak a József-hagyomány maradványai, és így gondot okozott a házasság és az apa nélküli nemzés összhangba hozása. Így keletkeztek aztán a legvadabb elképzelések pl. Mária házasságtöréséről, vagy éppen arról, hogy a megrettent József titokban meg akarta ölni Máriát. Ahelyett, hogy egész egyszerűen beismerték volna, hogy a Jézus születése körüli egész hagyomány csupa legenda, s hogy József és Mária életszövetségére a házastársi hűtlenségnek még az árnyéka sem vetült soha.

Eme tényállás mellett semmiféle képet nem rajzolhatunk Jézus és szüleinek tényleges viszonyáról. Mindenesetre az Újszövetségben ***semmilyen tünete nincs annak, hogy Jézusnak apa- vagy anyakötődése lett volna.*** *Az ellenkező feltételezés mellett viszont tényleg gazdag és egyértelmű bizonyító anyag szól.*

Nem állhat fenn infantilis szülőkötődés, azaz le nem győzött függőség és el nem ért önállóság annál, aki így beszélt: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?... Aki megteszi Isten akaratát, az az én fivérem, nővérem és anyám” (Mk 3,21.31–35; Mt 12,46–50). Máskor pedig: „...inkább azt mondd, milyen boldogok azok, akik Isten szavát hallgatják és követik is” (Lk 11,27–28). Ide tartozik az az ige is, melynek korrekt fordításán sok múlik: „Azért jöttem, hogy a fiút apjától, a lányt anyjától és a menyet anyósától elválasszam. Az ember tulajdonképpeni ellensége házanépe lesz” (Mt 10,35–36). Alig hiszem, hogy ezt a mondatot valaha is egészen helyesen értette valaki. Bármilyen nagyképűen hangzik is, csak mélypszichológiailag pallérozott tekintettel lehet teljesen megérteni. Valóban: Jézus „elválaszt”, „elold” a családi kollektívumtól (dikhadzein — két vagy több darabra osztani, szétválasztani, eloldani)! „Feldarabolja” a naív „participation mystique”-et, úgyhogy egyedek, önálló és felelős individuumok jöhetnek létre. A fiú vagy a lány életében be kell következnie a „lelki köldökzsinór” elvágásának a valóban önálló személyiséggé válás érdekében. S az akkori kultúrában letaposott és lefokozott menynek is (az alázatos alárendeltség szimbólumának) egyszer föl kell egyenesednie anyósával szemben. Aztán ennek a fejlődési csomópontnak a sikeres megoldása a legnagyobb ellenállást váltja ki a család kollektívuma részéről, ez általános és szinte törvényszerű tapasztalat.

Nem lehet tehát szó esetleges apa- vagy anyakötődésről Jézus esetében. **Ellenkezőleg:** *ő volt az első „terapeuta”,* aki elengedhetetlen feladatunkká tette, hogy apa- és anyakötődésünkkel szembenézzünk, azt feldolgozzuk és végérvényesen legyőzzük! Mert *Jézus kötődésektől szabad,* döntésre teljesen képes, *önmagukért felelős férfiakat és nőket akart.* Azt akarta, hogy ne félig gyerekek, hanem *valódi felnőttek legyenek követői és eszméinek hordozói!*

Ezt azonban igen hamar nem értették többé. Hogy az individuációhoz hozzátartozik az elválás a külső és a belső kollektívumtól, hogy valóban egyedekké kell válni, hogy ellenkező esetben lehetetlen az animusz- vagy animaintegráció — mindez elég hamar ismét **veszendőbe ment** belátássá vált, integrálatlan férfiak és nők bámultak meredten az Újszövetségre. Apa- és anyakötődésű tudósok és tudatlanok lettek a magyarázói. *Nem értették többé Jézust. Így van mind a mai napig.* Mellesleg a protestánsok azok, akik rendszerint apakötődést visznek bele az Újszövetségbe, és a katolikusok azok, akik anyakötődést.

A vulgáris protestantizmus *visszaesés az apakötődésbe.* Itt az apa a minden. A jámborság apavallássá válik. Bölcsen regnál az apa, ha gyakran nem lehet is megérteni őt. Ennek dogmatikai lecsapódása a külsődleges megigazulástan: az áldozatot bemutatták, mindenki adóssága ki van fizetve, mindent valaki más tesz meg az emberért (semmit ő maga), akit ráadásul figyelmeztetnek, a világért se értse félre a maga hitét valamiféle „cselekedetként”, „műként” vagy „teljesítményként”. A felelősséget Krisztus viselte, az az övé, nem a tiéd. Itt az ember sosem válik Isten partnerévé, akinek Pál szerint is lennie kellene.

A vulgáris katolicizmus *visszaesés az anyakötődésbe.* Itt a nagy anya uralkodik, aki tudja, mire van szükségük övéinek, és ismeri is az eszközöket, melyekkel ez a szükséglet kielégíthető. Itt tudatosan táplálják az infantilis elrejtettségvágyat. Itt — intra muros ecclesiae — garantálják az üdvösséget, ha nem is minden további nélkül, de e nagy anya gyermekei közül senki sem veszhet el, legfeljebb egy kicsit többet kell vezekelnie a tisztítótűzben. Itt senki sincs komolyan döntés elé állítva, hiszen elvben mindig csak a mindenható anya döntéséről lehet szó.

„Képesek vagytok-e inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?” — kérdezi Jézus (Mk 10,38). És ahogyan ő hordozta a saját keresztjét, úgy kell minden követőjének fölvennie a maga keresztjét (Lk 2,23). Magyarázkodások és palástolás nélkül, bátran, tántoríthatatlanul, magától értetődően és tudatosan. Aki így tud kérdezni és ilyen utasításokat tud adni, túl minden lealacsonyító kötődésen, az valóban ember, az igazi férfivá lett.

Az egészséges emberkép

(Az „egészséges” szó jelentését illetően ld. Az egészséges istenkép c. fejezet bevezetését.)

Mit lehet befejezésül hozzátenni az igazi, a jézusi értelemben integrált ember jellemzéséhez? Milyen egzisztencia-érzelmiséggel (Existenzgefühl — v.ö. a Differenciált érzelmesség c. fejezettel) áll ez az ember a kozmoszban és a világban, embertársai és élőlénytársai körében? *A korábban felvázolt „egészséges istenképnek” felel meg az „egészséges emberkép”.*

Jézus igen konkrétan rajzolta meg az egészséges emberképet. Amit erre vonatkozóan mond, az a legértékesebb dolgok közé tartozik, amiket csak meg lehet tudni és át lehet venni tőle, és minden nép és minden idők pszichológiájának és metafizikájának legfinomabb anyagát alkotja. *Jézusnak ezt a mondanivalóját* ***három hosszabb idézettel foglalhatjuk össze:*** *Mt 6,25–34 — 7,7–11 — 10,29–31.* (Az ezek lényegét kiemelő egy-egy mondat: Ne legyetek gondban étel–ital–ruházat miatt! — Kérjetek és kapni fogtok! — Még a hajatok szálai is számon vannak tartva!)

Hogyan kell értelmezni a Hegyi beszéd ezen igéit? Egyértelműen meg kell állapítani, hogy ezek egyáltalán nem arra irányulnak, ami „a világban zajlik”; *nem létértelmezések* és létmagyarázatok, sem az értelem, sem a hit alapján. ***Tehát sem azt nem állítják, hogy*** az objektív tapasztalat szerint *így történnek* a dolgok (pl. emberek millióit áldozzák fel destruktív ideológiáknak, bűncselekmények ezreit követik el ártatlan gyermekekkel szemben, a modern technika csődje mindig nagystílű rendet vág az életben...), **sem** azt, hogy a hit speciális tapasztalási módja *ilyennek látja* a dolgok alakulását. Hogyan kell tehát érteni Jézus e jelentős szavait: „Ne legyetek gondban!” — „Zörgessetek!” — „Ne szorongjatok!”?

Nos, ez a három imperativusz a legmarkánsabb (ön)jellemzése annak, amit Jézus „egészséges emberképének” nevezek, s ami megfelel az egészséges istenképnek. *Ez a három imperativusz olyan egzisztenciameghatározottságról* vagy olyan totális egzisztenciaérzelmiségről *tanúskodik, ami csak integráció alapján lehetséges.* Az az ember, aki bensőleg nincs egységben önmagával, akinek a pszichéjében há-

ború dúl, az csak gúnyolódásra és elutasításra képes, ha ez a három imperativusz eléri. Jézus, a férfi esetében ezekből az imperativuszokból (amelyek persze egyúttal önvallomások is) az *az animaintegráltság szól, amely immár valóságot meghatározó funkcionalitássá lett.*

Igen közel áll ehhez az egzisztenciameghatározottsághoz az, amit a modern gyermekpszichológia az „**alapbizalomról**” és „**ősrejtettségről**” mond. Valami ilyesmi áll Jézus három fenti imperativusza mögött, nevezetesen valami olyan ősjelenségszerű, olyan végsőleg meghatározó valami, *ami nem végkövetkeztetésként van levezetve a létből* (ez teljesen lehetetlen is lenne), hanem minden konkrét léttapasztalatot *megelőz,* de *döntően meghatározza és formálja* ezt a léttapasztalatot. Az ilyen emberre nem lesz jellemző a gond, a szorongás és a neurotikus elzárkózás, hanem úgy fog beszélni a létről és úgy fog mozogni benne, hogy rögtön fel fogják ismerni: Itt egy egész, egészséges ember beszél, aki előtt egy egészséges világ tárult fel! Így beszél Jézus mindig, különösen az említett három imperativuszban. *Egészséges emberként beszél egy egészséges világról,* vagy: az ő egészséges világáról, egyszerű, de ez azt jelenti, hogy *nagy, örök szimbólumokkal,* amikor felmutatja előttünk a mezei liliomokat, a háztetőn ülő verebeket, a hajszálainkat, a megnyíló ajtót és sok más eleven, beszélő szimbólumot.

Ám itt jön bizonyára az *ellenvetés:* Mindez szubjektivizmus, talán felelőtlen szubjektivizmus. Mert „nincs” ilyen egészséges világ, és akik ilyen világot hirdetnek, azok fantaszták és csalók.

Másfelől *a gondolkodó emberiség* sosem tudott lemondani arról, hogy érdeklődjék egy ilyen egészséges világ iránt, bármennyi értelmetlenség, megfoghatatlanság és brutalitás meredt is az arcába.

A primitívek számára *egykor* bizonyos volt a maguk mágikus világában, hogy összes rítusaik, eljárásaik, iniciatíváik vagy ráolvasásaik befolyásolják a valós világot, a konkrét dolgokat és embereket.

De *az újabb filozófiai gondolkodás is* komolyan mérlegeli a szubjektív–objektív megfelelést. Ide tartozik minden olyan gondolkodás, amely megfeleléseket fedez föl az univerzum makrokozmosza és az ember mikrokozmosza között.

A pszichológiában Jung „a szinkronicitás mint a kauzális összefüggések elve” címszóval kutatta ugyanezt az alapproblémát: bizonyos pszichikai folyamatok esetén ezek értelmének megfelelő folyamatok keletkeznek a külvilágban, melyeket nem lehet kauzálisan visszavezetni a pszichikai beállítottságra, mégis oly nyilvánvalóan értelemszerű a párhuzam, hogy a „véletlen” szó nyilvánvalóan nem magyarázat rá. Ezért beszél kauzális összefüggésekről, de éppen hogy összefüggésekről. (Két példa: 1. Egy öngyilkosságra hajlamos fiatal lány krízishelyzetben opálgyűrűről álmodik — az opál ősi hagyomány szerint megvédhet az öngyilkos szándéktól, ráadásul az opál az október köve is, amely hónapban születet —, s egy távoli barátnője, aki az egészről mit sem tud, születésnapján opálgyűrűt hoz és húz az ujjára... 2. Egy állandóan a meggyilkolásától rettegő 12 éves fiú, akit anyja csecsemőként elhagyott, a klinikán folyton elbarikádozza magát félelmében. Megjelenik az anya, az orvossal beszélgetve bevallja, hogy annak idején minden lehetséges módon megpróbált abortálni, de sikertelenül, s most nagyon bánja. A beszélgetés után az orvos bemegy a fiúhoz. Mit lát? Az a kofferját pakolja, s azt mondja: Egészséges vagyok, nincsenek szorongásaim, haza akarok menni...)

Jung idézi ezzel kapcsolatban *Albertus Magnus* oly jellegzetes mondatait: „Ha egy ember lelke valamely szenvedélytől nagy excesszusba (szertelenség, túlzás, transz-állapot) esik, akkor kísérletileg meg lehet állapítani, hogy ez az excesszus megköti a dolgokat, és éppen olyan irányba tereli őket, amerre maga törekszik. A lélek akkor annyira kivánkozik azután, amit meg akar valósítani, hogy önmagától megragadja a jelentősebb és jobb csillagórát, mely a dolgokat is irányítja. Mindannak, ami a lelket tűzi, mozgatóereje és hatékonysága van arra nézve, ami után a lélek vágyakozik.”

A legnagyobb „pszichikai excesszus” az a *hit,* melyről *Jézus* beszél; legalábbis így tükröződik a hit pszichikai lefolyásában (amivel nem akarjuk azt mondani, hogy sajátos lényegét tekintve a kettő ugyanaz). Jézus azt mondja: „Ha csak akkora hitetek lesz, mint egy mustármag, akkor azt mondhatjátok a hegynek: Menj innen oda! És megteszi. Akkor mindent megtehettek” (Mt 17,20; 21,21). Itt nemcsak szubjektív erőről, példabeszédről vagy szimbólumról van szó, hanem inkább egy, a belső és külső közötti dinamikus viszonyról (mint az anya vallomása és a fiú gyógyulása esetén...). Ugyanerre a relációra gondol a *modern természettudomány* vagy a pszichológia, amikor „pszichofizikai párhuzamokról”, „értelmes koincidenciákról” vagy „értelemszerű szinkronicitásról” beszél.

Nem hiányozhatik e helyt egy utalás a modern *parapszichológiára.* Manapság kísérletileg igazoltak az ember olyan képességei, mint a prekogníció (előrelátás a jövőbe), a posztkognició (visszalátás a múltba) vagy a pszichokinézis (tárgyak pszichikai úton történő mozgatása–megváltoztatása). Egy ismert cseh szakértő, Milan Ryzl így összegezi a kutatást: „Az eredmények azt mutatják, hogy léteznie kell egy magasabb realitásnak, mely a mi materiális világunk felett van.”

Az összes fenti megközelítések arról tanúskodnak, hogy *minden* pszichén belüli tudatállapot dinamikus relációban áll a környezet embereivel és dolgaival.

„Ne aggódjatok!”, „Ne szorongjatok!”. „Zörgessetek!” — ezen imperativuszok mögött egy egészséges ember áll, az első integrált és ezért egészséges férfi. *Ez az egészséges férfi* tehát nem volt rajongó vagy világtól elfordult túlvilág-mániás. *Realista volt,* mert az egészséges ember nem aggódik, nincs benne életszorongás, receptíven nyitott (zörget). Így él ez az egészséges ember a maga egészséges világában.

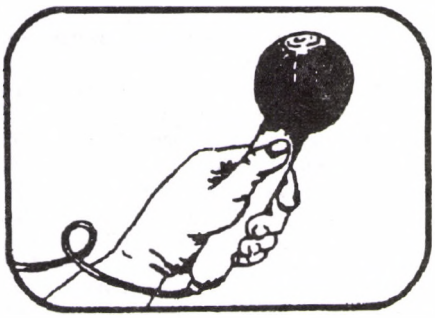

„Ingyen kaptátok, ingyen adjátok ...”

Kevés dologra illik olyan jól a fenti idézet, mint a vérre. A vérre, ami sokszor életet jelent.

Az Országos Vérellátó (hivatalos nevén az Országos Haematológiai, Vértranszfúziós és Immunológiai Intézet) Donor osztályának vezetőjével, Dr. Szilassy Kornélia főorvosasszonnyal beszélgettem annak kapcsán, hogy bizony gyakran aggasztó híreket hallunk a „vérhelyzetről”.

Az utóbbi időben — s ez lassan már években mérhető — időről időre felröppen a segélykiáltás: Adjatok vért, vérhiány van! S most már nemcsak kivételes helyzetek, tömeges balesetek kapcsán. De ki adhat vért?

Fogalmazzuk meg a legszélesebben: Minden 18 és 60 év közötti egészséges ember lehet véradó. Fontos hangsúlyoznunk azt a szót, hogy „egészséges”. Ez két irányba is hat: egyrészt jelenti azt az alapszabályt, hogy a donor nem károsodhat a véradással (tehát legyengült, saját maga is betegséggel küzdő ember nem adhat vért), másrészt jelenti azt, hogy a vért kapó sem károsodhat azáltal, hogy fertőzött vért kap.

Gyakran találkozom rendszeres véradókkal, s mit is kérdez ilyenkor az ember: „Hogy van, kedves X vagy Z?” Van, aki erre mosolyogva válaszolja, hogy „Köszönöm jól, különben hogy adhatnék vért!”

Nyilvánvaló, hogy pl. súlyos asztmás, cukorbeteg, szívbeteg nem lehet véradó.

Miért jó vért adni a véradó szempontjából nézve?

Az erkölcsi jóérzésen túl a véradó maga is jól jár, hiszen minden véradáskor elvégzünk egy sor vizsgálatot, mely az illető donor egészségi állapotáról tájékoztat. Nem egyszer mi tudjuk figyelmeztetni egy–egy kezdődő betegségre, amit az illető még nem is sejt, s így nem is törődik vele. Ha viszont figyelmeztetjük, még kezdeti stádiumban kezeltetheti, ami akár a gyógyuláshoz is vezethet.

Miket vizsgálnak?

Mindig mérjük a jelentkező donor vérnyomását, szívhangját, figyeljük általános egészségi állapotát. A hemoglobin–meghatározás kimutatja, hogy mennyire telített az illető vére ép, egészséges vörösvértestekkel. Ezek a véradást megelőző vizsgálatok.

Az életvitelre vonatkozó kérdések is általánossá váltak az utóbbi években. Az orvosoknak néha szinte nyomozóként kell működniök! Évekkel ezelőtt bevezettük az ún. „önkizáró módszert”, amikor a donor maga jelezheti — diszkréten —, hogy vére nem alkalmas gyógyászati célokra.

Azután minden levett vért tovább vizsgálunk: esetenként akár 10–20 vizsgálaton is átmegy (ez kb. 6 órányi vizsgálatot jelent!) egy–egy vérmennyiség, mire zöld utat kap, teljes vérként vagy vérkészítményként a rászoruló beteg megkapja.

A vér által átvihető betegségek nyilván különös figyelmet kapnak.

Természetesen. Az elengedhetetlenül fontos vizsgálatok közé tartoznak azok, amelyek a vérbajra, a hepatitiszre, a HIV-fertőzöttségre (ennek kifejlődött betegsége az AIDS) vonatkoznak. Számunkra az első nagy sokkot a 70-es évek elején az jelentette, amikor vérátömlesztést kapott emberek sorra májgyulladást kaptak. Ekkor jött rá az orvostudomány a hepatitisz (fertőző májgyulladás) fertőzési módjára, arra, hogy a gyógyultnak tűnő ember vére fertőző marad. Azóta nagyon óvatosak vagyunk! Ez indokolja, hogy mi több mint 20 éve csak egyszerhasználatos, steril tűket alkalmazunk.

Azért a HIV-vírus felfedezése nyilván újabb gondokat, félelmeket okozott!

Igen, s ez érthető is. Furcsa pszichológiai folyamatok játszódnak le ilyenkor: előbb a lekezelés, a kételkedés a jellemző, azután a pánik, s ezt követően normalizálódik a helyzet. Aki nálunk dolgozik, tisztában van a betegség, ill. a fertőződés természetével. Erről nem tudni, vagy nem tudomást venni megbocsájthatatlan felelőtlenség. Ugyanakkor kellő tájékoztatással és elővigyázatossággal a fertőzés elkerülhető.

Sokszor elmondtam már, s ma is az a véleményem: a vérátömlesztés az egyik legveszélyesebb terápia. Viszont amikor arra van szükség, nem pótolható semmi mással. A legideálisabb az, amikor valakinek a saját vérét adják vissza. Ez tervezhető műtéteknél ma már megoldható.

Milyen időkorlátokat kell figyelembe venni a véradáskor, ill. a levett vér felhasználásakor?

Normális esetben, egészséges donortól 4 dl vért veszünk le. Ezt nevezzük egy egységnyi vérnek. Férfiak évente 4, nők évente 3 alkalommal adhatnak vért.

A levett mintegy 4 dl a keringő vérnek kb. 10 %-a. A szervezet az ilymódon elvesztett folyadékmennyiséget néhány óra alatt pótolja, s a sejtek pótlása is megtörténik néhány nap alatt.

A felhasználás vonatkozásában: a vörös vérsejtek 6–8 hétig, a fehérvérsejtek és a vérlemezkék 2–3 napig használhatók fel. A plazma — ezt egyébként a teljes vérnél jóval gyakrabban lehet adni! — a feldolgozástól függően több hónapig, sőt több évig is felhasználható. Technikailag ma már megoldható a sejtek mélyhűtése, amivel több hónapig felhasználhatóvá tesszük a vért. De ez a módszer csak nagyon kis részét adja a vérellátásnak.

Van-e valamiféle preferencia a véradók között?

Nincsen. Ma már tudjuk, hogy mindenkinek a saját vércsoportja szerinti vért kell adnunk. A preferencia egészen más jellegű: a legnagyobb segítséget a ún. „készenléti donorok” jelentik, akiket éppen akkor lehet hívni, amikor szükség van a vérükre. Ettől a körtől kapjuk az éves vérmennyiség mintegy negyedét.

Csak a saját intézetünkben napi 200 egységre lenne szükség. Egy-egy rendszeres donor is évente csak 3–4 egységnyi vért ad, ugyanakkor ha vérátömlesztésre kerül sor, akkor ott soha nem csak 1–2 egységre van szükség. Elképzelhető tehát, milyen sok donorra van (ill. lenne) szükség!

Érzem a hangján a gondot, hogy kevés a véradó.

Valóban kevés, de legalábbis jóval kevesebb, mint amennyire szükség lenne. Évente 500 000 egységnyi vér elég lenne Magyarországon, ha ez egyenletesen oszlana el időben és a nyilvántartás is egységes lenne.

A 50-es évekig létezett az Országos Vérellátó Központ, s ehhez kapcsolódva működtek a területi vérellátók. Utána — szovjet mintára — elkezdték szaporítani a vérellátókat, amelyeknek a munkája így teljesen elaprózódott. Felügyeletüket pedig az országos központtól átvették a megyei kórházak. Ezáltal teljesen áttekinthetetlenné vált az országos vérhelyzet. Most dolgozunk az ellenkező irányon: Budapesten belül 1–2 év múlva létrejön a teljes nyilvántartás, s azt követően 1–2 év alatt a országos nyilvántartási hálózat is kiépül majd. Ez nagyon sokat segíthet!

A véradások csökkenéséhez — az AIDS-pánikon túl — biztosan hozzájárult az is, hogy megszűntek vagy megszűnőben vannak a nagy gyárak, ahová kitelepülve soktucat egységnyi vért gyűjtöttünk. Ma minden munkahelyen szigorúbban veszik a munkaidő betartását, de azért aki akarja, megtalálja az időt a véradásra. Egy-egy véradás általában nem tart tovább — a kivizsgálással együtt — egy óránál. Évente 3–4-szer 1 órája pedig csak akad egy jószándékú embernek, s még a „termeléskiesése” is pótolható!

Úgy látom, van ahol érthetetlenül pénz-centrikussá váltak: pl. kollégiumokban, felsőoktatási intézményekben is volt már olyan tapasztalatunk, hogy terembért kértek (volna) tőlünk, amikor kiszálltunk a helyszíni véradásra. Tényleg erre a párezer forintra van égetően szükségük?!

Azt mindenki — érhető módon — elvárja, hogy ha neki vagy szeretteinek vére, vérkészítményre van szüksége, akkor álljon azonnal és térítésmentesen rendelkezésre a vér. Vajon miért nem gondolnak bele abba az emberek, hogy a vér „rendelkezésre állásához” a véradók rendelkezésre állására, rendszeres véradásra van szükség?! Akinek csak egyszer is adódik olyan tapasztalata a környezetében, hogy látja, valóban életet ment a kapott vér, az inkább ráhangolódik és maga is — ha egészségi állapota megengedi — véradóvá válik.

Hogyan alakul a véradók köre?

A rendszerváltás óta a volt véradóknak kb. 60 %-a „veszett el”. Az új véradók aránya pedig évente csak mintegy 20 %, ami nagyon kevés! Közülük is sokan csak egyetlen alkalommal, egy-egy akció keretében (pl. a katonaságnál) adnak vért, s nem válnak rendszeres véradóvá.

Az egyházakkal eddig még nem sikerült intenzív kapcsolatot kiépítenünk, pedig talán erre kellene tapogatóznunk: a hívő emberekben remélhetőleg az átlagosnál nagyobb a segítőkészség, az áldozatvállalás. De nem elég, ha a pap csupán megengedi, hogy elhelyezzük a szóróanyagainkat. Kell, hogy ő maga a szószékről buzdítson véradásra, s lehetőleg maga járjon elöl jó példával. Ha valahol nagyobb létszámban lennének véradók, oda szívesen kiszállunk egy előre megbeszélt napon. Ahol pedig egy kisebb csoport áll össze, oda autóbuszt tudunk értük küldeni, hogy a csoportot együtt hozzák be hozzánk.

A legjobb donorszervezés persze a személyes példa, a személyes kapcsolat. Már vannak képzett „donorszervezőink”, akik a vérellátók fizetett munkatársai. Az ő munkájukat egészítik ki az önkéntes szervezők, akik pl. munkatársaikat „szervezik be”. A magunk részéről is arra törekszünk, hogy inkább telefonon keressük meg a véradóinkat, s ne távirattal vagy előrenyomott kartonokkal hívjuk őket véradásra.

Ha ennyi gond van a véradással, a véradók számával, felmerül a vérimport kérdése.

Szinte kizárólag csak plazmakészítményeket importálunk. Vannak olyan készítmények, melyeket itthon nem tudnánk előállítani.

Viszont beszéljünk arról is, hogy előfordul, amikor tőlünk megy vér külföldre. Ez nem export, hanem segély s csak alkalmanként kerül rá sor. Teljes vért csak nagyon közelre és rövid időn belül lehet küldeni. Ha ilyesmire van szükség, erre igyekszünk célzott vérvételt szervezni, azaz pontosan tájékoztatjuk a donorokat, hova, milyen célra gyűjtünk vért. És a szükséges vizsgálatokat is mind itthon végezzük el.

Beszéljünk még a vér és az anyagiak összefüggéséről!

A jellemző a térítésmentes véradás. Az Európa Tanács és a WHO megállapításai szerint is ez a legbiztonságosabb, legjobb módszer. Csak olyan esetben adunk szerény térítést, amikor speciális módszerrel veszünk le vért a donortól, s pl. hosszú órákat tölt géphez kötve. (Az ideális az lenne, ha az ilyenkor a kieső munkaidejére eső jövedelmét téríthetnénk meg, azonban ettől még messze vagyunk.)

Elterjedt viszont egy tévhit, miszerint létezik „vérár”, amit a kórházak fizetnek, s ebből a vérellátók gazdagszanak. Erről szó sincs! A vérért nem fizet sem a vérellátó, sem a beteg, sem más. A vér életet jelent, s az élet megfizethetetlen. Ugyanakkor a vér gyűjtése, tárolása, az elvégzendő vizsgálatok során használt anyagok, eszközök, felszerelések pénzbe kerülnek. Ennek az összegnek egy részét térítik meg a kórházak a vérellátóknak.

Mit üzenne beszélgetésünk végén a (potenciális) véradóknak?

Adjanak vért önzetlenül és öntudatosan: a szó szoros értelmében pótolhatatlanok! S nézzenek fel a véradókra! Ha majd a társadalomban — s ez kinek-kinek a szűkebb környezetét jelenti elsősorban — elismert tett lesz a véradás, ez másokat is buzdítani fog.

Véradásra itt a Központi Vérellátóban minden munkanap reggel 7-től délután 2-ig van lehetőség. Ettől eltérő időpontot is készséggel egyeztetünk, s havonta egyszer van estig tartó „vérgyűjtő” napunk. Érdeklődjenek, jelentkezzenek telefonon nálunk (186–85–50) vagy a legközelebbi vérellátóban. Nagy szükség van rájuk!

Schanda Beáta

Okos szeretettel!

A Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat az idén kezdte el tizedik munkaévét. Legelőször 1985. január 19-én gyűjtötték össze egy lelkinapra az alkoholfüggőségben szenvedő testvéreket a Gödöllő melletti Szada plébániáján. Azóta általában havi egy, elsőszombati lelkinap és évi négyszeri, háromnapos lelkigyakorlat adja a keretét ennek a munkának. Tizedik éve abban a meggyőződésben folyik ez a szolgálat, hogy „Az alkohol rabságából is Jézus a Szabadító!”

Az új esztendő első hónapjában új fordulatot vett a Szolgálat. Nem a szabadulnivágyókat hívták, hanem az érintett hozzátartozókat. A szakirodalom társfüggőségről beszél. A hozzátartozóknak az alkoholfüggőség kifejlődésében és fennmaradásában is sokszor megvan a szerepük. Segíthetik vagy akadályozhatják a szabadulást.

A találkozás két napig tartott. A meghívottak feleségek, édesanyák és felnőtt gyermekek voltak. A tanácsadók pszichológusok és többen a 30–20–10 éves alkoholizálás után szabadultak feleségei, akik vállalkoztak arra, hogy bizonyságot tesznek kudarcaikról és sikereikről, és szívesen adnak jótanácsot.

Érdekesen került egymással látszólag szembe két vélemény. Az egyik: Hol a határa a türelemnek? Hiszen itt nem ártatlan rossz szokásról van szó, hanem méregről, amelybe a szenvedélybeteg lassan belehal és a családtagok is tönkremennek. A másik vélemény az volt, hogy a szeretetnek nincs határa. „A szeretet mindent elvisel!”

Ez a feszültség nagyon életszerűvé tette a megbeszélést. Keresztény ember az életben sokszor kerül szembe ilyen problémával, amelynek nincsen minden esetre vonatkoztatható, egyszerű megoldása, csak az okosság. Mindig szeretni kell! A szeretet soha nem mondja, hogy elég! De sokszor éppen az a szeretet, hogy választás elé kell állítani azt, akit okosan szeretünk, hogy megmentsük őt.

Mindenki károsnak kell, hogy ítélje a sokfelé ma is érvényesnek tartott mondást: Az asszonynak akkora köténye legyen, hogy minden elférjen alatta! Ezért nem kér a gyötrődő hozzátartozó segítséget. Takargatja, leplezi társa bűnét, és ezzel segíti, hogy a beteg még mélyebbre süllyedjen a bajban. Szép bizonyságok hangzottak el arról, hogyan juttatta el kezdetben tiltakozó, szenvedélybeteg férjét a felesége az egész család összefogásával, nagy szeretettel a lelkigyakorlatos közösségbe, és attól kezdve a tabuként kezelt téma szép, közös beszélgetések tárgya lett, ami később célhoz vezetett.

***

A Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat legközelebbi, háromnapos lelkigyakorlatát szenvedélybetegek részére június 16–19-ig tartja Budapesten a Táborhegyen. Azután szeptember 15–18-ig, végül november 17–20-ig. Lelkinapokat pedig a rákosfalvi plébánián június 4., július 2., augusztus 6., szeptember 3., október 1., november 5., december 3-án.

Kérjük az érdeklődők hívják a 133–63–03 telefonszámot (BETÁNIA Szeretetszolgálat), vagy írjanak Halász Endre ny. plébánosnak, 2111 Szada címre. — Akik nem értesültek a hozzátartozóknak rendezett találkozóról, de az ott elhangzott előadásokat és bizonyságokat szívesen meghallgatnák, írjanak kazettamásolás érdekében.

Halász Endre

Péch Lilla

(1934 – 1984)

A szűkszavú gyászjelentés tíz éve tudósította a Bokor tagjait arról, hogy Lilla testvérünk meghalt. Túl nagy feladat lett volna egy gyászjelentés keretében utalni arra, hogy mit jelentett a 60-as évek végén újra növekvésnek indult Bokor életében az ő személye és munkája. Pótolhatatlan volt és az is marad, tudja ezt mindenki, aki találkozott vagy dolgozott vele. Egyéniségének néhány vonását megmutatja az alábbi visszaemlékezés.

Esti beszélgetés

Amint látod, a mai estém a Tiéd, Lilla. Nem nyitom ki a rádiót, nem veszek újságot a kezembe. Félreteszem ágas-bogas dolgaimat, határidős munkáimat, jegyzetlapokat szedek elő. Beszélgessünk! Arra kértek, hogy írjak Rólad, arról, hogy mit jelentesz nekem. Arcképet és történeteket várnak tőlem, s magam is meglepődöm: milyen nehéz bármit is elmondani arról, aki pedig nagyon közel állt hozzám. Hic Rhodus, hic salta — megkezdhetem végre a szívem szerinti hagiografiát. Megmutathatom, hogyan kell írni Bokrunk első véglegesült szentjének életéről. Vagy inkább: hogyan kell írni egy olyan ember pályafutásáról, akit a katolikus egyház hűséges tagjának, gondolkodóan Istennek tetszeni akaró kereszténynek ismertem meg. Mégsem tudok élni a lehetőséggel. Túl keveset tudok Rólad, hogy bátran nyúljak a tollhoz, s túl sokat ahhoz, hogy úgy érezzem: vannak dolgok, amiket egy szentről sem kell bizalmaskodva elmondani, vannak dolgaink, amiket magunkkal viszünk Isten elé, a mennyországba. Sóhajtozva forgatom a tollat, pedig itt állsz velem szemben, vagy mégy mellettem kockás kabátodban, vastag harisnyádban, tarisznyával a válladon. Szélesen nevetsz rám, vagy éppen összehúzott szemmel mérsz végig, mint aki alaposan meg akarja érteni, amit mondok. Nincs szükségem fényképekre, hogy felidézzelek, sőt egyenesen zavarnak a hideg, vagy idegen vetületek. Az én képeimnek tartalma van, az én képeimet áthatja az öröm, a jókedv, a tépelődés és feszültség, a tervezgetés és lehangoltság, a megértés és bírálat levegője. Az én képeimen Te mozogsz, beszélsz, kiabálsz és sírsz, széles mozdulatokkal, előrehajolva vitatkozol. Piros sapka van a fejeden, amikor néhány — valószínűleg jószándékú — ellenfelünk előtt véded Bokrunk becsületét a Felszabadulás téri buszmegállóban. Ó, nagy szamárság módszeres hagiografiát írni. Mesélni kell a szentekről hétköznapi történeteket, s ha Isten akarja, a történetek megfogják az emberek szívét, s lehet belőled a csodálatos Lilla, aki szintén csodálatos tarisznyájával, mindig csodálatos cipőiben járkál a Naphegy kanyargós utcáiban.

Ugye, nevetsz, mint jó barát, amikor a másik hülyéskedik. „Jól mondod, még el is hiszem, hogy így lesz! Csináld csak a nimbuszt, hadd pottyanjak a földre a hüledező testvérek előtt!” Mivelhogy tudod, hogy én is tudom: összértékünk legfeljebb a szenvedélyesen lobogó tekintetünk, amit gyakorta kiolt a bűneinket sirató könny, s ideges, vékony, eres kezünk, amivel vadul markoljuk meg az asztal lapját, vagy barátunk karját. Mi más az érdemünk, mint az, hogy a kevés tehetségű, de becsvágyó ember igyekezetével akartunk tenni valamit hitünkért? Mi más, mint az, hogy vitáinkban elkoptattuk a beszélőnket azért a „marha nagy tisztánlátásért”, amit aztán oly keservesen próbálgatunk megvalósítani a gyakorlatban.

Így, ni! Lassan belemelegszünk, a stílusunk így kialakul a régi szokás szerint. Könnyű dolga lesz az advocatus diaboli-nak, ha netán valaki meggondolatlanul kanonizálni akarna bennünket! Nem szerettük soha a finom, éteri szövegezést. Álljunk csak két lábbal a valóság földjén! Sokszor jobb a pórias beszéd: érthetőbb, igazabb.

A nyári lelkigyakorlatos elmélkedésed sem volt olyan alkotás, amely kövér könnycseppeket csavart volna ki szemünkből, de olyan sem, amitől villámgyorsan a transzcendens elragadtatás felhőibe emelkedtünk volna. Már ott, a helyszínem megjegyeztem, hogy jobb lett volna, ha inkább szabadon mondod el gondolataidat s nem olvasod fel azt, amit korábban leírtál. Talán hiányzott hangodból az a mély, belső vibrálás, amire mindig felfigyeltem, akármilyen zsúfolt templomban, vagy népes társaságban szólaltál meg. Egyszóval nem tette rám azt a benyomást, amit vártam tőle. Látod, ez is azt mutatja, hogy nem jó, ha az ember előre elképzelt hatásokat vár, a jó értelemben vett előítélet is félrevezethet bennünket.

A dolgok úgy alakultak, hogy a Karácsonyi Ajándék szerkesztésekor én kaptam meg ezeket az elmélkedéseket. A szerkesztő csúnyán kifejezve — rág. Minden mondatot elolvas háromszor. A bekezdés végénél megáll és egy szuszra újból végigolvassa a szakaszt. Felfog, értelmez, átgondol, átrendez, töröl, hozzáír, rövidít. Tűnődik, erőlködik, lelkesedik, megnyugszik, feldühödik, beletörődik. És megvilágosodik. Ez történt velem is. Láttam, hogy a nyári energiáim elégtelenek voltak gondolataid megértéséhez. Több kellett a mondatfüzérek mögötti igazság meglátásához, mint 15-20 percnyi jóindulatú odafigyelés. Komoly munka kellett hozzá, amit akarva-akaratlanul elvégeztem a szerkesztői feladat teljesítése során. S az új évben, az első hónapokban már nemcsak értettem, de éreztem is, mennyire az életedet adtad, saját magadat vetítetted előre. Tudva, vagy tudatlanul, sejtve, vagy még óvatlanul. Szegény kis Hiszkija, aki úgy szerettél élni, nagy betegségedben Istenhez kiáltottál, de Isten nem adott Neked még egy évtizednyi egészséget. Akartál élni, mint az őszövetségi király, keményen dacoltál a testedet emésztő betegséggel. Ne haragudj, én sokkal kicsinyhitűbb voltam. „Nem jön már ki Lilla többé ebből a kórházból” — mondtam É-nak, s magamban elsirattalak. Megérzi-e az ember a saját sorsát? Nem tudok rá válaszolni. Hiszek a gondviselésben, de nem szeretem túlkonkretizálni. Az ember mégis sokszor a megérzéseiből él. Nekem üzentél Konstantin imájával, amikor az elmúlt tavasszal olvastam? Nem tudom. Az a bizonyos imádság megmarkolta a szívemet, nekidőltem a könyvesbolt polcának és újra meg újra elolvastam.

Bizony, bátyám,
Társak vagyunk mi, ketten,
akik egy barázdát húztunk.
És én lehullok a szántóföldre,
mivelhogy befejeztem napomat.
De Te, bár nagyon szereted a hegyet,
mégis, a hegy miatt ne hagyd abba a tanítást,
mert általa még jobban megmenekülsz.

Bocsásd meg, nem mertem megmutatni Neked ezt a néhány sort. Úgy láttam, keményen harcolsz az életért. Minek zavartalak volna ilyen szavakkal, hiszen még hinnem kellett — mert Te is hitted —, hogy lebírod a halált. Megrendíthetetlen élniakarásodat miért gyengítettem volna egy közelinek tetsző vég felidézésével? Nem hittél, és nem akartál hinni a biológiai törvények kegyetlen érvényesülésében. A búcsúzni akaró G-t is helyreraktad, annyira biztos voltál a dolgodban. Nem, nem mutattam meg, de akkor is és ma is üzenetednek tekintem.

Igazad van, nem lehet félrehúzódni. A magánynál több a tanítás. Szerettél és akartál tanítani. Becsvágyó voltál, a szó nemes értelmében. Jó barátja voltál közösséged tagjainak.Ismerted őket, törődtél velük. Örültél sikereiknek, velük aggódtál gondjaikban. Lehet, hogy ez nem mindig látszott. Én megéreztem, sőt tudtam, hogy így van. Betegágyadon rájuk gondoltál, róluk beszéltél. Imádsággal segítetted nyári lelkigyakorlatukat, izgatott voltál:sikeres volt-e az együttlét. Ki tudja, mi mindent éltetek meg hosszú éveken át? Aki tudja, majd elmondja, hitelesebben, mintha más hozna össze történeteket hallomásból hétköznapi — tehát Wilder szellemében — csodálatos és transzcendens életedből.

Csodálatosan és transzcendensen tudott ütni az óra abban a maroknyi élettérben, ami a szobád volt. Hármasban-négyesben vártuk a Lelket. Hármasban-négyesben voltunk mi barátok, akik hitték, hogy minden évben többek lesznek az ima erejében.Hittünk a Lélekben, barátok voltunk. Szeretted barátaidat, barátokat akartál, barátokra vágytál, akik visszaszeretnek Téged. Megpróbáltunk visszaszeretni abban a kevés időben, ami maradt. Hogyan sikerült? Írtéld meg Te, magad, s mondja el valaki más. Lehet, hogy egyszer én is írok róla. Húsz év múlva már igazabban és lényeglátóbban fogok fogalmazni — ha nem csatlakozom időközben Hozzád.

Múlik az este, Lilla. Ritkábban mordulnak fel az autóbuszok motorjai a ház előtt, sokan nyugovóra tértek már. Lapozgatom az emlékeim könyvét és látom benne a szép csatárkai napokat, a 75-ös szenvedélyes vitákat a zuglói utcákon, a Bosnyák téren, aztán a könnyes beszámolókat arról, hogy egyedül maradtál és hogyan. Mindenre emlékezem, s gondolataim akadálytalanul futnak az időben és térben egyaránt. A lámpa világában történések elevenednek meg, és félek a holnaptól, a reggel világos realitásától, amelyben annyira múlt lesz, amit ma jelennek érzek. Jelennek, mert meghatároz, mert mai életem valóságos előzménye.

Lilla, mondom odaátra, a lét egy másik partjára, ahol hallod szavamat, s ahonnan csak sejtelmes indításokat fogok fel. Lilla, húgom, mondom a más világra, Te hívő kételkedő, van-e a létnek végleges határa? Vagy már megszületett Benned is a dzóé feltámadása, s készülsz a többi szenttel együtt az új égre és új földre, örök lakomára?

Kérjek-e Tőled csodákat, mint bizonyosságra vágyó tanítvány? Jelet, mely megerősít engem, s glóriával övez Téged? Nem kérek. Ha Isten elhatározza, hogy jeleket mutat, megteszi. Ne kössük meg a kezét, hogy mikor és ki által teszi. Nekünk „van Mózesünk és prófétánk”. S most, amikor arcod lassan elhalványodik, különös jelentőséget kap az asztalom mellett függő kereszt. Ez a jel nem hagy el, karnyújtásnyira van mellettem. Akárcsak valamikori szobádban. Ha a rajta Függőt követem, sorsom egy lesz a Tiéddel, mert mindkettőnk élete eggyé vált az Övével. Ez az igen egyszerű alapigazság.

A földi létben minden találkozásnak egyszer vége van. Későre jár, holnap új napot kezdünk új feladatokkal. Bizony sok mindenről nem esett szó. Ne felejtsd, ami fontos, arra visszatérünk. Jó, hogy velem voltál, ahogy tudtál. Gondolj rám a következő találkozásig.

Összerakom papírjaimat. Köszönöm a beszélgetést!

Merza József

Szegénység, gazdagság, gazdálkodás

Összefoglaló a 36. Magyar Pax Romana Kongresszusról

Siófok, 1994. április 4–9.

Az idei kongresszusnak is nagy értéke volt a résztvevők sokszínűsége, ami a résztvevők életkorában, foglalkozásában, lakóhelyében, beállítódásában, politikai hovatartozásában és vallásosságának stílusában egyaránt megmutatkozott, és a másságok egyetemességének élményét nyújtotta. Ez évben is komoly értéke volt a konferenciának a különféle megközelítéseket képviselő előadók szólamainak izgalmas összhangzata. A résztvevők nem csupán egymás elviselését, hanem elfogadását is gyakorolhatták. Bár sokféle vonatkozásban jött létre konszenzus, a konferencia résztvevői úgy gondolták, hogy egy összecsiszolt, s mindenki vagy a többség által támogatott, és szükségszerűen az általánosság szintjén mozgó zárónyilatkozatnál szerencsésebb megoldás a különféle javaslatok egymás mellé rendelése. Így aztán minden megállapítás elé a „résztvevők közül sokan”, „nem kevesen”, „egy jelentős többség” és hasonló alanyok olvasandók:

1. A szegénység szélesebb fogalom az anyagi szükségnél, jelenthet magányt, társadalmi peremhelyzetet, kapcsolatteremtési képtelenséget, önértékelési zavart és kisebbségi sorsot. Egyetlen embercsoportról vagy egyénről sem mondhatunk le.

2. A hitélet gondjai mellett, ha más-más fokon is, különösen súlyos az elszegényedés a szomszédállamok magyarságának széles rétegeiben. Kötelességünknek tartjuk sorsuk állandó figyelemmel kísérését és minden eszköz felhasználását helyzetük elviselhetőbbé tételére.

3. Az ország lakosságának a következő években nagy valószínűséggel elhúzódó és nagyméretű szegénységgel, a társadalom erős gazdasági, politikai és kulturális polarizálódásával és bizonyos rétegek marginalizálódásával kell szembenéznie.

4. Ez a szegénység a társadalom minden rétegére — nyílt vagy rejtett módon — súlyos traumatizáló hatást gyakorol, melynek nemcsak erkölcsi, hanem kulturális, gazdasági és politikai következményei is beláthatatlanok.

5. Meg kell vizsgálnunk lelkiismeretünket, hogy egyházunk — közösségileg és tagjaiban — hogyan tud ezzel a szegénységgel szembenézni. Az egyháznak természetesen nem feladata, hogy a szegénység minden megjelenési formájával egyedül vegye fel a küzdelmet. Hivatása éppen a legfontosabb (bár nem mindig a legsürgősebb) feladatokra mozgósítja erejét: a szegénység krónikus és akut *okainak* felkutatására, felfedésére a prófétai szó erejével, és a szegénység okozta *lelki és kulturális romlás* gyógyítására.

6. Az egyház, Isten népe, a szolgálati és általános papság jelenlegi életvitele, gondolkodásmódja miatt — gazdag sokszínűsége ellenére — nem mindig alkalmas ennek a feladatnak betöltésére. A szegénység kezelésének legáltalánosabb modellje, a *lehajló szolidaritás*, szándékában tiszteletreméltó ugyan, de inkább eltorlaszolja, mint megnyitja a továbblépésre alkalmas utat.

7. Ahhoz, hogy az egyház eleget tegyen társadalmi feladatainak, gondolkodásában, érzületében és életvitelében radikális változtatásokra kell elszánnia magát. A változtatások nemcsak a különböző szintű közösségek és intézmények, hanem az egyének vonatkozásában is gyökeres átalakulást igényelnek, a legegyszerűbb hívőtől kezdve a hierarchia csúcsán állókig. (A változások elsősorban az *egyház- és világképet, az imádságos, meditációs, liturgikus életet*, az egyéni, a családi és közösségi *gazdálkodást*, az egyházon belüli és a világgal történő *kommunikáció kultúráját*, továbbá az egyházon belüli *feladatmegosztást* érintik majd.) Minden radikális lépés erőtlen utópiává fajulhat, ha nem előzi meg egy szigorú, önkritikus, kritikát váró és elfogadó, türelmes tanulási folyamat. A *tanító egyházat* egy lépéssel meg kell előznie a *tanuló egyháznak*. A várt átalakulást sem lehet *„bevezetni”;* csak szerves növekedését lehet serkenteni.

8. Mind a segítő, mind a segítségre szoruló istenképmásként emberi méltósággal rendelkezik. A szeretet, a tisztelet, a hit és az igazságérzet azonban nem elegendő, a segítő tevékenységet megfelelő *kutatási eredményekre* kell építeni. A hatékony segítség fontos feltétele a *tájékozottság*. Ebbe egyaránt beletartozik a legújabb gazdaságetikai elméletek és tapasztalatok ismerete, valamint az egyházak karitatív-tevékenységének átláthatósága, beleértve annak financiális oldalát is. Különösen az utóbbi segíti elő nagyban a bizalom légkörét.

9. A világválsággal és a növekvő szegénységgel szembeni tehetetlenségünk szükségessé teszi a *radikális erkölcsi megújulást*, amikor újabb gazdasági vagy szociálpolitikai megoldásokkal kísérletezünk. Ennek a kérdéskörnek igen fontos területe a természeti környezetünkért érzett felelősség. Erről ma még ritkán esik szó egyházi közösségeinkben és templomainkban, pedig legalább annyira fontos kérdés, mint a tömegtájékoztatás vagy a nevelés, s miként azoknak, ennek a kérdésnek is lehetne emlékező napot szentelni, például Szent Ferenc vagy Szent Vendel ünnepén.

10. A lehajló segélyezés gyakorlatát az állandósuló gondoskodásnak, azt pedig a befogadásnak kell felváltania, amint erre szép példákat találhatunk egyházunkban ma is. Az egyházaknak elsősorban *otthont* kell biztosítaniuk a kívülállóknak, ami az egyéni és társadalmi életpályák kialakítására alkalmas *életműhellyé* bővülhet ki. Az otthonba betérők nem feltétlenül keresztények, nem feltétlenül hívők és bűntelenek. Az otthon és életműhely jellegzetességei az egyén, a család, a kisközösségek, egyházközségek és más közösségek, intézmények életét és szerkezetét is lényegesen átalakíthatják.

11. Ebben a munkában az egyház *minden* tagjának részt kell vennie, saját képességeinek és képzettségének megfelelő részfeladattal. A felkészítést erre már gyermekkorban meg kell kezdeni. Ez lehet az egyház legnagyobb nevelési — sőt — evangelizációs projektje az ezredfordulót követő évtizedekben. A feladat a jelenlegitől *lényegesen különböző oktatási és nevelési intézményeket*, új felfogásmódot és értékrendszert is kíván.

12. A „szegény” Jézus Krisztustól kapja méltóságát, és nem az egyháztól, nem a keresztségétől, nem istenhitétől. Ezért nincs helye semmi válogatásnak. Munkatársaink megválogatásában a szakértelem mellett a legszélesebb ökumenére kell törekednünk.

13. A vázolt szociális elköteleződés az egyház hierarchikus modelljét Isten népének jegyében megújítja. A jelenlegi, egyeseket a heródesi templomra emlékeztető szerkezeti és jogosultsági megosztás megváltozhat: legbelül a Szentek Szentjében a szegények, a kitaszítottak foglalnak majd helyet az elkötelezett hívők és a szolgálatra hivatott papság, valamint püspökök gyűrűjében.

B. T.

Könyvajánlás

Jászolba fektették

Bulányi György Sch.P. karácsonyi elmélkedései, 1949 — 1993

Rendhagyó könyv ez a „Jászolba fektették”, Bulányi György 1993. karácsonyára megjelent új könyve.

Nehéz lenne meghatározni a 224 oldalas gyűjtemény igazi műfaját. Az alcím karácsonyi elmélkedésekről beszél, de ennél sokkal többről van szó.

Baráti körben valaki így jellemezte a könyvet: „Ebben a könyvben benne van Gyurka egész szíve-lelke!”

Valóban. Megszólal benne az irodalomtanár, a nívós irodalmi estek műfajában. Megszólal benne az esztéta, a régit megújító és eredetien új liturgiában. Megszólal benne a lélekbúvár, az Isten Szívéig hatoló meditációkban... Az egyes évek karácsonyait bevezető sorokban pedig megszólal a történelem (a világ- és a magyar egyháztörténelem), és megszólal benne annak tevékeny, de többnyire szenvedő alanya, maga a szerző.

Ha a különféle műfajokban megszólaló író könyvét egy szóval kellene jellemezni, úgy gondolom, ezzel a szóval lehetne: Vallomások...Ezért, ha valakit érdekel — a leghitelesebb forrásból —, hogy mit tanít Bulányi, és kicsoda ez az ember, elég, ha elolvassa ezt a kis könyvet.

Izgalmas kalandként fedezhetjük fel az írásokból, a személyes vallomásokból, hogyan tárul fel előtte az „Evangélium közepe”, s mi az az „eretnekség”, ami miatt őt is éppúgy üldözőbe vették, mint annak idején az ő Mesterét.

Megismerhetjük belőle a legmélyebb és leglágyabb szívhangokon, hogy ez az „eretneknek” kikiáltott ember milyen mélységes ragaszkodással kapaszkodik az „ő egyházába”.

A politikai fordulat után, amikor új korszak kezdődhetne a magyar egyház életében is, s amikor továbbra is ugyanúgy bánik vele a magyar és a római hierarchia, akkor jut el 1992 „fekete karácsonyán” a szomorú felismeréshez:

„Uram, Jézus, miért koppant fejem a falnak? Miért késett és késik egyre tovább rehabilitációnk a palota urai részéről? Miért lettem reménytelenné? Mert a paloták elutasítják a jászol felől jövő és a Golgota felé tartó igéidet. Mit tehetnének mást, mint hogy elutasítsák? Palotájuk van, amit meg kell védeniök! Miért akarok-akarunk rehabilitácót? Téged rehabilitált a történelem? Oh, nem. Csak meghamisított. Azzal hamisított meg, hogy palotába rakott. De te nem vagy ott. Ami ott van, az csak ócska hamisítvány Rólad. Te ott és azokban vagy, akik éheznek és szomjaznak, hajléktalanok és ínséget szenvednek, akik jászolba szorulnak, s akiknek nincs fejüket hova lehajtaniuk. Csak ott és azokban, akiknek a paloták népe részéről nem juthat osztályrészül más, mint közöny... s ha hangjuk fülükhöz el is jut, akkor ecet és tövis, szög és kalapács, a meggyalázás — és nem a meggyalázódás! — fája. Az immanens reményt csak a paloták szelíd üldözöttei hordhatják tehát, ha jól értelek, betlehemi Gyermek” (215.o.).

Az utolsó, 1993-as elmélkedésben megint bízik, mint egész életében: „Nem tudjuk feladni a reményt, hogy a »hivatalosak« is »választottak« legyenek” (217.o.).

*

A könyv ízléses borítója, a címlapon lévő modern és a hátlapon lévő klasszikus Madonna a Gyermekkel Korompay Éva rajzolói és tervezői tehetségét dícséri.

A könyv gyermekrajzai pedig öt évtől 16 éves korig a Bokor közösségbeli gyermekeinek „alkotásai”. Vagy ahogy a nagyvonalú szerző Előszavában írja: „Ez a könyv egy író »nagyapa« és rajzoló »unokáinak« közös alkotása.”

Kovács László

Nagypénteki levél

A kötet két tanulmányt tartalmaz, továbbá a címadó, nagylélegzetű levelet Ratzinger bíborosnak és több levélváltást egyrészről a Hittani Kongregáció, ill. a Magyar Püspöki Kar, másrészről Bulányi György között. A *levelek* dokumentum értékűek. 1985-től datálódnak, és végre tényszerűen feltárják az egyházi vezetés és Bulányi atya közötti feszültség valódi tartalmát és lényegét.

A magyar katolikus közönség a legutóbbi időkig csak egyoldalú félretájékoztatást kapott a Magyar Püspöki Kartól, illetve a katolikus sajtóból. Bulányi atya sohasem hozhatta nyilvánosságra leveleit, nézeteit. A jegyzőkönyvekből, levélváltásokból, főleg pedig a Ratzinger bíborosnak írt „Nagypénteki levél”-ből és a 12 pont aláírása körüli huzavonából egyértelműen kiderül, hogy egy — az evangéliumért sokat szenvedett, lelkiismerete ellen szólni, tenni soha nem tudó, meggyőződéséhez hűségesen ragaszkodó — ember reménytelen erőfeszítésének lehetünk tanúi egy elembertelenedett hatalmi gépezettel szemben.

Az egyik oldalon a szólás és vélemény szabadsága, a másik oldalon a hatalom beteges félelme ettől. A tolerancia, a másságnak a tisztelete még ma is idegen fogalmak a katolikus egyházban. Főpapjai csak a hatalom nyelvén értenek, ezért meg sem érinti őket Bulányi atya érvelése. Ők nem azért vannak, hogy teológiai vitákat folytassanak! A Vatikán és a Magyar Püspöki Kar számára az a legfontosabb, hogy a Bulányi-féle kisközösségek politikai jellegű üldözésében való részvételüket elkendőzzék, és összemossák teológiai-dogmatikai problémákkal. Bulányi nem tud olyan lojális lenni és annyi 12 pontot aláírni, hogy jó legyen nekik, hiszen akkor el kellene ismerniök a vétkeket, ez pedig sem a Magyar Püspöki Kart, sem a vatikáni ún. „keleti politikát” nem tüntetné fel jó színben. Maradjon inkább Bulányi eretnekgyanús, téves és veszélyes tanokat hirdető figura, kisközösségei pedig „sötét bulányisták”: ez szolgálja a „magasabb érdekeket”.

Az *„Egyházrend”* c. írás szolgáltatja a vádat. Itt találhatóak a „veszélyes és téves nézetek” — Ratzinger szerint —, ill. álmok egy jézusi egyházról — Bulányi értelmezésében. Álmok olyan közösségvezetőkről, akiket nem fölsőbb hatalom rak az emberek nyakába, hanem — szeretni tudásuk miatt — a közösség választja őket. Álom arról, hogy a huszadik század végén a nőket az egyházban egyenrangúnak fogják tekinteni, és nem csak a nőtlen férfiak lehetnek papok. Kisközösségi alapokon felépülő egyházrend ez, amely harmóniában van a Jézus által körvonalazott Szeretet-Országgal.

A *„Lelkipásztori marketing”* korábbi — 1971-es — munka. Az evangélium „piaci lehetőségeiről”, „eladhatóságáról” szól. Arról, hogy az embereknek már nem kell az üres vallásosság, de az igazi jézusi tartalmak talán még megdobogtathatják a szívüket. Abban ad gyakorlati útmutatót, hogy hogyan lehet a jézusi örömhírt személyessé, emberközelivé tenni papok és laikusok számára. Az épületfenntartóvá, adminisztrátorrá, szentségkiszolgáltató kisiparossá degradált lelkipásztornak ideje nagy részét barátkozásokra, családlátogatásokra, kisközösségi kapcsolatok építésére kellene fordítania, hogy megakadályozza a hívek elfogyását, s az egyházközség hallgató közönségéből tevékeny, lelkes közösség formálódjék.

Kosztolányi Mária

Örököljük a földet?

Ezzel a címmel jelent meg az Irotron gondozásában Bulányi György 1989-91 között született, többségében a sajtóban megjelent, vagy nyilvános fórumon elhangzott írásainak, beszédeinek gyűjteménye. A kötet tematikájában megjelenik mindaz, ami ezekben a forrongó lázas években érdeklődésünk homlokterébe került. Górcső alá veszi a szerző az elmúlt negyven évet és a jelent, az egyházat és társadalmat, nemzeti és emberiségszintű problémáinkat. Ám ha témaválasztása nem is, nézőpontja sajátos, mondhatni egyedülálló. Az emberiség egészének érdeke felől, Jézusnak elkötelezetten közelít a problémákhoz. Amit talál — árulásokat, zsákutcákat, csapdákat, téveszméket —, felmutatja pontosan, tárgyszerűen, nem tompítva és nem túlozva azokat. Nem a kívülálló hűvös szenvtelenségével teszi mindezt, hanem kritikusan. Kritikája kemény, de fájdalom, aggodalom és felelősség hatja át. Aggódik, mert Jézus tanítványaként felelősnek érzi magát a már a teremtéskor ránk bízott s a Hegyi Beszédben is közös örökségünknek ígért földünkért, az emberiség jövőjéért.

Könyve előszavában ezt írja: „Örököljük a földet? Ifjúságomban, fél évszázada, ez még nem volt kérdés... A jó öreg Föld, a Terra bolygó szilárdan állt. A kérdés csak az volt, hogy kik öröklik... Az erőszakosak, vagy a szelídek. Kétezer éve Jézus biztosan jövendölhette: Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet. Ma már mindez a múlté... Mára már semmi nem szilárd. Az egészen közeli, és talán nem is történelmi holnapban minden, de minden cseppfolyóssá és gáznemű vé válhat. Isten sem akadályozhatja meg, aki szabaddá tett minket... A szelídeké sem lesz a föld. Transzcendens új eget és új földet adhat az Isten a szelídeknek, de ezen bolygón nem lesz Isten országa, ha meg nem értjük, hogy az erőszak ideje lejárt. A szelídek kis csapata már nem mentheti meg a földet. Csak mindannyian. Istenhívők és ateisták, agnosztikusok és posztmodernek egyetlen közös akarata. Csak a Hamvas Béla-i nagy hagyományra figyelők foghatják meg a kozmikus tollat, hogy le ne írja: Volt egyszer élet a földön.” — Vigasztalódhatnék a szerző a csak Istenen forduló és ezért kétségessé nem váló új ég és új föld reményével. Mégsem tud vigasztalódni. Azért ír, arról ír, hogyan kerülhetne mégis pont a kérdőjel helyébe. Hogy hogyan? Ha az elénk kerülő problémákat az emberiség egészének javát szem előtt tartva vizsgáljuk és Jézus gondolkodásának logikáját követve keressük azok megoldását. Minderre egy szembesülésre mindenképpen méltó kísérlet az „Örököljük a földet?” c. könyv.

Turiák Ildikó

A művek megrendelhetők az „Érted vagyok” címén 250, 320, ill. 220 Ft-os áron.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Szüneti tanácsok

Igen érdekes természetrajzi kísérletet végeztem a minap. Két szem kockacukrot icipici darabkákra törtem, reáhintettem egy asztalkára, az asztalkát meg kivittem a kertembe a cseresznyefa alá. Aztán szétnéztem a fűben, papírra futtattam egy hangyát és feltettem az asztalra. Hej, megörült a kis hangya cimbora! Látszott az ideoda futkosásán, hogy szinte hinni sem akar a szemének. De nem sokáig ámuldozott, hanem megragadott egy cukordarabocskát, és futott vele lefelé az asztal lábán. Nagy boly van a kertecskémen kívül, a fenyvesben, arrafelé sietett, s valamilyen módon hírt kellett adnia társainak, mert nem telt bele félóra sem, már tele volt hangyával az asztal lapja, folyt a nagy cukorszállítás. Az asztalka négy lábán egész nap jöttek-mentek a buzgó kis munkások, s uzsonna idejére... egy szem nem sok, de annyi cukor sem maradt az asztalon.

Másnap reggel ismét megtörtem két szem kockacukrot. Ekkor azonban már alig tudtam leállítani az asztalka négy lábát, annyi hangya futkosott az előző napi helyen, várták a terülj asztalkájukat. Még három napon át vittem ki nekik az asztalkát úgy, mint addig, a negyedik napon azonban korábban keltem mint ők, s még alig derengett, már a cseresznyefa alatt turpiskodtam. Kivittem az asztalt cukorral ezen a napon is, de most nem közvetlenmül a földre állítottam, hanem mind a négy lábát egy-egy cipőpasztás bádog dobozba, a dobozkákat pedig színültig töltöttem vízzel. Úgy vette körül a víz az asztallábakat, ahogy régente a várakat kerítette a vizesárok. Az első hangya valamicskével napkelte előtt érkezett az asztalhoz. Nagy hevesen fölszaladt az egyik bádogdoboz oldalán és megtorpant. Aztán futni kezdett körbe a doboz élén, mintha a hidat kereste volna. Napkeltekor már nyüzsgött a hangya a négy dobozon is, az asztal alatt is, nagy volt a zűrzavar. De voltak köztük olyanok is, akik több másodpercig is mozdulatlanul álltak és magasra emelt fővel néztek fel az asztalra, látszott rajtuk, hogy töprengenek, miféle más úton juthatnának fel a cukormezőre. Ekkor én már nem is annyira őket, hanem inkább a cseresznyefa törzsét figyeltem. A könyv szerint ugyanis, amelyben ezt a kísérletet olvastam, eszükbe kellett jutnia, hogy a cseresznyefa ágáról ráejthetik magukat az asztal lapjára.

Körülbelül egy óra múlva neki is iramodott két hangya a fa törzsének, kiszaladtak arra az ágra, amely alatt az asztalka állt, rámásztak a legalsó levélnek a csücskére és zsupsz, rápottyantották magukat az asztallapra. Hamarosan olyan sűrűn hullott a hangya arról a levélcsücsökről, mint a rossszul elzárt csapból a vízcsepp. De hajh, nemsokára ugyanolyan zűrzavar támadt az asztalon is, mint amilyen odalent volt egy órával előbb a bádogdobozok körül. A hangyák ugyanis most is felragadtak egy-egy cukordarabocskát, és ahogyan öt napon át megszokták, futottak vele lefelé az asztallábakon. Tán még dicsérgették is gondolatban az eszüket, lám milyen okosok ők, kitalálták, miként kaparinthatják meg mégis a cukrot. No de ha dicsérgették, nem tarthatott sokáig az elégedettségük. Amikor ugyanis a vízig értek, természetesen ismét megtorpantak, egész fürtökben nyüzsögtek az asztallábakon. De most volt csak igazán nagy a tanácstalanság. S a kísérletem ezzel tulajdonképpen véget is ért. Igaza volt a könyvnek, bebizonyult, hogy a hangyák értelme csak a legközelebbi teendőkig terjed. Ki tudják találni, miként juthatnak az asztal lapjára, de arra már nem telik a sütnivalójukból, hogy a visszajutás módjára is gondoljanak. Ezúttal persze mégiscsak visszajutottak a bolyba, mert hiszen kiemeltem az asztalkát a vizes dobozokból, engem azonban aligha számítottak bele tervükbe, így tettek volna ők akkor is, ha esőtócsa vette volna körül az asztallábakat.

Miközben beballagtam a házikómba, derengeni kezdett bennem egy emlék. Kisfiú koromban, az első osztályos vizsgák után beállított hozzám egy reggel két osztálytársam. Nem törpeházi gyerekek, hanem a völgybeli falucska lakosai. Erős Jóska meg a kis termetű Döme. Arra kértek, hogy barangoljak velük a szünetben hegyeink-völgyeink között. Tudták, hogy én jól ismerem vidékünk minden zegét-zúgát. Persze szívesen teljesítettem kivánságukat, s már aznap fölmentem velük a hegytetőre, Törpeháza fölé. Megmutattam, hol ered tulajdonképpen a patakunk, hol bújik a sziklák alá s hol bukkan ismét elő. Ettől kezdve minden reggel feljöttek értem, és mindennap elmentünk valahová. Mindössze az nem tetszett nekem, hogy Jóska is, Döme is gyakran olyasmit akart csinálni, amihez felnőtti erő szükséges. Jós-

ka egymaga fel akart húzni egyszer kerekeskútból egy vödör vizet, a kistermetű Döme pedig vissza akart vezetni a majorba egy megszökött csikót. A kerék nyele persze kiugrott Jóska kezéből, a csikó meg felkapta a fejét és rúgott egyet. Kivételes szerencse volt, hogy nem csapódott a nyél Jóska arcába, s hogy Döme csak elterült, a patkó nem érte. Többször is figyelmeztettem őket, hogy most még ne akarjanak olyasmit cselekedni, amihez nagynak, felnőttnek kell lenni. Figyelmeztetésemnek azonban nem sok eredménye volt, s egy reggel éppenséggel azzal álltak elő, hogy aznap a Hegyes-sziklához menjünk s másszuk meg. A Hegyes-szikla vagy tíz méter magas, vékony sziklacsúcs, s még a legények közül is nem egyszer lezuhant már róla egy-egy virtuskodó. Szigorúan elutasítottam hát a két fiú kívánságát. „A megmászásról ne is beszéljünk, ahhoz még felnőttnek is gyakorlott sziklamászónak kell lennie. Azt azonban megtehetjük, hogy ma a Hegyes-sziklához sétálunk el, s megszemléljük.” Egymásra tekintettek, aztán Jóska azt motyogta: „Ha nem mászhatunk fel rá, menjünk inkább máshová.” Döme pedig ezt: „Moha azt hiszi, hogy mi még pólyások vagyunk.” Déli elválásunkkor különös nyomatékkal mondogatták, hogy másnap reggel is értem jönnek, gyanút azonban csak akkor fogtam, amikor már egy óra is eltelt, s nem jöttek. Egyszerre csak bekiáltott a kertünkbe egy törpeházi kisfiú, Bérci Berci: „Összevesztél a falubeli barátaiddal? Miért mentek ma nélküled a Hegyes-sziklához?” Megdöbbenve bámultam Bérci Bercire, de csak egyetlen pillanatig. Aztán tüstént föltekintettem a hegytetőre, oda, ahol a Hegyes-sziklához visz az út. Azon a hegyen állt a házikója Földigszakáll bácsinak is, és megnyugodva láttam, hogy füstöl a kéménye, odahaza van. Földigszakáll bácsiról már többször is beszéltem nektek. Törpeházi törpe volt ő is, de amikor csillagászattal kezdett foglalkozni, alkalmasabb helyre, a hegytetőre költözött. Jól ismert minden gyereket törpeházán is, a faluban is, bíráskodott apró-cseprő ügyeinkben, mi meg szinte a nagyapánknak tekintettük. Vagy félóra múlva berontottam hát hozzá és kiáltottam lihegve: „Két kisfiú... alighanem... felmászott a Hegyes-sziklára!” Ennyi elég is volt, már hozta is Földigszakáll bácsi a csákányt meg a kötelet, és loholtunk. Néhány perc múlva már azt is tudtuk, hogy valóban felmásztak a sziklára, mert meghallottuk a kétségbeesett kiáltozást: „Segítség! Segítség!” De amikor ott álltunk végre a szikla előtt, megkönnyebbülve láttuk, hogy nagyobb baj még nem történt. Jóska nem is volt veszélyben, ő a szikla csúcsán kuksolt, Döme azonban a

szikla dereka táján kapaszkodott egy-egy gyönge bokorba, gyökérbe. Saruja alól folytonosan gurult a kő, s rémülten tapogatott a lábával újabb és újabb, centiméternyi támasztó helyet. De Földigszakáll bácsi már hajította is át a sziklán a kötelet, fatörzsre csavarta, én meg odarángattam Döméhez, s először ő, aztán Jóska mászott le a segítségével. S akkor aztán megtudtuk, hogy tulajdonképpen mi történt. Feljutottak ők a sziklára mind a ketten, nem is nagyon nehezen, s még kurjongattak is odafönn nagy diadalmasan. De hajh, amikor lefelé indultak volna, akkor bezzeg elmúlt a kurjongató kedvük. Mert akkor kiderült, hogy lefelé menni nem mindig könnyebb, mint fölfelé. Jóska leült a csúcsra és töprengett, hogy mit tegyenek, hogyan jussanak le. Döme azonban annyira megrémült, hogy a lehetetlent is megpróbálta, elkezdett mászni lefelé. A szikla derekán azonban megrekedt. Porlott a kő a lába alól, töredeztek a kezében a bokrok, s ha néhány perccel később érünk oda, öt-hat méter magasságból lezuhan.

Földigszakáll bácsi komoly arccal hallgatta a sziklamászás történetét, aztén megkérdezte tőlük: „Ti, ugye, mostanában mindig Mohával jártatok? Ma miért nem volt veletek?” A két fiú összenézett, aztán Jóska ravasz ábrázattal felelte: „Azt mondta Moha, hogy a sziklamászás csak nagyobbaknak való. Nem hívtuk hát Mohát, mert hiszen ő..., ő még Döménél is kisebb termetű.” Földigszakáll bácsi elmosolyodott. „Értem. De lám, lám, mégis az derült ki, hogy Moha a legnagyobb köztetek. Aki ugyanis igazán nagy, az nemcsak az orra hegyéig lát, az nemcsak azt okoskodja ki, miként juthat fel valahová, hanem arra is gondol, miként juthat vissza. Mert nagynak lenni annyit is jelent, mint előrelátónak lenni. Moha volt az egyetlen, aki látta előre, hogy erre a sziklára csak felmászni bírtok, de lemászni nem.”

Ez a történet derengett fel emlékezetemben a minap, amikor a hangyák értelmét vizsgáltam, s hadd tegyem hozzá, hogy aki nagy szeretne lenni, ne csupán a sziklamászásban legyen előrelátó. Ha fára akar mászni valamelyiktök, ne csak az ágat lássa, hanem azt is, nem korhadt-e az az ág, nem fog-e letörni alatta. Aki kimelegedve inni kíván, ne csak a csillogó, hűs vízre gondoljon, hanem arra is, hogy meghülhet tőle, s ne igyék tüstént. Aki kavicsot kap föl, hogy megdobja vele játszótársát, ne csak az eltalálás örömére gondoljon, hanem arra is, hogy célt is téveszthet az a kavics, kiütheti pajtása szemét, s ejtse vissza okosan a földre. Olyanok legyetek, mint az ügyes sakkozó, aki nemcsak azt tudja, melyik figurát léptesse, hanem azt is, hogy mi lehet annak a lépésnek a következménye. S ne legyetek olyanok, mint az én kertem butuska hangyácskái. Mert nem mindig akad Moha bácsi, aki eltávolítsa az asztallábak alól a vízzel telt bádogdobozokat...

Király Ignácz

Család és apostolkodás

Minden lelkileg egészséges ember szeretné, ha az őt boldogító tényezők másokat is boldogítanának. Önmagunk Istennek tetszővé fejlesztése, ugyanakkor embertársaink hasonló irányú szolgálata nem cölebsz papi feladat csupán, hanem minden ember hivatása: legyen az bármilyen életformájú ember. Mi családosok a saját család vérségi kötelékein túllépő hithűség szolgálatot nevezhetjük igazán apostolkodásnak, közösségépítésnek. Ebben feltehetően mindazok egyetértenek velem, akik a családot mint egységet kezelik, amely egység magva a szülők Istenhez és egymáshoz kapcsolódása. Ezen mag köré szorosan kapcsolódnak gyermekeink (mint az atommag köré az elektronok), akik megfelelő idő- és energiautalványozást igényelnek, és őket át nem ugorva és ki nem kerülve kell elérnünk más felebarátainkat. A család belső apostoli energiaáramlása annyira sajátos, személyes és intenzív, minden annyira összefügg mindennel, hogy csak egységében tárgyalható igazán mint olyan szociológiai alakulat, mely önállóan hivatott megélni a cél – törvény – funkció – szerepkör – szankció – méltatás – köztulajdon ismérveit. Most tehát a család Jézusnak barátokat szerezni akaró tevékenységéről lesz szó, az apostolkodásról.

1. A családi harmónia, mint az apostolkodás feltétele

A körülöttünk forrongó és felgyorsult tempójú világ nagy hatással van ránk is. Ennek a felpörgött életnek szétszóró (diabolizáló) gonosz hatása nagy veszélyt jelent. Amikor mi egybeszeretést szándékolunk, akkor ha nem vigyázunk, nem lesz kit egybeszeretni, mert ahányan vagyunk, annyiféleképpen és annyi felé vagyunk elkötelezve. Nagy küzdelem folyik, hogy az egy fedél alá járó hálótársakból boldog család harmóniája legyen. A világ fiait nem zavarja ez a diabolizáltság, ha megfelelő anyagi haszonnal jár, érezhető egyéni karriert jelent és olyan harcot kíván, amely még emberileg elviselhető. Az, hogy egy család ereje kimerüljön önnön menedzselésében, Jézus követésében nem elfogadható. A másokért élő életvitel nem ér véget családom határainál. A másokat is tanítványnyá tevő küldöttség (apostolság) mindannyiunk számára szóló, egyetemes (katolikus) jézusi parancs (vö. Mt 28,19). Ez adott, amint adott az is, hogy egy család végeláthatatlan időt és energiát képes elfogyasztani. Ezt a kettőt kell harmóniába hoznunk. Súlyosbító körülmény, hogy a nap 24 órából áll és az ember terhelhetősége nagyon is véges. Családos ember számára minden egyéni tevékenységben ott a családja. A munkaviszonyt nem engedheti annyira az életébe, hogy otthon a párja és a gyermekei már csak az idegei foszlányait kapják. Egyéni kedvteléseit nem engedheti el gyeplő nélkül, mert családjának tagjai azt várják, hogy reájuk figyeljen.

A szeretet koncentrikus körei segítenek ellenőrizni magunkat: a legbelsőbb kör az Isten és én, melyhez szorosan simul a következő körben a házastársam, melyhez szervesen kapcsolódnak gyermekeink a maguk körével. A többi kör ezután következik kinek-kinek a maga hangsúlya szerint. A belső három kör szeretetenergia-telítettsége határozza meg apostoli tevékenységünket. Ezek átugrásával „kifelé dolgozni” hazugság, vagy menekülés. Hazugság, hiszen a barátokat szerzést úgy munkálni, hogy nem törődöm a teremtés rendje szerinti rámbízottakkal, félrevezetése felebarátainknak. Menekülés, hiszen meg lehet csalni házastársamat azzal is, hogy koncentrált életünk személyes gondjainak megoldása helyett a könnyebb és kevésbé személyes apostoli feladatokba vetem magam.

Minden kimondott „igen”-ben legyen ott a családom. Vállalkozásainkat sok esetben a lelkesedés, a baráti bizalom, a sikerélmény vágya határozza meg. Ha nem felejtem el, hogy nem a magamé vagyok, és „köreimet” a jegyzeteimen túl a szívemben is magammal hordom, akkor sok családi feszültségtől szabadulunk meg. Feszültségeink nagy része abból adódik, hogy a „magunk szakállára” vállalunk, mintha a régebbi „igen”-jeink nem is lennének. Minden kimondott „igen” sok-sok „nem”-et rejt magában. A házasságkötéstől a testvér–baráti igenekig megmutatkozik elkötelezettségünk rendje vagy rendetlensége. Rendetlen nemcsak az, aki vállalásait nem teljesíti, hanem az is, aki túlvállalja magát, és mások, mindenkelőtt házastársa és családja számlájára vállal. Úgy látszik tehát, hogy a család az apostolkodás fékje? Nem, hanem rendre segítője. A rendetlenkedő a családon kívül is „besokall”, csak idő kérdése. A családosoknak segítő áldásként és felügyelőként (episzkoposz–püspök) rendre ott a párjuk és gyermekeik. Nem áll fenn a lelassulás veszélye, ha a házasságban mindketten apostoli lelkületűek, ha nagyon tisztelik egymás ezirányú meggyőződését és tudnak sokat beszélgetni. Beszélgetni, amikor beavatják egymást terveikbe, megosztják gondjaikat és sikerélményeiket, hiszen bármelyik fél hozta is, azok közös szerzemények, közös feladatok. Minden csapatjátékú sportban visszatetsző a társairól megfeledkező játékos, és ott önzőnek mondjuk az ilyent. A valóságban ez nem csupán a társakkal szembeni sportszerűtlenség, de árt a hatékonyságnak is. A család szép összjátékából születik a hatékony apostolkodás. Ebben az életre, sőt az Életre szóló „játékban” nélkülözhetetlen a feladatok felosztása, nem csupán a családi üzem fenntartása, hanem az apostolság területén is. *A legalkalmasabbság elve segít.* Az apostolkodás ugyanis nem a nagyszájúakat összegyűjtő vállalkozás. Apostol az is, aki *tudatos jel-élettel* tanúskodik Jézustól tanult értékszemléletéről. Apostol az is, aki a zátonyra futott életeknek *jézusi mentőkötelet* nyújt, aki időt, energiát áldoz mások görcseinek oldására. Apostol az is, *aki leírt és elmondott gondolataival* szolgálja mások épülését. És apostol az is, aki *kisközösségbe koordinálja* Jézusra figyelni akaró 2–3 barátját. Egy családnak ahány tagja van, annyiféle családon túlmutató apostoli színt képviselnek. Mindenki külön-külön felelős azért, hogy kibotakoztassa magában Jézus akaratát. Hogy ez a családban ne egymás kárára, hanem épülésére legyen, ehhez nélkülözhetetlen a jó koordináció. A központi helyen levő *családi naptárból* emlékezhetünk egymás terveire, feladataira. Ez akkor is jelentős feszültségcsökkentő, ha előre nem tudtuk megbeszélni az elfoglaltságot, és tudatjuk, hogy mikor nem számíthatnak reánk. Legtöbbször a bizonytalanság nagyobb gond, mint maga a távollét.A koordinációt szolgálja a *„mindent szépen megbeszélünk”* elve. Egymásért vagyunk, nem egymás ellen! A család minden tagjának a maga

szintjén beleszólása van közös dolgainkba. Egyéni dolgainkban pedig milyen jó, ha kikérjük a véleményeket! A kereszténységben az számít felnőttnek, aki hithűségét apostoli élettel mutatja be (bérmálás, konfirmálás). A család egysége nem jelentheti azt, hogy az apostolkodás feladatát egy valaki éli a családból. Mindenki erre törekszik, csak ki-ki másképp valósítja ezt, rátermettsége és elkötelezettsége szerint. Ennek hátországi támogatása a család egységes feladata. A kifelé könnyebben mozgó fél nem vonhatja ki a család más tagjának vitorlájából a szelet. Tudni kell teret engedni egymásnak. A világban rúgással, víz alá nyomással, könyökléssel megy a helycsinálás. Egy magára adni akaró családban ezt empatikusan segítőkész hozzáállással oldják meg. Ha ez nem sikerül néha, akkor a szeretet ellen vétőnek ott a bűnbánat feloldó lehetősége.

2. A „bokros” család küldetése

A Kivonulás Könyve (3,14) a Jahve és Mózes közötti kapcsolatteremtés közvetítőjeként az égő, de el nem égő csipkebokrot mutatja be. Ennek a képnek mély üzenetét alkalmazhatjuk a kisközösségek informatíven szervezett hálózatára (= Bokor bázisközösség) és családjainkra. Amint az égő csipkebokor, úgy a család sem behatárolt cél, inkább közvetítő, eszköz és sok rész-cél hordozója végső célunk szempontjából, mely az Élet (dzóé).

Feltűnő, hogy el nem égően lobog a bokor. Egy-egy nagyobb család sokszor kapja a kérdést: Hogy bírjátok!? Feltűnik, hogy míg mások kisebbnek látszó teher alatt összeomlanak, a nagyobbat vállalók állnak. Ami feltűnő, az a „másság”. A kesergő közegben feltűnik a lángoló, a lelkes egyén és család. A mának élő, „széltől lengetett nád” életűek közül kiemelkedik a távlatokban gondolkodó, céltudatos, elkötelezett ember. Ma könnyű jelnek lenni, hiszen már a normális emberi léptékű élet is párját ritkító jelenség. Az igényesebbek a maguk jelét nem a környezethez mérik, hanem a Mesterhez és a Mennyei Atyához (Mt 5,48). *A „bokros” család vonz.* Akkor is, ha furcsa csodabogárnak mondják, akkor is, ha szektás megszállottat vélnek látni benne, de főként akkor, ha az elmagányosodott emberi közegben meleg barátságot kínál. A vádaknak látszó kritikai megjegyzések mögött sok esetben irigység van és a megváltozásra való képtelenség beismerése. Érdemes tehát pozitívan kezelni az erényeink, törekvéseink miatti minősítéseket. Közvetett apostolkodás, ha értékszemléletünkből fakadó életünk állásfoglalásra készteti környezetünket; iránya pedig az, hogy odavonzzuk az embereket. Oda, ahol mi is otthon vagyunk: Jézushoz, Istenünkhöz. Vonzhatunk az elnyűhetetlen fejlődni akarásunkkal, az el nem fogyó, másokért élő energiánkkal. Egy tüzes család *világít, melegít.* Ugyanakkor *perzselhet* is olyan lelkiismereteket is, melyeket elaltattak, megideologizáltak; hogy nem vagyok én arra alkalmas, ez képtelenség, nem kívánja ezt az Isten... Meg is *égetheti* azokat, akik a maguk másfelé vivő akaratát szeretnék rákényszeríteni. A bokros család ugyanis Valakit képvisel, eszköz arra, hogy megnyilatkozzon rajta keresztül az Isten, az értünk levő Isten.

Az odavonzott Mózest *megszólítja* az Úr. A család sem színpadi produkció, még csak „áldozati rács” sem jó, ha védi, leválasztja környezetétől. Nem elégedhet meg azzal, hogy itt vagyunk, láthatják hogyan élünk, a többi az ő dolguk. Kapcsolatteremtésből bomlik ki a barátság, és barátságainkból születik Krisztus követése. A megszólítás és a megszólítottság akkor nagyon időigényes, ha a mellébeszélés és a tálalástechnika túlteng benne, és ha trükkös manipulációvá torzítjuk az evangelizálást. A meggyőződéses ember nem ront ajtóstul a házba, és nem a búcsúzáskor nyögi ki a lényeget. Az arány megtalálásában is nagy segítség az aranyszabály: amit–ahogyan szeretnéd, hogy veled tegyenek, te is azt–úgy tedd másnak. Az álarcok viseléséhez szokott emberek nagy segítséget kapnak megnyílásukhoz, ha tiszta, őszinte viselkedésünkkel találkoznak. Ennek a keveretlen viselkedésnek az a magva, hogy „szent az a hely, ahol állunk”. Szent az az eszmény, amely felé kapaszkodunk. Szent az az érték, mely alapján meg akarjuk oldani életük kihívásait. Ennek kifejezése nem feltétlenül bibliás idézetekkel történhet, hiszen sokak számára ugyanazt az isteni értéket könnyebb átadnunk számukra elfogadhatóbb módon, mint azáltal, amiben mi otthonosak vagyunk. A lényeg, hogy jézusi eszményt képviseljünk.

A bokorból szóló hang *küldi* Mózest. Ami nekünk öröm, legyen az másnak is. Egy család nem rendezkedhet be megülő emberek pátyolgatására. Erre is szükség van néha, de ez csak szabályt erősítő kivétel. A „szabály” az, hogy add tovább, mert boldogtalan maradsz, és nagy szamár, aki az akar maradni. Nem csupán azért kell továbbadni, mert ez jézusi külső parancs, hanem mert a dolgok belső természetéből fakadóan csak az áramló szeretet boldogít. Önmagunk fölé emel, ha másokért élünk. Az egész bokros családi élet ennek tanúja és hirdetője. Mindenkinek a maga fontosságtudata a lényeges, tehát ne kezelje magabiztos felülről a „kis kezdőt” a bölcs öreg. Mindannyiunk egyéni „koktéljában” gyengeségeink és bűneink is ott vannak, s ez szerénységre int. Öntudatra pedig az emel, hogy nem mi küldünk, hanem Az, Aki bennünket is küldött. Ennek a küldés–küldetésnek a tudatosítása több, mint „mély vízbe taszítás”. Ez közösségetvállalást jelent, összedolgozó együttműködést, melléállást. A bokros család valamely tagjának ilyen irányú szolgálatához a többieknek biztosítaniuk kell a lehetőséget, és ők a kontroll is, hogy küldetés–szolgálat címén el ne lebegjen a fellegekben az idő-energia. Az ember ugyanis hajlamos fotelben üldögélve filozofálni a küldetésről ahelyett, hogy elindulna, vagy hagyná, hogy a másik indulhasson. A családos ember nem vándorprédikátor, aki nagy csinnadrattával tömegeket zsongat be és továbbáll, vagy tovább helyezik. Ahol élünk, ott szolgálunk. Törődjünk bele, hogy látványos felforgatás helyett érlelő szerepünk van. Ahhoz, hogy küldeni tudjunk, szükség van a sziklára épített házcsalád biztonságára, enélkül legfeljebb felbújtók vagyunk. Biztonságos állomás vagyunk a család tagjainak és az odavonzottaknak, hogy megpihenés és feltöltődés után segítsünk az iránytartásban is.

3. Ami nélkülözhetetlen...

Aki akarja a célt, annak akarnia kell az eszközöket is. Az egyéni fejlődés elősegítése minden családtag feladata. Fejlődnöm kell, nehogy megálljak, vagy visszacsúszok. Fejlődnöm kell, nehogy mások megálljanak, vagy visszacsúszanak.

a. Tanulás

Tükör által homályosan látunk. Ha azt nem állíthatjuk is, hogy tisztán látunk, azt azonban nem adhatjuk fel, hogy *tisztábban* lássunk. Ezért tanul az ember. Ha hagyják. Mi családosok nem vonulhatunk celláinkba stúdiumokra, szolgálatainkra folyamatosan szüksége van valakinek: kisgyermeknek vagy nagynak. Bizony előfordult, hogy gyorsan át kellett valamit olvasnom, és a WC volt az egyetlen hely, ahova bezárkózva átnézhettem egy írást. Nincs ez így jól, ahogyan az sem, ha feleségem napokra képtelen tanuláshoz időt felszabadítani, mert nem biztosítom számára ennek lehetőségét. Ilyen és hasonló feszülések miatt a család szellemi életét nem vehetjük félvállról, mert az magától nem rendeződik kielégítően. Az élet, és különösen az apostolkodni akaró élet sok kérdést vet fel, és nekünk elfogadható válaszokat kell adnunk. Minél több tudásanyagunk van, annál inkább érezzük, hogy milyen keveset tudunk. Itt is érvényesül, hogy aki dolgozik, az megszomjazik. Aki tanul, az egyre többet szeretne tudni. Ez az örvény el is viheti az embert a lényegtől. A célirányos szel-

lemi élet igyekszik fegyelmet tartani, hiszen a nehezen biztosított időt nagyon megfontolva áldozzuk fel. A baráti, kisközösségi szellemi hangsúly sokat segíthet abban, hogy fülcsiklandozó szenzációk helyett fajsúlyos szakirodalomhoz jussunk. Minden generációnak ki kell termelnie magából a szellemi inspirációra alkalmas egyéneket. Családjainkból nőnek ki, ha jól szolgáljuk egymás szellemiségét. A szülők életében jelen levő szellemiség nem hatástalan a gyerekekre sem. A tanulásra soha rá nem érő szülő legtöbbször csak erőszakkal tudja gyermekeit tanulási normára nevelni. Eléjük kell élnünk ezt is. A napirendnek fontos tükröznie mindazt, amit lényegesnek tartunk. Praktikus, ha adott időszak kiemelődik a tanulásra, mert a kicsiket lekötve (módszeres foglalkozással!) a többiek optimálisabb feltételek mellett tanulhatnak. A közösséget vezetőnek előbb kell járnia közössége tagjainál, és addig tud előremutató lenni, amíg ezt tartani tudja. A nagycsaládra tett hangsúllyal sokszor heroikus küzdelem folyik azért, hogy legalább a szükséges szellemi táplálkozás meglegyen. Nagyon értékeljük ezeket az erőfeszítéseket, mert a jövő szellemiségének munkálása ez! Nagy többségben epigonok vagyunk, de az Isten Országa terjedésében pont ilyen „kicsinyeket” választott az Úr. Olyanokat, akik nem újdonságok kitalálására hivatottak, hanem „egy-ügyűek”, a jézusi szeretet elkötelezettjei.

b. Hit-hűség

Jézustól azt a hitet (pisztisz) tanuljuk, mely nem a bizonyíthatatlan dolgok tekintélyi alapon történő elfogadását jelenti, hanem a meglátott–belátott dolgokhoz való hűséget. Ehhez meg kell látnunk és be kell látnunk az életünk értelmét alapvetően meghatározó tényt: sem féreg, sem isten nem vagyunk. A szerető Isten képmásai lehetünk, ennek minden korlátjával és végtelenbe nyúló lehetőségeivel. Ez utóbbinak kibontakoztatása nem más, mint mindennapos küzdelem az *istenképűségért*. Ebben sokféle segítséget kaphatunk és ugyanakkor kínálhatunk másoknak. Istenhívő egyéniségek példaképeink lehetnek. Abszolút példaképünk nincs, hiszen mindannyian egyediek, megismételhetetlenek (individuumok) vagyunk. Ki ebben, ki abban példaértékű. Családon belül a „papírforma” szerint a szülőkben a női- és anyakép, a férfi- és apakép jelentősen hat a gyermekekre, sőt istenképük kialakulásában és milyenségében is meghatározó lehet ez a kép. Figyelnek bennünket és mi is figyeljük gyermekeinket. Az apostolkodás közvetett megvalósításának ez lényeges eleme. A jól szolgálóktól leshetjük el az alapokat, melyekre építjük a magunk egyéni módszereit, adottságait. Az előttünk járó hit-hűségesek a mestereink, csüggedéseinkben a teljesítményeikkel fölrázóink.

Hit-hűségünk további mélyítését a biblikus anyagok szolgáltatják: Istenre figyelő emberek írásai, melyekkel Isten akaratának valamilyen mélységű közvetítői. A kutatások során bálványok omlanak le, de ezek legtöbbször embergyártotta kultikus elemek és nem Isten akarata. Az apostolkodás nem a tévedhetetlenség demonstrációja. Az istenképiségünkért folyó önnevelésünkben természetes jelenség a kétely, a bizonytalanság. Az elmélkedő lelkiélet a biblikus üzenetek terén sok homályos pontot talál, de ez felelősségünket növeli: a magunk hitét nekünk kell fölépítenünk. Erre a családban sem árt gondolnunk, hiszen megtéríteni senkit nem lehet, hanem „csak” megtérésre segíteni lehet még százszorszeretett gyermekeinket is. Ugyanez érvényes a kifelé apostolkodásra is.

Családunk része egy nagyobb családnak is, a hívők közösségének. Ezt egyénileg úgy éljük meg, hogy az a „nagycsalád” lehet az egyházközség, de a kisközösségek hálózata mindenképpen. A valóságban nem oda tartozunk, ahova besoroljuk magunkat, hanem ahova a legtöbbet ajándékozzuk magunkból, ugyanakkor a legtöbbet kapjuk is onnan. Ennek az áramlásnak istenképiségünk kibontakoztatása a célja. A küldött (apostol) dolga, hogy küldője akaratát teljesítse. Az Istenre figyelő, Általa küldött ember dolga, hogy úgy viselkedjen, hogy Isten szeretete legyen valósággá ott, ahol él. Egy család sokféle tagból állván alig tud tartósan egyféle hitmélységet mutatni kifelé. Ezen a szülőknek nem kesereguiük kell és a kívülállóknak nem botránkozniuk, hanem el kell fogadni az egyéni felelősségek, az egyéni hit-hűségek különbözőségét. Elég, ha abban egyetértünk, hogy szeret az Isten és nekünk is szeretnünk kell.

c. Erényharmónia

A család jó nevelőnk arra, hogy a kategórikus gondolkodás („fekete–fehér”) helyett a valóságot szélességében és színgazdagságában átelemezzük. A szülőnek nagyon előnyös, ha tud gyermek lenni gyermekei között. Ez jelenti a hancúrozást is, de nemcsak azt. Az apostolkodás szempontjából a gyermekség a rugalmasságot, könnyedséget, szerénységet jelenti. Nem én vagyok az igazságok letéteményese (a *jézusi* igazságok tudója helyett legfeljebb *jézusibb* igazságot látok a nálamnál kezdőbbhöz képest...). Nem én vagyok a legalkalmasabb pasztorációs módszerek bemutatója. Akkor végül is senki vagyok? Önbecsmérléssel Teremtőmet is minősítem és a valóságot is meghamisítom. Az önostorozók jó dervisek, de nem jó szülők és közösségépítők. A régiek arra találták ki a lelkitükröt, hogy segítségével önismeretre és szerves önnevelésre jussunk. A talentumot elásó is jobb, mint a talentumot letagadó, még Jézus sem süllyesztette ennyire a példabeszéd szereplőit (vö. Mt 25,25). A szerénység a helyes önismeretre épülő erény, hogy el ne felejtsük: egy Atyának *gyermekei* vagyuk! Mi szülők is tekintélyünk csorbulása nélkül vagyunk „gyermekek”, akiknek nem szégyen beismerni, ha tévedtek; bocsánatot kérni, ha vétettek. Gyermekeink és vezetetteink félistenek helyett egész embereket akarnak. Ehhez az egészséghez hozzátartozik az, hogy *önbizalommal* is rendelkezzünk. Amit jól csinálok, az öröm nekem is, környezetemnek is. Az ebből fakadó biztonságérzet határozottá teszi megnyilatkozásainkat. Határozottá és nem gőgössé, nem uralkodóvá! A felnőtt önbizalom apostolian akkor építő, ha nem elnyomja a másságokat, hanem támaszként szolgál. A támasz értékű

ember nem problémamentes, nem hiba, sőt bűn nélküli. Értéke abban rejlik, hogy ezekből a kihívásokból megerősödve jön ki. A sokat próbált ember tud sokak támaszára lenni. A valódi élet bőséggel termel próbatételeket, amelyek tudatos fogadása és feldolgozása sokat segít az emberekkel való kapcsolatteremtésben és annak ápolásában. Már kisgyerekeink is könnyebben illeszkednek be az iskolai csoportjukba, ha otthon több testvérrel „begyakorolhatták" az alaptörvényeket. Az egymás szolgálataira építő családmodell remélhetőleg nem fog agresszív és hatalmaskodó felnőtteket produkálni. Harmónikusakat talán annál inkább, hiszen a családban minden tag egyszerre kicsi is, meg nagy is, gyerek is, meg felnőtt is, attól függően, hogy mennyire fejlődőképes saját koordinátái kezelésében.

Az erényharmónia hivatott megóvni bennünket a szürke kisszerűségtől és a bűnös végletektől. A kísértés a konfliktusmentességet kínáló kisszerűség felé húz, ahol baj nélkül elvegetál az ember. Az ösztönösség pedig könyen visz el a túlzás végleteibe. Önnevelésünk és a családon belüli jelzéseink nagy segítséget jelentenek ebben a harmóniára törekvésben. Amit tehát „kicsiben" szolgálunk a családban, ugyanazt tesszük, amikor Jézus számára barátokat akarunk szerezni az apostolkodásban.

d. Semmiségek...!?

A család belső célja (egymást szeretésünk) és külső célja (szeretetre-gyűjtésre küldeni) napi feszültségek forrása. Így is van ez rendjén, hiszen a sokféle egyéniség sokféle elképzelését kell sérülésmentesen, sőt a fejlődést segítve kezelni. A házastársak, szülők meg kell, hogy találják az „oldás és kötés" eszközeit. Oldani a hátráltató megkötözöttségeket, kötni az elvékonyodó hit-hűség kapcsolatokat.

Az *első szó ereje* attól jön, aki a feszültségben levő felek közül Krisztushoz közelebb álló. Nem az áll közelebb, aki konfliktusai elől lelkiéletbe menekül, mert ezt méltán minősítette ópiumszívásnak a történelem. Jézus nem kivesz bennünket a világból, a kihívásokból, hanem erőt–energiát kínál a megoldásokhoz. Az első oldó szó a legnehezebb, ahhoz kell a legtöbb szeretet.

Információrészesedés hiánya okozza, hogy észrevétlen eltávolodnak a házastársak a hivatásteljesítés kérdésében. Ennek a távolságnak árulkodó jelei a „te", a „ti" megfogalmazások a „mi" helyett. Ha nincs érdekeltség, nincs személyesség, akkor „üggyé" hidegül az Isten Országa. Annyit és úgy kell tudnunk egymás szolgálatairól, hogy ez a személyesség megmaradjon. Ez nem jelent házastársi pletykát, gyónási titoktartás megszegést, hanem a szükséges és elégséges láttatást. Ennek hiányában joggal gondolja a másik fél, hogy párja elherdálja az időt ahelyett, hogy neki segítene. Ezt meg kell tenni, azt nem szabad elhagyni!

Méltatásra épül mindannyiunk fejlődése. Értékelnie kell a fejnek a láb munkáját, és a lábnak a fejét. Az élet hoz olyan helyzeteket, amikor átfedések és szerepcserék adódnak. Ezek az alkalmak megtanítanak a másik munkájának értékelésére. Ha szűkmarkúan dicsérek, vállaljak át feladatokat, és mindjárt nagylelkűbb, reálisabb leszek. A családi pasztorációban könnyen kialakul a „hamupipőke-szerep": baba születik, az anyuka megülőbb lesz, ha közösen nem vigyázunk hivatásunkra. Az anyuka önmaga iránti igényessége nem halhat el a pólya közelében, ha családja üzemi kiszolgálásába beleszövi a jézusi szeretet melegségét. Ez a mennyiségi és *minőségre törekvő szolgálat ugyanolyan értékű, mint a kisközösség* vezetése. Ez utóbbit is lehet papos rutinnal, lélektelenül végezni, de ez itt is, ott is megbosszulja magát. A másokért élés minőségi törekvéseit észre kell vennünk egymásban, és méltatásunk szavai, gesztusai ne maradjanak el. Ez őrzi meg a most elsősorban a család belső célját szolgáló házastársban az apostoli lelkületet arra az időre, amikor több juthat majd kifelé. Aki most a külső célért többet tesz, ne gondolja szolgálatát Istennek tetszőbbnek párjáénál, hiszen az ő hátországi szolgálata nélkül nem volna erre módja. Az egymást biztató dicséretnek nem koldulás vagy kikövetelés eredményének kell lennie, hanem az aranyszabály gyümölcsének; „Amit szeretnél, hogy veled tegyenek..."

4.Családi önvédelem

Apostolkodás címén nem válhatunk átjáróházzá, hiszen a családi életforma is kisközösséget jelent. Mint közösségnek megvan a működéséhez szükséges feltételrendszere. Ennek egyik alapeleme, hogy bizonyos zártságra, védettségre van szüksége, ahol a fáradt családtag vágyik megpihenni, ahol mindennemű megújulásra, feltöltődésre igény szerint megteremthető az alkalom. Egy huzatos család erre nem alkalmas.

Sokféle család van a nyitottság–zártság szempontjából. Ez a családtagok közös nevezőjének eredménye. A vadgalamb fészke néhány gallyacskából összedobált tákolmány, a szarka fészke többrétegű, két bejáratú, a fecskéé valóságos szakmunka. Ki milyen családban érzi otthon magát, olyan az a család, az a fészek. A sokféleséget szerető Teremtővel szembenállnak, akik a maguk szintjét–formáját tartják kanonikusnak (mértékadónak), és eszerint kritizálják mások másságát. Ez a sokféleség az apostoli nyitottságra és zártságra is érvényes. Ennek tudomásul vétele, sőt tisztelete kell ahhoz, hogy kóros bezárulások ne jöjjenek létre. Az önvédelem ösztönös, mint a csiga visszahúzódása a házába. A hivatásgondozó családokban ez a reflexmozgás csökken, és tudatos arányalakítássá válik.

A családban a *tudatos terhelést* könnyebb elviselni, mint a bizonytalanságokat, kiszámíthatatlanságokat. Ennek rendszerét segíti az az elv, hogy „a beesők szabályt erősítő kivételek a bejelentkezők között". A rászorultság, sürgősség dönti el az ilyen kivételt. A ráérők, az elülők fogadják el, hogy jövetelükkor nem körülöttük forog a család. Látogatásaink előtt ki kell lépnünk annyira a magunk gondköréből, hogy azokra is gondoljunk, akikhez megyünk. Ezzel csökkennek a meglepődések, mert tudni fogom, hogy egy család nagyüzemi időpontban (pl. este, vasárnap délelőtt) a legkevésbé képes kifelé szolgálni. A szeretet nem ügybuzgóság, hanem személyes vonatkozás, tehát az az ügybuzgóság, mely szeretetlenségeket indukál, megkérdőjelezhető. Egy kívülálló talán nem is sejti, hogy milyen hullámokat vet végig a családon egy empátia nélküli családlátogatás. A jó barátság egyik jele, hogy ismerem és tisztelem családos barátaim nyitottság–zártság „koktélját", teherbíró képességét.

A családból kivinni nem mindent érdemes, csak azt, *amivel használhatok.* Magamutogató szennyesteregetés helyett a segíteni akarásom határozza meg az őszinteséget. Erényeink nagysága valamilyen kihívásra adott jó válaszból született. Ezekről beszélni még nem önmagunk szenttéavatása. Az életünk még megoldatlan bűnei nem lelkigyakorlatos előadásaink témái, hanem a „gyóntatószéké". Családom tagjai között nem mindenki fogadja el, ha vele példálózom, nincs tehát szeretetalapom arra, hogy helyettük és nélkülük nyilatkozzam. Ha a szívemben vannak, amikor róluk szólok, az kellő fegyelmet eredményez.

Az egészséges család alapvetően *túlmutat önmagán* és elsősorban nem visszafelé, hanem jövőbe nézően építi önmagát. Belső erőforrásból él (Lélek), ezért kisugárzó természetű. Kóros esetben külső erők miatt forog; ez az örvénylő család, mely beszív és eltemet. Más kóros esetben diszharmónikusan és féktelenül túlpörög és diabolizálja (szétdobálja) tagjait, szétrobban. A Szentháromság szeretet-erőteréből számunkra kisugárzott Jézus tanúja és mintája annak, hogy az apostolkodás mit jelent, és a családnak hogyan kell ezt a kisugárzást szolgálnia.

Olvasók fóruma

Kedves Értem Vagy!

Üdítő olvasmány Julius Morel restaurációellenes bátor írása a februári szám vezércikkeként... kivéve, amit a *2.5. Szegények és gazdagok társadalma* részben előad. Problémafelvetése itt is kitűnő: mit kell tennünk a bolsevizmus hatalmát nálunk leváltó gazdasági hatalommal? A kérdésre adott válaszával vannak nehézségeim. Elutasítja a paktálást és a kivonulást, javasolja az együttműködést „az erkölcsileg hibás rendszerrel” — három feltétellel: a gazdag keresztények s a gazdagok javaiból profitáló keresztények

a) elismerik a rendszer immanens erkölcstelenségét,

b) kimerítik a profitról lemondó jótékonyság rendszeren belüli lehetőségeit

c) a pénzzel kereszténybbé teszik a rendszert.

Az a gondom a válasszal, hogy

1. Szabad-e működtetnem egy erkölcstelen rendszert? Elfogad-e ez a rendszer, amelyet erkölcstelennek állítok?

2. Ha lemondok a profitról, miből élek meg?

3. A pénzt vagy fiaztatom, vagy odaadom a rászorulóknak. Ha nem fiaztatom, tönkremegy kezemben a rendszer, nem pedig kereszténybbé lesz. Nemde?

Mindezekre várom akár Julius Morel, akár a t. Szerkesztőség válaszát. Annál is inkább, mert néhány lappal odébb Ramminger írása arra buzdít, hogy olyan „politikai egyeddé váljak, aki nem adja meg magát végérvényesen a kapitalizmusnak és romboló logikájának”. Ramminger szavainál pedig még határozottabban szólnak Turiák Ildikóéi a szám utolsó lapjain: „Mára a rablóhadjáratok megritkultak, helyükbe lépett a gazdaságpolitika a maga sokkal rafináltabb eszközeivel. Következménye a minden korábbinál mélyebb szakadék... istenkáromlás, ha az áldozati ajándékával Isten elé járuló azt megelőzően és azt követően hozzájárul az emberiséget tragikusan megosztó szakadék létrehozásához és fenntartásához.”

Jézustól tanult szeretettel

Budapest, 1994. február 5-én

Kiss István

Igen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Az „Érted vagyok” közösségi és családi folyóiratuk immár 4. példányát kaptam kézhez Bulányi atya jóvoltából. Nagy érdeklődéssel olvastam cikkeiket, amelyek véleményem szerint nemcsak európai, hanem kimondottan világszínvonalon vannak, és minden összevetést kibírnak más hasonló, külföldi folyóiratokkal. Engedje meg, hogy őszinte elismerésemet fejezzem ki, mivel cikkeik témái aktuálisak, kritikájuk tárgyilagos és megalapozott, „közhelyünk” rovata igen találó és elgondolkoztató, verseik mélyenszántók, szentírási elmélkedéseik alapos vallástörténeti és társadalomkritikai gondolatokat és konkrét indításokat tartalmaznak.

Kérem engedje meg, hogy néhány javaslatot is adjak:

1) Egyházkritikájuk jövendő cikkeihez igen figyelmükbe ajánlom *Eugen Drewermann: „Glauben in Freiheit”* című legújabb könyvét, amely egy igen tapasztalt teológus–filozófus–mélypszichológus szemszögéből elemzi és ecseteli sok-sok példával a római vallási diktatúra (=„egyházi intézmény”) mélyebb szellemi, vallási és lelki gyökereit. Meggyőződésem, hogy világszerte nem található őszintébb, nyíltabb, alaposabb, átfogóbb munka a mai egyházról, mint Drewermanné. Bizonyosan „indexre” kerül érte, azonban az nem számít, hiszen az igazságot nem lehet elfojtani!

2) A szentírási elmélkedések bár igen jók, véleményem szerint mégsem érik el az *egyes* ember szívét, mivel az nem találja meg kellőképpen az egyes elmélkedésekben önmagát, helyzetét, saját godjait, félelmét, reményeit, kétségeit és mindezekre nem kap meggyőző, *egzisztenciális* választ. E témához nagyon melegen figyelmébe ajánlom (szintén) *E. Drewermann: „Das Markus-Evangelium” I. és II. kötetét.* Ez a két könyv 15 év prédikációinak elmélkedésszerű írásos összefoglalása, tele gyakorlati példákkal és sok hasznos, újszerű indítással. Tapasztalatból mondhatom, hogy e z t szomjazza a mai ember, mivel érzi, hogy saját egzisztenciális problémáira kap az életből vett, meggyőző választ. (Különben a „Markus-Evangelium” két kötetét a napokban küldöm el Bulányi atya címére az Ön számára, a „Bokor”-kisközösségek hasznára. Egyes fejezetek átfordításához és kiadásához értesüléseim szerint *nem* szükséges a Walter-kiadó engedélye!) Befejezésül arra kérem, hogy folytassák az „Érted vagyok” jövőbeni szerkesztését az eddigi *katolikus,* azaz mindent és mindenkit átfogó és átölelő, toleráns, de egyértelműen határozott, Jézus Evangéliumát sugárzó szellemben, teljesen függetlenül a maradi magyar egyházi hierarchia kritikájától. Ehhez kívánok Önnek és munkatársainak erőt, kitartást és bizalmat és köszöntöm szeretettel

1994. március 9.

Juhar Antal
Németország

Felhívás fiatalokhoz!

Van kedved handa-bandázni?

Ha igen, akkor keress meg bennünket!

Várjuk azoknak a fiataloknak a jelentkezését, akik szívesen mókáznak egy amatőr színjátszó csoport keretén belül állami gondozott gyerekeknek.

A saját magunk által írt darabokat vidéki nevelőotthonokban adjuk elő anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

Várjuk jelentkezésedet, ha kedvet érzel a színjátszáshoz, és Te is szeretnél mosolyt varázsolni az árva-félárva gyermekek arcára.

Keresztury Ildikó

Címünk: Handa-Banda Csoport Egyesület az állami gondozottakért
1082 Budapest, Nap u. 15. — Tel.: 114-07-53 — MHB 326-10529

*

Az állami gondoskodás alatt álló gyerekek minél hatékonyabb segítése céljából alakult meg 1982-ben a Handa-Banda Csoport, mely 1991. januárjától egyesületi formában működik.

Az általunk kidolgozott tevékenységi formák állandó folyamatot képeznek, mely az alábbi hármas egységre épül: színjátszás, nagycsoport, látogatások.

Az Egyesület működése országos jellegű, elsősorban a vidéki nevelőotthonokra koncentrálva. A tagok tevékenységüket főállásuk mellett szabadidejükben, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzik.

Az általunk szervezett programok a nevelőotthonok számára ingyenesek; ezek anyagi fedezetét mi teremtjük elő.

Színjátszó tevékenység

A színjátszó csoporttal a vidéki nevelőotthonokat felkeresve mutatjuk be az általunk írt darabokat. Fő szempontunk, hogy a gyerekek minél aktívabb résztvevői, ne pedig passzív szemlélői legyenek műsorunknak.

A kellékek, jelmezek saját tervezésűek, a kivitelezésük is egyéni ötleteken alapul.

Nagycsoportos tevékenység

E forma keretén belül kimozdítva a gyerekeket az intézet izolált világából 3 napos budapesti kirándulásokat szervezünk.

A programban a Planetárium, az Állatkert, a Közlekedési Múzeum megtekintése szerepel, séta a Várban, és egy esti bérelt autóbuszos városnézés is színesíti az élményeket. Szándékosan közlekedünk BKV járatokkal is, hogy a gyerekek részeseivé válva a főváros forgatagának, a gyakorlatban tanulják meg a közlekedési kultúrát.

A kirándulások megszervezése, lebonyolítása a mi feladatunk csakúgy, mint az étkezés, a szállás, és a felügyelet biztosítása is, melynek teljes költségét az Egyesület fedezi.

Látogatások

Az intézeti látogatások alkalmával nevelőotthonokat keresünk fel vidéken, ill. vidéki nevelőotthonokból néhány gyerek keres fel minket Budapesten.

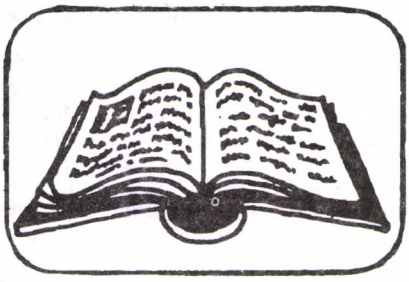

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket a Kutassátok az Isten Országát elnevezésű közösség (Budapest-Sashalom) készítette, a júliusiakat Mihálovics Zoltán.

Június 5. — Úrnapja — Mk 14,12–16.22–26 — „Kenyér és bor”

Hajlamosak vagyunk elsiklani a többször hallott szentírási részek fölött. Már ismerjük, szinte kívülről tudjuk őket. Különösen így van ez a mai evangéliumi szakasszal, amelynek egy részét minden vasárnap hallhatjuk. Pedig Isten minden alkalommal tud újat mondani.

Kenyér és bor. Táplálék és ital. „Aki hozzám jön, többé nem éhezik, s aki bennem hisz, nem szomjazik soha.” (Jn 6,35) Milyen éhségem, szomjúságom van nekem? Tele vagyunk vágyakkal: anyagi, testi, szellemi, lelki síkon. Mindig többet akarunk. De bármennyire habzsoljuk is a javakat, örömöket, kapcsolatokat, élményeket, bármennyire is elismer környezetünk, űr marad bennünk. Olyan űr, amit csak Egyvalaki tud betölteni. A Vele való találkozás lesz majd az a pillanat, amikor minden éhségünk és szomjúságunk kielégül. Nehéz ezt az állapotot elképzelni, szinte lehetetlen. Belső hiányaink annyira hozzátartoznak jelenlegi létünkhöz. Sőt, éppen ezek serkentenek fejlődésre. Nélkülük egy helyben topognánk. „Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot, mert majd eltelnek vele.” (Mt 5,6) Ez az Őbenne megnyugvás az igazi vágyunk és célunk, efelé törekszünk mindennap. Jézus testének és vérének vétele bepillantást nyújthat ebbe a tökéletesen elégedett állapotba. Azért csak nyújt*hat*, mert ez a bepillantás nem jön létre automatikusan. Ha megnyílok Jézus előtt, belém tud költözni, ha nem, akkor mindez csak jámbor cselekedet marad. De ebben is van fejlődési lehetőség: ahogy egyre jobban megnyílok, egyre közelebb kerül hozzám.

Kenyér és bor. Test és vér. Élet és halál. Nem tudom, hogy Jézus megváltó halála milyen módon változtatta meg a teremtett világ és a Teremtő közötti, elromlott kapcsolatot. Erről a teológusok is különbözőképpen vélekednek. De biztos, hogy Jézus odaadott élete megnyitott egy ajtót, amelyen át út nyílt az Atyához, az Istenhez. Nem széles, betonozott sétaút, hanem keskeny, nehezen járható ösvény.

A példa előttünk áll: „Vegyétek, ez az én testem... ez az én vérem... amelyet sokakért kiontanak.” Odaszentelt élet. Másokért adott élet. Kenyér és bor. Ezzé kell válnunk.

Június 12.— Évközi 11. vasárnap — Mk 4,26–34 — „Isten Országáról álmodtam”

Hamar jött az álom. Isten Országáról álmodtam! Talán el tudom néktek mondani.

Megrajzolom a határait. Budapest keleti részén, a Rákos- és a Szilas-patak között, a Csömöri és a Pesti út által határolt területen van. Az Ország építése akkor kezdődött, amikor erre a területre költözött egy házaspár. Egyszerűen és röviden jellemezve őket: a szívük tele volt a Szerető Isten üzenetével. Az üzenet csupán annyi volt, hogy komolyan vették azt a jézusi állítást, hogy ahol ketten-hárman összejönnek az Ő nevében, ott Jézus is jelen van. Ünnepnek gondolták azokat az estéket, amikor egy asztal körül ülhettek nyolc meghívott huszonévessel.

Úgy érezték, hogy közöttük megvalósult az Isten Országa. Megajándékozták egymást egy-egy marék mustármaggal, és a hozzávaló magyarázattal.

A jézusi mondatokról, a szeretet mibenlétéről és a saját dolgaikról beszélgettek. Közösségüket igencsak összekovácsolta az a közös pénzük, amit el tudtak juttatni Indiába a nyomorgó gyerekekhez. Keményedett a közösség arcéle azáltal, hogy az egyik fiú 2 év és 10 hónap börtönt kapott azért, mert nem volt hajlandó megtanulni az emberölés szakmáját a katonai kiképzés által. A levelek a börtönből és a levelek a börtönbe fejezetek a közösségi találkozókat keményebbé, mélyebbé, tudatosabbá tették.

Az örömhír, ha valóban örömhír, áradni akar. A hír, a szó terjedt, és az együtt tanulókból tanítók, örömhír-továbbadók lettek. Most már több ház lett „egyház”. Az eddig kapott és elfogyasztott szó nem tűrt maradást. Az örömhír szólni akart a huszonéves szobájából és a szülők konyhájából is. Az egyik legény megpróbálkozott a lehetetlennel is. A maga lelkesült módján kopogtatott be a jól ismert plébánoshoz, és beszámolt néki az elmúlt évek „terméséről, örömhír-visszhangjáról”. Negyed óra alatt ismertette a közösségi egyházmodellt. A helybéli plébános nem volt az ÁEH beépített dolgozója, de nagyon jól elvolt a maga „Ne csináljunk semmi butaságot, gyerekek!” felfogásával, és a napi 45 perc elfoglaltsággal. Rögtön átlátta, hogy veszélyben a nyugalma, a jól megszokott napirendje. A „Majd nektek is be fog nőni a fejetek lágya!” kezdetű és végű felfogás nem engedte szívéhez a hangot. Jól begyakorolt, udvarias semmitmondással lerázta a felrázni akaró fiatalembert.

Itt bizony véget is érhetne az álmom, de inkább a másik oldalamra fordulok és tovább álmodom.

Teltek a napok, a közösségi hetek, és bizony fogytak a fizetett, függetlenített státuszú szentélyszolgák. Fontosabb helyre kellett költöztetni az említett plébánost is.

Mielőtt felverte volna a gaz a plébánia udvarát, az egyik közösség négygyermekes családja beköltözött a házba. Albérletüket cserélték fel albérletre. Villamosmérnök és gyesen lévő ápolónő az új bérlők. A kenyérkereső napi kilenc órai munka után, a négy közösség tagjaival, illetve vezetőivel és a képviselőtestület néhány maradék tagjával keresték a jövő útjait. Találtak egy nyugdíjas öreg szerzetest, aki vasárnaponként vállalta a reggeli és esti mise elmondását. Az igeliturgiát fiatalok vezették. Az evangéliumról egy közösség elmélkedett, miután a hétközbeni találkozón azt alaposan átbeszélgették és imáikban áttüzesítették. Ünnep lett az Úr napja, és a mise utáni agapé még másfél–két órára összetartotta a 2–300 embert. A következő hét tartalmas feladatai a gyermekek közösségi találkozójától a családos hétvégén keresztül az újságszerkesztésig mind-mind lendülettel és hittel töltötték el a pogácsát és teát fogyasztókat. Országalapítóknak, Isten Országa építőinek, civil, szabad polgárainak érezték magukat. A mustármag kihajtott, fává terebélyesedett és ágai között fészket rakhattak az ég madarai. Testvéri, közösségi egyházközség született a Rákos és a Szilas-patak között.

Jó reggelt! — szólalt meg az ébresztőóra. Újabb nap lesz. Gyorsan leírom az álmomat, mielőtt elindulok az Evilág Országát építeni.

Június 19.— Évközi 12. vasárnap — Mk 4,35–41 — „A vihar lecsendesítése – a hit ereje”

Ebben a szentírási részben Jézus — mint sokszor — oktat bennünket. Folytatólagos része ez az előtte levő eseménynek, a példabeszédnek, amelyben nagy tömeghez szólt, utána külön tanítványainak magyarázta a példabeszéd értelmét. Ez is mutatja, hogy nehezen érthető, nem olyan egyszerűen felfogható az Isten üzenete számunkra. Ez a rész mintegy zárása a tanításnak.

Jézus egész nap tanít. Mikor esteledik, ezt mondja tanítványainak: Menjünk át a túlsó partra! Sokan követik őket más csónakokkal. Jézus fáradt, elalszik a csónakban. Közben nagy szélvihar támad, és a csónak már-már elsüllyed. A tanítványok megrémülnek — mi lesz velünk, itt veszünk mindannyian. Gyorsan fölébresztik Jézust, tőle várnak segítséget. És a Mester parancsol a szélnek és a tengernek, a Tizenkettőt pedig megdorgálja: Miért vagytok gyávák? Talán azt is mondhatta volna nékik: Nem tudjátok, hogy egy hajszálatok sem görbülhet Atyátok tudta nélkül? Már mennyit beszéltem nektek, mégsem hisztek? Miért van az, hogy nincs hitetek — kérdi Jézus a Tizenkettőtől, és kérdezhetné tőlünk is.

Én is olyan vagyok, ha jön egy vihar, egy kisebb akadály, azonnal megijedek, nem tudok ráhagyatkozni Istenre. Pedig Jézus megmondta, ha hitetek lenne, a hegynek megparancsolhatnátok, hogy menjen el, és az elmenne,

Mi a hit? Igaznak tartom Jézus állítását. Szavahihető, mert életével alátámasztja szavait. Hiszek annak a tanúnak, aki életét adja az ügyért. A hit gyógyít, a hit elvezet az örök élethez. A hit holnapot jelent. A hit bizalmon nyugszik. A hit energiaforrás. A hit ráhagyatkozás. A hit önátadás.

Mikor vagyok gyáva? Ha nem merem vállalni az Isten küldte feladatot, pedig tudom, hogy megcsinálhatom, mert Ő segít. Miért akarta Jézus, hogy legyen hitünk? Mi az Isten

által elgondolt feladat? Az, aminek a hiányától kiszárad a fa, nem tud fejlődni a gyermek, üressé válik a párbeszéd, elviselhetetlen lesz az élet!

A Jézus által is elmondott feladat az, hogy tegyem alkalmassá magamat és másokat a szeretet befogadására és továbbadására. Tanítsam meg szeretni a másik embert azzal, hogy tapasztalja az én szeretni tudásomat. Bátorság kell ahhoz, hogy megnyíljak és megmutassam magam. Az ember lényege: befogadni és százszoros termést hozni. A hite mozgatórugó. Hite révén szárnyalhat, nélküle napi tapasztalás a földhözragadtság.

Szeretnék elrugaszkodni és szárnyalni, kimozdulni a megszokottság és közönyösség állapotából. Ez a mai kérésem a mindenkit szerető Istenhez

Június 26.— Évközi 13. vasárnap — Mk 5,21–43 — „... a gyógyszert mindenkinek magának kell kérnie a bajára, különben nem használ ...”

Ahhoz, hogy az ember saját bajára, problémájára, hiányosságaira kérjen orvosságot, elsősorban bizalom szükséges. Bizalom, hogy van mentség számomra. Bizalom, hogy a testvéremben az Isten segít. Bizalom, hogy nekem is segít, nemcsak másoknak. „Merész bizalom szükséges, a gyermekek meggondolatlanul merész bizalma.”

Az emberi természet általában olyan, hogy csak akkor kér segítséget, akkor megy orvoshoz, ha már nagy baj van. A bűn, a betegség pedig már régen rágta testünket, lelkünket. Esetleg már sok energiánk, időnk, pénzünk használódótt el az orvosokra, ill. hogy meggyógyuljunk. De a legfontosabbat mégsem tettük meg. Imádkozni, bizakodni, *hinni* abban, hogy *Istennél minden lehetséges.* „A te gyengeségedben mutatkozik meg az én erőm” (2 Kor 12,9). Ő, az Isten mindenre képes, de nekünk kell rájönni, belátni, hogy betegek vagyunk, s kérni a gyógyulást, a megmenekülést, az *egészséget.* „Aki kér, az kap; aki zörget, annak ajtót nyitnak.” Pál a korinthusi híveknek az akarás készségét magyarázza, és buzdítja őket, hogy azzal az akarással fejezzék be a cselekedeteiket, amellyel elkezdték. Másképpen is fogalmazhatunk: fejezzük be megkezdett cselekedeteinket olyan lendülettel, ahogyan elkezdtük. Fiatalosan, gyermeki buzgalommal, a tavaszi kipattanó rügy örömével, lendületével. Jó ezt hallani.

Testvéreink hányszor kérnek segítséget tőlünk, tőlem, mert úgy gondolják, hogy nekem több van abból, ami most számukra hiányzik. Megtiszteltetésnek kell, hogy vegyem, ha valaki segítséget kér tőlem, hiszen bizalma van bennem, reméli, hogy tudok segíteni, s ezért fordul hozzám.

„A mostani időben a ti bőségetek egészítse ki amazok hiányát, hogy azután azok bősége pótolja a ti hiányotokat...” (2 Kor 8,14).

A hiányt tapasztaljuk, a kiegészítés szükséges mindannyiunknak. Egyedül kevesek vagyunk, csak bicegve, sántán araszolhatunk előre. Segítséggel, belekarolva testvérembe átéljük a haladást, a változást.

Ez a bizalommal teli segítségadás feltételezi a hálát az Isten felé, és a hálát, viszontsegítést embertársam felé. Ahogyan talán a megmenekült asszony hálálkodhatott: „Magasztaljátok az Urat, mert ereje hatalmas. Magasztaljátok az Urat, mert azonnal segítséget nyújt, ha beteget lát. Magasztaljátok az Urat, mert elég az érintés, és örökre meggyógyultok rabságotokból. Magasztaljátok az Urat, mert még gondolataink iránt is figyelmes. Magasztaljátok az Urat, mert már tudom, hogy nem kell tőle félni, csak hinni Őbenne mindörökké.”.

Július 3. — Évközi 14. vasárnap — Mk 6,1–6 — „Beszélhet ezeknek a Jóisten is”

Bár az emberek szenzációhajhászók, mégsem paradox, hogy nem szeretik a szokatlant. Nem szeretnék ugyanis, ha az „újdonság” őket késztetné változásra, tőlük venné el a kényelmes hálóköntöst és papucsot. Szeretünk elhelyezkedni, minél előbb leülni, hogy ne mondjam, elterpeszkedni. Ha biztonságot adó megállapodottság-tudatunkat piszkálja valaki — hát legalábbis kényelmetlenül érezzük magunkat, és szinte automatikusan visszautasítjuk.

A szenzáció csak addig és akkor érdekes, ha élményileg feldob, kellemes kikapcsolódást ad, ha önfeledten lehet tapsolni. Ha bele akar avatkozni gondolkodásomba, életvitelembe, annak nyilvános és intim részeit sem kímélve, ha tükröt tart felfogásom–vallásom–eszmeiségem és annak gyakorlati megvalósulása elé — akkor „kívül tágasabb”.

„Nem azt nézem, hogy mit mondanak, hanem hogy ki mondja”. A názáretiek nyilván nem ismerték e szólás-mondást, mégis eszerint lép működésbe személyiségük védekező mechanizmusa, amenyiben Jézus szavaira magukba kellene tekinteniük, mindent átvizsgálva nem kerülhetnék el a lebontás–átalakítás kényelmetlen fáradalmait, nem beszélve a szégyenről, hogy hát akkor eddigi bölcsességünk, vallásosságunk, hagyományunk, apáinktól–papjainktól ránk hagyományozott életformánk mind-mind hiábavalóság, meddőség, vakvágány lenne?

A mechanizmus sündisznóállásának tüskéi nem hagyják megfogalmazódni bennük eme költői kérdéseket. Nem, mert nem a „mit”, hanem a „kit” a firtatják. „Ismerjük; az ács fia. Itt nőtt fel köztünk, semmi különleges nem volt benne, sőt igen szürkécske valakinek tapasztaltuk. Ez akar nekünk oktatást tartani?”

Jézus gondolkodásátalakítási igénye azonban itt is érvényes: nem az a lényeg, hogy ki mondja, hanem az, hogy miről beszél. Meg is fogalmazza: „Amit az írástudók és farizeusok tanítanak, azt tegyétek, de tetteiket ne kövessétek!” „Üres kalász fenntartja a fejét” — szól a közmondás. A fafejűek magabiztossága az, amivel önmagukat kívánják igazolni és éppen ezzel árulják el milyenségüket. Az önmagát művelő–faragó–építő személy „fogja” (több értelemben is: 1. mint antenna az égi adást 2. marsallbotként kézben tartja és 3. folytonos történést jelentően) Jézus intelmét: „Tanuljatok tőlem szelídséget és alázatot!”

Így volt, így van, így lesz: Roppantul nem kedveljük, ha valaki felforgat, sarkainkból kimozdít bennünket, ha nem úgy és azt mondja, ahogy azt megszoktuk, ahogy az „senkit sem bánt”, ahogy az se nem árt, se nem használ. „Isten Bárányа, aki elveszi a világ bűneit? Ne zaklass! Az élet úgyis olyan hajszás–strapás, engedj hát lazítani, magammal törődni, hiszen azért vagyok olyan törődött, mert velem senki sem törődött. Szükségszerű, hogy vigyázzak magamra, mert még belerokkanok. Feleslegességekre, szélsőségekre nincs se időm, se kedvem. Ne zaklass, hagyj nekem békét! Hiszen Te ígérted: Békességet hagyok rátok...!”

Később ugyanez az önigazoló, elutasító, megfordulni nem akaró lelkület kap új lendületet, amely már názáreti látogatásakor is jószándékúan el akarta hallgattatni. Jószándékúan, mert míg ellenségei (akik teológiailag–ideológiailag mélyebben érdekeltek, nagyobb összefüggéseket feltételezőek) ördögi megszállottsággal vádolják, addig ők „csak” azzal küldik érte családját: Elment az esze. Vagyis olyan badarságokat beszél szegény, hogy jó lesz „hatástalanítani.”

A kérdés most már csak az: Kell-e nekünk egy „hatástalanított bomba”, vagy a szemétre lökjük?

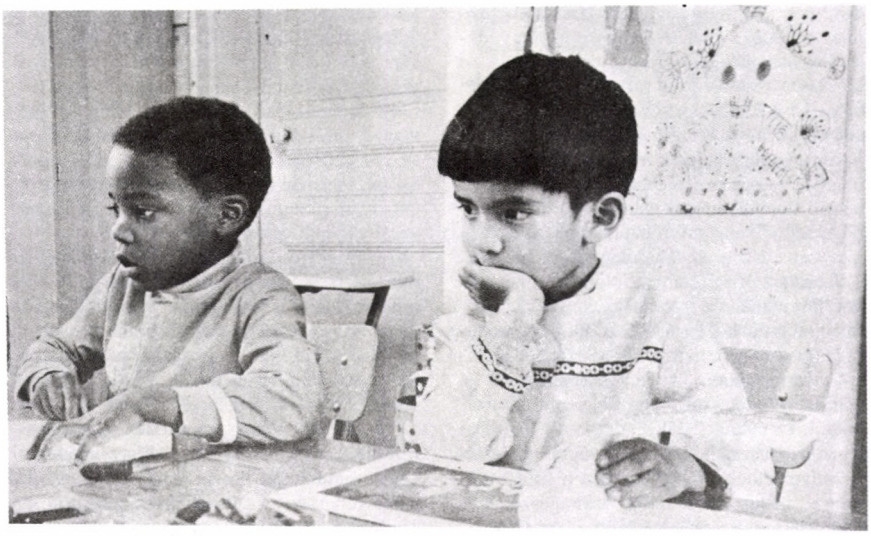

Július 10. — Évközi 15. vasárnap — Mk 6,7–13 — A szeretet sekinek sem „jár”

Miféle „hatalmat” adott nekik?

Talán azt, amelyik éppenséggel hiányzott belőlük a tisztátalan lelkek kiűzéséhez a későbbiekben (vö. Mt 17,20). Igen, a hit hatalma hitetlenséggel keveredve hatástalanodik. A hit mint feltétel nélküli bizalom, mint biztosításmentes eszköztelenség olyan erőteret képez, ami jézusi tudatosításra akár öngyógyító (pl. a vérfolyásos asszony esetében), akár másoknak az érdekében megnyilvánuló orvosság (pl. a római százados szolgája esetében) is lehet.

A szeretetet, a szeretetből folyó szolgálatot, ajándékot nem lehet kiérdemelni, megszolgálni. A szeretet nem fizetőeszköz, ingyen van. Ezért nem attól függ, aki kapja, hanem attól, aki adja, aki irgalmas, aki jó.

Azért csak Isten a jó, mert Ő nem személyválogató. Ő a gonoszokra is felkelti Napját, Ő nem az emberi viselkedés függvényében szeret vagy utasít el. Az ember szeretete viszont sokszor roppantul ingatag Előfeltételekkel teli (szimpatikus–antipatikus), válaszreakciókból forrásozó (kedves–undok) — vagyis sokkalta inkább érzelmi jellegű, semmint akarati. Ezért aztán az ember óriási „szerencséje”, hogy Isten nem ilyen. Ő előbb szeretett mindannyiunkat, anélkül (is), hogy rászolgáltunk volna. Ha ellenségeivé válunk, akkor is a javunkat akarja.

Az emberi szeretet sem „jár”. Vagy van, vagy nincs. Teljesítményekkel megvásárolni bajos vállalkozás. Persze el kell választani a szeretet érzelmi és akarati megnyilvánulásait.

Az akaratlagos szolgáló-szeretet az isteni szívre áthangolt szándékúak, a Jézust követni óhajtók, a keresztények életprogramja — állandó döccenőkkel. Ha a keresztények keresztények lennének, erre a szeretetre (amely nem törekszik a másik rovására, sőt az ellenségnek is javát kívánja) mindenki számíthatna. Nem azért, mert jár neki, hanem mert a küldött a Küldő szándékának kivitelezője.

Az érzelmi szeretet sem a cserekereskedelem eszköze. Akármekkora bérmunkával sem lehet jogot formálni rá, hiszen függ a másik fogadó- és reakciókészségétől is. Az akció–reakció törvényszerűsége alapján érzelmi, szimpátián alapuló szeretet csak azon az alapon következik be, hogy „amit akartok, hogy veletek tegyenek, azt csináljátok ti (előbb) a másikkal”. Ezzel sem jár együtt üzembiztosan a viszontszeretet, de valószínűsíthető. Az „akció” nélkül viszont mindenre számíthatunk, csak jóra nem.

A szeretet önkiszolgáltató, ezért „nem utazik” a viszonzásra. Nem spekulál még arra sem, hogy majd „odaát” nyeri el jutalmát, és ezért kifejezetten jó, ha itt nem kíséri elismerés. Nem, az önmagától megszabadult szeretet az önajándékozásban hordja önnön jutalmát, vagyis annak örül, hogy adhatja magát. Amennyire örömtelen a magunk odaadása, annyira szennyezett önzéssel.

Aki Jézus nevében indul kiküldetésbe, annak gyermeki lelkületűnek, gyermeki szeretetűnek kell(ene) lennie. A gyermek gyanakvásmentes, nem gondolkodik a holnap felől, nem biztosítja be magát különféle tartalékok feltankolásával, számára egy a fontos: a szülő/az Atya szeretete, a Reá hagyatkozás, a Neki megfelelés.

Mennyire felnőttek vagyunk...!

Július 17. — Évközi 16. vasárnap — Mk 6,30–34 — „Óh irgalom Atyja, ne hagyj el!”

Lejárt a kiküldetés ideje. A tanítványok tele vannak élménnyel. Sok a mondanivalójuk. Bizonnyal akad tapasztalataik közt negatív is. Nyilván nemcsak sikerélmények, hanem kudarcok is érték őket, hiszen tanítást befogadni, megfordulni, egyáltalán ismeretlen és hozzánk hasonló halandók más jellegű beszédét, felszólítását igaznak, követendőnek tartani, sosem ment könnyen. Még azoknak sem, akik az írástudók és főpapok tanítását nem tekintették automatikusan „szentírásnak”, akik mertek szívükben nagyobb bizalommal lenni Isten iránt, és romlatlanul–ösztönösen a bennük megszólaló Hang mérlegére tették a hallottakat. Régen is így volt, ma sincs másképp.

Lehet még addig a mérlegelésig sem eljutni, még annyi igénnyel sem lenni az önállósodás érdekében–felelősségében, hogy „nyilván erre kell menni, hiszen a többiek is erre tartanak”. Igen, lehet reflexszerűen, az ellenkező–megkérdező változatnak még a lehetőségét sem feltételezni. Az ilyen „identitású” emberek tömegeivel a hatalom szinte azt tesz, amit akar: Ha nincs köztük egy Petőfi vagy Gandhi, a történelem szempontjából csupán szerencse dolga, hogy Hitler vagy Mátyás király áll a nép élete hajójának kormánykerekénél. Ha támad a tömeg soraiból egyéniség, ki fáklyaként az élre áll, felráz, észhez térít, kijózanít, utat mutat — akkor virrad fel a tömegre a szerencse. Egyébként elveszett, ha nincs, aki azt mondja: „Szánom a tömeget”, s akiben akkora a szeretet, hogy odaadja, odaszánja, elveszti életét sokakért.

Megkapó a jelenetben kirajzolódó Jézuskép. Mint egy aggódó szülő, mint egy kotlós a kiscsibéivel. Mintha azt mondaná: „Tudom, de látom is: fáradtak vagytok. Örülök nektek, sőt büszke vagyok rátok, mert Isten jó hírét hirdettétek. Azon fáradoztatok, hogy megvigasztalódjék, felviduljon a választott nép szíve, az általatok megismert igazi, irgalmas Isten szeretetéről hallván. Gyertek, menjünk egy olyan helyre, ahol csak mi leszünk, ahol kipihenhetitek magatokat, mert hiszen itt a nagy jövés-menés, az állandó nyüzsgés mellett ez lehetetlen.” — Igen, aki életét a jó hír széthordásában osztogatja, annak Jézus szívén megnyugodni jó.

Kellenek a meghitt percek, a „csak Neked”, „csak Veled” alkalmai a töltekezéshez, a kölcsönös egymásnak örülések a fárasztó feladatok ellátásához.

Aki sokaknak odaadott, aki felszabadítóan útmutató, aki irgalmas szívű, annak számítania kell rá, hogy mindenütt felismerik, hogy híre megelőzi, hogy nem lehet magánélete, hogy bárhol „megrohanhatják”. Lehet ezt az elaprózódást nem vállalni, elbujdosni, elfutni előle („Nekem is jogom van magánéletre, nekem is jár a boldogság!”), és lehet nem kitérni előle, megeső szívvel a „megüresedettek” felé fordulni.

Jézus azt ígérte: „Nálamnál különb dolgokat fogtok csinálni”. Mégis, mikor Őt meglátták, futottak Hozzá, tőlünk meg inkább elfutnak, sőt az itt levőkből is lemorzsolódgatnak. Talán mégsem azt, vagy nem jól csináljuk, ami egyedül szükséges?

Miképp találhatnánk meg az első szerelem, az első igazi rácsodálkozás „ahá-élményű” pünkösdjét? Ki mondja meg? Ki áll az élre? Ki az, aki vonz és nem lök félre...?

Július 24. — Évközi 17. vasárnap — Jn 6,1–15 — „Nemcsak kenyérrel...”

De elsősorban azzal. Ordítóan éhes testben aligha éhes igére a lélek, a szellem. A böjtös, önkéntes összeszedettség nem azonos a betevő falat nélkülözésével. A kényszeres kenyértelenség megaláz, kiforgat az emberségből és erőszakos forradalomra sarkall, vagy apátiába tapos. Csak tele hassal könnyű filozofálni. Legalábbis az üres has szemszögéből. Aki viszont hasimádó, aki a haladás mítoszának bálványát imádva, fogyasztói mentalitással akar lépést tartani a korral, annnak zsigereiben elszaporodik a hedonizmus mikróbája, annak feje felett magasan elhúz az éhenhalók problémája.

Jézushoz özönlik a nép. No nem most, akkor. Bár manapság is vannak „etetők”, kik körül tátott szájú közönség képződik. Jézus tetteit, melyek a szellem és lélek emelkedettségeiből forrásoznak, s megszabadítanak a kényszerképzetektől és egyéb megszállottságoktól, az evangelisták hajlamosak teológiai tendenciózusággal csodának, vagyis varázslási művészetnek minősíteni. Ez a földöntúli, transzcendens isteni tettek felmagasztalását, hódolatteljes dicsőítését jelenti, viszont irracionálissá, költői túlzássá fokozza le a Názáreti Mester követésre hívó felszólítását, a „tanuljátok meg tőlem”-et, s e lefokozás egyenlő a feladat alóli kibúvással, mondván, hogy „nekem nem lehet”, „én nem tudom, hiszen nem vagyok valóságos Isten (is), miként Jézus”.

Ez a csodaéhség érződik ki János apostol megállapításából is (Jn 6,5b–6). Honnan tudja az evangelista, hogy Jézus készen áll a megoldással, s csupán övéi sopánkodásának nagyságát kívánja szondázni? Nincs ebben egy csipet vásár utáni bölcsesség, fontoskodás?

Az esemény leírásában akadnak dagályos túlzások is. Itt ugyan nincs szó ötezer emberről, mint a szinoptikusoknál, de éppúgy kétszáz dénár árú a kenyérszükséglet, mint ott. Az ötezer ember két akkori város lakosságát jelentené, tehát eredetileg inkább ötszáz nagyobb csoportról, „asztalközösségről” lehetett szó. Még ha egy szűkös mennyiség csodás megsokszorozódásáról lenne is szó, az, Aki a *mindennapi* kenyérért tanít imádkozni és nem többért, Az a maga képességének fitogtatására pazarlón, 12 kosárnyi maradékkal szaporítana?

„Amint betelének”. Valószínűleg a gyönyörűségtől való eltelésük bírt döntő hatással, hogy íme, mindannyian Isten gyermekei, tehát testvérek vagyunk a szeretet(lakoma) egységében, a kenyerünk szétosztásának közösségében. A mennyei boldogság „jó nekünk itt lenni” típusú, emócionális élményéről lehet itt szó. És aki erre képes, ezt tudja kihozni az emberből, aki ilyen biztonságot tud adni, az minden gondot–bajt képes elűzni. Mellette nagyszerű és jó dolog gyereknek lenni (= tudat alatt a felnövekedést elszabotálni!), belé kell kapaszkodni, vigyen–emeljen magával, mint Óz, a nagy varázsló. Királlyá kell őt kiáltanunk és koronáznunk, vele legyőzhetjük a világot is, mert akkor Isten velünk, vagyis senki se lehet ellenünk, és így mi is a világ urai leszünk. Hallelujah!

Jézus nem vállalja ezt a népszerűséget, ezt a feladat-átruházó ajnározást, a sültgalambvárás legalizálását. Csakhogy lehetetlen a lelkesültségtől megittasodottakkal megértetni: „Isten Országa bennetek, köztetek van, *akkor* és *úgy*, ahogy tőlem látva *ti* megcsináljátok.”

Július 31. — Évközi 18. vasárnap — Jn 6,24–35 — „A jóllakottság istene”

Senki sem szeret bizonytalanságban maradni. Kell a fogódzó, a tájékozódási támpont. Az ember nem szívesen éhezik. Ha nincs módjában a betevő falatot előteremteni, vagy akad valaki, aki megkíméli a fáradozástól, s neki csak érte kell nyúlnia és máris jóllakhat — nos, akkor úgy érzi, az ilyet érdemes felfogadni, kikiáltani királynak, fel kell kutatni, és ajánlatos szerződni vele.

Jézus a lelkes, bár sokkal inkább „testes” társulatot nem utasítja el, de szeretettel szembesíti őket buzgóságukkal: nem az Ő személyes varázsa, nem is a közreműködni szándékozó önfeláldozás tettvágya hozta utána őket, hanem mert a Mesterhez kapcsolódott az élményük: nem maradnak éhen, kenyér kerül mindannyiuk számára.

Jézus figyelmezteti, de egyszersmind választás elé is állítja őket: több történik itt, hogysem a hasat megtömés csupán. „Érdekel-e valakit, hogy miért jöttem, mit és miért cselekszem? Azért keressetek, olyanért törjétek magatokat, ami örök érvényű, örök értékű. Olyan eledelt kívánjatok, amit csak az Emberfia tud adni, aki Isten hiteles követe!” Az emberi jószándék eddig még gond nélkül elér, hogy rákérdezzen: „Mit csináljunk, hogy az Isten dolgait cselekedjük?” (28.v.) Mi módon lehetséges? Mit kell hát tennünk? A kérdésre Jézus akkor, ott egyértelmű választ adott. Az idők folyamán ez torzulásokon ment keresztül, és tanításában, liturgiájában, népénekeiben az Egyház az Emberfiáétól eltérő, nem egyszer ellenkező választ adott–ad a „Mit kell tenni?” kérdésre.

Jézus azt mondja: „Az az Isten dolga, hogy higgyetek abban, akit Ő küldött”. Vagyis Benne, az Emberfiában, az ember fiában. És itt megint nem arról van szó, hogy „a hit ott kezdődik, ahol az értelem (megérthetőség, felfoghatóság) végződik”. Nem. Isten *dolgai* nem érthetetlenek, főleg nem értelmetlenek. A „dolgai” nem a téridőségen túli létét jelentik, hanem üzenetét, óhaját az emberre nézve, ami egyúttal az emberek kölcsönviszonyára is érvényes.

Ám megint jön az emberi okoskodás, akadékoskodás, kibújócska a felszólítás alól: Nem az számít, hogy Isten Jó, hogy nem akarja a bűnös halálát, bűnhődését, hogy mindenkit gyermekének tekint és ezért *hazavár;* hogy *ez az örömhír,* hogy ennek megfelelően egymáshoz is jónak kell lenniök az embereknek, mert *így és csakis így épül* (nem Isten építi!!) *Isten Országa* — hanem az ember számára megint az a perdöntő, hogy „Mivel tudod igazolni igaz beszédedet? Nem csapsz be bennünket? Bizonyságot, bizonyságot!!”

Igen, rátaláltam kedvenc terminológiámra: *a hit a bizalom merészsége.* Nem méricskélek, nem próbálom ellenőrizni, mi van mögötte, hanem: „Tetszel nekem, olyan jó, amit mondasz, és a lelkem is visszhangzik rá, hát legyen! Hiszek Benned, hiszek Neked, vállalom döntésem minden kockázatát. Hiszek, mert hinni akarok”.

Igen, a hit döntés és az abban megmaradó hűség dolga. Miért megyünk Jézus után? Jól akarunk lakni érzelmileg? Vagy faggatni akarjuk: „Mit kell tennem?” Biztonságot keresünk Benne, vagy talán nem is keressük–építjük Vele a kapcsolatot? Milyen a bizalmunk Jézus Atyjában? Hűségesek vagyunk-e hitünkben? Épül-e az Ország általunk? Kockáztató vagy talentumot elásó, bizalmatlan-e az odaadottságunk?

Júniusi közhelyünk

„A pénznek nincs szaga”

Azaz nincs ráírva, és semmilyen módon nem árulkodik arról, hogyan jutott hozzá az ember. Ez nyilvánnvaló, de a közhely többet akar mondani ennél a nyilvánvalóságnál: azt, hogy *nem számít,* hogyan jut hozzá az ember, pontosabban: nem számít, hogy tisztességtelen úton jutott-e hozzá az ember, még az sem, hogy vér tapad-e hozzá — talán még az a cinikus felhang is megvan benne, hogy „nem számít hogyan, csak legyen”. Mindenesetre már maga az is cinizmus, hogy „nem számít, hogyan jut hozzá az ember”.

Sok mindenről árulkodik ez a kijelentés. Mindenekelőtt, ha nagyon áttételesen is, de arról, hogy az így gondolkodó ember számára (legalábbis az egyik) legfőbb érték a pénz... Következésképp nem főértékek számára (ha egyáltalán értékek valamennyire!) az emberi értékek (tudás, művészet, család, barátság...), és még kevésbé az erkölcsi normák; ez utóbbiakon (az alábbiak is mutatják majd) egyszerűen túllép.

A „nem számít, hogyan jut hozzá” a *gátlástalanság* világos jele. Az ilyen ember valószínűleg túljutott már azon, hogy a „jó” és „rossz” fogalmaival mérlegelje cselekedeteit, aligha zavarja már őt az, amit lelkiismeretnek szoktunk nevezni, csak a „célszerű”, „praktikus” szempontok érdeklik: hogyan érhetné el legbiztosabban és legegyszerűbben saját céljait...

Világos ebből az ilyen ember teljes *önközpontúsága:* senki és semmi nem számít neki, csak a saját akarata, saját érdeke. Ha „kell”, gondolkodás nélkül lő (pl. a rendőr) vagy lövet (pl. a rendőrparancsnok); a pénznek nincs szaga, nem lesz rajta a fizetési borítékon, hogy a benne levő pénz minek az ellenértéke. — Az ilyen embernek nincs szíve, nem is tud senkivel együttérezni, legkevésbé a rászorulókkal. Közönyös, cinikus.

Valamiféle bűnfogalma mégiscsak van, bár nagyon sajátos: „Ha nem derül ki, hogy tisztességtelen úton jutottam a pénzhez, akkor az nem is tisztességtelen!” Azaz: „bűn” az a „rossz” cselekedet, ami nyilvánosságra jut. Fontosak itt az idézőjelek, mert nem az illető tartja bűnnek és rossznak az adott cselekedetet, hanem csak tudja, hogy a társadalom annak tartja.

Az előző bekezdés idézőjeles mondata arról is árulkodik, hogy ez az egész szemlélet- és magatartásmód csak *önbecsapás* útján jöhet létre és maradhat fenn, hiszen az illetőnek önmagával is el kell hitetnie, hogy az a tény, miszerint a pénznek nincs szaga, elegendő bizonyítéka annak, hogy nem számít, hogyan jutott hozzá, sőt annak is, hogy ő sosem tisztességtelen úton jut hozzá. Ez az önbecsapás pedig, amelyet (valamilyen formában) állandóan gyakorolnia kell, elegendő bizonyítéka annak, hogy e közhely ideológia, ami pedig arra utal, hogy ha a lelkiismeretét s a szívét kiirthatja is magából az ember, a jó és a rossz puszta tudatát semmiképp.

—n—s

„Ne légy labda, amellyel mások játszanak!”

Lengyelországban, Lódz városában 1992 márciusa óta működik a világ első ökofilozófiai tanszéke. Alapítója Henryk Skolimowski professzor, filozófus, mérnök és zenetudós egy személyben, Oxfordban doktorált, majd Los Angelesben a Dél-Kaliforniai Egyetemen és Ann Arbourban a Michigan Egyetemen oktatott hosszabb ideig, vendégprofesszorként több más nyugati egyetemen is megfordult; 15 könyv és 300-nál több cikk szerzője.

Ewa Nowakowska, a lengyel „Polityka” hetilap munkatársa 1992-ben interjút készített vele; ennek kivonatát közöljük itt.

— Mi az ökofilozófia?

— Inkább azzal kezdeném, mi *nem.* Biztosan nem romantikus menekülés az utópia és fantázia világába a mai kor nehéz problémái elől. Nem is csodaszer minden problémára. Nem szerszámos láda, hogy tartalmának segítségével meg lehessen javítani mindent, amit tönkretettek a pragmatikusok. És nem is rafinált intellektuális játék — nem próbálkozik idealisztikus tételek felállításával.

— Mi tehát?

— Világlátás ökológiai szemüvegen át. Eldobjuk a közgazdasági szemüveget, hasonlóképpen, mint ahogy a „vastörvények szerint működő” világmodellt is. Az ökofilozófia szerint *a világ — szentély,* nem pedig determinisztikus gépezet. Ez a kiindulópont megváltoztatja a perspektívánkat önmagunkhoz és a természethez. Ha közönyösen és irgalom nélkül bánunk a világgal, közönyös és irgalmatlan hellyé válik a számunkra. Ha szeretettel és gondoskodással viseltetünk iránta — a világ is gondoskodik a szükségleteinkről. Az ökológiai etika fő értékei a megbecsülés és a tisztelet — szemben a világ mechanisztikus felfogására jellemző manipulációval és kizsákmányolással. Az ökofilozófia úgy tartja, hogy a világ az ember otthona, az ember pedig megbízható gazdája kell, hogy legyen.

— Az, amit most felvázolt, tudomány, ideológia vagy — ahogy Ön mondani szokta más paradigmák vonatkozásában — világmegmentési program?

— Par excellence filozófia. Új világkép, új emberkoncepció. Ha a világot szentélyként fogjuk fel, felelősséggel tartozunk érte. *Felelősek vagyunk* a saját életünkért, a jövő nemzedékekért, az egész bolygóért. A mai világban, ahol a vulgáris fogyasztói szemlélet minduntalan lefokoz bennünket a „fogyasztó eszközök” szerepére, ahol olyan gyakran megfosztanak a méltóságunktól és a függetlenségünktől, nagyon fontos annak megértése, mit jelent a világ megbízható gazdáivá lenni, és milyen felelősség jár ezzel. Lelkileg „ki kell húznunk magunkat”, hogy megértsük helyünket a világban, amely szentély — felelős méltóságunkat, szabadságunkat és függetlenségünket, és tudatosan őrző, ünneplő emberekké kell válnunk.

— Hol húzná meg a határt az ökofilozófia és a néhány évtizede működő környezetvédő mozgalmak között?

— Ők a körülöttünk lévő szennyeződés ellen tiltakoznak... Természetesen nagyon helyes vigyázni arra, hogy tiszta legyen a vizünk, még helyesebb megelőzni a levegőszennyeződést. De *a legveszélyesebb, ha az elménket szennyezik* a felesleges, triviális információk, propaganda, ideológiai fecnik. Ez nem a tudás. Az emberi elme nem fogadhatja be az összes szemetet, ha meg akarja őrizni tisztaságát és függetlenségét. A mai ember egyfolytában siet, és az ösztönzők többletének nyomása alatt nem képes összpontosítani. Nem ura a sorsának. Csak azt hiszi, hogy ő az, aki játszik, aki döntéseket hoz. Valójában azonban a tömegkommuikációs eszközök manipulálják. Ő a labda, amellyel mások játszanak.

— Ön nem siet és nem engedi, hogy Önnel játsszanak?

— Nem. Nem felejtem el, hogy az idő a barátom. Az ökofilozófia számára a legfontosabb az elme ökológiája. Nem szabad engednünk, hogy az elménk szemetes kosárrá váljon.

— Ez gyönyörű — de hogy védekezzünk a szeméttel szemben, hogyan különítsük el azt az információs folyamból?

— Éppen ilyen kérdések feltevésével. Mit teszel, hogy megvédd magad az elméd elszennyeződése, a gondolati káosz és a szellemi szegénység ellen? Napi hány percet szánsz arra, hogy belső életedről gondolkodj? Kérdezed-e önmagadtól, mit kell tenned, hogy olyan emberré válj, amilyenné lenni szeretnél, és hogy olyanná formáld a világot, amilyenben élni szeretnél? Az elme ökológiájáról gondoskodni elszántságot és kitartást igényel, az elme tisztasága védelmében.

— Azaz — hogy segíteni tudjunk a környezetünkön, először segítenünk kell önmagunkon?

— Ahhoz, hogy igazi békét kössünk a Földdel, *meg kell változtatni gondolkodásmódunkat,* ökológiai tudatot kell kialakítanunk önmagunkban. Ez a holisztikus integráló és gyógyító tudat, csíráit pedig meg lehet találni az ókori mítoszokban és a vallási hagyományokban.

— Például szent Ferencnél?

— Szent Ferenc egyszerűen ökológiai szent. Az ő tanításában bennefoglaltatik az egész Föld és minden teremtmény helyes bánásmódjának tízparancsolata.

— Milyenek az ökofilozófia prognózisai a 21. századra?

— A 21. század vagy ökológiai és szellemi század lesz — vagy nem lesz egyáltalán. Arrogáns időket élünk és ez a tény előidézhet ökológiai katasztrófát. Hagytuk, hogy körülvegyen bennünket a pesszimizmus. De én meg vagyok győződve az evolució bölcsességéről, amely most fordulóponthoz érkezett. Hiszek abban, hogy a konstruktív, a megmentésre törekvő filozófia a mai idők kényszere. Ezért vagyok optimista.

Fordította: Teresa Worowska

Az utolsó zöld sziget

Az elveszett paradicsom

Micsoda világ ez, ahol döngve dűl le az évszázados gesztenyesor legszélső óriása, a hajdani Németvölgyi temető középső, nagy sétányának kezdő oszlopa, két soksávos úttest közé zárt sziget utolsó mohikánjaként, ebédelni siető polgárok autócsordájának tilossal szaggatott sorai közé? Kihajtanak-e még a zöld sziget maradék fái? S ha igen, úgy mint tavaly? Belül szerelmes-zöld, kifelé halál-barnára perzselt lombokkal? A 'Társadalmi csapdák' hiányzó hőse jutott eszembe, amint a kidőlt harcos vékonyabb csúcsán keresztül törtető népek egymást és a halott óriást szidták, de hiszen igazuk volt, egy sávra szűkült a négy, s hiába törött pozdorjává a kiszáradt törzs, megfogni, arrébb tenni ki nem szálltak volna, inkább fel a járdára, keresztül a benzinkúton is, majd a tűzoltók eltakarítják, azért vannak.

Kétsávos út vezetett itt még az ötvenes években, egyetlen járműve a félóránként eldörmögő nyolcas busz volt. A hajdani Németvölgyi temető középső sétányától balra csak néhány nagyon régi, besüppedt sír árválkodott, azután keskeny földút indult a MOM dolgozóinak épített kultúrház felé, amelynek oldalán a mai napig büszkén feszítenek a dolgozó népünk szebb jövőjét építő munkások, földművesek és a velük szövetséges mérnökök acéldrótból hajtott alakjai. A földúttól balra bozótos, ősgazos grund húzódott egészen a Fürj utcai kertek hátsó kapuja előtt futó gyalogösvényig. A gesztenyesortól jobbra sűrűbben álltak a fakeresztek, sírkövek, és vadrózsabokrok egészen az Alkotás utcai kétszintes sarokház kerítéséig. A Csörsz utcai domb felé menet, a sarki postán túl emlékezetes intézmény volt a fűrésztelep, ahol apám megbízásából a Balatonra tervezett kéttestű hajóhoz sok fát legyalultattam a mesterrel. Kicsit följebb az egyik virágkertészet üvegházai vakítottak, ide tértünk be minden vasárnap mise után apámmal, innen vittünk anyámnak virágot, aki egyenesen hazament, már az ebédet készítette, és úgy tett, mintha nem tudná, hol maradtunk, örült a meglepetésnek. Máig sem értem, miért kellett elbontani a Csörsz utcai kápolnát, hiszen a helyére semmi nem került, hacsak a szabadtéri autóparkolóról föl nem teszem, hogy a modern világ szellemi, lelki táplálkozó helyeként jogosan vette el a teret korszerűtlen elődjétől. Egy ideig a sportpályákon túli parkban kapott egy kis faházat a lelkészség, azután a Táltos utcában építettek modern vas, üveg, beton és aluminium kápolnát. Nem tudtam megkedvelni.

Ha ma kinézek a Novotel szálló és a Budapest Kongresszusi Központ felé, alig hiszem, hogy a hatvanas évek elején még zöld rengetegnek láttam a temető gesztenyefáit, nemcsak én, de az a kuvik fióka is, akit a késői villanyfény csalt be apám lágymányosi irodájába, s egy papírdobozban került haza legnagyobb örömünkre. A gardrób-szekrény tetején lakott, és elég ügyesen táplálhattuk, mert csak nagyanyánk tiltakozása vetett véget rabságának: az akkor még üvegfallal be nem zárt erkélyről nyílegyenesen röpült a közeli gesztenyés felé. A hatvanas évek végén élelmesebb iskolatársaink segédmunkásként keresték meg nyári zsebpénzüket, amikor a megmaradt sírokat átköltöztették a Csörsz utcai zárt sírkertbe.

A Hegyalja út másik sarkán két eperfa állt a zöldséges üzlet előtt. Ezek alá ültünk ki délutánonként, anyánkat vártuk, aki a Körtér felől érkezett a 61-es villamossal. Közben számoltuk és 'stoppoltuk' az Alkotás utcán elhaladó autókat. Volt olyan nap, hogy tizet is láttunk egy délután. E csöndes, falusias hangulat ellenére sem hittük volna el, hogy 1923-ban a Hegyalja út a Gellért-hegytől a mai Alsóhegy utcán folytatódott a vasúti alagút másik végéig, s a Testnevelési Főiskola mai sportpályáinak helyén, az akkori Tabáni temetőn túl, a Sas-hegy felé már a Csend utca vezetett. A zöldséges mögött egy másik fűrésztelep működött, s a hosszú szürke ház végében a sírköves Schmidték laktak. Az Alkotás utcán tovább, a Budaörsi út felé szinte a domb felőli szimmetrikus párjaként a másik kertész birodalma kanyarított ki jó darabot a gazos, bombatölcséres grundból, egészen a Breznó közig, amely akkor még lefutott az Alkotás utcára. Éppen oda kanyarodott föl 1956 novemberében egy orosz tank, anyánk rémülten rohant velünk a pincébe, azt hitte, az OLP elfoglalása után most rajtunk a sor. Szerencsénkre tévedett, egy lesántult vasszörnyeteget hagytak ott, később ennek belsejében szereztük első ismereteinket a 'korszerű' technikáról. A grundon nemsokára játszótér és park épült, szökőkúttal, halastóval, szoborral és jó nagy, szabad, füves térrel. Itt jobban gurult a labda, mint a gesztenyésparkban.

Azelőtt csak a Lakatos-réten rendezhettünk házak közötti nagyobb versenyeket, ez a 72-es számú ház agyagos partja fölött húzódott, vadsóska, bodzabokrok és akácfák kerítették körbe. Szemközt a Fürj utca sarkán hasonlóan vadregényes gyümölcsös csábította a három ház ifjúságát némi kalandozásra, ha már a saját kertünkben végeztünk a cseresznyeszürettel. A Fürj utca és a Jagelló út közötti kertek felénk eső végét szorgos munkások lepték el valamikor az ötvenes évek közepén, s máig éktelenkedő szocreál lakótelepet húztak föl a Néphadsereg katonái számára. Városi jellege csak az Alkotás utca túloldali házainak volt. Ott lakott Luka doktor úr, a körzeti orvos, oda települt az alagsori helyiségekbe a Közért, a Hús–Hentesáru, a Patyolat, meg a sarki Bisztró, ahol tíz forintból meleg ebédet kaptam még a hetvenes évek elején is.

A mi házunk az alapító okirat szerint 1943-ban épült, azelőtt teniszpályák voltak a helyén. Szüleimet, akik napfényes szobát kerestek, Arató Erzsi néni hívta ide 1952-ben, mert tudta, hogy van még egy üres szoba, amelyet a tulajdonos a többi helyiségben elszállásolt orosz és magyar katonákra való tekintettel nem vett igénybe. A szobában fűtés nem volt, apám két vödörrel hordta az agyagot a Sas-hegyről, azzal tapasztotta össze egy régi cserépkályha alkatrészeit. A fürdőszobát hetente egyszer használhattuk, ilyenkor anyám mosófazékban vizet melegített, és megfürdetett minket. Később, amikor szüleim az orosz katonákat kifizették, a magyar tisztet pedig hazavitte az édesanyja, hihetetlen fényűzésnek tűnt, hogy az apám építette elektromos vízmelegítő jóvoltából akár naponta is megfürödhettünk. 1970-ben egy általános tatarozás eltüntette a háborús sérüléseket is. Talán még irigyelt kertvárosi lakássá is lehetett volna az egykori nyomortanya, ha nem erre vezet az út Pest felől a Balatonra. Ez még nem lett volna baj, hiszen 1960-tól kezdve mi is ott töltöttük az akkor még hosszú nyári szüneteket, csakhogy mi vonaton utaztunk. Apám soha nem vágyott autóra, és nem követte a legvidámabb barakk kicsit élni vágyó polgárait, élete végéig gyalog járt. Nem így kényelemszerető honfitársaink, akiknek Trabant- és autócsordái egyre több zajt, port, bűzt és balesetet hoztak 'a mi kis városunk' közeli kereszteződésébe. A jelzőlámpák fölszerelése csak a közlekedési dugókat növelte. A szakemberek tudták, itt csak egy komolyabb beavatkozás segíthet, szét kell választani a városi forgalmat a balatonitól, (akkor még a Bécs irányából várható forgalomnövekedés nem volt szempont) és felüljáróra kell terelni. 1976-ban már csak a mi házunk állt a helyén, megváltozott az egész völgy képe.

A temető park előbb a Kongresszusi Központ, majd a Novotel szálló elől húzódott odébb, és hallottam már arról is,

hogy a Csörsz utca felé még egy szállodát terveznek. A közeli park és a virágkertészet helyén soksávos úttestek terpeszkednek, a levegőben irdatlan felüljáró fogja el a kilátást a Gellérthegy felé. A gépkocsi-forgalom elterelése, a Hegyalja út és az Alkotás utca tehermentesítése olyan jól sikerült, hogy ma már nyári éjszakákon is csak szorosra zárt ablakok mögött tudunk aludni, a nap 24 órájában pokoli zaj és bűz ömlik be minden résen. Mintha a kiszélesített, felül elvezetett utak még nagyobb forgalmat vonzottak volna ide. Ezért azután közvetlenül a házunk mellé, a volt játszótér helyére benzinkutat telepített az ÁFOR, volt is forgalma, nem kevés. A közeli házak tiltakozó lakóit az akkori Tanács figyelemre sem méltatta.

A kert kitartott. A cseresznyefa kiszáradt ugyan, de a vadnarancs, a dió-, nyír- és platánfák virulnak, az orgona, a mályva, a mandula, az alma és a vadmeggy még mindig virágba borulnak tavasszal. A mi házunk volt az utolsó zöld folt a BAH csomópontban. Volt, mert nemrégen az euroAWK hirdető cég három óriási táblát helyezett el a kertben, közvetlenül a kerítés mellett, a Hegyalja út és a sarok felé. Az ügyletet bonyolító lakótársnak mondtam, hogy fölöslegesek ide a reklámtáblák. Neki sem hiányoznak, felelte, de a pénz, az jól jön majd a háznak, szinte fedezi is a közös költségeket, nem kell majd annyit befizetni. És a lakók nagyrésze idős, egyedülálló, nyugdíjas vagy munkanélküli. Beláttam, hogy nem tudok ugyanennyit fizetni azért, hogy ne tegyék ki a táblákat. Akkor legalább a részletekre figyeljünk oda: növényekhez nem nyúlhatnak, a kerítés fölött öt centiméterrel kezdődhet a tábla, ízléstelen vagy politikai hirdetést nem tehetnek ki. Az EuroAWK képviselője szóban mindent vállalt, írásban csak az elhelyezés térbeli határait. Azt sem tartotta be. A táblák jó fél méterrel a kerítés fölött kezdődnek, az útba eső ágakat bizony levágták a fákról, és legelső reklámanyaguk önmagukat hirdette egy gyermek méretű fehérneműből kilógó női hátsó képében. Hát így higgyen bárki az euroAWK szavának és aláírásának, bár gyanítom, a többi hirdető cég sem különb. Azóta a gusztustalan önreklámot autóplakátok váltották föl. Még jó, hogy a kert fái eltakarják előlünk a táblákat. Mi még a BAH csomópont utolsó zöld szigetét látjuk az ablakból.

Benzin a csatornában

Az állami vállalatok privatizációja utolérte a korábban szigorúan kézben tartott üzemanyagkimérést is, házi benzinkutunk piros–fehér ÁFOR szineit nem sokkal a múlt választások után már kék–fehér ARAL színek váltották föl. Eleinte úgy láttuk, csak a cégért cserélték ki, de a múlt tavasszal legnagyobb örömünkre bezárt a benzinkút. A pillanatok alatt fölállított reklám-kerítésekről azután megtudtuk, korán örültünk, negyed év múlva sokkal nagyobb kivitelben ismét megnyitják majd. Közben élvezhetjük a teljes szétbontás és újraépítés minden zaját, szemetjét, forgalmát. E nagyszabású feladatot stílszerűen a Herkules Rt. vállalta, amely nem hiába reklámozta önmagát minden álszerénységet mellőzve, határidőre végzett, igaz, nemcsak a munkával, de a szomszéd házból egyik gyermekkori barátom édesanyjával is. Egy földmunkagép gázolta el az idős hölgyet, aki ötven éve itt élt már, s talán nehezen alkalmazkodott a gyorsan változó körülményekhez. De félre a gyásszal s a borús gondolatokkal, hiszen éjjel-nappal nyitvatartó konzerv- és autóalkatrész áruházat is nyitottak, úgyszólván két lépésre a kapunktól. Egyszer benéztem, csak a próba kedvéért, s azóta is ámulva látom, hogy megélnek belőle, pedig majdnem kétszeres áron kínálják ott mindazt, amit a városi házak nem túl olcsó magánboltjában, húsz méterrel arrébb is megvehetnének autós embertársaink. Persze, amíg a gépbe töltenek, kényelmesebb ide belépni, mint átmenni az út túloldalára. Autó nélkül talán nem is lehet.

A kibővített, megszépült, 'barátságos' benzinkút forgalma alighanem megduplázódott, legalább is a tartályokat töltő kamionok sűrű előfordulásából ítélve. Első alkalommal, eléggé ijesztő módon, hatalmas kocsik és feszülő fecskendőkkel őrködő tűzoltók sorfala között töltötték a földalatti tartályokba távoli olajkutak párlatát. Aznap este, hazafelé menet megcsapott a benzingőz illata, így nem lepett meg feleségem szenzációs észlelése: képzeljem csak el, még a lakásban is benzinszag volt. A következő három hónapban többször is előfordult, hogy életem párja rémülten hívott fel telefonon: a fürdőszobai lefolyóból meleg benzingőzös levegő áramlik föl hozzánk. Megkértem, hogy zárja el a gázlángokat és a gyufákat, azután érdeklődjön a szomszédoknál, öntöttek-e a lefolyóba mosóbenzint, festéket vagy hígítót. Erősen tagadták, sőt, náluk semmiféle kellemetlen szag nem türemkedett be a csatorna felől. Tudtam, hogy a mi fürdőszobai összefolyónk tisztító nyílása nyitva van, náluk valószínűleg zárva, tehát a szag távolabbi eredetű lesz. Feltűnt, hogy mindig az észleléseket megelőző órákban töltötték föl a benzinkút tartályait. Manapság már csak kettősfalú földalatti tartályokat engedélyeznek, benzingőz visszaszívóval, és bármilyen bizalmatlan voltam is a kivitelezőkkel szemben, mégsem hihettem, hogy negyedév alatt kilyukadt volna a nagy mű. Másrészt meg el nem tudtam képzelni, honnét kerülhetett benzin a csatornába. Isten (és a feleségem) bocsássa meg nekem, még az is eszembe jutott, amit Jézus tanítványai gondoltak húsvét vasárnap hajnalban, a sírtól hozzájuk siető asszonyokról.

Mígnem elközelgett a rejtély megfejtésének ideje egy hideg decemberi hétvégén. Aznap délután is szállítottak a kúthoz, és este kilenc órára már a betöltőnyílások környékét is rendbehozták a kékköpenyes legények. Félóra múlva életem párja izgatottan hívott ki a könyvtárból: „Most szagolj be a fürdőszobába!” Nem bántam meg a dolgot, az összefolyó rácsán keresztül határozottan meleg, tömény benzingőz áramlott föl. Fél perc múlva már a tűzoltók központi ügyeletésével beszéltem telefonon. Azt hitte, ugratom, egyébként sem hozzájuk tartozik, hívjam inkább a csatornázási műveket. A Fővárosi Csatornázási Művek ügyeletese nem volt bent, de rövidesen visszahívott, és a tűzoltóhoz hasonlóan, hitetlenkedő kérdéseket tett föl. Javasoltam, hogy tartsanak helyszíni szemlét. Este tízkor megjelent egy szerkocsi nyolc emberrel és az ügyelet vezetőjével. Először beleszagoltak a gondosan őrzött összefolyóba, majd lementünk a benzinkúthoz, és megkérdeztük az intézmény vezetőjét, mit gondol a dologról. Kizártnak tartotta, hogy tőlük eredne a riasztó jelenség. Ami ezután következett, az némiképpen megingatta a hivatalok és hatóságok iránt érzett mély, általános és idült ellenszenvemet.

Szennyvizeink utcai hálózatáról röpke félóra alatt többet tudtam meg, mint az előző negyven évben összesen. Az ügyelet vezetője előzékenyen elmagyarázta, hogy az általunk fölöslegesnek ítélt vizek útja miként folytatódik a házból kivezető csatlakozás után. Sherlock Holmes módszerességével nyittatta föl a Jagelló és a Hegyalja út különféle aknafedőit, hol hegyi patakhoz hasonló sebes folyású áradat zúgott alant, hol gyanúsan benzinillatra emlékeztető párák hatoltak föl alig csordogáló sötét erekből. A művelet irányából csak egyetlen következtetés látszott beérni; szorult a hurok a benzinkút körül. Mire a járókövekkel kirakott fedett előtér aknájához értünk, a főnök már biztos volt a dolgában, mintavevő edényért küldte a szerkocsihoz egyik beosztottját. Mintegy végszóra, ekkor kanyarodott mellénk a Csatornázási Művek ügyeletes személygépkocsija, s kiszállt a kémiai laboratóriumot vezető hölgy. Ezer éve nem látott ismerősként üdvözölte a szerkocsi parancsnokát, majd a nyitott akna fölé hajolva csak ennyit mondott: 'Beviszem elemzésre a mintát, ámbár akinek ehhez nem elég a saját orra, az ne menjen vegyészek.' Majd részletesen kifaggatott, hány-

szor, milyen körülmények között fordult elő hasonló eset. Végül nagyon tapintatosan megemlítette, hogy a fürdőszobai összefolyó tisztítónyílását inkább csak tisztításkor szokták kinyitni, egyébiránt jobb azt ledugózni, mert még másféle illatokban is lehet részünk. Éppen keresgéltem a megfelelő szavakat, hogy köszönetet mondjak a látványosan összehangolt akcióért, amikor váratlan fordulatot vett a benzinkút dolgozóinak addig előkelő közönye.

Ki tudja honnan, egyszerre csak ott termett egy szép szál, jóképű fiatalember, talpig kék szerelésben, udvariasan bemutatkozott, és teljes egészében elvitte a balhét. A szájam tátva maradt attól az őszinte bűnbánattól, amellyel bocsánatot kért tőlem és különösen is szegény feleségemtől a többszöri ijedelemért, igen, ő a ludas, legalább is most biztosan, mert azt nem tudhatja, hogy máskor, amikor nem ő veszi át a szállítmányt, hogyan takarítják el a betöltőcsonkokat tartó akna fenekéről az elszivárgott benzint, de most éppen ő volt ott, és más lehetőség nem lévén, bizony felmosóruhával szedte vödörbe, azután mivel ez bizony homokos, földes, vizes benzin, hát hová önthette volna máshová, mint a lefolyóba. De ne aggódjunk, az egész nem lehetett több öt liternél, ami pillanatok alatt eloszlik egy ilyen nagy csatornában. Jött volna ő már előbb is, de hátul, az épületben volt elfoglalva, nézzük el neki, hogy csak most ért ide. Láttam, hogy még az edzett helyszínelőknek is torkukra forrt a szó ettől a hatalmasan gördülő önvédelmi vallomástól. Elsőként a vegyész kartársnő ocsúdott föl, és megkérdezte, hogy létezik-e valamiféle technológiai utasítás a benzinkút kezelésére, netán a felszínen elfolyó benzinre vonatkozóan is. A válasz ismét talpraesett volt; egy 1967-es utasítás van érvényben, amely a jelen helyzetről még nem rendelkezhet, mivel akkoriban egészen másfajta töltőfejeket építettek, legföljebb a talajba szivárgott a veszteség. S már terelte is az egész társaságot a fejaknákhoz, nézzük meg ezt a mostani rendszert, ez tényleg olyan acélteknő, amelyből csak kimerni lehet a melléfolyt benzint. Hogy én is mondjak valamit, megkérdeztem, hogy az autósoktól átvett fáradt olajat hogyan tárolják az elszállításig. Azoknak van eredeti flakonjuk, válaszolta, de ennek a koszos benzinnek sem tároló edénye, sem elszállítója nincs. További ötleteimet (faforgáccsal fölitatni, homokba önteni) rutinosan hárította, mondván, kis pont ő ahhoz, hogy új, költségigényes technológiákat javasoljon a munkaadójának. Szinte észre sem vettem, és megfordult a helyzet, már-már úgy tűnt, én akarom itt mindenféle lehetetlen módokon megoldani egy szegény, tehetetlen, hányatott sorsú benzinkutas problémáit, amikor az ügyelet vezetője jó érzékkel közbeszólt.

Nem nagyon érdekelte, hogy miként fogják ezután a benzint fölmosni, ő a Csatornázási Művek részéről egy dolgot kért, a jövőben ne kerüljön benzin a lefolyóba. Mert minden folyadéknak van egyensúlyi gőznyomása, még a víznek is, hát még a benzinnek, amely a víznél hígabb lévén mindig a felszínen marad, és még a szomszédos házakba is bejuthat a gőze, amint a jelen eset is mutatja. Igazán nem szeretné elképzelni, mi történnék, ha egy ilyen beeresztést követően valaki égő cigarettát dobna a csatornarácson keresztül egy fél utcahosszat beterítő benzinfilmre. Jó esetben csak földalatti tűzijáték, lévén a csatornahálózat eléggé tágas és szellős rendszer. A mi talpraesett emberünk készségesen megígérte, hogy ez többé szóba sem jöhet, legalábbis amikor rajta fordul a dolog, de természetesen megemlíti a többieknek is, ámbár igazán el nem képzelheti, hogy mi lesz a megnyugtató megoldás, mert a tankautók csatlakoztatása ezután is csak így fog menni, de ne aggódjunk, tűzön-vízen keresztül is megoldják, ha most még nem is tudja, hogyan. Vízen keresztül inkább ne, vetette közbe a laborvezető, aki e beismerő vallomás után hajlamosnak látszott eltekinteni a minta vegyelemzésétől, de hozzátette, hogy az egész mulatozás költségeit (nyolc ember a szerkocsival, kettő a személyautóval, helyszínelés egy óra hosszat, útidő odavissza) valamire azért írni kell, hát majd kijönnek valamelyik hétköznap fölvenni a jegyzőkönyvet az esetről, addig is a nevét és a címét, ha lenne szíves. Volt szíves.

Hálálkodva köszöntem meg a gyors és hatékony közbelépést, elbúcsúztam alkalmi ismerőseimtől, és odafönt beszámoltam az ablakokból izgatottan figyelő családtagoknak a kaland részleteiről. A fürdőszobai összefolyó tisztító furatait parafadugókkal zártam el, és azóta sem nyitottam ki. Remélem, a legközelebb esedékes tisztítás nem esik egy napra a benzinkút tartályainak feltöltésével. Nem szeretnék csalódni a kékköténys fiúkban.

D.J.

TARTALOM

Tanulmány
Gromon István: Politizáljon-e a keresztény ember? 2–5
Erőszakmentesség
Csapody Tamás: Lelkészség a hadseregben 6–8
Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (VII., befejező rész) 9–11
Bulányi György új könyvei 16
Interjú
Schanda Beáta: „Ingyen kaptátok, ingyen adjátok..." (véradásról) .12–13
Emlékezés
Merza József: Esti beszélgetés (Péch Lilla 1934–1984) 14
Beszámoló
Szegénység, gazdagság, gazdálkodás
(A 36. Magyar Pax Romana Kongresszusról) 15
Gyerekeknek Moha-mese
Szüneti tanácsok 17–18
Családi oldal
Király Ignácz: Család és apostolkodás 19–22
Olvasók fóruma
„Kedves Értem Vagy!" (Olvasóink leveleiből) 23
Elmélkedések
Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–27
Ökológia
„Ne légy labda, amellyel mások játszanak!" 28
D.J.: Az utolsó zöld sziget 29–31
Közhelyek
Májusra: „Az idő pénz" 4
Júniusra: „A pénznek nincs szaga" 27

Hirdetések

Megjelent egy rendkívüli jelentőségű könyv:
Ulrich Duchrow: Lehetséges az igazságosság?
(Európa a világrendszerben, 1492–1992)
c. műve, amelyben a Szerző hatalmas szakirodalom felhasználásával, mélyreható politika-, gazdaság- és részben társadalomtörténeti elemzésekkel mutatja be a kapitalizmus kialakulását, alakváltozásait és mai helyzetét, azt, hogy az elmúlt 500 év során hogyan jutott oda Európa és a világ, ahova, és hogyan kellene s lehetne változtatni a kialakult viszonyokon. A „Csatlakozzunk Európához!" jelszavának korában elgondolkodtat arról, mit jelent ez a csatlakozás „Európának", mibe kerül nekünk és a világ többi részének.
A könyv megrendelhető az „Érted vagyok", ill. Simonyi Gyula (8003 Székesfehérvár, Pf.7.) címén.
Ára: 130,– Ft + postaköltség.

Új, kéthavonta megjelenő folyóirat indult
BIOFÓRUM
címmel. Célja az etikus termékek és szolgáltatások piacának megteremtése (bio-, reciklált- és kézműves termékek, természetgyógyász módszerek stb.). Egy szám ára 129,– Ft.
Előfizetés: Duna–Biofórum Alapítvány, 1032 Budapest, Bécsi út 211. VIII.45. Tel. és Fax: 187–07–86.

Evangélikus gyülekezet 60-100 kg-os harangot keres.
Cím: Szabados Regina, 7130 Tolna, Babits M. u. 102.

Rácz Attila mozgássérült barátunk (ld. ÉV, 1993. február) munkát keres közgazdasági témakörben.
Tel.: 257–12–19/141

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/3. (25.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András
— Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

V. évf. 4. szám
1994. augusztus
50,— Ft

Zsidó–keresztény párbeszéd

Az antiszemitizmus lélektana

Új istenképek után kutatva

Jézus és a család

Keresztény volt-e Szent István?

Moha-mese

Olvasói levelek

A „fenntartható” fejlődés

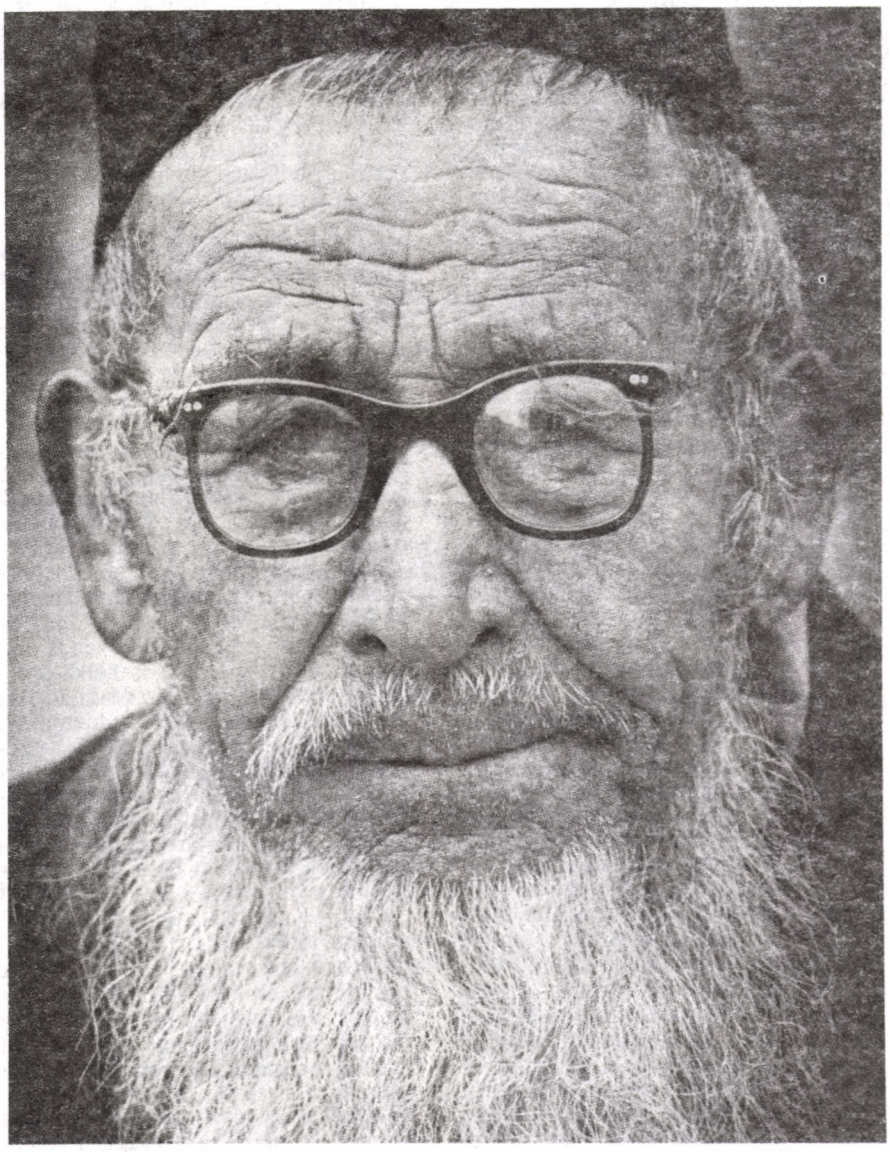

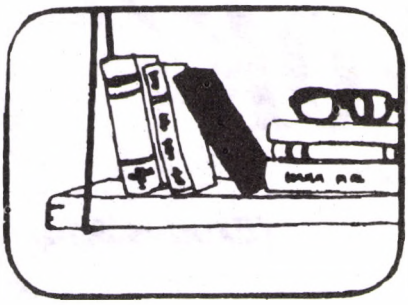

Márczi Imre

Sem együtt, sem egymás nélkül?

(Gondolatok zsidók és keresztények dialógusához)

Ha ezt a szót halljuk: zsidó, általában mindenki felkapja a fejét. Ez a szó mindenkiben bizonyos mögöttes tartalmakat ébreszt. Sajnos, ezek a tartalmak majdnem mindig negatívumok, akárki is az, akivel épp beszélünk. Ha történetesen zsidó, akkor is. Megoldatlanság, görcs, egymásra mutogatás, indulat, sérelem, igazságtalanságérzet: zsidók és nem-zsidók között szinte csak ellenszenvet, idegenséget, visszautasítást lehet tapasztalni mindkét részről. Mi az oka a történelem során újra meg újra felbukkanó antiszemitizmusnak és zsidóüldözésnek? Nehezen érthető, hogy egy ősi kultúrával rendelkező népet ok nélkül ki akarjanak rekeszteni az emberiség közösségéből. Kell lennie valaminek, ami ezt a meg-nem-értést létrehozta és ma is táplálja. Két érvet lehet gyakran hallani; az egyik a katolikusok részéről hangzik el és „a zsidókat” teszi felelőssé Jézus haláláért. A másik vulgáris érv „a zsidók” közmondásos kapzsiságára és összetartására utal; vannak persze további érvek is. A másik oldalról viszont a zsidók hajlamosak antiszemitizmust emlegetni minden esetben, amikor érdekeik sérülnek vagy azok érvényesítése veszélybe kerül. A nem-zsidók ezekután hajlamosak minden gazdasági sikertelenség végső okát a „nemzetközi zsidó finánctőke” manipulációiban megtalálni. Nyilvánvaló, hogy ezek a megállapítások durva általánosítások, egy elfajult helyzetet tükröznek, ezért érvelésre nem használhatók.

A következőkben felvetek néhány gondolatot, amelyek talán alkalmasak arra, hogy az igazi okokhoz elvezessenek és megkezdődhessen egy olyan párbeszéd, ami idővel lebonthatja azt a falat, amit zsidók és nem-zsidók között az évszázadok építettek.

Mindenekelőtt tudatosítani kell, hogy a „zsidó” szó árnyaltabb okfejtésben nem használható, mert igen sokféle jelentése van, illetve többféle identitás megjelölésére szolgál. Például vannak vallásos zsidók és vannak cionista zsidók, akik a zsidó államiságról esetleg homlokegyenest ellenkező nézeteket vallanak. Vannak nem-hívő zsidók és vannak akiket egyszerűen annak címkéznek, holott nem vállalják a zsidó identitást. A sort sokáig lehetne folytatni. Mindig meg kell határozni, hogy kikről van szó, amikor „zsidókat” emlegetünk. — Egyébként a magyarban ennek a szónak önmagában is van bizonyos bántó mellékjelentése a sok vulgáris, negatív jelzős kifejezéssel való asszociáció miatt. (A „keresztény” hasonlóképp majdnem annyira használhatatlan fogalom, mint a „zsidóság”, mert adott esetben jelentheti a katolikusokat, az összes keresztény felekezetet, az egyes keresztény közösségeket, a teológiát, a római kúriát, vagy egyszerűen a nem-zsidókat — és csak legritkább esetben a Jézust követőket.

A jelenség tehát adott: A zsidóságról kialakult egy általánosító negatív kép, miszerint gazdagságra, kulcspozíciókra törekednek és manipulációikkal akadályozzák a „keresztény” (=jóléti) társadalmak normális működését, fejlődését (lásd pl. a média-vitát Magyarországon). A zsidók szerint viszont ezekben a társadalmakban újra meg újra eluralkodik az antiszemitizmus és megerősödnek a jobboldali tendenciák, amelyek súlyos fenyegetést jelentenek a társadalomra nézve. A gond az, hogy ezek a vádaskodások arcnélküliek: mind pontos tartalmuk, mind képviselőik ismeretlenek. De hatékonyan szítják a közvéleményben az ellenségeskedést anélkül, hogy a valódi helyzetet és annak igazi okait bárki megpróbálná akárcsak néven nevezni is.

Talán mélyebbre vezet, ha megnézünk néhány, az emberi létet alapvetően meghatározó dolgot. Az első az élettér. A zsidóság kétezer éven át nélkülözte és részben ma is nélkülözi a hazát, országot, saját társadalmat: Azt a közeget, helyet, amely a biztonság, otthonosság érzetét adja, amely a személy kibontakozásának, a saját lét megélésének elsődleges tere. Azóta hazátlanul, idegen országokban, számára idegen hatalmi–társadalmi rendszerekben próbál megélni. Ezt a próbálkozást azonban igen megnehezíti az, hogy nagyon ragaszkodik saját szellemi örökségéhez. Ez talán a legfőbb oka annak, hogy nem fogadták be; legjobb esetben eltűrték. A hátrányos helyzet kivételes teljesítményekre ösztönözte a zsidóságot. A társadalmi rendszerek merevségének oldódásával és a szekularizációs folyamatok következtében a zsidóság így méltán került be az állami és gazdasági, a tudományos stb. területekre. A kereszténységgel való szembenállása és ideológiai fenntartásai miatt leginkább a gazdasági és tudományos területen tudott érvényesülni. Arról sem szabad elfeledkezni, hogy az európai gazdasági fejlődéshez a zsidóság olyan szolgáltatásokkal járult hozzá, melyeket a keresztények nem vagy nem szívesen vállaltak. Persze ez a zsidóság részéről is megalkuvást jelentett ahhoz a küldetéshez képest, amellyel eredetileg rendelkezett.

A kiválasztottság az a másik nagyon fontos fogalom, amely a zsidóság gondolkodásának megértésében segíthet. A kiválasztottsággal együttjár a küldetés is. Ebben a magatartásformában általában a felsőbbrendűségi tudat és a hatalmi törekvések játszanak döntő szerepet, és csak ritkábban a prófétai mondanivaló, a tanúságtétel vagy a jót tenni akarás. Ami a zsidóságnál meglepő, az az, hogy ezeket a motívumokat nagyon tudatosan és következetesen törekednek valóra váltani. Mi volt a tartalma ennek a küldetésnek eredetileg, és mi ma? Különbözik-e a kettő?

Ábrahám történetében világosan meg van fogalmazva: áldásnak lenni a föld minden népe számára. Ezt megerősítendő, Isten szövetséget köt Ábrahámmal. Nem a gonoszok kiirtásával, hanem termékenységével és erkölcsi kiválóságával fog Ábrahám népe minden nép javára lenni. Olyan életet, olyan országot épít majd fel, amely minta, sőt otthon lesz mindenki számára.

Ez a nagyon konkrét, ideális erkölcsi küldetés a nyers valósággal találkozva fokozatosan transzcendálódott — ez is általános jelenség és szinte minden eszmét utolér — és egyre inkább visszaszorult a vallás, a liturgia területére. A zsidóságban ennek megfelelően kettévált az eszméért elkötelezettek, a jámborok hívő gyülekezete és a hétköznapi realitás híveinek zelóta szellemű csapata. Ezt azonban megelőzte az „frástudók árulása”, azaz a küldetés legfőbb letéteményeseinek belső meghasonlása, amivel az egyetemes érdek helyébe saját önző, hatalmi érdekeiket állították. Hűtlenség a küldetéshez? Meghasonlás? Az, de ez sem egyedülálló eset. Ezek olyan buktatói az (egyéni és közösségi) emberi létnek, amelyet csak kevesen tudnak elkerülni. Nagy ügyhöz hűtlennek lenni azonban nagy árulás: A zsidóság esetében a következmények mértékükben felülmúlták az átlagot. A legsúlyosabb következmény talán az, hogy az embernek hordoznia kell magában a meghasonlott-

ságot, és ez a feszültség gyakran pusztító (és önpusztító) tettekre ragadja az embert.

A zsidóság életében volt még egy tragikus mozzanat, amelynek hatása kisugározni látszik egész további történetükre: ez pedig a Jézus-esemény. Itt sem történt az átlagosnál több: a közösség kivetett egy embert, mert az túl magas követelményekkel lépett fel. Sok ilyen próféta, mártír volt a történelemben és lesz is mindig. A tömeg és az elkötelezett egyén örök konfliktusa ez. Az esemény azért lett végzetes, mert követői Jézusra ruházták azt a szerepet, amelytől a zsidóság a megváltását várta. Mondhatnánk azt, hogy tragikus félreértés történt: a szekularizálódott zsidóság politikai szabadítót várt — helyette azonban egy olyan próféta jött el, aki az embernek az önmaga korlátaitól való szabadulását kínálta fel. A zsidóság akkori társadalmának hatalmi vezetői ezt nem ismerték fel; elutasították a jézusi megoldást és mint felforgatót likvidáltatták a megszálló hatalommal.

Jézus első követői — maguk is zsidók — komolyan hittek abban, hogy a választott nép felismeri végzetes tévedését és rehabilitálja Jézust; tanítása nyomán a zsidó vallás megújul és ez a zsidóság lelki-szellemi felemelkedésével fog járni; a régi dicsőség visszatér, mert valóban a zsidóság lesz az a nép, mely által minden emberhez eljut Jézus felszabadító tanítása. Nem így történt — és ebben egyenlő felelősség terheli a zsidókat és keresztényeket egyaránt. A keresztények megkapták az eretnekség címkéjét, miközben ők az istengyilkosság bélyegét nyomták a zsidókra. A zsidók jamniai zsinatán hivatalosan is megtörtént a szakítás, és önállósodott a kereszténység mint új felekezet.

A történelem további menete során a kereszténység sorsa ugyanaz lehetett volna, mint a zsidóságé: Az első három évszázadban felváltva szenvedtek üldöztetést... Hogy fordítva történt, annak az az oka, hogy a kereszténység lett világhatalmi ideológia és nem a judaizmus. Ez azonban csak azon az áron történhetett, hogy a kereszténység is végrehajtotta a maga belső árulását: Ha nem törleszkedik hozzá a hatalomhoz, ha nem adoptálja az erőszakot — Jézus egyértelmű tanítása ellenére — minden valószínűség szerint ma is egy üldözött kisebbség volna, kitéve a diaszpóra-sors minden kegyetlenségének, ahogy azt a názáreti ács előre jelezte. Innen az események már maguktól értetődőek: A hatalom elveri a port a neki nem tetsző, vele szemben kritikus, be nem illeszkedő, saját identitást valló egyéneken és közösségeken. És mivel ez a hatalom történetesen „keresztény”, és mivel kéznél vannak a zsidók — hála a római „Endlösung” következtében való szétszóródásnak —, a dolog megy annak rendje-módja szerint.

A zsidóság természetesen védekezni próbált. Ilyen helyzetben az összetartás alapvető emberi kötelesség; azonkívül leleményességre kényszerít. Ez párosult azzal a többezer éves, vallástól átitatott kultúrával és hagyománytisztelettel, amely a zsidóság sajátja. A zsidóság tehát bizonyos előnyre tett szert, és a szétszórtság körülményei közt is megőrizte karakterét és nem vagy alig asszimilálódott. Az identitástudat és belső tartás igen sikeres életalakítást eredményezett, aminek következtében a zsidók általában anyagilag is jobban éltek környezetüknél, noha számos hátrányos megkülönböztetést és megaláztatást kellett elszenvedniük. A nagyobb jólét szellemi fölényt is hozott, mivel többet költhettek kultúrára, iskoláztatásra. A diaszpóralétből adott szerteágazó kapcsolatrendszer nemcsak az üzleti életben, hanem itt is nagy előnnyel járt. És a küldetés?

Van, aki egyenesen azt állítja, hogy a zsidóság java része hűtlen lett eredeti küldetéséhez és ahelyett, hogy Istent akarná elvinni mindenkihez, a gazdagság és a jólét lett egyetlen célja. Ez is olyan sztereotípia, amely még ha igaz is, nem kizárólag csak a zsidóságra jellemző. A gyors ítélet helyett gondoljuk át azokat a nagyon sajátos körülményeket, amelyek között a zsidók éltek századokon keresztül.

A zsidóság nagyon régi vallási és társadalmi szervezet, és ennek megfelelő szemlélet az, amelyet története során végig megőrzött — olyan mértékben, hogy arra talán nincs is példa azon népek körében, amelyek bekerültek az európai civilizáció bűvkörébe. Ez a bekerülés nagyon felemás volt. Nem önként történt, hanem a szétszóródás következménye volt (Jeruzsálem pusztulása után, de már korábban is); nem jelentett azonosulást, asszimilációt. Ennek következtében mindkét oldalról nagyon markáns diszkrimináció jellemezte, és a zsidóság számára ritka kivételektől eltekintve állandó létbizonytalanságot okozott. Nemigen lehet csodálkozni azon, hogy maga a lét biztosítása volt a zsidóság számára a legfontosabb feladat. A fenyegetettség kihívására a zsidóság azzal az életrevalósággal válaszolt, amely máig is sajátja. Ez azonban a kívülállókban általában erős visszatetszést váltott ki és vált ki ma is. A dolognak két összetevője van. Az egyik az, hogy a másság, az elkülönülés önmagában is ingerlő a többiek számára — különösen akkor, ha a szóbanforgók tényleg jobban szervezik az életüket, törekvőbbek és következésképp sikeresebbek. Külön hangsúlyt ad az ellenszenvnek az, hogy az összes többi nép és társadalom állandó konfliktus közt élt, ami elképesztő mértékben pusztította az életet és az életfeltételeket (hódító és vallási háborúk, parasztfelkelések). A zsidóság nem vett részt a közvetlen fizikai erőszakban, és ez eggyel több ok volt arra, hogy a nem-zsidók a sikertelenségben bűnbakot keressenek és találjanak is bennük. Más kérdés, hogy mekkora részük volt annak a struktúrális erőszaknak a kialakításában, amely a mai világ igazságtalan viszonyait létrehozta.

A zsidóság nem veszítette el kiválasztottságának és küldetésének tudatát, még ha annak tartalma el is halványult az idők során. A vallás jelentősége is jócskán csökkent sokak számára. Így a kiválasztottságtudat és a fent említett gyakorlati érzék olyan világias megnyilvánulásokhoz vezetett és vezet néha ma is, amelyeket a környezet nehezen visel el („zsidó tempó” — hallottam már gyerekkoromban egy nálam élelmesebb gyerekkel kapcsolatban). Ez is oka annak, hogy a zsidóság és környezete az állandó félreértés és türelmetlenség alapján viszonyult és viszonyul ma is egymáshoz.

Hogyan lehetne ezen változtatni? Kézenfekvő az lenne, hogy az elvilágiasodott zsidóság visszatér eredeti vallási küldetéséhez és Isten ügyének szószólója lesz. (Ez a recept a kereszténység számára ugyanúgy érvényes...) Én mint hívő azonosulok ezzel, de tudatában vagyok a realitásnak: a megtérés nem a pillanat műve (bár a zsidóság erre is mutatott már példát Jozija idejében). Azonkívül a vallásosság már nem kizárólagos tényező a zsidóság életében, ahogy az volt háromezer éve. Ez a modell elsősorban a vallásos zsidóság eszménye lehet és csak hosszútávon arathat sikert. A legfontosabb talán annak belátása, hogy nincs ellentét a zsidó vallás tiszta forrásai és a között, amit Jézus akart. A jámbor zsidó és a jámbor (Jézust követő) keresztény között nem szükségszerű a vita. A hivatalos katolikus felfogás persze szigorúbb (ellenvetései mögött azonban a presztízsveszteség félelme is munkál: tévedést, eddigi hibás gyakorlatot kellene beismernie). A teológiai antijudaizmus sem tűnt még el nyom nélkül. Az egyháznak azonban számot kellene vetnie azzal, hogy amit képvisel, az mennyiben egyezik alapítójának szellemével és kifejezett iránymutatásával.

A realitás arra ösztönöz, hogy elfogadva az itt és most adott körülményeket, azok figyelembevételével alakítsunk ki olyan gyakorlati magatartást, amely élhetővé teszi az életet mind a zsidóság, mind annak környezete számára. Itt nem tekinthetünk el egy nagyon fájdalmas ténytől: a hitleri totális zsidóüldözés olyan sebeket ejtett, amelyeket a ma élők is magukban hordoznak, és talán nemzedékekig hat még az a fájdalom. Sajnos, ebben részes volt az a passzív környezet is, amely nem tette meg azt, amit alapvető emberi kötelessége lett volna megtenni bárkivel szemben, akit üldöznek. Ezek a tények megnehezítik a távolság és ellenségeskedés leküzdését. Ráadásul a szocializmus negyven éves „pusztai vándorlása” egyrészt elfojtotta, másrészt hamis útra terelte a feszültségeket és indulatokat, konzerválva ezzel a problémát. Nem mehetünk el a tömegkommunikáció tudatformáló szerepe mellett sem, amely ma sem a valóságos viszonyoknak megfelelően, hanem a politikai, hatalmi érdekek szerint ad hírt, kommentál, idéz, említ, sejtet.

Mi volna a megoldás?

Dialógust kellene kezdeni; több szinten, minden lehetséges formában. A fenti elvi, történeti, filozófiai, társadalomelméleti stb. kérdések végigelemzését szakértő és a dialógus iránt elkötelezett egyének kis csoportjaiban lehet elkezdeni. Az eredményeket azután fel kell kínálni a szélesebb nyil-

vánosság számára kultúrált, türelmes megvitatására és továbbgondolására. Csak ez vezetheti el a szembenállókat egymás megértéséhez és elfogadásához, majd ezek után az érdekek egyeztetéséhez és az együtt-cselekvéshez. Mindenki élni akar és ehhez joga is van, méghozzá a saját identitása szerint. A magyar zsidóság különféle csoportjai is sokat tettek az ország felvirágoztatásáért. Olyan légkört kellene biztosítani, hogy nyíltan vállalhassák önmagukat, múltjukat, kultúrájukat. A zsidóságnak pedig meg kellene éreznie, hogy létét többé nem fegyegeti semmilyen külső hatalom, és nem kell olyan extra létbiztonságra és hatalomra törekednie, amely egy konfliktusos időben esetleg megoltalmazhatja. A történelmi tapasztalat az, hogy a másságon kívül elsősorban éppen ez a jólét és a hatalmi törekvések váltják ki az antiszemitizmust és vezetnek pogromokhoz.

A zsidóságnak újra fel kellene fedeznie évezredes értékeit és az elzárkózás helyett fel kellene kínálnia annak a környezetnek, melyben él és élni akar. Ha ezt nem teszi, egyrészt nem teljesíti Istenétől kapott küldetését, másrészt maga épít gettófalat. Ez az elkülönülés irritáló, és érthető módon vezet a mindig meglevő vulgáris antiszemitizmushoz. Ha valaki úgy gondolja, hogy a zsidó vallás tisztaságát csak így lehet megőrízni, igazat ad azoknak, akik azt állítják, hogy az antiszemitizmusért maguk a zsidók is felelősek. A zsidó vallásnak meg kell találnia azokat a formákat, amelyek megfelelnek legsajátosabb tartalmának és közölhetővé teszi azokat nem-zsidók számára is.

A zsidóság kultúrális fölénye pedig legyen kihívás! E téren minden versengés csak értéket gyarapít, egyént és közösséget egyaránt gazdagít. A magyar kultúra és a magyarországi zsidó kultúra olyan sok közös elemet hordoz, hogy erre fel lehet építeni az együttélést.

Ennek persze keresztény oldalról is vannak feltételei. Az ember néha elcsodálkozik azon, hogy a kereszténység milyen magabiztosan állítja önnön kizárólagosságát — többek közt épp azzal a néppel szemben, amelynek szellemi örökségéből él. Nem tudathasadás ez? Az evangéliumi alapokon álló keresztény közösségeknek hívő zsidókkal nem sok ellentétük lehet, mert a teológiai különbségek áthidalhatók és a morális tanítás egy tőről fakad: az erőszak eredetileg mindkét gondolkodástól idegen. A cionizmus vagy Izrael állam politikája a vallásos zsidóság számára legalább akkora probléma, mint a keresztényeknek a Nagy Konstantin utáni egyház. Amikor egy vallás valamilyen hatalomhoz, politikai mozgalomhoz vagy intézményhez köti létét, sorsa megpecsételődött. A kereszténység most kezdi learatni ennek a keserű gyümölcseit. Az evangéliumhoz való hűtlenségét nem takarhatja el a dogmatika foszladozó szövete. Kizárólagosság-igényét az teszi egyre inkább hiteltelenné, hogy a világ mind kevesebb gondjára tud megfelelő választ adni. Szégyenkezve lehet emlékezni a klérus zsidóüldözések idején játszott szerepére. És a zsidóság és kereszténység hajdani szakításáért is terheli némi felelősség, lásd fent... Fel kellene végre számolni azt a keresztény egyoldalúságot, amely a saját határain nem akar túl látni.

Talán másként néznénk egymásra, ha jobban ismernénk egymás értékeit. Tisztába kellene jönni a különböző kultúrák eltérő gondolkodásmódjával, az életfelfogás sajátosságaival, a család (és általában a „laikusok”, az egyes ember) szerepével, szembesíteni kellene a történelemről alkotott nézeteket, világosan kellene beszélni olyan fogalmakról, mint hit, üdvösség, megváltás, kegyelem, szentségek stb. — mindezt a zsidó és keresztény hagyomány, illetve az Írások alapján, de félretéve az apologetika és a katekézis szellemét. Fel kellene ismerni, hogy az identitás megőrzésének nem az a módja, hogy görcsösen ragaszkodunk idejétmúlt megfogalmazásokhoz, hanem az, hogy minden időben kialakítjuk a másik (a másféle) emberrel, közösségekkel való hatékony együttműködést. A kereszténységnek nagy lemaradásai vannak ezen a téren. A globálissá vált világ totális kihívásaira nem lehet rész-válaszokat adni (keresztény válasz, buddhista válasz, zsidó válasz — vagy technokrata, hatalmi, netán „zöld” válasz stb.). Közösen kell kimunkálni egy *emberi* választ — hitem szerint olyant, amelyben benne van Istennek az az üzenete, amely évezredek óta folyamatosan kínálja azt a sajátos szempontot, amelyet ki-ki a maga esze szerint ért és használ fel — sajnos jobbára nem a közös megoldás érdekében, hanem a másik ember ellen.

Ha zsidóság és kereszténység egymásra találna... olyan válaszok születhetnének, amelyek sok rossztól menthetnék meg a világot. Ehhez persze a legnagyobbról kell lemondani: a saját eszme, saját fajta kizárólagos és mindenekfeletti illetékességének igényéről. Ha jól meggondoljuk, ez a fogalom önmagában is tragikus félreértése az emberi hivatásnak. Az ember arra született (arra képes), hogy a saját életében, földrajzi és kultúrális környezetében alkosson valami nagyot — minden zsenialitás a lokalitás, a „helyi” mesteri variálásából nő ki és attól lesz zseniális, hogy egyszercsak megjelenik benne valami egészen más, távoli, amiben a föld másik sarkán élő ugyanúgy magát ismeri fel...A művészetekben ez a tapasztalat mindennapos. A tudomány és a technika is globálissá kezd válni. Csak az emberi szféra legfontosabb területe, a vallás nem volna képes erre? Ki és mivé formálja a világot? A tudomány és technika már megmutatta, hogy nem tudja megoldani a gondokat; a vallás, a transzcendens gondolkodás még nem jutott szóhoz. Talán épp azért, mert egyetlen felekezet, közösség sem tudott egész-emberiségszélességben gondolkodni úgy, hogy a saját vezető szerepét meg ne kérdőjelezte volna. Talán ez az igazi kihívás, amely a zsidóság és kereszténység felé egyaránt irányul. Talán itt és most válthatná valóra küldetését ez a történelmileg sajnálatos módon kettészakadt vallás azzal, hogy a két félben önmagára talál és kovásza lesz az egész emberiségre kiterjedő, vallásos indíttatású humán-reformnak?

A lehetőségek végtelenek, de ugyanakkor reálisak; sőt, sürgetők. Ha mi nem lépünk, ki lép helyettünk?

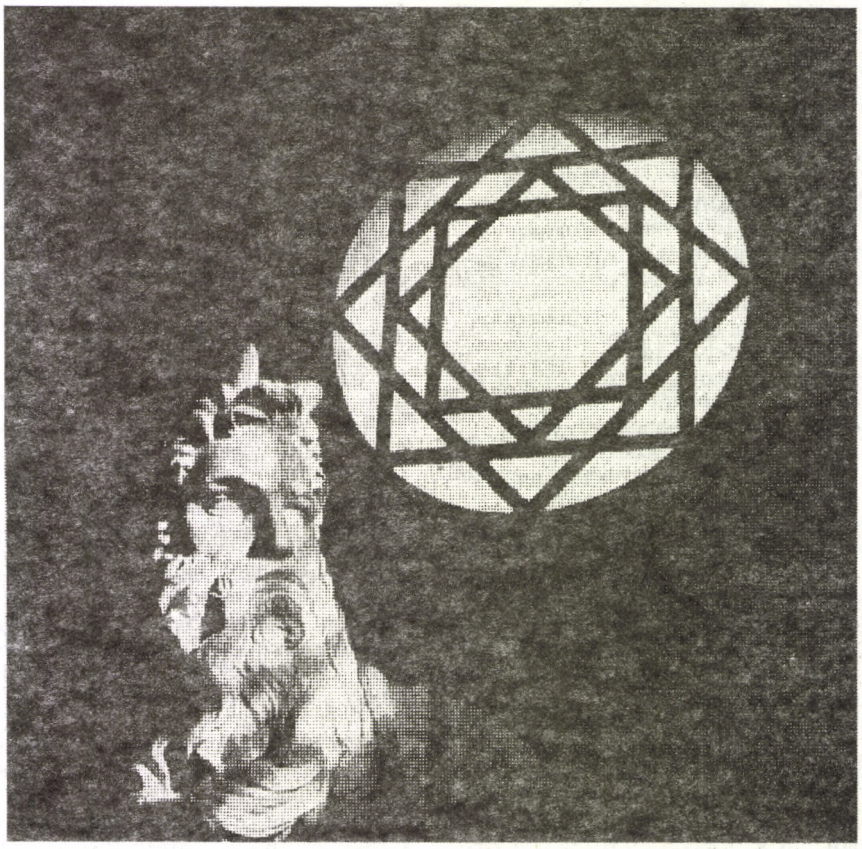

Az úgynevezett keresztény magyar középosztály figyelmébe és Benyhéné Andi emlékének ajánlja

a fordító.

Isabella Campbell–Wesig

Egy trauma végetért?

Majd fél évszázadig tartott, amíg a Szentszék és Izrael kölcsönösen elismerték egymást. „Történelmi” lépést jelent ez a zsidó–keresztény megegyezés felé vezető úton? Ez volna a vége annak a „konkurencia-harcnak”, amely egy évezreden keresztül vért hozott a zsidó népre?

— A múlt év szeptemberében II. János Pál pápa nyári rezidenciáján, Castelgandolfoban fogadta Israel Meir Laut, Izrael askenázi főrabbiját. Izrael állam 1948-ban történt megalapítása óta ez volt az első találkozás a pápa és egy izraeli főrabbi között.

— Előző év december 30-án megegyezés jött létre a Szentszék és Izrael állam között, amelyben az államalapítás után 45 évvel elhatározták, hogy a Szentszék elismeri Izrael államot, és felveszik egymással a diplomáciai kapcsolatokat.

— Ez év februárjának első hetében Jeruzsálemben felekezetközi konferenciát rendeztek, amelyen vezető keresztény és zsidó személyiségek vettek részt a világ minden részéről, hogy megvitassák a tudomány és szekularizmus hatásait a vallásra.

Három mérföldkő ez a két évezredes történelmi trauma lezárásához — vagy hiábavaló kísérlet arra, hogy megbirkózzanak a kapcsolat ősrégi terheivel?

Ha a damaszkuszi görög katolikus érsek, Francois Abou Mekh kritizálta az Izrael és a Szentszék közötti diplomáciai kapcsolat felvételét, mert a jelen pillanat e lépéshez „alkalmatlannak” tűnik;

ha egyes izraeli főrabbik, közöttük Israel Meir Lau a keresztény–zsidó párbeszéd-konferencia bojkottjára hívtak fel, mert semmi sem indokolja, hogy megbeszélést folytassanak nem-zsidókkal a jelenben helyes viselkedési formákról;

akkor önként merül fel a legegyszerűbb kérdés, ugyan mi lehet a kimenetele a zsidók és a keresztények között kétezer éve zajló „féltékenységi drámának”. Folytatódik tovább a tragédia, amely a holokausztta, ötmillió zsidón elkövetett gyilkossággal eddig legrettenetesebb végéhez jutott el — vagy itt áll az ajtónk előtt a lehetőség a konfliktus megoldására?

„Isten első szeretete”

Az „Isten első szeretete” körüli dráma már röviddel Jézus kivégzése után kezdte elfödni az atyák hitéből származó közös eredet gondolatát — ugyanis amikor a zsidókeresztények a Róma elleni felkelés (66–70) helyett a Kelet-Jordániába menekülést választották, ezzel túlságosan is világosan kimutatták, hogy ők mint az „igazi Izrael”, már nem azonos igát húznak testvéreikkel. A végleges szétválás azonban a Bar-Kochba (132–135) révén következett be, mert a zsidókeresztények számára lehetetlen volt részt venni Bar-Kochba Róma elleni messianisztikus felkelésében. A vértanú Jusztinosz egyházatya arról tudósít, hogy testvéreik magatartását a zsidók a nemzeti egység elárulásának bélyegezték és mindenkit felhívtak a zsidókeresztények üldözésére.

„A nép tömegei a műhelyekből és fürdőkből fát és rőzsét hordtak össze; a legnagyobb szolgálatot ez ügyben önként a zsidók tették” — mondja egy tudósítás szmirnai Polükarposz mártírhaláláról (156). Szent Poiniosz aktái viszont azt mutatják, hogy a kis-ázsiai Szmirnában élő zsidók a zsinagóga védelmét ajánlották fel az üldözött keresztényeknek. De még ezek a magasztos tettek sem tudták kiváltani a korai egyházatyák jóindulatát, ők inkább azt gondolták, hogy a zsidók veszélybe akarták sodorni a keresztény hitet.

„A túlzottnak érzett közelség jele volt az, hogy ennyire el kellett határolniuk magukat”, így értelmezi Günter Stemberger, a Bécsi Egyetem judaisztika professzora azokat a keresztény szövegeket, amelyeknek zsidóellenes kijelentéseire akart támaszkodni még a 19. és 20. század antiszemitizmusa is.

„A zsinagóga a korai középkorig elképesztő kihívás maradt a fiatal egyház számára”, magyarázza Stemberger, mivel „így a saját identitás keresése során a családon belül is el kellett határolniuk magukat az embereknek”. Hasonlóan Petra Heldt papnő, az Ecumenical Research Fraternity in Israel ügyvezetője sem tud csatlakozni ahhoz a véleményhez, miszerint az egyházatyáknak abszolút negatív beállítottságuk lett volna az atyák vallásával szemben. Így például Szent Jeromos zarándokútra ment Izrael országába, ahol Tibériásban egész sor beszélgetést folytatott a rabbikkal (ez lett volna az első keresztény–zsidó párbeszéd?). Ágoston a zsidó közösségek folyamatos fennmaradásában Izrael országán belül Isten hűségének jelét látta.

„Isten nevében”

Amíg tehát a keresztény egyház kezdetekor a zsidó vallást drasztikus eszközökkel írta le, hogy báránykáit a maga oldalán tartsa, „a bázison” pedig zsidók és keresztények még elfogultság nélkül bántak egymással, a fordulatot az első keresztes hadjáratok hozták meg. Miért szükséges olyan messzire keletre nézni, amikor a hitetlenek közöttünk laknak, mondták az első keresztesek, akik meg voltak győződve arról, hogy küzdeniük kell a zsidók és a mohamedánok ellen egyaránt.

Igy a fosztogató zarándokcsapatok első állomáshelyüket már a Rajnánál felütötték, hogy szétrombolják a kölni, mainzi és wormsi zsidó közösségeket. Zsidók ezreit ölték meg „Isten nevében”, vagy azok lettek öngyilkosok gyermekeikkel együtt, félelmükben a gyilkoló bandáktól. Ez a halálos népharag még maguknak a püspököknek is sok volt; megkísérelték védelmükbe venni a zsidókat, de a speyeri János püspöktől eltekintve tehetetlennek bizonyultak. A „gonosz zsidóról” alkotott kép végérvényesen bevonult a kereszténység tudatába.

Azonban amikor a 12. században az angliai Norwichban röviddel Húsvét előtt megtalálták egy fiú holttestét, akinek haláláért minden bizonnyal saját rokonai voltak felelősek, a zsidók megrágalmazása révén megszületett a legrosszabb vád, amely mind a mai napig titkos haragtartás formájában él tovább: azzal vádolták a zsidókat, hogy kisgyermekeken rituális gyilkosságokat követtek el, amivel Krisztus szenvedését akarták megismételni.

E vádaskodások mellett a szentostya meggyalázásáról merültek fel szóbeszédek, amelyek már azért is nélkülöztek minden alapot, mert a zsidók nem hittek abban, hogy Jézus jelen van az ostyában, Úgy tűnik, a lehetetlenségek napirenden voltak, amint ezt egy kis anekdota mutatja. Stemberger professzor meséli, hogy Klosterneuburg (székeskáptalani kolostor Bécstől északra) is igényt tartott egy „vérző ostyára”, de ezt az „idegenforgalmi attrakciót” felsőbb egyházi helyről letiltották — ugyanis Klosterneuburgban már régóta nem volt egy szál zsidó sem...Egy másik vonzó turistaközpont szolgáltatott ostromállapotot Ausztriában a legutóbbi évekig, ugyanis azok, akik csak a múltat hajlandók tudomásul venni, máig sem adták fel Anderl von Rinn (Tirol) tiszteletét, aki állítólag rituális gyilkosság áldozata volt, mindaddig, amíg Reinhold Stecher megyéspüspök végérvényesen fel nem számolta ezt a legendát.

A 14. században a keresztes hadjáratok után további mélypont következett el a

diszkrimináció és a zsidóüldözések történetében. Azt állították, hogy a zsidók az okai a pestisjárványnak, amely akkor kiirtotta az európai lakosság közel egyharmadát. A 2. században élt Melito egyházatyánál felbukkant „istengyilkos” jelző, a „gyermekgyilkos” és „szentostyagyalázó” mellett a zsidókat most már „kútmérgezőknek” is minősítették, és követve az angol példát, Franciaország is az ország „hitetleneinek” bélyegezte őket.

De lassan még ott is megvonták tőlük létalapjukat, ahol eltűrték őket, megtiltották, hogy földet birtokoljanak és elűzték őket a kézművesek közül is.

A „gonosz zsidó” képe mellé most már társult a „korrupt zsidó” képe is, hiszen amíg az egyház a keresztényeknek megtiltotta a kamatszedést a kölcsönpénz után, addig a zsidók a pénzgazdálkodásban lelték fel egyikét a számukra meghagyott kereseti forrásoknak. A „bírvágyó kamatzsidó” szólama a harmadik birodalomban megtalálta megvető folytatását „Wallstreet-zsidónak”, és plutokratának nevezve gerjesztette a nemzetiszocialista propaganda a gyűlöletet az állítólagos „zsarolók” ellen — és a vetés szárba szökkent. Luther Márton a római beszúrásoktól megtisztított evangéliuma alapján a zsidóság számára is új korszakról kezdett prédikálni. Az Írás azt mondja, „hogy Jézus Krisztus született zsidó volt”, mivel a nagy reformátor mózesi hiten lévő testvérei számára kézenfekvővé tette, hogy saját biblikus hagyományaik alapján pozitív módon értékeljék Jézus Krisztust. De miután a szelíd misszionálási kísérletek semmi gyümölcsöt nem hoztak, a zsidók egykori ügyvédjéből kifejlődött azok legelkeseredettebb ellensége, és csak húsz évvel az atyák vallásához írott első szöveg után, 1543-ban jött létre a második: „A zsidókról és hazugságaikról” címmel. Ennek a pamfletnek „nem is annyira saját korában, mint inkább Hitler és Himmler idejében borzalmas hatásai keletkeztek”, jegyzi meg a teológus Hans Küng a zsidóságról írott könyvében.

De végső soron a katolikus ellenreformáció sem hozott semmiféle ellenkező tendenciát a zsidók számára. IV. Pál pápa alatt (1555–1559), amikor Gian Pietro Caraffa volt a római főinkvizítor, a diaszpórában élő zsidó népre megint sötét idők következtek.

Végül mégis a protestantizmus bizonyult olyan erőnek, amely türelme és az Ószövetség szeretete révén megteremtette a feltételeket a zsidó–keresztény közeledéshez. Az európai gettók mégis tovább táplálták a keresztény dölyföt és értetlenséget az atyák vallása iránt, mígnem II. József 1782. évi türelmi rendelete és az 1789-es, valamint az 1848-as forradalmak meg nem teremtették a külső feltételeket az emberi jogok megvalósításához. Azonban pontosan e Napóleon és Hitler közötti 130 évben, amelyben a zsidók a második évezredben először elérték polgárjogaik elismerését, kotyvasztódott össze a legrosszabb bosszúérzésből, gazdasági szükségből és állítólagos tudományosságból az a keverék. amelyet 1879-ben először fogalmaztak meg mint az antiszemitizmus fogalmát.

A zsidógyűlölettől az antiszemitizmusig

Amióta a politikai felvilágosodás révén minden személy számára meg kellett volna valósulnia az emberhez méltó életnek, a bécsi izraelita kultuszközösség vezetője, Paul Gross így vonja meg az elmúlt 200 év mérlegét: „Mindaz, amit az újkor létrehozott az emancipáció erejében, azzal a megértéssel, hogy az emberek az emberi jogoknak megfelelően kezelendők, mindez tönkrement, amikor az Úristen helyére Adolf Hitlert ültették a trónra, és a nürnbergi faji törvényeket tették a Tízparancsolat helyére.” A keserű következmény: „A nemes kísérlet nyilvánvalóan kudarcot vallott, különben nem lett volna holokauszt.”

1938. november 9-ről 10-re virradó éjszaka történt, hogy az SA egységek (náci rohamkülönítmények) a Német Birodalom egész területén szinte minden zsinagógát és zsidó üzletet leromboltak, majdnem száz zsidót meggyilkoltak és 30 000-et letartóztattak. Ez csak az Auftakt volt, az ütemelőző beintés ahhoz a végleges megoldáshoz (a szabatos német nyelv ehhez külön szót konstruált, a tapasztalati emlékekkel rendelkezők számára hátborzongató „Endlösung”-ot — *a fordító),* amelynek létrehozói már nem vallásos eredetű zsidógyűlöletből gyilkoltak, hanem belebonyolódtak egy olyan faji–zsidóellenes ideológiába, amely keresztényellenes vonásokat mutatott. És mégis csak kevés keresztény-egyházi tiltakozó felhívás kapott hangot a népirtás ellen.

— A korszerűtlen zsidóellenes keresztény ideológiát és hithirdetést,
— az egyoldalú egyházközpontúságot és
— a keresztény üzenet nacionalisztikus leszűkítését

látja Clemens Thoma svájci bibliatudós olyan lényegi kritikus pontoknak, amelyek a náci idők alatt meghatározták a keresztények és az egyházak magatartását. Így a szószékekről, azok magasáról a zsidókat továbbra is elítélték mint megvetett népet és istengyilkosokat; az egyházak egyetemes elhivatottságuk ellenére a politika, a nevelés és gazdaság területét lemondóan átengedték a náciknak és belső egyházi problémákra koncentráltak; a zsidómentes kereszténység követelményével végső soron csak ingatag módon fordultak szembe.

Átlendülés

Az 1948. és 1980. közötti időszakban a kereszténységről és zsidóságról több mint 50 keresztény nyilatkozat látott napvilágot — ami látható jele a keresztény gondolkodás megfordulásának és ama tisztulási folyamatnak, amelyik már nem akarja elfojtani a náci borzalmakért vállalt felelősségben részes saját bűnöket.

„A sok kiadott papírt persze mind utólag írták meg”, figyelmeztet Dr. Gross ezen írások viszonylagosságára — egyetlen kivétellel, ugyanis „a Második Vatikáni Zsinat a zsidók és a keresztények közötti viszonyra vonatkozó nyilatkozatát nem az események után sántikálva, hanem előre gondolkodva írta meg”. Valóban vitathatatlan ugyanis a „Nostra aetate” 4. pontjának nyilatkozata, ugyanis „a szöveg sokban járult hozzá ahhoz, hogy a zsidóellenesség többé már nem hordhat keresztény álarcot manapság”, állítja Clemens Thoma. Annak hangsúlyozása, hogy az egyház szellemileg kötődik a zsidósághoz, az antiszemitizmus minden formájának elutasítása és a papoknak szóló figyelmeztetés, hogy a szószéken tartózkodjanak minden ellenséges kirohanástól a Jézus-kortárs zsidók ellen, mindezek hozzátartoznak azon egyházi eszközökhöz, amelyek először tették lehetővé a párbeszédet a zsidókkal. De a zsinati nyilatkozat mégis már keletkezéstörténetében mutatta azokat a feloldhatatlan ellentmondásokat, amelyek jellemezték az idősebb testvérrel alkalmazott bánásmódot. Így a szövegnek eredetileg az egyház és a zsidók közötti viszonyra kellett volna korlátozódnia, de annak érdekében, hogy minél nagyobb számú zsinati atya egyetértését lehessen megszerezni, a kijelentéseket az egyéb nemkeresztény vallásokról szólók közé sorolták. „Természetesen vetődik fel a kérdés, hogy miképp ítélendő meg a zsidóság végül is — anyavallásként, vagy pedig ugyanúgy, mint a hinduizmus és a buddhizmus”; ebben látja Günter Stemberger a dilemmát a zsidóság alapvető meghatározása körül. „Ma már az is sikerként könyvelhető el, hogy az Egységtitkárság foglalkozik a zsidó–keresztény párbeszéddel.”

Valójában az óvatosság látszott a legfontosabb parancsnak a pápák részéről, ha szóba kellett hozni kapcsolatukat az atyák vallásával. A Vatikán hallgatása a náci időkben, a huzavona a „Nostra aetate” végleges megfogalmazása körül tanúságai egy olyan bizonytalanságnak, amelynek kihatásai túlságosan is világossá váltak az Izrael államhoz fűződő ambivalens kapcsolat során.

Milyen útlevél jár Jézusnak?

„Ha ti, zsidók, újra be akartok települni a Szentföldre, akkor küldünk hozzátok misszionáriusokat, hogy mindnyájatokat megkereszteljenek”, nyilatkozta X. Piusz pápa 1904-ben a cionizmus megalapítójának, Theodor Herzlnek, amikor az a támogatását kérte egy zsidó állam megalapításához. „A zsidók nem akarják elismerni Jézust, így mi sem ismerhetjük el a zsidó államot”, hangzott a pápa tömör végkövetkeztetése, amely folytatódott még Izrael 1948. évi tényleges kikiáltása után is. Így VI. Pál pápa szentföldi látogatása során hat beszédet mondott, de az Izrael szót egyetlen egyszer sem vette a szájára, állapította meg egy bécsi előadásában Pinchas Lapide zsidó vallástudós. Rákérdezett arra, hogy a Szentszék miért nem ismeri el évtizedek óta Izraelt: „Milyen alapon

tölthették ki bosszújukat újra és újra a keresztények a zsidókon, amikor azokat az örök vándorlásra kárhoztatott Ahasvérként megvetették?” Ha ugyanis az egyház magát az új Izraelnek gondolja, amely öröklött módon szövetségi népe Istennek, akkor talán itt keresendő a teológiai magja annak, hogy a Vatikán évtizedeken át vonakodott elismerni Izrael államot. Igy vélekedik Lapide, aki mint „zsidó újszövetség-tudós” könyveivel és előadásaival azért fáradozik, hogy előtérbe állítsa a két vallás közös szempontjait.

„A zsidók idősebb testvéreink”, nyilatkozta II. János Pál egy római zsinagógában tett látogatása alkalmával — ez volt az az irányváltás, amely egyenesen elvezetett Izrael állam elismeréséhez? Izrael és a PFSZ közötti összetalálkozás nélkül a Vatikán és Izrael kölcsönös egymást elismerése nem lett volna lehetséges, mondják a hivatalos körök, ugyanis az államtitkárság bizonytalan határokkal és tartósan megszállt területekkel rendelkező országokat nem részesít elismerésben. „No de akkor mit szóljunk az új Horvátország vatikáni elismeréséhez, amelynek határai még közismerten igen vitatottak, és amelynek környezetében sajnos még semmiféle békéről nem lehet beszélni?” — hívja fel figyelmünket Lapide, és egyben felteszi a kérdést, ugyan milyen útlevélre volna szüksége ma Jézusnak, ha ismét a Földön járkálna közöttünk vándortanítóként. „Vatikáni vagy izraeli diplomata útlevélről kellene-e gondoskodnia?”

Günter Stemberger a kapcsolatok felvételét „szimbolikusan fontos tettnek” tartja, azonban megállapítja, hogy ez a lépés egy korábbi időpontban jelentősebb lett volna: „Most, amikor az ország már szekularizált állapotban van, egyszerűen pontot tettek egy hosszú vita végére, amely X. Piusztól indult ki.” És Dr. Paul Gross sem tudja elfogadni, hogy ez az elismerés előbbre vinné a zsidó–keresztény párbeszédet, noha azt zsidó oldalról elégtétellel veszik tudomásul: „Ezzel végre egy olyan lépést tettek meg, amelyet régóta igényeltünk.”

A csatatérről a párbeszédhez

Az izraelita kultuszközösség elnöke úgy véli, ez olyan lépés, amely végeredményben megintcsak a beszélgetéshez visz közelebb, hiszen „minden erőfeszítés segítséget jelent a sikeres párbeszédhez”, azonban hangsúlyozza, hogy egy fontos alapfeltételt figyelembe kell venni: „Nem szabad előfordulnia, hogy sor kerüljön a kölcsönös lebecsülésre!” Ez a jelszó — El a csatatérről a párbeszédhez! —, és ezt követik sok helyen, de nem mindenhol, például, amikor egyes rabbik a jeruzsálemi párbeszéd-konferencia bojkottjára hívnak fel. Az egymásnak ellentmondó kijelentéseket Paul Gross azzal indokolja, hogy „igen fáradságos dolog zsidó oldalról érvényes kijelentéseket tenni, hiszen nekünk nincs pápánk”. Ugyanis a katolikus egyháztól eltérően a zsidóságban senki sem tehet olyan nyilatkozatot, amely minden hívőre kötelező volna. Hierarchia helyett demokrácia uralja a zsidó–keresztény párbeszédet is, és ezzel együtt a véleményalkotás szabadsága.

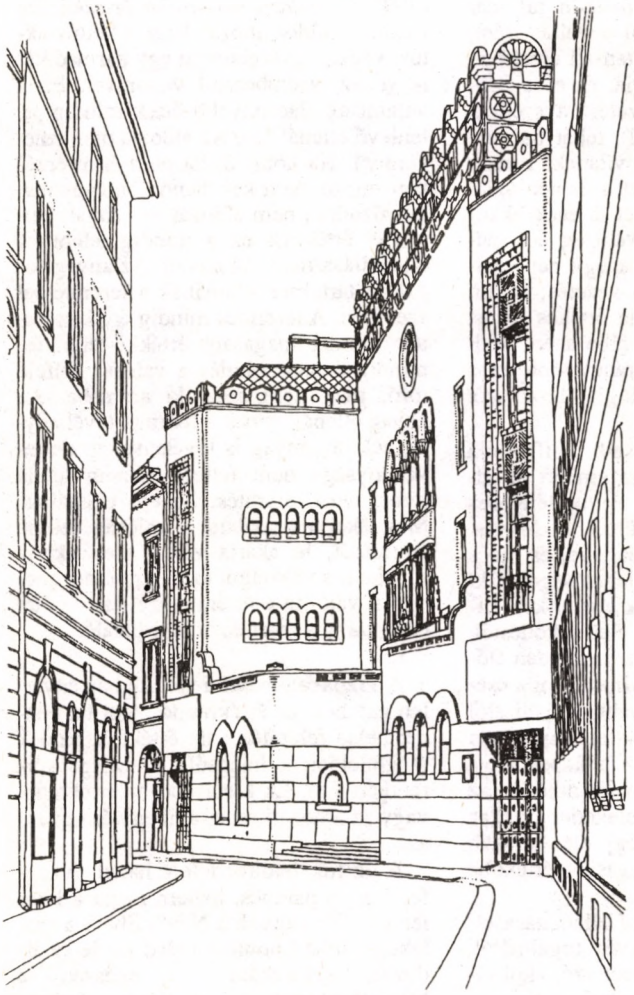

Günter Stemberger a kölcsönös megismerésben látja az előítéletek és félelmek leépítésének legfontosabb eszközét: „Minél többet tudunk meg egymásról, annál inkább elérhető az egyetértés, anélkül hogy a mindenkori álláspontokat ki kellene egyenlíteni”. Az előítéletek viszont egyre inkább fokozódnak, amint ezt bizonyítja a Gallup intézet egy vizsgálata. Amíg 1980-ban a megkérdezettek 10 %-a azon a véleményen volt, hogy a házgondnokoknak és bérlőknek jogukban áll visszautasítani a zsidókat, ezt a véleményt 1991-ben már 13 % vallotta magáénak. A kérdésre: „Kell-e szabályozni és számbelileg korlátozni a zsidók befolyásos állásokba jutásának lehetőségét?”, 1980-ban 18 % igennel válaszolt, de 1991-ben már 20 % tette ezt. Amíg az osztrákok 28 %-a találja úgy, hogy a zsidóknak túlságos befolyása van országunkban, addig 31 % már „nem szívesen fogadná szomszédnak” a zsidókat. És mindenekelőtt ha arról van szó, hogy meg kell becsülni a zsidók százalékos részesedését Ausztriában, az antiszemiták szívverése a magasba szökik. Ugyanis amíg a zsidók átlagos népességarányát 6,8 %-ra becsülik, Ausztriában ténylegesen már csak 7300 zsidó él, ami 0,1 %-os részarányt jelent. Ausztriában még a holokauszt előtt is csak fele annyi zsidó élt, mint azt ma becsülik: annak idején a népesség 3 %-át tették ki.

Paul Gross arra figyelmeztet, hogy „az ilyen előítéletek nem tekinthetők társadalmilag túlságosan hatékonynak, de válságos körülmények között az antiszemitizmus bizony teljesen nyilvánvalóvá válhat”, és hangot ad annak a gondjának, hogy a politika mai alakulása még a szilárd demokráciával rendelkező országokban is kevéssé járul hozzá azon félelmek megfékezéséhez, amelyek antiszemita és idegenellenes fejlődést idéznek elő. „Nálunk néhány mocskos hang miatt alaptételeket vágnak sutba”, figyelmeztet a kultuszközösség elnöke. Lásd az idegenek tartózkodására vonatkozó törvényt.

Az előítéletek ismeretek révén történő leépítésére törekvő fáradozások persze fájdalmas módon kudarcba fulladnak, ugyanis „az a dialógus, amely figyelmen kívül hagyja, hogy azt érzelmileg töltötten kell vezetni, az a párbeszéd, amely csak ismereteket közöl, képtelen előidézni a változást”. Pinchas Lapide véleménye szerint sorsdöntő változást a keresztények viszonyában a zsidókhoz ez jelent: „A keresztények a zsidókat gyűlölhetik vagy szerethetik, üldözhetik őket vagy párbeszédet folytathatnak velük, misszionálhatják vagy elfogadhatják őket — éppencsak elszakadni nem tudnak tőlük.”

Irodalom:

Hans Küng, Das Judentum, München 1991.

Clemens Thoma, Theologische Beziehungen zwischen Christentum und Judentum, Darmstadt 1989.

Forrás: Kirche Intern, 1994/3.

Fordította: (—elká—)

Tábor Béla

A zsidóság két útja

(Részletek)

A **vallás** nem ellensége az értelemnek; ha ellensége volna, az értelem már rég megsemmisült volna. De szélesebb, mint az értelem, és az értelemnek kell ezért önmagát kiszélesítenie, ha be akarja fogadni. Csakhogy az önállósuló értelem képtelen erre az önkiszélesítésre, mert e képességet csak a szellemmel való érintkezés adhatja neki.

A vallás több, mint etika, mert a szellem több, mint cselekedet, bár természetesen etika nélkül nincs vallás. A vallásos ember nem is veheti észre, hogy etikusan él, mint ahogy az egészséges ember nem veszi észre, hogy lélegzik. Az etika csak a vallásból merítheti tisztaságát és erejét; az etika szava: a „legyen” csak a vallás szavából: a „van”-ból sugározhat ki.

A *vallás* az ember leglényegesebb lehetősége. Benne érintkezik minden egyes ember az osztatlan Egy Valósággal, benne esik egybe az egyes emberben jelenlevő tiszta szellem az Egy Szellemmel — a vallásban éri el az ember személyiségét. A fajiság a végső *történelmi* közvetítő a személyiséghez, de a vallásban az ember átlépi, „transzcendálja” a történelem határát.

(...)

Az emberi faj szellemi közösség, azaz olyan közösség, amelyet nem emberi önkény hívott létre, hanem az egyetlen szellem tiszta akarata... a fajiságnak mint emberek szellemi közösségének tartalma és célja nem lehet más, mint hogy a tiszta szellemet közvetítse a véges emberhez, aki nem tiszta szellem, hanem a szellem, lélek és test hármas-egysége. A **fajiság** a végső közvetítő a történelmi ember és a szellem között.

Mit jelent ez a *közvetítés?* A valóság egy és gazdag... A gazdagságot nem a sok teszi, hanem a soknak az egyre való vonatkozása. Az atomizált sok, tehát az a sok, amelynek tagjai elszigetelődnek egymástól, nem gazdagság, hanem sok egymástól független szegénység. Gazdagsággá a sokat csak az teszi, hogy az egyben fut össze. A szellem és ember viszonyában ez azt jelenti: ugyanaz az egy szellem — a személyiség — osztatlanul, a maga egészében van elrejtve egymástól különböző egyéniségekben. Minden egyes ember rendeltetése, hogy ezt a rejtett személyiséget kibontsa önmagából: hogy „kibontsa saját egyéniségét”. De nem bonthatja ki elszigetelten, mert ő csak egy jel a jelek között; a jelek pedig csak úgy fejezhetik ki az egész jelzettet, hogy egymáson gyúlnak ki... Minden egyes ember rendeltetése, hogy minden más embertől különböző egyéniség legyen, az egy szellem más és más kifejezése. De ez a különbözőség nem irányulhat elszigetelődésre, hanem csak kölcsönös kiegészítésre, egymáson való megtermékenyülésre: csak azt fejezheti ki, hogy minden egyéni szín pótolhatatlan. Csak ebből a pótolhatatlanságból táplálkozhat az egyéni öntudat és — mint látni fogjuk — a faji öntudat is.

A faj közvetítő szerepét három pontban konkretizáljuk: a faj *múltközösség, értékközösség* és *nyelvközösség*. A három egymással oly szétválaszthatatlanul egybe van szőve, hogy külön-külön alig tárgyalhatók.

(...)

Ha egy nép a **teológia** iránt fogékony, ez nemcsak rendkívüli, hanem aggasztó is lehet. Ha a vallás iránt fogékony, ez csak termékeny lehet, de a teológia iránti fogékonyság bizonyos határon túl már egyáltalában nem jelenti a vallás iránti fogékonyságot. Fokozottan áll ez akkor, ha a teológia népteológia, és ez a *népteológia* veszi át a vezetést a szellem egész területén (Talmud), tehát ha nem kivételes szellemek irányítanak, hanem ezek is alávetik magukat a népteológiának. Még a népművészet is csak akkor lehet egészséges, ha kiváló egyéni művészet egészíti ki, sőt ha egy nép szellemén belül egy elité a vezetés; akkor, de csak akkor a zseni is értékes hatást kap a népszellemtől cserébe azért, amit ő ad neki. De még parancsolóbb ez a követelmény, ha népteológiáról van szó.

(...)

Annak a sokat keresett „differentia specifica”-nak, amely az embert az állattól megkülönbözteti, egyik lényeges mozzanata kétségtelenül a **cselekvés.** Cselekedni csak az ember tud, és nincs ember, aki a cselekvés lehetőségéből ki volna zárva. De a cselekvést el kell határolnunk attól a vak életműködéstől, amelynek különböző formái minden élőre egyaránt jellemzők. Mi az, ami a cselekvést ettől az alacsonyabb működéstől megkülönbözteti? Közvetlen kapcsolata a valóság egészével. Ez a kapcsolat a cselekvés előfeltételében jelentkezik: az értékelésben. Minden cselekedet azzal az igénnyel lép fel, hogy egy alacsonyabb értékű állapotból egy magasabb értékűbe visz.

Az alacsonyabb értékű ellenállása elválaszthatatlan a cselekvés fogalmától. Cselekvésről csak ott lehet szó, ahol ellenállást kell leküzdeni, ahol „a sült galamb nem repül a szánkba”. A cselekvés értelme tehát: az alacsonyabb érték ellenállásának leküzdése és átalakítása magasabb értékké. Röviden: *az anyag szellemmé teremtése.* Pontosan így határoztuk meg az áldozatot is. A cselekvés értelme: az áldozat.

(...)

Az **áldozat** az alacsonyabb érték alárendelése a magasabb értéknek. Az érték ebben a felfelé mutató irányban, ebben az alárendelésben nyeri tartalmát. De az érték ugyanakkor, amikor felfelé mutató irány, egyben az egész valóság igenlése is. Az alárendelés ezért nem az alárendelt megtagadása, elpusztítása, hanem teremtő átalakítása: értékteremtés. Feláldoztatás és megsemmisülés kizárják egymást. Az áldozat nem semmisül meg: létformát változtat, és amibe átmegy, az magasabb létforma. Az áldozat: értékigenlés. Fogalmának kettős tartalma: *az értékkülönbségek elismerése és az alacsonyabb érték átalakítása magasabb értékké.* De mikor az áldozathozatal ezt a kettős aktust végzi, egyszersmind egy harmadikat is végez: szembeszáll valamivel. Ez a valami az alacsonyabb érték mindig jelenlévő ellenállása. Az áldozat nem lehet könnyű. Ha könnyű, ha nem érint érzékenyen, ha nem kell benne önmagunkat legyőznünk, nem áldozat. — Az alacsonyabb értéknek ez a mindig jelenlévő ellenállása maga az anyag. Az anyag-fogalom tartalma: ellenállás a teremtéssel szemben. A teremtés mindig értékteremtés: mindig magasabb-értékké-teremtés, mindig bekapcsolódás a valóság felfelé törő, meg nem szakadó áramába. Az anyag ellenáll ennek a teremtő tevékenységnek; az anyag is tevékenység, de tevékenysége nem felfelé, hanem lefelé törés, nem teremtés, hanem ellenállás. Meg akarja szakítani a valóság felfelé áramlását, le akarja zárni, meg akarja rögzíteni a valóságot azon a ponton, ahol éppen van. ha a teremtő szellem az élet elve, az anyag-ellenállás a halálé.

(...)

A **Tízparancsolat** a valóságban egyetlen parancs: az értékrendé. Ami tíz benne: belső felépítése: tíz értékfok. Ennek megfelelően a hangsúly a tíz ige sorrendjén van. Ez a sorrend az értékrend, vagy az áldozati rend, ami egy és ugyanaz.

A tíz fok felülről lefelé halad. A legfelső nem parancs, hanem maga a kijelentés: „Én vagyok a Név”. Ebből a cselekedet-feletti pontból halad lefelé az áldozati értékskála — egészen a birtoklásvágy tilalmáig. Közben befutja az anyag szellemmé-áldozásának egész útját. Mint isteni szó felülről lefelé hang-

zik. Nekünk, ha meg akarjuk érteni ezt a szót, az áldozati füst útját kell követünk: alulról felfelé. Az utolsó igénél kell tehát kezdenünk s onnan az áldozatok (érték-alárendelések) emelkedő során át haladunk az elsőhöz.

A tíz ige egyetlen parancsát sem szeghetjük meg anélkül, hogy valamennyit meg ne szegjük.

(...)

Jézus Galileában hét kenyérből négyezer embert jól lakatott. Ez a nem-gazdaság. — Minél több kenyeret igyekezni szerezni a négyezer ember számára, annyit, hogy mindenki Jézus jelenléte nélkül is jól lakhassék: ez a gazdaság.

Más megközelítésben: **a gazdaság** az ember és az „anyagi javak” viszonya; az anyag felé forduló ember élete. „Anyagi javak”; e kifejezésnek nincs egyes száma (v.ö. Güter, goods). Ez a csak-többes szám következetes vállalása a jelzőben kifejezett lényegnek: az anyaginak. Az anyag a Sok, a részek halmaza. Ezért érzi a nyelv még romlatlan logikája szükségét a többes számnak. Másrészt az egész kifejezés magában rejti az értékrendnek azt a feje tetejére állítását, ami a gazdaságra jellemző... Ha a magasabb jelző „jó” elé az „anyagi” jelzőt tesszük, a pozitívet láttuk el negatív előjellel — megfordítottuk az értékskálát. Hogy ez az értékmegfordítás egyik jellemző alkotója a gazdaságnak, mindenki előtt világos, aki csak egy kicsit elgondolkodott olyan tautológiákon, mint a pénz és a korrupció, pénz és prostitúció összefüggése, vagy a bűnözés bő empirikus anyagán. Ugyanez a tény ordít a gazdaság vezérszavából: az *„érdek”*-ből. Különös szó ez: a legöntudatosabb materialista sem tudja olyan dicsérőleg vagy magától értetődő „törvényszerűségként” kimondani, hogy ne keverne belé valami dehonesztáló hangsúlyt is.

A gazdasági tevékenység az anyag birtoklására irányul... Mindaz, ami a birtoklást jellemzi, jellemzi a gazdaságot is. A gazdaság tehát olyan tevékenység, amelyben az anyag anyag kell, hogy maradjon; nem az anyag legyőzésére, hanem fenntartására irányuló tevékenység. Ugyanígy, a gazdaság olyan tevékenység, amelyben az ember fut az anyag után... a „rossz végtelen” pályáján...

A gazdaság lényege nem szükségletek vagy igények kielégítése, hanem éppen ellenkezőleg: ki nem elégítése, a létnívók, az igények közti feszültség társadalmakon és egyéneken belül. A fogyasztás tipikusan n e m gazdasági kategória; a fogyasztásról való lemondás — ha a fogyasztás elhalasztását jelenti — sokkal inkább az; míg maga a fogyasztás a gazdaságot csak annyiban érdekli, amennyiben már nem fogyasztás, amennyiben újabb gazdasági tevékenység forrása, eszköze, előmozdítója, anyaga.

Maga a *„fogyasztás”* szó szüntelenül aggodalmaskodva figyelmeztet az anyag jelentőségére, hatalmára. Ez az aggodalmaskodás nagyon súlyos szerepet ad a gazdaságnak. Itt nyeri az anyag azt a funkcióját, hogy magába szívja az emberi egzisztencia minden kínzó kérdését és minden magasabb lehetőségét, élet és halál, egyén és világ, ember és Isten találkozásának és szétválásának minden határpillanatát. Gond, félelem és aggodalom a személyiség hiányérzetei; de a gazdaság valamennyit személyteleníti és önmagára irányítja — a gazdaság a lényeges élet pótléka. Funkciója nem az, hogy biztosítsa az ember fizikai létének fenntartását (egy pillantás a szükségletek fejlődéstörténetére és a mindenkori létnívó-különbségekre elég ahhoz, hogy ezt belássuk), hanem hogy lekösse az ember figyelmét, megvédje saját belső problémáival szemben, megvesztegesse az ember alkotóvágyát.

A gazdaság az anyagba vetett hit, tehát a hitetlenségbe vetett hit. Ezért lételeme csak az aggodalmaskodás, a bizalmatlanság lehet. A fizikai létet nem a szükséghez mérten reprodukálnia, hanem százszorosan és ezerszeresen körülbástyáznia, biztosítania kell. A biztosítási üzlet kifejlődése jelenti a gazdaság fejlődésének csúcspontját.

A gazdaság egész léte azt hirdeti, amit a materializmus politikai formája: hogy az emberen csak kívülről lehet segíteni. Ezért nem is állhat meg addig, míg ennek a „kívülnek” összes lehetőségeit ki nem merítette. Csakhogy a „kívül”: a Sok rossz végtelenje, a végtelen sor. A homo oeconomicus nem veszi észre, hogy addig van „kívül”, amíg az ember nem helyezkedik el a maga helyén, tehát „belül”; addig van „sok”, amíg az ember *egy* pontban nem egyesíti a „sokat”. Az anyag, a Sok éppen az útvesztő, az örök diszkontinuitás. *Bármelyik* útján el lehet jutni a célhoz; *valamennyin* soha.

A gazdaság tevékenység, de nem „valamire szolgáló”; maga az elszabadult, izolált, magánvaló tevékenység. Nem „valamire szolgál”, mert a gazdaság mindig törekvés az öncélúságra. Ezt a mozzanatot belőle eltávolítani nem lehet. A történelmi materializmus ezt úgy fogalmazza át saját használatára, hogy a gazdasági öncélúság az egyetlen emberi lehetőség, tehát „adottság”, „szükségszerűség”. A gazdaság síkján *belül* ez a fogalmazás valóban megtámadhatatlan. De a *valóság* nincs ebbe a síkba zárva: a valóság az, hogy emberi lehetőség csak ezen a síkon kívül van — és elsősorban éppen a gazdasági primátus megszüntetésének, tehát a gazdasági ember szellemi emberré emelésének lehetősége.

Amíg az ember ezzel a lehetőséggel nem él, a gazdaság feloldatlan marad, tehát az az ellentmondás marad, ami ma: az önállósult eszköz, az anyag primátusa, az alárendelés tagadása. A valóság egy szegmentjének lezárt, merev egyensúlyrendszere, ahol adni és kapni csak egymást kiegyenlítő, megsemmisítő mozzanatok lehetnek, s az egyensúly az adás, a teremtés, az áldozat javára soha nem bomolhat fel. A gazdaságban való elmerülés az áldozat tagadása.

De különbséget kell tennünk gazdaság és munka között. A gazdaság az ember engedelmes alárendelése az anyag hipnotikus erejének. A *munka* az anyag alárendelése az embernek. Ami a munkát a gazdaságtól megkülönbözteti, az az alárendelés jelenléte vagy hiánya.

(...)

A nyomort vállalni Istenért: ez még távolról sem az áldozat legmagasabb foka.

Az igazi áldozat önmaga jutalma, és nem jutott magasra az áldozatkészség létráján, aki ezt a fokot még el nem érte.

Az anyagi javakból hozott áldozat, bármilyen nagy is legyen, nem a legnagyobb, hanem a legkisebb áldozat. Ezért ezen a téren nagyon messzire kell menni, hogy az áldozatnak egyáltalában értéke legyen. De ez az érték nem a hozott áldozat absztrakt nagyságától függ, hanem az erőfeszítés arányától és tisztaságától (a nehezen és önként hozott áldozatról van tehát szó).

Másokat az áldozat vállalására csak saját példájával kényszeríthet valaki. Ez a leghatékonyabb kényszer és egyben az egyetlen, amely kényszer-jellegét önmagából feloldja.

(...)

A **kiválasztottság:** kiválasztottság az áldozatra, tehát nem kiváltságokra, hanem kötelezettségekre... Azaz nem ígéret különös isteni oltalomra vagy jogcím üres gőgre és a történelmi feladatok elmulasztására... Miféle kiválasztottság az, amelynek tartalma nem egyéb, mint a felelősséget, akaratot és cselekvést megkerülő „isteni oltalom”? Valóban, ilyen is van: ez a tárgyak kiválasztottsága.

(...)

Halálra ítélt **nép** nincs; de vannak öngyilkos népek. Másképp, mint öngyilkosság által soha egyetlen nép sem tűnt el a történelem színteréről. Egy nép úgy lesz öngyilkos, hogy elfelejti önmagát: elmosódik előtte saját egyéni rendeltetése, elfakulnak egyéni értékei, lassan kiszikkadnak teremtő forrásai. Mikor már minden értéklehetőségét betemette, megszűnik népi létének minden értelme, és a történelem első szélfúvására lehull a népek fájáról.

(...)

A **történelem** nem autonóm. A történelem autonómiájába vetett hitből táplálkozik minden ateizmus, és ezért az első ige az ateizmus tilalma volna, ha ilyen tilalom egyáltalán lehetséges volna. De ilyen tilalom nem létezhetik; *ezen* a szakadékon az embernek önmagától kell átjutnia minden irányító parancs és tilalom nélkül — ez az ő végső próbatétele. Isten itt csak azzal segít neki, hogy van; és azzal, hogy ezt a „van”-t kijelenti: „Én vagyok a Név, a te Istened!”

(...)

Két út áll nyitva: Az egyik a *megváltás* útja. A másik a *katasztrófa* útja. Az első példátlan erőfeszítést kíván: kíméletlen önvizsgálatot, heroikus áldozatkészséget, feltétlen alárendelést a tiszta szellemnek. A második nem kíván semmit: az a halálba-ájulás könnyű útja.

(Budapest, 1939)

Antiszemitizmusom rövid emlékezete

Keresztény vagyok és nem zsidó. Szó sincs tautológiáról; vannak zsidó származású keresztények is. A XVII. század végétől ismerem a családfámat, csallóközi és dunántúli parasztok, erdélyi és felvidéki nemesek az őseim, ezért a kiegészítés; nem zsidó származású keresztényként gondolom végig viszonyomat a zsidókhoz. Mindez nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy mégis csak volt(ak) zsidó(k) az őseim között; minden származására büszke nem-zsidónak figyelmébe ajánlom azt a tényt, hogy nincs Európában még egy nép, amely annyi nemzetiséget olvasztott volna magába mint a magyar, ezért én származásról szólva mindig kiegészítem a mondatot: ha nem tévedek, ha jól tudom, ameddig visszanézhetek a múltba.

Azt a szót, hogy zsidó, először 1956-ban hallottam a szüleimtől, amikor megkérdeztem tőlük, hogy miért vándorol ki egyik osztálytársam a családjával együtt? Azt a választ kaptam, hogy Izraelbe mennek, mert zsidók, és félnek attól, hogy bántani fogják őket. Az októberi forradalomból akkor még csak annyit fogtam föl, hogy hosszú ideig nem kellett iskolába menni, nem tudom, hogy valóban érték-e őket olyan antiszemita megnyilvánulások, amelyek hatására jobbnak látták, ha távoznak. Utólag inkább azt hiszem, hogy a határok ideiglenes megnyitását használták ki régebbi kivándorlási szándékuk megvalósítására. Szüleimtől azt is megkérdeztem, hogy a tanító néni (akit nagyon szépnek láttam), miért ölelgeti, simogatja ezt a fiút, és miért búcsúzik tőle és a szüleitől könnyes szemmel? A válasz rövid volt és tömör: mert ő is zsidó.

Hét esztendős voltam ekkor, és ez volt az első találkozásom a zsidókkal. Megtudtam róluk, hogy félnek a pogromtól, ha tehetik, inkább Izraelben élnek, mint a Magyar Népköztársaságban, és akkor is szeretik egymást, ha nem rokonok. Az utóbbi új volt a számomra, és nem is nagyon értettem meg, amíg föl nem fogtam a Szövetség gondolatát. Ez azonban jóval később történt, akkor, hétévesen, logikus volt a következő kérdésem: Mit jelent az, hogy zsidó? Szüleim válasza ismét lényegretörő volt: a Földközi-tenger mellékéről származó, idegen nép. Az idegen azt jelentette, hogy nem magyar. Az is érdekelt, honnan lehet megtudni, hogy ki a zsidó és a nem zsidó? Külső antropológiai jegyeket soroltak föl, és azt hiszem ezzel ültették el bennem az előítélet csíráját. Attól kezdve szinte minden embert megvizsgáltam titokban, és ha ívelt orra, vagy lenőtt fülcimpája volt, nem kerülhette el gyanakvásomat: talán ő is zsidó. Ez azonban későbbi hatás volt, akkor, hétévesen a tükörhöz szaladtam, és naivan megkérdeztem, ugye mi is zsidók vagyunk, hiszen apámnak sasorra van, és nekem is alig van fülcimpám. Anyám fölvilágosított, hogy a sasorr nem a zsidók, hanem a magyar nemesek sajátja és a fülcimpák mérete sem perdöntő jegy. Az egész beszélgetésből azt éreztem, hogy nem igazán örülnének, ha kiderülne: mi is zsidók vagyunk, de ekkor még nem kaptam magyarázatot a miértre.

Vasko Popa

Bogumil síremlék

Úttalan pusztaságban
égnek tartott kéz,
tenyerén lázadás, s ujjai
sugárként futnak szét.

Ez szabadította meg egykor
ősi napunkat,
melyet gonoszok hozzákötöttek
idegen lovak farkához.

És ma feldúlja
a titok-barlangot,
melyet sötétség vájt bele
lelkem kő-szövetébe.

Égnek tartott kéz,
úttalan pusztaságban
szótlanul köszöntjük egymást,
s te mutatod nekem az utat.

Bán Ervin fordítása

(A *bogumil* mozgalom a keleti-ortodox kereszténység egyetlen „eretnek”-mozgalma volt. A Balkánon terjedt el a középkorban. Híveit üldözték.)

Néhány évvel később már jelen lehettem, amikor szüleim munkahelyi problémáikról beszélgettek, és ekkor hallottam először azt, hogy valaki azért érvényesül mert zsidó. Érdekelt, hogy miként maradhat meg valaki fontos beosztásban, ha nem ért ahhoz, amit csinál, és megtudtam, hogy a zsidók összetartanak, és ha valamelyikük vezető lesz, akkor minden zsidó ismerősét maga köré gyűjti, sokszor azokat is, akik nem alkalmasak a nekik szánt feladatra. Vannak olyan tehetséges zsidók is, akik nem szeretnek dolgozni, másokkal, (velünk, keresztényekkel) végeztetik el a munka nehezét, ők csak az eredményekkel kérkednek. Érdekelt, hogy minden zsidó ilyen, vagy vannak jó zsidók is? Válaszul néhány barátjukat sorolták föl, akik zsidók, és nagyon rendes emberek, de, amint mondták, ez inkább kivétel. Érdekelt, hogy a magyarok jobbak-e. A válasz lesújtó volt, a magyarok még sokkal rosszabbak, mert ha valamelyikük vezető pozícióba kerül, akkor igyekszik megakadályozni, hogy más magyar a közelébe jusson, nehogy kitúrja őt onnét. A magyarok, a keresztények egymást sem szeretik, és nem is segítik, de egyénileg küzdenek a zsidók túlsúlya ellen. Ez kötelességük is, mert ez az ország az övék, és nem engedhetik, hogy a zsidók teljesen a kezükbe vegyék a dolgok irányítását. Ezért kell jól tanulni, és egy jeggyel mindig jobbat szerezni, mint a többiek, mert másként nem állhatjuk a versenyt a zsidókkal.

Ez az életfölfogás segített abban, hogy szorgalmasan tanuljak, és fölkészített arra, hogy nekem is a keresztények védelmezőjévé kell majd lennem, miként apám, aki kutatóintézeti igazgatóként csak munkabíró keresztény kollégákat vett föl, és olyan iramot diktált, amely elől az ötvenes években elkényelmesedett (többnyire zsidó) munkatársak menekültek. Sajátos munkastílusa nem is maradt észrevétlen, néhány év után a minisztérium leváltotta, s ettől kezdve nemzetközi tudományos kapcsolatainak ápolása igen nagy nehézségekbe ütközött, jóféhány ENSZ meghívása maradt bizonyos asztalfiókokban, s mivel némelyik már Bécsben elakadt, föltételezte, hogy szó sincs a pártállam diszkriminatív intézkedéseiről, ezt a nemzetközi zsidóság szervezi ellene.

Én ezekben az években ismerkedtem a názáreti Jézus tanításával, és bár a zsidóság ügyében nem láttam világosan, úgy éreztem, apámat mint keresztényt rá kell vennem, hogy ha már ellenségeinek tekinti a zsidókat, legalább próbáljon megbocsátani nekik, a Miatyánk szellemében. Azt hiszem el is jutott idáig, de érzelmileg soha nem békült ki velük.

Időközben sok mindent megtanultam a zsidó nép történetéből, a teremtéstől kezdve a holocaustig, és lassan megsejtettem, hogy sajátos történeti körülmények (Toynbee szavával élve kihívások) következtében vált olyan tehetséges, igyekvő és összetartó közösséggé, amilyennek tapasztaljuk. Ami taszított a viselkedésükben, az minden nép körében előfordul, de a zsidók esetében számomra különösen botrányos volt. A materializmus, a hedonizmus, a gátlástalan karrierizmus igazán nem illett azokhoz, akikről úgy tudtam, hogy hivatásuk: tanuságot tenni az egyetlen igaz Istenről a történelemben. Azt is fájlaltam, hogy Jézus tanításából elvetik az erőszakmentességet, és fegyveres harcban akarják helyreállítani Izrael országát. Már azt gondoltam, hogy életem végéig megmaradok ebben a barátkozásra kész, messziről irígykedő, de kissé csalódott alapállásban, amikor különös dolog történt: beleszerettem egy zsidó lányba.

Ahhoz, hogy érthető legyen a dolog, néhány előzményt el kell mondanom. Huszonhárom éves voltam, kerestem a páromat, és józanul meg kellett állapítanom, hogy ha magamhoz hasonló feleséget találok, akkor a gyermekeink talán még beszélni sem fognak, annyira visszafogottak lesznek. Egyszer társaságban azt találtam mondani, hogy nekem zsidó lányt kellene feleségül vennem, hogy valami történjen az életemben. Néhány hónappal később e baráti társaságból az egyik házaspár meghívott egy kisközösségi imára, ekkor ismerkedtem meg vele. Nem látszott rajta, hogy zsidó, nem is találtam különösen vonzónak, inkább csak udvariasságból kísértem haza, és azt hittem, hamarosan elfelejtem. A következő napokban különös dolog történt. Életre kelt bennem az arca, pontosabban: nem tudtam szabadulni egyes részletektől, amelyeket sehogyan sem tudtam összeállítani az emlékeimben megőrzött egésszé, és ezáltal folytonosan alakulva, de valahogyan megtartva sajátos vonásaikat egyre több új arcot varázsoltak elém, amelyek egytől egyig mosolyogtak rám. Minden arc más volt, és mégis mindegyikből ugyanaz a türkizes pöttyekkel tarkított világosszürke szem villant felém apró ráncok hunyorgó erdejéből. Két hét múlva nem bírtam tovább, megkerestem az arc gazdáját, hogy lássam, tényleg olyan vonzó-e, mint amilyennek a képzeletemben mutatta magát. Tényleg olyan volt, sőt egész lénye minden apró kis mozdulatában benne volt az a játékosság, amelyet az első este kissé hivatalos körülményei mélyen elrejtettek. A folytatással nem untatok senkit.

Apránként kiderült, hogy mindkét szülője katolikus vallású, de zsidó származású, barátai szintén katolikus vallású értelmiségi zsidók, és ebbe a körbe a legkevésbé illik bele egy magamfajta gój. Anyám akkor már nem élt, apám pedig minden személyes ellenszenvét visszafojtva úriemberként viselkedett, de ennek ellenére, vagy éppen ezért, a lány megérezte, hogy ő sem találna otthonra az én családomban. Végül is nem ezek, hanem más, súlyosabb indokok alapján döntött úgy, hogy szakít velem. A dolog nagyon megviselt, ami egy szokásos szerelem esetében érthetetlen lenne, de ez a történet nem volt egészen hétköznapi.

Ez a lány ugyanis olyasmit tett, amit senki más az életem során: Isten-élményt adott, megjelenítette, jelenvalóvá tette számomra Isten szeretetét itt a földön. Nincs tehetségem ahhoz, hogy elmondjam, milyen sokféle módon vett körül a szerelmével, mennyi ötlettel, figyelemmel, kitartással próbálta egyéniségem önvédelmi burkait lebontani, szinte észrevétlenül, finoman vezetett a szellemi élet, a belső ima világa felé, hogyan csiszolta barbár szokásaimat, mit ki nem talált, hogy kihozza belőlem azt, amit Isten terveként meglátott bennem. És én mindezt nem fogtam föl, vagy csak alig-alig, nagyon halványan, és azt hiszem, végül is ezért adta föl, mert látta, hogy más világban élünk, hogy soha nem érem föl őt érettségben, kultúrában, Isten-keresésben.

Azt hiszem, ez volt az a pillanat az életemben, amikor megtört bennem minden előző antiszemita beidegződés, amikor nemcsak beláttam, de átéreztem, hogy értelmetlen és ostoba dolog bárkiről is bármit föltételezni, amíg nem ismerem őt személyesen, közelről. Meg kellett érnem, hogy egy zsidó lány elérhetetlenül többnek bizonyult nálam, éppen azokban a fontos dimenziókban, amelyekben előítéleteimet jogosnak éreztem.

Nem mondom, hogy filoszemita lettem, de néha tetten érem magamban az igyekezetet, hogy számomra ellenszenves zsidó emberekben fölfedezzem azokat a pozitív lehetőségeket, amelyek olyan egyedülállóan fontossá tették számomra a vele töltött időt. Sokszor megtörténik, hogy az ő vonásait vélem fölfedezni valaki másnak az arcán, az alakján, a mozgásán, az ő hangját vélem hallani, és sokszor nem tudom megállni, hogy ne érezzek önkéntelen szimpátiát vadidegen zsidók iránt, akik rá emlékeztetnek, hiszen tudom, hogy az Írás szavával élve: testvérei.

Konrád György azt javasolja „Az autonómia kísértése” c. esszéjében, hogy akik nagyon utálják egymást, azok utazzanak egymás országába, és szőjenek minél több személyes ismeretséget, barátságot. Olcsóbb és eredményesebb, mint a magas diplomácia, és csak így lehet előítéleteket és gyűlöleteket eloszlatni. Nekünk ehhez nem kell Izraelbe mennünk, elkezdhetjük itt és most. Ha jól értem a názáreti Jézus szavait, akkor a kapcsolatainkba beengedett Isten az, aki segíthet rajtunk. Ha jól értem az Írást, a szeretet Istene összekötheti azt, amit a gyűlölet történelme olyan tragikusan elszakított.

D.J.

Kurt Koch

Új istenképek után kutatva

Hogyan beszéljünk ma a teológia nyelvén Istenről? Először is ez a kérdés természetesen az elé a probléma elé állít minket, egyáltalán *hogyan is áll a mai társadalomban az istenkeresés.* Aki kb. 20 évvel ezelőtt azt a kérdést tette fel, hogy az istenkeresésnek, a vallásnak általában, és különösképpen a kereszténységnek van-e jövője, azt nagyon hamar fantasztának tartották — legalábbis a vallásszociológusok házatáján. Ugyanis a vallásszociológusok között akkoriban szinte egyhangúan vitathatatlan volt az a nézet, hogy a szekularizáció folyamata előrehalad, és a vallás mindinkább a társadalmi élet peremére szorul. Ma, 20 évvel később ezt a felfogást felváltotta az a meggyőződés, hogy a vallásnak éppen a mai társadalomban van *tántoríthatatlanul megmaradó ereje.*

Jellemző volt a vallásszociológusok körében végbement szemléletváltozásra az osztrák, de Amerikában tevékenykedő vallásszociológus, Peter Berger „Der heimatlose Geist" (A hontalan szellem) című könyve. Ebben a könyvben Berger kimutatta, hogy éppen a szekularizáció folyamata, miközben értelmi korlátokba ütközik, értelmi vákuumot teremt, és új vallási igényeket ébreszt.

Ehhez a feltevéshez a tényszerű bizonyítást abban találhatjuk meg, hogy az istenkeresés a mai társadalomban széles kiterjedtségű, ahogyan ezt az ezoterikus mozgalom is mutatja. Az ezoterikus tan vallásgyanús. Az ezoterikus mozgalomban ma napvilágra kerülő istenkép nagyon erősen különbözik attól az istenképtől, amely az újkori teológiát meghatározta. Ugyanis *az újkori teológia istenképe messzemenően deista jellegű* istenképpé vált, mivel az újkorban Istent mindenekelőtt mint a világtól távoli létezőt, a Transzcendenst szemlélték. Nagyon erősen megkülönböztették egymástól Istent és a világot, a teremtőt és a teremtményt, a transzcendenciát és az immanenciát. Olyannyira, hogy már alig volt valóságosan elgondolható Isten jelenléte a világban, és a világ jelenléte Istenben. És aki itt csak néhány lépést is tapogatódzott előre, rögtön a panteizmus ősbűnébe esett. Mindenesetre a panteizmus elleni védekezéssel aztán annak igazságmozzanatait is megtagadták. Nevezetesen Isten jelenlétét a teremtett világban, és a teremtett világ jelenlétét Istenben. Ezzel szemben ma az ezoterikus mozgalomban az inga a másik irányba lendült ki. Itt olyannyira hangsúlyozzák Isten jelenlétét a világban és a világ — mindenekelőtt az ember — jelenlétét Istenben, hogy szinte azonosság jött létre Isten és a világ, teremtett valóság és teremtő, transzcendencia és immanencia között. És ezért gondolom azt, hogy *a hagyományos teológia istenképei és az ezoterikus istenkép ugyanabban a kórházban betegeskednek,* de persze teljesen más osztályon.

Ha a teológia istenképe ma hiteles választ akar adni az emberek kérdéseire, akkor a követelmény vele szemben az, hogy ezt az ezoterikus kihívást elfogadja és magáévá tegye. Mégpedig úgy, ahogyan a nagy keresztény hagyomány tulajdonképpen mindig is tette. A különböző istenképek mindig az emberek egzisztenciális alap kérdéseire válaszoltak. Ma a lét értelmével kapcsolatos kérdés dominál, és erre keresi a választ a mai teológia. Bár világossá vált, hogy ezzel csak az egyes emberek individuális személyét veszi figyelembe, de azokat a külső társadalmi vonatkozásokat nem, amelyek ezt az újkori személyt alakítják. És ezért ha ma az istenkép iránt érdeklődünk, akkor ez már nemcsak az ember individuális értelmi kérdésére irányul, hanem az egyetemes igazságosság kérdésére is. Ezért követelte mindenekelőtt Johann Baptist Metz Münster-i teológus, hogy fel kellene dolgozni azt a teológiai igazságfogalom elleni merényletet, amely a teológiát a marxizmus részéről érte. Ugyanis ha ezt a merényletet komolyan vesszük, akkor többé nem létezhetik személytelen és szituációmentes teológia. A teológiának és az istenkép keresésének sokkal inkább praktikus alapokkal kell rendelkeznie, és ezért az istenkérdés ma az univerzális igazságosságra vonatkozó kérdés szövegösszefüggésében jelentkezik. Az érdeklődés csak abban az esetben képes felismerni az igazságot, ha univerzális. A leguniverzálisabb érdeklődés azonban csak az lehet, amely a minden embert megillető igazságosságra irányul, élőkére és holtakéra, jelen és elmúlt szenvedésekre. Itt találjuk legmélyebb megalapozását annak, hogy a politikai teológia fogalma tulajdonképpen miért nem más, mint tautológia: a teológia mindig politikai, mivel egyetlen politikaibb szó sincs, mint az Isten szó. Ez egészen egyszerűen megvilágítható ezzel a ténnyel: Alapvetően más az, ha egy tábori lelkész veszi szájára az Isten szót 100 ágyú megáldásakor vagy egy ifjúsági lelkipásztor teszi ezt egy demonstráció alkalmával. Mindkét esetben ugyanaz az Isten szó hangzik el — és ennek ellenére az Istenről szóló beszéd — politikai következményeit egy egész világ választja el egymástól. Magához a teológiai beszédhez elengedhetetlenül hozzátartozik az Istenről szóló beszéd politikai következményeinek átgondolása. Innen önmagától adódik egy további lépés, mely elvezet a különböző istenképek kialakulásának gyökereihez.

A különböző istenképek kialakulásának egyik gyökere a teológia címzettjeiben rejlik. Az elenjáró, felvilágosult *európai* teológia előnyben részesített beszélgetőpartnere világi kortársa, a társadalmi élet reflektáló vagy problémamentes polgára; pontosabban a többé-kevésbé hitetlen, szkeptikus polgár. Neki próbálja meg az újkori európai teológia bebizonyítani, hogy éppenséggel úgy is lehetünk modern, felvilágosult polgárai az újkori világnak, ha hiszünk Istenben. Ennek megfelelően az újkori európai teológia istenkeresése mindenekelőtt a szekularizált ember modern világával folytatott vitában fárasztja agyon magát. A modern polgári társadalom igényeire koncentrál, és megpróbál alkalmazkodni is hozzájuk. Végül arra is kész, hogy engedje magát a mai társadalomtól oda utasítani, ahol számára ma még helyet engedélyeznek: azaz az egyes polgár magánéletébe. Ugyanis az újkori társadalomban az a tipikus ismertetőjele a vallásnak, hogy a nyilvánosság világából a magánéletbe szorult. Ebből a szempontból *a vallás hasonló sorsot élt át, mint a nők. Ugyanis a nőket is kiszorították a nyilvános életből, a férfiak uralta három területről (gazdaság, tudomány, világért vállalt felelősség) a nő három területére (templom, gyerekek, konyha), úgyhogy a vallás privatizálása (a magánéletbe szorítása) és elnőiesedése ugyanannak az éremnek két oldala. A katolikus Egyház tanítóhivatala nagyon hevesen fájlalja a vallás privatizálását, de ezt a másik folyamatról nem mondhatjuk el minden további nélkül.*

Ezzel szemben *a latin-amerikai* ú.n. felszabadítási teológia nem elsősorban a nemhívők és a szekularizált emberek között keresi címzettjeit, hanem sokkal radikálisabban azok között, akik a történelemben sehol sem, vagy legfeljebb a peremen kerülnek elő, akiknek azonban segíteni akar a keresztény remény megelevenítésének útján, hogy a halál e kegyetlen világában is szeressék embertársaikat, és emberré váljanak. Emiatt magától értetődő, hogy a latin-amerikai felszabadítási teológiának a latin-amerikai társadalom nyomorúságos helyzetére kell irányítania istenképét, hogy a biblikusan megnyilatkozó Isten igazságosságából, szolidaritást formáló erejéből indul ki, és hogy tulajdonképpen egy ősi kérdés kerül elő egészen új módon, a teodicea kérdése: Hogyan lehet egyáltalán összeegyeztetni a mindenható, jóságos Istenbe vetett keresztény hitet Latin-Amerika e nyomorúságos helyzetével.

A teodiceai kérdés látszik ma számomra a legvirulensebbnek az összes kérdések közül, akkor is, ha a teológián belül nem tárgyalják súlyának megfelelően, a filozófiában viszont egészen új módon megtörténik ez. A teológia számomra ma még túlságosan teodicea-rezisztensnek látszik. A teológia itt újra ugyanabban a kórházban betegeskedik, mint az ezoterikus mozgalom. A mai embert nem túlságosan aggasztja Isten létének ateista, tudományelméleti vitatása, sokkal inkább a szenvedés kérdése.

A mai teológiában *az istenkép megsokszorozódásának további oka ott van, ahol ezt a teológiát űzik.* Alapvető különbséget jelent az, hogy hol érdeklődnek

Isten iránt — Európában, Ázsiában, Afrikában vagy Latin-Amerikában. Hiszen a kultúrák oly különbözőek, hogy az Istenről való beszédnek is különböznie kell. És hogy a kultúrák mennyire különböznek, azt talán egy banális példával tudnám megvilágítani. Ha II. János Pál pápa egyszer mégis Kínába utazna, a szerencsétlenség már a repülőgép elhagyásakor előrelátható lenne. Ugyanis a fehér szín Kínában a gyász színe. Ha ezenkívül még két kardinális is kíséri, a kínai lakosság számára ez azt jelzi: a katolikus egyház most mégiscsak érvényteleníti a cölibátus törvényét, és a két, már idősebb úr az első azok közül, akik nősülni akarnak — ugyanis a piros szín Kínában az esküvő színe. A pápa és a bíborosok persze nem tehetnek erről, Kína sem, egyszerűen más a kulturális színkontextus. Ha azonban már a színkontextust ennyire meghatározza a kultúra, belátható, hogy a teológia kontextusát, az egyház kontextusát és az istenkép kontextusát egészen különbözően kell, hogy meghatározza a kultúra. Walbert Bühlmann, a nagy missziótеológus ezért kívánta azt, hogy létezzék olyasmi, mint a helyi egyházban gyökerező teológia. Azaz, amint mondta, a mysterium salutis (az üdvösség titka) kidolgozása Európában, a mysterium liberationis (a felszabadítás titka) kidolgozása Latin-Amerikában, és a mysterium incarnationis (a megbecsülés titka) kidolgozása Ázsiában. Végtére is csak így valósítjuk meg komolyan a II. Vatikáni zsinat szándékát, ha a teológiában egészen a liturgiáig terjedően új inkulturációkra kerül sor.

A mai istenképek sokféleségének további gyökere abban van, hogy mind több teológiai alany műveli a teológiát. Az, hogy milyen teológiát művel valaki attól függ, hogy milyen ember az illető. Ezért az istenkép keresésekor rendkívüli módon forradalmasodik a teológia, ha új személyeket vonnak be a teológiai munkába. Ugyanis eleve várható, hogy a teológiai gondolkodás alapvetően megváltozik, ha először is *nők* művelik a teológiát, és nemcsak a férfiak, ha másodszor *a szegények és elnyomottak* is művelik a teológiát és nemcsak a gazdagok; és végül harmadszor, ha *a kulturálisan idegenek és peremre szorítottak* is a teológiai alanyok rangjára emelkedhetnek, és nemcsak az őshonosok. Ez a feltevés rögtön beigazolódik, mihelyt azokra *a mai legfontosabb teológiai kezdeményezésekre* tekintünk, amelyek *mind a felszabadítási teológiai gondolkodás variációi;* és ez azért van így, mivel *mind azon fáradoznak, hogy teológiailag legyőzzék az emberiség három döntő ősbűnét — az imperializmust, a rasszizmust és a szexizmust.*

Az emberiség első ősbűne *az imperializmus.* Ez a szociológia síkján találja meg kibontakozási területét, és meghatározott társadalmi rétegek diszkriminálásaként jelenik meg — az európai társadalmakban például a bérből és fizetésből élők diszkriminálásaként, vagy a Harmadik Világban egész népek diszkriminálásaként. Ez az ősbűn egyidős az emberiséggel. Az ellene való keresztény teológiai harc megnyilvánulásaként alakul ki az előbb már említett latin-amerikai *felszabadítási teológia.* E teológia istenképe a Kivonulás könyve 3. fejezetéé, ahol Jahve így szól: „Láttam népem nyomorúságát, és láttam elnyomatását.” Szinte lehetetlen lefordítani azt, ami a héberben áll: „láttam”, ez ugyanaz a szó, amit a Teremtés könyvében is használ, ahol azt jelenti: Ádám megismerte Évát. És a megismerni szó a héberben egyúttal intim nemi kapcsolatot is jelent. Tehát tulajdonképpen kőkeményen így kellene fordítani: nemi kapcsolatom van népem nyomorával. Ilyen intim módon vagyok együtt népem nyomorúságával, és harcolok népem megszabadításáért.

Az emberiség második ősbűne *arasszizmus,* mely etnikai síkon grasszál. Meghatározott emberi fajok megkülönböztetését jelenti, például a feketékét, és egyáltalán az idegenekét és a külföldiekét. A saját faj javát keresi — mégpedig egyedül és kizárólag a bioetikai leszármazás alapján. Ennek az emberiséggel egyidős bűnnek a legyőzésére koncentrál teljes figyelemmel az úgynevezett *interkulturális teológia.* Ez egészen különös mértékben vonatkozik Dél-Afrika és Észak-Amerika úgynevezett fekete teológiáira, melyek a feketék felszabadítása melletti keresztény elkötelezettségből keletkeztek. A fehérek minden rasszista előítéletével szemben ellenpontként nemcsak a fekete ember különleges méltóságát állítják, hanem az a nyugtalanító kérdés is izgatja őket, hogy mi közük van az evangéliumhoz a feketék felszabadítási harcainak Dél-Afrikában és Észak-Amerikában. És ha szemünk előtt tartjuk Afrika kolonializálásának történetét, rendkívül nehéz, hogy a számunkra oly megszokott és hagyományos istenképet Afrika számára alkalmazzuk. Ez az Isten atyaképére is érvényes, sőt főleg arra. Ugyanis az afrikai, kolonializált ember számára az atya az európai, gazdag, uralkodó ember. És ha a teológia szentháromságos módon Istenről atyaként beszél, akkor ez az Isten európai zsarnok, fehér Isten, olyan valaki, aki elnyom bennünket. És ezért kényszerülnek az afrikai teológusok arra, hogy új istenképet alakítsanak ki, olyat, amely a feketék felszabadítását szolgálja.

Az emberiség harmadik ősbűne a biológia síkján tombol, és szexizmusként ragadható meg. *A szexizmus* ezen emberiségméretű ősbűne ellen az úgynevezett *feminista teológia* indít harcot. Még az előbb említett felszabadítási teológiáknál is radikálisabban küzd, saját önértelmezésének megfelelően. Russel amerikai teológusnő szerint ez a teológia az emberiség összes bűneinek a tulajdonképpeni gyökerére akar rátapintani, ugyanis azt juttatja kifejezésre, ami a szegények, az elnyomottak férfias védelmezésekor figyelmen kívül maradt, t.i. hogy a felszabadításnak az elnyomottaknál kell kezdődnie, nevezetesen a nőknél. Következetesen törekszik a feminista teológia arra, hogy az eddigi, felszabadító prófétai látomásokat elmélyítse és átalakítsa.

Remélem, hogy világossá vált: a mai teológiában az istenképek további fejlődésére nézve az erőteljes és jövőben is hatékony ösztönzés új teológiai alanyok fellépésében van. Ez a háromféle felszabadítási teológia igazi tisztítótűz egy középosztálybeli, teológiát művelő, európai férfi számára. Ugyanis késztetést érez arra, hogy reflektáljon saját teológiája és saját istenképe azon vonásaira, amelyek csak azért olyanok, mivel először is ő férfi és nem nő, másodszor európai és nem fekete, és harmadszor középosztálybeli és nem szegény.

Újból és újból szükségünk van tehát arra a felismerésre, hogy *amikor új istenképek után kutatunk, nagyon relatív képekre találunk.* Nagyon határozottan korszerű, a mai ember kérdéseire válaszolni tudó istenképeket kell kialakítanunk, — de mindig tudatában kell lennünk, hogy ezek Isten valóságával még nem azonosak. Az Istenről való beszéd csak Isten dicséretében válik nagykorúvá. Úgy gondolom, hogy ez a teológiában hasonlóan van, mint az emberek közötti kapcsolatokban. Ha két ember csak egymásról beszél már, és nem egymással és egymáshoz, akkor ez a beszéd katasztrófához vezethet. Pontosan így van ez a teológiában is. Ezért nézetem szerint az istenkép ellenőrzéséhez a legjobb igazolást az imádság adja. A doxológiában ugyanis végtelenül több lehetőség van, mint a teológiában. Ezt bizonyította számomra az Assisi-beli találkozó, amelyet II. János Pál pápa kezdeményezett, s amely azért volt sikeres, mert előbb imádkoztak. Ha először arra reflektáltak volna teológiailag, hogy kihez is fordulunk most imádságunkban, ha itt még buddhisták, hinduk és mohamedánok is vannak, akkor az Assisi-találkozó sohasem jött volna létre. De ha az ember doxológiában fordul Istenhez, utólag képes teológiailag is reflektálni arra, hogy milyen istenkép áll az előtérben.

Úgy gondolom, hogy erre vonatkozóan adott is egy fontos beszélgetési híd a keresztény teológiai beszéd és az ezoterikus mozgalom mai tapasztalatának megfogalmazása között. A mai világ szerintem éhezik Isten után, de olyan éhséggel, amely nem hagyja magát valamelyik istenképbe bezárni, hanem nyitott. *Emiatt lenne szükséges ma egy misztikusabb, misztagogikus teológia, mely ismeri az alapvető különbséget Isten végtelen titokzatossága és a dadogó teológiai beszéd között.* És akkor a teológusok számára újra világos lesz, hogy a teológia tulajdonképpen olyan lehetetlen vállalkozás, amely mégis lehetséges. Ugyanis lehetetlen véges emberként Istenről beszélni, mégis szükséges, mivel a mai világ számára is fel kell kínálni Isten felszabadító titkát.

Fordította: Csiky Lajos

(Dr. Kurt Koch 1950-ben született, a dogmatika és a liturgia professzora a luzerni katolikus teológiai karon. — A cikk a svájci Engelbergben, a katolikus filmkritikusok 1993. szeptember 16–19. között megtartott szemináriumán elhangzott előadás kivonata.)

Forrás: Denken + Glauben
NR. 66/1993. október; 3–6.old.

Király Ignácz

Jézus és a család

A kérdéskörrel foglalkozó hívő ember kétféleképpen is átfuthatna ezen a témán. Az egyikben megállapíthatja, hogy Jézus érdemben nem foglalkozik ezzel: a válás–elbocsátás problémájával kapcsolatban nyilatkozik, a magányos életformát el tudja képzelni az Isten Országa érdekében és maga is ezt az életformát éli és kész. A másikban kegyes lelkülettől vezérelve a „Szentcsalád” üdvös példájára mutatna rá és lelki olvasmányokat ajánlana annak, akinek elegendő ez a leegyszerűsített lelkiség. A magam részéről ennél többre kell vállalkoznom, mert túl sok kérdés merül fel a családdal kapcsolatban. Miért ilyen szűkszavú a jézusi anyag ebben a témában? Talán Ő volt ilyen, vagy a Róla író övéi szűrték át az anyagot, hiszen Isten Fia nem foglalkozhatott ilyen földi dologgal? Ha Ő volt ilyen, akkor a saját családjával való összeütközések tették ilyenné, vagy karakterbeli adottsága, elhivatottságának minden mást háttérbe szorító ereje? És itt van a „szentcsalád” lelkisége. Óhatatlanul alapkérdések törnek elő, melyeket nem a tiszteletlenség, hanem a tények tudomásul vétele irat le velem: Milyen család az, ahol az apa nem is apa, ahol a feleség csak papíron hitves, az édesanya magasabb erőknek eszköze? Mennyire szent az a család, ahol az egykézés természetes, és az anya inkább akadályozza az elhívott fiút hivatása kibontakozásában és teljesítésében, minthogy segítené (v.ö. templomi zarándoklat utáni elveszéskor, kánai menyegzőkor és amikor bolondként haza akarják vinni)? Mindez így illik az Isten Fiához? Miért ne merülhetne fel bennem ilyen és ehhez hasonló kérdéssor, amikor tizennégygyermekes édesapaként és férjként a családot Isten csodálatos akaratának és az emberi megszentülés természetes és normális módjának tapasztalom. Istennek tetszőbbnek gondolnám, ha pl. Jézus testvéreit nem unokatestvérnek és közeli rokonnak értékelné az istenfiúságot ilyen formával erősíteni akaró bibliakommentár, hanem szóba állna azzal, hogy Jézus egy szép, hétgyermekes zsidó család tagja. Csorbulna Jézus tekintélye és Messiás-volta? A családosok számára nem valószínű.

1. Jézus és az Őt értelmezők

A jobb érthetőség elősegítésére néhány megállapítást kell tennünk arra nézve, hogy milyen férfi–nő morál volt Jézus idejében. A zsidó házasságjog történeti előfeltétele az ótestamentumi többnejűség. A régi Izraelben a férfinak joga volt több hivatalos feleséget tartani, sőt akinek volt rá pénze, az ágyasokat is tarthatott, és senki nem ítélte el, ha rabszolganőkkel és kéjnőkkel is kapcsolatot tartott. Nagyobb utazás esetén még azt is megtehette, hogy megrendelt egy feleséget éjszakára, és reggel előírásszerű válólevéllel küldte el a nőt. A többnejűség megoldja ugyan a „nőkérdést”, a nőfölösleget elhelyezi az életben, de milyen elhelyezés ez?! A zsidó házasságjogban a nő tárgyi, dologi jellegű, adásvételi objektum, munkaerő és törvényes utódok (elsősorban fiúk!) létrejövésének eszköze. Nem véletlen, hogy van egy ilyen ima is a zsidó férfiak imakönyvében: „Dicsőség legyen az Úrnak, hogy engem nem nőnek teremtett!” A kisembernek Jézus idejében is általában csak egy feleségre tellett. A nagy többség így élt és ennek a formának dicséretéül idézték 1 Móz 2,24-et az egy testté levésről és 1 Móz 1,27-et a férfi és nő egynek teremtettségéről. A korabeli rabbik, pl. Juda ben Bathyva innen vezeti le az egynejűség Istentől való eredetét. Jézus idejében egyesek elvetik a többnejűséget, elvetik magát a házasságot is, pl. az esszénusok, a terapeuták és egyes vallástörténészek szerint Keresztelő János és köre is. A zsinagóga a házasságot helyeselte és meg is követelte, és szabályokkal igyekezett rendet tartani.

Nagy vita volt a nő elbocsáthatóságát illetően. Nem az volt a kérdés, hogy szabad-e elbocsátani, hanem hogy milyen bűnök, hibák esetén történjen. A keményebb vonal (Sammai rabbi) csak a házasságtörés (eljegyzett nővel hálás) és fajtalankodás (szexuális kapcsolat el nem jegyzett nővel) esetén engedi meg. Az engedékenyebbek (Hillel rabbi) a külső, a viselkedés, a főzéstudomány, a meddőség esetén is megengedi. Ez az irányzat uralta a kor válóperes gyakorlatát. Igen kivételes esetben „a férj visszataszító betegsége miatt a nő is kezdeményezhette a válást”. A Hillel-iskola gyakorlatát a komolyan gondolkodók azért felülbírálták: ilyen volt József, aki „igaz” (caddik), amennyiben nem megkövezteti a megesettnek vélt Máriát (5 Móz 22), hanem csak válólevelet akar adni neki és elbocsátani őt. A két nagy iskola vitájába szervesen illeszkedik a Jézusnak szegezett kérdés: Szabad-e a házasoknak elválni? (Mt 19,1–11; Mk 10,1–12). Az előzőekben illusztrált környezetben kiemelkedik a jézusi NEM! Ez a tiltás azonban ellentmondásosan maradt ránk. Az 1 Kor 7,10-ben Pál az Úr parancsaként tiltja a válást („nem én parancsolom, hanem az Úr”); időben ez a legrégibb szövegünk, jézusi mondásként olvashatjuk. Márk 10,9 ezt a tételt ismétli. Ez a tiltás a palesztinai zsidóságtól teljesen idegen. Annyira az, hogy a 10,10-től már Márk is hellenisztikus kiegészítést tesz hozzá, mely szerint ha már mindenképpen válnak (asszony is teheti), akkor újra ne házasodjanak. A Lukács 16,18 ugyanezen a talajon értelmezi a jézusi kemény szót, amint Pál (1 Kor 7,11) is teszi. Akárhogyan is vesszük, oda a jézusi feltétel nélküli válási tilalom. A zsidóknak író Máténál még inkább tetten érhető (5,31) az, hogy az ősegyház a kezdetekkor sem tudott a korszellem fölé emelkedni: Sammai vonalában lévén, Máté az asszonyt erkölcstelenség esetén eltaszítja. A jézusi hagyományba benyomul tehát a hellenista és a Sammai-féle értelmezés. A Máté 19,9 Jézusa már úgy felel, mint egy jó Sammai-tanítvány; csak fajtalanság esetén lehet válni. Tetten érhető tehát a Jézus-tradíció rejudaizálása; lám még a korlátozással fellazított jézusi tanítást is kétségbeesve tekintik a tanítványok (19,10).

Ezek után mit és hogyan taníthatott Jézus a családról, mit és hogyan formáltak át naivul a tanítványok és az ősegyház? Az ő megnyugtatásukra (?) Máté Jézus szájába ad egy esszénus ízű–tartalmú mondatot az „eunuch”-ról, aki Isten Országáért megfosztja magát nemi jellegétől. Ez ugyan nem felszólítás, de a házasságellenesek (gnosztikusok, esszénusok) a maguk nagyobb bizonyosságát olvassák ki belőle, és a cölibátus is erre épül majd fel.

Lélektani szempontból is nyilvánvaló Jézus mássága mind gyökereiben, mind környezetében, és sajnos az Őt értelmező követőihez képest is. Férfiközpontú és patriarchális világban az Ő mássága az, hogy spontán magától értetődőséggel érintkezik a nőkkel, harag vagy titkos neheztelés nélkül; ellenkezőleg, partneri tárgyilagossággal. Egy magára valamit is adó rabbinak nem voltak nőtanítványai, Jézusnak voltak (v.ö. Lk 8,1–3; 23,40; Mk 13,40). A hangsúlyozott 12-ben érezhető a zsidó jelképes szerkesztés is, a vallásalapítókhoz illő módszerek Jézusra alkalmazása is (Buddha is 12 főből álló belső tanítványi kört tartott). A mi szempontunkból az a lényeges, hogy a tanítványok mindvégig „animózus” (= az a férfi, aki nem integrálta önmagában a nőiességet, és ezért lenézi a nőt) viselkedésűek, a kezdetektől Jézus eltávozása után is (Jn 4,27; Mt 15,23; 1 Kor 15,1–8; Jn 8,1–11). Jézus egyenrangúan szereti a nőket, a tanítványok lenézik őket. Így érthető, hogy mind szóbeli, mind az írásbeli áthagyományozók többet mondtak, mint amit megértettek.

Hol vannak tehát a családra vonatkozó anyagok? Egy részüket elnyelte a Jézust követők Jézust átformáló tudata, más részüket azonban felfedezhetjük Jézus Jóhírének szemléletében, mely minden alakulás ellenére átsüt az evangéliumokon.

2. A Szentháromság mintájú házasság

Az evangéliumok jézusa a szentháromságos szeretet alapján értelmezi a közösségeket, az Egyházat is, a házasságot is. Az Isten által megkötött, a maga belső isteni erejéből táplálkozó és így fel nem boruló házasság a szeretetre épül. A szeretetre épülés olyan általános emberi feladat, hogy akkor is érvényesülnie kell, amikor baj történt: Jézus megakadályozza a házasságtörő asszony kivégzését (J 8,1–11), és a fiatal házasságtörő nő új teremtésként hagyja el a bíróságot. Mózes segíteni akart, amikor a válólevelet bevezette, segíteni a kérges szívűeknek — de Jézus szerint az ember szeretőképessége fel kell, hogy zárkózzék a Teremtőjéhez. Az istenadta, de elsősorban természetes-egocentrikus erotikát túlhaladva, az embernek meg kell érnie Isten magas éroszára, az önzetlen szeretetre, mely sohasem fárad el, mely a bűnt megbocsátja, ahelyett hogy megbosszulná, mely csak szolgálni és gyógyítani akar, anélkül hogy megkérdezné, érdemes-e rá a partner. Az odaígért szeretetünket nem mondhatjuk fel. A házasság tehát „berit”, azaz életszövetség, mely az emberek szabad akaratából fakad, de Istenre épül.

Ez a szövetség eggyé tesz; amint egy az Isten és Jézus (Mt 19,17), egy az „akol” és a jó Pásztor (Jn 17,11), úgy egy az egymáshoz szabad szeretettel kapcsolódó férfi és nő (Mt 19,5–6).

Jézus ezt a biológiai alapú családi közösséget osztálybeli szeretetközösséggé akarja alakítani. Minden szeretetközösségnek alapja a szeretet magatartását gyakorló ember közössége az Istennel! Nem véletlen, hogy a Hegyi beszéd hat ószövetségi gyakorlatot ellenpontozó tételéből kettő ezt az új férfi–nő kapcsolatot tárgyalja. Az a Messiás, Aki az ellenségszeretetet tanítja, az nyilvánvalóan állítja a legalapvetőbb szeretet-kapcsolatokat is. A szeretet ugyanis csak összekötni képes, szétválasztani nem. Az ember azonban bűnöket követhet el, ölhet is, lophat is, házasságot is törhet. Jézus ezek megoldására a megtérést (metanoiát) tanítja és nem a kivégzést, a bilincset, a válást. „És a kettő egy emberré lesz, tehát már nem ketten vannak, hanem egy emberként” — olvassuk Máténál (19,5–6), és a „test” (szarksz) szót az egzegéták helyeslésével méltán írjuk ezen a helyen „ember”-nek. Ebben a csodálatos egységben Isten megteremti a házasok számára már itt a földi létben a bepillanthatást a mértéket nem ismerő szeretetközösség, a Szentháromság örömébe.

3. Jézus nőtlensége

Amint nekünk, úgy Jézus kortársainak is feltűnt Jézus életformája. Máté 19,12-ben kiderül, hogy a zsidók körében használt súlyos gúnyszóval illetik: eunuch; Jézus szokása szerint kezeli ezt a gúnyt: elkapja a suttogást, és ügyének szolgálatába állítja. Ezt teszi, mikor iszákosnak, utcanők barátjának, idiótának mondják. Eunuch lehet valaki úgy, hogy magát azzá teszi, vagy hogy az emberek teszik azzá. Jézust az emberek közül is csúfolhatták így, és Ő vállalja ezt, és az Isten Országáért odaadott életre mutat rá. Biztosan nem szó szerint értette ezt, mint a II. században szegény Origenész, aki kasztrálta magát. A tudatosan még csak nem is böjtölő Jézus nem ilyen eszközöket ajánl és gyakorol az üdvözülés érdekében. Az eunuch ugyanis nem lemond a házasságról, hanem képtelen rá. Képtelen lehet testileg, de lehet egész szívével is. Az odaadottság, a megszállott elköteleződés is tehet képtelenné. A nemi szeretet gyökerében megkívánó: Isten érosza ezzel szemben anyaian ajándékozó szeretet. Az Isten uralmát úgy fogadja el, mint Jézus...azaz olyan lesz, mint Isten: Ő elajándékozza önmagát mindenkinek.

Jézus nem nők nélkül élt. Kíséretében lévő nőkről bőségesen ír Lukács evangéliuma (Lk 8,1–3; 10,38–42). Ez a zsidóktól idegen nőkre is figyelése és a velük való természetes viselkedése környezetét és közvetlen tanítványait is zavarja. A zsidó templomban külön udvaruk volt a nőknek, a zsinagógában külön voltak, alapvetően lenézték és reménytelenül butáknak tartották őket: „A lányát aki Tórára (a törvényre) oktatja, idétlenségre oktatja” — járta a mondás. A bíróságon nem tanúskodhattak, sőt még a saját feleséggel való túl sok beszélgetés is veszélyes: „Ne beszélj sokat az asszonnyal; a férfinek az ő asszonyával folytatott szükségtelen beszélgetés miatt számon fogják kérni a férfit halála óráján” (Abot 15). Jézus alaposan felrúgja ezt, és Isten személyválogatás nélküli szeretetének tanúja. Környezetében a nők rendszeresen kísérői, kiszolgálják Őt és övéit, vagyonukkal támogatják, még a kereszt alatt is kitartanak és a feltámadásról szóló híreket úgy viszik, hogy a tanítványok lenézésével kell számolniok. Ha nem olyan a zsidó miliő, lehet, hogy küldöttként (apostolként) is küldte volna őket Jézus? Ahol ugyanis belsőleg elfogadják a szolgálás jézusi elvét, ott magától feloldódik a nemek közötti hatalmi kérdés.

4. Jézus és családja

Jézus ördögi megszállottságát valószínűleg hivatalosan terjesztették, hogy előkészítsék bukását. A rokonok, Jézus anyja és testvérei mennek, hogy megelőzzék a bajt, és az eszét vesztett Jézust gyógyulni hazavigyék. Jézus átlát ezen a jó szándékú törekvésen és úgy látja, hogy az Atya akarata nem egyezik családjáéval (Mk 3,21–35; Mt 12,46–50; Lk 8,19–20). Következmény: csak az az Ő anyja, nővére, fivére, aki az Isten akaratát teszi. Jézus azáltal, hogy az Atyjához kötődik, valakiktől elszakad. Több jó szándékúval is összeütközik: a mégiscsak Neki is szállást kereső tanítványokkal a be nem fogadó szamáriai falu miatt, a jámborul Őt féltő Péterrel a szenvedés elkerülése miatt, az Őt csodadoktorként reklámozni akaróknak pedig hallgatást parancsol. A maguk módján jót akarók tehát esetenként feszültség forrásai, mert az Atya mást akar Jézus szerint. Valószínűleg a legtöbbet Mária szenvedhetett emiatt, hiszen ki állhatna olyan szívközelben, mint

egy édesanya. Ő szenvedett a legjobban Jézustól, amíg vérrokonából szellemi rokonává válhatott. A kánai menyegző a türelmetlen édesanya és öntudatos fia között mutat feszültséget (Lk 1,26–38; Jn 2,4): „Mi közünk van nekünk egymáshoz...” Az élességet kiemeli, hogy ugyanazt mondja majd a zsinagógabeli idegbeteg is Jézusnak (Mk 1,24). A kánai menyegzőn történtek korai bizonyságot szolgáltatnak arról, hogy Jézusnak függetlenítenie kell magát azoktól a szándékoktól, amelyek a názáreti rokonokban kialakultak és megfogalmazódtak. A kezdeti családi–rokoni ambíciók végképp megtörnek (Mk 3,21) az elmeháborodottnak gondolt Jézus rajtuk túllépő magatartásán. A távolság nő, szülőföldje hitetlensége Illés és Élizeus korát juttatja Jézus eszébe (Mk 6,1–6). A kereszt alatt találkoznak érdemben újra, mikor Jánosra bízza anyját (Jn 19,26–27). A mennybemenetel után Mária is a Tizenkettővel van a felső teremben, ott vannak testvérei és rokonai is (ApCsel 1,14). Az ősegyházban így megtisztelő szerep jut az „Úr testvéreinek” (1Kor 9,5). Végül is Jézus családjának nem sikerült Jézust a maguk terveihez kapcsolni, és voltak, akik ezt belátták, és maguk csatlakoztak Jézus köreihez. Így lettek vérségi testvérekből szellemi–lelki testvérekké.

5. A szexualitás és a család Jézus tudatában

Az Újszövetség Jézus nyomán mindenképpen elismeri a házasságot, a családot, és mint a teremtő Isten rendjének alappillérét mutatja be. Csak az apostolokat követő kor értékeli le a házasságot, amely korban az önmegtagadás aszketikus követelménye tért hódított. Hozzátehetjük, hogy ebben a leértékelésben nagy szerepe volt a gnoszticizmusnak és a Jézus életművéből kultikus vallást csinálóknak, akik szerint a szent papi cselekmények nem végezhetők egy napon a házasélettel, a szexualitás gyakorlásával.

Jézus a szadduceusok kérdésére válaszolva kétségbe vonja, hogy a feltámadás után is lenne házasság. A Mk 12,18–27 és Mt 22,23–32 szerint azonban Jézus az angyali életet csak a feltámadás utáni időre tanította. Lukács Jézusa gnosztikusabban fogalmaz (Lk 20,27–40), és a házasságot az evilághoz tartozó jelként tanítja mintegy negatív előjellel, míg a „feltámadás fiai” nem házasodnak. Ez az átértelmezés odáig fajul majd, hogy Ágoston szerint a mennyországban csak férfiak lesznek, nők nem, mert csak a férfit teremtette önállóan az Isten, a nőt csak a férfiből (De Civitate Dei 22,17). A mai egyházjog szerint is mindenhol lehet engedéllyel misézni, ahol nem illetlenség, csak hálószobában nem. Szerencsére kezdetben — Jézusnál — nem így volt! Számára az ószövetségi tisztasági törvények, rituális előírások gúny tárgyai külsőségeik miatt, Ő egyféle tisztaságot ismer el, a „szív tisztaságát” (Mk 5,8). Nem az a tisztátalan, aki nemi életet él Isten akaratával harmóniában, hanem aki „áruló” (Jn 13,11), aki bűnt követ el (1 Jn 1,7.9). A Márk és Máté által hozott vitabeszédben félreérthetetlenül leszögezi: csak a szívünkből származó szavak és tettek minősítenek bennünket tisztának vagy tisztátalannak (Mk 7,1–23; Mt 15,1–20). Tanítványairól tudjuk, hogy Péter házasember volt, mint „a többi apostol és az Úr testvérei” (1 Kor 9,5). Mikor Péter az ő mindent elhagyó áldozatukról beszél Jézusnak (Mk 10,28; Mt 19,27), abba a halászhálótól kezdve az otthon nyugalmáig sok mindent beleérthetett, de feleségét nem kellett elhagynia, jöhetett ő is, ha akart. És hogy akart, ezt mutatja, hogy Pál mindenki számára hangsúlyozza azt a jogot, hogy aki apostol, az magával vihesse feleségét a missziós utakra a közösség költségén (1Kor 9,5), amint azt Péter is teszi. Jézus válogatott köre alapvetően házas, családos apostolokból áll.

Amikor Jézus tanít, feltűnően sokszor használja a lakoma, a menyegző képét az Isten Országa illusztrálására. Ebben a próféták vonalát követi, akik Isten és az Ő népe kapcsolatának illusztrálására használták a menyegző képét (v.ö. Iz 57,3–9; Jer 9,2). A Máté által adott lakomán Jézus önmagát vőlegénynek mondja, övéit pedig menyasszonynak (Mt 9,15; Mk 2,19–20). Szövetséget újít a Messiás, és azt a házasság analógiájára gondolja el. Istent menyegzőre hívó édesapához hasonlítja, aki fia ünnepét tervezi (Mt 22,2–4). A tíz szűz dolga a Vőlegény illő fogadása lenne (Mt 25,1–10), és egy lukácsi történetben (12,36) a Messiás mint menyegzőről jövő vőlegény jelenik meg.

A jó Teremtő Isten férfivá és nővé formálta az embereket. Ő maga és nem valami ördög tette oly erőssé az élvezethangsúlyú szexuális ösztönt, hogy a férfi és nő képes elszakítani a szüleihez kapcsolódó fészekkötődést, hogy egyesüljenek. Jézus totálisnak látja ezt az istenakarta egyesülést: mostantól kezdve ők egy test, egy ember.

Felhasznált irodalom

Alszeghy Zs.: A házasság
Bauer, J.: A cölibátus kialakulása
Bulányi Gy.: Keressétek az Isten Országát!
Bulányi Gy.: Erény-e az engedelmesség?
Herbst, K.: A valódi Jézus
Stauffer, E.: Jézus üzenete egykor és ma
Wolff, H.: Jézus, a férfi

Johann Baptist Metz

Kritikus szabadság

A plurális, kritikus nyilvánosságot, a nagy szavakkal magasztalt szabadságból az alkotmányos szabadságba történő átmenetet, és egyáltalán az egyházon belüli „szabadság kultúrájának” az egyházon belül már előkészített folyamatait bátran és építően tovább kell vinni. Az egyházon belüli kritikus szabadságot azonban nem szabad pusztán pszichológiai vagy szociológiai motívumokkal alulértelmezni, vagy tehetetlenül tiltakozó zsargonná kocsonyásítani. Az egyház gyökereiig hatoló kérdés, hogy kész-e és sikerül-e neki a kritikus szabadság konfliktusaival együttélni, és e szabadságot önmagában vett mozzanatként felfogni. Ez éppenséggel nem csupán az egyházi értelmiségiek elit és ínyenc kisebbségének kívánalma. Úgy tűnik, ez egyre inkább az egyház legszélesebb értelemben vett népének létkérdése. A holnap egyházának problémáját ugyanis elsődlegesen egyáltalán nem a kritikus értelmiségiek jelentik majd, hanem sokkal inkább az ún. egyszerű emberek, a sokat emlegetett „Krisztus nyája”, amely ma mélységesen nyugtalannak tűnik — éspedig elsősorban nem a kritikus teológusok miatt, hanem az intézményi egyház miatt. Az egyház tényleges változása az, ami itt zűrzavart és identitásválságokat váltott ki.

A hívők közötti, gyakran emlegetett zűrzavar attól jön létre, hogy az egyházi vezetés szeretetlen–tekintélyi módon változtatásoknak teszi ki a kereszténeket anélkül, hogy megnyitotta volna számukra az egyház reformálhatóságának és reformálandóságának kritikus értelmezését. Hogy fogják fel az „egyszerű hívők” az egy egyház identitását annak változásaiban, hogy ne érezzék becsapva magukat, ha nem fűzi őket kritikus viszony egyházukhoz, az a viszony, amely egyedül képes meglátni a folyamatosságot a változásban is, amely végül is tudja, hogy ez a változás éppenséggel beletartozik ennek az egy „ecclesia semper reformanda”-nak az identitásába? Az egyház mai válságának egyik oka nem az, hogy túl sok benne a kritika, hanem az, hogy katasztrofálisan hiányzik az egyházból az alapvető és begyakorolt kritikus szabadság. És ez a hiány éppen „Krisztus nyáját” teszi a jövő egyházának központi válsággócává. A „hallgató többség” az egyházban is igen kérdéses fórum. Ne becsüljük le tehát az „egyszerű emberek” vallási identitásválságát! Ki menti meg őket a végén a veszélyes közömbösségtől vagy a szkeptikus rezignációtól, melyek révén mind nagyobb hajlásávok keletkeznek az egyházi intézmény és a hívők között?

Így azoknak a száma, akik egyháznak érzik magukat, egyre kisebb lesz — minden beszéd ellenére a hívők általános papságáról, az egyházról mint Isten népéről, és a laikusok egyházbeli jelentőségének minden emlegetése ellenére. Ahol összetörnek a kollektív azonosulások, ott könnyen pánik tör ki. Aki csak azok között keresi a felelőst, akiknek azonosulási nehézségeik vannak, és közben elsietve az egyházra mint „kisded nyájra” hivatkozik, az nem mutat utat magának az egyháznak — hacsak a szektákba vezető utat nem.

Fordította: G.G.A.

Forrás: Johann B. Metz: Glaube in Geschichte und Gesellschaft, Mainz 1978, 84–85. o.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Testvéri kötelesség

Egy szép nyári délután, amikor olyan nyolc–kilenc esztendős voltam, eljött hozzám golyózni a játszótársam: Fujóska. Törpe gyerek volt ő is, Törpeházán lakott, akárcsak magam, nekik azonban a falucska másik végén állt a házikójuk, Fujóska fiatalabb volt mint én, öt–hat esztendős lehetett akkoriban, de nagyon szerettem játszani vele, mert igen jóindulatú kisfiú volt, nem volt benne semmi hamisság. Tulajdonképpen Jóska volt a neve, mi gyerekek azonban Fujóskának szólítottuk. Az volt ugyanis a szokása, hogy ha töprengett valamin, például azon, hogy melyik golyót célozza meg, gömbölyűre puffasztotta az arcocskáját, aztán kifújta a levegőt.

Eljött hát hozzám Fujóska azon a szép nyári délutánon is és vidáman csörgette vászon zsákocskájában a sok fém- meg üveggolyót. Mi ugyanis — törpeházi gyerekek, — nem agyaggolyókkal meg kőgolyókkal játszottunk. Majdnem mindenikünknek ötvösmester volt az édesapja, kunyorálgattunk hát, s az édesapák színes fémgolyókat öntöttek vagy esztergályoztak nekünk. Gyakran kerül édesapánk munkaasztalára a kék, sárga, piros meg zöld üveggolyó is. Ezeknek az volt a rendeltetésük, hogy valamely díszkelyhet, ezüsttálat ékesítsenek. Mi azonban gondoskodtunk róla, hogy egyikük-másikuk inkább a mi golyóállományunkat ékesítse, s e célból minden este négykézláb szemlét tartottunk édesapánk munkaasztala alatt, nem gurult-e el valamelyik. Az elgurulást ugyanis — édesapánk hallgatólagos beleegyezésével — úgy értelmeztük, hogy az a golyó nem óhajt ötvösműben hivalkodni, hanem a mi egyszerű vászon zsákocskánkba kívánkozik.

Gurítgattam hát Fujóskával ezeket a gyönyörű fém- és üveggolyókat azon a bizonyos nyári délutánon is a házunk fala mellett. Már több játszmát lejátszottunk, s Fujóska már emlegette is, hogy nemsokára haza kell mennie. Ekkor Gyopár, a bátyám kihajolt szobácskánk ablakán és nézni kezdte játékunkat. Csak két esztendővel volt idősebb, mint én, de már nagy fiúnak tartotta magát. Azt hitte, ártana a tekintélyének, ha ő is golyózna. Érdekelte ugyan a golyózás, arcára mégis fitymálós mosolyt erőltetett s időnként másfelé is pillantgatott. Mutatni akarta, hogy ő nem éppen a golyózást nézi, hanem csak kinéz az ablakon. Egyszerre csak felkiáltott és fölmutatott az égre: „Nini, a sas!” Azért kiáltotta, hogy „a” sas, nem pedig, hogy „egy” sas, mert azt a sast már ismerte egész Törpeháza. Már többször is ellátogatott hozzánk, s noha senki se kínálta útravalóval, távozáskor hol egy csirkét, hol egy kislibát vitt el karmai közt a Börzsöny magasabb bércei felé. Fujóska is, én is abbahagytuk egy percre a golyózást, néztük a sast, és Fujóska halkan mondotta: „Mindjárt lőni fog az erdész bácsi. Amikor idejöttem, találkoztam vele, és mondta, hogy lesi a sast.” Minthogy azonban a durranás nem hangzott el, körözö sast pedig már sokszor láttunk, folytattuk a golyózást. Az új játszma amúgy is percről-percre izgatóbb lett. Még egyikünk se talált, s már majdnem az összes golyóink ott voltak a házfal tövében. Nemsokára Fujóska már az utolsó, úgynevezett „legbiztosabb” golyóját húzta elő a vászonzsákból, egy nagy sötétkék üveggolyót. Gömbölyűre puffasztotta gondterhelt arcocskáját, töprengett, aztán kifújta a levegőt, és nagyon figyelmesen megcélozta a legnagyobb fémgolyót. Abban a pillanatban, amikor már gurult a sötétkék üveggolyó, lövés dörrent a közelben. Mindketten önkéntelenül felkaptuk a fejünket és néztük a sast, eltalálta-e az erdész bácsi, lezuhan-e. A sas azonban — eddigi méltóságához csöppet se illően, — gyors szárnycsapásokkal emelkedett és távolodott. Fujóska így szólt: „Magasan volt. Nem találta el.” Én pedig azt mondtam; „Te azonban eltaláltad a fémgolyót. Hallottam a csattanást.” Fujóska boldogan elmosolyodott: „Én is hallottam.” Már le is kuksolt, hogy zsákocskájába szedje a rengeteg golyót. Ekkor azonban megszólalt az ablakban Gyopár: „Hadd csak azokat a golyókat. Nem találtad el. A falon csattant a golyód, azt hallottátok.” Nekem azonban még a fülemben csengett az üveggolyó meg a fémgolyó ütközésének jól ismert hangja, és megkérdeztem a bátyámtól: „Láttad, hogy nem találta el? Te nem nézted a sast?” Gyopár sértődötten felelte: „Persze, hogy láttam. Különben nem mondanám. Guríts csak nyugodtan, te következel.” Gurítottam, és találtam. Persze rögtön felajánlottam Fujóskának. hogy adok kölcsön neki néhány golyót, játszunk még egy játszmát, de megmérte az árnyékát: már háromszor akkora volt, mint ő maga, akkor pedig már indulnia kellett hazafelé, így kívánta az édesanyja.

Gyopárnak meg nekem külön szobácskánk volt. Amikor aznap

este lefeküdtünk, s én még néztem egy kicsit ágyamból a nyitott ablakon át a Holdat, Gyopár egyszerre csak megszólalt. Ezt motyogta: „Illenék, hogy legalább megköszönd nekem azt a sok golyót..." Azzal szusszantott egy nagyot, és hallottam, hogy gyömöszöli a párnát a feje alá, jól elhelyezkedik alvásra. Az első percekben nem hökkentett meg a szava. Úgy éreztem, megjegyzését így értelmezhetem: azért köszönhetem neki a győzelmet, mert nem nézte a sast, hanem látta és igazolhatta, hogy Fujóska golyója nem talált. Később azonban, amikor már magam is alvásra helyezkedtem, hirtelen ismét a fülembe csendült Gyopár hangjának az emléke, és most már meghökkentem: ha csupán erre gondolt... akkor miért volt olyan ravaszkás a hangja? Miért volt olyan, mintha valami csalafintaságot követtünk volna el együtt? Tüstént megszűnt az álmosságom, és ijedten szóltam: „Gyopár... Kérdezni szeretnék valamit..." Már aludt, s most felriadt: „Tessék? Mit akarsz?" „Ne haragudjál, hogy felébresztettelek. Te, ugye...?" Nehéz volt kimondanom a kérdést, tudtam, mekkora sértés a gyanú, de kinyögtem valahogy: „Ugye, te...csakugyan láttad, hogy nem talált Fujóska? "Gyopár azonban nem sértődött meg. Álmosan felkönyökölt párnájára, és ámuldozva kérdezte: „Micsoda?! Hát te nem tudod, hogy talált a kék golyó? Azt hittem, te is tudod." Felültem az ágyban és hosszú ideig szótlanul bámultam Gyopárra a holdfényben. Aztán rémülten kérdeztem: „De hát, de hát akkor...miért mondtad, hogy nem talált?" Gyopár erre valami nagyon furcsát válaszolt. Ünnepélyesen mondotta: „Testvéri kötelességem volt. Ez olyasmi, amivel tartoznak egymásnak a testvérek." Aztán a jobb oldalára vetette magát: „De most már hagyj aludni!"

Néhány perc múlva ismét hallottam egyenletes, mély lélegzését, és megdöbbentett, hogy tud aludni, hogy nem tartja ébren a lelkiismeretfurdalása. Úgy magyaráztam ezt meg magamnak, hogy alvásra kényszeríti ugyan a fáradtság, de álma bizonyára nyugtalan, zavaros. Ültem az ágyban, néztem alvó bátyámat és olyasfélét éreztem, hogy ő tulajdonképpen beteg. Beteg, de nem törődik betegségével, nem tudja, hogy ki lehet gyógyulni belőle, és nem tudja, mennyire fontos, hogy minél előbb kigyógyuljon. Ismét átszóltam hozzá csöndesen: „Gyopár..." Most már dühösen riadt fel: „Mit akarsz már megint?!" „Ne haragudjál, hogy újból felébresztettelek, de... jóvá kell tenni ezt a golyóügyet..." Most már ő is felült, úgy kiabált át hozzám: „Hát tedd jóvá, add vissza neki holnap a golyóit, bánom is én, de ha még egyszer felébresztesz, megpofozlak!" Még sok egyebet is szerettem volna mondani neki, hogy nem a golyók visszaadása a legfontosabb, hanem az, hogy ő maga még ma megmondja Fujóskának, mit követett el ellene. Gyopár azonban fejére húzta a takarót,

s én nem mertem folytatni a beszédet. Gondoltam: jobb is lesz, ha majd csak akkor szólok újból, amikor már útra készen állok, abból legalább azt is láthatja, mennyire fontos, hogy ezt az ügyet még ma elintézzük, s talán kevésbé fog húzódozni tőle, hogy velem jöjjön. Amikor azonban harmadszor is felébresztettem és elrebegtem kívánságomat, rettenetes dühbe gurult. Talpra ugrott az ágyán, s úgy kiáltozta: „Ha te olyan bolond vagy, hogy éjnek idején el akarod vinni neki ezt a néhány vacak golyót, hát csak vidd el, nem törődöm vele! De azt megtiltom, hogy rólam is beszélj! Ha megtudom, hogy megmondtad Fujóskának, letagadom, hogy talált a golyója, jaj lesz neked!" Ezt válaszoltam: „Azzal nem is segítenék rajtad, ha én mondanám meg" — és kimásztam az ablakon.

Fujóskáék házikója, amint mondottam, Törpeháza túlsó végén volt. Végig kellett mennem a falun. A kutyák azonban mind ismertek és ugatás nélkül, barátságosan farkcsóválással kísértek a kerítéseken belül. Fujóska két bátyjával aludt egy szobában, az hát egy kis gondot okozott, miként ébresszem fel anélkül, hogy bátyjai is felébredjenek. Szerencsére ott állt a házfalhoz támasztva az almaszedő rúd, bedugtam az ablakon Fujóska ágyáig, s megbökdöstem vele kis barátomat. Fujóska az ablakhoz jött, átadtam neki a golyókat és arra kértem, hogy tegyen nekem egy nagy szívességet, jöjjön el velem tüstént mihozzánk. Bízom benne, hogy Gyopár mondani fog neki valami fontosat. Okos kis törpe volt az én barátocskám, megsejtette, miért kérem erre, s akart is jönni készségesen. De hirtelen eszébe jutott valami, s aggódva suttogta: „Baj van, Moha! Az előszobában hagytuk az este a csizmánkat, s ha kimegyek érte, felébreszthetek valakit. Mezítláb meg nem mehetek el hazulról, megvágtam a múltkor a talpam, s édesanyám megtiltotta." Ezen a bajon azonban könnyen segítettem. Fujóska az ablakból egyenesen a hátamra mászott, s vittem. Magam most be se másztam szobánkba, csak Fujóskát tettem be az ablakon s megkértem, kérdezze meg Gyopártól: akar-e neki mondani valamit. Azt hittem, hogy Gyopár először dühösen kiáltozni fog, amiért negyedszer is felébresztettük, de nem hogy kiáltozást, hanem még beszédet is alig hallottam. S nem telt el egy egész perc se, már meg is jelent az ablakban Fujóska. Csak ennyit mondott halkan: „Mehetünk" — de látszott az ünnepélyes arcocskáján, hogy megtörtént, amiért elhoztam, megmondotta neki Gyopár: talált a kék golyó, de ő letagadta.

Amikor visszatértem Fujóskáéktól, mert természetesen haza is vittem a hátamon, igen meglepődtem: Gyopár ébren könyökölve várt engem s barátságosan mondotta: „Jól tetted öcskös, hogy elhoztad Fujóskát, köszönöm." Most már sietve rángattam le a csizmám, bújtam az ágyba s boldogan feleltem közben: „Testvéri kötelességem volt. Látod, Gyopár, ez olyasmi, amivel tartoznak egymásnak a testvérek..."

A Bokor — Németországból nézve

(Részletek Juhar Antal Bulányi Györgyhöz írott leveleiből)

1994. jan.10.

Kedves Gyurka Bátyám!

Hálásan köszönöm karácsonyi soraidat és jókívánságaidat. Úgyszintén igen köszönöm az újonnan küldött két könyvet, amelyet egyhetes beteglétem alatt áttanulmányoztam. Igen jónak tartom a „Publik-Forum”-ban közölt karácsonyi cikkedet, pontosabban elmélkedésedet (egyik könyvedben is találkoztam vele). Engedd meg, hogy ma elmondjam leveleid és könyveid által szerzett őszinte véleményemet művedről, munkádról és a Bokorról.

Meggyőződésem, hogy nagy, immár 50 éves műved: Krisztus igazi egyházának megújulása kisközösségek formájában, az Evangélium komoly élésének és kisugárzásának szellemében az ***Úristen*** *műve, és ez* ***élni*** *és* ***növekedni*** *fog! Nincs nagyobb, fontosabb és értékesebb feladat e földön, mint* ***az Isten Országának keresése és elterjesztése,*** *úgyhogy érdemes minden viszontagság és üldöztetés, kiközösítés és elvetés ellenére naponta élni és dolgozni a nagy krisztusi eszmék megvalósításán: Istenben való feltétlen gyermeki bizalom, egyetemes testvériség, felebaráti szeretet, béke, megbocsátás, ellenség szeretet, másokkal megosztani az élet javait, az „inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek” elvét.*

Mindez benne foglaltatik Krisztus ***„Hegyi Beszéd”****-ében, amely a keresztény vallás „magna charta”-ja. Benne Krisztus azt ecseteli, hogy milyen lehetne már most az életünk, ha ISTEN-ből, az iránta való feltétlen és egyre növekvő bizalomból kísérelnők meg életünket és tetteinket formálni. Igen jónak tartom Drewermann megfogalmazását: „Ha nem lesztek olyanok mint a gyermekek, azaz nyitottak, égre nézők, bízók, Istenre hagyatkozók és mindent Tőle várók, sohasem fogjátok megtapasztalni, hogy milyen hatalma, ereje lehetne Istennek életetekben”. A „Hegyi Beszéd” a keresztény* ***hit*** *nagyszerű megfestése, amelynek őszinte–komoly éléséből mintegy természetszerűen, minden különös morális erőlködés nélkül adódik a felebaráti (és egyben ellenség) szeretet minden konkrét formája.*

Meggyőződésem, hogy Krisztus semmiképp sem akart új vallást, vagy új tanítást a világba hozni, hanem az ***ősi, eredeti, kezdeti, isteni kinyilatkoztatást,*** *amely a századok/ezredek folyamán emberi gyarlóság következtében elmosódott és háttérbe szorult,* ***megújítani, új életre és érvényre kelteni.*** *Krisztus egy új, „keresztény életformát” hozott a világba: az Isten- és emberszeretet konkrét megélését és megtapasztalását személye, magatartása és tettei által, és egyben azt akarta, hogy szívének tüze és lelkesedése sokakra átterjedjen és egy* ***„krisztusi mozgalmat”*** *hozzon létre a világban.*

Látod, ilyen értelemben nézem én a Ti ***„Bokor”-mozgalmatokat,*** *és kérlek arra, hogy ne a szervezés és szervezkedés legyen a főgondotok, mivel ez — sok, más példából tudom, mert láttam — minden nagyszerű, kezdeti mozgalom elpolgáriasodását, elkényelmesedését és végül halálát jelenti, hanem: a különféle formában meg-nem-szervezett, fakadó* ***élet,*** *elevenség, mozgalom; az Isten Országának keresése és élése.*

Bár Te egy nagy tanítórendnek vagy tagja, mégis bátorkodom kimondani, hogy a mai kor emberére nem annyira a tanítás, hanem sokkal inkább a személyes példaadás hat: Ma a keresztény (és minden más) vallást csak ***személyes módon,*** *embertől-emberig lehet és érdemes meggyőző formában közölni, illetve közvetíteni. Minden más közvetítési forma sokszor igen nagy idő- és energiabefektetést kíván, azonban hatása igen kicsi. Ma az emberek csak azt hajlandók elhinni,* ***amit egy konkrét emberben maguk megtapasztaltak.*** *De ez mindig így volt. Krisztus a Keresztelő Szent Jánostól küldött és kérdező tanítványok által ezt üzeni a börtönbe: „Menjetek és mondjátok meg,* ***amit magatok láttatok:*** *vakok látnak, bénák lábra állnak...”*

Kedves jó Gyurka Bátyám, hidd el nekem is évtizedekig nagy, fájó problémám volt az ***„egyház”.*** *Ma már nem! Hála Istennek, hogy megnyugodtam, mert világosan látok. A „hivatalos egyházi intitúció” se nem testvéri közösség, se nem „jó anya” („Anyaszentegyház” — egy hazug, félrevezető egyházi mítosz!), hanem egy csupasz, rideg, merev, kegyetlen, irgalmatlan, embereket uralniakaró és Istent birtokolni akaró* ***hatalmi rendszer.*** *Ennek a diktatúrának vezető emberei nem egyéniségek, személyiségek, hanem valójában lelkileg kis engedelmes, félénk gyerekek maradtak, akiknek a rendszer eltiporta, kioltotta egyéniségét, megtörte gerincét, és helyette* ***hivatalt és hatalmat,*** *titulust és rendet kaptak jutalmul. „Nagy, magasztos hivatásuk” csak annyiban áll, hogy lemondva emberségükről, egyéniségükről azonosítják magukat a rendszerrel, és mint engedelmes funkcionáriusok szolgálják. Ennek a rendszernek, mivel Ratzinger szerint Isten tévedhetetlenségében részesedik, természetesen „mindig igaza van” (tehát* ***csak*** *mások tévedhetnek!), nincs ok arra, hogy esetleges múltbeli tévedéseit belássa, megbánja, bocsánatot kérjen stb. stb. Ezt a diktatúrát nem vezeti semmiféle megértés, szánalom, szeretet, emberiesség a hívőkkel, papjaival és az emberekkel szemben. Ismered bizonyára a volt csehszlovák papok esetét: a kommunista időben több „földalatti” pap megnősült, egy püspök is (római engedéllyel!), és vértanú módon pasztorált. Az egyházüldözés után Róma megtiltotta nekik, hogy mint papok tovább működjenek; vagy legfeljebb mint házas diakónusok, vagy a görög-katolikus egyház papjaiként. — Azt hiszem, minden kommentár felesleges...*

A legújabb eset: Mexikó déli részén egy indió püspök, Samuel Ruiz Garcia évekig pártfogolta, segítette egyházmegyéjének embereit szociális berendezések létesítésével, jogaikért karakán kiállásával az ottani elnyomó állami rendszerrel szemben. Ezt a népszerű, emberies püspököt most Róma elhelyezi, mivel kitört egy lázadás és idén nagy választás lesz. — Ezt a tényt ma az egyszerű hívő is látja, és megállapítja: az „egyház” a hatalmasokkal és a gazdagokkal tart, és hazugság, ha „a szegények egyházának” nevezi magát. Gyurka Bátyám, folytathatnám, de minek? Te és a „Bokor” emberei ***ne*** *várjátok el, hogy ez az egyházi rendszer Benneteket elismerjen és rehabilitáljon. Nincs szükség erre! Ti Krisztus mozgalmát, az őskeresztényekhez hasonlóan, modern formában terjesztitek a világban és* ***példát mutattok,*** *hogy lehetséges* ***ma is, így*** *élni. Ez mindennél többet ér!*

Visszatérve munkádhoz, élet-művedhez a BOKOR-hoz: én itt „toborzok” szimpátiáért és segítésért, amennyire tudok. Sokaknak beszéltem már Rólatok...

Maradjatok meg olyannak, amilyenek vagytok: szolgáljátok önzetlen szeretettel Isten Országát, amely „bennünk van” és tegyétek mindig azt, amit „belső engedelmességből” Isten Szent Lelke iránt, ***most helyesnek*** *ismertek fel. Sohasem az eredmény a fontos, hanem mindig is a befektetés! Hogy mi lesz művetekből, azt* ***bízzátok teljes bizalommal ISTEN-re.*** *Hiszem, hogy Ő vezet, Ő mellettetek van.*

Elbúcsúzom. Isten áldjon és segítsen ebben a már megkezdett új esztendőben Téged és Tieidet. Imában gondolok Rátok és baráti szeretettel ölellek!

☞

1994. jan. 15.

Kedves jó Gyurka Bátyám!

Nagyon érdekelne még, hogy miben áll a Te munkád, azaz konkréten te mit csinálsz. Elgondolom, hogy irányítod a kisközösségek munkáját és könyveket írsz. Mindez már igénybe vesz egy „egész embert" és kimondottan pasztorációs munka. Nem tudom, hogy hallottál-e a P. Leppich jezsuita által alapított „akció 365"-ről, amely évek óta, tőle függetlenül önállóan és igen hatásosan dolgozik. Leírok néhány jópofa akciót, amit csinálnak: 1) bebörtönzött emberek rendszeres látogatása, levelezés velük stb.; 2) beteglátogatás kórházakban; 3) szegénykonyhákon segítés; 4) más felekezetbeliekkel ökumenikus találkozás, istentisztelet, beszélgetés stb.; 5) lakó-körzetbeli apostolkodás: öregekkel, várandós anyákkal való törődés; 6) prostituált leányokkal/nőkkel való emberi–lelki kapcsolat; 7) kábítószeres betegekkel (főképp fiatalokkal) való törődés; 8) „jó irodalom terjesztése" orvos, fodrász, pályaudvar helyiségeiben (egy-egy jó folyóirat vagy újság letevése az asztalra); 9) hotelokban a Szentírás (Új Szövetség) megismertetése (a hotelvezetőség megengedi, hogy minden vendégszobában egy Szentírás kerüljön az asztalra, ami ottmarad); 10) utcán lézengő gyerekek összefogása és velük való foglalkozás (játékdélután, beszélgetés stb.)

Talán lehetséges, hogy egyik-másik kisközösséged felkap egy ilyen vagy másnemű „serkentést", és elkezd munkálkodni...

Gyurka Bátyám, ismét kezembe vettem könyvedet az egyházi hierarchiával és Rómával való összetűzésedről, amit voltál szíves megküldeni. Engem borzalmasan felháborított az a pimasz, pökhendi, minősíthetetlen hangnem és bánásmód, amellyel Téged, börtönviselt, életfogytiglanra elítélt, vértanú papot kezeltek. Egyszerűen elképzelhetetlen! Felháborított továbbá az a hazug, álszentes kétkulacsos beszédmód, amelyet ezek a fafejű, üres lelkű, emberi nullák Veled folytattak. Gyurka Bátyám , ez nem Krisztus egyháza, hanem egy brutális, kegyetlen inkvizíciós együttes, amely „isteni tévedhetetlenséget" bitorol magának és így természetesen mindig a „teljes igazság" birtokában ítél élők és halottak felett. Mind az érsekkel, mind püspököddel, mind Ratzingerrel (az „advocatus diaboli") dialógusnak nem látszott semmi nyoma!

Tudod, azzal „sértetted meg" őket, hogy volt bátorságod Krisztus evangéliumára hivatkozva a magad meggyőződését bátran kimondani, azt megokolni és amellett maradni. Ők csak egyet követelnek: mindenki köteles azt a „szószerinti verset" utánuk mondani, amit ők „tanítanak" és előírnak. Aki erre nem hajlandó, az engedetlen, eretnek, nem keresztény stb., és azt egyszerűen kiközösítik.

Gyurka Bátyám, légy büszke arra, hogy „nem álltál kötélnek", „nem adtad be a derekadat", nem hunyászkodtál meg előttük! Mind a magyar püspöki kar (egy-két kivétellel), mind Róma a hitleri időkben és ma is sok országban, ***paktált a hatalmasokkal*** *(hiszen egy ugyanazon a természete: imádja a hatalmat és gyakorolja), mondván: valamilyen „modus vivendi"-t kell találni, hogy a „hívők szabadon gyakorolhassák a vallást". Azonban mindez igazában piszkos és hitvány árulás, megalkuvás, tehát teljes ellentéte Mindszenty bíboros és a Te és sok száz testvér magatartásának a kommunista időkben, radikális ellentéte JÉZUS magatartásának.*

Mint már írtam: én csak egy helyes utat látok Számodra és Tieid számára: folytassátok teljes öntudattal azt az evangéliumi, Isten Országát kereső munkát, amelyet elkezdtetek. Isten Szentlelke Veletek van, szól Hozzátok és vezet Benneteket. Ha Krisztus evangéliumát élitek, Isten-kapcsolatotokból a szeretetet gyakoroljátok, akkor nincs szükségtek semmiféle előíró, rendszabályozó, parancsoló institúcióra. Nevezzen Benneteket ez az embertelen egyházi rendszer „szektának", „eretneknek" vagy bárminek — mindez nem érdekes, mert nem is érint Titeket! Fütyüljetek rá! Legyen bátorságtok és hitetek ahhoz, hogy elviselitek azt, hogy e z az igaztalan egyház nem ismer el Benneteket, nem fogad el övéinek. Neked pedig semmiféle okod nincs arra, hogy a legkisebbet is visszavondd meggyőződésedből. Egyébként: ugye, nem kell külön kihangsúlyoznom, hogy mennyire örülök annak, hogy mint Te is írod: „a megütött témákban aligha van egymással vitatkoznivalónk", azaz a fontosabb kérdésekben egyetértünk és hasonlóan látjuk a dolgokat.

Isten áldjon Téged és Tieidet! Baráti szeretettel ölellek.

1992. febr. 2.

Drága Gyurka Bátyám!

Ha valóban jónak és közölhetőnek tartjátok a Bokorról írt meglátásomat, hát közöljétek az „Érted vagyok" folyóiratotokban (amit külön köszönök, és nagyon jónak tartok), akár névvel, akár névtelenül; természetesen módosíthatsz ezt-azt soraimon.

Ami életformáitokat illeti, azok egyéni fantáziából, leleményességből és belső-külső követelményekből és szükségességből születnek, pontosabban vajúdnak; kikezdések, próbálkozások, néhány elmúlik, újak létesülnek; fontos a flexibilitás. Igen jónak tartok egy közös gazdasági és hivatásbeli munkaegyüttest falun, ahol az egyszerű, természetes életmódot, igénytelenséget, egymásrautaltságot, együttdolgozást, megosztást és sok minden mást lehet a krisztusi evangélium szellemében élni és gyakorolni. Itt, Nyugaton is van több ilyen életforma és tagjai igen kiegyensúlyozottak, megelégedettek. „In medias res" beszállok most a nagy témába és megpróbálok gondjaidra válaszolni, „ahogy én látom" a dolgokat. Az észak-atlanti teológia gazdaságilag, valamint szociális és jogi vonatkozásban „jól kipárnázott alapokon" volt képes az elmúlt évtizedekben mindmáig kutatni, írni, diskurálni, produkálni.

Az észak-atlanti teológia nem egységes, hanem van benne többféle irány, kikezdés. Ami az egyházi tanszékkel rendelkező teológusokat illeti, kivétel nélkül mind függenek Rómától, nincs bátorságuk nyíltan megvallani a mindenki által ismert igazságokat; egyszerűen félnek a következményektől, féltik egzisztenciájukat. Amit az „egyházi teológusok" írnak, az kimondottan „vonalhű", tradicionális; fecsegnek, majmolnak, ismételnek és egyéni dolgokat olyan óvatosan, körülményesen, diplomatikusan fejeznek ki (mintapélda erre K. Rahner), hogy csak „akadémikus bennfentesek" értik őket, és így a gyakorlati életben teljesen jelentéktelenek, mivel „nem zavarják, nem kavarják fel a vizet".

Van persze néhány dicséretes kivétel: Küng, Boff és Drewermann. Különösen ***Boff és Drewermann*** *vállalták a kiközösítést, és most egyéni módon, sokféle formában, kívülről, mintegy prófétai küldetéstudattal próbálják felrázni az embereket, a társadalmat. Tudják, hogy a „hivatalos egyházban" ma semmiféle lehetőség nincs egy őszinte–komoly reformra, hiszen akkor alapjában kellene mindent újjáalakítani. Felsorolom, hogy ez a két férfiú mit kíván:* ***azonnali lefegyverzés, a világ minden hadseregének feloszlatása, a katonaköteles megtiltása;*** *világviszonylatban szociális igazságosság gyakorlása,* ***osztozás a 3. világ embereivel*** *(e téren Drewermann csaknem egész könyvkiadás-jövedelmét szétosztja Boff riói utcagyerekei javára stb.); természetvédelem: a* ***délamerikai és ázsiai őserdők kiirtásának azonnali megszüntetését követeli*** *pl. Drewermann úton-útfélen minden előadásában, több könyvében (pl. „Der tödliche Fortschritt"-ben, amelyet igen ajánlok elolvasni); állatvédelem világszerte (Drewermann Padernbornban egy* ***„állatvédelmi otthont" létesített többedmagával és támogat rendszeresen.***

Az Általad is ismert és olvasott „Publik Forum" már több év óta közöl különféle cikkeket, akciókat „laikus teológusok" tollából, akik kis csoportokban, idealisták aktív támogatásával igen sokat tesznek sokféle irányban. (Külföldiek, menekültek, üldözöttek védelme, támogatása; az ökumenikus mozgalom szüntelen „felélesztése", teljesen függetlenül „római engedélytől"; hajléktalanok és munkanélküliek pártfogása és segítése stb. stb.)

Gyurka Bátyám, kimondom barbár kendőzetlenséggel: Nyugaton nincs keresztény kultúra! A keresztény néppárt (CDU/CSU) csupán az elnevezése keresztény, ezt azonban bitorolja, és a hatalom és a nyereség biztosítására használja fel.

Valóban úgy van, amint írod: „a szabadság csupán eszközérték, alapérték", azonban ***nem*** *lehet cél és legfelsőbb érték. „Freiheit —* ***wozu"?*** *Ez a kérdés. Nálunk sajnos a szabadságból abszolút szabadosság, korlátlanság lett, és minden téren. Hála Istennek, vannak itt-ott egyének és csoportok, amelyek a szeretetszolgálatban, az egységben, a béke-teremtésben látnak magasabb célokat, amikért érdemes dolgozni.* ***Ide*** *tartozunk mi is. Nemsokára többet és hosszasabban! Baráti szeretettel gondolok Rád és Bokor-embereidre, és imádságos lélekkel ölellek!*

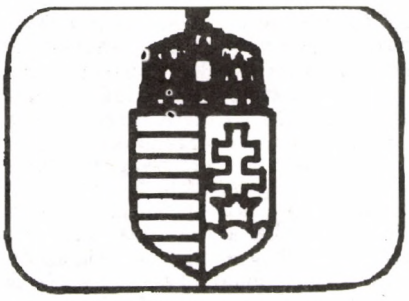

Keresztény volt-e Szent István király?

A puha diktatúrában, de különösen a népi–nemzeti–keresztény kurzus négy éve alatt magasra csapott Szent István kultusza. A sokszor dagályos szónoklatok egyike-másika egyenesen bosszantó volt. Kíváncsian várom, hogyan beszélnek majd a szociálliberálisok az idei ünnepen.

A címbeli kérdéssel kb. húsz évvel ezelőtt szembesültem, amikor egy „kínai” azt próbálta kigyomrozni belőlem, ki az a keresztény, mit képvisel egy keresztény, mit kell keresztségy címén csinálni.

Akkori eredményeimet és jelenbeli észrevételeimet szeretném elmondani, hátha másnak is „leesik a tantusz”. Esetleg úgy találja, hogy ezekre az ünneprontó gondolatokra nagyon is szükségünk van. Már nagyon régóta szükségünk van.

Ki a keresztény?

Egy folyóirat is ezt kérdezgeti fűtőlfától. Kap is választ, szénát-szalmát. Nos, hát én is válaszolok.

Ki a keresztény? Nem tudjátok? Hát a Názáreti Jézus! Nem őt mondjátok Krisztusnak, és nem követőit krisztusiaknak=kereszténeknek? Nem is értem, miért kell ebből a kérdésből ilyen nagy ügyet csinálni.

Ha igaz az az állítás, hogy Jézus biztosan keresztény, akkor már csak ezt a Jézust kell vizsgálnom. Nos, ez igazán könnyű vizsgálat. Tessék rögtönzött tesztválaszaim közül kiválasztani az igazat: a) bankár, pártvezér, hadügyminiszter; b) csóró ácslegény, lábmosó szolga, akasztott ember.

Ahogy én ismerem a teológusokat, biztosan ki tudják csűrni-csavarni, hogy az a) válasz az igaz; lelkük rajta. De normális ésszel és minimális evangéliumismerettel talán „tévedhetetlenül” állíthatjuk, hogy az evangéliumok Jézusa bizony a b) válaszra hallgat. Megengedem, hogy szebben is lehetett volna fogalmazni, mondjuk így: Jézus szegény volt, szolga volt, szelíd volt.

Ebből már logikusan következik, hogy a Jézus-követő, a krisztusi = a keresztény nem lehet gazdag, hatalmas, erőszakos, csak szegény, szolga és erőszakot nem ismerő.

Ehhez talán csak azt lehetne még hozzátenni, hogy mindez nem véletlenül vagy rákényszerítve jellemzője Jézusnak és a kereszténynek, hanem mert azt képviseli és azt cselekszi, hogy adni és nem venni kell, szolgálni és nem uralkodni kell, erőszakmentesnek és nem ütőnek, visszütőnek kell lenni.

Lehet kiütést kapni ettől a szövegtől, lehet kiütni is az így szövegelőt, szerintem mindez nem változtat a tényen: Ilyen volt Jézus és ilyennek kell lennie az Őt követőnek is.

Ki volt Szent István?

Szent. Hiszen a kérdésben már benne van a válasz. Miért kell ezt külön megkérdezni?

Anélkül, hogy a szentté avatási ügyet és annak jézusi alapjait elemeznénk, fogadjuk el, hogy Szent István szent volt. Hiszen aki lelkiismeretével összhangban cselekszik és hősi fokban, az lehet szent.

A címbeli kérdés viszont az, hogy keresztény volt-e Szent István. Erre persze lehet eltérítő hadmozdulatokat produkálni, hogy a kérdésre ne kelljen válaszolni. Például: Micsoda pimaszság ilyesmit kérdezni! Ki vonhatja kétségbe az országalapító szent király keresztény voltát, az övét, aki egész népét is kereszténnyé tette? A kor szemüvegén keresztül szabad csak nézni! Ne ítélj, hogy ne ítéltess! És így tovább.

Felnőtt keresztény szabadságomnál fogva legyen szabad kitartanom a kérdés mellett. Tisztelettelejesen kérdezem: Keresztény volt-e Szent István király?

Engem nem elégít ki, hogy van keresztlevele, amelyen az áll, hogy Géza fia Vajk a szent keresztségben a kereszténység első vértanújának, István diákonusnak nevét kapta. Ez papír, dokumentum a keresztelésről.

Engem az érdekel, hogy mit tett a Vajkból Istvánná lett fejedelemfi és későbbi országalapító király. Apja és ő megszerezte a szintén fejedelemjelöltektől a legnagyobb birtokot, ezzel megszerezte a legnagyobb hatalmat, és mindezt úgy, hogy kérlelhetetlenül leszámolt ellenfeleivel (Koppányt felnégyeltette, Vazult megvakíttatta stb.). Reálpolitikusként kiépítette kapcsolatait a legnagyobb vallási és politikai hatalmakkal (II. Szilveszter pápától koronát és apostoli keresztet, III. Ottó német császártól szentelt lándzsát kapott), s így biztosította a „keresztény” Európában a magyarság nemzeti létét.

Dicshimnuszt zenghet tőlem akárki István államférfiúi, országszervezői, politikai bölcsességéről; megengedem, hogy nagy volt. Csak azt az egyet engedjék meg nekem, hogy összehasonlítva ezt az Istvánt Jézussal, ne kelljen azt mondanom, hogy István olyan volt, mint Jézus: jézusi, krisztusi=keresztény! És ezzel nem akarom kétségbevonni, hogy Istvánnak lehettek és voltak jézusi tettei is. De mint koronás, jogaros, kardos király éppen olyan lett volna, mint a töviskoronás, nádszálas és kékre-zöldre korbácsolt Názáreti? Na, ezt azért mégsem állíthatja senki.

Milyen „keresztény” volt Szent István?

Lehet, hogy egyik-másik Olvasó már rég a szemétbe vágta ezt az írást, mert hogy lehet valaki ennyire korlátolt, csőlátó, rögeszmés, hogy ezt a Jézust látja csak! Pedig nem csak ez a Jézus létezik. Túl az evangéliumok Jézusán, ott van Pál és a „katolikus levelek” Jézusa, az apostoli atyák Jézusa, a zsinatok Jézusa, az Egyház Jézusa!

Elismerem, hogy ez a Jézus bizony más, mint az evangéliumoké, más, mint az első kereszténykéé. Az első századok keresztényei üldözöttek voltak, de a 4. századtól üldözők lettek. Jól ismerjük az ún. konstantini fordulatot, amikor Nagy Konstantin 313-as rendeletével lényegében államvallás lett a kereszténység. Gazdag, hatalmas és fegyveres kereszténység ez, lásd keresztes hadjáratok, inkvizíció, pápaság és császárság harca stb. S mindez: a szegény, szolga és szelíd Jézus nevében.

Már 700 éve ez a „kereszténység” honol Európában, amikor István a színre lép és beletagolja a magyarságot a „keresztény” Európába. Mentségére legyen mondva Istvánnak, hogy alig látott más kereszténységet, mint a konstantinit. Jézusit csak a magánszférában, esetleg egyes mozgalmakban. Ez mentheti őt.

Milyen keresztények vagyunk mi?

A negyvenéves diktatúra után a nép a népi–nemzeti–keresztény pártokra szavazott. Négy év múltán ez a rendszer megbukott. Az István király körüli ünneprontás talán nem érdektelen a jelenünk szempontjából sem. Európa sosem volt jézusian keresztény. A keresztény párt már önmagában fából vaskarika (hatalomelvető hatalomra törés!), de ehhez jön még, hogy egy nem jézusi, hanem konstantini keresztény párt akarta átadni a „keresztény értékeket”.

A keresztény értékek három szóban összefoglalhatók: adni, szolgálni, nem ütni. Ama furcsa, szentistváni kereszténységet emlegető „kereszténység” viszont elvben és gyakorlatban is megengedi a szerzést, az uralkodást és az erőszakot (önvédelem, honvédelem, államvédelem).

El kellene gondolkodnunk azon, hogy 1994-ben nem belső ellentmondásai miatt bukott-e meg ez a „kereszténység”! Nem kellene-e visszatérni a jézusi kereszténységhez, amely nem a csúcson, hanem a bázison remél sikert, új világot?

Csakhogy kinek kell a hamisítatlan jézusi kereszténység!?

Kovács László

Olvasók fóruma

Kedves Értem Vagy!

Őszinte elismeréssel olvasom Virt László higgadt tanulmányát a társadalmunkban sokasodásnak indult deviánciákról (ÉV, 1994. febr.). Bíztató számomra, hogy értékelhetőnek tekint bizonyos társadalom-politikai intézkedéseket. Ami meglepett, hogy egy szót sem ejtett arról, hogy Isten elkötelezetteinek, Jézus tanítványainak, vagy közönségesebben: az egyházaknak, s ezen belül a kisközösségeknek milyen szerep juthatna osztályrészül. Annál is inkább elgondolkodtat, mert egy „közösségi” folyóiratban olvasható, amit írt.

Nem tudom, szabad-e hallgatásából arra következtetnem, hogy a magyar katolikus egyház kisközösségeit e faladat szolgálása szempontjából legalábbis jelentéktelennek tekinti, ha egyszer sem tartotta említésre méltónak. Ha jól következtetek, kérdezem: Mi az oka nyilván valós reménytelenségének? Felbomlottak? Nem, de képtelenek átállni azokra a feladatokra, amelyeket a megváltozott idők kívánnak tőlük? Nem lehetne új életet kapniok azáltal, hogy valaki megmutatja, hogy nemcsak a szociálpolitikai intézkedések segíthetnek, hanem sokkal inkább az a közösségi életforma, amely a deviánsok számára közvetlen megkapaszkodási lehetőséget teremtene?

Ha a t. Szerkesztőségnek volna módja egy ilyen tanulmány közlésére, talán nemcsak én volnék érte hálás, hanem mindazok, akik nehéz időkben helyt álltak a kisközösségekben, s most nem találják, hogyan kellene „körbejárva jót cselekedniük és hirdetniök az Isten Országát”

Tisztelettel és szeretettel

Budapest, 1994. ápr. 6.

Varga János

Kedves Hanna!

G.G.A., hazám*fia* a két hónaponként megjelenő Érted Vagyok hasábjain „kivonatosan fordította” *Jézus, a férfi* c. 1989-ben megjelent könyvedet. (G.G.A. lehetne éppen hazámlánya is, de nem az. Férfi ő, s ennek egyértelműsítése, mint majd láthatod, a későbbiekben alapvető fontosságú lesz.) Hét részletben tette ezt, tavaly júniusban kezdte, idén júniusban fejezte be. Elég idegesítő volt ez a szabdalás, de hamar megtakarítottam magamnak az idegeskedést azáltal, hogy abbahagytam az olvasást. De most, hogy befejezte a fordítássorozatot, egyvégtében elolvastam az egészet, s mondhatom koszorús költőnkkel: „nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége”. Nagy, mert sajátos eszközeiddel elhitető módon mutattad ki, hogy érdemes a Názáreti Jézust eligazítónknak választanunk.

Lenyűgöz elénk tárt anyagod gazdag bősége, s az elénk táró bátorsága is, amellyel lomtárba küldendőnek ítéled közel kétezer esztendő megannyi tévedhetetlenként képviselt nézetét, mint kártékonyakat. Szerencséd, hogy nő vagy, s így nem lehetsz a katolikus vallás papja, különben alighanem már el is vetted volna merészségednek *ma lehetséges* jutalmát. S még inkább azért vagy szerencsés, mert századunkban élsz, amikor is a Szent Inkvizíciónak se katonája, se börtöne, se máglyája, se gyufája, csak bíboros prefektusa van, aki a fenti eszköztár nélkül terjeszti elő — minden vita nélkül is tévedhetetlenül-autentikusan — „az Egyház tanítását”, melynek bizony nem jelentéktelen anyagáról vallja könyved, hogy Számodra az — a régi magyar nyelv egy érdekes fordulatát használva — minden hitel nélkül szűkölködik.

Próbálom rendbe tenni magamban az olvasottakat, s kérlek, igazíts el jó baráti szóval, megértettelek-e? Arról volna szó — úgy értem könyvedet —, hogy van egy Isten, aki sem nem férfi, sem nem nő. Van ennek az Istennek egy Őt értő Elkötelezettje Názáretből, aki történetesen férfinak született, de ez nem akadályozta őt abban, hogy theomorffá alakítsa életét annak folytán, hogy „integrálja animáját”, azaz kibontakoztassa a maga isteni, tehát férfi–női potenciáit, a *teljes emberi* entelecheiát. Ahogyan az sem akadályozhatná meg őt ebben, ha más történeti körülmények között történetesen nőnek születik, mert akkor meg „integrálhatná a maga animuszát”.

Jézus azért kap Tőled abszolút kitűnőt, mert nemcsak nagyszerű férfi tulajdonságokat mutatott, hanem ugyanilyen nagyszerű nőieket is. Talán nem kerülök Veled ellentétbe, ha úgy gondolom, hogy Isten végtelen eszményállító is és végtelen megbocsátó is, s az előbbit — üsse part — férfi, az utóbbit női tulajdonságnak tekintem. S talán az ellen sem tiltakozol, hogy a kettőt az egyetlen Szeretet-Isten másokat kereső, karját kitáró, *kivelő*, ill. másokat elfogadó, *visszaívelő* és ölelő szeretetmegnyilvánulásaként tekintem. Ezek mindegyikét elválaszthatatlannak gondolom a szeretettől, mely éppen a kettőssége révén képes csak közösséget teremteni, amire egyébként mint szükségképpeni céljára tör ez a szóban forgó szeretet. S talán még azt is megbocsátod, ha a hagyományhoz ragaszkodva én ezeket az ívéléseket a ki- és visszaívelő személyek között — egyfajta harmadiknak tekintem, s ezzel megkegyelmezek a Szeretet Lelkének.

Beleegyezésedet a fentiekben feltételezve, most árulkodni kezdek. Mégpedig nem másra, mint G.G.A.-ra, akinek köszönheted, hogy levelemet olvasod. Nemcsak „kivonatos fordítód” ő, hanem vitapartnered is. Az ötödik közleményben ugyanis zárójelek között halk ellenvélemény nyilvánítására vetemedik egyes nézeteiddel szemben. Hát ezekről tudósítanálak.

Amikor azt kivonatolva fordítja művedből, hogy Jézusnál a női értékskála meghatározó, és Jézus törli valamiféle jogrend minden nyomát, mert Jézus nem azért szeret, „mivel”...— ekkor G.G.A. a Jn 10,17 „hoti”-jára (mivel) és „számtalan” hasonló helyre hivatkozva megkockáztatja azt a nézetét, hogy tévedsz, ill. egyoldalú vagy. Amikor pedig azt a gondolatodat közvetíti, hogy Jézus szeretetfogalmából azért a férfi értékskála sem hiányzik, mert az evangéliumban ott van a „kell”, hiszen növekedés vagy pusztulás a tét — akkor úgy gondolja fordítód, hogy pontatlan vagy, és hogy nem találtad meg a férfi értékskálán a női értékskála említett mozzanatának igazi ellentétpárját, azt t.i. hogy „cselekednünk” kell. Mivel Te is írod, hogy a szeretet „teljesítmény” is, s ő is vallja, hogy „kell”, ezért aztán kettőtök között a különbség számomra olyannyira szubtilis, hogyha tartalmát nem is, de okát talán sejtenem lehet. A dolgok tisztázása érdekében kénytelen vagyok hangot adni — nagyon is lehet, hogy téves — sejtésemnek: annyira sikerült Neked, kedves Hanna, integrálnod animuszodat, hogy hangsúlyossá tetted a „kell” szóhoz fűződő eszmetársításokat, férfi fordítódnak pedig annyira sikerült integrálnia a maga animáját, hogy visszaborzad eme eszmetársítások hangsúlyossá tételétől. Nem tudom, eldönthető-e, melyikőtöknek sikerült a kelleténél jobban az integráció. Annál is inkább azt gondolom, hogy — egy magyar közmondás értelmében — itt lehet elhantolva az eb, mert G.G.A. elsőül említett recenziója számomra éppen arról látszik árulkodni, hogy sikertelennek látja Benned, Hanna, az animuszod integrálását, s ezért nem veszed észre, hogy Jézus Istenének bizony vannak elvárásai, s nem csak ingyen, hanem „hoti” ellenében is szeret. Fejük tetején állnak a dolgok? Némileg. Első kifogása: nem integráltad animuszodat. Második: túlságosan integráltad animuszodat. Ami pedig a recenzest illeti: előbb engedi érvényesülni animuszát, majd nem engedi — így sejtem.

Akármi is azonban a tényállás Hanna, ill. G.G.A. animusza, animája tekintetében, jó lenne, ha maga a dolog megragadható volna önmagában úgy, ahogy van, hiszen istenképünkről és következményképpen törekvésirányunkról, s így üdvünkről van szó. Jó lenne kiszabadulni a mélységpszichológiai csapdákból, s függetlenedni attól, hogy a Hanna vagy a kivonatoló fordító, vagy akár a magam animusz-, ill. animagondozása mennyiben mondható sikeresnek.

Hallatlan nehéznek látszik a szóban forgó kérdésben elkerülni a csapdát: azaz az Isten, a Szeretet és (az istenképiségünk folytán bennünk valaminő módon belénk költözött, ott lakást vett Szeretet-Isten, tehát) a szeretet két — ha tetszik: férfi, ill. nő jellegűnek mondott — megnyilvánulását ki nem játszani egymás ellen. Legyen ennek megmutatója Szent Pál abszolút tekintélynek örvendő szeretethimnusza, mely a szeretet végtelen visszaívelő erejét — önmagában véve nagyon helyesen — annyira nyomatékozza: „A szeretet mindent eltűr”, hogy — immár aligha helyesen — megtagadja a kivelő szeretettől a szeretet minősítést: „Ha szétosztom egész vagyonomat, és testem tűzhalálra szánom, szeretet pedig nincsen bennem...” Akármit is csinált itt Pál a maga animuszával–animájával, vitathatatlan ténynek látszik számomra, hogy minden vagyonomnak odaadása, testem tűzhalálra szánása — bizony a szeretetnek kitüntetett megnyilvánulásai, mert szeretet nélkül ennél jóval kevesebbet sem tudunk összehozni. Másfelől akármennyire hozzátartozik *is* a szeretethez a mindent eltűrni tudás vagy akarás, ezt az is-t sohasem

szabad „hanem”-mé változtatnom, mert erőszakot teszek a valóságon, amire persze különböző dolgok indíthatnak. Akár animuszom–animám valamelyikének karban nem tartása, akár egyszerűen csak egy meglátott valóságdarab, részigazság legjobb szándékú — de helytelen — nyomatékozni akarása. Ha pl. szerelmes volnék Mancikába, animuszom–animám állapotától teljesen függetlenül is ki volnék téve annak a veszedelemnek, hogy elkiáltsam: Csak egy kislány van a világon... ami nyilvánvalóan nem felel meg a valóságnak. Ennek ellenére mély- vagy nem mélylélektanilag felette érthető lenne, ha a feltételezett esetben éppen azt danolnám, amiről említést tettem.

Nos, két dolgot nem lehet kijátszani. Az egyik az, hogy akit szeretek, abból akarnék valamit csinálni. Pl. emberhalászt. A másik pedig az, hogy akár sikerül e szándékom, akár nem, mind két esetben tovább szeretek. Pl. megcsókolom Júdást. Mindez azt jelenti, hogy — miként anya — szeretem a hülye gyereket, s szeretem — miként a példabeszédbeli apa — a tékozló fiút. Nem azon az alapon szeretek, hogy szeretés-magatartásomnak feltételei volnának, mely feltételeket a szeretésemre kiszemelt személynek előbb teljesítenie kell ahhoz, hogy ténylegesen szeressem. Az Isten világából való szeretet nem feltételes szeretet. Feltétel nélküli. S ezt semmiféle „hoti”-val nem szabad elhomályosítani. Annak ellenére sem, hogy a feltétel nélküli szeretetem bizony NEM *elvárások nélküli* szeretet. A hülye gyereknek is, a tékozló fiúnak is méltó választ KELL adnia szeretetemre. Ha ad — *választott* gyerekké, fiúvá transzformálódik válasza következtében. Ha nem ad ilyen választ, belesántul, elveszetté válik. Isten (a Szeretet és a szeretet) azonban ebben az esetben is utána megy, mint az elgurult drachmának, mint az eltévedt juhnak, s ha megtalálta, örvendezik neki. A juhot haza lehet hozni. A tékozló fiút nem lehet hazahozni, az csak hazajöhet magától, ha és amikor akar. Ha elveszett akar maradni, ezen az Isten sem, a szeretet sem segíthet. Csak várhat arra, *aki* elveszett. Várhat, a szeretet feltétlenségével, de csak várhat.

S itt van a Szent Pál által nyomatékozott tétel igazsága: a szeretet mindent elvisel. Mindent elvisel, és sohasem üt. Azaz nem közösít ki, nem függeszt fel, nem vonja meg a lehetőségeket. A választ nem adó az, aki kiközösíti magát, felfüggeszti magát, s a lehetőségekből kizárja magát.

Nem keverendő össze két egymást szabatosan kizáró világrend: a büntetés és a megbocsátás rendje. A büntetés rendjében a bűnös visszafogadásának feltételei vannak: akasztás, börtön, jóvátétel. A megbocsátás rendjében nincsenek feltételek: a bűnét megbánt tékozlót akasztás, börtön, jóvátétel nélkül fogadják vissza. Akármit is követett el, akkor is. Ha képes jóvátételre, ő majd kiszabja magának azt, mint Zakeus tette. Ha nem képes rá, elég, ha szándéka szerint többé nem vétkezik. A hazatérő bűnös nem képes feltámasztani, akit meggyilkolt. Ha újraházasodott, nem képes visszaállítani, ami már tönkrement. Egyéb okozott szenvedéseket sem képes meg nem történtté tenni. Ennyi sebbel csak arra képes, hogy őt elfogadják, s éppen azért jött haza, hogy ebben része legyen. Otthon akar újra lenni, s otthon csak ott van számunkra, ahol elfogadnak minket.

Isten végtelen eszményállító, de az el- és befogadásnak nincs más feltétele, csak az, hogy kívánjuk ezt az el- és befogadást. Csak az animáját nem integrált idősebb fiú az, aki zohorál a befogadás ellen..., hogy ez aztán már mégis sok. A szeretet, a megbocsátás rendjén belül nincsen sok, csak a minden van. A lakomán az vehet részt, aki nem tévesztette el a házszámot és a szeretet lakomájára jött. Nincsen belépési feltétel. Az ünnepi ruha semmi más, mint a megtérés, a hazatérés, a bánat, akármi történt is. Ő tudja, hogy ott akar-e lenni. A szeretet nem állít feltételt.

Az egyháznak el kell döntenie, hogy keveretlen szeretet-vállalat akar-e lenni, vagy vegyes vállalat, amelyben a kell-ek feltételül szolgálnak, s csak azok teljesítése ellenében nyújtja szeretetét. Bátran kell vállalnia a kockázatot. Azt, hogy jöhet, aki jönni akar. Úgy se marad ott, aki nem otthonra vágyik, akit nem a bűnbánat, hanem egyéb érdek vezérel.

Így hát, kedves Hanna, megvédtelek volna Téged. Elfogadod-e buzgólkodásomat, nem tudom. Fordítód, mit szól mindehhez, ismét nem tudom. Ha nem jártam levelemmel Jézus nyomában, ne hagyjatok meg tévedésemben, igazítsatok ki. Mivel az ÉRTED VAGYOK hasábjain küldeném levelem (ha a Szerkesztőség engedélyezi), s így nemcsak Te, hanem mások is olvassák, szívesen veszem a kiigazítást akármelyik olvasómtól.

Szeretettel és az aimusz–anima integráltság reményének a jegyében is

1994. június 14-én

Nagy Katalin
teológa

Tisztelt Szerkesztőség!

Néhány megjegyzést szeretnék tenni Hanna Wolff JÉZUS, A FÉRFI c. könyvéhez. Bár az írónő csupán mélypszichológiai alapon tárgyalja Jézust mint embert, kijelenti, hogy nem akarja a „transzcendens vonások meglétét tagadni.” Valóban, a látó szem és az értő gondolkodó számára ez sok helyen kitűnik...

Csak a főbbeket felsorolva (melyek egyébként egy magas szintű katekizmus díszére is válnának!) beszél „jellegzetes felcserélhetetlenségű” Jézusról, aki „egészen más volt” (A fölcserélhetetlen c. fejezetben, — ami az írás egyik legszebb része!).

Aztán ír arról, hogy „Az egész Újszövetség tanúsítja, hogy Jézus olyan valaki volt, aki 'új életet', 'igazi életet' ... 'örök életet' ad, közvetít, ajándékoz” . És ugyancsak a Jézus tudatosan élt c. fejezetben írja: „...a csoda-hagyomány ... a tradíció legbiztosabb elemei közé tartozik”.

Továbbá ír arról, hogy Jézus differenciált érzelmisége példaszerű módon nyilatkozott meg.

... Mindent átfogó, kozmikus Krisztust rajzol, akinek „érzelmi funkciója egyetemessé tágult és ezért végül is átfogja a lét teljességét”.

„Ő az egyetemes vallástörténet csúcspontját jelzi”.

„...Jézus maga az egész-volt, a totalitás. ... Jézus maga az életfa vagy a szőlőtő...” (Ez az egész szakasz csodálatosan szép!)

„...az első egészséges isten-kép a vallástörténetben”.

Jézus példabeszédei a „teremtői szépséget” sugározzák — írja.

Mindezeket egybevetve, H. Wolff művének kivonatos fordítása alapján számomra egy olyan Jézus bontakozik ki, aki minden valóságos embersége mellett, — sőt éppen ezért — mivel ezt *így* senki nem tudta megvalósítani az emberi történelemben — *több,* mint ember, ahogy azt Pinchas Lapide zsidó teológus is megállapította. — Vagy mondhatom merészebben: számomra istenbizonyítás!

Az elismerés mellett néhány kérdés is felmerült bennem (gondolom, más figyelmes olvasóban is):

— Honnan veszi az írónő, hogy a 2-es szám női szimbólum, a 3-as meg tipikusan férfi szimbólum?

Ugyanis megnéztem több bibliai lexikont. Ezek közül a Stuttgarti Bibliai Kislexikon szerint:

2 = egy pár; 3 = rituális cselekmény, termény, jelenések, isteni dolgok.

A Dufour-féle Bibliai Teológiai Szótárban a számszimbolikánál az áll, hogy Mezopotámiában az isteneknek tulajdonítottak bizonyos szent számokat. A pütagoraszi spekuláció szerint: az 1 és 2 = férfi, a 3 és 4 női szám. Mindez azonban idegen a Szentírástól — írja. A Bibliában a szimbolikus számhasználat: 4, 7 és 12.

— Honnan veszi a szerzőnő azt az adatot, hogy Máriának és Józsefnek számos gyermeke volt, lányok és fiúk?

A Máté 13,55–56 nem döntő, mert a görög adelphé = nővér, hitsorsos; adelphos = fivér, unokatestvér, hitsorsos, társ, felebarát...

— Az „árnyék-mozzanatnál” hiányként említi, hogy Jézus nem minden élőlényt foglal a felebarát-fogalomba.

Jézus példabeszédei tele vannak szebbnél szebb természeti képekkel. Aki úgy tud beszélni a mezők liliomáról, az elveszett bárányról, a magvetőről, a szőlőművelésről stb., az lehetetlen, hogy ne szerette volna a természetet! (Egyébként az írónő itt önmagának is ellentmond, amikor a „teremtői mélységről” beszél Jézus példabeszédeivel kapcsolatban. Ez az egyik válaszom ehhez a „hiányhoz”, a másik, hogy az ökológiai gondolkodás kifejezése értelmetlenül hatott volna a kétezer év előtti ember gondolkodására, akár csak az atomvilág, vagy más mai köztudott fogalom. Annál is inkább, mert teljes természetességgel *élték meg* a teremtett világ szeretetét és megbecsülését, nemcsak Jézus korában, hanem jóval előtte is. Gondoljunk csak a zsoltárokra, s köztük is főleg a 150.-re!

— Ami a sertéskonda elpusztítását illeti (Mt 8,30–32) — elgondolkodtató, hogy a szerzőnő mindenütt megtalálja a szimbolikát és azt nagyszerűen ki is fejti — pl. a fa-szimbolika, vagy a Hegyi beszéd szimbolikája. — Vajon itt miért nem találja meg? Talán azért, mert koncepciójának megfelelően, személyes árnyékot akar keresni, s az úgy tűnik, hogy Jézusnál elég nehéz...?

Nyilvánvalónak látszik számomra, hogy Jézus emberszeretete és a beteg iránti irgalma mutatkozik meg itt is, akinek sokkal fontosabb egy ember egészségének visszaadása, mint a vagyon. Valószínű, hogy nem az állatokkal szemben hozta ezt a példát Jézus, hanem élesen sarkított — mint nem egyszer — a birtoklás és a vagyon ellen, amit a gádáraiak sokkal többre tartottak, mint az emberszeretetet és az embermentést.

Budapest, 1994.június.

V.É.

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket (amelyeknek evangéliumértelmezésével a Szerkesztőség nem azonosul) Szabó Gyula mezőörsi plébános, a szeptemberieket Garay András készítette.

Augusztus 7. — Évközi 19. vasárnap — Jn 6,41–45 — Istentől – Istenhez

Az evangélium szövegéből egy rendkívüli öntudattal rendelkező Jézus szavait hallhatjuk. Azt mondtam, hogy ez az öntudat rendkívüli, de módosítom állásfoglalásomat, s inkább azt hangsúlyozom, hogy az Ő alapállása normális, a mienk, akik Őt rendkívüli öntudattal rendelkezőnek tartjuk, felületes.

1. Kik vagyunk?

Jézus tisztában van önmagával. Tudja, hogy ki az ember és kicsoda saját maga. Mi homályosan látunk. Csak azt érzékeljük, amit fizikai testünk érzékszervei lehetővé tesznek. Ennek következtében önmagunkat fizikai testünkkel azonosítjuk. Pedig a Mester mást tanított az emberről. Azt mondja önmagáról, hogy a „mennyből szállott alá...” Tehát nem földi eredetű lényként állítja be önmagát.

Az ember több részből tevődik össze. Fizikai, asztrál, éteri és mentális testből, s a mindezeket végső soron hordozó isteni Szikrából, a Lélekből. Tehát kik is vagyunk mi? Mi elsősorban lelkek vagyunk. Hisz a tökéletesedés különböző állomásain, a dimenióváltásoknál ott kell hagynunk egyenként minden „testünket”, egészen addig, amíg vissza nem érünk igazi Önvalónkhoz, a nagybetűs Lélekhez, aki maga az Isten.

2. Honnét jöttünk?

Jézus tudja, hogy honnét jött. Meg is fogalmazza a nép előtt: „Az Atya, aki küldött engem...” Természetesen nem azt a homályos küldetést kell érteni ezen, amit majd mindegyikünk elmondhat önmagáról, hogy a szeretet útját járva kell másokat is elvezetni az Istennhez. Igaz és szép állítás az előbbi mondat, de nincs mögötte személyes tapasztalat. Jézus joggal mondhatja: engem az Atya küldött. Hisz fizikai testéből a meditáció segítségével állandóan az Atyánál van, s nincsenek számára tér- és időkorlátok.

A mi tudásuk csak filozófikus sejtések, észérvek nyomán valószínűsíthető okoskodás arról az Istenről, aki valamikor teremtette a világot és az embert. S ezen okfejtésbe el tudjuk helyezni magát az embert is.

Valamikor kiszakadtunk az Istenből, a tűzből, apró parányi szikrákként. S az a küldetésünk, hogy visszatérjünk a Tűzbe, egész életünkben tudjuk, hogy mi a Tűzhöz tartozunk, s oda kell majd egyszer visszatérnünk.

3. Az Atya vonzása

„Senki sem tud hozzám jönni, ha az Atya, aki küldött engem, nem vonzza.” Mit jelent az Atya vonzása? Talán a mágnes és a vasreszelék példája világítja meg legjobban a helyzetet. A mágnes csak egy bizonyos távolságon belül tudja magához vonzani a vasreszeléket. Ha ezen távolságon kívül helyezkedik el a reszelék, hiába a mágnes vonzása.

Elgondolni is szörnyű, de mégis tény, hogy szemmel láthatóan sok ember esik kívül ezen a távolságon. Szörnyű mód igazságtalan lenne az Isten, ha valakiket ebben az életben olyan szituációba hozna, hogy a távolságon belülre kerüljenek, mások esetében viszont nem adna módot erre.

Itt már őskeresztény módon, vagyis reinkarnációban kell gondolkodnunk. Az Atya azt tudja igazán vonzani, aki egy bizonyos szintet már elért. Azt szokták mondani, hogy ha hét erőközpontunk van, vagy hat, a hetedik inkább egy speciális állapot, akkor középen, a szívközpontban található az a kereszténység, amit nagyon szépen megfogalmazott a Keressétek az Isten Országát c. könyv. Aki szeretetközpontúan gondolkodik és él, azt tudja vonzani az Atya. S előbb vagy utóbb mindannyian Isten tanítványai leszünk. A mi feladatunk, hogy ezt a folyamatot lehetőleg elősegítsük magunkban és másokban.

Augusztus 14. — Évközi 20. vasárnap — Jn 6,51–58 — Távlataink

Jézus önmagát ajánlja táplálék gyanánt hallgatóinak. Megbotránkoznak ezen a kijelentésén. Nem tudnak a szavak mögé látni, nem értik, mit is akar mondani ezzel.

1. Jézus önmagát ajánlja

Megdöbbenéssel veszik tudomásul a Jézust hallgatók, hogy ezentúl nem a törvény a mérce, hanem Jézus. A hagyomány azt tartja, hogy Mózesnek 10 törvény adatott. A nép értetlensége miatt Mózes 10x10 törvényt adott. A farizeusok pedig 100x10 törvényt raktak az emberek nyakába.

Jézus tehát megkívánja a szakítást a jogi szemlélettel. Ezzel alapvetően megköveteli a saját hagyományaik felülvizsgálatát. Mert csak egy Törvény létezik, a szeretet Törvénye. Ebben a tekintetben tehát egyedülálló az akkori társadalomban a Názáreti, mert senkinek sincs olyan tiszta képe Istenről, s olyan egyszerű, mégis mindenki számára érthető, erkölcsi útmutatása, mint Neki, a Mesternek.

2. Mindenkivel szembeállít

Ne kövessétek a jog útját! Ehhez nyugodtan hozzátehetjük, ne kövessétek az ősök által gyakorolt vallás útját sem. De hogyan lehet szembenállással élni egy társadalmon belül? Jézus az egyes ember érdekében leplezi le a hamis értékeket. Nem kíván fegyveres harcot, nem áhítozik senki pozíciójára. Ő a tanítványjelöltekhez szólva fejti ki elképzeléseit. Nem az egész társadalomtól kívánja az azonnali felzárkózást, hanem csak követőitől.

Vannak olyanok, akik hallanak a fülükkel. Azok, akik a fejlődés alsó fokain léteznek, kevésbé értik ezen kívánalmakat. Jézus úgy állít szembe, hogy nem állít szembe, mert csak azt kéri, hogy élj meggyőződésed szerint, a Mester útmutatását követve. Közben szolgáld a rászoruló felebarátokat. Ne akard megtéríteni őket, csak éld eléjük s néha mondd is, amit te szentnek tartasz. Fogadd el a másságot, mert aki kapni akar, annak először adnia kell.

3. Velünk marad

Bennünk marad, mi pedig őbenne. Ha követjük útmutatását, az értékrend, az életmód, a helyes táplálkozás, a környezetvédelem stb. területén, a napi meditáció során, akkor fogunk vele találkozni.

Jézus a példa. Aki megtanul mindenkit és mindent szeretni, tehát nemcsak embertársait, hanem az állatvilágot is, a növényeket is, a természetet is, a vizet, a levegőt, a földet... más szóval a Föld Anyát, akit Jézus az igazi János Kozmikus evangéliumában testvérünknek nevez, az tisztánlátó lesz. Az ilyen ember mindenben képes lesz Istent felfedezni. Otthon érzi magát ebben a világban. A Mesterrel való együttlét otthont teremt nekünk és általunk másoknak is.

4. Távlati perspektívák

Jézus örök életet ígér cserébe. Gyönyörű a mi világunk, mégis, aki megtapasztalja azt a másikat, nem nagyon akar visszajönni.De ezen tapasztalat erejében tud nap mint nap a szeretet útján elindulni, másokat megérteni, elfogadni. Az itteni életünket mint iskolát fogja fel, ahol kiművelődhetünk, a sok próbatétel megnemesíthet minket. S a jó diák hálás nevelőinek, az iskolának, mindazért, amit kapott tőlük. De egy pillanatig sem gondolja, hogy élete végéig az iskola padjai között kellene maradnia, s itt az életet már nem egészen fizikai életnek gondolom, hanem a másik síkokon való tasztalatszerzésnek — lehet, hogy ebben az életben, lehet, hogy a halálunk után.

Ezen távlatok nélkül tehát Jézus vagy egy másik mester nélkül nem lehet Istenhez eljutni, szeretetországot építeni.

Augusztus 21. — Évközi 21. vasárnap — Jn 6,60–69 — Tiszta test és lélek

A tanítványok tágabb és szűkebb köre értetlenül áll Jézus szavait hallván. Mi is így vagyunk ezzel János evangéliumát olvasván. Vannak mondatok, melyeket értünk, és vannak, melyeket nem. Ebből a bizonytalanságból csak Péter „Hisszük és tudjuk, hogy te vagy az Isten Szentje” szavai emelnek ki minket is.

1. Honnét tudja Péter?

A választ két úton lehet megadni. Egyrészt Jézus tanítása nyomán hiszi, másrészt az adott tanítás megvalósítása nyomán szerzett saját tapasztalatából tudja, hogy Jézus a Küldött, Ő a Mester. A tanítványoktól Jézus megkövetelte a megtérést. Ez a lélek felszabadulását eredményezte.

De megkövetelte a helyes életmódot is. A keresztelés szertartása nem pusztán vízben alámerülés volt, bár ez is fontos elem, hanem egy egészséget védő gyakorlatsorozat, amely végén a tanítvány tisztánlátóvá lett. Bele kellett merülni a víz angyalának karjaiba, majd a föld angyalának karjaiba, majd a levegő angyalának karjaiba, majd a nap angyalának karjaiba. Csak ezután lehetett valaki Jézus legbelsőbb köréhez tartozó. Péter és társai végigjárták ezt az utat, ők tehát személyes tapasztalat nyomán tudnak mindent.

2. Vegyünk egy egyszerű példát!

Jézus több helyen említi, a kezünkben levő János evangéliumban is, hogy a gonosz böjt által üzhető ki. Tehát kemény, legalább 7 vagy 7x7 napi böjtött kellett tartani. Közben minden reggel vízkúrát venni, azaz kitisztítani a belsőt. Elnézést kérek a profán szóhasználatért, de valahogyan le kell írni, a vízkúra tulajdonképpen napi beöntést jelentett, s ennek következtében az emberek megtisztultak belülről is a sok szenyező anyagtól. Aki ezt a kúrát végigcsinálta, az egészséges lett, belülről megtisztult. Ezerszer könyebben tudott meditálni, mint az, akinek teste negatív táplálékinformációkkal volt terhelve.

Azokat a tanítványokat, akik végigmentek ezeken az aszkétikus, megtisztító gyakorlatokon, megkereszteltek, vagyis a keresztség szentségében részesülteknek hívták.

3. Csak hisszük, vagy tudjuk is?

Három kategóriát állítanék fel.

— Vannak, akik nem is hisznek. Itt tudáshiány van. Nagyon nehéz innét felhozni bárkit is eggyel magasabb szintre.

— Vannak, akik már hisznek. Tehát valami megmozdult bennük. Megvan a vágyakozás. Ám még gyengék a kivitelezéshez. Okos pedagógiával, sok türelemmel és szeretettel lehet segíteni. Isten rengeteg lehetőséget kínál fel számukra az életben, hogy fejlődni tudjanak.

— Vannak, akik hisznek és tudnak. Tehát megtapasztalták Jézus szavainak igaz voltát.

4. Mi melyik kategóriába tartozunk?

Nagyon jó és fontos lépés volt, hogy a KIO megtanított az egyetemes emberszeretetre. Azonban még tovább kell mennünk. Fel kell ismernünk az összefüggéseket testünk tisztasága és a lélek tisztasága között. Helyes, önfegyelmező életet kell élnünk, s ennek meg kell mutatkoznia a táplálkozásban is.

Hajlandók vagyunk-e testünk megtisztításán keresztül és a napi meditáción át eljutni az Istennel való találkozásig?

Augusztus 28. — Évközi 22. vasárnap — Jn 7,1–8.14–15.21–23 — Tudásformák

A zsidók megütköznek Jézus fellépésén, hiszen szerintük csak az taníthat, aki tanult. Ez biztosan igaz állítás, csak az a kérdés, mit értünk a „tanult” kifejezésen.

1. Honnét szerezhetünk tudást?

Tudást legalább három forrásból meríthetünk. Beiratkozunk valamilyen iskolába, elszegődünk egy-egy mesterhez és tanulunk tőlük. Aztán mindennkinek van tapasztalati, azaz a hétköznapok során szerzett tudása, amely az átélt események alapján jön létre. Van végül egy harmadik tudás, amit ma nem fogadnak el, mert az emberiség fejlettségében kicsit lemaradt Jézus korától. Ez a harmadik tudás a belső látásból, az Isten világából ered. Jézus erre a tudásra hivatkozik az egyházi vezetők előtt. Ők nem tudnak ezzel mit kezdeni, hisz erről nincsenek hivatalos papírok, ugyanakkor kénytelenek megtapasztalni ezen tudás erejét.

2. Hogyan szerezhetünk tudást?

Testünk megtisztításával párhuzamosan gyakoroljuk a meditációt. A rendszeresen végzett napi meditáció elvezet minket először a belső nyugalom, békesség, megbocsátani tudás, erővel feltöltekezés állapotához. Ebben a folyamatban meggyógyítjuk önmagunk betegségeit, majd lassan másokat gyógyítókká is válunk. Közben megtanulunk különböző szinteket váltani.

Lassanként érintkezésbe tudunk lépni szellemi mestereinkkel. A Mesterünktől kérdezhetünk és ő válaszol minden kérdésünkre, és segít minket a lelki fejlődésünkben. A tudás, amely személyesen közelebb visz minket Istenhez, szellemi Mesterünktől származik. Ez nem jelenti azt, hogy ezután ne használjuk az eszünket, de látni fogjuk, hogy mi a különbség Isten tudása és a mi okoskodásunk között.

3. Miért fontos, hogy a tudás birtokában legyünk?

Ha elmegyünk lelkivezetőnkhöz, s elmondjuk neki problémáinkat, ő a bölcsesség és a hétköznapi ráció, valamint szerzett tapasztalatai nyomán ad segítséget bekünk. Ebből a segítségből hiányzik az az átfogó látás, szemlélet, amely a megértés fényébe helyezné a jelen problémáit.

Szellemi mesterünk azonban egész addigi életünk vagy előző életeink összefüggésében tudja értelmezni mostani szenvedéseinket. Olyan mélységekbe segít belelátni, ahonnét értelmet nyernek jelenlegi életünk homályos részletei is. Ennek következtében sokkal megértőbbek leszünk embertársaink iránt. A megértés elfogadást is eredményez, ennek következtében szeretet ébred bennünk mások iránt. Ezt azonnal érezni fogja rajtunk a másik ember is. Ezzel elindulhat egy olyan folyamat, amely elvezethet a másik fejlődéséhez, belső megvilágosodásához.

Törekszem-e mindhárom forrásból tudásomat bővíteni? Rendszeresen meditálok naponta legalább fél órát? Törekszem-e a szellemi Mesteremmel való kapcsolat megteremtésére?

Szeptember 4. — Évközi 23. vasárnap — Mk 7,31–37 — Hallani és meghallani

Barátommal beszélgettem s arra kért, üljek át a másik oldalára és beszéljek hangosabban, mert egy kicsit süket, s ez a folyamat nem gyógyítható. 20 év orvosi praxisa, a betegek ziháló mellkasának hallgatása, az intenzív osztály megannyi gépének sípoló hangjai, titokzatos zajai, s az otthon csivitelő 5 gyermek megtette a hatását. És akkor mi lesz? — kérdeztem. Tudod, olyan jó ez a tompított hallás — felelte, olyan jó annyi mindent meg nem hallani, olyan jó ebben a zajos világban a csend. Mert ebben a csendben jobban hallom a benső hangokat, a Lélek szavát, s jobban tudok azokra figyelni, akikkel kapcsolatba kerülök, mert teljesen rájuk kell figyelnem. S ahogy a Kis Herceg is mondhatná: Jól csak a szívével hall az ember.

Elgondolkodtam, mennyi zajjal vesszük is körül magunkat, állandóan bekapcsolunk valamit, tam-tam zene szól az utcán, a munkahelyeken, az autóban, mintha a ma emberisége menekülne a csend elől, menekülne attól, hogy a belső hangok is megszólaljanak benne, menekülne meghallani a belső hangot, mely arra figyelmeztet: nem jól van ez így, másként kellene élned.

Nagy terveket szövögetve ültem a napokban a szentantalfai réten, hallgatva a tücskök ciripelését, a pacsirta trilláját, s csak arra gondolhattam, Isten nem teremtett zajokat. Ő dallamokat teremt, cizellált zenét, simogató éneket a fülnek. Mi tesszük tönkre a csend hangjait, s közben elvesztjük azt is, amit barátom most megtalálni vél.

☞

A bibliai történet embere nyilván nem így gondolta ezt. Hallani, beszélni akart, kitörni a fogyatékossága miatti korlátokból, a másságból, elkerülni az élet perifériájáról, olyannak lenni, mint a többi ember. Jézus nem megy el az ilyen vágyak, szenvedések mellett. Nem megy el, mert a szeretet nem képes nem túlcsordulni a szenvedés láttán. Jézus kiveszi őt a tömegből, csak őrá figyel. S a két ember koncentrált kapcsolatából megnyílik a hallás, kitisztul a beszéd. Egy más életminőség lehetősége teremtődik meg, a teljesebb életé.

S vajon mi tudunk-e így, jézusi módon figyelni lélektől lélekig érő kapcsolatban a felebarátra. Mert ebben a figyelésben gyógyulnak meg a sérülések, kötődnek újra a meglazult barátságok, tisztázódnak a félreértések, fakad ki újra a szerelem, teremtődik meg a család. S vajon tudunk-e mi is odaállni Jézus elé, hogy tegyen minket hallóvá, hogy a Lélek megszólaló hangja mellett meghalljuk a szenvedők, a kiszolgáltatottak hangját, s tegye érthetővé beszédünket az Igazságról. Ha ezt kérjük, bennünk is felfakad a katarzis, mint a Biblia süketnémájából, mely nem olyanná tesz bennünket, mint a többi ember, hanem megtanít a jézusi látásra és beszédre.

Mert erre van szüksége a világnak, halló és helyesen beszélő — figyelmeztető, vigasztaló — emberekre, akik egy új világ letéteményesei, akik között megvalósul az Isten Országa.

Talán ezt szolgálja majd a szentantalfai rét, talán ezt a közösségek, családok álmai, talán orvos barátom belső megbékélése és a szívében megszólaló Lélek és elvesztett kislányának hangjai, s talán mi mindannyian, akik hajlandók vagyunk vagy leszünk elcsendesedni és végiggondolni eddigi életünket.

Szeptember 11. — Évközi 24. vasárnap — Mk 8,27–35 — Kérdés és felelet

A kérdezz-felelek nem csupán társasjáték. Minden ember, család, csoport és az egész társadalom naponta kérdések százait teszi föl, s próbál rá válaszolni. Az egyén jellemző kérdése: Mit tegyek, hogy boldog legyek? A családé: Hogyan jussunk egyről kettőre? A csoporté: Hogyan tudom az érdekeimet érvényesíteni más érdekek rovására? A társadalomé: Hogyan tudjuk emelni az életszínvonalat, rendbehozni a gazdaságot? stb. stb.

A végeredmény ismerős. Az embereket maga alá temeti a fogyasztás kényszere és mámora; a családokat az idő és pénzhiány, a kapcsolatok kiüresedése; a csoportokat az állandó harc és vita, a szűklátókörűség és agresszivitás. A társadalom a gazdasági életben könyörtelen kizsákmányolást és a környezet pusztítását éri el, a politikai élet tele egyéni harácsolással, intrikával, általános értéktévesztéssel.

A „Hát ti kinek tartotok engem?” jézusi kérdésre adandó választ vagy nem tartjuk fontosnak, vagy rábízzuk a „szakértőkre”, a vallásokra. Így könyvtárnyi könyv születik, s közben ezer részre szakad a Jó Hír letéteményeseinek kezdetben egységes csapata. A keresztény szót mozgalmak, pártok tűzik zászlajukra, mely így nem lesz egyéb, mint politikai ütőkártya nem is túl tehetséges emberek szűk csoportjának érdekében. A hétköznapi ember nemcsak a jézusi kérdést nem hallja meg, válaszokat sem lát a környezetében vagy a vallásokban, s a kétezer év történelme vagy a TV híradó valósága láttán inkább a fal felé fordul vagy sört keres a frizsiderben.

Pedig a jézusi kérdésnél és a válaszadásnál nincs fontosabb. A kérdések százai helyett ezt kellene kérdeznünk magunktól: „Ki nekem Jézus”? Mit kell tennem, hogy neki tetsző életet éljek? Erről kellene beszélgetnünk a „belső kamrában”, a családban, az egyházakban, ezt a kérdést kellene vállalnunk társadalmi szinten. Mert ennek a kérdésnek nem a túlvilági dimenziója a fontos. Az erre adandó válasz a mindennapok szintjén teheti teljessé az ember életét, biztonságossá és félelem nélkülivé.

Hiszen az osztozással megszűnnék az éhezés, megszűnnék a napi gond, hogy tudnak-e holnap enni, inni, ruházkodni. Az erőszak elutasításával megszűnnék a behívótól való félelem, megszűnnék Bosznia és Ruanda, megszűnnék a félelem, hogy kicsavarják kezemből a ridikült, feltörik az autót vagy kábítószeres matricát nyomnak a gyanútlan gyerekek kezébe. A szolidaritás érzése értelmessé tenné az öregkort, a fogyatékosságot, a betegségeket, hiszen mindenkinek „lenne embere”, aki segít neki. S fellélegezne a Föld, jól gazdálkodnánk az erőforrásokkal, újra ihatók lennének a patakok, üdítő a levegő, s békében élnének Isten összes teremtményei.

Ha a jézusi kérdéssel szóba állnánk, minden másképp lehetne. S az ember életétől nem lenne idegen a kereszt felvevése sem, ami nem a rám mért nehézségek cipelése, esetleges korlátaim, hátrányos helyzetem vállalása, hanem tudatosan vállalt szolgálat, sokszor egy másik ember segítése és szolgálata, vagy a család, a csoport vagy az egész emberiség életének általánosabb szolgálata. Hiszen aki a jézusi kérdésre adott válaszként vállalja az Ő Útját és Sorsát, részesedhet az Ő örömében, létezésében; ő lesz az, akinek az Úr asztalt terít, s letörli izzadságtól gyöngyöző homlokát.

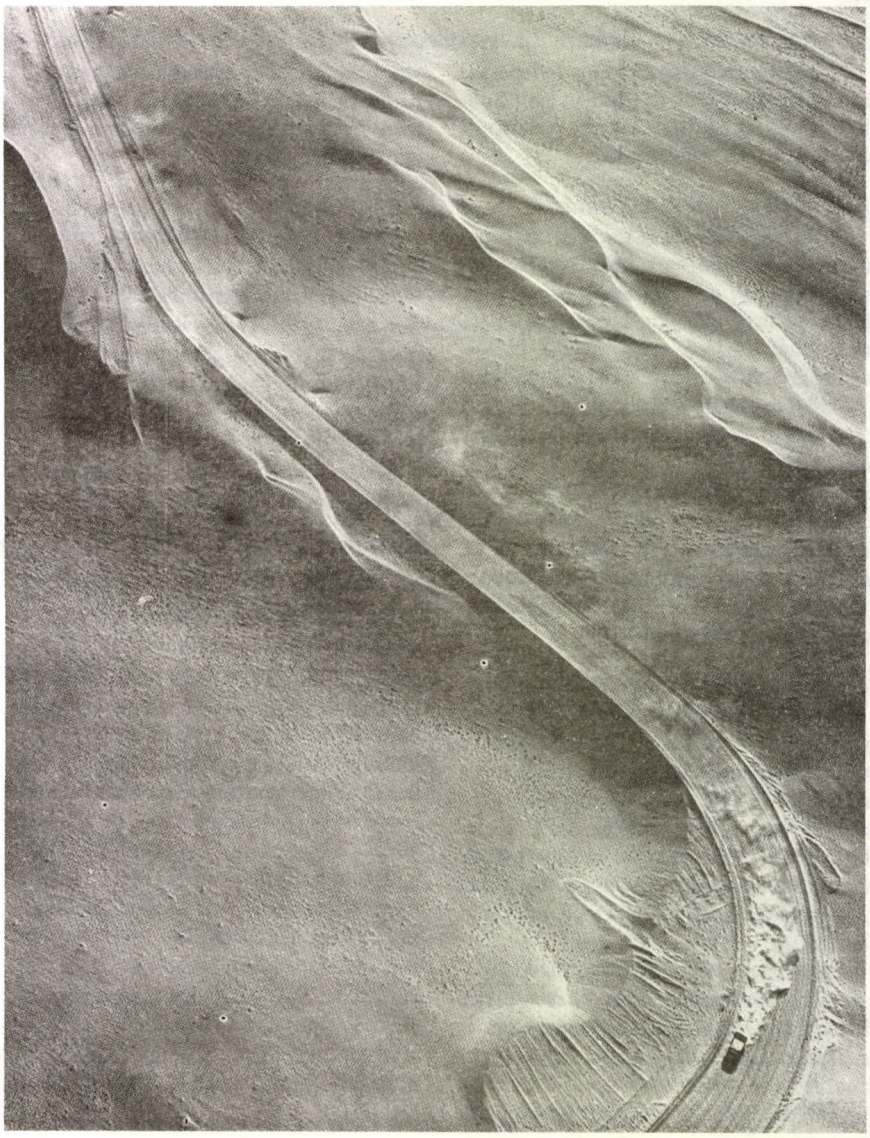

Szeptember 18. — Évközi 25. vasárnap — Mk 9,30–37 — Ki az első?

Nézegetem kisfiam kedvenc játékát, az autóskártyát. Az a kártyalap tarolja a többit, amelyen az ábrázolt autónak nagyobb a teljesítménye. Kérdezem tőle, miért nem abban versenyeznek az autók, miért nem az „győz”, amelyiknek kisebb a környezetszennyezése, kevesebb a fogyasztása, nagyobb a megbízhatósága. Ezek nem szempontok. A ma reklámjában, a ma életérzésében a teljesítmény a csúcsérték.

S nemcsak a gyerekek játékaiban, a felnőttek világában is ez uralkodik; mid van, mit tudsz, vagy kicsit elvonatkoztatva a tárgyaktól: mennyit keresel, milyen a teljesítményed. S a munka világán túl megjelenik mindez a sportban, a szabadidőben vagy az emberek vetélkedőiben, legyen az gombócevő vagy sörivó verseny. Az ember értéke egyenes arányban van a teljesítőképességével, s jaj a gyengéknek, a versenyen elmaradóknak. Az élet olyan intim területeire is betör mindez, mint a párkapcsolat; ma divat hencegni azzal, ennyi meg ennyi barátom, barátnőm volt.

Tervezőként nem egyszer találkozom azzal az építtetői szemponttal, hogy legyen nagyobb a házam, mint a szomszédé, legyen szebb, két, sőt három fürdőszobás, a kerítésről, sírhelyekről nem is beszélve. Nem kell beszélni arról, hogy mindez mennyi indulatot kelt, mennyi megbántást okoz, s menynyire felesleges.

Az evangéliumokban az ember életének hangsúlya máshol van. Hiszen a Mártáról szóló leírás vagy a szőlőmunkások példabeszéde eltereli a figyelmet a teljesítményről, s áthelyezi a ráfigyelésre, Isten szeretetére és igazságosságára, s arra, hogy mi fontos az embernek. Aki Isten Országában első akar lenni, az szolgáljon jobban, teljesebb odaadással, nagyobb figyeléssel a belső hangokra, a lelkiismeret szavára. Úgy, mint a gyermek. Itt nem az infantilis személyiség dicsérete hangzik el, hanem buzdítás a kiszolgáltatottság vállalására, amely a kor gyermekének volt osztályrésze, s bizony nem sokban különbözik a harmadik világbéli mai gyermeksorsoktól.

Mennyire visszaéltek ezzel a jézusi hasonlattal! „Legyetek olyanok, mint a gyermek”, azaz hajoljatok meg a tekintély előtt, ne legyen önálló akaratotok, engedelmesen hajtsátok fejeteket a vallásra hivatkozó ideológiák jármába, azaz legyetek jó munkások (kizsákmányoltak), jó alattvalók, jó katonák, s a fennálló akármilyen társadalmi rendet mint Isten rendelését fogadjátok.

Jézus nem így érti a gyermekséget. Számára a gyermek tiszta, és társadalmilag kiszolgáltatott, alul lévő. S ti mindezt önként, tudatosan vállaljátok, mert ez a keskeny út, ez a szűk kapu, nem a hatalom szolgálata. Versengeni, elsőnek lenni talán az ember veleszületett, belső hajtóereje. Szolgálhatja mindez az emberi kapcsolatok és a teremtett világ tönkremenetelét, szolgálhatja mindez az Isten Országának megvalósulását. Hosszasan kellett az apostoloknak is mindezt tanulniok, Jézus három évig elsősorban velük foglalkozott, itt mégis a rangokat osztják Jézus földi királyságában: Pedig ott áll kontrasztként Jézus beteljesülő útjának megjövendölése, a szenvedés felvázolása. Az apostolok nem értették ezt a beszédet, a földi gondokkal elfoglalt ember, a nagyság érintésében élő ember, az evilági teljesítménykényszer alatt lévő ember nem gondolkodik távlatokban, nem érinti meg a transzcendencia. Elég neki a mai nap élvezete.

A teljesítmény része lett az egyházaknak is. Számoljuk, hogy hányan áldoznak, hány gyermeket keresztelnek, mennyi esküvőt tartanak, mennyi pénz csörög a perselyek alján vagy a külföldről jövő adományok bankszámláin. De hol van mindaz számontartva, hol kerül arra hangsúly, hogy mi történik az emberek között? Hogy hányan látogattak meg egy rászorulót, hogy hány barátság született, hányan fogadtak be ténylegesen is egy-egy gyermeket, hány gyertya gyúlt az esti családi imánál? Illetlenség volna mindezt statisztikailag is számontartani, de tudjuk, ez teremti meg Isten Országát. Hiszünk-e abban, hogy mindez rajtunk is fordul?

Szeptember 25. — Évközi 26. vasárnap — Mk 9,38–48 — Szellemek harca értünk

Amikor a Bibliában ördögűzésről beszélnek, számunkra idegen, népmesei, szimbolikus leírásnak, képbeszédnek tűnik. A mai kor keresztényeinek többségét a szellemek világa nem érinti, nem is érti és nem is érdekli. Kiskorunkban még imát mondunk az őrzőangyalhoz, hogy legyen segítségünkre, de felnőtt korunkba érve az őrangyal is bevonul a naiv hit csacskaságai közé.

Pedig a Bibliában olvasunk jó és rossz szellemekről, fejedelmekről, hatalmasságokról, a trón körül álló égi seregekről, de kevéssé vesszük tudomásul, hogy emberi életünk a jó és rossz szellemvilág harcának színterében zajlik, ahol mi nem elegáns kívülállók és a nézőközönség vagyunk, hanem az ügy főszereplői. Ahogy Jézust megkísértette 40 napos magányában a Sátán, úgy kísértetünk meg mi is mindennap, s csak időnként hagy el bennünket a kísértő, ahogy ezt Jézusnál is tette. S míg Jézus emberi akaratának és isteni képességeinek teljes tárházát bevetette ebbe a küzdelembe, mi fel sem mérjük, hogy miről van szó, életünk halad a kísértések kerékvágásában, s már észre sem vesszük, mi is történik velünk. Mert nem az a baj, ha valaki elbukik, hanem ha észre sem veszi, hogy harcolnia kellene. S ha végignézzük a mai kort, nem láthatunk mást, mint azt, hogy ami a kísértőnek nem sikerült Jézusnál, az teljes győzelmet aratott mára, az ember a hatalom és az anyagi jólét megszállottja, s kilúgozta magából létezésének spirituális dimenzióit. S ezt már annyira természetesnek találjuk, hogy nem is gondolunk a rossz szellemekre, csak cinikusan így jellemezzük magunkat: Ilyen az élet.

Jézus hangsúlyozza ennek a küzdelemnek a fontosságát. Fontosabb ez a szembenállás, fontosabb ennek a harcnak vállalása, mint a formális egység, a közös teológiai alapok, mindaz, amire akkor az apostolok s ma az írástudók hangsúlyt tesznek.

Mert ahol vesztes a sátán, ahol vereséget szenved a rossz, ott a jó kerül előtérbe, ott növekszik Isten ereje. S aki megkapja az erőt az ördögűzésre, az Isten oldalán áll.

Ez a kísértés és a szellemek harca értünk ma azért nem nyilvánvaló, mert nem harcolunk a kísértés következményei ellen spirituális képességeink mozgósításával. Holott a közelmúlt egyháztörténete is számos olyan szent példáját (pl. Vianney János) állítja elénk, akiknek működésével lelepleződik az emberi megkötözöttségek valódi természete. S nyugodtak lehetünk, Isten szellemei küzdenek az övéikért, s jaj azokak az ártó szellemeknek, kik megkísérelnek tőrbe ejteni bennünket: Ha gondolunk erre az értünk folyó harcra, ha kifejezzük, hogy nem kívülállók vagyunk, ha imádságainkban a jó oldal mellé állunk, lelki életünk új dimenziókkal gazdagodik.

Mert Jézus nagyon élesen, sőt kíméletlenül fogalmaz: vágd le a karodat, a lábadat, vájd ki a szemedet. Természetesen az élet Ura nem öncsonkításra gondol, de tudta, hogy a testi csonkaságnál is súlyosabb következményei lesznek annak, ha a kísértésekben nem mozgósítjuk a jó oldalt, ha nem mondunk ellene a rossznak. Pedig ezért sokszor kemény evilági árat kell fizetnünk: a családi meghasonlást, elhagyatást, sőt életünk gyűlöletét. Az önmagunkat megtagadni kész, önmaguk felett „erőszakot gyakorló” emberek életében fakad ki az a szolgálat, öröm, béke és félelem nélküli élet, mely Jézus követőinek sajátja. Természetesen nem riogatni kell az embereket az ördöggel, „falra festeni” azt, hanem megtanulni küzdeni ellene. Ez a feladat az Apostolok Cselekedeteinek tanúsága szerint az első keresztény közösségek mindennapos gyakorlata volt. S ahogy egyre kevésbé állt ellen az egyház a kísértésnek, feledésbe merült a védekezés szükségessége és lehetősége. Talán mára, egy új világrend kialakulásakor nem Isten hite és félelme válik az emberiség mozgatórugójává, hanem az együttműködés Isten szellemi világával.

Lehetőségeim és képességeim (korlátai) a környezetvédelem területén

Öko-levél

Lehetőségeimet és képességeimet Dőry Pista testvérem közismertnek és elismertnek minősítette, amikor „zöldülésünk érdekében” arra kért, írjam le környezetvédelemmel kapcsolatos gondolataimat. Egyetértésünk esetén nem születnének e sorok.

Rögtön az első fogalomnál zavarba jövök: Lehetőség!? Lehet elméleti és gyakorlati, potenciális és aktuális, ismert és még nem ismert, kihasznált és kihasználatlan, jogilag és morálisan szabályozott, gazdasági és szemléletbeli, területi és globális stb. stb.

Ha képességeimhez ugyanezen jelzőket illesztem, tovább bővül a felmérendő kör. Táblázatba állíthatom, ellenpontozhatom, ideálhoz viszonyíthatom a témán belül mindkét fogalmat. Önértékelésemhez kitűnő alkalom! De lehet, hogy magam is belezöldülök!

Nem csinálom, amihez nem értek, nem tudományoskodom, hogy bárkit meggyőzzek. Szent Pál írja: „Az Istent szeretőknek minden a javukra válik.” Jézus a személyes példaadás útján hívott fel az Örömhír hirdetésére. Hogy lehetőségeim és képességeim példaadóak-e?... „Más kárán tanul az okos!” — tartja a mondás. „Amennyit a szív felfoghat magába — magunkénak csak annyit mondhatunk!”

Zöldülésünkért szívből és szeretetből eredőek hát soraim, afféle Ember-mese ez.

Ha magadra ismersz az esetek között, adj hálát Istennek!

13 évvel ezelőtt elhagytam szülőhelyemet, Budapestet, és vidékre költöztem, egy faluszéli házba, amelyet sok testvéri segítséggel építettünk. A Duna partján lévő községet csak fokozatosan ismertem meg. Környezetszemléletem akkoriban csak a városhoz képest „fülsüketítő csendet”, az akácosok és nyárfák, az ártéri füzesek és a szépen művelt földek látványát fogta föl.

A gesztenyesor alá rejtőző gyártelepi lakások, a kert végében rohangáló vadnyulak és fácánok, és a mezőségi lankák erdőfoltokkal tarkított távlata a „rónák végtelenjét” sugallva, bíztató képet festettek. Annyira azonban nem vakított el mindez, hogy ne lássam a lakosság 20 %-át kitevő cigányság életkörülményeit, az úthálózat elhanyagoltságát, a vízellátás hiányát, ill. szűkösségét. Az ingázás nekem is, mint az itt élők zömének, életformámmá vált.

A település azonban egyszerre jelentett lehetőséget és kihívást. Ezért is hívtam testvéreimet afféle „kommunát” (ma úgy mondanók: keresztény öko-falut) alapítani, kontraszt-társadalmat építeni.

A válasz mára közismert. Az okok sokfélék! A község megyehatáron fekszik, közigazgatásilag két feje van: az egyik a megyeszékhely, első királyi városunk, a másik pedig a Dunapenteléből várossá kényszerített „Vasbirodalom”.

Az akkor megszokott szociális fejkvóta alapján mesterségesen betelepített cigányság nehezen asszimilálódott a község életébe. A község közepén áthaladó 6-os sz. főútvonal egy stratégiailag fontos, nagy területet foglaló laktanyát szel ketté. Dunai átkelési gyakorlataik a folyót, bevagonírozásaik az utakat károsítják, szennyezik.

A település másik határában méteres lángfáklyát lobogtató Dunai Finomító és a mellette lévő erőmű, Közép-Európa akkor legmagasabb három kéményéből eredő füst-csíkokkal, a jól fizető munkalehetőségen kívül a technika vívmányának büszkeségét árasztotta. A helybeliek csak a három műszakos munkarendről beszéltek szemérmesen. Környezetszemléletem lassan és emocionálisan alakult, fejlődött.

Lakóhelyem a településen belül a valamikori grófi birtok „savanyú rétnek” nevezett területére esik. Hogy valóban savanyú itt a föld, azt pár év alatt magam is tapasztaltam. A talajszerkezettel már az építkezés első évében megismerkedhettem, rétegeiben. Később a „vízkincs” bővítése során egészen 25 méteres mélységig volt módom szemlélni az üledékes, márgás, vasban gazdag agyagot. Az ásott kútból fakadó talajvíz a család vízszükségletét nem sokáig tudta kielégíteni, lévén akkor még három gyermekünk közül kettő pelenkás korú. Hiába volt tehát az utcában egyedül fürdőszobás, konyhai mosogatós, angol WC-vel ellátott házunk, kétaknás szennyvízkezelő emésztőrendszerünk, hamar „ökologikus” esővíz-felhasználásra, hóléolvasztásra fanyalodtunk. A vegyes tüzelésű két cserépkályha befogadta a kukoricaszárat és a papírhulladékot. A fahamut pedig a talaj javítására használhattuk.

A vízminőség vizsgálata a legnagyobb pH értéket mutatta, magas nitrát tartalma miatt egészségre ártalmas, papíron ihatatlan. A hulladékot szervezett kezelés hiányában „közszemétdombra” hordta az utca. Közműnek minősült az egyetlen utcai lámpa és a háromfázisú elektromos vezeték.

Az utca burkolata a cukorgyártási melléktermékből fakadó mészszap, amely esős időben is szilárd felületet biztosított az akkor még csupán kerékpárral közlekedő családoknak.

Iskola, üzlet kb. 2–3 km-re. Közlekedés: Vasút 10 percre, helyi autóbusz szintén, de napjában csak egyszer.

A település központja lakásunktól 3,5 km-re van. Az iskolák mesterséges összeolvasztása kapcsán mind az 5 gyermekünknek és magunknak is biztosított az egészséges mozgás, a környezetbarát kerékpározás min. 7 km erejéig naponta. Ez a téli fagyos időkben és az őszi esőzések alkalmával, tekintettel az „útviszonyokra” is, nem felhőtlen kikapcsolódás.

A megélhetést segítendő, no meg a kapcsolatrendszert erősítendő a mezőgazdaságba is igyekeztünk beletanulni.

Vidéken az emberi környezetbe való beilleszkedést legjobban segítő tényező, kommunikációs kapocs a földművelés, állattenyésztés. Ezen a vezérfonalon lehet elindítani a beszélgetést s mellékesen rengeteg témát felvetni.

Aki közel 600 n.öl földről kézzel szedte fel 4 év alatt a tarackgyökeret, hordta öntözésül a kézzel „lebogarazott” krumplibokrokra az esővizet, azt én is szívesen hallgatom biotermelés ügyben. Mert hitele van vegyszermentes termelésének. Aki 10 év alatt 30 fát ültet és gondoz, azzal ma már könnyebben azonosulok.

A múlt idézése nemcsak arra való, hogy szép legyen a mese, benne rejlenek lehetőségeim és képességeim. Azok, amelyeket soha nem gondoltam volna!

Jó öt éve Fehérvárról egy család, reagálva a hívásra, szomszédságunkba települt. Más vidékről, más indíttatású emberek is felismerték a lehetőséget és a kihívást. Benépesült a hajdan 6 házból álló faluvégi utca.

Ezt azonban megelőzte az önerős, magunk szervezte vezetékes vízellátás megteremtése, később a telefonhálózathoz csatlakozás megszervezése és a hulladék szállítás „kierőszakolása”. Követte az utca betonjárdával történő ellátása.

Hogy mindez hány agitációs családlátogatást, hány m^3 föld megmozgatását, hány hivatal hányszori megkeresését, hány tárgyalást és pénzgyűjtő utat, beadványt, kérelmet jelentett nekem — ne kérdezzétek.

15 család munkáját, nézeteit, anyagi lehetőségeit és változás iránti igényét összehangolni, felébreszteni nem kis feladat. Képesség? — Lehetőség? vagy valami más is szükséges? Egy dolog feltétlen: az emberek bizalma!

A környezet iránti igényességet, érzékenységet csak személytől-személyig érő, bizalmas kapcsolat útján tehetjük hatékonnyá.

Lehetőség-képesség-kényszer szülte kapálódzás? Inkább azt mondom, emberi bizalom volt az alapja az első községbeli környezetvédelmi tiltakozó akciónak. A kőolaj-finomító 1986-ban világbanki kölcsönnel környezetbarátabb üzemanyag-előállító üzemet épített a lakosok tudta nélkül. Így tört be Magyarországra az ólommentes benzin. Köztudott lenne, hogy a technológia során a községtől alig 1 km-re lévő üzemben hidrogén-fluoridot használnak katalizátor gyanánt? Köztudott lenne, hogy egy esetleges üzemi baleset mit jelentene 9–10 ezer ember életében (legalább autózó testvéreim előtt köztudott?)? Íme az Ipari Minisztérium első reakciója tiltakozásunkra: „Az utcán is fejünkre eshet egy cserép!” Igaz! — csakhogy nem egyszerre 8 vagy 10 ezer emberére!

A népi ellenőrzés, Polgári Védelem, tanácsi szervek, Miniszterelnöki Hivatal, Környezetvédelmi Minisztérium és a Kőolajipari Vállalat 2–2 fős delegációja igyekezett meggyőzni engem és lakótársaimat, mondván: „Történtek kisebb-nagyobb hibák a beruházás kapcsán, rendellenes intézkedések és összehangolatlanságok is, de azért nem olyan nagy a baleseti veszély.” Ezt követően írásos választ kértünk írásos kérdéseinkre. A lavina görögni kezdett.

— Két falugyűlést hívtak össze „tisztázandó mindent” (olaj a tűzre).

— Néhány hét alatt repülési tilalom elrendelése az üzem fölött.

— A Polgári Védelem a Honvédelmi Minisztérium segítségét kéri közvetlen telefonösszeköttetés megteremtésére és Havaria-terv kidolgozására.

— Tárgyalnak a lakosság egyéni védőfelszereléssel történő ellátásáról.

— A polgári védelem lakossági tájékoztató röpiratot ad ki: „Mi a teendő egy esetleges üzemi balesetnél?” Ebben a lakosság riasztásának és kitelepítési tervének esélyeit ismertetik.

— A községbe több millióért (kelet-német mintára) hangszórós „tájékoztató” rendszert telepítenek. (Riasztásra máig alkalmatlan, 3 év múlva kikapcsolják).

— Követelésünkre a légszennyező anyagok kibocsátásának eredményeit nyilvánosságra hozzák azóta is. (A szükséges méréssźám és valós eredmény vitatható. Mérőhelyek lakáson belül nem nyilvánosak)

— Négy újságcikk, 30 perces TV riport, a környező települések ébredése, az ártalmak fokozatos felfedése.

— Rövid cikk egy évvel az üzem átadása után egy sikeres katasztrófa-elhárításról a (HF) üzemben történt baleset kapcsán (hidrogén-fluorid).

— A község tanácselnöke lemond, a megbízott új testületet németországi tanulmányúton győzi meg a gyártó vállalat a „nyugaton működő rendszerek” biztonságosságáról.

Az ügyben a vegyészek „vöröskönyvének” adataival kezemben egyedül maradok a sebtében létrehozott környezetvédelmi- és településfejlesztési bizottság „meggyőzött” tagjaival, meghívott vendégként. Az összejövetel mottója:

A hallgatásnak ára van! Rövid időn belül a DKV 28 millió Ft-tal és egy víztorony építéssel honorálja a község vezetőinek lojalitását.

Tiltakozásom pánikkeltésnek, izgatásnak minősült (pedig csak kérdeztem). Az üzem körül 12 éve követelt véderdő-sáv azóta is pár facsemetéből áll.

Megépítettek viszont egy ú.n. olajfogó rézsűfalat (2 m széles, 8 m mély, 2500 m hosszú betonfal), ezzel kívánván visszafogni az elszivárgott üzemanyag maradványokat.

Lehetőségeim? Az önkormányzati választás után a polgármester megértő lesz. Írásbeli javaslataimra a helyi lapban ígér írásos választ (azóta is adós vele). Az általam megkeresett bizottságok (pl. egészségügyi, szociális, környezetvédelmi stb.) írásos javaslataimra írásos választ soha nem adtak.

A község szeméttelepét az országos főútvonal mellől áttelepítették, de környezeti szempontból korántsem megfelelő helyre. A lerakóhely megépítésére vállalkozó iparos, jó pénzért, több kárt csinált. Erdőfolt mellé, völgybe, egy természetes vízfolyás (Váli-víz) mellé került a telep. Talajvíz elleni szigetelése rossz minőségű, hiányos. Talajtakarásos lerakásról szó sem lehet. A telepnek nincs állandó személyzete, lezárt határa. Közhasznú munkások vagy csavargó gyerekek időnként begyűjtik a szeméthegyet.

Képességeim? 1993 végén két bizottság hívott meg ülésére az általam javasolt témák megvitatása végett. Javasolt témáim voltak:

— szelektív hulladékgyűjtés,

— az oktatás környezetvédelmi koncepciójának kidolgozása,

— az ártéri erdők védelmében szükséges teendők,

— a szociális háló kiterjesztése és a közhasznú munkák összehangolása,

— a veszélyes hulladékok kérdése (egészségügyi intézmények, patikák, elemek),

— Föld napja rendezvény (1993-ban a Műv. Házban sikerült némi programra bírni a vezetőket),

— a csatornázás terveinek nyilvánosságra hozatala,

— a helyi lapban környezetvédelem témájával foglalkozó rovat indítása (ezt átengedte nekem a bizottság lehetőségként, élek is vele).

— Az eü. hálózat ügyeleti rendszerének fejlesztése.

Lehetőségeim? A helyi fogyasztási szokásokat befolyásolni képes értékesítési hálózat és egy magánkereskedő megkeresése levélben. Próbálom rábírni őket a környezetbarátabb termékek forgalmazására.

A honvédségi laktanya parancsnokát kértem a laktanya előtti útszakasz fásítására, vagy zöld sövénnyel való ellátására (Mind ez ideig hiába).

Az általános iskolában második éve egy jó szándékú tanárnő biztosít számomra „óralátogatási” lehetőséget, melyen szólni lehet a környezetvédelemről a fiatalokhoz.

A Föld napja keretében több segítő akadt. Ásványgyűjtemény, kagylógyűjtemény bemutatására, videó film ismertetőre is sor kerülhetett, energia ügyben parképítő és virágültető akciót szervezett a Népfőiskola. A fiatalságnak Virágos utca címmel pályázatot írtak ki, havi értékelést és elbírálást ígérve (sajnos ez is elmaradt). Egyetlen pályázó a mi utcánk.

Környezetvédelmi témájú szórólapok kiragasztására is alkalmat adtak néhányszor (reflex-stúdió).

Lehetőségem, hogy gyermekeim osztálykirándulásán részt vegyek, ahol többnyire már sikerül láttatni is valamit a gyerekekkel, s nemcsak néznek!

Lehetőségem, hogy családon belül szelektív gyűjtéssel — komposzt papír és éghető anyagok, szárazelemek, üveg stb. — jelentősen csökkent valóban szemétre kerülő anyagaink mennyisége.

Képességeim? Azt hiszitek, valaha is gondoltam arra, hogy ezekre képes vagyok?

E hosszúra nyúlt ember-mese arról szól, hogy ismerd fel, Testvérem, életed hétköznapjaiban, a Téged befogadó, teremtett és épített környezetben az Örömhír megélésének lehetőségeit. Váljon életté a mustármagnyi hit, amely hegyeket képes mozgatni. A környezetvédelem e szeretet-életünknek szerves része, amelyhez lehetőség és képesség adatik. Bízom ebben, ha már így imádkozott övéiért Jézus:

„Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a világban!” Közismertség és elismertség nélkül is.

Úgy legyen!

Ercsi, 1994. február 5.

Szeretettel: **Molnár Gyuszi**

„Fenntartható fejlődés” — a politika szlogenje

Manapság az újságok egyik leggyakrabban használt, szlogenszerű kifejezése a „fenntartható fejlődés”. Nézzünk egy kicsit a mélyére ennek a kifejezésnek: mit is jelent valójában. Milyen változás minősül fejlődésnek és mitől válik a fejlődés „fenntarthatóvá”? Bizony nem egyszerű ennek a kifejezésnek az értelmezése, hiszen egyik szava sem egyetlen értelmű; az sem, hogy „fenntartható”, s az sem, hogy „fejlődés”.

Tényleg! Mit tartunk egyáltalán *fejlődésnek*? Mit nevezünk fejlettnek, s mit fejletlennek (fejlődőnek)? A mi kultúrkörünkben „fejlődésen” legtöbben a következőt értik: „A gazdaság erősödése és a technika tökéletesedése révén emelkedik az életszínvonal”. A fejlett és a virágnyelven „fejlődőnek” nevezett országok közötti különbséget leginkább azzal szoktuk jellemezni, hogy megadjuk az egy főre jutó nemzeti összterméket (USA dollárban kifejezve). E szerint tehát az a fejlettebb, akinek több van.

Van persze igazságmagja ennek a látásmódnak, hiszen valamilyen értelemben valóban fejlettebb az, akinek magasabb az életszínvonala. De milyen értelemben fejlettebb? Ennek megvilágításához itt nagyon fontos különbséget tennünk élet*színvonal* és élet*minőség* között. Az előző elsősorban az anyagi javakat jelenti: a kényelmet és a jólétet, a fogyasztási szintet. A másik inkább a tudati–lelki tartalmat, az emberi kapcsolatokban megvalósuló gazdagságot.

Az alapkérdés tehát az, hogy a hangsúlyt életünk anyagi–fogyasztási–birtoklási fejlődésére tesszük-e, vagy pedig a szellemi–lelki oldal gazdagodására. Melyiket tekintjük inkább a fejlődés lényegének?

Nyilvánvaló persze, hogy ez a két oldal nem választható el élesen egymástól. Az is igaz azonban, hogy nincs közöttük szoros korreláció. Vagyis: szellemi–tudati–lelki életünk fejlődéséhez értelemszerűen szükség van anyagi javakra is; egy sereg szellemi gazdagodási lehetőség (pl. színház, könyvvásárlás) függ az anyagi helyzettől is. Mégis azt mondhatjuk, hogy a szellemi–lelki élet gazdagsága — és gazdagodása — óriási mértékben független az anyagi javaktól, azok birtoklásától.

Európai szemmel szinte elképzelhetetlen anyagi szűkösségben élő emberek szellemi téren magasszintű, gazdag és teljes életet élhetnek. És megfordítva: az anyagi javakban dúskáló milliomosoknak többnyire az egész élete éppen ezen javak megszerzése, megtartása és gyarapítása körül forog, ezért a szellemi életük kifejezetten egysíkúvá — azaz szegénnyé — válik. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy egy kifejezetten gazdag ember nem élhet szellemileg változatos, gazdag, teljes életet, hanem azt, hogy ez egyáltalán nem jellemző.

Állításom summája tehát az a látszólagos paradoxon, hogy viszonylag alacsony a korreláció az anyagi javak birtoklása (a materiális gazdagság) és a szellemi fejlődés (spirituális gazdagság) között. Legalábbis a tények, a tapasztalatok ezt mutatják, akármi is legyen a jelenség „elvi” magyarázata.

Persze az anyagi gazdagság ellentéte — a súlyos nélkülözés — sem jó. Mert az meg más oldalról szűkíti be az emberek gondolkodását és egyéniségét. Valószínű tehát, hogy a szellemi gazdagodás szempontjából van valamiféle optimuma az anyagi „gazdagságnak”. És ez föltehetően igen közel van az anyagi javak birtoklásának ahhoz a szintjéhez, ami megfelel az objektív szükségleteknek. (Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az előző mondatban nem „igényt” írtunk, hanem „szükségletet”. A kettő ugyanis távolról sem ugyanaz!)

***

A következő kérdés, hogy vajon a fejlődés — bármilyen fejlődés — értelemszerűen növekedés-e egyszersmind? Azaz: csak olyan folyamatot nevezhetünk-e fejlődésnek, amely — valamely, általunk kiválasztott paraméterében — állandó és számokkal jellemezhető növekedést mutat?

Ha valaki abban az alternatívában, hogy az anyagi javakra vagy a szellemi javakra teszi-e a hangsúlyt, az anyagi javak birtoklása mellett „dönt”, akkor ő érthetően a birtoklott javak mennyiségével — a mennyiség növekedésével — fogja jellemezni a fejlődést. Ilyen pl. az a (már említett) közgazdasági szemlélet, amely az egy főre jutó nemzeti össztermék (a GNP) — pénzben kifejezett! — értékével osztályozza az országokat a fejlettek, fejlődők és fejletlenek közé. Ez a fajta látásmód tehát a „fejlődés” szóba mindenképpen beleérti a „növekedést” is; azt, hogy holnap valamiből (amit életszínvonalunk szempontjából fontosnak tartunk) több lesz a birtokunkban, mint ma.

Ez a látásmód végső soron *materiális és kvantitatív*; gondolkodásának középpontjában *anyagi dolgok mennyisége* van.

Ha azonban valaki a tudati–szellemi–lelki gazdagodást tekinti fontosabbnak, akkor egészen más a helyzet. Ez a fajta gazdagság ugyanis nem fejezhető ki számokkal, az értéke nem váltható át semmilyen pénzre, a fejlődése nem értelmezhető mennyiségi növekedésként.

Ez a látásmód tehát alapvetően *spirituális és kvalitatív*; vagyis gondolkodásának középpontjában *lelki dolgok minősége* van.

***

Nézzük meg ezek után, hogy a napjainkban oly gyakran olvasható–hallható szlogen — a „fenntartható fejlődés” — hangoztatói vajon melyik fajta fejlődésre gondolnak. Minthogy a *fenntartható (sustainable)* szó azt kívánja érzékeltetni, hogy olyan folyamatról van szó, amely nem fog megakadni belátható időn belül, hanem „az idők végezetéig” folytatható lesz, legelőször is azt kell megnéznünk, hogy a fent elemzett fejlődés-koncepciók közül melyik az, amelyiket egyáltalán fenyegeti a megakadás veszélye.

Az anyagi javak birtoklására és ennek növekedésére alapuló fejlődést kétségtelenül fenyegeti, hiszen maga a Föld is — s így a rajta lévő anyagi javak mennyisége is — véges. A *materiális–kvantitatív fejlődés* vallói tehát elkerülhetetlenül beleütköznek ebbe az objektív határba. Ha valaki egyedül birtokolná is az egész Földet, akkor sem lenne lehetséges számára a birtoklásban való szüntelen és örök növekedés. Ez a fajta fejlődés tehát eleve *nem fenntartható*!

***

A *spirituális–kvalitatív fejlődést* viszont egyáltalán nem fenyegeti az a veszély, hogy „kifogynak a forrásai”; ezen a téren nem látszik semmiféle limit; itt nem áll fenn az a veszély, hogy objektív okok miatt egyszer csak kifullad a fejlődés. Sőt! A szellemi fejlődés gazdagítja saját forrásait is. Világos tehát, hogy a lelki–szellemi–tudati fejlődéssel kapcsolatban semmi szükség nincs fenntarthatóságról beszélni, hiszen *az eleve fenntartható*. Nem is lehet más!

Mindezek alapján igen erős bennem a gyanú, hogy amikor pl. a „Brundtland-jelentés” (*Our Common Future*, 1987) vagy a „Rio-i Nyilatkozat” (1992) nyomán a „szakemberek” *fenntartható fejlődésről* beszélnek, akkor „képmutató farizeus” módjára viselkednek, hiszen — lényegében véve — csak a következőről van szó: a „gazdag világ” szeretné megtalálni az egyre súlyosbodó globális krízishelyzetben azt az áthidaló megoldást, amely minél tovább lehetővé teszi megszerzett (anyagi!) gazdagságának megőrzését, sőt növelését.

Nagyon árulkodó ebből a szempontból az, hogy — többek között — a fent említett dokumentumokban is sohasem *a* Földről vagy *az* Életről van szó, hanem mindig és mindenekelőtt az emberről és a javak felhasználásáról. A *Rio-i Nyilatkozat 1. és 2. Alapelve* pl. így hangzik (rövidítve, de a lényegen nem változtatva):

1. elv: A fenntartható fejlődés érdekeinek középpontjában az ember áll.
2. elv: Az államok szuverén joga, hogy hasznosítsák erőforrásaikat.

Van, kétségtelenül van persze ezután még sok olyan paragrafus is, amely nemes célokat hangsúlyoz: a környezeti károk elkerülésének fontosságát, a jövő nemzedékek érdekeinek tiszteletben tartását stb.; de azért — mint látjuk — a hangsúly mégiscsak az emberen és az ember fogyasztásán van.

***

És mit mond ugyanez a szemlélet a javak előállítását végző gazdaság és a környezetvédelem viszonyáról? Tanulságos elemezni ebből a szempontból a *Brundtland-jelentés* alábbi mondatát: „A gazdaságosság nem szükségszerűen áll szemben a környezeti meggondolásokkal”.

A „múlt” felől nézve ez a mondat kétségkívül pozitívum, hiszen annak idején az volt — és sokak számára még most is az — az elfogadott vélemény, hogy a környezeti szempont csak nyűg a gazdaság nyakán. S azt is tudjuk, hogy a környezetvédelmi költségekkel még napjainkban is gyakran mint veszteséggel számolnak. Innen nézve tehát óriási előrelépés annak megfogalmazása, hogy legalább *nem szükségszerű* az ellentét ökonómia és ökológia között.

Globálisan és rendszer-szemlélettel gondolkodva azonban ugyanez a mondat negatív előjelűvé válik, hiszen még mindig deklarálja gazdaság és környezet ellentétét (legföljebb ezt nem tartja antagonisztikusnak).

Igazán Föld-méretű és hosszútávú perspektívában a környezeti szempontok mindig(!) egyben a gazdaságosság szempontjai is. És ha ez esetenként nem így tűnik, annak csak az lehet az oka, hogy éppen valami elszigetelt vagy rövidtávú gazdasági érdeket tartunk szem előtt. Globális és hosszú távú — azaz valóban fenntartható! — rendszerekben gondolkodva *minden környezeti kár egyben gazdaságtalan is*. Minden környezeti károsítás csökkenti a „Föld termőképességét”! Lehet persze, hogy — itt és most — az *én* gazdasági lehetőségeimet közvetlenül nem csökkenti egy adott környezeti ártalom, de valakiét–valahol–valamikor feltétlenül.

Lokálisan és rövidtávon gondolkodva tehát vitatkozhatunk azon, hogy ökonómia és ökológia meddig „békíthető össze”, s honnan válik antagonisztikussá. Globálisan és jövőorientáltan azonban már maga a kérdés is értelmetlen. A fenntartható élet szempontjából csak *az* igazán gazdaságos, ami környezetbarát.

***

Az eddig említett nagy, nemzetközi szintű dokumentumok szemléletéhez képest alapvető hangsúlyáttevődés érezhető a „Caring for the Earth” (*Földünkért*, 1991) mondatain. S ez azért fontos, mert ez a könyv a három legnagyobb környezetvédő intézmény-szervezet — az IUCN, a UNEP és a WWF — tízéves munkájának gyümölcse. A következőket szögezik le: „A gazdasági növekedés a fejlődés része, de nem lehet cél önmagában és nem folyhat vég nélkül”.

Ez a mondat — ha gondolatban kifejtjük — lényegében azt állítja, hogy az anyagi javak birtoklására és az állandó növekedésre épülő, materiális–kvantitatív fejlődésmodell eleve fenntarthatatlan. Innen már tulajdonképpen csak egy lépés lenne annak megállapítása, hogy tehát valami másfajta fejlődésmodellt kellene elfogadnunk és követnünk. S ez a tanulmány már ehhez a gondolathoz is nagyon közel van az alapelvek megfogalmazásában.

Szerintük ugyanis — és szerintem is — a *fenntartható élet* („sustainable living”) *első két alapelve* (rövidítve) a következő:

1. elv: Tisztelni kell a többi embert és az élet más formáit, ma és a jövőben.
2. elv: A fejlődés igazi célja az emberi élet minőségének javítása, amely lehetővé teszi a képességek kiteljesedését, s azt, hogy az emberek teljes és méltósággal eltöltött életet éljenek.

***

Tanulságos magának a „fenntartható” szónak a saját fejlődése is. Eleinte fenntartható *növekedésről* beszéltek; azután fenntartható *fejlődésről* (ami azért már „óvatosabb” fogalmazás), s itt most már — végre! — fenntartható *életről* van szó.

Az is nagyon fontos, hogy ezekben az alapelvekben az élet *más formái is* megjelennek az ember mellett tiszteletre méltóként. S végül — de talán elsősorban — arra szeretném fölhívni a figyelmet, hogy a *Földünkért* már nem az anyagi javakat, a fogyasztást, a birtoklást tekinti célnak, hanem az emberi *élet minőségét*: a képességek kiteljesedését, az emberi méltóságot és az élet teljességét.

Ez már a spirituális–kvalitatív fejlődés szemlélete. Az egyedül fenntartható fejlődésé.

1994. március

Victor András

Olvasók fóruma

Kérjük Olvasóinkat, írják meg véleményüket, kívánságaikat.

1) Milyen rovatokat, milyen témájú cikkeket kedvel a lapban?

2) Melyek azok a témakörök, amelyeket ritkán olvas el?

3) Milyen további témákban látna szívesen írásokat?

TARTALOM

Tanulmány
Márczi Imre: Sem együtt, sem egymás nélkül 2–4
Isabella Campbell–Wesig: Egy trauma végetért? 5–7
Kurt Koch: Új istenképek után kutatva 12–13
Esszé
Tábor Béla: A zsidóság két útja (Részletek) 8–9
Vallomás
D.J.: Antiszemitizmusom rövid emlékezete 10–11
Családi oldal
Király Ignácz: Jézus és a család 14–16
Gyerekeknek Moha-mese
Testvéri kötelesség 17–18
Reflexió
A Bokor — Németországból nézve (Juhar Antal leveleiből) 19–20
Olvasók fóruma
„Kedves Értem Vagy!" (Olvasóink leveleiből) 22–23
Elmélkedések
Kovács László: Keresztény volt-e Szent István király? 21
Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–27
Környezetvédelem
Lehetőségeim és képességeim (korlátai)
a környezetvédelem területén (Molnár Gyula levele) 28–29
Victor András: „Fenntartható fejlődés" — a politika szlogenje . . 30–31

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/4. (2.6) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.
Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát.
Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

Válaszlevelezőlap

bélyeg helye

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest,
Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1994-re (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft,
10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés
(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára)
192 Ft
(postaköltséggel együtt).

Külföldre:
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 300 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

V. évf. 5. szám
1994. október
50,— Ft

A nacionalizmus: bűnös vagy bűnbak?

„Szent” vagy „profán” világ?

Lelki pillanatfelvételek

Térítés a diszkóban

Interjú Leonardo Boff-fal

Ratzinger bíboros a lelkiismeretről

Moha-mese

„Áruló” atomtudósok

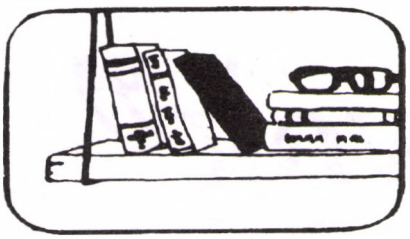

Bulányi György

A nemzethez tartozásról

1. Bűnös vagy bűnbak a nacionalizmus?

Prügelknabe. Mi ez? A szótár szerint: bűnbak. Szó szerint: egy fiúgyermek, akit elfenekelnek. Mért fenekelik el? Arany Jánossal válaszolok:

„Ha békülnek, határt hánynak,
Egy suhancra jó sort vágnak..."
(A csillaghulláskor X.).

Mért vágnak? „Szokás a népnél határdomb hányáskor egy-két pásztorfiút megvesszőzni, hogy vén korában annál inkább visszaemlékezzék a helyiségre" — írja ugyanő *A Jóka ördöge* egy lábjegyzetében (Ö.M. Bp. 1952. III.k. 213.). Mindez azon a címen jut eszembe, hogy amióta összeomlott a Szovjetunió, nem kevesen hívják fel figyelmünket, hogy mekkora veszedelmet jelent — elsősorban Európában, bár nemcsak ott — a *nacionalizmus*. Akik így nyilatkoznak, arra gondolnak, hogy alighanem a szóban forgó nacionalizmus lehet a legfőbb bűnös abban, ha a jelenben vagy a közeljövőben fegyverek dörögnek, hullahegyek emelkednek, s romhalmazzá lesznek az annyi munkával, költséggel megépített emberi településhelyek.

Jól gondolkodnak az így nyilatkozók? Mért kételkedem? Hát csak azért, mert azzal az állítással is sűrűn találkozunk, hogy ez a nacionalizmus valami nagyon friss keletű eszme volna: vagy kétszáz éve született meg Európánkban a nemzetállamok kialakulása idején. Ha viszont belelapozok a Történelem könyvébe, azt találom, hogy hajították a kőbaltát, repítették a nyilat korábban is, és a puskapor feltalálása előtt nem volt kevesebb az erőszak szerepe az emberi társadalom különböző csoportjai között támadó konfliktusok megoldani akarásában, mint a puskapor feltalálása után. A különbség a múlt és a jelen között inkább abból adódik, hogy a technikai fejlődés következtében a jelenben nagyobb hatékonysággal tudunk gyilkolni és rombolni, mint a múltban. Aztán meg abból is, hogy az általunk még megközelíthető régmúltban úgy százmilliónyi emberiség volt e „műveletek" bázisa, míg korunkban ennek ötvenszerese. Végeredményben: *az emberiség gyilkolt emberi életet és rombolt emberi munkát a nacionalizmus múlt századi megszületése előtt is, után is.*

2. Miért gyilkolunk?

Mért gyilkolunk, mért rombolunk — a nacionalizmus kora előtt s a nacionalizmus korában egyaránt? Hogyan is történt ezerszáz esztendővel ezelőtt a „honfoglalás"? A besenyők el akarták foglalni Etel-közi „hazánkat". Népünk vezetői úgy látták, hogy nem tudjuk megvédeni Etel-közi szállásterületünket, s menekültünk. Föl a „Kárpátok szent bércére", majd lezúdultunk a Kárpát-medencébe, s elfoglaltuk azt. S az itt lakók? Azok nem menekültek el? Mért nem? Az avarokkal (székelyekkel?) könnyen szót értettünk. Annál is inkább, mert — ma ez látszik valószínűnek — ők is magyarul beszéltek. A szlávok (elsősorban szlovének?) pedig nem voltak lovasnomád nép, s gyalog nem lehetett elmenekülniök előlünk. Talán mindegy is volt nekik, hogy a görög meg a német császár valamelyik hűbéresének adóznak tovább, vagy pedig az új uraknak — honfoglaló őseinknek. A bekezdés elején feltett kérdésre mondhatunk válaszként egy nagy nyilvánvalóságot: a besenyők megkívánták Etel-közi szállásterületeinket, mi pedig megkívántuk a Kárpát-medence szállásleheto-ségeit. Ők is, mi is érvényesítettük eme kívánságunkat fegyvereink erejében. *Élni akartunk, s inkább jobban, mint rosszabbul.*

Menjünk tovább. Pár év alatt megtelepedtünk, azaz befejeztük a „honfoglalást", kialakultak az új tulajdonviszonyok: kinek mennyi terület s mennyi (munkájával) adózó nép jut. Beértük az új hazával? Óh, nem. Most következik a kalandozások kora. Maga szakállára, távoli országok fejedelmeinek megbízásából egy-egy törzsünk jó zsákmány reményében lóra pattant, s gyors nyilaik s a kor színvonalán álló hadi technikájuk következtében valamelyest meggazdagodva tértek vissza harcosaink, hogy áteleljenek, erőt gyűjtsenek a következő lukratív, jó zsákmányt ígérő vállalkozásra. Mért is tették? *Növelni akarták életszínvonalukat.*

Ismét menjünk tovább. Nyugati szomszédunk, a német császárság időközben új erőre kap, s így Géza fejedelmünk az augsburgi vereség hatására belátja, hogy csatlakoznunk kell „a nyugati kultúrához" — „Európához", ahogy ma mondanánk —, s fiát s örökösét, Vajkot már keresztény papokkal nevelteti. E csatlakozási szándékunknak megint csak háborús következményei támadnak. Két rendbeliek is. Belső és külső háborúk következnek belőle. Belsők: a pápától kapott koronával megkoronázott első magyar királynak három nagy hadjáratban le kell győznie Koppányt, Ajtonyt és Gyulát, akik sérelmesnek találják magukra, törzsükre nézve ezt a „csatlakozást": nem óhajtották feladni fehér lovat Hadúrnak áldozó „ősi hitüket" sem, a kalandozások mégiscsak lukratív vállalkozásait sem. Másfelől a megerősödő német császárság úgy gondolta, hogy itt az idő érvényesíteni egykori, honfoglalásunk előtt gyakorolt hűbéri jogait, konkrétabban: adóztatási kiváltságát immár a Magyar Királyság rovására is. Ebből megintcsak háború támadt. Az „Európához", avagy a keresztény népek nagy családjához csatlakozás bizony alig csökkentette háborúink számát. Az Árpád-házi királyok „külpolitikája" a német császári aspirációktól függetlenül is gondoskodott bőven külső háborúkról, a trónörökösödési konfliktusok pedig biztosították a belső harci villongásokat.

3. Szükségképpen tartozunk nemzethez?

Talán további történelmi példák nélkül is nyilvánvaló, hogy a háború bizonyul a megnézett történelmi szakaszban akár a munkával *szerzés*, akár a rablással *vevés* természetes feltételének. Van viszont valami, ami nem egészen nyilvánvaló. Mi ez? Hát csupán az, hogy mért nem írható az áttekintett mondjuk másfélszázad mindezen háborúskodása a nacionalizmus számlájára — a nemzetállamok megszületése előtt csaknem ezer esztendővel? Nem magyarok csinálták-e az egészet — a besenyők előli menküléstől kezdve? S nem is feltétlenül államhatalmi kényszerből csináltuk, amit csináltunk. Lovasnomád nép voltunk, melyben a fegyverforgatás volt *a* férfi foglalkozás, s minden „termelői" jellegű munka inkább csak az asszonyok és szolganépek dolga volt. Az egész akkori létfenntartási koncepció (way of life) mögött hordozóként — már akkor is, úgy tetszik — egy közös anyanyelvet beszélő társadalom állt. Akkor is, ha a főemberek időnként összeverekedtek egymással! De hát kanálcsörrenés nélkül a családok sem úszák meg. Nagyon nehéz elvonatkozni attól a tapasztalattól, hogy *a sikeres hadi vállalkozások mögött rendre egy egymás szavát értő nép áll, ha nemzetnek, nációnak nevezzük a szóban forgó társadalmi formációt, ha nem.* Azonos nyelvvel, azonos kultúrával — s ezen belül közös történelmi tudattal, még írásbeliség nélkül is —, azonos vallással. Tehát azokkal a tényezőkkel, amelyek a 19. századra datált nacionalizmusnak bizony lényeges elemei.

Az emberi természetben benne vannak a társadalmasodás alapjai. A létfenntartás alighanem a kezdet kezdetétől megkívánta, hogy az emberi társadalom ne családok amorf halmazából álljon, hanem azoknál összetettebb szociológiai alakulatokat mutasson. Ebből pedig az következik, hogy az egymással vérségi kötelékekkel egybefűzött „nemzetségek" adták a hordozó bázist akár az állatvilággal szemben folytatott, akár később vagy egyidejűleg az egyes nemzetségek között — s éppen létfenntartási okoból — létrejött konfliktusokat megoldani kívánó harcokhoz, háborúkhoz. Mindezek alapján két okból is „Prügelknabe"-nak tetszik számomra napjainkban a „nacionalizmus". Az egyik okot már láttuk: a 19. század előtt nem kevésbé határozta meg az emberiség történelmét a háború, mint a konfliktusok megoldásának eszköze. S a másik? Ha már használja az emberiség ezt az eszközt, ugyan milyen társadalmi bázisnak kellene hordoznia ezt? Nem ke-

reshet a maga védelmében, érdekeinek képviseletére társakat tőle sokezer kilométer távolságban élők, más nyelvűek, kultúrájúak s vallásúak között. A besenyők nem minden második Etel-közi magyart, meg egy közép-amerikai törzs minden második tagját támadták meg, hanem az ott élő — és ennek következtében közös kultúrájú — nép szállásterületét akarták megszerezni. Egy másik — ugyancsak közös kultúrával rendelkező — nép teszi ezt. Akkor is így van ez, ha egyiket sem volnánk hajlandó nációnak nevezni. Nem ragozom a dolgot tovább, s kimondom: az emberiség, *az emberi társadalom szükségképpen azonos nyelvű s kultúrájú szociológiai alakulatokat hoz létre.* Minek következtében ha egyszer beletartozik a háború életünk fenntartásának eszköztárába, akkor ennek a háborúnak legtermészetesebb hordozói ezek az említett azonosságokat hordozó alakulatok lesznek. Tehát az említett azonosságokat mutatók (nációk) fogják létükért folytatott harcaikban egymást természetes szövetségeseiknek tekinteni, mégpedig a hozzájuk viszonyítva különbözőségeket mutató, de önmagukon belül ismét azonos más alakulatokkal (nációkkal) szemben.

4. A nemzethez tartozásunk felelős a háborúkért?

Teljes értetlenséggel állok tehát a nacionalizmus gyalázásának színe előtt? Nincs tehát alapja annak az állításnak, hogy a romantika hatására felértékelődött nemzethez tartozási tudatunk felelős az elmúlt két század háborús pusztításai miatt? Nem állítom, hogy nem felelős érte. Mégis úgy gondolom, hogy amikor a nacionalizmust vágjuk, nem azt ütjük, amit ütnünk kellene. Ennek igazolására mindenekelőtt két mozzanatra szeretnék utalni, melyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül.

Az első: *a történelmileg kialakult értékrendben — sérelem esetén fegyverhez nyúl, aki méltó az ember nevére* — fegyverhez nyúlunk azzal szemben, akit bajaink okozójának, érvényesülésünk gátjának tekintünk. Bakócz Tamás esztergomi érsek felhatalmazást kap a pápától török elleni „keresztes had” gyűjtésére, s magyar jobbágyaink úgy gondolják, hogy nekik kevés bajuk van a törökkel, a mohamedán „pogánnyal”, annál több a bajuk magyar és keresztény, azaz nem pogány hiten levő pap és nem pap uraikkal. Más: Pázmány Péter — másik esztergomi érsek — taksálása szerint Bethlen Gábor erdélyi regnálásának s vallásháborúinak következtében jó kétszázezerrel fogyott a magyarság létszáma, mert a porta és tízezer janicsár kegyéből lett fejedelem nem török, hanem magyar vérbe mártotta kardját. Az indította erre, hogy a bécsi király nem biztosított vallásszabadságot a királyi Magyarország protestánsainak. Ezekkel a példákkal azt szeretném illusztrálni, hogy *az említett értékrenden belül a háború eszközét nemzettesten belül is felhasználjuk sérelmeink orvoslására.* Az említett két történelmi példában „szegény magyar tulajdon vérébe vert csapot” (Vörösmarty). A marxizmus pedig nem is akármikor, hanem a „nacionalizmus” megszületésének századában írja az emberiség zászlajára az osztályharcot, amelyben a frontvonalak rendre adott nemzettesteken belül húzódnak. *Magyar* csendőrök sortüze tüntető *magyar* munkásokat ér. Majd viszonzásul magyar egyetemi tanári ajakról hallom századunk közepén „kulákok felszámolása” kapcsán az említett értékrendbe belesimuló fogalmazást: „Ha egy mocsarat lecsapolnak, ki törődik a békákkal?”. Magyar a fogalmazó, s magyar a békának minősített kulák is. Hát ez lenne az egyik mozzanat: a legteljesebb nacionalista öntudat mellett is hajlandók vagyunk — Dózsa, Bethlen korában vagy a mi korunkban, mindegy — eltiporni a nemzettest azon tagjait, akiket érdekeink akadályozóinak tekintünk.

Lássuk a másodikat. Az közelmúltban Gárdonyi-novellákat olvastam: Mezsgyekő-elszántás okán a Kevi és a Fodor család halálos nagy haragba keveredik egymással. A baj csak az, hogy Kevi Imre és Fodor Lidi meg halálos nagy szerelembe esnek, s mégsem lehetnek egy pár. Annak idején Imre sorozáskor kapott valami gyökeret egy cigányasszonytól, s úgy elgyöngült annak levétől, hogy alig tudott betámolyogni a sorozó urakhoz, s mint szívbajos „megszabadult örökre”. Most viszont halálos nagy elkeseredésében otthagyja faluját, hogy elmenjen katonának. „Egy hét múlva visszakerült az Imre. Nem vették be, meg sem vizsgálták. Azt mondták neki, hogy ha katona akar lenni, hát vizsgáltassa meg előbb az elméjét” (A mesgyekő). A lovas-nomád népeknél minden „szabad” állapotú férfi — katona. A „keresztény Európában” csak a nemesek a hadra kötelezettek, meg zsoldosok katonáskodnak, akiknek munkaviszonyuk, megélhetési forrásuk a háborús öldöklés. *A 19. század második felében születik meg a hadkötelezettség eszméje: minden egészséges férfi hadra fogható.* Aki ez ellen tiltakozik, annak Ferenc Jóska, az apostoli király, kiutalványoz nyolc évi várbörtönt Aradon, melyből egész életre megnyomorodva kerül majd ki az az „istentelen s hazátlan bitang”, aki nem teljesíti ezt a keresztényi és hazafiúi kötelességét — a „keresztény Európában”. A nazarénusok Jézusért elvállalják az aradi várbörtönt is, a minősítést is. Ám a romantika szülte nacionalimus szellemében a fiait áldozó hazafi anya

„Az egyiket nem síratta,
A másikat odadta,
S ment a honvéd,
Ment előre”

(Tóth Kálmán, Előre).

Kossuth még verbuvált, s kétszázezres hadsereget tudott gyűjteni — nem tagadom. De kérdezem: ha volna lehetőségük az asszonyoknak, a feleségeknek és anyáknak otthon tartani férjüket, gyermeküket, mekkora hadseregeket tudnának kiállítani az államhatalmak? *Persze lehet a nacionalizmust felelőssé tenni az államhatalom sorozási jogáért is. De csak lehet.* Hogy a társadalom szükségképpeninek talált nemzethez-tartozása a felelős érte, azt el kellene tudnunk dönteni. El lehetne. Csak népszavazást kellene kiírni a nacionalizmus vírusával megfertőzött „keresztény Európánk” államaiban. S szavazhatna minden szavazásra jogsult férfi és nő, férj és feleség, apa és anya: kívánják-e, hogy az államhatalomnak joga legyen férjüket, gyermeküket besorozni katonának, avagy inkább a zsoldos sereget, vagy éppenséggel államuk semlegességét tekintik kívánatosnak. De addig is, amíg elrendelődik e népszavazás, a közvéleménykutató vállalatoknak meleg szeretettel ajánlanám, mérjék fel e tekintetben a társadalom tudati helyzetét. Nem biztos, hogy e nacionalistának minősített 20. századi európai magyarok vagy nem magyarok többségének hő vágya, hogy katona lehessen. Az azonban halálosan biztos, hogy a két világháború poklát, meg a megsemmisítő táboroknak a háború poklánál is pokolibb világát nem tudták volna megcsinálni „felelős államférfiaink” az „általános hadkötelezettség” eszméje és ténye nélkül.

5. Gyilkosok vagy hősök?

A nacionalizmust, ha az azonos nyelvű, kultúrájú emberek összetartozását, együvé tartozni akarását jelenti, az emberi természetből folyónak és szükségképpeninek gondolom. *Az államhatalomnak azt a jogát viszont, hogy állampolgárait tömeggyilkosokká képezze ki, nem gondolom szükségképpeninek s az emberi természetből folyónak.* Ugyanígy nem tekintem az emberi természetből folyónak és szükségképpeninek azt a „keresztény Európát” is meghatározó értékrendet, amely megengedhetőnek tekinti a fajgyilkosságot mint a konfliktusok rendezésének eszközét.

Úgy tetszik, hogy a fajgyilkosság tudatosítása s annak az emberi társadalomból kikapcsolása nélkül nincsen lehetőségünk sem a nacionalizmus, sem bármiféle egyéb meggondolás (izmus) alapján csoportokba szerveződés káros következményeinek felszámolására. A nacionalizmus csak egyik igazolója sok egyéb izmus melett a fajgyilkosság bevett gyakorlatának. A fenti kikapcsolás nélkül az ember mint biológiai species, faj bizony kiteszi magát nemcsak annak a lehetőségnek, hogy önmagát teljességgel kitörli a természet történelméből (a természetrajzból = natural history), hanem minden más fajt is, s indulhat újra előlről a Föld planétán az evolúció. Az általános iskola első szintjétől — s korábban odahaza meg az óvódában — kellene oktatni, hogy *amit az állatvilág ösztönből — Istentől beprogramozottan — tesz, annak megtevésére kapta az ember, mint a Föld legfejlettebb species-e, faja az értelmet.* A vallásoknak, melyek speciális hivatása Isten gondolatainak bennünk érvényre jutni segítése, pedig egyszerűen semmiféle rendeltetése, szerepe, helye nincse az emberi társadalom életében, ha nem ennek nyilvánvalóvá tevését tekinti alapvető feladatának. Ha az állatvilág különböző speciesei meg tudják oldani a maguk fajának életét az útban álló másik egyed megsemmisítése nélkül, akkor erre az embernek is képesnek kell lennie. Az állat is szerveződik bolyokba, falkákba, csoportokba, s az egyes bolyok, falkák és csoportok között (az egyedek között is) ott is akadnak ütközések, de az erősebb futni hagyja a gyengébbet, nem gyilkol. Azt hiszem,

nem lenne jelentéktelen, ha két különböző szót használnánk a fajon kívüli és a fajon belüli életkioltásra. *Az ember a csirkét, a disznót öli, de az embert* ***gyilkolja.*** Az olasz nyelvnek külön szava van a magánszemélytől fogadott–fizetett bérgyilkosra: bravo. A zsoldos seregek tagjai az államhatalomtól fogadott s az állampolgárok zsebéből fizetett bérgyilkosok. S a sorozott katona? Ha kényszerből lett katona, akkor „inkább gyilkolt, mert nem akarta, hogy őt gyilkolják meg” — a neve. Ha „önként és dalolva” lett katonává, akkor „valaminő izmus hatására lett gyilkossá” — a neve. De mindenképpen gyilkos, aki embert öl. Mindezeket nyelvünkben pótolja a „hős”. A fajgyilkosság őrületében élő emberiség a kitűntettek arcképcsarnokába rakja a maga akár kényszerből, akár valamely izmus hatására fajgyilkossá lett tagjait.

6. Fajgyilkosság és államhatalom

Ha a fent említett közvéleménykutatásra sor kerülne, a kérdőívbe bele kellene rakni egy ilyen kérdést is: *Akkor is jelentkeznél katonának, ha nem volna kötelező?* Azt hiszem, azok válaszolnának igennel, akik életben maradás esetén jelentős előnyöket remélhetnének a maguk számára. S azok válaszolnának nemmel, akik számára a katonáskodás csak hátrányos következményekkel járhat (halál, megnyomorodás). Azt lenne jó világosan látnunk, hogy a háborúk nyomán remélt határmódosítások a győztesek mekkora rétegének biztosítanak előnyöket. Ez a réteg különböző történelmi helyzetekben és körülmények között nagyon különböző lehet, ezért példaképpen egy konkrét szituációt kellene vizsgálat tárgyává tenni. A trianoni békeszerződés pl. Romániához csatolta — az 1910. évi népszámlálás adatai szerint — Magyarország 5,3 millió lakosát, amelyből 2,8 millió volt román és 2,5 millió egyéb nemzetiségű. Jobb sora lett az összes románnak és rosszabb lett a helyzete az összes nem-románnak? Lehet, hogy erre a kérdésre a helyzet alapos ismerői azt válaszolnák, hogy igen. Igen, mert bár az új hatalom nem tudott minden románnak főispánságot vagy legalább vasúti bakterságot biztosítani, de anyanyelvi oktatásban részesülhetett minden román az óvódától az egyetemig, s legalább azon a címen, hogy román nemzetiségű, egyetlen románnak sem kellett félnie. A nem-románok közül pedig valakik kipottyantak a főispánságból és bakterságból, s általános iskolai vagy középiskolai szinten is nehezen, de egyetemi szinten már aligha tanulhattak anyanyelvükön, s nemegyszer kellett féliniök pusztán azon az alapon, hogy nem-románok. Ebből az következnék, hogy az adott területen minden románnak elemi érdeke, hogy fegyvert ragadjon a határok visszarendezése kísérletének esetén, s hogy minden román impérium alá került nem-románnak elemi érdeke, hogy ne ragadjon fegyvert, bár fegyvert fog ragadni, mert életével játszik, ha nem teszi. Ugyanakkor elgondolható, hogy Havasalföld és Moldva román vagy a mai Magyarország magyar népének jelentős része katonának jelentkezéssel nem kockáztatná életét, mert alighanem nagyon szűk a most említett területeken az a réteg, amelynek a főispánságból, bakterségből kieséssel, ill. abba bekerüléssel stb. kellene számolnia.

Úgy tetszik, minél kevesebb személyi hátránnyal, ill. előnnyel jár a határmódosítás, annál kevesebb lehet azoknak a száma, akik önként jelentkeznének fajgyilkosságra. Min fordul, hogy mekkorák az előnyök, ill. hátrányok? Kétségtelen, hogy az egyes államhatalmakon fordul, s azok szűk hatalomgyakorló rétege a leginkább érdekelt a mondott előnyökben és hátrányokban. Ugyanakkor ezen államhatalmak fogalmához hozzátartozik a fajgyilkosság üzemeltetése és a fajgyilkosok megmagasztosítása. Minő alapon állítom ez utóbbit? Csak azon az alapon, hogy bárki egyén vagy bármely az államhatalomnál kisebb társaság, ha gyilkol, bíróságon kell felelnie tettéért, míg *az államhatalom büntetlenül teheti ugyanezt, sőt bíróság elé is állíthatja azt, aki az általa elrendelt gyilkosságokban nem hajlanadó közreműködni.*

Svájc ugyanúgy több nyelvű ország, miként az a terület, amelyet a trianoni békeszerződés a Magyar Királyságból Romániának juttatott (egyszerűség okából: „Erdély”). Svájc területe fele akkora se, mint Erdélyé, de a két terület lakosainak száma nagyjából megegyező. Mindkét területen különböző anyanyelvű népek laknak. Mindkét országban van többség és kisebbség. Erdélyben: 53 % román, 32 % magyar, 11 % német, 4 % egyéb nemzetiségű él (1910. évi népszámlálási adatok). Svájcban: 69 % német, 19 % francia, 10 % olasz, 2 % egyéb. Svájc nem ismeri a fentiekben vázolt gondokat. Mért? Csak azért, mert *20 önkormányzati egységből áll, s ezek maguk döntik el, hogy milyen anyanyelvű legyen a főispán meg a bakter, milyen nyelven–nyelveken folyék az iskolákban az oktatás,* és ha valaki esetleg úgy gondolná, hogy félnie kell pusztán az anyanyelve miatt, arrébb megy három faluval egy másik kantonba, ahol már nem kell félnie. De aligha akad ilyen költözködés — az említett okú félelem alapján. Ezzel szemben azonnal jelentkezhetnének az Erdélyben tapasztalható bajok, ha a 69 %-os többség csatlakozni akarna pl. Németországhoz, felszámolná a kantonok önkormányzatát, német főispánokat és bakterokat rakna a francia és olasz nyelvű kantonokba, s iskolapolitikájával germanizálni akarná a 31 %-os „kisebbséget”.

Az emberiség alapbetegsége: a fajgyilkosság. Ezzel csaknem azonos nagyságrendű betegsége, hogy az államhatalom joga eldönteni, hogy mely emberi alanyok tartozzanak hatalma alá. Abszurd helyzet ez. Akkor nem volna abszurd, ha Isten államhatalmat teremtett volna, s az államhatalom hívta volna aztán életbe az embert. Ellenkező a helyzet. Isten embereket teremtett, s ezért az emberek tiszte eldönteni, minő s mekkora államokat akarnak csinálni maguknak. *Isteni jogon tiszte az embernek dönteni a maga sorsáról. Az emberi személy joga a társulás és e társulások önnön magukat kormányzása. A talpára kell állítani, ami jelenleg a feje tetején áll.*

Nem az a baj, hogy a némethez közelebb áll a német, mint a magyar, s a magyarhoz közelebb áll a magyar, mint a román. A baj az, ha a német valami olyasmit akarna készíteni a magyarnak, amit magának nem kívánna. Ha a magyar valami olyasmit akarna tenni a románnal, aminek nem örülne, ha vele tennék. A fajgyilkosság kiküszöbölése a szeretet aranyszabályának csak egyik megnyilvánulása. De nemcsak a fajgyilkosságot kell kiiktatni életünkből, hanem azt is, ami ennél kisebb szeretetlenség: főispánság–bakterség stb. Alulról kell építkezni, az emberi személyek bázisán. *Nem lesz sem Egyesült Európa, még kevésbé Egyesült Emberiség, ha erőszakkal létrehozott és erőszakkal fenntartott egységekből akarjuk létrehozni az integrációt.*

SEMMI BAJ NINCS A NACIONALIZMUSSAL, AMÍG AZ NEMZETHEZ TARTOZÁST JELENT. A BAJ CSAK ABBÓL ADÓDIK, HA EGYBEKAPCSOLÓDIK A FAJGYILKOSSÁGGAL S A FAJGYILKOSSÁG ELVI ALAPJÁN ÁLLÓ, MERT KÉNYSZERREL MEGTEREMTETT ÁLLAMHATALMAKKAL.

Gromon András

Szakrális – profán

(Tájékozódás egy teológiai vitában)

Szakrális és profán. Ha nem is ebben a formában, de a vallásos ember szókincsében ősidők óta szereplő két szó. Egyelőre fordítsuk így: „szent" és „(e)világi". — Olvastam néhány tanulmányt ebben a témakörben; megragadott a problematika, de sokáig bizonytalankodtam, érdemes-e közreadni a gondolatokat. Egy tanév eleji hittanóra után döntöttem. Kérdeztem a gyerekeket, miről tanultak tavaly, miről szeretnének hallani az idén, és biztattam őket, hogy bátran kérdezzenek, mindenről lehet beszélni, iskoláról, pályaválasztásról, családról stb. Mire az egyik hatodikos megszólal: „Hát nemcsak szent dolgokról lehet kérdezni?" — Remélem, az Olvasó mindjárt érzi a téma jelentőségét! S lehet ugyan, hogy ezen a területen nincsenek gyakorlati problémái, az elméleti tisztázás talán mégsem árt.

Fogalomtisztázás

A „szakrális" szó a latin *sacer*-ből ered. Sajnos, akárcsak a magyar „szent" szót, ezt sem csupán személyekre használjuk, hanem tárgyakra is, mint a héberben a kados-t. Ellenben a bizánci görög és a latin tud különböztetni: a *hagios* és a *sanctus* melléknevek személyek, a *hieros* és *sacer* melléknevek tárgyak, berendezések, intézmények részére tartják fenn. Mindkettő szemben (ha nem feltétlenül ellentétben) áll a nem-szenttel vagy profánummal (innen a magyarba is átvett „profán" melléknév). A *profanum* a „fanum előtt", a fanum-on kívül fekvő területet jelenti. A *fanum* pedig eredetileg a főpap (pontifex) jelenléte, tartózkodása által megszentelt, felavatott hely. A profanum-nak kezdetben nincs negatív csengése, de már a Kr.e. 3. században Plautusnál igen, jelentése: nem-szent (közönséges, tisztátalan).

Mármost egészen általános értelemben szakrálisnak, szentnek nevezzük azokat a személyeket, intézményeket és dolgokat, tárgyakat, melyek kapcsolatban állnak Istennel, a tulajdonképpeni Szenttel, akár úgy, hogy Isten különleges módon nyilatkozik meg bennük, akár úgy, hogy az emberek Isten tiszteletére használják fel őket.

A vallástörténet és a vallásfilozófia különbséget tesz mágikus (erre még visszatérünk), tabu- és vallásos szakralitás között. De mindháromban közösként igazolja, hogy a primitív ember számára minden, amit Isten alkotott, szent, mert Istent nyilatkoztatja ki; de minél autonómabbnak érzi magát az ember, annál inkább korlátozza a szakrálisat bizonyos helyekre és időkre. (Érdekes adalék a művészettörténetből: Egységes világnézetű korokban nincs különbség szakrális és profán művészet között. A görögök temploma eleinte nem más, mint amit a neve — ház = domos vagy laos — mond: egy ház, amely bár szent — hieros — ház, de stílusában nem különbözik bármelyik nemes ember házától. A római bírósági bazilika és az ókeresztény bazilika, a gótikus városháza és dóm, a barokk díszterem és templom sem különbözik egymástól a stíluselemek tekintetében, ha a funkcionális követelmények strukturális változásokat — pl. kereszthajó, kettős karzat — hoznak is.)

Az Újszövetség szemléletmódja

1. A kultusz fogalmainak eszkatologizálása, pneumatizálása és krisztologizálása

Az újszövetség egy csomó egyedi fogalmat ismer a vallásos aktusok kifejezésére (áldani, dicsőíteni, kérni stb.), de az általános kultikus fogalmakat nem úgy alkalmazza, mint az a késői egyházatyák korától a mai napig történik az Egyházban. A jámborsággal, istentisztelettel, kultusszal kapcsolatos kb. 10 általános fogalmat *kultikus értelemben* csak a zsidó és pogány istentiszteletre és részben Krisztus üdvözítő tettére használja, ezzel szemben a keresztényekkel kapcsolatban — egy kivétellel — csak az életük egészére vonatkozóan. Ez érvényes az áldozat és áldozatot bemutatni kifejezésekre is.

A papi hivatalmegjelölést (hiereus, ill. hierateuo) az Ószövetség hivatalviselőire, az Újszövetségben Krisztusra és minden hívőre vonatkozóan használja (ez utóbbiakra szellemi papságuk — „általános papság" — értelmében), de sohasem püspökre (episkopos), presbiterre, tanítóra, apostolra. Ezek a hivatalmegjelölések mind a profán területről származnak.

A (szakrálisnak megfelelő) *hieros* szó egyszer fordul elő (2 Tessz 3,15: az Újszövetség szent irata), a *hieron* többször a zsidó templomra és egyszer Diána templomára vonatkozóan. A másik kifejezést a templomra, pontosabban a szentélyre, a *naos*-t a pogány és zsidó templomra is használja, keresztény értelemben azonban csak Krisztusra, a mennyei templomra és a hívőkre vonatkozóan (együttesen vagy külön-külön).

Ezekből a tényekből két dolog következik: a) Az újszövetségi Szentírás szerzőinek élénken élt a tudatában, hogy a keresztény istentisztelet olyan *radikálisan különbözik* a zsidótól és a pogánytól, hogy az idevágó fogalmak használhatatlanok számára. Ez érvényes a (pogány) szakrális–profán fogalompárra is. A (hagyományos) kultikus fogalmakat az Újszövetség eszkatologizálja, pneumatizálja és krisztologizálja (H. Schürmann). — b) A keresztény istentisztelet és a keresztény élet olyan szoros egységet alkotnak, hogy a szakrális kifejezéseket az Újszövetség nem használja a szűkebb értelemben vett istentiszteletre, hanem *csak a keresztény élet egészére!*

2. A szakrális határok felszámolása

Jóllehet a szakrális (szent) — profán (az Írás szóhasználatában közönséges, tisztátalan, *koinos*) szópár az Ószövetség gondolkodásában és intézményeiben egészen Jézus idejéig döntő szerepet játszik, *Jézus gondolkodásmódja* elüt tőle, egészen más. A zsidó szakrális előírások ellen így szól: „Semmi sem szennyezi be az embert (azaz semmi sem teszi az istentiszteletre alkalmatlanná, profánná), ami kívülről jut belé; hanem ami az emberből belülről ered, az teszi tisztátalanná az embert..." (Mk 7,15 par). A kultikus tisztasági törvényekkel szembeni polémiájában (Gal 4,9–11; Kol 2,16–18; Róm 4,5–11) *Pál* éppúgy levonja ebből a következtetést, mint *Péter*, miután a cezáreai látomásban egy hang így szólt hozzá: „Amit Isten tisztává tett, te ne tedd tisztátalanná" (Csel 10,15). „Minden a tiétek, ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené" (1 Kor 3,22).

Eltűnnek a szakrális térhatárok: „Eljön az óra, amikor sem ezen a hegyen (Szamária), sem Jeruzsálemben nem imádjátok az Atyát... Eljön az óra, amikor az igazi imádók a Lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres. Lélek az Isten, s akik imádják, Lélekben és igazságban kell imádniok" (Jn 4,21.23). Jézus szavának megfelel István beszéde: „A Magasságbeli nem lakik emberkéz által emelt épületben...Miféle házat építenétek nekem? Ugyan hol lenne az én nyugvóhelyem? Hát nem az én kezem alkotott mindent (Csel 7,47–50)?"

Eltűnnek a szakrális időhatárok: „A szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért" (Mk 2,27). A szeretet törvénye a szombat törvénye fölött áll (Mk 2,23–28; 3,4; Lk 13,15–16). Bizonyos „napok, hónapok, ünnepi idők és esztendők" (Gal 4,10; Róm 14,5) helyébe az alkalmas idő (2 Kor 6,2), a „ma", az

Mindenható

Veled kezdődik a nap.
Tőled ered minden:
Erőm, tehetségem, s a feladat,
hogy álmaidat
valóvá váltsam.
Fáradt estén
álomba ringató reményem,
hogy belőled valók könnyeim is,
meg erőtlenségem.

„óra", Krisztus „napja" (Zsid 3,3–4,4), a szombatév (Lk 4,19) lép. „Senki se ítéljen meg tehát titeket étel-ital dolgában, s ünnepre, újholdra vagy szombatra vonatkozó dolgokban, hiszen mindez csak árnyéka az eljövendőnek. A valóság Krisztusban jelent meg" (Kol 2, 16–17).

Jézus és az Újszövetség tehát a kultikus törvények béklyójának feloldásáért, exkluzív szent helyek, idők, szavak megszüntetéséért küzd. *A szakrális–profán fogalompárt az Újszövetségben a krisztusközelség–krisztustávolság váltja fel!*

Egyháztörténetünk terhe

Az Egyház meglehetősen *hamar visszafordult* ahhoz a pogány és zsidó kultikus terminológiához, melyet az Újszövetség a keresztény valóságot illetően határozottan került. Ez csak akkor nem jelentett volna visszaesést az új szövetség szabadságából a kultikus törvényeskedésbe, ha az átvett fogalmakat szigorúan analogikus értelemben használták volna. Ez azonban ritkán történt meg. Yves Congar írja: „Sajnos újból *mértéken felül folyt a szakralizálás,* tabuk felállítása, ritualizálás, ismét a szakrális és profán szétválasztását prédikálták." Karl Ledergerber Kunst und Religion in der Verwandlung c. művében (Köln, 1961 — ezzel indult a szakrális–profán körüli általános teológiai vita) azt panaszolja, hogy *a kereszténység Konstantin után visszaesett az archaikus–mitikus szakralitásba.* Congar rámutat arra, hogy a korai időkben a „templomszentelést" az illető házban tartott első eucharisztikus lakoma (ténye) jelentette, s ez hogyan fejlődött a középkor hosszú és bonyolult szentelési liturgiájává; rámutat az ordinációk körüli megkenésekre, a normális kenyér kovásztalannal történő fölváltása (9. század). Az effajta példákat könnyen meg lehet sokszorozni, s mögöttük *ez a törvény figyelhető meg:* Minél inkább az isteni (numinosum) félelmetes elemét (tremendum) hangsúlyozzák a századok során az elbűvölő, vonzó elem (fascinosum) rovására, annál inkább emelkedik a szakralizálás és ritualizálás szintje!

Újra létrejön a tárgyak szakralitása, jóllehet az Újszövetség szerint csak az emberi használat által szentelődnek meg a dolgok. A hagios (szent) szót Sevillai Izidor és fantasztikus etimológiája nyomán *a-gé*-ként (=a földön kívüliként) magyarázzák. *A platonikus és újplatonikus szellem befolyásának hatására* olyan lelkiség alakult ki és terjedt el, amely elfordult az érzékitől és megvetette a világot. Mindez hozzájárult annak a sajnálatos helyzetnek a létrejöttéhez, melyet a szakrális–profán ellentéttel jellemezhetünk.

Teológiai reflexió

Az Isten által teremtett egyetlen valóságnak ez a szakrálisra és profánra történt szétválasztása, ill. a szétválasztás káros következményei vezettek — meglátásom szerint — ahhoz a mai napig sem lezárt teológiai vitához, amely elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt szeretné megtisztítani a kereszténységet a rárakódott idegen, pogány és zsidó elemektől. A (szakrálisra és profánra) szétválasztás megszüntetéséért harcoló vagy radikális deszakralizásért küzdő teológusok érveit három csoportba lehet sorolni: 1. Krisztusban minden megszentelődött (=szakrális), 2. Krisztus a világot végérvényesen profanizálta, 3. Krisztus megszüntette a különbséget szakrális és profán között (mint láttuk, lényegileg ez az Újszövetség felfogása).

Miért olyan éles a vita? A szakrális–profán szétválasztás fenntartása mellett harcolók attól félnek, hogy a szétválasztás megszűnésével nemcsak a profánum szűnik meg, hanem elveszíti jelentőségét és létjogosultságát a szakralitás is, konkrétabban: elvész a szakramentalitás, (legáltalánosabb értelemben véve) a *szentségek* lehetősége. A deszakralizálás hívei pedig úgy vélik, végre ki kell emelni a kereszténységet a *mágia* mocsarából. — Ha a két fogalmat tisztázzuk, akkor — nézetem szerint — nemcsak a problémа gyökerét ragadtuk meg, hanem a megoldás útjára is rátaláltunk.

Szentségeken (egészen általánosan) olyan, cselekvésben és szavakban megvalósított „szimbólumokat"értünk, amelyek nemcsak jelentenek valamit, hanem amelyek megvalósításában éppen az válik objektív valósággá, amit jelentenek (pl. megtisztulás, a bűn eltörlése, egyesülés Istennel stb.). *A mágia* pedig kísérlet arra, hogy bizonyos cselekvések révén emberfeletti erőkkel rendelkezhessünk, Istent befolyásoljuk és emberi célkitűzések szolgálatába állítsuk.

A vita neuralgikus pontját tehát ezzel a kérdéssel tárhatjuk fel: A szakrális dolgokban (elsősorban a szentségekben) csak valami „látványossággal" van dolgunk vagy realitással? Csupán emberi cselekvéssel, melyben tulajdonképpen semmi nem történik, vagy az isteni (Isten) reális jelenlétével?

Szerintem ilyen formában a kérdés eldönthetetlen, mert mindkét tábor a szakrális *mechanikus szemléletével* dolgozik. Azaz (nagyon leegyszerűsítve!) mindkét felfogás a „szent" cselekvések, idők, helyek, tárgyak, személyek, intézmények „ex opere operato" hatékonyságát feltételezi, miközben az egyik síkra száll mellette, a másik tagadja.

De éppen innen nyílik a kivezető út! Mert lehetséges a szakralitás (és ezen belül a sacramentumok, a szentségek) *„ex opere operantis"* jellegű felfogása is! Ez ugyan nem annyira teocentrikus (de hisz Isten „mindig" és „mindenütt" működik), hanem inkább antropocentrikus szemlélet, de korántsem zárja ki Isten *reális* jelenlétét a különböző cselekményekben, intézményekben, személyekben stb. De ez a jelenlét *rajtunk,* a mi hozzáállásunkon, magatartásunkon fordul, és nem bizonyos jelek, szavak, eszközök stb. *formális* alkalmazásán. A döntő — s így kerülünk összhangba az Újszövetség szemléletével — a mi krisztusközelségünk vagy krisztustávolságunk! (Lényegében olyasféle problémával állunk szemben, mint a formális és valóságos /reális/ tekintély kérdésében!)

A teológiai vita tehát meggyőződésem szerint *eldönthető,* mégpedig így: önmagában semmi (és senki) sem szent, sem nem profán, hanem Istenhez való (pozitív vagy negatív) viszonya szerint válik „szentté" vagy „profánná" (Ilyen értelemben viszont bármely tárgy, személy, jelenség stb. lehet „szentség", azaz közvetítheti Istent.) — De inkább azt javasolnám, töröljük e két szót szótárunkból, és *térjünk át* a biblikusan megalapozott krisztusközelség — krisztustávolság, vagy istenközelség — istentávolság fogalompár használatára!

Forrás:

Eduard Syndicus: Entsakralisierung. Ein Literaturbericht; Theologie und Philosophie, Frankfurt/Main 1967.

Emil Lengelig: Sakral–Profan. Bericht über die gegenwrätige Diskussion; Liturgisches Jahrbuch, Münster 1958.

Josef Pieper: Entsakralisierung: Drei Diskussionsbeiträge, Zürich 1970.

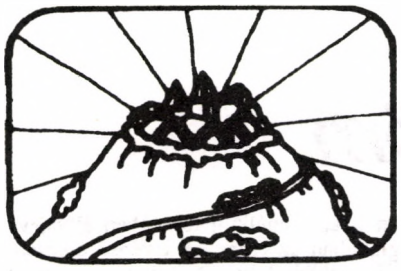

Vágó Mária

Lelki pillanatfelvételek

1. Két tiszta pillanat

Néha, egy-egy tiszta pillanatban befelé is látok. Kétféle ilyen élményt ismerek. Az egyik az, amikor elborzadok. Ilyenkor reménytelenül összefonódva, egyetlen gubancban hever bennem a jó és a rossz. Millió fekete pont egy szöveten. Közöttük néhány fényes kis gömböcske: számtalan gyengeség, rosszra való hajlam között egy-két jó tulajdonság, tiszta vágy.

Hogyan tudnám ezeket szétválasztani, a rosszat eltüntetni, a jót felerősíteni? Mennyi idő, menyi erő, mennyi türelem kellene ehhez?

A kép elhomályosul, a reménytelenség rossz érzése rám borul. Nincs más menedék, csak az ima:

„Szabadíts meg, Uram, hitványságaimtól!”

Aztán nehéz idők szakadnak rám. Válság, nyomorúság. Szabadulnék tőlük, leráznám őket, de mintha a bőrömhöz nőttek volna.

Egyetlen enyhet adó pillanatom sincs. Vigasztalást keresek. Szívesen panaszkodnék. Ez a gyötrelem azonban szinte megoszthatatlan. Nem értik, tulajdonképpen el sem hiszik. Mert amúgy nem látványos a dolog, nem is látszik rajtam.

„Ugyan már, ez is valami? Bezzeg amikor én... amikor nekem... amikor velem...stb.”

Egyszer csak enyhül, oldódik — lehullik rólam a nyomorúság, éppoly hirtelen, mint jött.

És akkor újra jön egy olyan tiszta pillanat, amikor befelé is látok. Ez a második fajta. Ilyenkor lám: a gubanc már szétesett. Mintha tűz perzselte volna fel. A fekete pontok is eltűntek. Az a néhány fényes gömböcske meg mintha fényesebb lenne.

Íme, így dolgozik Isten, ha ráhagyatkozunk. Az Ő keze nyomát látom ilyenkor, amikor ismét működik a belső látás kegyelme. Istenét, aki simogat, vigasztal, megerősít — s tűzzel tisztogat, ha kell.

Hála irgalmatlan irgalmáért.

2. Az áhítat pillanatai

Áhítat. Milyen szép ez a szó!

Áhítani valamit: nem követelni, nem kiharcolni, nem akarni! Ezek önzést, erőszakot sugalló igék. Áhítani szebb, mint kívánni vagy vágyakozni. Éteribb annál is, hogy óhajtani. Az áhítat lényünk legtisztább mélységéből tör fel az érzékelhetetlen magasba.

Arcokat őriz emlékezetem — áhítatuk pillanataiból. Felejthetetlenek. Talán azért, mert Isten visszfénye sugárzik róluk. Istené, aki maga is áhítozik utánunk; áhítja, hogy közeledhessen hozzánk, s mi is közeledjünk Hozzá.

Van még valami, ami jellegzetes az áhítatba merült arcokon: lényük senki máshoz nem hasonlítható egyedisége, egyéniségük lényege — amilyennek a Teremtő álmodta őket. Amikor az áhítat pillanatai elmúlnak, eleinte ez a tiszta egyéniségkép is elhomályosul, amíg ki nem dolgozza magából a lélek. Sokáig csak úgy villan elő, mint lehetőség.

Sok imádság, áldozatos élet, nagy és állandósult szeretet rajzolja, vetíti majd rá véglegesen ezt a belső arcot a külsőre: Eredményes küzdelmeink, jól megharcolt harcaink után.

3. Gyémántragyogású pillanataim

Évtizedekkel ezelőtt történt, gyermek- és kiskamaszkorom színhelyén, Rákospalotán. Utcai bolyongásaim során idős asszonyra leltem, nehéz terhet cipelt. Beértem, átvettem tőle táskáját. Hálásan megköszönte. Hazáig kísértem. Földszintes ház udvarába értünk, kis lakocska elé, egy nagy ház mögött. Beinvitált. Egyetlen helyiségből állt a kis lak, a legszükségesebb bútorokkal. Az ágy fölött Mária-kép. A szobában tisztaság és virágillat. Talán liliomé. A néni olyan fáradt volt, hogy azonnal lefeküdt. Az ágynemű patyolat-tiszta, a hálóing hófehér. Az anyóka halkszavú, végtelenül kedves, szíves beszédű. Elmondhatatlan békesség áradt szavaiból, egész lényéből — ez kisugárzott, szétáradt a szobában. Akarva-akaratlan a Mária-képre kellett pillantanom.

A néni Istenről beszélt: korábban is hallottam már vallásos idős asszonyokat Istenről beszélni. Az ő szövegük általában térítő jellegű volt, hogy járjak templomba, imádkozzam. Jámborság, ájtatosság, kegyesség — ilyen szavak jutottak, jutnak eszembe róluk, beszédükről, lényükről ma is — némi ellenérzéssel. Mert nem jártam templomba, nem kaptam vallásos nevelést — idegen és öregszagú volt nekem az ilyesfajta szöveg. Azt sem szerettem soha, ha valamire rá akartak beszélni — ígérjem meg, most mindjárt, hogy a legközelebbi vasárnap misére megyek. Meg könyvet kaptam: olvassam el, meglátom, nekik van igazuk, ez is arról szól. Ilyenkor feszengtem, udvariasan — alkalmasint némi bűntudattal — bólogattam, a könyvet elfogadtam, aztán otthon átlapozgatva, rövidesen visszaadtam. Néha még azt is füllentettem, hogy ezentúl elmegyek a templomba.

De ez a néni nem akart engem megtéríteni. Amikor azt kérdeztem tőle, van-e hozzátartozója, azt mondta, nincs senkije. És arra a kérdésre, hogy nem rossz-e egyedül, azt felelte: Ő soha sincs egyedül, mert Isten mindig vele van. Szó szerint semmi másra nem emlékszem. Csak a beszéde, a szeme, a hangja bizalomteli melegségére. Végtelen nyugalmára. Jó volt a közelében lenni. Sokáig ottmaradtam, beszívtam azt a különlegesen kellemes illatot. — Liliom volt? Nem is emlékszem virágra! Nem virágillat volt. Abban a felfokozott fogékonyságú lelkiállapotban voltam, ami egyes túlérzékeny és magányos gyerekemberek sajátja. Minden porcikámmal azt éreztem: Milyen jó itt lenni! És csak néztem-néztem ezt az idős, megfáradt arcot a párnán, a melegen csillogó szemeket. Nyugalom, béke, bizalom — boldogság gyémántragyogása hatotta át lényét, tárgyait, szűk és alacsony mennyezetű szobáját. Nem emlékszem, egész további életemben, anyámon kívül szólt-e hozzám, nézett-e rám még valaki így.

Évtizedek múltak el azóta. Lelkem, emlékezetem legmélyén egyetlen, semmihez sem hasonlítható pillanatba sűrítve maradt meg örökre ez az emlék. Visszsza-visszatér. Váratlanul. Önkéntelenül.

4. Az istenhiány pillanatai

Olvasom a léleképítő könyveket, elmélkedéseket. Eszményeikkel fellendítenek. Követelményeikkel ugyanakkor le is törnek. Majd újra felemelnek. Végül is ennyi marad meg teljes határozottsággal: ezt így k e l l csinálni, jónak kell lenni, tökéletesedni kell. E felismerés, az erről szóló írások jelentik az egyik fogódzót.

A közösségi lelkiélet a másikat. A csoportos együtt-elmélkedés, a közös imák, a beszélgetések. A lelki napok és többnapos lelkigyakorlatok hatása, szelleme aktivizál, mozgósít — és könnyűnek tűnik a nehéz is, legalábbis megvalósíthatónak! Ilyenkor jelen vagyok, tettre kész és boldog vagyok. Hazaérve azonban erős hiányérzetem támad. Nincsenek fogódzók, ezért aztán nyúlkálok összevissza — kapaszkodom olyan csoporttagok és vezetők után, akikről úgy látom, nekik valóban könnyen megy a lelkiélet, nekik e téren nincs semmi hiányérzetük, a legnehezebbet is megoldják: például egyformán tudják szeretni testvéreiket. Rokon- és ellenszenv nélkül, mégsem személytelenül. Olykor, ha kell, nagyon is személyre szólóan. Hogyan lehetséges ez? És miért nem vagyok képes én erre? Mi hiányzik hozzá? Felfedezem, hogy a páromat is hasonló baj gyötri. Árvák vagyunk a lelkigyakorlat után, istenszomjúság szomorkodik a szemünkben. Ketten is egyedül vagyunk a Feladathoz. Miért? Mi hiányzik nekünk? Hol keressük? Imbolygunk: ő ebbe kapaszkodik, én abba; vagy mindketten ugyanazokba. Régi életünk a múlté, az új még nincs... Sehol...?

Vágó György

Krisztusköntösöm

Egyszerűbb lenne arra kérni Téged, kedves Olvasó, olvasd el az Istenkabátom című vallomásomat, amelyben leírom, hogy jelent meg látómezőmben az Atya mindent betöltő képe. Az Atyáé, aki világot teremtett és igazgat. Akinek hatalmassága, ereje előtt meghajtom a fejem. Aki azonban hatalma fényévözönnyi távolában tőlem valószínűleg újabb világnyi műveken munkálkodik, mit sem törődve porszemnyi létemmel, molekulányi problémáimmal...

Bevezetésül rövid idézet az említett írás végéről, hogy lásd, honnan jutottam idáig.

„Vasárnaponként...térdet hajtok a szentségtartó előtt, letérdelek, amikor a többiek. Hiszek egy Istenben... kezdem el az imát a többiekkel, de megállok, mielőtt kimondanám: ...és az ő egyszülött Fiában... Mert hiszek Istenben, és énekelem én is... Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Úra, Istene — de mit tehetek róla, hogy a világban azt tanultam, hogy nincs irgalom, nincs határtalan jóság, nincs örök béke, nincs világ, melyben senki nem akar ártani többé senkinek. Gyönyörű Krisztus-legendánk életem egyik legszebb meséje, de számomra nem több annál."

Bizonytalanul és akadozva, megpróbálom elmesélni Neked, hogyan lett a mesehős énem részévé, fohászaim alanyává és tárgyává, testrészemmé, használati eszközömmé, mint a szemüveg vagy a ceruza.

Káromlásul vagy megnyugtatásul annyit, hogy mindig utáltam a megtérés-történeteket. A megtérést az ember olyan intim szférájának tartottam, ha egyáltalán elhittem, aminek kitálalása lelki nárcizmus. Most ennek ellenére egy ilyen mesét mesélek. Hogyan ölthettem fel Istenkabátom kissé érdes melege alá Krisztusköntösöm simogató selyembélését.

Előzmény: dzsungelérzés. Egyre nagyobb erőket lekötő készenlét éned, öntörvényeid megőrzéséért, a zavartalan tükörbenézésért. Egyedüllét. Többéves életfáradtság. Kvázi-barátok, szesz, szex, néhány napra feldobó revelációk. Versek, zenék illékony ingerülete.

Egy napon: patakpart. Betonnegyedettől két percnyire. Fülleszto, súlyos vasárnap reggel. Másnaposságtól túlérzékeny orrod jajongva érzi a harsány tavaszi növények illóolajainak szúrásait. A kutyáddal baktatsz a madarak reggeli énekében, harmatos fűben és nyakig a fájdalomban. Visszanézel. Mögötted lágy kanyart ível a patak repedezett betonmedre. Egy párálló pocsolyában békák recsegnek. Visszanézel. Mögötted egy átkínlódott éjszaka írással, ivással, olvasással. Mögötted közel ötven év, alig mérhető eredményekkel. Előtted... nos, nem tudod, mi van előtted.

Istenem! — mormogod bénultan — Istenem, mi lesz belőlem, kinek jó az, hogy lehetek, talán Neked? De hát mivégre?...

A földre ülök, a kőre kuporodom, keserű cigarettám a patakba dobom. Megsimogatom a kutyám fejét. Aggodalmasan közelít hozzám, érzi aurám keserű kérgeit. Mezei egér kecses pofája villan egy kis nyílásban. Vele a föld alá bújni lenne jó.

Föld alá. Halálba? És Isten? Mit szólna hozzá?

Az eget lágy, álmosságtól laza bárányfelhők szelídítik közönyössé. Isten a mindenség igazgatásával van elfoglalva. Te küzdj itt egyedül ötven éved keservével a patakpart fakó fűcsomói közt, melyeket rozsdássá betegítenek a szomszédos vegyi üzem bűzlő befolyónyílásai.

A halál? Józan, könyvelői számvetés. Kedvesed tán hiányolna egy ideig, de hát az idő, ugye... A nemlét mumusa nem riasztó, a lét annyira hajszálon függeni látszik. Miért? És miért is ne? Hol az az atomtöltetű szeretet, amiért bármi érdemes lenne? Hol van bármi, ami túlélné a holnapot?

A kutyát hazatérve házához kötöM, immár magányosan tovább. Újabb kanyarokat vesz a patakpart, kétoldalt ünnepi fűzruhába öltözik. Póznak tűnik lógó fejjel bandukolni a harsogó életörömben. Pókerarccal tehát az otthon langymelegébe, miközben önkéntelen, reflex-sóhajok luggatják a torkot: Istenem, Istenem, segíts rajtam, Istenem, Istenem, elmondhatatlanul egyedül vagyok, elesett vagyok, kisebb és gyengébb vagyok a fűzfa suhángnál. Lám, az derűsen gyökerezik a jóillatú földbe, és vidáman készül lombsátras jövőjére.

Pánikreflex: segítség kéne. Isten? Hatalom, de cirmos bárányfelhők mögötti, Himalája-hatalom... A patak partján, majd az otthoni betonsírban a lélek vákuumban didereg. Isten? Nem, legalább ember, odafigyelő, szóval szolgálni tudó. A pap-barát szabadságon, és rajta kívül nincsenek ismerős hőforrások. A Kedves érzékeny indái elfagynának a kétségbeesés hidegétől. Ájult álomba fordult vasárnapi felejtés délutánig.

Canossa-járás délutántól. Bezárt templomok, véletlenül szabadságon lévő plébánosok. Idegen, fásult tekintetek. A kereső lélek elé sorompóként zuhanó, keményített reverendák. A Belváros állandóan nagyüzemelő templomában sorbanállás az egyik gyóntatószék közért-pénztára előtt. Sorra kerülve vonalkódos számlázás.

A reménytelenség billent át az ima kuckós mélyedésébe. Hazafelé a buszon, amíg az arcnélküli tömegben állva, végigzuhan az emberen a végső elkeseredés, fejtől indulva, átsöpör a testen, végül észrevétlenül, mint földelésen távozik a talpon át, keresztülesik az autóbusz padlatán, lezuhan az úttestre, olajtócsaként hagyjuk magunk mögött. A helyén maradt űrben csirázik ki az ima törékeny cserjéje. A remény halvány virága serken parányi ágán.

— Uram! Tudom, hatalmas vagy — égitesten a lábad —, fényévek a fidibuszaid. Ha ilyen óriásként engem is létrehoztál, IRÁNTAM KÖZÖMBÖS NEM LEHETSZ! Uram! Ötven év tétovázása után talán épp most nyitod fel a szemem arra, most vered koszos kiskutya módján az orrom abba, hogy Te szeretsz engem? Uram, ezt nem merem elhinni, erre nem vagyok felkészülve, én Veled NEM MERÉK beszélni! Kérlek, küldj egy embert hozzám, aki szavaidat tolmácsolja, bár tudom, az én falábú hitemmel aligha tudnak felkent szolgáid mit kezdeni. Uram, Uram, Uram, Uram!

Hazáig hajtogattam a néma, szavak nélküli fohászt. Választ azonban nem kaptam.

*

Mélypontot követő, semmilyen-napok. Töltelék-napok. Megváltás nem jön, nem is várom, de a tőrdöféses reggel, savas patakmérges hangulatával egy ideig elkerül.

Már régen elfelejtettem az Isten-tolmácsa-ember kérését, amikor egy reggel rég látott, nem is szívbeli ismerős tör ránk: menjünk vele, egy közösségbe visz. Látszólag a tehetetlenség sodor vele.

A találkozó egy kis templomban zajlott, amelynek fekvése némileg emlékeztetett az Istenkabátomban említett jóbarát Tolsztoj-mesék hangulatát idéző, játékszer Isten-házára. Csak ezt nem családi házak mosolyogták körül, tízemeletes szalagmonstrumok szorongatták előle a levegőt.

Vegyesek voltak a társak. Nem is ért el hozzám sugárzásuk, védekező közönyöm és bizalmatlanságom torzító tükrében láttam csak vonásaikat.

Csak miután átkínlódtam velük a napot, és délután hazafelé zötyögtem a buszon, pattant valami tompa ütés, valahol nagyon mélyen: hiszen én ma olvasni, eszmélni tanító, szerető nagyapámmal találkoztam, ő volt az a halkszavú, angyali türelmű, civilruhás idős pap, aki a találkozást vezette, tétova mondatainkat mederbe terelte. (Hívjuk őt a továbbiakban az egyszerűség kedvéért B. bácsinak.)

*

Kemence-sors

Kis szoba falához
ormótlan bűbos kemence tapad.
Fehér fénye beolvad a szürkületbe,
téli estéken meleget ad.
Túl nagy ahhoz, hogy bárki átölelje,
túl forrón izzik, hogy akárki szeresse,
de széles padkája védelmet ad.

Újra tavaszi zöldben feszengő természet, mint azon a keserű patakparti napon. (Egy év hullott el ezek szerint közben, nyoma sem maradt.)

A következő helyszín: félkész, többszintes budai ház, egy kicsit a város felett. Sokgyermekes, zsibongó család jóízű fészke. A havi lelkinapok mellett a kisközösség negyedévenként tartott, háromnapos lelkigyakorlata. A nappali közepét óriási asztal tölti be, szendvicshalmokkal, csészékkel, feszülettel.

A lenti város zajai alig érnek fel idáig. Csak az asztal körül ülők éneke, önvallomása, imája hallatszik.

A lélek fényérzékeny rétegén lassan alakulnak ki a korábbi találkozásokon ráexponálódott portrék. Tamásé, akinek egyik arcát hatalmas májfolt ékteleníti, emiatt korábban önkéntelenül elcsapódott róla a ráeső tekintet. Itt fénylik fel másik profilja, amelyben gyermeki szelídségű szem sugároz olyan szeretetet, amelyben sütkérezhet az ember. Az asztal sarkán Géza bújik ragasztottnak tűnő szakálla mögé. Szeméről már lekerült a korábban pajzsként hordott sötét szemüveg. Barna szembogara számára talán a meztelenség érzetét kelti, hogy egykori Sátán-szekta tagsága után ma a szeretet csillámait tükrözi. A komolytalan, duci Lia gyöngyöző kuncogása vihorászó bakfist sejtet, csak mi tudjuk, hogy félig kész orvos, szabad idejében sérült testű és lelkű emberek istápolója — szeretetkazal.

Hasonló lelkületű emberek lélek-pihéi bélelik a közösségi fészket.

A fészek melegét természetesen B. bácsi sugározza. Bibliát olvas, homiliát mond, ám mindez úgy hangzik a szájából, mintha például tapétázni tanítaná az inasokat vagy egy mosógép használatára okítana. Csak ő Istent helyezi a kezünk ügyébe, nekem pedig az Írás kulcsát adja az ölembe. Axiómákat old fel játszi könnyedséggel, melyek eddig számomra rejtvénnyé tették az ószövetség, még inkább az evangéliumok szellemét. Tátott szájjal hallgatom az ember szabad akaratáról szóló szelíd mondatokat. Új fényben hozzák életembe Isten szándékát, mellyel rám bízza, hogy megfogom-e a legnagyobb fegyver: a szeretet markolatát.

A többórás előadások és beszélgetések után első este holtfáradtan dőlök a férfiak alagsori laticeltábla ágyára, és delirium-szerű álomba hullok. Sokat és nagyon aktívan álmodom, aminek részleteit reggelre elfelejtem. Csak arra emlékszem, hogy álmaimban halott anyámmal is találkoztam, aki mintha sírt volna mostani sorsa miatt, és nagyapámmal, aki most is szelíd és okos szavakat mondott, az arca pedig összemosódott B. bácsiéval.

Reggelre kelve makacs racionalitásom elhessentette az álmok epizódjait, de nem tudott kiűzni belőlem valami elég nehezen megfogalmazható testi-lelki alapérzést, amely a további napokban sem távozott belőlem. A gyomrom émelygett, de nem kellemetlenül, a fejem egyszerre volt tompa és szokatlanul éber. A másnap reggeli zsolozsma kissé monoton dallama ellenére a szívembe markolt. Krisztus szeretetéről hallva B. bácsi imája nyomán könny szökött a szemembe — és ez a könny valahogy máig benne rezeg, ha az ő nevét hallom.

Nem emlékszem már a felolvasott evangéliumra, csak arra, hogy akkor fogtam fel, akkor **fogadtam el** először az emberré vált Isten szeretetének gesztusát, fogadtam el a kereszt botrányának történeti igazságát.

Az együttlét további napjai egybefolynak. Ha részletezném érzéseimet, giccses epizódcsokor lenne belőle. A letisztulás azonban késett. A zárómisén még továbbadtam a körbeadott ostyát és kelyhet, az átlényegülés misztériuma csak enyhe gyomorremegést okozott, ennél tovább nem jutottam.

*

A hazatérés. A minden-búcsú-egy-kicsit-halál melankóliája. Nem múlik a már említett, sajátos testi-lelki közérzet. Zavar, nem tudom, mit tegyek vele, ellene.

Vasárnap délután érünk haza. A valószínűtlen lebegés érzését fokozza a trópusi kánikula, kikerget a lakásból, önkéntelenül irányítjuk a Kedvessel lépteinket a jóbarát paptestvér rég látott temploma felé. Órát sem nézve, véletlenül pontosan érkezünk az esti misére.

Nyár lévén, az estén napsütéses délután értendő. A számomra olyan kedves dohszagot árasztó templom színes üvegein átzizzennek a júniusi nap falevélszórta sugárvillanásai. Árpád-házi Szent Erzsébet rózsacsokrai felizzanak. Pap barátom ihletett beszédet mond — ne kérdezzétek, miről beszélt. Most először nézem úgy, mint az Istenember, az Emberfia szószólóját, közbenjáróját, tisztségviselőjét. Aki a mise idejére több a kedves cimboránál, akivel korábban már annyi okos és bársonyos beszélgetésben simogattuk egymást. Most először rendülök meg az úrfelmutatáskor. Tagjaim maguktól mozdulva löknek felé az áldozók sorában — egyszerre ott állok előtte, látom fénypontoktól irizáló szemét nagyra nyitni, amint kitárt számat elébe nyújtom, és ötven évesen, életemben először, akarással és szomjasan és boldogan és teljes odaadással magamhoz veszem Krisztus testét.

A gyakorló áldozóknak talán mindennapos aktus a Szent Test birtokba vétele. Megvallom, én letérdeltem a helyemen és sokáig sírtam, és nem tudtam, megérdemeltem-e az ajándék elfogadását. A sejtjeimben bizsergést éreztem, és úgy vélem, más embernek kell lennem ezután.

Az eltévedt bárányok

1. Közösségi találkozóra indulok. Utoljára ellenőrzöm, mindent viszek-e magammal.

Megérkezve látom, mindenki vidám, felszabadult. A hittanterem székeit kivisszük az udvarra. Körbe ülünk. Érdeklődöm, hogy ki hiányzik. Mintha kevesen lennénk.

Irén és Anna hiányoznak. A kérdésemre, ki tud róluk valamit, szemérmes csend kezdődik.

Norbi a többiekre néz, aztán félénken megszólal:

— Diszkóba mentek. Találkoztam velük az úton.

Bosszankodom, hogy ennyi idő után is inkább a diszkót választják, mint a csoporttalálkozót.

— Mit tehetnénk, hogy megmentsük őket a közösségből való kilépéstől és az elzüllésétől? — teszem fel a kérdést.

Újból nagy a hallgatás, majd Soma megszólal.

— Az elveszett bárányoknak utána kell menni.

Dzsimi magyarázva hozzáfűzi:

— Jézus is otthagyta a 99 igazat a legelőn, hogy megkeresse az egy eltévedtet.

— Remélem nem arra gondoltok, hogy a diszkóba menjek utánuk? — kérdezem.

Adri azonnal belelkesedik.

— Az lenne az igazi, ha a Tiszi a diszkóból hozná ide őket. Többet nem mernének elmenni.

— Nem is rossz ötlet — vágja rá Ági. — Haladni kell a korral. Legalább a Tiszi is látna belülről diszkót.

Elszabadul a képzelet. Egymás szavába vágva mindenki beszél. Ötletekben nincs hiány. Csendet intek. Jocó a maga komolyságával megszólal:

— Az az ötletem támadt, hogy valóban jó lenne, ha a Tiszi elmenne a diszkóba, de ne úgy, hogy felismerjék. Kezdjen udvarolni a lányoknak — persze csak látszatból —, és csak akkor fedje fel magát, ha az egyik lánnyal, vagy mindkettővel elmegy sétálni. Ha ott a diszkóban jönnek rá, hogy kicsoda ő, soha többet nem fognak találkozóra jönni, mert megalázva éreznék magukat.

A zsivaj a tetőfokra hág. Mindenki helyesli az ötletet. Nagyi már el is játssza, ölelgeti Fricit meg Pityut. Újból csendet kell parancsolni.

— Ez jó tanulság lenne mindenki számára — mondja Dóri.

— Csak a Tiszit kellene rábeszélni — toldja meg a szót Tímea.

Csilla megfontoltan hallgat, majd beszélni kezd.

— Tudnánk kellékeket szerezni, farmert, napszemüveget, parókát.

Jótanácsokat is tudnak adni.

Emília egyszerre felajánlja szakadt farmerját és kerek napszemüvegét. Beuci a mütyürkéit, meg mindent, ami a kezén, lábán, nyakán lóg. Kiderül, még a pöttyös kendőt is rákötheted a csuklómra.

— Csak a Fradikának kell utána szurkolni — jegyzi meg halkan.

Számomra képtelen az ötlet. Jézus nem így képzelte el az utánamenést az elveszett bárányoknak.

De a gondolat megfogott. Valóban tenni kellene valamit, mert a leányokat elviszi a diszkó meg a bál. A nehézfiúk és a könnyűlányok társasága nem az Isten Országába vezet.

Mindenki látja, hogy töprengek, kezd a társaság elcsendesedni. Jobb ötlet híján szóba kell állnom a gondolattal. Lázasan járnak a gondolataim.

— Megöregedtem én már a diszkóhoz. Menjenek a fiatalabb fiúk: Dzsimi, Nokli, Jocó, Cseti Peti, Frici stb.

Nokli megszólal:

— A Szentírásban is úgy van írva, hogy a pásztor megy az elveszett juhokért, nem a juhtárs.

Nagy a derültség. De igaza van. A kényelmetlen munkát nem szabad másokra bízni,

— De nem is tudok táncolni, inni — védekezem újból.

Megint mindenki beszélni kezd.

— Megtanítjuk minden táncra — mondja Ági és Emília.

A fiúk hozzáfűzik:

— Nem kell ott mindent meginni, amit kikérünk, a potyázók majd megisszák.

— Az én finom modoromhoz nem illik a diszkósok vagánysága és drasztikuma — vetem közbe.

Nagy a derültség, és Tímea megmagyarázza.

— Nem kell azt a stílust átvenni, csak ott helyben néhányszor gyakorolni.

Egyre gyengül az ellenállásom. Tenni kell valamit, azt tudom. Valami olyasmit, ami életre szóló emlék és tanulság marad a megtévedt báránykáknak, de nem megalázás, nem az emberi jogok megtiprása, nem a személyiségükbe való belegázolás.

Nagy az ováció, amikor bejelentem: belemegyek a játékba. A kikötésem annyi: nagyon komolyan kell előkészíteni, nehogy rosszul süljön el a kieszelt gondolat.

2. Előkészületként megtanultam a könnyűzenék közti különbséget. Meghallgattam — de elég nehezen viseltem el — ezeket a zenéket.

Táncolni már nehezebb volt megtanulni. A lányok mindent beleadtak, de nem voltam jó tanítvány. Rengeteget gyakoroltam, amíg a legprimitívebb táncokat valamennyire is tudtam.

A kellékek beszerzése volt a legkönnyebb művelet. Kaptam egy göndör, hosszú parókát, bőrszeges dzsekit, napszemüveget, rossz farmert.

Amikor magamra próbáltam, mindenki gurult a nevetéstől.

— Ha még egyszer kinevettek, abbahagyom az egészet — önérzeteskedtem.

Részletesen kifaggattam mindenkit — főleg a volt diszkósokat: Ágit, Dórit, Fricit, Beucit — mit, hogyan kell tenni.

Gyengének éreztem magam ehhez a feladathoz, de elhatároztam: akkor is végigcsinálom.

3. Elérkezett a nagy nap. Mindenki összegyűlt a hittanteremben. Felöltöztettek, kioktattak, komoly képpel útrabocsátottak.

Még abban is megegyeztünk, hogy Dzsimi és Frici is beöltözik, később utánam jönnek, hátha segítségre lesz szükségem.

Csak akkor voltam hajlandó kimenni az utcára, mikor nem jött arra senki. Elhagytam a templomot, s rettenesetesen bántam, hogy elfogadtam ezt az egészet.

A hittanteremben ezután elült a zaj. Nokli megszólalt, hogy most imádkozni kell a Tisziért, mert sikerülmie kell a tervnek.

Gyertyát gyújtott a csoport és elkezdte a körimát.

Az utcán szembejött velem egy hittanos kislány. Majdnem rámosolyogtam. Eszembe jutott: nem szabad köszönni. Ez hozzátartozik a diszkós szubkultúrához. A kislány megbámult, vágott egy fintort, majd köszönés nélkül továbbment. Istenem, hogy nézhetek ki — gondoltam. Az út felénél jártam, mikor a templomatya jött szembe kerékpáron. Na, most mit tegyek? Biccentettem a fejemmel, Béla bácsi csak mereven rámnézett, és morgott valamit. Rettenetesen éreztem magam. Odaértem a presszóhoz. Szemem azonnal megakadt a volt hittanosaimon. De Irént és Annát nem láttam.

— No — gondoltam — az lenne a leégés, ha éppen a mai napon nem jönnének diszkóba.

— Helló haver! — szólt a srác, aki a belépőket árulta, majd azonnal mondta a jegy árát. Miután kifizettem, pecsétet tett a bal kézfejemre. Beléptem. Éktelen zaj, cigarettafüst, hangos zene fogadott. Tanácstalanul álltam az ajtóban, amikor megszólalt egy nyápic gyerek:

— Hé bandita, menj odébb, mert felöklellek!

Ágaskodott bennem az erőszak, de legyőztem magamat. Szerencséje van, hogy megtanultam az erőszakmentességet — folytattam a gondolataimat. Odaléptem a pulthoz.

— Kérek szépen egy sört.

A presszós mereven bámult rám, már azt hittem felismert, amikor azt mondta:

— Komám, engem még ilyen szépen soha nem kértek meg a diszkósok, hogy kiszolgáljam őket. Honnan jöttél?

Legyintettem, kifizettem a sört és odébbálltam. Ekkor döbbentem rá az első hibámra. Nem szabad itt szépen beszélni,

mert az kilóg a sorból. Néztem is egy darabig, hogyan rendelnek a nagymenők.

— Ide egy konyakot haver, de gyorsan — ez volt a legenyhébb a beszólások között. Megint olyan dolgokon gondolkoztam, ami nem idevaló. Hogyan tűri el a presszós, hogy így beszéljenek vele? Rájöttem, hogy a pénz akkora úr, ami miatt jószívvel eltűri a legvadabb sértéseket is. A bosszúja annyi volt, hogy mindig kevesebbet adott vissza, mint amennyit kellett volna. Úgysem számolta meg senki. Önkéntelenül is a zsebembe nyúltam. Engem is becsapott öt forint hússzal. A pult legszélén támaszkodva szemléltem a terepet. Az elveszett báránykákat kerestem. Néhány perc múlva rájuk akadtam. Egy asztalnál ültek. Két fiú és egy lány ült az asztalnál. De senki nem beszélgetett. A nagy zaj miatt nem is lett volna lehetséges. Anna kibodorította a haját, jól kifestette a száját és a szemhéját. Merészen kivágott blúzban volt és testre simuló fekete divatakármiben.

Irén farmerben volt és ingben. Jól láthatóan voltak kifestve a körmei. Csak bámultak a semmibe és, úgy éreztem, unatkoztak.

— Jó, hogy még nem szedték fel őket — gondoltam, mert abból akár konfliktus is lehetne.

Irén ült szemben velem, elkezdtem mereven nézni. Hosszú idő után vett észre, de elkapta a tekintetét.

— Nem vagyok az esete — gondoltam, de folytattam a műveletet.

Irén egy idő után megrugdalta az asztal alatt Anna lábát, és a fejével felém intett. Anna arra nézett és elhúzta a száját.

— Királyfit vársz fehér lovon, csöppségem? — kérdeztem magamban. — Ilyen helyen ilyen figura jár.

Ekkor a teremben elkezdtek vonatozni. Otthagytam a sörömet, amely érintetlen maradt — és beálltam Irén mögé. Megfogtam a vállát. Nem nagyon tetszett neki. Vonatozás után visszamentem a helyemre. A sörömet már addigra valaki megitta.

— Jó lesz nekem az üres üveg is — gondoltam.

Anna és Irén újból unatkozott. Egyszerre rászántam magam. Odamentem az asztalukhoz, Irénhez fordultam és kérdeztem:

— Szabad? — és nyújtottam a kezemet.

Az asztalnál ülő két fiú és a lány egymásra néztek, vágtak egy grimaszt és röhögtek.

— Ez is a múlt századból maradt itt — mondta ez egyik fiú félhangosan, és tovább röhögtek.

Ekkor jöttem rá, hogy elkövettem a második hibát. Itt nem kultúrhelyen vagyunk. Itt nem érvényesül a kicsiszolt modorom. Irén nagy nehezen eljött táncolni, mert nem akart szégyenben maradni, de nem volt kedve sem hozzá, sem hozzám. Ezt leolvastam az arcáról.

Rángatóztam vadul, beleadtam mindent, de sehogy sem akart menni. Irén sem volt táncfenomén, így nem volt feltűnő az ügyetlenségem. Mikor vége volt a számnak, csak annyit mondott:

— Nem akarok táncolni.

Visszakísértem, rámosolyogtam, de ő egy nagy grimaszt vágott. Elkeseredve álltam vissza a helyemre.

Ekkor lépett be az ajtón Dzsimi és Frici szintén beöltözve. Csak a szemükkel kérdezték:

— Mi ujság?

— Semmi — ingattam a fejemet hangtalanul.

Ők leültek egy másik asztalhoz. Akkor vettem észre, hogy mellettem áll nagyon kiöltözve és kifestve két falubeli cigánylány. Nekik már otthon is tetszettem. Melinda megszólalt:

— Haver, nem akarsz fizetni egy sört?

Intettem a pincérnek, kettőt hozott, mert ketten voltak. Azután ők elkezdtek csacsogni nekem. Én nem nagyon akartam megszólalni, nehogy felismerjenek.

— Tetszik nekem ez a fazon, súgta Melinda a másik cigánylánynak. — Rászállok.

— Na, pontosan te hiányoztál — gondoltam, majd igyekeztem a további beszélgetést elkerülni.

De Melinda nem hagyott békén. Állandó kérdésekkel zaklatott. Honnan jöttem, van-e autóm, mivel foglalkozom? Alig győztem mellébeszélni.

Már olyan kínosak voltak a kérdései, inkább elvittem táncolni. Mindenféle spraytől illatozott. Az a gondolatom támadt, féltékennyé teszem Irént. Tánc közben mindig néztem őt, és azt vettem észre, már szívesen táncolna velem. Egész este Melindával táncoltam, aki már megígértette velem, hogy hazakísérem. Irén egyre többször nézett — de én nem azért tanultam lélektant, hogy veszni hagyjam a játszmát; nem is néztem rá többet. Amikor a két cigánylány kiment az illemhelyre, intettem a szememmel Dzsimínek és Fricinek — és gyorsan leléptünk.

— Jó nagy kudarc volt, Tiszi — mondta Frigyes, amikor már távol jártunk a presszótól.

— Nem biztos — mondtam én. — Majd a következő alkalommal sikerül.

A hittanteremben feszülten várakoztak a többiek. Nagy volt a csalódás, amikor Anna és Irén nélkül léptünk be. Elmeséltünk mindent, mi történt, és készültünk a következő alkalomra. Tánctudásomat fejlesztenem kellett, mert igen gyenge voltam ebben — ezt Dzsimi és Frici is megerősítette.

Egy hét múlva már akrobatikus módon táncoltam a szubkulturát. Mindenki nagyon komolyan vette a munkáját. Megegyeztünk abban, hogy naponta legalább negyed órát imádkozik mindenki a két lányért és a tervünk sikeréért.

4. Egy hét múlva újból találkoztunk. Már mindenki nagyon komoly volt. Átéreztük a feladat súlyát. Felöltöztem szubkultúrás öltözetembe, és elindultam a presszóba. Már nem volt bennem félsz és lámpaláz. Végig imádkoztam.

— Ez az utolsó kísérlet, Úram — mondtam. Ha ez nem sikerül, többet nem próbálkozom.

A jegyváltás és a pecsét után beléptem a presszóba. Újra megrendeltem az üveg sörömet, és a pult végéhez húzódtam. Irén és Anna a szokott helyen ült, csak most mások ültek az asztaluknál. Irén már keresett a szemével.

— Ez jó jel — gondoltam.

De nem mentem oda az asztalukhoz, csak mereven néztem tovább. Egy idő után Irén felállt és a pulthoz jött. Egy vadászt rendelt. Mikor fizetni akart, szóltam a presszósnak:

— Én fizetem.

Irén elrebegett egy csendes köszönömöt, majd odajött hozzám. Én méla undorral rágtam a rágógumit, majd megszólaltam:

— Csípem a karosszériádat, pipi.

— Látom — mondta Irén, majd ő is bekapott egy rágót.

És csendben rágóztunk, néztük a többieket

— Csörögnék veled — mondtam újból, méla undort erőltetve magamra.

— Lehet — hangzott a kurta válasz.

Most már jól ment a tánc, imponáltam Irénnek.

Egy mellettünk táncoló pár hölgytagja felém biccentett és azt mondta a fiújának: „Menő ez a hapsi, ez legalább tud táncolni, nem olyan botlábú, mint te vagy.”

— No csak, lassan-lassan tekintélyem lesz a diszkóban — gondoltam. Irén egyre jobban bámult, én meg menő szövegeket modtam neki. De csak keveset, nehogy felismerjen.

Tánc után odaültem az asztalukhoz. Anna irigykedve nézett Irénre. A hely szelleméhez méltóan némán bámultuk a tömeget, nagy részük már elbutult a konyaktól, sörtől, vörösbortól.

Hirtelen két rokker srác lépett az asztalunkhoz.

— Helló, csajok — köszöntek, majd rám mordultak:

— Lelépni, haver!

Fél szemmel rájuk sandítottam és azt mondtam:

— Haver, elhintem a heroint, aztán kampó-frankó!

— Ha nem lépsz le azonnal, fazonalakítást végzünk rajtad — mondta az egyik, és zsebéből elővett egy rugóskést, a másik pedig egy boxert.

Fejemmel intettem egyet, mintha hívnék valakiket. A két fiú önkéntelenül is odanézett. Erre hirtelen mozdulattal kikaptam a rugóskést a fiú kezéből. Megdöbbenten néztek egymásra.

— Na, tűnés! — intettem a fejemmel, és a kést zsebre vágtam.

— Találkozunk még, haver — szólt a fiú, akitől elvettem a kést, és odébbálltak.

Irénnek és Annának nagyon tetszett a vagányságom és a lélekjelenlétem.

Egész este Irénnel táncoltam. Láttam, már nagyon odavan értem. Mondtuk Annának, hogy elmegyünk sétálni, majd visszajövünk.

Úgy mentünk végig a termen, hogy a két srác asztala mellett haladtunk el. Ők két lány társaságában ültek. Az asztalukra dobtam a rugóskést, majd azt mondtam:

— Látjátok, megférünk mi itt rendesen is.

Majd a lányokra kacsintottam, és kimentünk. Önkéntelenül is a templom felé indultam. Irén megfogta a karomat.

— Ne arra menjünk! — mondta.

— Miért, mitől félsz? — kérdeztem.
— Sétáljunk inkább a reptér felé. Ott nem jár senki.
— Félsz valakitől? — kérdeztem.
— Nehogy meglásson a pap — csúszott ki a száján.
— Te a paptól félsz? — kérdeztem gúnyosan. — Csak nem valami szentfazék vagy?
Irén fülig pirult és nem szólt semmit.
— Majd lerendezem én a papot — válaszoltam, és elindultunk a templom irányában.
Irén rettenetesen félt és szótlan volt. Belülről nagyon megértettem.
— Ha találkozom a közösségbeliekkel, elsüllyedek a szégyentől — mondta Irén.
— Miről beszélsz te? Közösség? Vagy mi az ördög?
Irén lassan beszélni kezdett:
— Tudod, én hittanra járok a középiskolásokhoz. Nagyon jó ott, beszélgetünk, játszunk, tanulunk. Sokat kirádulunk, nyáron táborba megyünk. A pap csak a diszkótól tiltott el minket, mert azt mondta, az nem a lélek és szellem nevelésének helye. Alighanem igaza is van, de így kimarad az életemből a szórakozás, a szerelem.
— Mit hallgatsz te ilyen feudális maradványokat? Élvezd az életet és kész. A pap meg csak tanuljon, táborozzon, talán neki jól áll, de neked nem.
Irén nem válaszolt, csak némán mentünk egymás mellett. Nem találkoztunk senkivel. Visszatértünk a pressszóba. Anna felsóhajtott, mert már nagyon unatkozott. Annával is táncoltam, mikor Frici — szintén beöltözve — elvitte táncolni. Dzsimi egy asztaltól figyelt benünket. Alig láthatóan intettem neki, hogy kérje fel Irént. Felkérte, majd a tánc közben gyorsan eltávoztam.
A hittanteremben csendesség volt. Halkan játszottak a közösség tagjai. Megint csalódtak, hogy a két lányt nem vittem magammal. Elbeszéltem a történteket, majd elhatároztuk: újból imádsággal készülünk a jövő hét eseményeire.

5. Egy hét múlva kicsit később mentem el a diszkóba. Irén nagyon megörült, mikor meglátott. Nem mentem oda az asztalhoz, hanem rendeltem egy sört. Ő jött oda a pulthoz. Elpirult és egy levelet nyomott a kezembe, azután a helyére ment.
Felbontottam, majd olvasni kezdtem. Elég sok helyesírási hiba volt benne. Azt írta, hogy nagyon megszeretett. Tetszik neki a vagányságom, a kitűnő fellépésem. Nagyon jól táncolok, és szeretne velem járni...
— No, már csak ez hiányzott! — sóhajtottam fel, és rámosolyogtam. Elég kínosra sikerülhetett, mert lehervadt arcáról a mosoly. Odaültem az asztalukhoz. Irén leste minden mozdulatomat. Én továbbra is méla undorral rágtam a rágógumit. Választ várt a levélre. Annát felkérték táncolni. Irén azonnal kihasználta a lehetőséget.
— Menjünk el sétálni a reptér mögé — kérlelt.
— Majd, ha Anna is visszajön — válaszoltam.
— De én csak veled akarok elmenni — mondta.

Nem szóltam rá semmit. Anna visszaérkezett. Elhívtam őket sétálni.
Már messze jártunk a reptér mögött — erősen világított a Hold, mikor megálltam. A lányok is. Megálltam, és figyeltek. Ekkor levettem a parókámat és a napszemüvegemet. Félelem ült ki a lányok arcára.
— Ne ijedjetek meg, én vagyok a Tiszi — mondtam. — Nem akarok tőletek semmit, csak szeretném, ha emberhez méltó szórakozást választanátok, és nem esnétek az első nehézfiú áldozatává. Látjátok, hogy a diszkó a könnyűlányok és a nehézfiúk gyűjtőhelye. Sok élet ment itt már tönkre. Módszeres üzérkedés ez, nem szórakozás. Ti családanyák lesztek. Gyermekeket fogtok nevelni. Szeretnétek, ha a ti gyermekeitek ilyen helyen töltenék a szabadidejüket? A csalóka pompa és fény ne kápráztasson el benneteket. Sok munka, önnevelés kell ahhoz, hogy becsületes felnőttek legyetek.
Irén sírt és toporzékolt.
— Becsaptál, csak játszottál velem. Soha többet nem fogok elmenni még templomba sem. Hagyjatok békén. Úgy élek, ahogy akarok. Nincs szükségem a közösségre. Többet azokkal sem fogok szóbaállni. Takarodjatok innen.
Anna szeme szintén megtelt könnyel:
— A Tiszinek igaza van. Unatkoztunk egész végig, és hallgattuk a bunkó gyerekek szövegét. Ez valóban nem az igazi szórakozás. Én most nagy leckét kaptam. A Tiszi nem játszott velünk, hanem próbált a jó útra vezetni. Ezért nem szidás jár neki, hanem köszönet. Eddig is jót akart nekünk. Most is a jobb, helyesebb útra akar vezetni bennünket.
— Takarodjatok innen — üvöltötte Irén, és leült az árokpartra.
Hazaindultunk. Anna csendesen sírdogált mellettem.
— Hogyan állok a többiek elé? — kérdezgette könnyes szemmel.
— Bűnbánattal — feleltem —, ezt ők többre értékelik mindennél.
A hittanterembe értünk. Amikor beléptünk, kitört az ujjongás.
A fiuk puszit adtak Annának, a lányok körülvették nagy szeretettel.
— Hol van Irén? — kérdezték kórusban a többiek.
— Ő a másik útat választotta — mondtam komoran.
Majd leültük imádkozni. Emlékezetes maradt ez a körima. Hálát adtunk Annáért, aki könnyes szemmel kért bocsánatot Istentől és testvéreitől. Imádkoztunk Irénért is, hogy segítsen neki Isten a jó út megtalálásában. Ha nem is velünk, de legalább máshol boldog életet élhessen.

6. Azóta eltelt pár esztendő. Irén minden héten más-más fiú karjaiban vigasztalódik. Túl van két abortuszon és két öngyilkossági kísérleten. Még a templom környékét is elkerüli. Anna biztos tagja lett a közösségnek. Iskoláit kitűnően végezte. Komoly, megfontolt lány. Már dolgozik. Boldogságát Istennél, Jézusnál keresi. Meg is találta.
„Valakinek holnap meg kell váltania ezt a világot. Ő mondd, Te kit választanál?”

V.J.

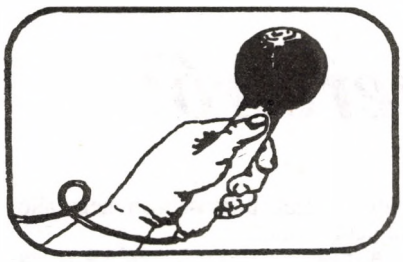

Interjú Leonardo Boff-fal

(Részletek)

— *Ha mai szemmel végigtekint a pályáján, mit tenne másként?*

Alapjában nem változtatnék semmin. Az egyház szervezeti formája rendkívül problematikus az Evangélium felől nézve. Csupán reálisabb lennék az intézmény megváltozási képességének tekintetében. Nem mértem fel a konzervatív körök ellenálló képességét. Jobban számításba kell vennünk az egyház intézményes súlyát, és más stratégiát kell követnünk. Ahelyett, hogy harcolnánk az intézmény ellen, amelynek áldozata lettem és amely szenvedést okozott nekem, új egyházi stílust kell teremteni, inkább az alternatíván, mintsem a kritikán munkálkodni. Amíg valaki nem érinti az intézményben a hatalom kérdését, a hierarchia toleráns. Ha újrakezdhetném, azon lennék, hogy inkább a másik hatalmat erősítsem: a közösségekét.

(...)

Különbséget kell tenni kereszténység és egyház között. A kereszténység Krisztushoz kötődik, ahogyan a négy evangélium és az Újszövetség más írásai ránk hagyták. Krisztus egy olyan emberiség álmát mutatja be, amelyben az emberek testvérek, akik az Istenséggel közvetlen kapcsolatban állnak, intézményes közvetítés nélkül; egy olyan Istennel való kommunikáció álmát, aki anyai tulajdonságokkal rendelkező Atya. — Az egyház viszont egyszerre Jézus és Cézár, de inkább Cézár, mint Jézus, mert szerveződési elve a hatalom, amit Jézus nem akart, hanem veszélyesnek, sőt ördöginek tartott. Az egyház eltemette Jézus eredeti álmát. Ahelyett, hogy megkönnyítené találkozásunkat Istennel, közénk ékelődik. Ahelyett, hogy mindenkinek lehetővé tenné, hogy testvérekként éljünk, bevezeti a hierarchiát, marginalizálja a laikusokat és a magisztériumból félreállítja a nőket.

— *Egyik könyvében Ön összehasonlítja az egyházat a megvalósult szocializmussal. Mintha azt szeretné, hogy a szocializmus bukása az egyházét vetítse előre...*

Szeretném, ha így lenne. A berlini fal leomlása után néhány héttel Kelet-Németországban tartózkodtam. Voltak keresztények, akik így beszéltek: „A totalitárius szocializmusnak vége, most véget kell vetnünk az egyházi totalitarizmusnak — katolikusnak és protestánsnak egyaránt. Ám az egyházak sokkal ellenállóbbak a kommunizmusnál. Mivel az egyházak szimbolikus, interiorizált, a pszichikumba belegyökerezett hatósággá transzformálódtak, nehezebb őket kiirtani.”

— *Miből ered a felszabadítási teológia és Róma konfliktusa?*

Konfliktus van az öreg európai egyházak és a világszerte elterjedt új egyházak között. Az új egyházak kereszténysége Afrika, India és Latin-Amerika kultúrájába eresztették gyökereiket, és megvannak a maguk kihívásai. Itt a kereszténységnek új arcai jelennek meg. Olyan arcok, amelyek nem nyugatiak, fehérek, európaiak és rómaiak. A „központi” egyházak az uralkodó kultúrához kötődő hagyomány örökösei. Övék az intézményi, tudományos és gazdasági hatalom, és ezzel kizárják a periferikus pólusokat.

— *De hogyan lehetne mégis kibékíteni egymással az egyház egységét és a kulturális különbözőséget?*

A katolikus egyház sohasem volt katolikus. Mindig római volt. A „római” itt megkülönböztető jellegű. És ezt a megkülönböztető jelleget erőltette rá az egész világra. Egyetlen modellt tett egyetemessé ahelyett, hogy olyan egyetemességet teremtett volna, amely a különbségek testvéri együttélését feltételezi. Az egyház azonban sohasem tudta elfogadni a különbözőséget. Lerombolta vagy leigázta. Így tett Kínában, amikor elítélte a rítusokat. Így történt Mexikóban, ahol az első misszionáriusok nem képezhettek indián papokat. Így volt Afrikában, amelyre ráerőltették a nyugati kultúrát. A munkáspapokat nem fogadták el, mert a proletár kultúrát képviselték... A katolikus egyház olyan, mint egy nagy fehér, nyugati, patriarchális, nőgyűlölő szekta, amely képtelen lenne megtenni, amit az ősegyház tett, amikor elfogadta a négy különböző evangéliumot Jézus üzenetének a hitre egyformán méltó közvetítéséül. A római katolikus egyház számára csak egyetlen evangélium kellett volna, valószínűleg Mátéé, mert ő, csak ő említi három helyen az egyházat. Ennek a merevségnek a következménye, hogy a különbözőségeket mind kiűzték az egyházból.

— *Mire gondol, amikor latin-amerikai kereszténységről beszél?*

Ez az a kereszténység, amely Latin-Amerikában a keresztény üzenet és a kontinens történelmi-társadalmi valóságának találkozásából születik, indiánok, feketék, meszticek és európai bevándorlók találkozásából. Ez a kereszténység a 16. századtól kezdve a szegény néposztályokban kibontakozó népies kereszténységben gyökerezik. Ez egy nagy szinkretizmus, mely asszimilálja a középkori, a reformált és a modern kereszténység elemeit, de éppúgy az indián, néger és mesztic kultúra elemeit is. Ennek a kísérletnek nem a hivatalos egyház, hanem a bázisközösség a laboratóriuma. Ez a kereszténység kezdettől fogva a hatalom nélküliek kultúrájában testesült meg, mint az Evangélium. Jézus a szegények és az elnyomottak között élt. Az ő nyelvükön beszélt, nem pedig kora uralkodó osztályának nyelvén.

(...)

— *A szekták növekedése a szegények között nem a felszabadítási teológia bukását jelenti?*

Nem; a hivatalos, Róma-központú kereszténység bukását. A szekták pozitív, humánus szerepet vállalnak. A harmadik világban, ahol a hívők többsége él, növekszik a nyomor. Miközben a kapitalista rendszer célja, hogy minél nagyobb gazdagságot teremtsen, egyre inkább képtelen a szegénység problémáját megoldani. A hatalomhoz közel álló egyházak karitatív szervezeteikkel nem tudják vállalni az elszegényedett keresztények problémáját. Mit tesznek a szekták és a pünkösdista egyházak? Adnak valami reményt a kétségbeesetteknek. Ezek azt várják, hogy valaki kinyújtsa feléjük a kezét, de ezt a messiási szerepet senki sem vállalja. A latin-amerikai püspököket nyugtalanítja, hogy katolikusok milliói szektákba mennek. Ahelyett, hogy erre körlevelekkel reagálnának, önkritikát kellene gyakorolniuk, és megállapítaniuk, hogy a hivatalos kereszténység mennyire elvont, formális és az emberek problémáitól távoli intézmény.

Fordította: Fiers Márta

Forrás: ARM, 1994. február 15.

(L. Boff a szegények mellett kiálló, ún. felszabadítási teológia egyik kiváló képviselője. Rómával való konfliktusai miatt kilépett a papságból és a Ferences Rendből; v.ö. „Érted vagyok”, 1992. október.)

Ratzinger a lelkiismeretről

Tübingenben teológiát tanuló hazánkfia a minap itthagyott nálam egy ott a minap megjelent vastag német könyvet: Fides quaerens intellectum — Tübingen–Francke, 1992. Félvilág teológusainak tanulmányait olvashatom benne, melyeket Max Seckler neves fundamentálteológus 65. születésnapja alkalmából gyűjtöttek kötetbe. Kinyitom, elől a tartalomjegyzék, s rám köszönt egy név: Joseph Cardinal Ratzinger. Tanulmányának címe: Lelkiismeret és igazság. Csak azért nem olvastam el egyvégtében, mert látogatóim jöttek. Csak azért nem tettem át magyarba, mert beborítaná vagy nyolc oldalát egy folyóiratnak. Helyette — csak ismertetem.

Ratzinger szerint meg kell különböztetnünk a lelkiismeret fogalmán belül egyfelől visszaemlékező képességünket (habitus) a szívünkbe írt isteni igazságra, másfelől visszaemlékezési kísérleteinket (actus), melyek viszont sikerülhetnek balul is: eredményezhetnek téves lelkiismeretet. Az igaz, hogy ezt a téves lelkiismeretet is követni tartozunk, de felelősek vagyunk téves lelkiismeretünkért. Helytelen tehát szembeállítani egymással a tekintély és a lelkiismeret szavát, hiszen a pápai tekintély szava helyesen emlékezik vissza a szívünkbe írt és az azzal azonos kinyilatkoztatott igazságra, míg a pápai tekintéllyel szemben álló lelkiismeret csak szubjektivitást képviselhet, amelyet pedig meghatároz a társadalmi komfortigény. Azért helytelen a szembeállítás tehát, mert a tekintély képviseli a helyes lelkiismeretet, s ezzel csak téves lelkiismeret állhat szemben, amely miatt bűnbánatot kell tartanunk.

Így aztán már teljességgel értheti a *Nagypénteki levél* (Budapest–Irotron, 1993) olvasója, hogy nem a lelkiismeretet végső instanciának tekintő Dignitatis Humanae-tól határolja el magát a bíboros, amikor szemére hányja Bulányi Györgynek, hogy 13. pontként D.H.-szövegeket rakott hozzá a Ratzinger által Bulányi számára aláírás céljából 12 pontban kivonatolt zsinati szövegekhez. Ó dehogy is a szó szerint idézett zsinati szövegektől határolja el magát, hanem attól, hogy e hozzárakás szubjektívvá akarta tenni Ratzinger 12 pontjának objektív igazságát. Mi indította Bulányit e szubjektivitásra — a társadalmi komfortigény, vagy valami egyéb —, erről nem szól a bíborosi levél, melynek nagylelkűen publicitást biztosított annak idején a pártállam mind egyházi, mind világi sajtója.

Elemzem a fent ismertetett tanulmányt a konkrét hazai történés összefüggésében. Amíg meg nem született a Vatikán keleti politikája, addig a kisközösségek, s köztük a Bokor-féle kisközösségek is, szépen megárultak egy gyékényen a hierarchiával. Miután megszületett a mondott politika, azonnal feszültségek támadtak az említett gyékényen tartózkodók között. Lékai bíboros 1976-ban megmagyarázza, hogy az Evangelii Nuntiandi pápai enciklika 55. pontja, amely ajánlja a kisközösségeket mint pasztorális utat, nem vonatkozik a keleti blokk országaira. Ettől a pillanattól kezdve azok lelkiismerete, akik annak parancsára továbbra is művelik a kisközösségek pasztorális műfaját, nyilván tévessé és szubjektívvé alakul át. Azzá, mert a hierarchia elgondolása hordozza objektíven a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott igazságot, mely ez esetben így hangzik: Hegyeshalomtól nyugatra Isten szemében dicséretes kisközösségeket működtetni, Hegyeshalomtól keletre pedig kárhozatos.

1979-től kezdve a Bokor egyes tagjai elkezdik a katonáskodást megtagadni, amit a Zsinat Gaudium et spes kezdetű okmánya dicséretes dolognak állít. Püspökeink, akik hivatalból képviselik objektíven a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott isteni igazságot, elhatárolják magukat e magatartás hazai alkalmazóitól. A pártállam három évi börtönre ítéli a katonáskodást megtagadókat, püspökeink pedig felfüggesztéssel, internálással, kényszer-nyugdíjazással, büntető áthelyezésekkel, a nyilvános papi működés jogának megvonásával díjazzák a Bokor papjait mint felbujtókat. Felmerül természetesen a kérdés, hogy a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott igazságot

a) a Gaudium et spes okmány,

b) a fent leírt magatartást tanúsító magyar püspökök,

c) avagy esetleg mind a ketten képviselték..., hiszen az isteni igazság kifürkészhetetlen, s az ellentmondás elvét is transzcendálja.

Ha ez a kérdés a Ratzinger-tanulmány alapján nem is eldönthető, de annyi mindenképpen nyilvánvaló, hogy a katonáskodás megtagadásának időpontjában a Bokor lelkiismerete téves és szubjektív volt, mert adott időpontban az volt az objektív lelkiismeret szava, hogy a Bokor tagjainak is le kellett volna tenniök hívő katolikusokként az ateisták kezébe a nagy esküt, hogy készek bármikor tömeggyilkosokká lenni hazájuk, pontosabban megszállóik parancsára.

A Bokor e téves és szubjektív lelkiismeretének furcsa módon támad egy pozitív következménye: a pártállam szabad utat biztosít a kisközösségeknek mint pasztorális formának, amennyiben elhatárolják magukat a katonáskodást megtagadó Bokortól. Ennek a pártállami állásfoglalásnak a hatására az a Lékai, aki még 1976-ban objektív isteni igazságként képviseli, hogy a kisközösségeknek nincs helyük Hegyeshalomtól keletre a nap alatt, 1988. decemberében az Il Regno-ban már boldogan számolhat be, hogy vannak ám Magyarországon is kisközösségek: olyanok is, amelyek megtartják az állam törvényeit és engedelmeskednek a hierarchiának, meg, sajnos, olyanok is, amelyek nem tartják meg az említett törvényeket, és még hierarchiájuknak sem engedelmeskednek.

S hogy Ratzingernek ne kelljen magyaráznia, hogy a helyi hierarchia természetesen csak akkor képviseli objektíven a szívünkbe írt isteni igazságot, amikor a római Szentszék tekintélyét maga mögött tudhatja, a történelmi tények nem hagynak kétséget, hogy bizony maga mögött tudhatta ezt a tekintélyt hazai hierarchiánk. 1983-ban Casaroli nagylevélben szólítja fel „Bulányi atyát", hogy engedelmeskedjék püspökeinek, s levele azt is értésül adja, hogy a dolgot Casaroli a Szentatyával is megbeszélte, s így levelének publikálásával nem pusztán vatikáni államtitkári szó kerül rá a pártállam egyházi sajtójának hasábjaira.

Erre a tekintélyi biztosításra maga Ratzinger bíboros rakja rá a nagypecsétet 1987-ben, amikor nyilvánossá teszi, hogy a Bokor egész okvetetlenkedő mozgását végső soron inspiráló Páter Bulányinak teológiai tanítása „téves, veszélyes és félreérthető". De ez még csak a nagypecsét. A koronát majd 1993-ban maga a pápa rakja rá a hierarchia eme harcára a téves és szubjektív lelkiismeret ellen, amikor is kéri püspökeinket, mutassanak megbocsátó készséget az eltévelyedettekkel szemben, *ha* azok megváltoztatják gondolkodásukat.

Összegezhetünk. Adva van egyfelől a hazai és a vatikáni hierarchia a maga hivatalból objektív igazságképviseletével, és adva van a Bokor a maga téves és szubjektív lelkiismeretével. A

Ajándék

Körülöttem minden lazul,
csak a hurok szorul egyre,
s a kő, mit a távolból hoztál,
nehezedik mindjobban a szívemre!

hierarchia hol azt képviseli, hogy nem szabad kisközösséget csinálni, hol azt, hogy szabad. Hol azt képviseli, hogy szabad megtagadni a katonáskodást, hol azt, hogy nem szabad. A Bokor következetesen azt képviseli, hogy kisközösséget mindenképpen csinálni kell, és hogy a tömeggyilkosságot megígérő katonai esküt semmiképpen sem szabad letenni. Különös: az isteni igazság, az objektív lelkiismeret — ellentmondó..., a téves, a szubjektív lelkiismeret — ellentmondásmentes.

Ha ennek okát meg akarjuk érteni, jó lesz segítségül hívnunk Ratzinger szóban forgó tanulmányának eddigelé még nem alkalmazott elemét: azt a bizonyos motívumot, amely meghatározza a téves és szubjektív lelkiismereti döntéseket, ti. a *komfortigényt.* A gond csak ott van, hogy a Bokor mind a kisközösségek gyakorlatáért, mind a katonáskodás megtagadásáért börtönt szenvedett, és ezenfölül a társadalmi s főleg az egyházi hátrányos megkülönböztetések egész sorát vonta még magára. Így aztán ez a motívum-malom az ő esetükben nem jár. Valami egyéb motívum után kell keresnie, aki meg akarja magyarázni, minek a hatására szerezték is be a maguk téves és szubjektív jellegű lelkiismeretét. Megvan azonban a motívum a hierarchia objektív igazságot tükröző lelkiismeretéhez: ennek megnyilvánulásai ellenében biztosította ugyanis a modus vivendit egyházunk számára a pártállam. Egyházunk — s benne hierarchiánk — kényelemigénye, pontosabban az üldöztetés durvább formáit megtakarítási igénye volt ez a motívum, amely a fent rajzolt ellentmondásokba belezavarhatta a hazai és a vatikáni hierarchiát. Van tehát, amiben igazat kell adni Ratzingernek: a téves és szubjektív lelkiismeret létrejövésében bizony oroszlánrésze van a komfortigénynek. Csakhogy a konkrét történeti szituációsorban éppen a hierarchiát határozta meg ez a kényelemigény. Így aztán látnivalón nem jár az a malom sem, hogy a hierarchia visszaemlékezési habitusa hibátlanul működik. Sajnálatos ez, mert tekintélyre nyilvánvalóan csak azon az alapon tehetne szert a hierarchia, ha ez a habitus megőrizné őt a szubjektivitástól. Nem őrzi meg, mert sajnos, nagyon sajnos az a helyzet, hogy a hierarchia is emberekből regrutálódik, minek következtében aztán nemcsak a kedves hívek vannak kitéve annak a lehetőségnek, hogy lelkiismereti döntésük tévessé és szubjektívvé torzul e le nem győzött komfortigénytől. Szerencsére azért ez sem végső baj, mert Ratzinger a mondott tanulmány végén felhívja figyelmünket, hogy a Jézustól elhozott kegyelmi rendben nyitva áll a téves lelkiismeretűek számára a kiengesztelődés Istennel bűnbánatuk fejében. (Nota bene: legfeljebb *tudomására hozta* ezt Jézus annak, aki ezt odáig még nem tudta... mert Istenben nincs változás: mindig is ilyen volt.)

Abban is igazat adok Ratzingernek, hogy fájdalmas dolog a lelkiismeret és a tekintély azon szembeállítása, amely korunkban egyre általánosabbá válik. Az volna a kiváló, ha a tekintély és lelkiismeret nem állna szemben egymással. Ez elvileg egyáltalán nem lehetetlen. Ha a tekintély is a szívébe írt és kinyilatkoztatott igazságra figyel, ha a „közönséges pógár” is ugyanazt teszi, akkor a tekintély szavát a polgár igazolva találja majd szívében, s máris megszűnt minden kontroverzió tekintély és a lelkiismeret között. Hogyan lehetne erre az áldott állapotra eljutni? Megmondom: a Ratzinger által annyira nyomatékozott csúnya motívum, a komfortigény magunkból kizárása által. Óriási hatással volt s van mindenkor a közpolgárra, ha látja, hogy valaki megtagadva a komfortigényt, elmegy Golgotára..., hagyja akár kinyíratni is magát, csakhogy hűséges maradjon a szívében fellelhető objektív lelkiismeret szavához. Elvileg semmi akadálya, hogy a főpapok is részesei legyenek e történésnek. Gyakorlatilag persze felmerül az a probléma, hogyha főpap kerülne a máglyára, ki lenne, aki meggyújtaná azt. Ezt a prófétagyilkolással kapcsolatos végrehajtási problémát Jézus világosan láthatta, amikor nem is gondoskodott egyháza számára se főpapról, se rabbiról, úgy gondolván, hogy elég ha egyházában csak tanítványok lesznek. Ezek talán nem akarnak különbek lenni Mesterüknél, aki nem adott utasítást máglyagyújtásra s maga sem szerzett be ebből a célból gyújtó alkalmatosságot.

A Ratzinger-koncepció alapján álló hierarchiai gyakorlat viszont nem éri be azzal, hogy bűnbánatra szólítja fel a téves lelkiismeretre jutó egyházpolgárt, hanem előbb megfenyegeti, majd meg is bünteti, ha nem tanulna a fenyegetésből. Mért tesz így? Azt reméli ettől, hogy segít az egyházpolgárnak megszabadulnia a téves lelkiismerettől? Aligha ezt reméli. A fenyegetéssel és a büntetéssel csak a komfortigényére képes hatni: „Tönkre akarod tenni egzisztenciádat? Inkább sorolj be, és mondd, amit kell”. Tehát azt reméli, hogy az egyházpolgár megtagadja lelkiismeretének szavát, amelyet pedig Ratzinger szerint is mindenképpen követnünk kellene, még akkor is, ha az téves. Mi következik mindebből? Nem kevés: Ratzinger bűnbánatról beszél, de a lelkiismeret szavának megtagadását kívánja. A Nagypénteki levél írójának Ratzinger hajlandó lenne megkegyelmezni, ha az hajlandó volna elhagyni a maga 13. pontját, a Zsinat szavait: „...csak a saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni”. A Ratzinger-tanulmány által felkínált megkülönböztetés alapjaiban ássa alá a lelkiismeret szava követésének jogát és kötelességét. Nem ismeri el a tévedés jogát. Csak az engedelmeskedés jogát és kötelességét ismeri el. Özönvíz előtti tanulmány, amelyet 1992-re datált szerzője.

N.K.

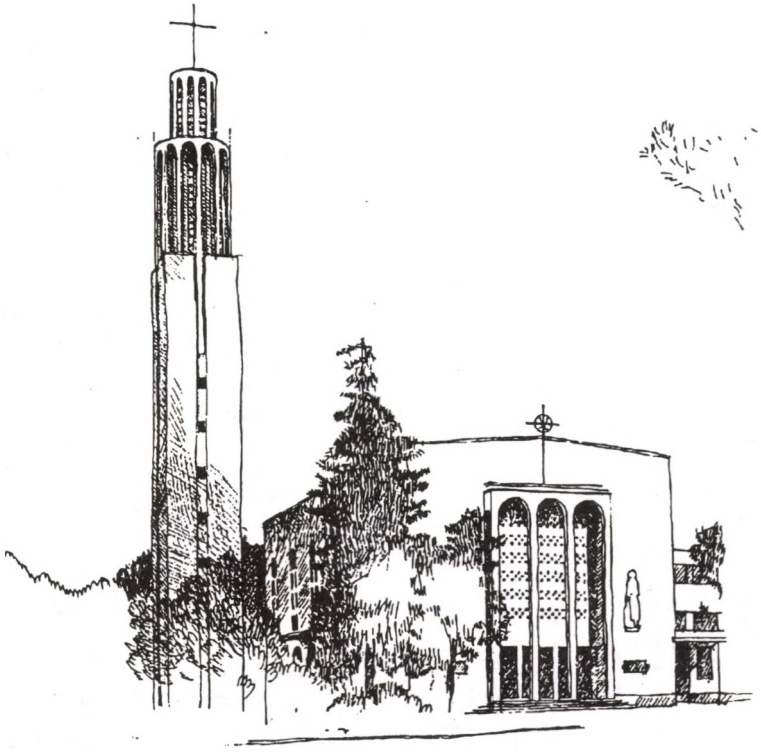

„Szivaraztam, megégettem a számat"

Észrevételeim a dohányzással kapcsolatban

Napjainkban az emberek mindent, ami környezetükben van, meg szeretnének mérni. Gondolkodásunk egyre inkább csak a megegyezéses alapon lévő, a lenullázott időben létező számokat tud használni. Ezért akar mindent a maga egyre szűkösebb fogalomrendszerében használható (?) adatokkal kifejezni. Ez a mindent mérni akarás azonban gyanús! Az ember mindenütt a valódi Mérték elvesztésétől szenved. Ha csak a felszíni dolgokat vizsgáljuk is, mint a földünkön adott lehetőségekkel élés vagy egyébként szükséges szerekkel (pl. alkohol, dohány stb.) történő visszaélés, komoly válságra következtethetünk.

Most csak egy szűk kört, egyetlen jelenséget vizsgáljunk meg az előbb említettek közül, bár szerintem ez az egyetlen rész igen jellemző az egészre is. Vegyük szemügyre a dohányzás problémakörét!

Az emberek félnek, keresik az egyedül üdvözítő „egészséges életmódot", „életreformot" hajtanak végre, „reformtáplálékot" vesznek magukhoz. Befizetnek a 2x4 órás jógatanfolyamra! Közben, mivel soha *nincs idejük*, kimerültek és ingerültek, rágyújtanak egy cigarettára. A füstöt fújva pedig panaszkodnak, hogy ebben a mai világban már tisztességes levegőt sem lehet venni. Álljunk meg egy pillanatra. Azt hiszem, a világban naponta elégetett több millió vagy talán milliárd szál cigaretta füstje is sokat árt a levegőnknek.

A fogyasztói társadalom (amit ma annyira óhajtunk itt Magyarországon) a dohányból is, mint annyi mindenből a pálinkától a televízióig, narkotikumot gyártott. Gyermekkorban az elfeledett közösségi hagyományok gyakorlása, megélése helyett a cigaretta demonstrálhatja a felnőtté válást. A látszólagos tiltás ellenére a társadalom megerősíti a gyermeket tettének helyességében. Gondoljunk csak a reklámok által közvetített „értékrendre"! Talán érdemes lenne jobban odafigyelni arra, hogy ma már a 9–10 éves gyerekek fejezik így ki függetlenedési szándékukat. Viszont vessünk egy pillantást az európai fogalomrendszer által „barbárnak", „primitívnek" minősített kultúrákra. Gondolok itt elsősorban saját népi műveltségünkre, mert mi is ezt a jelzőt kaptuk. Természetesen szóba jöhetne itt minden, a világ szervességében, a Törvény és a Mérték tiszteletében élő közösség. Most mégis csak saját népünk örökségéről essék szó, és egy pillantás erejéig a dohány őshazájában élő, általunk indiánnak nevezett népek hagyományáról.

A régi ember számára a lélek és a lélegzet bizonyos fokig egyet jelentett. Erre bőven találunk bizonyítékot népművészetünkben. A szájon kijövő lélek-lélegzet tartalommal, mondandóval bír. Mondani szoktuk: „lelkemből beszéltem". A lélek-lélegzet megfestése, például füsttel, szent dolog. Mint ahogyan a tűz, a füst is az! Nem lehet bárhol és bármikor élni vele. A füst a lélekben lévő dolgokat hozza ki, teszi láthatóvá. Ebből következik, hogy a dohányzásnak szertartása van és eszközei. A pipa, a dohányzacskó, a pipaszúró vas és a tűzkészség. Az eszközökön látható jelek szer-

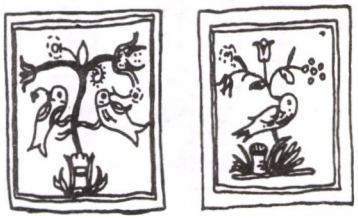

Szemeskályha dombormüves csempéi a Balaton-felvidékről

Pipaszurkálók

XIX. századi cseréppipa

vesen kapcsolódnak a dohányzás szertartásához. Érdemes volna ezeket a jeleket egyszer ilyen szempontból is megvizsgálni!

Ki ne emlékeznék gyermekkori olvasmányaiból az indiánokra? Még az indiánok belső világát nem ismerő írók végletekig torzított indián-ábrázolásain is átüt e népek világ- és családszeretete, hitvilága. A tanácskozásokon, ahol népeik sorsáról esett szó, a pipák füstje nyilván nem a dohányzás élvezetét szolgálta. Ha szemügyre veszünk néhány indián szent pipát, gyöngyhímzéses dohányzacskót, rájövünk, hogy mindenütt, ahol az ember együtt lélegzik a világgal, s azt nem meglopja, hanem részeként együtt él vele, a dohányzás szerepe ugyanaz. A füst a lélegzettel a lélekből jön, bárki láthatja, érezheti azt. A füst segítségével kitárom magam, nincs titkom, kész vagyok a békességre! Ezt, amint a kapuk előtt komótosan pipázó nagyapáinktól tudjuk, csak a világ dolgainak, gondjainak megtárgyalására használhatjuk. A köztünk lévő feszültségek oldására, lelkünkben lakozó gondolataink elmondására.

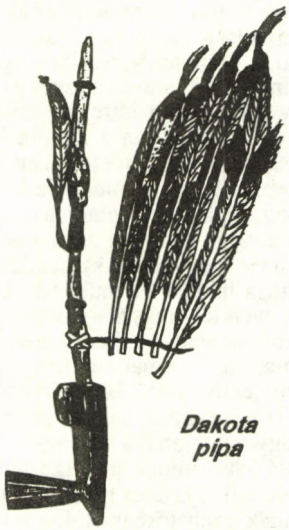

Dakota pipa

Mindezeket mintha elfeledték volna a mai emberek. Sok más szent dologgal együtt a dohányt, ami egyébként fontos gyógynövény is, mértéktelenségükkel a világ szemétdombjára vetik. De számba kell venni, hogy nemcsak a testet, a lelket is szennyezzük a narkotikummá alacsonyított, lényegét vesztett dohányzással

Érdemes ezen elgondolkodni! Ez a füst-jel figyelmeztet, talán a jövőnk megy füstbe, ha nem mondunk ellent apró kísértéseinknek.

Harangozó Imre

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ijesztgetés

Az ősszel egy vasárnap estefelé Törpeháza környékén sétálgattam. Már éppen hazafelé indultam, amikor egyszerre csak szembejött velem két törpeházi kisfiú, a két jó cimbora: Torzonborz meg Bohócka. Torzonborznak, az idősebbiknek nagy, gömbölyded csomag volt a hóna alatt, a kis Bohócka pedig egy hosszú karót cipelt. Tüstént kitaláltam, hogy mi járatban vannak, és úgy tettem, mintha tetszenék nekem a szándékuk. Cinkos mosollyal rákacsintottam Torzonborzra, és a csomagra mutatva, megkérdeztem tőle: „Elég ijesztő? Remélem vágtál bele hegyes fogakat is.” Csodálkoztak egy kissé, hogy nem pirongatom őket a szándékuk miatt, sőt, még érdeklődöm is iránta. De aztán elkapta Torzonborzot az alkotó büszkesége, kicsomagolta a gömbölyded holmit, és elismerést várva mutatta, nemcsak hegyes fogakat vágott bele, hanem a kerek szemek fölé egy-egy hegyes szarvat is. Aki még nem találta volna ki, annak megmondom, hogy az a gömbölyded holmi egy nagy sütőtök volt. Egyik oldalán ablakocskát vágott Torzonborz, azon át kiszedte magját, belét, másik oldalára ijesztő ábrázatot vésett, a belsejébe meg kerek lyukat, és abban a lyukban már jó erősen bennne is állt egy hosszú gyertyaszál. A karó pedig, amelyet Bohócka cipelt, arra kellett, hogy rátűzzék a tököt, és valamely szikla mögül az esti sötétségben hirtelen elébe nyújtsák valakinek.

Úgy tettem, mintha el volnék ragadtatva Torzonborz művétől, és megkérdeztem, hogy jó helyet választottak-e az ijesztgetésre. Most már bíztak a cimboraságomban és lelkendezve elmondották, hogy nagyon jó helyet választottak. Ma vásár volt Nógrádverőcén, sokan fognak tehát hazamenni a szomszédos faluba a Sziklás úton, ott akarnak elbújni és főképp a kislányokat ijesztgetni. Azért főképp a kislányokat, mert azok nagyokat sikítanak, jól lehet mulatni rajtuk, és a kislányok nem is mernek bemenni a sziklák közé, hogy megkeressék és megpofozzák őket. De az is lehetséges — mondták, hogy meg fognak ijeszteni egy-egy idősebb nénit is. Bácsit csak akkor ijesztenek meg, ha látják rajta,

hogy ittas. Idősebb nénik és ittas bácsik szintén nem merészkednek a sziklák közé. Mindezt végighallgatva, igen nehéz volt mosolyognom, de mégis sikerült, és cinkos módra mosolyogva így szóltam: „Tudjátok mit? Én is veletek megyek! Hadd mulassak én is!” Ajánlatomat igen nagy örömmel fogadták, bizonyára két okból is. Egyrészt annak örültek, hogy lám, Moha bácsi is csak olyan jópipa, mint ők maguk, másrészt arra gondolhattak, hogy baj esetén, vagyis ha a megijesztett egyén mégis meg akarná pofozni őket, kisebb rész hárul rájuk a felelősségből. Lépegettünk tehát a Sziklás út felé, és én úgy tettem, mintha nagyon örülnék a kalandnak. Kezemet dörzsölgetve mondogattam: „Hű, be jól fogjuk eltölteni az estét! Meglátjátok, nagyon jól fogjuk eltölteni az estét!”

A Sziklás útnak azon a helyén,. amely a legalkalmasabb volt a tökfej előbújására, egy kis meglepetés ért minket. Az előző napi esőzések következtében sziklaomlás történt ott, és az út erősen megkeskenyedett. Bohócka figyelmeztetett is minket: „Itt veszélyes ám ijesztgetni! Ha valaki itt megtántorodik ijedtében, könnyen lepotyoghat!” Torzonborz azonban leintette: „Akkor legföljebb gurul egy kicsit! Mi nem mehetünk máshová! Ez a legszélesebb szikla, ennek a megkerülése tart a legtovább, nekünk pedig idő kell rá, hogy elfújjuk a gyertyát, elszaladjunk és meglapuljunk valahol. Ugye, Moha bácsi?” Helyeslőleg bólogattam: „Bizony, bizony..., ahhoz idő kell! De tudjátok-e, mi jutott most az eszembe? Hiszen mi innen a szikla mögül nem is fogjuk látni, hogy kit ijesztünk meg! Márpedig sokkal mulatságosabb, ha tudjuk, hogy ki az, aki rémüldözik. Támasszuk hát neki a karót a tökfejjel a sziklának — legyen készenlétben, mi pedig sétáljunk el innen vagy száz lépésnyire Verőce felé. Leülünk ott az út szélén és várjuk a hazatérőket. Ha olyan jön, akit meg akarunk ijeszteni, akkor ti a bokrok között ideszaladtok, — előbb ideértek, mint ő, mert kanyarodik az út — megijesztitek, aztán tüstént visszaszaladtok hozzám. Ha gyanút fogna és ő is visszajönne, titeket ismét mellettem talál és elhárul rólatok a gyanú.” Kitörő örömmel fogadták indítványomat, el is sétáltunk Verőce irányába, leültünk egy lapos sziklára és vártunk. Ismét dörzsölgettem a kezemet és mondogattam: „Hű, be jól

fogjuk eltölteni az estét! Meglátjátok, nagyon jól fogjuk eltölteni az estét!” Közben már be is sötétedett, és feljött a Hold.

Egyszerre csak két kislány közeledett Nógrádverőce felől. Amikor megpillantottak minket, ijedten megálltak, aztán felismertek engem és odaszaladtak hozzánk: „Jaj, de jó, hogy találkoztunk Moha bácsival! Nagyon félünk!” Nevettem. „Ugyan mitől féltek?” „Nem szeretünk sötétben járni.” Bóhocka is megszólalt: „De hiszen holdfény van.” A kislányok ezt felelték: „Az még rosszabb! Holdfényben könnyebben képzelődik az ember... Jaj, Moha bácsi, nem jönne velünk a faluig?” Megnyugtattam őket: „Nincs mitől félnetek, kedves gyermekeim. Menjetek csak nyugodtan!” Amikor eltűntek az út hajlatában, összenéztünk, és megkérdeztem a két fiútól: „No, mit határoztok? Elébük szaladtok? Megijesztitek őket?” Torzonborz tanácstalanul tipegett-topogott és vonogatta a vállát, Bohócka azonban határozottan kijelentette: „Ezeket ne ijesszük meg, ezek már úgyis félnek. Akkor még jobban félnének hazáig.”

Körülbelül negyedóra múlva vidám nótaszó közeledett. Ezt énekelte egy legény, és hallatszott a hangján, hogy igazat énekel:

„Be sok bort ittam az este,
ragyogó csillagom, galambom!
Most is részeg vagyok tőle,
ragyogó csillagom, galambom!”

„No, fiúk!” — biztattam a két ijesztgetőt — „megjött az első ittas. Ez nem fog utánatok szaladni a sziklák közé!” A legény megállt előttünk, széttárta a karják és örvendezve kiáltotta: „Törpécskék! Kedves jó törpécskék! Hadd öleljelek meg mindnyájatokat! Hej! Be szép is ez a világ, hogy törpe is van rajta!” Mindhármunkat együttesen megölelt, meg is csókolt, azután tovább indult, és danolta:

„Egy törpe, két törpe,
száz törpe, hajh...”

Én pedig a két ijesztgetőre néztem: „No mi lesz? Elébeszaladtok?” Torzonborz azonban ezt dünnyögte: „Ez nagyon kedves volt hozzánk.” Bohócka meg így szólt: „És azt is mondta, hogy szép a világ. Miattunk hát ne csalódjék benne.”

A következő hazatérőt személyesen ismertük, a bohókás, félkegyelmű Mari néni volt az, és Torzonborz oda is súgta nekem: „Mari nénit meg kéne ijeszteni.” De amikor egy-két bamba szó után, csöndes jóéjszakát kívánva Mari néni is tovaballagott, Torzonborz mégse mozdult: „Meggondoltam, Moha bácsi.” „Miért gondoltad meg? Ő aztán csakugyan azt hinné, hogy kísértetet lát.” „Az igaz, de ... ugyanolyan fejkendője van, mint az édesanyámnak.”

Vagy félóra múlva ismét énekszó és viháncoló nevetés hallatszott; négy-öt leány közeledett egymásba karolva, és ezt danolták:

„Csárdás kis kalapot veszek,
mellé rozmaringot teszek...”

Amikor közelünkbe értek, elhallgattak egy pillanatra, vidáman ránk köszöntek: „Jó estét, Moha bácsi! Szervusztok, kistörpék!” Aztán tüstént folytatták a dalt is, a folytonos kacarászást is. Bohócka

most meg se várta, hogy biztassam őket, már mondotta: „Ezeket ne ijesszük meg.” Sietett a helyeslésel Torzonborz is: „Ezek túlságosan is vidámak. Ezek nagyon is megijednének.”

A következő hazatérő férfi volt, és durva, részeg hangon inkább bőgte, mint énekelte:

„Kék nefelejcs, kék nefelejcs
virágzik a tó tükrén...”

Torzonborz izgatottan felugrott: „Moha bácsi! Ez undok alak, erre minden gyerek haragszik, ezt meg kell ijeszteni!” Az állítólagos „undok alak” megállt előttünk és csukladozó hangon felnyögött: „Hej, Moha bácsi, törpe bácsi, de jó lesz magának, ha most majd hazamegy. Nem néz magára szemrehányón feleség, anya, négy gyerek! Moha bácsi nem kell, hogy gondolja magáról, haj, be nagy disznó vagyok, a téli cipőjüket iszom el, a falatjukat iszom el!” Bohócka csöndesen megszólalt: „Hát hagyja abba a bácsi az iszogatást.” A részeg feljajdult: „Ha én azt bírnám, te kis törpe! Jaj, te kis törpe, ha én abba bírnám hagyni!” Azzal meglódult, tova tántorgott és most már ezt danolta, bőgte:

„Keresem a boldogságot,
sehol sem találom...”

Hallgattunk egy ideig, aztán Torzonborz azt suttogta: „Szegény...” Amikor elhalt a távolban a részeges dana, visszaballagtunk a sziklához, kihoztuk az útra a tökfejet, és így szóltam a két fiúhoz: „Úgy gondolom, ez már nem kell nektek. Akarjátok hallani, mekkorát puffan a szakadék mélyén?” Persze, hogy akarták hallani. A karót Bohócka dobta le, a tököt pedig — miután kivettem belőle a gyertyát — Torzonborz hajította a mélybe. Hallgattuk, amint szikláról sziklára ugrál, s amikor odalent szétpukkant, ezt mondottam: „Mégiscsak használhattuk valamire ezt a szörnyfőt. Trágyázni fogja a földet, ciklámen lesz belőle és fehér hóvirág. De használjuk fel valamire a gyertyát is. Jöhet itt még haza az éjjel olyasvalaki, aki nem tud erről az új sziklaomlásról, jöhet még tántorgó részeg is, annak pedig amúgy is keskeny minden út.” Torzonborz tüstént megértette, mit akarok. Meggyújtotta a gyertyát, és a sziklapárkány szélére állította figyelmeztető jelnek. Bohócka köveket is rakott köréje, hogy el ne dőljön. Ekkor már leszállt a Hold a hegy mögé, és amikor félórával később — már Törpeháza közeléből — visszatekintettünk a Sziklás útra, ámulva láttuk, milyen óriási fényt tud árasztani a sötétben egyetlen szál gyertya is. Néztük egy ideig, aztán Torzonborz halkan így szólt: „Igaza volt Moha bácsinak: nagyon jól töltöttük el az estét.”

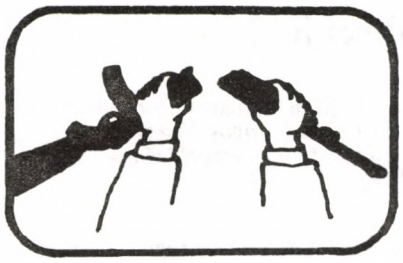

Hírek, események az erőszakmentesség világából

A Lelkiismereti Tiltakozók Világnapján

Május 15-én Székesfehérváron a NOÉ Klub szervezett programot a BOCS Alapítvány támogatásával. Délután a belváros közepén, a katonai emlékműnél a gyerekek palacsintát kaptak a játékfegyverek 'leszereléséért', azaz (szelektív) szemétbe dobásáért. (Akinek nem volt játékfegyvere, az dupla adagot kapott.)

Balla Lajos ismertette a vajdasági katonaságmegtagadó falu, Oromhegyes és a többi vajdasági békecsoport ma is tartó küzdelméről szóló dokumentumkönyvet, amelyet a helyszínen meg is lehetett vásárolni.

További rövid ismertetések hangzottak el a civil szolgálatról, a Lelkiismereti Tiltakozók Világnapjáról, magyar és nemzetközi békemozgalmakról, a történelmi békeegyházakról és a Zsinati Folyamatról, a katonaságmegtagadás hazai és nemzetközi történetéről, az erőszakmentesség irodalmáról (könyvbemutatókkal és árusítással).

Kaphatók voltak a következő könyvek:

— A Zitzer Szellemi Köztársaság (A vajdasági békemozdalom dokumentumai. 300 Ft),
— Nem harcolhatok! (Tudományos értékű bemutatása az ősegyház erőszakmentességének. 200 Ft),
— Isten újjáteremt (A hutteri egyházról, amelynek tagjai többszáz éve erőszakmentességben és vagyonközösségben élnek. 200 Ft),
— Duchrow: Lehetséges az igazságosság? (Európa a világrendszerben, 1492–1992. 230 Ft).

Farkas Henrik ismertette a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligáját, amelyhez a helyszínen csatlakozni is lehetett. Az „Érted vagyok" áprilisi száma közölte azokat az 1925-ös és 1930-as, a hadkötelezettség elleni felhívásokat, amelyeket többek közt Einstein, Gandhi, Rabindranath Tagore, Russel, Wells, Romain Rolland és sok más híres ember írt alá.

Közben Cserta Gábor énekelt a békéről szóló, általa megzenésített verseket.

A téren kiállítás volt az erőszakmentességről szóló poszterekből.

Tiltakozás hangzott el a tábori püspökség felélesztése ellen, amely a II. világháborúban szégyenletes szerepet játszott.

18 órakor a VOGÉ Művelődési Házba kb. százötvenen jöttek el. Bródy János, a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája ügyvivői testületének tagja énekelt, aki ezt az estet honorárium nélkül vállalta. Utána beszélgetés volt Bródy Jánossal, Balla Lajossal, börtönviselt katonaságmegtagadókkal a Bokor közösségből, a Család Alapítvány civil szolgálatosaival, valamint nemzetközi hálózatok: a Church & Peace (Egyház és Béke), az IFOR (International Fellowship of Reconciliation, a Kiengesztelődés Nemzetközi Szövetsége) és a Kairos Európa képviselőjével.

Fegyvert akarunk vagy palacsintát?

Ha fegyvert, akkor talán hamarosan kenyérre sem fog telni!

Mire megy el az emberiség pénze?

Öt évenként annyiba kerül a világon csak az elavuló lőszerek selejtezése, mint Magyarország teljes adósságállománya: 25 milliárd dollárba.

Csak Oroszországban 35 millió tonna lőszer van.

A lőszereket Nyugaton is többnyire szabadtéri égetéssel selejtezik.

Csak Anglia 16 ezer tonna lőszert öntött a tengerbe 1987-től 1993-ig.

Nesze neked, Környezet!

Az atomfegyverek számát egyezményesen csökkentik. Megnyugodhatunk? NEM!!

A leszerelendő atomfegyverek is szörnyű veszélyt és költséget jelentenek!

Annyi plutóniumot kell megsemmisíteni, amennyinek az ezredrésze elég, hogy az egész emberiséget tüdőrákossá tegye.

A katonatudósok sem tudják, hogyan semmisítsék meg, amit kifejlesztettek.

A vegyi fegyvereket betiltották és az egyezmények szerint megsemmisítik.

Megnyugodhatunk? NEM!!

A vegyi fegyverek ma is szörnyű veszélyt és költséget jelentenek!

Jelenlegi mennyiségük elegendő minden földi élet teljes kipusztítására!

Megsemmisítésük tízszer többe kerül, mint a gyártásuk!

Beismerten csak az USA és Oroszország rendelkezik vegyi fegyverekkel, de titokban valószínűleg további 18 országnak van.

Az USA kongresszusa előírta, hogy 1994-re meg kell semmisíteni az USA vegyi fegyvereit, de ez a határidő mára 2004-re tolódott át a veszélyek miatt.

A világ vegyifegyver-készletének megsemmisítése annyiba fog kerülni, mint amennyi Magyarország teljes adóssága: 25 milliárd dollárba.

Így függ össze a magyar életszínvonal a fegyverkezési őrülettel!

Miért van szükség hadseregekre? Hogy a gazdagok megvédjék kiváltságaikat!

A világ bevételeinek 82 %-át az emberiség leggazdagabb egyötöde teszi zsebre, az emberek 60 %-ának pedig csupán a bevétel 6 %-a jut!

Nagy szükség van a társadalom bevonására!

A katonai bürokrácia intézményesült agyi beállítódása ütközik a leszerelés feladatával. Különálló leszerelési minisztériumokat kell létrehozni.

A katonai bürokráciák, amelyek történelmileg hajlamosak a nyilvános ellenőrzéstől való idegenkedésre, legyenek jobban felelősségre vonhatók, és az egészség- és környezeti törvényekkel szemben tiszteletlettudóbbak.

Források:

A világ helyzete, 1994. 9.fej. A fegyverkezési verseny után. Worldwatch Institute, USA. Magyarul: Föld Napja Alapítvány.
Ulrich Duchrow: Wirtschaften für das Leben; Junge Kirche, 1994.

A katonaságmegtagadás alapvető emberi jog!

Az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága 1987. márc. 10-én úgy döntött, hogy „a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását tekintsék az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye által elismert gondolatszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog törvényes gyakorlásának".
A teljes szöveg, amely a Pálmaág c. katolikus szamizdat 2. füzetében jelent meg 1987-ben, a következő:

Az ENSZ Közgazdasági és Szociális Tanács E/CN. 4/1987/L.73 1987. március 5-i dokumentuma, Emberi Jogok Bizottsága, 43. ülésszak, 15. napirendi pont:
A FIATALOK SZEREPE AZ EMBERI JOGOK ELŐMOZDÍTÁSÁBAN ÉS MEGVÉDÉSÉBEN, BELEÉRTVE A KATONAI SZOLGÁLAT LELKIISMERETI OKBÓL MEGTAGADÁSÁNAK KÉRDÉSÉT.

Az Emberi Jogok Bizottsága

újra megerősítve, hogy valamennyi tagállamnak kötelessége előmozdítani és megvédeni az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat, valamint teljesíteni a különböző nemzetközi emberi jogi okmányokban magára vállalt kötelezettségeit,

tekintettel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3. és 18. cikkelyeire, amelyek kinyilvánítják az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot, valamint a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jogot,

emlékezve arra, hogy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye elismeri, hogy mindenkinek joga van a gondolatszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz,

emlékezve a Közgyűlés 1979.dec.17-i 34/151. határozatára is, amely 1985-öt az „Ifjúság Nemzetközi Évének: Részvétel, Fejlődés, Béke" jelölte ki, valamint az 1965. december 7-i 2037 /XX/-as határozatára, amely kijelenti, hogy a fiatalokat megértően, a béke, igazságosság és valamennyi ember tiszteletben tartásának szellemében fogják felnevelni,

felidézve 1981. márc. 12-i 40. határozatát /XXXVII/, amelyben rámutatott annak szükségességére, hogy jobban értsék meg azokat a körülményeket, amelyek között a katonai szolgálatot lelkiismereti alapon meg lehet tagadni,

figyelembe véve a fiatalság jelentős szerepét a nemzetközi béke és együttműködés, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok előmozdításában,

felidézve a Közgyűlés 1978. dec. 20-i 33/165. határozatát, amelyben a Közgyűlés elismerte valamennyi ember jogát arra, hogy megtagadja a szolgálatot azokban a katonai vagy rendőri szervezetekben, amelyeket az apartheid erőszakos végrehajtására használnak, és felszólította a tagállamokat, hogy a Területi Menedékjog Nyilatkozatának szellemében adjanak menedékjogot vagy engedélyezzék az átutazást egy másik államba azoknak a személyeknek, akik arra kényszerülnek, hogy országukat elhagyják kizárólag azért, mert lelkiismereti okból megtagadják a katonai vagy rendőri szolgálat útján történő segédkezést az apartheid erőszakos végrehajtásában,

kifejezve azt a meggyőződését, hogy az állhatatos és őszinte erőfeszítések, amelyeket valamennyi állam célul tűzött ki a háború fenyegetésének határozott megszüntetésére, a nemzetközi béke megteremtésére és a nemzetközi együttműködés fejlesztésére az ENSZ alapokmányának megfelelően, végül olyan körülmények megteremtéséhez vezethetnek, melyek között a katonai szolgálat szükségtelenné válhat,

tekintetbe véve 1984. márc. 12-i 1984/27. határozatát és a Közgazdasági és Szociális Tanács 1984. május 24-i 1984/27. határozatát, amelyben eldöntötték, hogy a lehető legszélesebb körben osztják szét Mr. Eide és Mr. Mubanga–Chipoya jelentését (E/CN.4/Sub.2/1983/30), azzal a céllal, hogy észrevételeket kapjanak a kormányoktól, az illetékes ENSZ szervezetektől és specializált képviseletektől, valamint más kormányközi és nem hivatalos szervezetektől,

tudomásul véve azt az átfogó jelentést, melyet Mr. Eide és Mr. Mubanga–Chipoya terjesztett elő a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról, amely következtetéseket és javaslatokat tartalmaz,

tudomásul véve a kormányok és nemzetközi szervezetek válaszait is a Főtitkár észrevételeket és megfigyeléseket igénylő kérelmére (E/CN.4/1985/25 and Add.1–4),

gondosan mérlegelve az Albizottság jelentését a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról (E/CN. 4/Sub.2/1983/30), amely mérlegeli a különböző emberi jogi okmányokban található, e tárgyhoz tartozó nemzetközi szabályokat és rendelkezéseket, és leírja az állam gyakorlatát a katonai szolgálat önkéntes vagy kötelező jellegét illetően,

elismerve, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadása lelkiismereti elvekből és indítékokból származik, beleértve a vallásos, etikai, morális vagy hasonló motívumokból eredő mély meggyőződést,

1. úgy dönt, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását tekintsék az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye által elismert gondolatszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog törvényes gyakorlásának;

2. felhívja az államokat, hogy tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy elismerjék a katonai szolgálat alóli mentesség jogát a fegyveres szolgálat valóban lelkiismereti alapon történő megtagadása esetén;

3. javasolja azoknak az államoknak, amelyekben a katonai szolgálat kötelező és ahol erről még nem gondoskodtak, hogy fontolják meg a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadók részére az alternatív szolgálat különféle formáinak bevezetését, amelyek összeegyeztethetők a lelkiismereti megtagadás indítékaival, figyelembe véve egyes államok ezirányú tapasztalatait, és hogy ezek az államok tartózkodnak attól, hogy börtönbüntetés alá vessék az ilyen személyeket;

4. javasolja a tagállamoknak, amennyiben még nem tették meg, hogy hazai jogrendszerük keretén belül hozzanak létre tárgyilagos döntéshozó eljárásokat annak meghatározására, hogy a lelkiismereti megtagadás az egyes sajátos esetben indokolt-e;

5. kéri a Főtitkárt, hogy számoljon be a Bizottság 45. ülésén a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásának kérdéséről, figyelembe véve azokat az észrevételeket, amelyeket a kormányok tettek, és a kapott további információkat;

6. elhatározza ennek az anyagnak további átgondolását a Bizottság 45. ülésén a „Fiatalok szerepe az emberi jogok előmozdításában és megvédésében, beleértve a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásának kérdését" napirendi pont keretében.

AZ ENSZ A LELKIISMERETI KATONÁSKODÁS-MEGTAGADÁST ELISMERI EMBERI JOGNAK.

(WRI NEWSLETTER March/April 1987, 9.o.)

Az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága megszavazta, hogy a lelkiismereti megtagadást emberi jognak tekinti.

Az E/CN.4/1987/L.73 indítványt 1987. március 10-én tárgyalták — 15 évvel azután, hogy a kérdés először fölmerült. A szavazatok: 26 mellette, 2 ellene, 14 tartózkodás. Mellette: Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bangladesh, Belgium, Kolumbia, Costa Rica, Franciaország, Gambia, NSZK, Írország, Olaszország, Japán, Libéria, Norvégia, Pakisztán, Peru, Fülöp-szigetek, Ruanda, Szenegál, Szomália, Sri Lanka, Togo, Egyesült Királyság, USA. Ellene: Irak és Mozambique. Tartózkodott: Algéria, Bulgária, Kína, Kongó, Ciprus, Etiópia, NDK, India, Mexikó, Nicaragua, Szovjetúnió, Venezuela és Jugoszlávia. Hiányzott: Lesotho.

Elismerés illeti a genfi Quaker ENSZ-irodát az előkészítő kampányukért.

A tábori püspökség a katolicizmus szégyene!

Priusza: Hitler támogatása, háborús uszítás, a lelkiismeret fölötti terror.

Részlet a Római Katolikus Tábori Püspökség által kiadott imakönyvből:

„Kedves Honvéd hívem! Tábori Püspökatyád szól hozzád... Ennek a világháborúnak az a célja, hogy ezeréves szentföldünket, véren szerzett és folytonos harcokkal fönntartott édes Hazánkat megvédjük, vele együtt egész Európát megoltalmazzuk, Szentséges vallásunkat és Egyházunkat megmentsük a vörös veszedelemtől — attól a gonosz, alattomos, kegyetlen és irgalmatlan vörös hatalomtól, amely itt Európában mindent, de legelsősorban édes Hazánkat akarja elpusztítani és rabigába hajtani!

Ebben a Szent-háborúban a mi győzelmünket és a vörös hatalom megsemmisítését akarja, kívánja és szolgálja minden igaz magyar, minden igaz európai ember, minden hívő lélek az egész világon — sőt a nemzetek megdicsőült fiai, köztük a Magyar Szentek serege, Nagyasszonyunk, Szűz Mária és maga az egy igaz élő Isten is.

... hívő lelked teljes erejével érezd át és kiáltsd: ... véremmel is megvédem Szent Nevedet a gonoszok ellen ... Jézus Krisztusom, mint pogányverő őseimet, engem is segíts és oltalmazz a küzdelemben! ... Istenért, Hazáért, az emberiség megmentéséért!

Budapest, 1942. jún. 20. Dr. Hász István tábori püspök.”

(Seregek Ura, a katolikus honvédek ima-, énekes- és oktatókönyve, 7.old. Második kiadás, Budapest, 1942. A Római Katolikus Tábori Püspökség kiadása, 268. szám. Nihil obstat. 1942.jún. 23. Julius Kertész censor. Imprimatur. 1942.jún. 23. +Stephanus, Ordinarius Castrensis.)

Az Új Ember nem szégyellte ennek a tábori püspöknek a fényképét 1994. jan. 23-án közölni. 1994. május 14-én pedig az új magyar tábori püspököt nagy ceremóniákkal fölszentelték, és tábornoki rangot kapott.

„II. Alekszij moszkvai ortodox pátriárka, mint már korábban Jelcin orosz államelnök, megkövette Magyarországot az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc leveréséért. Hazánk vezetői viszont mindkét alkalommal elmulasztottak bocsánatot kérni az egykori Szovjetúnió népeitől megtámadásukért” — írja a Mérleg 94/2. száma. Különösen az egyházi vezetők mulasztása fájdalmas. (Elképzelhető, hogy a kommunista diktatúrához dörgölődzésként valamelyik egyházi vezető tett ilyen gesztust annakidején, de annak értéke nyilvánvalóan ellenkező előjelű.) A tábornok-püspök úr vajon képes-e legalább, hogy elődei bűneiért bocsánatot kérjen? Ha nem, akkor hasonló helyzetben ő is hasonlóan fog uszítani?

Hová jutottunk Jézus szavaitól? Az a szent, amit folytonos harcokkal tartunk fönn? Vallásunkat és egyházunkat fegyverrel kell oltalmazni? A másik hatalom maga a sátán, a fölöttünk uralkodó hatalom meg (Hitlerrel szövetségben) szent? ... Emberek megölését akarja és szolgálja a szentek serege, akiknek jó része éppen a szelídség vértanúja? Szűz Mária segít a gyilkolásban? Isten akarja és szolgálja, hogy egyik gyermeke lemészárolja a másikat? Így kell védeni Krisztus szent nevét? A pogányverők az igazi őseink, vagy a pogányoktól jövő kínt és halált áldással viszonzó vértanúk?

A tábori püspökség a tábori csendőrség lelki terroroszta ga! A gyilkolni nem akarókat örök kárhozattal fenyegeti ugyanabban az imakönyvben:

„Végtelenül elszomorító és sajnálatraméltó az a körülmény, hogy a hadsereg kötelékében még mindig találhatók olyan egyének, kik hűtlenül, esküszegően, önként elhagyják azt a zászlót, amelyre felesküdtek. Megfeledkeznek a Haza iránti nagy kötelességeikről, azt hiszik, hogy így büntetlenül boldogan élhetnek. A mardosó lelkiismeret azonban nem ad nyugtot, bármerre mész, nyugalmat sehol sem találsz. Helyzeted minden pillanatban szörnyűbb és szörnyűbb lesz — üldözőidet mindig ott fogod látni magad körül.

Testvérem, ne engedd magad senkitől félrevezettetni... Ne feledd azt, hogy ha itt a földön az igazságszolgáltatás sújtó keze nem érintene, az igazságos Istentől, az örök bírótól méltó büntetésed elnyered!”

Utóirat:

E hónapok szörnyűségeinek egyike a ruandai népirtás. Ruanda több mint hétmilliós, rendkívül gyorsan növekvő, húsz év alatt megduplázódó népességű, fél-magyarországnyinál kisebb területű közép-afrikai ország. Szegénységére jellemző, hogy 150-szer annyi lakosra jut egy orvos, mint Magyarországon, és 200-szor kevesebb autó van.

1994 tavaszán a többségi hutu és a kisebbségi tuszi törzs között szörnyű egymást irtó harc tört ki, amelyben negyed év alatt félmillió embert öltek meg, jelentős részben nőket és gyerekeket. (A Larousse enciklopédia szerint az országban összesen csak 5200 katona volt 1991-ben. Az áldozatok 99 %-a tehát polgári személy.)

A legdöbbenetesebb az egészben az, hogy Ruanda szinte a legkeresztényibb ország Afrikában: a népesség kb. 70 %-a katolikus és még további kb. 10 % protestáns. S a keresztények a harc mindkét oldalán ott vannak. Egyértelmű, hogy a katolikusok is felelősek az embertelen mészárlásokért.

Az ottani nuncius (a Vatikán nagykövete) azt nyilatkozta a Vatikáni rádióban: „Nincs értelmes magyarázat arra, ami Ruandában történik.”

Pedig csak az inkvizítorok és az erőszakmentes keresztényeket keresztes hadjárattal irtó pápák–féle katolicizmus, az Újvilág lakosainak tízmilliószámra menő irtását misszionálással körítő és a rabszolgavadászatokat jóváhagyó katolicizmus, a mindezeket a történelmi bűneit máig is elítélni képtelen katolicizmus, a gorillák gyűrűjében miséző szentatyák, fegyvereket (ma áttételesen, zászlók képében) megáldó tábornok-püspökök–féle katolicizmus, az erőszakmentességről a templomaiban, sajtójában és iskoláiban beszélni nem engedő katolicizmus csődje mutatkozott meg ismét, teljes képtelensége a békességre nevelésre és békességteremtésre.

Simonyi Gyula

Múzsa

Minden a verseké lett,
a költészeté.
Szereped se több, se kevesebb,
a fuvallaté, mely
egy ellapult követ
a hegycsúcshoz közel
meggördített.

Jean Vanier

A szegény – út az egységhez

Ez az előadás az Egyházak Világtanácsa közgyűlésének megnyitó istentiszteletén hangzott el Vancouverben (Kanada), 1983. július 24-én.

Önök arra kérnek engem, hogy ebben a szép és egyszerű liturgiában Isten igéjét hirdessem. Önök azért kérnek engem erre, mert olyan néppel élek együtt, amely népnek nincsenek szavai, amely nép ki van zárva ennek a világnak a dolgaiból, egy mindenki által kitaszított és bolondnak mondott néppel élek együtt, amely Jézus Krisztus örömüzenetétől is távol van oly gyakran.

Igen, szolidaritást vállalok azokkal, akik testi vagy szellemi fogyatékosságuk miatt mindenhonnan ki vannak zárva. Egy vagyok szüleikkel, akik mélységesen szenvednek. Azok nevében beszélek, akiknek nincs fedél a fejük felett, akiket Jézushoz való hűségükért, politikai aktivitásukért, békeharcért vagy törvényellenes cselekedetekért ítéltek el, akik menekülttáborokban vagy idegen földön emigránsokként élnek. Azok nevében beszélek, akik a kábítószer, az alkohol, a prostitúció rabszolgaságába, a társadalom szélére kerültek. A magányosok, öregek, éhezők, leprások, betegek, haldoklók nevében beszélek. A szenvedő gyermekek nevében beszélek, akiket már születésük előtt elutasítottak. Azok nevében beszélek, akik feleslegesnek vagy nemkívánatosnak érzik magukat, akik úgy érzik, hogy a társadalom terhére, a gazdagok bosszantására vannak. Szívük tele van sebekkel, félelemben és bűntudatban élnek, mert soha senki sem mondta meg nekik, hogy mennyire értékesek, mennyire fontosak.

Beszélhetek Önöknek Paliról? Pali 22 éves. Évekkel ezelőtt egy házban találtunk rá. Pali vak, süket és súlyos agykárosodása van. Családja négyéves korában kitaszította. A család nem tudta elviselni Pali betegségét. Ő sohasem hallotta ezeket a szavakat: „Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm." És éppen ezek azok a szavak, amelyek olyan nagyon fontosak a belső biztonsághoz, a gyermek növekedéséhez és békességéhez! Mivel Palinak sohasem volt szerető kapcsolata, sohasem lehetett bizalma a szüleihez, vastag falak mögé barikádozta el magát: szinte belefulladt a félelem, a magányosság és a bűntudat fájdalmába, a létező legborzasztóbb emberi szenvedésekbe. Igen, bűntudatot mondtam, mert az elutasítottak gyakran úgy érzik, azért utasítják el őket, mert rosszak.

Pali annyira szeretné, ha szeretnék őt, mégis nagyon fél a szeretettől! Ha az ember ennyire sérült lelkében, akkor más embereket veszélyesnek talál magára nézve, és kényszerűleg a félelem és a bizalmatlanság falai mögé rejtőzik.

Sok időbe telik majd, amíg Pali engedi, hogy ezek a falak leomoljanak — talán sohasem fog neki egészen sikerülni. Évekig kell majd testéhez tisztelettel közelednünk, gyengédséggel fürösztenünk, mosdatnunk, öltöztetnünk őt, évekig kell majd játszanunk vele és örömmel hordoznunk őt — annak reményében, hogy megmutathatjuk neki, mennyire szép és fontos ő a mi számunkra. S lassanként — úgy reméljük — előmerészkedik azok mögül a falak mögül, amelyeket felépített magának, bizalommal megnyílik és hinni kezd önmagában: hinni kezd abban, hogy ő is tud szeretni, hogy az ő számára is van reménység.

E világ elhagyatottjai, megalázottjai Palival együtt arra várnak, hogy valaki velük legyen, hogy valakivel kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatuk legyen, hogy valaki együtt lépjen velük előre és kinyilvánítsa nekik istengyermekségük méltóságát, azt, hogy ők az Atya drága gyermekei. A világ elhagyatottjai, improduktívjai gyakran képtelenek arra, hogy saját szabadulásuk érdekében felvegyék a harcot. Ők túlságosan fáradtak, túlságosan gyengék, túlságosan szegények, túlságosan alultápláltak, túlságosan betegek.

2000 évvel ezelőtt földünkre jött az örök Ige, hogy belépjen történelmünkbe. Az Ige testté lett, Máriának, József feleségének méhében. Mária egy betlehemi istállóban szülte meg ezt a gyermeket: azzal, hogy egy lett közülünk, hogy együttjárt velünk, minden idők fiainak és leányainak kinyilatkoztatta, hogy mennyire szépek, egyenként mind. Az Ige testté lett, de mi nem fogadtuk be. Ő az övéihez jött, de az övéi nem ismerték fel Őt. Kitaszítottuk, börtönbe vetettük, üldöztük és keresztre feszítettük Őt. Azáltal, hogy életét adta értünk, hogy vérével megváltott bennünket, minden idők fiainak és lányainak kinyilatkoztatta, hogy az Atya szeret, végtelenül szeret bennünket. Nem, mi nem vagyunk elátkozott nép, mi nem vagyunk rossz nép, mi újjászületett nép vagyunk.

És Jézus még ma is itt jár a földön: jelen van bennünk, jelen van egyházában, jelen van tanítványaiban, igen, jelen van barátaiban. Mi az Ő teste vagyunk, az Ő titokzatos teste. Ő azt akarja, hogy mi legyünk az Ő keze, szeme, hangja, arca, szíve, hogy kinyilatkoztassuk Palinak és minden embernek, elsősorban azonban a legszegényebbeknek és leggyengébbeknek azt, hogy mennyire értékesek az Atya előtt, s hogy ők is képesek a növekedésre, arra, hogy mások számára az életet vigyék.

Jézus a Szentlélek erejében küld bennünket, hogy a szegényekkel legyünk, hogy úton legyünk velük, hogy jelen legyünk közöttük, nemcsak azért, hogy nézzük őket, hogy javítsunk életfeltételeiken (bármily fontos is ez), nemcsak azért, hogy elméleteket és ideológiákat közvetítsünk feléjük, hanem hogy valóságos kapcsolatban éljünk velük. Isten nem azt akarja, hogy féljünk, Isten azt akarja, hogy a hatalom és a tudás adta óvintézkedéseinket hátrahagyjuk, és megnyissuk házainkat a szegények előtt, hogy együttéljünk velük ott, ahol ők élnek, hogy *egy test és egy közösség* legyünk velük: Valóban és végre Jézus Krisztus egyháza!

Jézus nevében így abba a szabadságba növünk bele, amelyben zsarnokság és elnyomás nem akadályozhat bennünket. A megbékélés új közösségeit hozzuk így létre, ahol mindenki megtalálja az ő helyét, ahol férfiak és asszonyok együtt alkotnak, ahol mindenki tiszteletben tartja a másik egyéniségét, ahol szeretetben élő családok bontakozhatnak ki.

Palitól nagyon sokat tanultam. Palitól tanultam meg, hogy az Atya rejtetten jelen van a teremtés szépségében, a liturgia csillogásában és a teológusok bölcsességében, de rejtetten jelen van a leprások eltorzult testében is, a betegekben és a szenvedőkben is. És jelen van a gyermekben is: „Aki befogad egyet a kicsinyek közül, engem fogad be. És aki engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem" (Mk 9,37). Ki képes ezt az üzenetet felfogni, hogy az Örökkévaló, a Mindenható jelen van a kicsinyekben, a tehetetlenekben, az elnyomottakban, a szenvedőkben? S velük élni annyit jelent, mint a Szentháromsággal élni, az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel élni. Amint Jézus az Atya képmása, ugyanúgy képmása a kitaszított gyermek Jézusnak. Ha egy kitaszított gyermekkel kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatot létesítünk, akkor az Atyával lépünk kapcsolatba!

Pali volt az, aki nyilvánvalóvá tette előttem: a legértékesebb bennem a szívem. Az értelmemnek, a kezemnek csak akkor van értéke, ha azokat a szeretet szolgálatába állítom, olyan kapcsolat szolgálatába, amely egy szövetségen alapszik: Jézus által az Atyával kötött szövetségen. Pali gyengesége, törékenysége és irántam érzett bizalma felrázott addigi álmomból, megkérdőjelezte addigi életemet, úgy is mondhatom, hogy a megszentelődés és az egység útjára vezetett. Pali kiprovokálta belőlem, hogy büszkeségem magányosságából, félelme-

imből kitörjek, és az együttérzés, a megértés, a gyengédség és **a közösség útjára** lépjek.

De nemcsak ezt tanította meg nekem Pali. Azt is általa tudtam meg, hogy gyűlölet, erőszakosság, depresszió és félelem van bennem. Pali felfedte legmélyebb félelmeimet, olyan félelmeket, amelyeket eddig nem ismertem, amelyek azonban bennem szunnyadtak a hatalom, a tudás, a képmutatás és a csodálat utáni vágy mögé rejtőzve. *A szegényekkel együtt járva felismertem* saját szegényes voltomat. Sebeik felfedték sebeimet, megmutatták félelmemet attól, hogy Jézust valóban bizalommal, alázattal és szegénységgel kövessem — hogy mily gyakran szeretnék ezelől elmenekülni, tudás és hatalom, álmodozások és emberi biztosítékok mögé rejtőzni! Igen, a szegények zavarnak engem. Prófétai kiáltásuk aziránt, hogy megértsék őket, hogy barátokra találjanak, hogy lehetőségük legyen az életre, nyilvánvalóvá tette előttem saját keménységemet, önzésemet, bűnömet és a bennem lévő ellenállást minden belső változással szemben. *A szegények megmutatták nekem,* mennyire rabja vagyok félelmeimnek, mennyire rabja vagyok kultuszomnak.

És mégis tudom, hogy szövetségben élek velük: *bennük találkozom Jézussal:* Jézussal találkozom az éhezőben, Jézussal találkozom a szomjazóban, Jézussal találkozom a hajléktalanban, Jézussal találkozom a ruhátlanban, Jézussal találkozom a betegben, Jézussal találkozom a fogolyban. Jézus — a világ élete!

Meg kell tanulnom, hogy ne csak Pali szegénységében találkozzam Jézussal, hanem *a saját szegénységemben is.* Szükségem van Jézusra, az Üdvözítőre, hogy megtanítson szeretni. Igen, tudom, hogy a szerelmetes Jézus van jelen Pali sebeiben — de a saját sebeimben is jelen van. Az Ő megsebzett és összetört szíve *rejtetten jelen van minden ember kicsinységében,* gyengeségében, sebeiben. Az Ő szíve a szeretet egyedüli forrása, amely rejtetten jelen van az egyházban, rejtetten jelen van a szegény szentségében, amely rejtetten jelen van Isten Országában, amely mindenben jelen van közöttünk, ami a világ szemében elveszettnek és reménytelennek tűnik.

Mi mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy Jézus Szívéből igyunk, Jézus Szívének legmélyéből igyunk. Mi, az Egyház, olyan házzá válhatnánk, ahol a világ magányosai és kitaszítottjai Jézus Szívéből ihatnának. Krisztus e világ szenvedőire, kitaszítottjaira bízta egyházát, hogy meggyógyítsanak bennünket, hogy az Ő segítségükkel *leszálljunk* magaslatainkról, *a hatalom és gazdagság magaslatairól,* hogy elvezessenek bennünket a nyolc boldogság bölcsességére.

Az egység, amire törekszünk, Krisztus testének egysége, csak úgy valósítható meg, ha egyek leszünk Jézussal és egyek leszünk számkivetettjeivel. Ők vezetnek el majd bennünket a szent városba, ők lesznek azok, akik örömükben ugrándozva érkeznek a menyegzőre, mert a gazdagok visszautasították a meghívást. Ha megtanuljuk megmosni lábaikat, bocsánatot kérni tőlük, ha megtanulunk alázattal haladni velük, akkor ők megtanítanak bennünket lemondani a gazdagságról — és mi felfedezhetjük azt a gazdagságot, ami az ő szívükben rejtőzik a harag, a depresszió és a betegség mögött. És egyek leszünk velük, nem azért, hogy bosszút álljunk azokon, akik gazdagok és a szegényeket elnyomják, hanem azért, mert *mindenkivel egyek akarunk lenni,* szívünkben teli megbocsátással. Igen, Jézus szeretetének ereje, egységben és közösségben élve, erősebb a világ minden fegyverkezésénél.

A Megfeszített és Feltámadott által alapított és a Szentlélek által vezetett **Egyház, melyet az Úr az Apostolok Cselekedetei szerint az apostolokra, Máriára és az ő testvéreikre és minden idők testvéreire bízott, ez az egyház ma éppúgy arra hivatott, mint tegnap, hogy alázatos és bizakodó egyház legyen, amely bátran hirdeti a béke és üdvösség örömhírét. Ez az egyház arra hivatott, hogy nyitott és** *szegény egyház* **legyen, olyan egyház, amely a szegényekkel halad,** ***olyan egyház, amely megérti és éli az erőszakmentességet*** — **amint azt pl. Mahathma Gandhi is oly sok igazsággal élte —, az erőszakmentességet, amely nem gyengeség, hanem erő. Ez az egyház arra hivatott, hogy létének mélységében a tökéletes igazság, Krisztus világosságának, a világ életének teljessége legyen: olyan egyház legyen, amely kész felvenni a harcot a gonosznak, a gyűlöletnek azon erőivel szemben, melyeket a Jelenések könyve vadállatnak és sárkánynak nevez. Mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy Jézus arculata és szíve legyünk: „Oh, Isten Báránya, aki elveszed a világ bűneit!” Mindannyian arra kaptunk meghívást, hogy életünket adjuk szeretetből: egyesülve a Megfeszítettel és Feltámadottal, egyesülve mindazokkal, akik életüket már odaadták, és egyesülve azokkal is, akik most szenvedik el a keresztrefeszítést.**

És ha ma nem ihatunk együtt Krisztus szent Vérének kelyhéből, hadd igyunk együtt a szenvedés és a szakadás kelyhéből: a keresztények közötti szakadás kelyhéből, de a közöttünk és a szegények és szenvedők közötti szakadás kelyhéből is. Újítsuk meg még nagyobb alázattal Jézusba, a világ életébe vetett tökéletes bizalmunkat! Azon az éjszakán, melyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, megtörte, tanítványainak adta és így szólt: „Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én Testem.” Jézus megtöretett testének jeléül törte meg a kenyeret. Mi is az Ő megtöretett teste vagyunk. Az Egyház megtöretett, mindannyian megtörettünk. Sirassuk bűneinket, kérjük Istenünket, hogy bocsásson meg nekünk, kérjünk egymástól bocsánatot, kérjünk a Földön élő minden embertől bocsánatot, elsősorban azonban ***a legszegényebbektől és a leggyengébbektől kérjünk bocsánatot*** **azért, hogy Jézus Krisztus üzenetét oly gyakran meghamisítottuk. Kérjük, hogy Isten ragadja meg szívünket, áldja meg és törje össze, hogy minden keménység töressék össze benne. Kérjük, hogy Isten újítsa meg szívünket szeretetben és alázatban. Kérjük, hogy Isten alakítsa át szívünket Szentlelke által, és adja oda szívünket másoknak, elsősorban azonban e világ szegényeinek és magányosainak, elveszettjeinek.**

Szeretnénk azonban, mint Krisztus megtöretett teste, ismét Egyek lenni Krisztusban, a szent Városban, ahonnan senki sem lesz kizárva és ahol a leggyengébbeknek és a legutolsóknak is lesz hely. Ez a mi reménységünk az életet és az emberiség megváltását illetően. S ez be fog következni, nekünk csak annyit kell tennünk, hogy valóban olyanok legyünk, mint a kisgyermekek és teljes bizalommal imádkozzunk, hogy: Mi Atyánk!

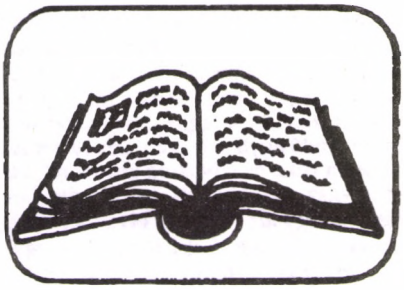

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Vincze József pázmándfalui plébános, a novemberieket Merza József készítette.

Október 2. — Évközi 27. vasárnap — Mk 10,2–16 — Az igazi szerelem mindig monogám

1. Jézus vitabeszéde a házasság felbonthatatlanságáról először azt mondja el, hogy az Ő követése nem vonja ki a tanítványt földi, emberi kapcsolataiból, hanem útmutatást ad a helyes erkölcsi magatartásra.

Ma a házasság és a válás égető társadalmi probléma. Fontos tehát, hogy mit mond róla Jézus. Az Ő tanítása nem változik a korokkal. A dogmatikai igazságok sokszor súlyukat veszítik, Jézus erkölcsi tanítását nem tudja kikezdeni az idő és a divat.

2. A Jézus korabeli zsidóságban nem volt probléma a válás lehetősége. 5 Móz 24,1–4 alapján jogilag rendezett gyakorlat volt. Csupán arról folyt a vita, mi jelenthet elegendő okot a válásra. A szigorúbb felfogás szerint csak a paráznaság, a szabadabb vélemények szerint a kicsi, jelentéktelen dolgok miatt is el lehet válni.

A válólevél kötelezettsége fékezte a válások elburjánzását, és védte az asszony személyes és anyagi szabadságát. A zsidóságban csak a férfi bocsáthatta el feleségét, a római–hellénista jog szerint az asszony is kezdeményezhette a válást.

3. A kérdező farizeusokat nem a felvetett téma érdekelte — számukra a válás már eldöntött kérdés volt —, hanem Jézust akarták megszégyeníteni, zavarba ejteni. Ha Jézus nemet mond a válásra — ami várható volt —, akkor szembekerül a Mózesre hivatkozó válásjoggal.

De Jézus azonnal megfogja őket a maga logikájával. Ő Mózes *parancsát* kérdezi tőlük, ők a mózesi *engedményről* beszélnek. Látszik, milyen hamisan közelítenek a kérdéshez. Nem értik a házasság lényegét, Mózest is csak a saját gyakorlatuk igazolására használják.

4. Jézus mondanivalója világos és logikus: Mózes nem azért adott lehetőséget a válásra, mintha ez a házasság természetes velejárója lenne. A válás oka nem maga a házasság, hanem a keményszívűség, a szív körülmetéletlensége. A körülmetéletlen szívű és fülű emberek szófordulata azt az Izraelt jelenti, amely hűtlen a szövetséghez és engedetlen. Vagyis a válás az Isten közösségéből magát kiszakítani akaró nép gyakorlata.

5. Jézus azt is elmondja hallgatóinak, honnan kell a válás kérdését szemlélni: „De a teremtés kezdete óta..."

A szerelem, ha igazi, mindig monogám. A férfi és a nő kapcsolata a házasságban olyan alapvető, hogy fölötte áll minden más emberi kapcsolatnak. A férfi és a nő kilép az őt addig hordozó, védő családi közösségből, a házasság a vérségi kapcsolat fölé kerül. Efölé már csak egy dolog kerülhet — az Isten-kapcsolat. Az Isten Országáért el kell tudni hagyni feleséget, gyermeket...

6. A házasság megfelel Isten teremtési rendjének. Mivel férfit és nőt alkotott, ezzel Ő maga hozta létre a házasságot, a két embert Ő teszi eggyé (egy igába fogja őket). Minden emberi szándék, amely ezt az egységet szét akarja szakítani, vétek a teremtő Isten rendje ellen, s a keményszívűségnek a bizonyítéka. De a válás az Isten rendjével együtt a másik ember életét is megrontja. Ezért legalizálni soha nem lehet. A válás — még akkor is, ha nem gyűlölködve folyik — nagy érzelmi megrázkódtatás szülőnek, gyermeknek egyaránt. Igazán természetesnek mindenki azt érzi, ha ugyanazon család kíséri végig élete útján. Az új apukák és anyukák szinte feldolgozhatatlan érzelmeket váltanak ki a természet rendjét tisztán magukban hordozó gyermekekből.

7. Jézus a mai evangéliummal védelmébe veszi a kiszolgáltatott nőt, és a házasság dolgában egyenrangúvá teszi a férfival. Tehát nemcsak a válás gyakorlatát utasítja el, hanem a férfi társadalmi előnyét is a nővel szemben.

A kérdező farizeusok — ha megértették Jézust — kemény leckét kaptak, amelyből mi is okulhatunk.

Október 9. — Évközi 28. vasárnap — Mk 10,17–30 — Istenben kell gazdagodni!

1. Egy gazdag ifjú futott Jézushoz. Térdelve beszélt Hozzá. Viselkedése nem keltett visszatetszést. Feltett kérdése a lelke mélyéig nyugtalanította. Nem volt alakoskodó, képmutató. Nyugtalanította, hogy vallásos képességeinek a határához jutott, és még mindig bizonytalan az örök élet dolgában.

Jézus megkedvelte, szeretettel nézett rá. Az ifjú nagyszerű tanítványalkat volt. Nyitott, kérdező, mások tanácsát figyelembe vevő, bölcsektől tanítást váró ember.

A tanítványságnak ahhoz a határához jutott, hogy megtette, amit a maga erejéből képes volt megtenni: megtartotta a parancsokat. Most már csak Istenre kellene igazán ráhagyatkoznia. A parancsokat teljesítette, de hiányzott az Istennel való boldog közössége.

2. Jézus válasza a kérdésére — „Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?" — valóban csodálnivaló.

Amikor a megtartandó parancsokat sorolja az ifjúnak, tudatosan kihagyja a kultikus, ceremoniális (liturgikus) törvényeket, mert érzékeltetni akarja kérdezőjével, hogy Isten jósága a felebarát iránti jóságban konkretizálódik.

Amikor látja, hogy az ifjú valóban magas szinten áll a parancstartásban, akkor döbbenti rá az igazi valóságra: Van egy fogyatkozásod; szét kellene osztanod a vagyonodat.

Ezzel Jézus kihúzza a talajt minden önhittség alól. Aki úgy érzi, hogy mindent megtett hívő életében, annak is akad radikális változtatnivalója. Ha nem a parancstartásban, akkor másban. Jézus hívására mindenkinek attól kell elszakadnia, ami akadályozza őt Jézus követésében.

3. A gazdag ifjú magatartását tipikusnak is mondhatjuk. Jézus feltárta előtte az örök élet igazi útját, de a vagyon csődbe juttatta az ifjút az örök élet dolgában. A vagyon szabott neki törvényt, nem Isten. Ezt az igazságot mondta el neki Jézus.

Aki a vagyon kísértésében elbukik, az olyan rabságba kerül, amelyből emberi erővel nem lehet megszabadulni. A birtoklás féktelen vágya elszakít Istentől, eltávolít az emberektől.

Jézus számára a gazdagság nem mennyiségi kérdés, hanem magatartás. Az igazi veszedelem nem a gazdagságban, hanem az emberi szívben van. Aki elhiteti magával, hogy a gazdagság biztonságot, boldogságot nyújt, akinek az élete középpontjába kerül a vagyon, az kitessékeli gondolatvilágából és életéből az adásra biztató Istent.

4. A földönfutó, vagyon nélküli tanítványok meglepődtek és megrettentek Jézusnak a gazdagokról elmondott beszédén. Nekik nem kellett a vagyonról lemondaniok — mert nem is volt nekik —, de Jézust követő döntésüknek ugyanolyan súlya van, mint a gazdag ifjúénak. Ezért is érdekli őket a jutalom. Jézus biztosítja őket, hogy az Őt követés nem elszegényít, hanem mérhetetlenül meggazdagít. A Jézust követők igazi gazdagsága a belső értékek: ki milyenné formálta magát az Ő iskolájában. A szeretet cselekedetei ellophatatlan, elvehetetlen, tönkre nem tehető kincsek, amiket mint belső jellemet és alapállást mindannyian magunkkal viszünk a halálon túlra, Isten örök Országába is. A vagyonban bízót pedig kellemetlen meglepetés éri, mert halála pillanatában megtapasztalja, hogy a gazdagsággal elrontotta és értelmetlenné tette életét.

Legyen példa mindannyiunk számára, hogy a pénz (és nem az erkölcs) vezérelte fogyasztói társadalom hogyan teszi tönkre az embert, az embert körülvevő világot, hogyan sorvasztja el az alapvető emberi értékeket. Nagy vagyonnal, de lelki szegénységben élni — a gondolkodó ember igazi szégyene. Szegénynek maradni, de belső értékeket gazdagon birtokolni viszont egyáltalán nem szégyen.

Október 16. — Évközi 29. vasárnap — Mk 10,35–45 — Szolgálattá szelídülő hatalomvágy

1. A Zebedeus-fiak meghökkentő kéréssel fordulnak Jézushoz. Dicsőségében a főhelyeken akarnak részt venni. Mielőtt együgyű kérésük miatt negatív véleményt formálnánk róluk, gondoljuk végig, mennyire nagy szó már az is, hogy őszintén előadják kívánságukat. Az út elején tartó tanítványok ilyet csak egy olyan Mestertől mernek kérni, akivel bensőséges viszonyban vannak.

Hány oktalan kérdést teszünk fel addig, amíg elérkezik a megvilágosodás pillanata! A Mester majd kirostálja belőlünk azt, ami nem helyes. A Zebedeus-fiak nem rejtették el Jézus előtt, ami a szívükben vágyként felébredt. Szeretnének a balján és a jobbján ülni. Talán szégyenkezhetünk, hogy mennyivel silányabb vágyak élnek bennünk.

2. Jézus a testvérpár kéréséből egész lelki világukat, gondolkodásmódjukat megértette. Ők sem tudják átlépni a korabeli korlátokat. Kérésük képanyaga a zsidó messiásvárásra utal. A Messiás isteni hatalommal és dicsőséggel jelenik meg, megalapítja birodalmát, Dávid trónjára ül, s mellette két oldalt ülnek azok, akiket hatalmában és dicsőségében részesít. A jobb és bal kéz felől ülők a nagyok között is a legnagyobbak, legtekintélyesebbek. Erre a méltóságra vágytak a Zebedeus-fiak.

3. Jézus nem szolgálja ki a tanítványok önző vágyait. A gondolkodásmódjukat is megfordítja. Ők azt kérdezték, kié az első hely a „mennyei” dicsőségben, Jézus arra válaszol — ami égető probléma volt közöttük is —, kié az első hely a földön, a tanítványi közösségben. Ők a dicsőségből történő kitüntető részesedést kérték, Jézus pedig a szenvedésbe való bemerítkezésről beszél.

Arra a kérdésre, van-e erejük vállalni a szenvedést és a halált, a Zebedeus-fiak magabiztosan mondanak igent. Ezzel lepleződik le értetlenségük. A saját mártírhalálukat is dicsőségvágyuk eszközének tekintik.

4. Jézus viselkedése és válasza mélyen emberi. A saját dicsősége ügyében sem tartja magát illetékesnek. Minden tanítvány kiélheti a hatalomvágyát, de nem az uralkodásban, hanem a szolgálatban — tanítja Jézus. Az uralkodás vakká és önzővé tesz. Csak a szolgáló szeretet nyitja fel a tanítvány szemét, csak ekkor veszi észre a szükséget, ekkor rendül meg mások nyomorúsága láttán, ekkor érti meg a szív gondolatait. Akik uralkodnak, azok felülnézetből tekintenek az emberekre; a szolgálat alulnézetből kínálja az igazságot. Alulról vagy felülről nézve egészen más a világ. Jézus alulnézetből, a szegények, kisemmizettek, megvetettek oldaláról nézte és közelítette meg az igazságot.

5. Jézus tudta, hogy az ember hatalom nélkül is ember. Nem az a baj, hogy az emberi együttélésben vannak vezetők és azoknak van hatalmuk, hanem az, hogy a hatalom rabjává teszi azt, aki gyakorolja. Ekkor a vezető már csak önmaga nagyságát szolgálja, és nem a vezetettek javát.

A hatalom, akárcsak a gazdagság, nagy veszély, mert deformál(hat)ja az ember emberségét, s ezzel a közösség számára kártékonnyá teszi. Aki a szolgálat kemény iskoláján keresztül jut vezető hatalomhoz, tekintélyhez, abból nem lesz erkölcs nélküli diktátor, gyenge jellemű karrierista.

Jézus ezért tanítja: az igazi összetartó erő a szolgálat. Ebben lehet vetélkedni egymással; a felelősségvállalásban, a fáradozásban. Ahol ilyen „vetélkedés” folyik, ott boldog összhang lesz az emberek között, ott szép élet alakul ki.

Ha mindenki csak önmagán akar és fog uralkodni — közel lesz az Isten Országa!

Október 23. — Évközi 30. vasárnap — Mk 10,46–52 — A hit megment, gyógyít és látóvá tesz

1. A fizikai látás elvesztése érzékenyen érint mindenkit. Ilyenkor a belső látás élesedik ugyan, de az élet szürkébb, nehezebb, másokra ráutalt lesz.

Jézus sokszor beszélt a lelki vakságról, ami ugyanakkora nehézség, ha nem nagyobb, mint a fizikai vakság. Akinek van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall, van értelme, de nem ért, az nagyobb nyomorúságban él, mint a társadalom peremére kitaszított, koldulni kényszerült vak Bartimeus, akinek megadatott, hogy Jézussal találkozzék.

A fizikai és a lelki vakra egyaránt jellemző:

— a tehetetlenség, mert sötétségben él;

— a kiszolgáltatottság, ami a társadalom vagy Isten Országa peremére taszítja;

— vezetőre és vezetésre szorul;

— gyógyítani, kezelni kell.

2. A mai Ige azt hirdeti, hogy csak Jézus hatalma nyithatja meg a tanítványok szemét, hogy igazán megértsék és felismerjék őt.

A megnyílt szemű, korábban vak koldus az értetlen tanítványok ellenképe. Márk evangélista nem kis tanulsággal írja le ezt az eseményt a Zebedeus-fiak kérése után. Szembeállítja a kétféle kívánságot. A Zebedeus-fiak (a tanítványok) önző dicsőségre vágynak (hadd üljünk jobb és bal oldaladon), a vak Jézus irgalmát kéri, amely megnyitja a szemét (add, hogy lássak). Ez tipikus esete annak, amikor a vakok világossága meghaladja a látókét.

3. A vak Bartimeus a hit példája. Az őt elhallgattatni akaró tömegből (a tanítványokkal együtt) ez a hit hiányzott. Fenyegették a kiáltozó vakot, hogy hallgasson.

Jézus igazolta a vak hitét. Jerikóban nem állt meg, de a hit kiáltására igen. Jézusnak az egész városból csak az út mellett üldögélő koldus volt fontos. Nincs rá magyarázat, hogy Bartimeus hogyan ismerte fel a Názáretiben Isten hozzánk elérkező irgalmát. Személye csak azért fontos, hogy példázza hitet.

Jézus az alamizsnánál jóval többet ad neki, az egészségét, a szeme világát. De a fizikai látáson túl megkapja a hit látását is.

Jézus — mint minden meggyógyított beteget — elküldi Bartimeust is (Menj el....). A gyógyulás katartikus pillanatai nem teszik alkalmassá az embert a Jézus-követésre. Ilyenkor mindenki az őt ért eseménnyel van elfoglalva, ez tölti be a szívét, lelkét. Amikor lecsitul a nagy élmény, akkor lesz érett a követésre. Az örömöt és a gyógyulást sem könnyű feldolgozni a léleknek.

4. A vak koldus gyógyulása az evangéliumi részben teljesen háttérbe szorul. Egyedül a hite hangsúlyos. Jézus csak erről beszél, mert a hit a legnagyobb csoda az ember életében. Megment, mert belőle fakad az igazi látás, amely több és mélyebb, mint egy testi szerv működése. Ebből a látó hitből fakad az igazi Jézus-követés.

Most a hit volt a hangsúlyos, mert Jézus ezzel akarta tanítani értetlenkedő, hitetlenkedő tanítványait. De világosan kitűnik, minden hitnek az Isten- és emberszeretetet kell szolgálnia, ebben kell megnyilvánulnia. Aki megvilágosodott, bizonyítsa életével. Aki látóvá lett, annak a cselekedetei errről beszéljenek. Mert a hit mindig cselekedet. Hinni csak tettel lehet, mint ahogy tenni csak hittel.

Bizalom

Váratlanul sötétbe lépek,
riadtan érintenélek.
Fény vakít, sehol se látlak,
most érezlek — szemeimmel nem talállak.

Október 30. — Évközi 31. vasárnap — Mk 12,28–34 — Istenszeretet - emberszeretet

1. Az igazán nagy elmék képesek arra, hogy a mások által részeiben látott igazságot röviden és érthetően summázzák. Jézust egy írástudó kérdése arra ösztönözte, hogy a dagályos zsidó törvények szövevényéből kiemelje a lényeget. A főparancs megfogalmazásával életművét is megfogalmazta. Így már nagyon egyszerűnek látszik a kereszténység lényege. "Isten itt állt a hátam mögött, s én megkerültem érte a világot" (József Attila). Talán sokszor így járunk mi is, mire megvilágosodunk, felismerjük az igazságot. Isten igazán közel van hozzánk.

2. Az evangéliumokban páratlan, hogy egy írástudó Jézus oldalára álljon. Talán tapasztalta Jézus fölényes győzelmét, hiszen előtte gonosz szőlőmunkásokhoz hasonlította vitázó ellenfeleit, az adófizetés és a feltámadás kérdésében nagyvonalú, közérthető magyarázattal cáfolta őt megszégyeníteni akaró kérdezőit. Ellenfelei, gyilkosai lettek a vesztesek.

3. A farizeusi írástudomány a részletezésre törekedett, Jézus az összefoglalásra a kiemelésre. Az írástudó az első parancsról kérdezte Jézust, ő a másodikat is hozzáfűzte. A felebaráti szeretet parancsát a rabbik közül többen is kiemelték mint különösen fontosat. Jézus válaszában azonban az a páratlanul új és egyedülálló, hogy hozzáköti az elsőhöz, és a kettőt együtt, elválaszthatatlanul és egyenrangúan emeli minden más parancsolat fölé. Az Isten iránti szeretet az emberszeretetben realizálódik. Ez az összekapcsolás kizár minden öncélú kultikus vagy misztikus vallásosságot, amely az embertársaktól függetlenül akar kapcsolatban lenni Istennel. Istent nem lehet szertartásokkal és áldozatbemutatásokkal kifizetni. Ha ebből nem következik a látható Isten- és emberszeretet, terméketlen minden liturgia. A magatartás üdvözít, nem a szertartás.

4. A felebaráti szeretet nem önálló, önmagából élő teljesítmény, hanem az elsőből, az Istennel alkotott szeretetközösségből születik. Az emberszerető Isten jóságát így élheti át konkrétan mindenki, ha embertársa láthatóan, érezhetően szereti őt.

5. Jézus az őt kérdező, jószándékú írástudóról megállapítja: Nem vagy messze Isten Országától. Sehol nem találunk hasonló mondást tőle. A "nem vagy messze" lehet pozitív vagy negatív értelmű. Lehet úgy érteni, hogy neki ígéri Isten Országát, de lehet úgy is, hogy valami fennálló hiányra, még megteendő utolsó lépésre gondol. De valószínű, hogy Jézus itt mégsem hiányosságra céloz, hanem megkülönbözteti az írástudót azoktól a társaitól, akik távol vannak Isten Országától. Hozzájuk is közel van ez az Ország, de ez csak ítéletükre szolgál.

Boldog, akiről elmondható, hogy nincs messze Isten Országától. De még boldogabb, akiben meg is valósul annak igazsága. Közel lenni Isten Országához még nem annyi, mint benne élni. Három fázisa van ennek az azonosságnak: a tudás — a tapasztalat — az azonosulás. A szeretetről nem elég tudni, hogy van és mi a tartalma. Nem elég róla tapasztalatot szerezni (megérezni, hogy milyen, ha szeretnek, és ha mi szeretünk másokat). Amikor mi magunk leszünk a szeretet, akkor értünk és tudunk majd mindent pontosan.

(Az elmélkedések egy részének alapkoncepcióját és témavezetését *Dóka Zoltán* nagyszerű könyvéből — Márk evangéliuma — vettem.)

November 6. — Évközi 32. vasárnap — Mk 12, 38–44 — Az írástudók mindennapi kísértései

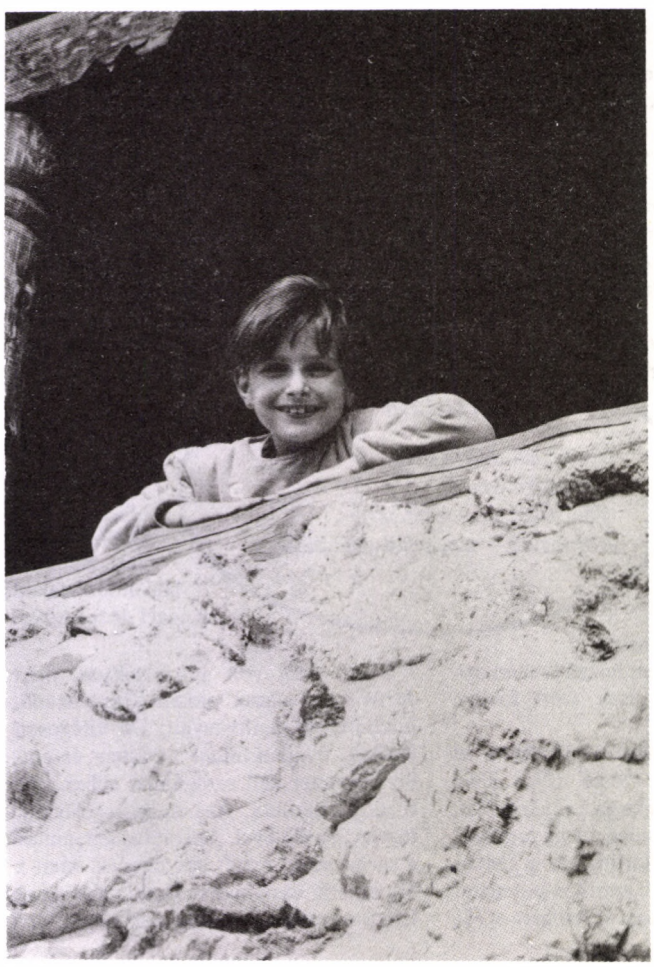

Nem gyerekeknek szóló figyelmeztetést hallunk, hiszen nem helyes azt mondani a tanulónak, hogy óvakodjék a tanáraitól, hitoktatóitól, vagyis azoktól az emberektől, akik a könyvek révén kapcsolatban állnak az ismeretek világával és közvetítik a helyes cselekvés szabályait. Felnőtt ember, saját ismeretek, élettapasztalat és mérlegelni tudás kell ahhoz, hogy követni tudjuk Jézus intelmét. Pedig látszólag egyszerű esettel van dolgunk: valakik neveltetésük, tanulmányaik következtében értő kapcsolatba kerülnek az elődök által áthagyományozott tudásanyaggal, ezen belül azokkal az ismeretekkel, amelyeket isteni eredetűnek véltek a könyvek írói. Nemde elő kell venni a könyveket és felolvasni a sorokat. Mi van ennél egyszerűbb, ha már tudunk olvasni, s ez megkülönböztet minket a nép nagyobb részétől? Hogyan kerül ide a becsületesség?

Az élet azt mutatja, hogy az írástudó nem gép. Tőle függ, mit, mikor, kinek, milyen hangsúllyal olvas fel, milyen összefüggéseket teremt. Az ember nem darálja a szövegeket, mindig van vele valmilyen célja, s a tényleges ismertetés kapcsolódik a hallgatóra gyakorolni kívánt hatással. Mondok valamit és el is hallgathatok valamit. Értelmezem a szöveget helyes vagy téves összefüggésekbe ágyazva. Ne hallottunk volna az írástudók árulásáról nemcsak Jézus idejében, hanem a 20. század első felében, vagy éppen napjainkban? Azért sem gyermekmese ez a történet, mert nem egysíkú a dolog. Vannak írástudók, akik a valóságnak megfelelő tényeket közölnek s ezt vállalják is az életükkel, ugyanakkor vannak olyanok, akik ilyen vagy amolyan indokok alapján igazolni próbálják, hogy miért is nem olyan az életük, a szemléletük, mint amilyen a könyvekből következne.

Nehéz értelmiséginek lenni. Az okosságnak, az írás-olvasás kenyérkeresetszerű gyakorlásának megvannak a maga veszélyei. Ne gondoljunk mindjárt világrengető történeti tények letagadására, félremagyarázására. Nem. Az írástudót kis, mindennapi veszélyek fenyegetik. Némelyik pedagógus könnyen felismerhető a társasági beszélgetésben, mert úgy viselkedik, mintha a katedrán ülne. Megszokta, hogy ő beszél és neki van igaza. Némely író vagy költő egyedi hajviseletet választ, hogy sejtesse a homloka mögött rejtőző fennköltt gondolatokat. A pap reverendát ölt, a művész láncot akaszt

nyakába, a bírák fekete, lila vagy vörös talárba burkolóznak és befedik fejüket. Jézus még nem a súlyos tévedésekről beszél, hanem az írástudók mindennapos megkísértéseiről. A ruhák, szíjak, kalapok cselekvést pótlásáról. A különbözni akarás veszélyéről azon az alapon, hogy nálam van a könyv. Ez már etikai terület, s aki meg akar maradni a tisztesség világában, annak látnia kell, hogy a szereplési és megtiszteltségi vágy olyan ravasz, enyhe lejtő, amely súlyos helyzetbe juttatja az önző embert.

Olvasom a jól ismert történetet, és gondolatban keresem a magam helyét. Én is ismerem az írásokat. Őszintén élem-e meg értelmiségi voltomat, vagy színleg vagyok íráskövető? Melyek az én ravasz lejtőim, amelyeken — külsőleg tiszteletben állva — a szeretet ellenében mozgok? Hol van az én piacom, városközpontom, sétálóutcám, eszpresszóm, konferenciatermem, társaságom, közösségi találkozóm, ahol várom a többiek köszöntését? Megalapozott-e becsvágyam, vagy hazug, mert nincs mögötte becsülhető érték? Ma már nincs analfabéta, sokan vannak az írástudók, az írások is sokfélék. Odafigyelek-e másokra, meg akarom-e érteni őket és írásaikat?

Minden írástudói érdemem mellett szembe tudok-e nézni azzal az asszonnyal, aki egész megélhetését, mindazt, ami a biológikumához kellett, bedobta a perselybe? Nem csupán fecsegés az írástudók tevékenysége az ilyen asszonyok hűségéhez képest? Nem ezek a hűséges asszonyok tudják visszaadni a reményt a bűnbe esett, vagy hitetlenné vált írástudóknak?

November 13. — Évközi 33. vasárnap — Mk 13,24–32 — A harag napja?

Gondolj a végső dolgokra és többé nem vétkezel! — így tanultam meg gyermekkoromban egy életbölcsességet. Volt egy könyvem is, amely — többek között — részletesen és képes formában foglalkozott e tétel ábrázolásával. Sok oldalon át mutatta meg, hogyan szenvednek az emberek a tisztítótűzben, illetve a pokolban a korábban elkövetett bűneik miatt, a bűn fajtájától függően. Dante poklát akarta talán felidézni a szerző és a rajzoló, de dilettantizmusuk és pedagógiával ellentétes törekvésük oda vezetett, hogy még ma is emlékszem akkori félelmeimre. Sikerült alkotást hoztak létre a szorongás és aggodalom vallásának megteremtésére.

Az ember mindig hajlamos arra, hogy megeressze büntető képzeletét, ha a világ végéről van szó. Éppen elég bajunk volt az életben, elég sok elvetemült embert, gonosz cselekedetet láttunk, hallottunk ahhoz, hogy büntetésért kiáltsunk. A bennünk élő igazságosságvágy gyakorlati elégtételt kíván, hiszen oly sok gazember úszta meg az evilági igazságtétel fórumait, amelyeken pedig ugyancsak megvalósul az erkölcsi rendet fenntartani akaró társadalom igyekezete. Ha egy súlyosabb bűntényről hallunk, hányszor fogalmazzuk meg követelően az általunk elképzelt büntetési formát, egészen a halálbüntetésig. Aki művész, az pokolbéli bugyrokat épít, vagy apokaliptikus lovasokat szabadít az emberiségre. Múlik az idő, már nemcsak egy generáció távozott az életből, s még mindig nincs rend, elégtétel. Kénytelenek vagyunk mi megtervezni a nagy felelősségrevonást: mi, János, Dante, Michelangelo, Dürer vagy egy középszerű illusztrátor.

Jézus realista képeiből úgy látszik, hogy a világ végéig tartó gyötrelmeket valóban mi tervezzük meg. A háborúk, a krisztusok és antikrisztusok megszülethetnek abból az örökös igyekezetünkből, hogy fegyverekkel teremtsük meg a rendet és az igazságot. Ezért pokol, és egyre nagyobb, veszedelmesebb pokol az emberi élet, mert háborúink olyan erőket mozgatnak meg, amelyek képesek atomi porfelhőkkel elhomályosítani a napot és az égitesteket. A katasztrófaelmélet arról beszél, hogy kritikus pillanatban az a látszólag számításba sem jövő energia, amivel egy pillangó a fűszállra száll, másutt vulkánkitörést hozhat létre. Az ember kontár, természetellenes viselkedése, amivel megmásítja a világ vegykonyhájának rendjét, alkalmas lehet arra, hogy megrendítse a világmindenséget összetartó erőket.

Mit modhatott Jézus, amikor a világ elmúlásáról beszélt? Mit mondhatna ma, ha a világ végét akarná leírni? Képzelhetjük-e azt mi, 20. századvégi emberek, hogy mi már megértenénk a kozmikus összeomlás lényegét és lefolyását, mert nekünk már elég sok fizikai, csillagászati ismeretünk van? Más helyzetben vagyunk-e, mint Márk evangelista és a hallgatóság többi tagja? Nagyon szépek Jézus hasonlatai, de csak általánosságban mozoghatnak, mert sem akkor, sem ma, sem ezer év múlva nem ismeri az ember a „dolgok okait”, bizonyos dolgokat pedig még a Fiú sem. A Fiú nem túlozza el ismereteit, nem nagyokos gnosztikus. Valami azonban megnyugvással tölt el. Jézus itteni leírásában nyoma sincs a bosszúállásnak. Lehet, hogy mi nem nyugszunk a bőrünkben és ezért jobb lett volna ama kor embereinek meg sem születni, de a nagy hatalommal és dicsőséggel eljövő Emberfia — éppen mert Emberfia — szájában nincs kétélű kard, kezében nincs vasvessző vagy korbács. Angyalai nem dögvészt borítanak a világra, hanem összegyűjtik a választottakat. A gondviselő Isten nem tud feldühödni szerencsétlen teremtményei cselekedetein. Eléggé büntetik azok egymást.

Még egyszer Fukuyama. Jó volt nekünk az ő idealizmusa a demokratikus, liberális piacgazdaságban eljövő végső időről, amelyben fokozatosan elcsitulnak a háborúk is, mert nincs értelmük. Jó volt, mert rögtön bíráltuk utópiáját, s nemcsak mi, hanem maga a történelem. Mégis jó volt, hogy utópiát fogalmazott, mint oly sokan mások bal- vagy jobboldalról, mert szembesíthettük vele Jézus nézeteit, aki megálmodta Isten Országát közöttünk, de nem álmodott békéről a nagyvilágban, sem akkor, sem a jövőben. Nyitott szemmel és éberen folytassuk hát az életünket, vállalva a békességcsinálók feladatait a világ végéig tartó békétlenség közegében. Akkor összegyűjtenek minket az angyalok.

Kérés

Ne küldj el!
Maradnék még kicsit.
Oly ritkán vagy önmagad,
s talán a következő pillanatban
megtudom, ki vagy?

November 20. — Krisztus Király ünnepe — Jn 18,33b–37 — Az Igazság Királya

Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat — énekeljük egyre emeltebb hangon. Jó meggondolni, mit is hirdetünk ezzel a triumfalista szöveggel. Mert ha regnálásról és imperátorkodásról van szó, akkor Krisztus nem győzött, mert elvesztette a földi csatát. Ha viszont győzött, akkor nem királykodik és császárkodik, hanem szeret és szolgál, amint tette egész életében. A zűrzavaros gondolkodás terméke ez a hatásos jelmondat, amely azt mutatja: nem tudjuk kiverni a fejünkből azt, hogy Jézus uralkodni jött a világba. Istennél nincs uralkodás, Jézus sem uralkodott a tanítványain, hanem megmosta a lábukat. Nekünk azt mondta, hogy mi se királykodjunk egymás között, hanem mi is mossuk egymás lábát és szolgáljunk egymásnak. Mindegy, hogy őszövetségi vagy feudális örökség alapján ültetjük trónra az Emberfiát, sem a kép, sem a tartalom nem igaz, legjobb lenne eltörölni az ilyen megtévesztő ünnepeket.

Aki kigondolta ezt a hatásos jelmondatot, nem olvasta el rendesen a mai szentírási szakaszt, vagy nincs érzéke a lélektanhoz. A jelmondat frázispuffogtatásához képest izgalmas lélektani drámáról tesz tanúságot a néhány mondat. Pilátus már egy ideje foglalkozott Jézus ügyével és szerette volna lezárni az aktát. Ezért még azt a gesztust is megtette, hogy maga ment el a vallási előírások miatt korlátozott zsidó vezetőkhöz. A megszálló hatalom képviselője keresi fel a megszállottak vezetőit. Nagyon kényelmetlen neki ez az ügy, szeretne megszabadulni tőle, azonban eredménytelenül kell visszatérnie, nem sikerült a tárgyalás, a zsidók hajthatatlanok. A helytartóságra visszatérve tehát hivatja Jézust és megkérdezi: „Te vagy a zsidók királya?” Jézus ellenkérdése — „Magadtól mondod vagy másoktól tudod?” — megmozgathatta vérkeringését, mert ő is kérdez. „Honnan tudhatnám, hiszen nem vagyok zsidó; a te hierarchiád mondja” — fogalmazom illendően a mondatot. „Na jó, hát ha nem te találtad ki ezt az értelmetlenséget, amire egész tanításom és életem ellenpélda, akkor elmondom neked, milyen értelemben tudom vállalni a királyságot” — felelhette volna Jézus. „Az igazság királya vagyok, ezért születtem erre a világra.” „Bah” — mondhatta volna Pilátus —, „ki tudja, mi az igazság ebben a rohadt világban. Azt

képzeled, hogy éppen te tudod?" Kiment hát megmondani a zsidóknak, hogy ez egy tudálékos őrült. Amiből két dolog következik: (1) Pilátus ismét mellőzte a protokollt, (2) Pilátus megértette Jézust.

Pilátus előttünk járt egy lépéssel. Mi nem bírjuk megérteni Jézust. Jézus sohasem volt király. Nem fér össze vele ez a szerep. De Jézus szellemességét mutatja az, hogy ha már valaki nem tudja magát másként kifejezni, akkor a stílus kedvéért hajlandó belemenni olyasféle megfogalmazásba, hogy ő az igazság királya. Azt hiszem, az ellen sem tiltakoznék, ha a jóság, a szelídség, a szolgálat, a türelem, a megértés királyának hívnók. Ha már olyan gyengécske lenne a szótárunk, hogy az első, a legnagyobb, a legtökéletesebb, a tanító, a mester, a tanúságtevő, a példa, az út és Isten tudja hány szó helyett folyton csak a király jutna eszünkbe valamilyen szerencsétlen tudatalatti erőszakosság felgyüremlése, vagy a gyengének a hatalmasnál való öntudatlan támaszkeresése, vagy a dicsőségben való részesedés titkon áhított érzelme következtében, hát jó, akkor legyen király mindezekben, csak ne felejtsük el, hogy mindez gondolati elszegényedésünk jele, s megannyi alkalom a rossz képzettársításra. Ma már nem szükséges hagyománytiszteletből nem helyénvaló szavakat használni, vagy ha ezt tesszük, magyarázzuk meg, miről van szó. János evangélista vállalta ezt a többletmunkát, mert nála Jézus elmondja, miféle királya ő a zsidóknak. A többi evangélista nem magyarázkodik, ezért nem is érthető, miért találja Pilátus Lukácsnál nemcsak veszélytelennek, de bűntelennek is Jézust, vagy mitől lepődik meg Máténál és Márknál úgy, hogy nem hajlandó elítélni a Názáretit. A néhány mondatos párbeszéd mögött súlyos tartalom húzódik meg, s megköszönöm Jánosnak, hogy a tőle megszokott utánérzésével segített nekünk abban, hogy amit elvileg tudtunk, azt egy részletkérdésben is érthessük.

Krisztus Király ünnepén, az orgonazúgás közben arra a férfire fogok gondolni, akinek utolsó vágya az volt, hogy barátaival beszélgethessen egy vacsorán.

November 27. — Advent 1. vasárnapja — Lk 21,25–28.34–36 — Egyszerű Advent

Új ciklus kezdődik, új lapra lapozunk az egyházi naptárban. A természettel együttélő ember örül az évszakok változásának, mert ismeri mindegyik hasznát és szépségét, tudja, hogy az élet a körforgásokban keletkezik, alakul és múlik el. Ez a természet rendje. Elődeink jól ismerték fel, hogy hitünket, emlékeinket is ilyen ciklusokban kell újragondolni, s nemcsak értelmileg kell tennünk ezt, hanem hozzásimítva az eljövő évszakokhoz, felhasználva a természetnek a hit számára adható értékeit, ködöt és borongást, friss tavaszi megújúlást, aratást hozó nyarat, szőlőt érlelő őszt. Szeretem az egyházi naptárt minden jelképével, mert élően, emberileg sokféleképpen érzékelhetően belefonja hitemet életem napjaiba, óráiba. Tárgyak, mozdulatok, hangok és színek kapnak jelentőséget és vonják egész énemet az isteni igazságok körébe. Egyházi folklór? Lehet, de a nép nyelvében és szokásaiban él. Mi is. Minden népszokás beszéd az eredetről, a hagyományról. Írott, festett, faragott, font, énekelt, eltáncolt információk gyűlnek össze az ősökről, az ősi tudásról, a közösségről és a közösségi tisztességről. Tudni kell, hogy mindezek csak hordozói a mögöttük álló lényegnek, a titokzatos Életnek. Aztán meríteni kell ebből a kincsből, kinek-kinek szükséglete szerint, és élni a mindennapi életet a kapott élmények erejében.

Ha nem gondoltuk volna át az elmúlt vasárnap Krisztus királyságának lényegét, akkor most úgy érezhetnénk magunkat, mint aki a diadal fényességből beleesik a bizonytalanság, és félelem sötétségébe. Krisztus Király ugyanis nincs itt, de bőségesen vannak a bajok, a megoldódni nem látszó problémák. A jámbor zsidó évezredek óta várja Messiás Királyát, miközben idegen királyok vetik rabságba, keresztények rendeznek ellene pogromot, fajban gondolkodók irtják őket. A hívő zsidó forgatja és értelmezi egyetlen kincsét, a Tórát, figyeli az idők jeleit és sóhajtozik eljönni késlekedő Királyához. A hívő olyan, mint a szerető társ, mindig talál mentséget a másik számára. Biztosan hibáztam, rosszat tettem, más dolga van, várja, hogy jobb legyek, a javamat akarja, meg hát hogyan is ismerhetném az Ő gondolkodását. Ha Isten mestersége a megbocsátás, akkor az Istenben hívő ember mestersége pedig az, hogy mentegesse azt a Messiást, vagy Emberfiát, aki pedig nagyon közelinek érzékeltette eljövetelét.

Várunk és figyeljük az égi jeleket. Az eddigi jelek biztosan nem voltak igazi jelek, mert nem jött el utánuk a Világ Ura. Voltak persze jelenségek és jelenések, amiket jelnek láttunk, mint Konstantin keresztje vagy jámbor látnokok által vett üzenetek. Némelyik jel kárunkra volt, mások javulásunkat szolgálták, de a nagy, igazi jel eddig nem tűnt fel. Mások tudni vélték, és újra és újra tudják a napot és az órát, amikor ismét eljön az Emberfia. Jézus nem tudta, ők tudják. Figyelik a természeti katasztrófákat, elméleteket készítenek a bolygók, csillagok állására, megjósolják azt, amiről később jobb hallgatni. Az ember nem bírja elviselni a várakozást, szorong. Szorongását titkos tudománnyal próbálja enyhíteni, s ha e tudomány alapján biztosat nem is lehet állítani, elég az arra, hogy betöltsön egy életet jótékony kábulatával.

Az istenhit egyik jellemzője az, hogy bírja a várakozást az Úr eljövetele előtti bizonytalan homályban, illetve az erősek egészen bizonyos földi dulakodásában. A hívő nem gyárt ezoterikus elméleteket, mitológiákat, hanem egészen egyszerűen és éberen teszi a napi dolgát, és ügyel arra, hogy ne veszítse el józan gondolkodását, ne bénítsák meg a napi gondok. Ha fölé tud emelkedni gondjainak, akkor van ereje keresni az Országot és van módja igaznak mutatkozni Isten és az emberek előtt. Hűséges Istenhez és valóban hasznos az embereknek. Kell ennél több?

Józan virrasztóként kezdem el az új évszakot. Sóhajtoznom szabad, hiszen egészében véve mégiscsak magamban vagyok. De elég nekem akkor felemelnem a fejemet, ha megjön az Emberfia. Addig azzal törődöm, amit Jézus a lelkemre kötött. Azzal, hogy józan szívem imában mindig rá gondoljon.

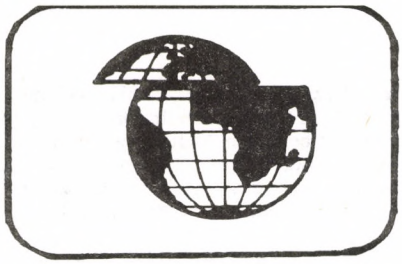

Információk a nukleáris környezetszennyezésről

Kína orosz atomszakértőket csábít el

A Clinton-kormányzatot megrázta az a tény, hogy Kínának sikerül orosz fegyverszakértőket az országba csábítania, és ballisztikus rakétatechnológiára szert tennie. A Clinton-kormányzat attól tart, hogy Kína stratégiai atomereje képessé válhat az Egyesült Államok elérésére.

Kormánytisztviselők szerint már ezerre tehető azoknak a korábban szigorúan titkos orosz fegyverbázisokon dolgozó technikusoknak, tudósoknak és a mérnököknek a száma, akiket magas bérért és busás juttatásért Kínába csábítottak. Időközben Oroszország fegyverszakértőket nyomon követő rendszere is összeomlott.

Egyéves előkészítés után meghiúsult az a 100 millió dollárral támogatott nemzetközi törekvés, amely az Egyesült Államokból indult ki és arra irányult, hogy a tudósok számára békés célokat szolgáló munkalehetőséget biztosítsanak. Egy magát megnevezni nem kívánó külügyminisztériumi tisztségviselő „igen szerencsétlennek” nevezte a helyzetet.

A kínaiak kihasználják, hogy „a hadiiparban dolgozók színe-java tavaly nyáron nem kapott fizetést”, mondta a hivatalnok. Egy másik tisztségviselő szerint bizonyos események, például a szakértők és technológiák keletre áramlásának felgyorsulása mind Kínával, mind pedig Oroszországgal szemben diplomáciai tiltakozásokra, illetve diplomáciai lépések megtételére adnak okot, ám ezeket a Külügyminisztérium a két országhoz fűződő viszony jelenlegi érzékeny mivoltára való tekintettel visszautasította.

Egy külügyminisztériumi szóvivő magyarázatában kifejtette, hogy nincs tudomása meghiúsult diplomáciai lépésekről. A fegyverszakértők toborzása csak egyik aspektusa Kína azon agresszív törekvéseinek, amelyek az orosz technológiák, beleértve az SS–25-nek, Oroszország legmodernebb mozgó interkontinentális ballisztikus rakétájának megszerzésére irányulnak. Kínai szakértők látogatják az oroszországi védelmi létesítményeket, orosz fegyverlaboratóriumokból pedig fegyverek terveit és matematikai modelleket küldenek elektronikus úton Kínába. „Nem szabad megengedni, hogy az országot kifosszák”, jelentette ki egy tisztségviselő.

„Oroszországban félig nyíltan folyik a toborzás”, mondta James R. Lilley, az Egyesült Államok nemrégiben még Kínában akkreditált nagykövete, aki a Bush-kormányzat alatt a Védelmi Minisztérium tisztségviselője volt. Elmondta, hogy a kínai sajtó szerint már 3000 egykori szovjet szakértőt csábítottak Kínába 2000 dolláros havi fizetés, lakáslehetőség, ajándék autó és költség-hozzájárulás fejében. „Kínában egyszerre az ölükbe hullik a pénz”, tette hozzá. Mr. Lilley szerint, aki ma egy magán kutatóalapítvány, az Amerikai Vállalkozási Intézet (American Enterprise Institute) elemzője, a szakértők elszipkázása „bombaüzlet” Kína számára. Állítása szerint Kína a legjobb úton halad afelé, hogy hadserege orosz segítséggel az ország területére korlátozódó védelmi erőből egész Ázsiára, sőt azon kívülre is ható katonai erővé váljon. Véleménye szerint Kína modern atomfegyverek és nagy hatótávolságú rakéták megszerzésére irányuló törekvése legalább két egyezményt sért, és esetleg „veszélyeztetheti az Egyesült Államok alapvető Csendes-óceáni érdekeit”. Kínai tisztségviselőknek az a szándékuk, hogy bagatellizálják a hadsereg modernizálására irányuló törekvéseket.

Egy nemrégiben végzett atomellenőrzés során például 7,3 milliárd dollárban adták meg a védelmi költségvetés összegét, amely igencsak alatta marad az Egyesült Államok és Japán ez irányú költségvetésének. Mr. Lilley véleménye szerint azonban az egyéb költségvetési fejezetek további nagyobb összegeket rejtenek.

Az amerikai Központi Hírszerző Iroda (CIA) arról tájékoztatta a Szenátus kormányügyi bizottságát, hogy megszűnt az orosz kormány ellenőrzése a fegyverszakértők kivándorlása felett. „Nem létezik olyan automatizált központi adatbank, amely információkat tartalmazna az államtitkok birtokában lévő polgárokról”, jegyzi meg a CIA írásos közleménye. A CIA szerint időközben kérelmek árasztották el az útleveleket kibocsátó orosz Nemzetközi Minisztériumot, melyet „megvesztegetnek” a feketepiaci ügyeskedők és az útlevél- és vízumszerzést rövid határidőre vállaló kereskedelmi cégek.

Azt, hogy problémák merülhetnek fel, mind a Bush-kormányzat, mind pedig a Kongresszus kulcsbizottságai már 1991 telén előre látták. Az Egyesült Államok ekkor 35 millió dollárt ajánlott fel olyan moszkvai és kijevi központok létesítésére, melyek „job clearing-house”-ként állnának a kereskedelmi kutatómunkát végezni kívánó egykori haditudósok rendelkezésére.

Forrás: The Asian Wall Street Journal

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

A lap árát egyelőre nem emeljük, de kérjük előfizetőinktől, hogy *részben* vállalják át az időközben megemelkedett postaköltségeket, és ezért példányonként 360,– Ft-ot (ill. szociális előfizetés esetén 252,– Ft-ot) küldjenek címünkre az 1995. évi előfizetésként.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1995-re . . . . . példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Radioaktív tenger

Az oroszoknak és a japánoknak eddig is minden okuk megvolt arra, hogy ne kedveljék egymást, a közelmúltban azonban ismét gyarapodott eggyel az okok száma. Mi több, az eset a lehető legrosszabbkor történt: mindössze néhány nappal azután, hogy Borisz Jelcin hazatért kétszer is elhalasztott japáni látogatásáról (ahol kivívta a házigazdák jóindulatát, amikor bocsánatot kért azért, hogy jóval a II. világháború befejezése után 600.000 japánt szibériai börtönlágerekbe zártak), a Greenpeace környezetvédő csoport a japán partoktól körülbelül 320 kilométerre tetten érte az orosz haditengerészet egy rozzant tankhajóját, amint nukleáris hulladékot öntött a Japántengerbe.

Noha úgy tűnik, a 900 köbméternyi, főként leszerelt atom-tengeralattjárókból származó folyékony hulladék nem tett igazi kárt a tengerben, a japánok nagyon megharagudtak. Morihiro Hosokawa miniszterelnöktől kezdve minden tisztségviselő a művelet beszüntetését követelte. Amit kértek, meg is kapták — ám nem minden vita nélkül. A Japánnal szemben botfülű diplomatának bizonyuló Moszkva először ellenállt, sőt bejelentette, hogy a tervek szerint a következő hónapban újabb atomhulladékkiengedés következik. A vonakodó oroszok csak a tokiói külügyminiszternek, Tsutomu Hatának moszkvai kollegájával, Andrej Kozirevvel folytatott késő esti telefonbeszélgetése, valamint némi csendes washingtoni és szöuli nyomás hatására egyeztek bele a művelet leállításába.

Viktor Danilov–Daniljan szerint az eset nemzetközi visszhangja feleslegesen hisztérikus volt. „Fontossági sorrend kérdése az egész”, mondta. „(Oroszországban) ennél komolyabb ökológiai gondokkal kell szembenéznem.” Tokiónak és Moszkvának most együtt ki kell találnia, mit tegyen Oroszország a radioaktív hulladékkal, ha nem öntheti a tengerbe.

A Greenpeace moszkvai hivatalában dolgozó Szada Akszartova szerint mindezidáig Oroszország az egyetlen olyan állam, amely megsértette a Londoni Hulladéklerakási Egyezmény (London Dumping Convention), az ENSZ Nemzetközi Tengerészeti Szervezetének 1983-ban kiadott nyilatkozatát, amely moratóriumot hirdetett a nukleáris hulladékok tengerbe öntésére. Az 1950-es évek vége óta Moszkva összesen 2.5 millió curie sugárzástól szabadult meg, ami a csernobili katasztrófa során keletkezett sugárzásnak kb. 20-szorosa. Danilov–Daniljan egyébként elismerte a nyilvánvalót: Oroszország nukleáris hulladéktárolói egyáltalán nem kielégítőek, és nem kevesebb, mint három évre és 10.000.000 dollárra lesz szükség a megfelelő tárolók megépítéséhez. Ugyanakkor, ha Oroszország 18 hónapon belül nem kapja meg a pénzt külföldről, akkor nem lesz más választása, mint hogy újra a tengerbe öntse a hulladékot, mondták a miniszteri hivatal illetékesei.

Cinikus tokiói magánvélemények szerint Oroszországnak az volt a célja ezzel az epizóddal, hogy Japánt a számla egészének vagy legalábbis nagy részének kifizetésére késztesse. Ennél sokkal valószínűbb azonban, hogy az időzítés egyszerűen a pillanatnyi moszkvai káosz eredménye — „csupán véletlen egybeesés”, mondta Konsztantyin Szarkiszov, a moszkvai Kelet-kutató Intézet Japán-specialistája. Mindazonáltal a közeljövőben orosz szakértőcsoport utazik Tokióba, hogy a kérdéssel kapcsolatos együttműködésről tárgyaljon, és valószínű, hogy Japán, még ha vonakodva is, végül jelentős technikai és pénzügyi támogatást ad majd Oroszországnak. A japán halász-szövetkezetek is ezzel a követeléssel bombázzák a Hosokawa-kormányt. Kevés olyan dolog van, ami nagyobb aggodalommal töltené el a japán szavazókat, mint a sötétben vörösen fénylő sushi.

Forrás: Newsweek

Nukleáris vagy ökológiai kockázat

Az Azerbajdzsánnal folytatott, elhúzódó háborúskodás olyan súlyosan megrongálta Örményország energiavezetékeit, hogy most választania kell: a két, katasztrófával fenyegető hazai forrás közül melyikkel helyettesíti őket.

Azerbajdzsán két évvel ezelőtt lezárt egy Örményországba irányuló földgázvezetéket. Örményország ezért egy másik, Azerbajdzsántól Grúziáig nyúló vezetéket kezdett használni, melynek egyik ága eléri az országot. Ezt azonban többször felrobbantották. A Grúziából orosz olajat szállító vasútvonal is használhatatlanná vált a háború során. A másik lehetőség, nevezetesen hogy az olajat a Fekete-tengeren keresztül tankhajókkal szállítsák Grúziába, onnan pedig vasúton Örményországba, többe kerülne, mint maga az olaj.

Steve Tashjian, Örményország energiaügyi és természeti kincshasznosítási miniszterhelyettese elmondta, hogy az örmény gyárak 30 %-os kapacitással üzemelnek, a lakossági áramszolgáltatás pedig csupán négy óra naponta. Az emberek már fákat és telefonpóznákat vágtak ki, könyveket és bútorokat égettek el, mégis ezrek fagytak meg és haltak éhen.

Két lehetőség áll az ország előtt: vagy a Sevan-tóból nyernek vízienergiát vagy újraindítják az ország egyetlen atomerőművét, melyet 1989-ben „biztonsági okokból” zártak le egy, a közelben történt erős földrengést követően. A tavat korábban 1940 és 1978 között használták energiatermelésre. A kormány leállította a tó csapolását, mert azt a tudósok szerint 1979-ben elmocsarasodás fenyegette volna. A folyamat beindítása nemcsak a tó növény- és állatvilágának nagy részét, köztük a kihalás szélén álló „iskan” nevű pöttyös pisztrángot pusztítaná el, hanem az ország ivó- és öntözővízkészletének nagy részét is.

Marad tehát a veszélyes atomerőmű, amely rendes körülmények között Örményország elektromos áramszükségletének 25 %-át fedezhetné. 1989-es bezárását követően a parlament törvényt hozott, amelynek értelmében az újbóli megnyitást népszavazásnak kellett volna megelőznie. Ezt a törvényt azonban áprilisban hatályon kívül helyezték. A kormány jövő évi tervei között szerepel a két egységből álló erőmű egyik egységének újbóli üzembehelyezése. Tashjian elismerte, hogy a szovjet rendszer többi atomerőművéhez hasonlóan „ez sem a nyugati szabványok szerint épült”. Ám, mint mondotta, már dolgoznak azon, hogy „földrengésbiztosabbá” tegyék.

Forrás: N.Y.T. News service

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Globális változások – 20 év alatt

1972	1992
A Föld népessége	
A Földön 3,84 milliárd ember él, 72 %-uk a harmadik világban. A népesség ebben az évben mintegy 70 millió fővel nőtt.	5,47 milliárdra rúg a Föld népessége, ennek 77%-a a harmadik világban. A népesség évente csaknem 100 millió fővel növekszik.
Háború és menekültek	
680 milliárd USA-dollárt (az 1988-as árfolyam szerint) költöttek hadi célokra. Mintegy hárommillió ember hagyta el hazáját.	800 milliárd USA-dollár fogy el háborús célokra. A jugoszláviai háború előtt kb. 17 millióra tették a hazájukat elhagyók számát.
Atomerőművek	
Száz polgári célú atomerőmű épült fel, tizenöt országban. Jelentős baleset még nem történt, de két ízben fény derült szivárgásra (Nagy-Britannia, Szovjetunió).	428 atomerőmű működik, 31 országban. Két súlyos szerencsétlenség történt: Three Mile Island-ban (USA, 1979) és Csernobilban (Ukrajna, 1986).
Közlekedés	
Összesen mintegy 250 millió gépjármű van a világon, ebből 200 millió személyautó. Az ebből származó szennyezés elsősorban az iparilag fejlett országokra korlátozódik.	Földünkön összesen több mint 600 millió gépjármű van, ebből 480 millió személyautó. Legnagyobb részük az iparilag fejlett országokban közlekedik, de a közlekedési légszennyezés megjelent a harmadik világban is.
Éghajlat	
Földünk éghajlatában nem tapasztalható változás.	A XIX. század közepe óta a 8 legmelegebb év közül 7 1980 és 1992 között volt. A nagy viharok gyakoribbak és erősebbek.
Üvegházhatás	
10 milliárd tonna széndioxid került a levegőbe. Légköri koncentrációja 327 milliomod volt.	23 milliárd tonna széndioxidot bocsátottak ki ebben az évben. A légköri koncentráció 356 milliomod. Az egyre gyakoribbá váló erdőtüzek is növelik ezt az értéket.
Ózonréteg	
Senki sem tud róla, mennyi ózonpusztító gáz van a magas légkörben. A déli sark fölötti ózonlyukat még nem fedezték fel.	Az Antarktisz felett 4,5 millió km^2 területen időszakosan az ózon 95 %-a eltűnt. Az ózonréteg Európa és Észak-Amerika sűrűn lakott területei fölött is vékonyabbá vált.
Nagyvárosok	
Az egész világon csupán három olyan város van, amelynek 10 milliónál nagyobb a lakossága, ezek közül kettő a harmadik világban található.	13 olyan város van, amelynek 10 milliónál nagyobb a népességszáma.
Élővilág	
Számos tudós hívja fel a figyelmet az állat- és növényfajok tömeges kipusztulásának veszélyére.	A fajok tömeges kihalása valósággá vált: naponta 140 állat- és növényfaj tűnik el végleg a Földről.
Trópusi őserdők	
A trópusi őserdők egyharmad részét már elpusztították.	Körülbelül 0,5 %-ot, vagyis 100 000 km^2-t semmisítettek meg ebben az évben.
Halászat	
56 millió tonna halat fogtak ki ebben az évben a tengerekből. Az országok növelik halászflottáikat, hogy hatékonyabban fosztogathassák a tengeri fehérjekészletet.	90 millió tonna halat fogtak ki a tengerekből. Egyre fenyegetőbb egyes halfajok kihalásának a veszélye.

(A VERDIRE című, Norvégiában megjelenő lap nyomán)

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György: A nemzethez tartozásról 2–4
Gromon András: Szakrális — profán 5–6
N.K: Ratzinger a lelkiismeretről 14–15
Jean Vanier: A szegény — út az egységhez 22–23
Ifjúsági oldal
V.J.: Az eltévedt bárányok 10–12
Interjú
Leonardo Boff-fal (Részletek) 13
Néprajz
Harangozó Imre: „Szivaroztam, megégettem a számat" 16
Gyerekeknek Moha-mese
Ijesztgetés 17–18
Erőszakmentesség
Simonyi Gyula: Hírek, események az erőszakmentesség világából 19–21
Elmélkedések
Vágó Mária: Lelki pillanatfelvételek 7
Vágó György: Krisztusköntösöm 8–9
Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–28
Környezetvédelem
Információk a nukleáris környezetszennyezésről 29–30
Globális változások — 20 év alatt 31

E számunkban **Nyírő Ráchel** *verseiből válogattunk.*
(V.ö.: „Érted vagyok" 1993. december.)

Helyesbítés

Előző számunkban az *„Egy trauma végetért?"*c. tanulmány szerzőjének neve helyesen: **Isabella Campbell–Wessig.**
A hibáért a Szerző, a Fordító és az Olvasók elnézését kérjük.

Felhívás!

Kérjük azokat az olvasóinkat, akiknek év végén lejár az előfizetése, hogy időben újítsák meg azt.

JÉZUS PANASZA

Ti Mesternek hívtok – és nem kérdeztek engem...
Útnak neveztek – és nem jártok rajtam...
Világosságnak hívtok – és nem néztek reám...
Életnek neveztek – és nem kerestek engem...
Bölcsnek hívtok – és nem követtek engem...
Hatalmasnak neveztek – és nem kértek engem...
Irgalmasnak hívtok – és nem bíztok bennem...
Igazságosnak neveztek – és nem féltek tőlem...
... Ha egyszer örökre elvesztek – ne okoljatok engem!

(A lübecki Krisztus-szobor felirata)

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát.
Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/5. (27) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.
Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest,
Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1995-re (postaköltséggel):
Belföldre: 360 Ft,
10 példánytól (példányonként) 312 Ft;
szociális előfizetés
(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 252 Ft
(postaköltséggel együtt).

Külföldre:
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 360 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V. évf. 6. szám
1994. december
50,— Ft

Jézus lelkisége

A magyar zsidókról

Karácsonyi ajándék Indiába

A New Age-ről

Fogyatékos gyermek a családban

Bohóckönnyek

Ha Jézus most születnék...

Hadsereg nélküli világ?

Barcza Barna

Jézus lelkisége

Nekünk, akik vallás vagy hit címén mindig valami lelkiségről tanultunk, a karácsony meghitt légkörében érdemes föltennünk a kérdést: milyen volt Jézus lelkisége? Miben állt a lelki élet Jézus számára?

Mivel egy mai átlagkeresztény úgy él lelki életet, hogy hétköznapjai ugyanúgy telnek, mint az evilág fiaié, vagyis pénzszerzés és élvezetek habzsolása tölti ki, de időnként egy kis időre benyit ünnepi szobájába, és ott lelki életet él, vagyis misén vesz részt, vagy imádkozik, lelki olvasást végez, ezért nagyon fontos észrevennünk Jézus esetében, hogy neki nincs két élete: hétköznapi élet és lelki élet. Neki csak egy élete van. A minden percében és minden körülmények között az Atyához igazodó élet.

Jézusnál lelki élet helyett inkább lelkületi alapállásról beszélhetünk. Ő küldetésben járó ember, aki nagyon szereti Küldőjét, és maximálisan hozzá igazodva teljesíti küldetését.

Igaz, nem írták le napirendjét, de azt leírták, hogy sokszor enni sem volt ideje. Mégis azt mondta értetlenkedő tanítványainak: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát vigyem véghez, aki engem küldött” (Jn 4,34).

Amikor most Jézus lelkiségét szeretnők megfogalmazni, akkor ezt három oldalról közelítjük meg. Az első három pontban lelkületének alaprétegét szeretnők megragadni, a második három pontban lelkületének gyakorlati összetevőit, míg a harmadik három pontban lelkületének színező vonásait. Ez a háromszor három, tehát kilenc pont talán jó közelítést ad Jézus lelkületéhez, ráadásul a saját lelki életünk elrendezéséhez avagy eltervezéséhez is segítséget adhat.

1. Jézus lelki életének lelkületi alapállása

1.1. Állandó Atyához igazodás, rá figyelés, kedvében járás

Halász Piusz azt írja Alter Christus c. elmélkedésében, hogy Jézus az Atyára néző ember. Mi nyugodtan átfogalmazhatjuk: „Jézus az Atyától meghatározott életű ember.” Sőt. Ez az Atyától meghatározottság nem is akármilyen hőfokon zajlik. Nyugodtan mondhatjuk: Jézus szerelemmel szerette az Atyát. Vagyis olyan hőfokon, amire nekünk embereknek nincs jobb szavunk a szerelemnél. Ez a szerelem nemcsak az elragadtatások magasztos csúcsán nyilvánult meg, hanem a vergődések mélypontjain is, pl. éppen a Getszemáni majorban. Még ott is azonosulni tudott Atyja szándékaival. Még ott is fontosabb volt számára küldőjének akarata, mint a saját akarata. Ez a totális azonosulás az isteni akarattal számunkra is mint elérhető csúcs, mint eszmény jelentkezik.

Ezt az Atyához igazodó életet úgy is jellemezhetnénk, mint transzcendens alapbeállítódást. Ez annak nyilvánvalóvá tétele, hogy életünk súlypontja nem anyagi oldalunkon, hanem szellemi oldalunkon van. Szellemi oldalunk, vagyis Istenbe gyökerezésünk a lényeges. Ezt az oldalunkat kell dominánssá tennünk. Ami ugyanaz, mint hogy életünkben Istent kell tapasztalhatóvá tenni. Ennek kimagasló művésze volt Jézus.

1.2. Emberszolgálat. Megtanítani az embereket egymás és Isten szeretetére

Ezt nevezhetnénk küldetése tartalmának. Azért igazodik oly hűségesen az Atyához, hogy ezt az embert tanító szolgálatot egyre maradéktalanabbul végezhesse.

Mennyire szerette volna átformálni embertársait a szeretet alapállására, amelybe még az ellenség szeretetének is bele kell férnie! Hogy remélt abban, hogy lehet ebből valami látható, valami tapasztalható! Azért hitt ebben annyira, mert ahonnan jött, ott ez annyira magától értetődő volt. De itt már csak azt a felvonást tudta végigjátszani, ahol azt mutatta be, hogy még saját hóhérainkat, saját kivégző osztagunkat is szeretnünk kell.

1.3. Nem az egyéni élet a legfontosabb, hanem a közösség élete

A közösség élete, vagyis az emberi társadalom boldogsága. A földi Isten Ország megvalósítása. Ezt kell elkezdeni és megtapasztalni a kisközösségi életben.

Ha egyszer az Isten élete nem egyedi élet, hanem Szeretetközösség, akkor a képmás, az ember élete sem lehet más, mint emberi szeretetközösségek hálózata. Ám a valóság milyen távol áll ettől!

Amikor az utolsó vacsora előtt azt mondotta, hogy vágyva vágytam elkölteni veletek ezt a lakomát, akkor emögül kiérezzük, hogy a sok emberi ellenségeskedés elviselésekor és ezek után mennyire vágyott végre legalább egy kis mintadarabnak, egy kis kóstolónak az ízlelgetésére.

2. Jézus lelki életének gyakorlati összetevői

2.1. Célra irányuló, távlati tervet készítő

Koncepcióval rendelkező ember volt a mi Urunk Jézus. Tisztában volt küldetésével. Tudta, mit kell megvalósítania. El is készítette ennek végrehajtásához a kivitelezés hogyanját. A stratégiát is, a taktikát is. Az előbbit „egy szuszra”, az utóbbit részletekben.

Az „egy szuszra” tervkészítés, a stratégia elkészítése azonban nem összecsapott és elnagyolt fércmunka volt. Negyven nap teljes csendet áldozott erre. Negyven nap pusztába vonulást. Negyven nap távolságtartást a világ közvetlen, tehát zavaró behatásaitól. Csak a három megkísértés leírásából következtethetünk arra, mi minden megfordult a fejében. Mennyire a legjobb módszert kereste és akarta megtalálni Atyja tervének megvalósításához.

Nem Hűbele Balázs módjára ugrott bele a világra szóló vállalkozásba. Kb. negyven éves emberi tapasztalatait ötvözte egybe negyven nap alatt az Atyjánál tanultakkal. Igazán alapos, felelősségteljes lelkületű ember volt ez a Názáreti.

Nemcsak elkészítette távlati tervét, hanem nagyon hűséges is volt hozzá. Bár rugalmasságáról a következő pontban szólunk, itt pedig eltéríthetetlenségéről. Nem olyan lelkületű ember volt, aki szíre-szóra odébb áll. Erényeinek sorában a szeretet után mindjárt második helyre tehetjük eltéríthetetlenségét. A hűséget küldetéséhez és Küldőjéhez. A kitartást. A nehézségek vállalását. A keskeny utat is, meg a keskeny útról eltéríteni akarók csapásait is.

2.2. A valósághoz igazodóan rugalmas

Ez lelkiségének józansági oldala. Noha nagyon bízik az emberben, ugyanakkor „tudja, hogy mi lakik az emberben”. Ismeri az emberi természet rosszrahajlását, a hatalom nagy befolyásoló szerepét, a titokfegyelem megszegését stb. Így próbálkozik ugyan a farizeusokkal is, de végül eláll ettől a tervétől, mert reménytelennek látja ezen próbálkozását. A hírverés kivédésére tudja titokban tartani jeruzsálemi útját (J 7,8). Le tudja szerelni a fölizgatott tömeget (J 8,7), vagy ki tud térni előlük (J 8,59;11,54).

Szembe tudott nézni a keserű valósággal. Tudta, hogy a szeretetnek mi a sorsa a világban (J 12,24–26). Nem illúziókat kergetett. A szenvedésre övéit is felkészítette (pl. L 9,45).

2.3. A Terv és az emberi Szabadság ütközésekor korrekciót alkalmazó

Nagy célrairányultsága, koncepciózus volta jelentős kísértést szolgáltat az irányba, hogy idea-kergető legyen. Ám valóságérzéke, az eszmények mellett a realitások érzékelése — bár jelentős szenvedések kíséretében, mégis — az ütközések tudomásulvételére késztetik. Lelkiségének igen kimagasló vonása ez a korrekciók készítésére késztető józanság. Még akkor is nagyon dicsérendő és kiemelendő ez Jézus életéből, ha lélektanilag nagyon megszenvedte ezeket az ütközéseket.

Csak két jelentős példát idézünk fel életéből: Az egyik a kafarnaumi nap (Mk 1,21–39). Ugyebár tanítani küldte őt az Atya? Ezt akarta tenni a kafarnaumi zsinagógában is, míg csak meg nem za-

varta tanítását az ördögtől megszállott. Kénytelen volt csodát tenni, hogy a zavaró őrjöngőt elhallgattassa. Igen ám, csakhogy ezután az embereket már nem a tanítás érdekelte, hanem a csodás gyógyító. Özönlöttek is Péter házához a gyógyulást keresők. Így a terv, a tanítás meghiúsult, mert a valóságos ember gyógyítást követelt. Hajnal előtti imájában tisztázza ezt az ütközést, majd korrekciót alkalmaz. Itt hagyja a gyógyulásra várókat, és indul másfelé tanítani.

A másik példa a csodálatos kenyérszaporítást követő nagy konfliktus Jézus lelkében, melyet a Terv és Valóság ütközése váltott ki belőle (Mt 14,22–25; J 6,14–15). Hiába beszélt nekik naphosszat a szeretetről, az erőszak és hatalomgyakorlás elutasításáról, a csoda láttán mégis hatalomgyakorlóvá, vagyis királlyá akarták tenni. Kénytelen fölöslatni az értetlen tömeget, és az értetlen tanítványokat is átküldeni a túlpartra, hogy belső vívódását az Atyával megbeszélhesse kb. 9 óra hosszán át. Ti. az éjszaka negyedik őrségváltásakor, vagyis éjfél után 3-kor fejezte be imáját. Az ilyen „tisztázó”, „korrekciót megállapító” imákból mindig nagy határozottsággal, nagy bizonyossággal indul tovább.

3. *Jézus lelkiségének színező vonásai*

3.1. Szánja a bajbajutott embert

Akár a beteget, akár az elhibázott életvitelűt, akár csak a társadalmi gúla alján elhelyezkedőt. De szánja az össze nem gyűjtött, a nyájba nem tartozó, az így vagy úgy elmagányosodott embert. „Megesett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok” (Mt 6,34).

Nála a szeretet nem csupán eszmei magasságokban lebegett, hanem konkrét emberi bajok, nyomorúságok indítják meg szívét és cselekedetsorát. Nem tud részvétlenül elmenni semmiféle emberi nyomorúság mellett, legyen az bár halott fiát kísérő özvegyasszony, vagy 38 éve bénaságban fekvő beteg, avagy vak vagy vérfolyásban szenvedő, esetleg gazdag ifjú, aki önbecsapásban él. Ezért tódultak hozzá a kicsik, az alullevők, a szenvedők, az élet igazi célját meg nem találók. Egymásra akarta találtatni azokat, akik adni tudtak volna, s azokat, akik nagyon rászorultak az elfogadásra. De azt is tudta, hogy a bajban lévő hamarabb megérzi a másik baját, míg a gazdagok és bebiztosítottak rendszerint érzéketlenek mások szenvedése iránt.

Jézus lelkiségére jellemző, hogy noha alapvetően távlati koncepciója, vagyis a földi Isten Ország megvalósítása útján akarta fölszámolni a fölösleges szenvedéseket, mégsem ment el segítség nélkül a konkrét bajok mellett. A távlati terv nem iktatta ki életéből a közvetlen segítést.

3.2. Szenvedélyesen képviseli az igazságot

Ez a színező vonás nagyon jellemző Jézus lelkiségére. Ugyanis nagy ellentét van a között a világ között, ahonnan jött, és az evilág között, ahová jött. Odaát minden az igazságra épül. A legfőbb igazság, hogy a szeretet tesz boldoggá. Ott ez az élet, ez az állandó valóság. Itt pedig úgyszólván mindenki az igazság elfojtására törekszik. Itt igazságnak az egyéni érdeket, meg a klikk-érdeket kiáltják ki. Itt nem az igazság, vagyis nem a valóság megragadása a cél, hanem inkább annak megerőszakolása rövidlejáratú előnyök szerzése miatt.

Jézus nagyon jól látja, hogy addig nem indulhat meg evilág hozzáigazítása az Ősminta életéhez, ameddig ilyen erős bástyái vannak az igazság elfojtásának. Tehát szenvedélyesen világgá akarja kiáltani az igazságot, mert rabságunkból csak az igazság szabadíthat meg minket (J 8,32). Ezért háborodik fel annyira, ha valaki eltorzítja az igazságot, és Szentlélek elleni bűnnek nevezi ezt. Szenvedélyesen minősíti is azokat, akik nem az igazságot keresik, hanem saját érdekeiket és előnyeiket. Jézus szerint gondolatnak, szónak, tettnek összhangban kell lennie egymással, s mindháromnak az igazságot kell megmutatnia. Csak az igazságot képviselő ember lehet Isten előtt igaz ember. Ilyen volt Jézus mindenáron és minden körülmények között. Még élete árán is.

Mivel annyian eltemetik az igazságot, Ő egy ellenáramot indított el: az igazság feltárásának és felragyogtatásának áramát. Az emberiség akkor lesz boldog, ha nem hatalmaskodó és az igazságot elfojtó kiskirályok ülnek majd a trónon, hanem maga az igazság.

3.3. Nem aszkéta, hanem természetet és életet szerető

Keresztelő János tanítványai is, a farizeusok is folyton számon kérték tőle a hagyományos aszkézis elmaradását, főleg a böjtölést. Noha mi tudjuk, hogy működését épp nagyon szigorú, 40 napos böjttel kezdte, mégsem csodálkozunk a farizeusok kritikáján, hiszen valóban nem a böjtölés és nem a keresett és mutogatott aszkézis volt jellemző rá.

Igaz, a másik végletet is hamisnak tartjuk. Az iménti tábor ugyanis falánknak és borisszának nevezte, mivel nem egyszer látták őt résztvenni lakodalmakon, lakomákon. Hiszen szerette az emberek egymásratalálásának és örömének ezt a módját, többször az Isten Országa örömét is Lakomához hasonlította. Ráadásul első csodája is egy lakomán a víz borrá változtatása volt, és azt se felejtsük, hogy az előkelő emberek lakomameghívásai adtak módot neki emberi kapcsolatok kiépítésére és nagyon sok tanítás elmondására. Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a nem túltáplált tanítványok számára, akik néha kalásztépdeséssel enyhítették kínzó éhségüket, bizony jól jött, ha ilyen lakoma-meghívásokon részesülhettek jobb falatokban, és tölthették meg kielégítően gyomrukat.

Jóllehet ennyi szempontot tudtunk összeszedni Jézus mentegetésére, mégis az az igazság, hogy nem volt falánk és borissza, de az is igazság, hogy a fejezet címe bizony alkotórésze volt lelkületének. Tudta, hogy a szépet és jót Isten adta az embernek. Tudta elfogadni, tudott örülni neki. Nem látott bűnt abban, ha élvezi. Az életszentséget nem a rendkívüli önmegtagadások gyűjtögetésében látta, hanem az irgalmas szeretetben. Viszont szent igaz, hogy amikor a Lélek ügye, az Isten Országa építése nagy erőbedobást kívánt, akkor ennek annyira alája tudta rendelni a testet és a testi örömöket, hogy akár teljesen is félretolta ezeket.

Természetszeretete akár legendás is lehetne. Nemcsak azért, mert imáit is segítette a hegyről lenéző távlat és csend, hanem főleg azért, mert tanítása tele van tűzdelve természetszeretetének, sok-sok megfigyelésének nyomaival. Ezekben a természeti szépségekben és gazdagságokban Atyjának gondviselését látta. Ezért olyan közyetlenek és valósághűek példabeszédei. Úgy szerette és úgy látta a természetet, hogy mögötte mindig az Isten jóságát és szeretetét vette észre, és mutatta meg nekünk is.

Jézus lelkiségére vetettünk 3x3, azaz kilenc szempontból egy-egy pillantást. Hármat lelkületi alapállására, hármat gyakorlati összetevőire és hármat a színező elemekre. Most Jézus lelkiségét tükörnek használva megvizsgálhatjuk saját lelkiségünket. Legkevésbé az alapállásban lenne szabad eltérnünk tőle, és legjobban a színező elemekben térhetünk el.

*

Segítsék tükörbe nézésünket az önvizsgáló kérdések:

1.1. Kitől vagy mitől meghatározottan élek? Milyen hőfokú az Isten iránti szeretetem? Mennyire határozza meg az életem mindennapjait? Nehéz helyzetekben is hozzá igazodom? Az akarata fontosabb, mint az enyém? Csak kényszeredetten igazodom hozzá, vagy belülről azonosulva? Életem súlypontja szellemi vagy anyagi oldalamon helyezkedik el? Mennyire hozom felszínre és mennyire teszem tapasztalhatóvá életemben Istent?

1.2. Kitapintható életemen a küldetésben járás? Csak szeretek vagy tanítok is szeretni másokat? Nem félek beavatkozni mások életébe? Leleplezem a nem szerető emberi kapcsolatokat? Kívánatossá teszem a szeretetben egymásra találást? Bántásokkal sem vagyok elijeszthető ettől a szolgáló alapállástól? Az ellenségre is ki tudom terjeszteni szeretetemet?

1.3. Életszentségi törekvésem: saját lelkem leporolgatása vagy testvéreim kezének megfogása? Összegyűjtöttem-e már legalább egy csoportra való testvért? Kisközösségünkben ízlelgetjük-e az egymásra találás és egymást segítés örömét?

2.1. Rendelkezem-e koncepcióval vagyis távlati tervvel arra vonatkozóan, hogy mire kell felhasználnom az életem? Istennel és hozzáértő testvéreimmel egyeztetem-e tervemet? Szánok erre hosszabb időt? Mennyire jellemző reám a belátott, megérvelt koncepciómtól való eltéríthetetlenség?

2.2. A két véglet: a fanatikusan célratörő és a koncepció nélkül tévelygő között megtaláltam-e a kétvágányú középutat: a célirányosság mellett a valósághoz alkalmazkodó rugalmasságot? Illúziómentesen józan vagyok? A valóságot mindig az eszményhez igazítom?

2.3. Terv és valóság ütközésekor milyen engedményeket teszek? Az elvet alkuszom le vagy csak a kivitelezésen igazítok? Észreveszem, hogy az emberi szabadság legtöbbször éppen elveimtől akar eltántorítani? Bizonyos gyakorlati kísértések megnövelik-e Isten iránti hűségem? Konfliktusok esetén keresem-e a hosszabb imában való találkozást Istennel?

3.1. Tudok-e érzéketlenül elmenni szenvedő embertársaim mellett? A segítést másra hárítom vagy magam lépek? A konkrét segítés után megtanítom-e őt is szeretni?

3.2. Elég lelkes híve vagyok az igazságnak? Felszámolok magamban és magam körül minden igazságtalanságot? Ki merem nyitni a szám, ha valaki szenved az igazságtalan bánásmód miatt? A hatalom birtokosait is merem szembesíteni az igazsággal?

3.3. Merek örülni a szépnek, a jónak? Hogy máson segítsek, megvonom-e magamtól a szépet, a jót? Az aszkézist mindig a szeretet érdekében alkalmazom? Melyik közismert hibámat kellene aszkézissel visszafognom, hogy jobban szerethessek? Mivel okozok másoknak legtöbbször fájdalmat vagy kellemetlenséget? Megkérdeztem már családomat, hogy milyen területen kellene aszkézist gyakorolnom?

Pintér Zoltán

A magyar zsidókról

Az „Érted vagyok" idei augusztusi számának egyharmadát zsidó témájú írások tették ki. A „zsidókérdés" valójában folyton aktuális, csak éppen nem mindig lehet vagy célszerű beszélni róla. Országunk fiatalsága ma szembesül először ezzel a problémával, bár ebben nem annyira a nagypolitika, hanem inkább a hazai változások játszanak szerepet. Az elmúlt negyven évben az ateizmus volt az „államvallás", a különböző egyházak a létért küzdöttek, így nemigen értek rá párbeszédet folytatni egymással. A Bokor részéről Benyhe Jánosné, sok-sok diák „Andi néni"-je ápolta a zsidó–keresztény jóviszonyt, amely a hivatalos egyház szintjén inkább iszonynak volt nevezhető. Írásomat az ő emlékének ajánlom.

A témáról való értekezés nem kifejezetten az én tisztem, mivelhogy sem zsidó, sem keresztény nem vagyok. A kereszténységet ugyan vállalhatnám — mindenféle megszorítással és magyarázattal —, de ha ezt megteszem, akkor a zsidó olvasók óhatatlanul „a keresztények" közé sorolnak, s ezt szeretném elkerülni. Tudom, hogy e jelző honnan származik és mit jelent, de a történelem és a hétköznapok gyakorlata annyira rácáfolt erre, hogy magát a szóképet sem vállalom. Szívesen vallanám magamat zsidónak is, ha ez ilyen egyszerű lenne, de hát nem ilyen egyszerű. Abból a távolságból, ahonnan én nézem a dolgokat, már elmosódnak a vallások különbségei, s valójában az igazi keresztény és az igazi zsidó között nincs is semmi különbség.

Fiatalokhoz szeretnék szólni, főleg ahhoz a korosztályhoz, amely számára már '56 is történelem. Számomra a '68-as Prágai Tavasz leverése is az, generációm a „puha diktatúra" legszebb éveiben nőtt fel. Többet megélt barátom szerint engem legfeljebb a Beatles együttes 1971-es feloszlása rázhatott meg.

Vannak olyan zsidó ismerőseim, akik nem tudják magukról, hogy azok, vagy tudják, de nem vállalják. Beszéltem olyan antiszemita jelszavakat hangoztató bőrfejűvel, aki kereszténynek vallotta magát, bár a kereszténységnél csak a zsidókról tudott kevesebbet. Ismerek olyan zsidót, aki tisztában van zsidóságával, ám ez nem zavarja abban, hogy valóban mintakeresztényként éljen. Egyik zsidó barátom mindig is tudta; hova tartozik, de sohasem gyakorolta vallását, sőt felnőtt fejjel megkeresztelkedett, bár azóta sem hisz semmiben.

Talán ennyiből is látszanak a nehézségek, a dolog azonban ennél sokrétűbb. A hithű zsidó egyház és a hivatalos keresztény egyházak között ma még súlyos ellentétek feszülnek, így a valóságos zsidó–keresztény megbékélés csak „alulról" indulhat el. A zsidóknak 1939 óta van segédkönyvük ehhez, Tábor Béla hitsorsosuk tollából,(1) a kereszténynek pedig 1987 óta, Dr. Kis György plébános jóvoltából.(2)

Meggyőződésem, hogy Magyarországon csak a történelmi múlttal meg-nemterhelt zsidó és keresztény fiatalság munkálhatja ki a két vallás közötti megbékélést. Nekünk már nincsenek közvetlen tapasztalataink, előítéleteink is gyenge lábakon állnak. Ha van történelmi feladatunk, akkor az a magyarországi zsidó–keresztény megbékélés, mely mintául szolgálhat a világ többi országának. Az '56-os fiatalok a háború előtt születtek, az utánuk következő „nagy generáció" pedig — akik a hatvanas évek közepére váltak felnőtté — „elzenélte" társadalmi feladatát. 1968 számukra nem a csehszlovákiai eseményeket jelenti, hanem a táncdalfesztivált. Utánuk mi következünk, a marxizmus–gebinizmus gyermekei.

Zsidó–keresztény párbeszédet természetesen csak zsidók és keresztények folytathatnak, vagyis vallásukat ismerő és gyakorló egyének. Közeledniük — egy bocsánatkéréssel — a keresztényeknek kell, mert az egész „zsidókérdés" az egyházi antiszemitizmusban gyökerezik. A nürnbergi per vádlottai kereken kimondták: semmi olyasmit nem tettek a zsidókkal, amit az egyház már őelőttük meg nem tett. Auschwitz történelmi előzményei a római „Endlösung"-hoz vezethetők vissza.

A zsidókat fel kell menteni az istengyilkosság vádja alól, méghozzá „bűncselekmény hiányában". Az Istent ugyanis nem lehet megölni. Az Isten nevében lehet ölni, például a prófétákat is az Isten nevében ölték meg. E címen azonban összehasonlíthatatlanul többet ölt a katolikus egyház.

A zsidók idősebb testvéreink — mondta II. János Pál. Ha ez így van, akkor koruknál fogva többet tudnak nálunk az Istenről. Jó pár ezer éve tudják például, hogy az Isten — Egy.

Isten velük kötötte meg a Szövetséget, amely örök érvényű. Nincs ó- és újszövetség, egyetlen szövetség van Isten és ember között. Ezt a szövetséget — az ember gyarlósága miatt — az Isten periodikusan megújítja, azaz biztosít bennünket, hogy az Ő részéről nem történt változás. Az üdvösség a zsidókon keresztül jön — állítja Jézus (Jn 4,22), és Pál szerint Isten nem bánja meg választását (Róm 11,28), tehát a zsidóktól nem vétetett el az Isten Országa.

Isten — céljai elérésére — kiválasztott egy népet, és történetesen a zsidó népet választotta ki. Nem azért, mert különbek voltak, mint a többi, hanem azért, hogy különbek legyenek. Nem lettek különbek, de nem is lettek rosszabbak. Körülbelül ugyanaddig bírták a kiválasztottságot, mint az őskeresztények a Krisztuskövetést. Sámuel és Saul őrségváltásának idején a zsidó nép Jahve helyébe földi királyt tett, mondván: „Legyünk mi is olyanok, mint a többi nép" (1Sám 8,29). Ez a küldetés totális visszautasítása, akárcsak a 313-as nagykonstantini paktum, mikor a kereszténység erőt alkalmazó, uralkodó egyházzá vált.

A királyválasztás után Izrael történelme lényegében semmiben sem különbözik más, akkori nemzetekétől. Bekebelező háborúkat indít szomszédai ellen; az éppen uralkodó család tagjai egymást ölik; Jeruzsálemben pedig templomot emelnek annak, aki ehelyett valami egész mást várt tőlük.

A nagykonstantini fordulat után a kereszténység is már csak erőszakos térítések története, keresztes háborúk indulnak, katedrálisokat emelnek, koncepción alapuló inkvizíciós kínvallatások következnek, szaporodnak az egyházi birtokok, nyomukban formális, majd tényleges papi nőtlenség áll elő, kialakul a hierarchia és minden más, csak nem az, amit Isten szeretett volna.

Isten szemében a zsidóság tizenkilenc, a kereszténység pedig egy híján húsz. Nyilvánvaló tehát, hogy a zsidóságnak nem kell megtérnie „az anyaszentegyház kebelébe". Ilyen alapon ők is mondhatnák, hogy az a kereszténység, mely kezdetben zsidó szektaként indult, térjen vissza az Örökkévaló szárnyai alá.

A zsidóknak nagyon sokáig országuk sem volt, mert szomszédaik elfoglalták és felosztották egymás között. Nagy részük szétszóródott a világban máshol keresve boldogulást. Sajnos, a kora középkortól kezdve sehol sem fogadták be őket igazán, melynek fő oka az egyházi antiszemitizmusban keresendő. 1948 óta, hosszú idő után, ismét van országuk. A nemzet túlnyomó része azonban ma is külországokban él. Ez természetes, hiszen generációk születtek idegen földön s ez által az a föld megszűnt idegen lenni.

A zsidóság identitásproblémája ebben gyökerezik, de a dolog ennél sokkal összetettebb, főleg a II. világháború óta. Nemcsak egy élő és felkereshető őshaza csap össze egy ugyancsak élő és otthonos hazával; a zsidó ember lelkét ennél mélyebbre hatoló ekék is szántják. Keresztény ember ezt átérezni nem tudja, ehhez zsidó szív kell. Az igazi zsidónak természetesen semmiféle identitásproblémája sincs, ám igazi zsidó éppoly kevés van, mint igazi keresztény.

(1) A zsidóság két útja. Pesti Szalon Könyvkiadó, 1990
(2) Megjelölve Krisztus keresztjével és Dávid csillagával (Szerzői kiadás, Budapest 1987)

Hogy a címben megjelölt témára szorítkozzam, rátérek a hazai vonatkozásokra. Jó tudni, hogy a honfoglalás idején már éltek zsidók a Kárpát-medencében. Az akkor ismert világ minden országában jelen voltak diaszpóra-szerűen, s napjainkban is nagyjából ez a helyzet. Számarányukat tekintve Európában csak Franciaország előzi meg hazánkat, ami azt jelenti, hogy a zsidóság mindig is államiságunk alkotó eleme volt.

Magyar államiság akkor csak a kereszténység felvételével jöhetett létre, a keresztény Európa csak így fogadta be barbár népünket. Ez a „kereszténység” hamarosan kimutatta foga fehérét: Szent László király vatikáni nyomásra megtiltatta a zsidó–keresztény házasságkötéseket, és hogy a zsidók keresztény alkalmazottakat tartsanak. II. Endre királyunkat III. Ince pápa sürgette arra, hogy a magyar zsidókat is kötelezze a sárga folt és a sárga sapka viselésére. A IV. lateráni zsinat rendelete miatt a nagyhét alatt zsidó nem léphetett az utcára. 1431-ben a bázeli zsinat megtiltotta a zsidóknak az akadémiai fokozatok elnyerését. IV. Pál pápa Rómában külön városrészbe (gettóba) kényszerítette őket.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar 1938. május 29-én és 1939. április 28-án megszavazta az I. és II. zsidótörvényt. Serédi hercegprímás ezt „a nagyobb rossz elkerülésével” magyarázta. Az auschwitzi következményeket ismerve, vajon mi lehetett volna a „nagyobb rossz”?

A II. világháború előtti Budapesten nagyon sok zsidó ki akart keresztelkedni, de többségüktől a katolikus egyház — direkt vagy indirekt módon — megtagadta a keresztséget. Mondván: pont most jut eszetekbe, mikor nyakatokon a hurok? Biztos nem szívvel-lélekkel akartok keresztények lenni... Akkor nem ezt kellett volna nézni, hanem azt, hogy hány embert tudnak megmenteni. A hit szerint halálveszély esetén el lehet tekinteni bizonyos feltételek fennállásától, és egyszerű hívő is keresztelhet.

Tartok tőle, hogy a magyar egyház azt a zsidót is fanyalogva fogadta volna, aki Jesuah bar Józsif néven iratkozik fel a listára. Ha meglátjuk azt a szóképet, hogy „zsidó”, akkor egy kis feszültség támad bennünk, mert óhatatlanul lerakódott valami negatív a bensőnkben. Nos, ha a zsidók meglátják a „keresztény” szóképet, akkor hasonló dolgot éreznek. Lényeges különbség, hogy nekünk csak előítéleteink vannak, nekik viszont tapasztalataik.

Az úgynevezett „zsidókérdés” összetett dolog: gazdasági, politikai, jogi problémák szövevénye. Az *igazi zsidókérdés* azonban a zsidók kérdése, melyet maguknak kell feltenniök, s a választ is csak maguktól várhatják. Keresztény ebben éppúgy nem illetékes, ahogy a bantu néger sem. Mert a kereszténynek is és a bantu négernek is megvan a saját kérdése, mely törvényszerűen ugyanaz, mint a zsidóké: feltétel nélkül beállok-e annak szolgálatába, „Aki Van”?

Az intézményes zsidó–keresztény megbékélésnek egyszerű az útja: ha ki-ki rendet tesz a saját portáján, már meg is oldódott a dolog. A zsidó népnek ki kell békülnie fiával, Jézussal, aki az Örökkévaló szándékai szerint és az események ellenére is megreformálta a zsidó vallást. Nem egy másikat akart létrehozni, jóllehet nemcsak a zsidóságban gondolkodott. Nem szabad őrültnek nyilvánítva (Mt 12,46) megkísérelni hazacipelését, sem a szó szoros értelmében, sem teológiailag. Senki emberfia nem beszélt még olyan tisztán az Örökkévalóról, mint ő, tehát amíg nem jön helyette más, rá kell hallgatni.

Az egy, szent és katolikus egyháznak pedig ideje ráébrednie arra, hogy nem egyetlen, nem szent, s tanításában egyáltalán nem katolikus. Számára a zsinórmérték a Valódi Jézus,(3) aki valódiságát az Emberfia (= ember) kifejezéssel nyomatékozta. Ha zsidó és keresztény egyaránt Jézusra figyel, akkor nincs szükség köztük „párbeszédre”. Ekkor kialakulhat az a nemes verseny, melyben mindkét vallásnak úgy kell küzdenie, hogy a másik féltékeny legyen rá. Zsidó a kereszténre, keresztény a zsidóra. De akkor már nem fog látszani, hogy melyikük ez, s melyikük amaz.

Magyarországon alapvetően háromfajta zsidót különböztethetünk meg: a hitéhez hűségest, a kikeresztelkedettet, és a semmiféle vallást nem gyakorlót.

Kemény identitásproblémáik a kikeresztelkedett zsidóknak vannak.

„Kikeresztelkedetten” azokat a zsidókat értem, akiknek szülei vagy nagyszülei keresztelkedtek ki, érthető vagy kevésbé érthető okokból. Ezen leszármazottak részaránya igen tekintélyes a magyar zsidóságban. A mai generáció egy része úgy nő fel, hogy nincs tisztában zsidó mivoltával, ezzel a ténnyel csak felnőtt korában szembesül. Ekkor aztán egyszerre szakad rájuk az egész kérdéskomplexum, ráadásul mindenki mást mond.

Az, hogy a zsidó fiatal ténylegesen meg van-e keresztelve, nem sokat számít. A csecsemő-keresztelés — abszurditásánál fogva — amúgy sem érvényes, nemzsidók esetében sem. A hit melletti döntés érett személyiséget feltételez, s egy pólyás babával kapcsolatban ilyesmiről nem lehet beszélni. A szülők vagy nagyszülők kikeresztelkedése sem meghatározó, ugyanis az öröklött hit nem válik automatikusan a miénké; a kimondott vagy kimondatlan egyéni elhatározást mindenképpen meg kell hozni.

A választás nem könnyű és az út többfelé is elágazhat. Hitsorsosi vagy más vallású házasságkötés, a társadalom kiközösítése vagy a hitközség megvetése éppúgy motiválhatja az egyéni életutat, mint a szó szerinti üldözés. A vegyes házasságokból származó fiatal helyzete ennél is nehezebb. Hithű zsidó általában csak az lesz, akit kiskora óta annak neveltek, a többiek a kereszténység és a hitetlenség mezsgyéjén botorkálnak. A zsidó mivoltra eszmélés után ehhez egy homályos, ám biztos felsőbbrendűség társul, mely időnként a kézzelfogható összetartásban nyilvánul meg.

Izrael és Magyarország történelme több vonatkozásban hasonló, a magyar zsidók és az anyaország viszonyát mégsem ez határozza meg, hanem Auschwitz árnyéka. Jóllehet a magyar zsidók többsége az ország határain kívül pusztult el, s nem magyar kezek által, a társadalmi bocsánatkérés hiányában e lezáratlan múlt megterheli az ország lelkiismeretét. A magyar közvélemény ezt a „zsidó lobby”-val próbálja ellentételezni, azaz az üldözések okát a „mindenhol ők vannak” jelenségével magyarázza.

Tény, hogy a zsidók minden befogadó országban számarányukon felül képviseltetik magukat bizonyos helyeken, s ez joggal hívja ki a többi honpolgár nemtetszését. Úgy érzik, hogy a zsidók feltétlen összetartása miatt nem jutnak kedvük szerinti munkához, ezért zárul be előttük némely pálya s az érvényesülés lehetősége. Nemegyszer valóban így van, ezért itt meg kell találni a helyes arányokat. A „numerus clausus” számszaki igazságossága erre nem jó megoldás. Be kell látni, hogy a „számarányon felülisége” nem véletlen, bizonyos helyeken a zsidók tehetségesebbek. Ugyanakkor az is lehetetlen állapot, hogy egyes helyeken úgyszólván csak zsidók találhatók.

A zsidó lobby azonban sokkal inkább következmény, mint ok. Mert minél erősebb az üldözés, annál nagyobb az összetartás. A magyar zsidók számára valóban felszabadulást hozott 1945, számukra valóban megnyugtató volt a szovjet csapatok ittléte. (Akkor még senki sem tudta, hogy mekkora pogromok voltak a Szovjetunióban jóval a hitleri idők előtt.)

A magyar zsidó elsősorban magyar. Higgyük ezt el nekik, ha már minden más nemzetiségnek elhisszük. Mert ha a zsidók magyarságát kétségbe vonjuk, akkor az összes határainkon belül élő nemzetiségét meg kell kérdőjeleznünk. De ha származás szerint döntjük el, hogy ki a magyar, akkor Rákóczi Ferenc, Zrínyi Miklós, Damjanich János, Dugovics Titusz, Prohászka Ottokár, Petőfi (Petrovics) Sándor és Grosics Gyula sem magyar.

Ne akarjuk hazaküldeni a magyar zsidókat, mert Izrael nem a hazájuk. Számukra az az ország „csak” atyáik földje, amely kultikus jelentőséggel bír, és minden szent jelzőt megkap, csak éppen nem haza. Látni akarják, esetleg egy ideig oda is költöznek, némelyek ott is szeretnének nyugodni, de élni ott akarnak, ahová az emlékeik kötik őket.

Ezzel minden ember így van. A svábok sem akarnak kitelepülni Németországba és az erdélyi magyarok sem akarnak hozzánk költözni. Mert az az ember hazája, ahol az első bizonytalan lépteket megteszi; ahol papást-mamást játszik; ahol az iskolapadba vési kedvese nevét, ahol megérinti a szerelem; ahol otthont teremt; az az ember hazája, ahol az általa ültetett gyümölcsfák termőre fordulnak.

A zsidó–keresztény párbeszéd nem tények tisztázása. Nem formális kéznyújtás, hanem annak felismerése, hogy az Isten szemében nem létezik se zsidó, se keresztény. Az Írás szerint nincs a Földön maradandó hazánk, és a zsidóknak is az összetartás az igazi országuk. Ez nagyon hasonlít ahhoz, hogy „az Isten Országa köztetek van”. Ha ezzel az országgal foglalkozunk, akkor a többi mind megadatik hozzá. A zsidó–keresztény megbékélés is. Csak építsük azt az országot, mert az Örökkévaló ezt akarja. Zsidóktól, magyaroktól, németektől és oroszoktól. És a fel nem sorolt nemzetektől.

---

(3) Karl Herbst: A valódi Jézus

Karácsonyi ajándék az éhezőknek

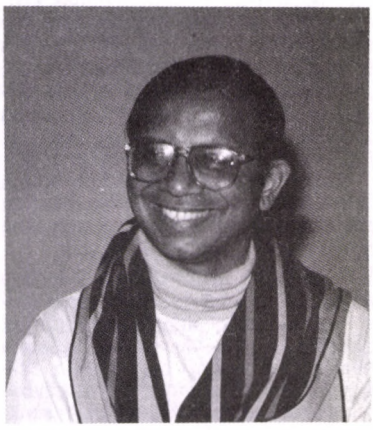

Folyóiratunk már 1990. nyarán beszámolt arról a hatalmas munkáról, amelyet az indiai Gujarat államban végez számos segítőtársával Cedric Prakash jezsuita atya. Az idei áprilisi számban pedig egy levelet olvashattunk, amelyben tájékoztat az előző év eredményeiről és köszönetet mond a támogatásokért.

Szeptember végén, 7 év után, a Bokor vendégeként ismét Magyarországon járt ez a karizmatikus indiai ember. Neve magyarul fényt jelent, és valóban, akik hallhatták, még világosabban látták, hogy a föld egyetlen egész, és nem lehetünk közömbösek a rászorulók iránt.

Cerdic Prakash Bombayban született, közgazdasági egyetemet végzett, majd egy évet Taize-ben töltött. Itt erősödött meg lelkiélete, itt kötelezte el magát arra, hogy Indiában dolgozzon. Hazatért, csatlakozott a jezsuitákhoz, és elkezdte az ESP (Education Sponsorship Programme) szervezését. 1986-ban 7.000 gyermekre terjedt ki ez a nevelést támogató program, ma 90 iskolában, illetve kollégiumban 15 000 gyermeknek adják meg a választás lehetőségét: megtanulhat írni-olvasni vagy analfabéta marad; emberhez méltó sorsa lesz vagy ember alatti nyomorban és éhezésben él, lehetőségei nyílnak az életben vagy sem. Abban a világban a legtöbb gyermeknek még a pozitív választás lehetősége sem adatik meg. A jezsuiták munkájának sikeréhez reményt ad az, hogy a felneveltek egy része, miután szakmát tanult vagy elvégezte iskoláit, visszatér szülőfalujába, hogy ott segítsen az elmaradottság és jogfosztottság felszámolásában.

Mi Magyarországon 1977-ben kapcsolódtunk be az ESP támogatásába, amikor évek óta kerestük az éhezők megsegítésének leghatékonyabb módját. Először finn testvéreinken keresztül segítettünk nekik, a Finnországba küldött népművészeti tárgyak ellenértéke jutott ki Indiába. Később megtaláltuk azokat a csatornákat, amelyeken keresztül közvetlenül is küldhettünk ki rendszeresen pénzt, bár még csak illegálisan. Így is kb. évi 1 millió Ft jutott el hozzájuk.

1992. januárjában tíz magánszemély 100 000 Ft-tal létrehozta a Harmadik Világ Alapítványt (számlaszáma: MHB 327–10423, címe: 1476 Bp. Pf. 40.), amelynek célja a harmadik világ éhezőinek támogatása a mindenkori magyar jogszabályi előírásoknak megfelelően. A befizetések az adóalapból levonhatóak. Ebbe az alapítványba az első évben 680 000 Ft-ot fizettek be, amelyet az MNB-n keresztül USA dollár formájában átutaltunk Indiába. 1993. januárjától 1994. szeptemberéig 6 millió Ft adomány érkezett, amit legnagyobb örömünkre — bár hosszas utánajárással — egy 55 051 USA dollár értékű nemzetközi bankcsekk formájában személyesen adhattunk át Cedric Prakashnak. Az atya őszintén meglepődött, mert ekkora összegű csekk még sohasem volt a kezében; ez az összeg éves költségvetésük egyharmada.

A székesfehérvári (Vízivárosi templom) és a budapesti (Kelenföldi Szent Gellért templom) találkozókon video- és diaképekkel illusztrálva számolt be munkájukról, és válaszolt kérdéseinkre. A legmegkapóbb kérdés és válasz talán a következő volt: A magyar népmesék jó tündére szívesen teljesíti a sok megpróbáltatáson keresztülment főhős három kívánságát. Cedric Prakashnak mi lenne ez a három kívánsága? „Az első: maradjon meg bennem a hit, remény és szeretet, valamint a bátorság munkája folytatásához. A második kívánságom ugyanez a ti számotokra: szükség van imátokra, támogatásotokra és elkötelezettségetekre. A harmadik: értsük meg mindannyian, hogy az egész földre kell figyelnünk, még jobban, még több áldozattal. Gandhi szavaival szólva: Az emberiség nem a túlnépesedéstől szenved, hanem a túlfogyasztástól. Az emberiség valós szükségleteinek kielégítésére elég a Föld, de a mohó embereknek kevés." Végül szolidaritásunk és áldozatvállalásunk növelését kérte.

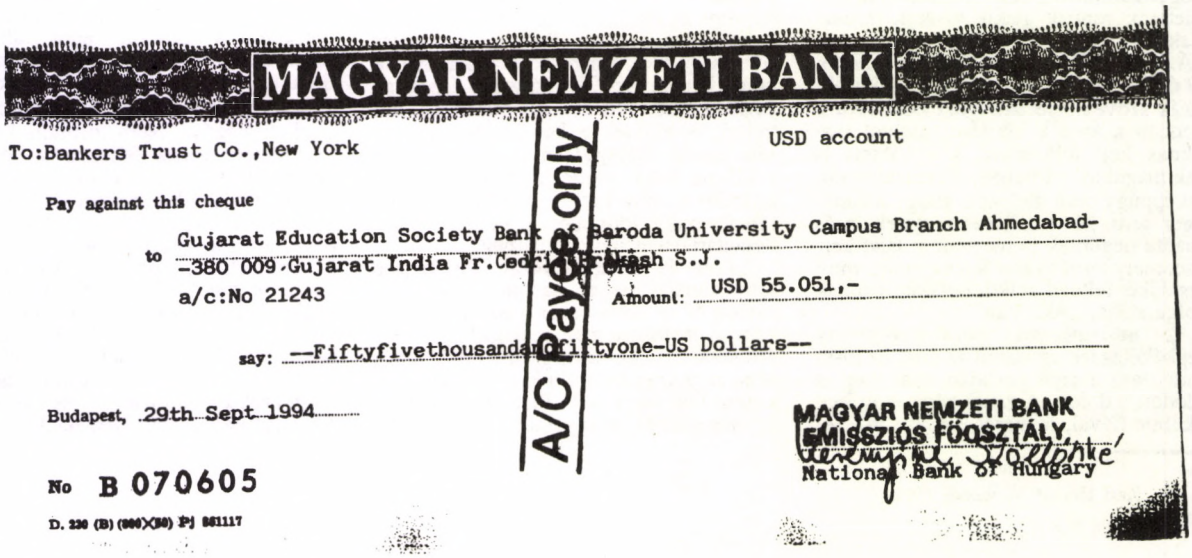

MAGYAR NEMZETI BANK

To:Bankers Trust Co.,New York

USD account

Pay against this cheque

to Gujarat Education Society Bank of Baroda University Campus Branch Ahmedabad-380 009.Gujarat India Fr.Cedric Prakash S.J.

a/c:No 21243

Amount: USD 55.051,-

say: —Fiftyfivethousandfiftyone-US Dollars—

A/C Payee only

Budapest, 29th Sept 1994

No B 070605

MAGYAR NEMZETI BANK
EMISSZIÓS FŐOSZTÁLY,
National Bank of Hungary

A találkozókon beszámolt a nemrég Kairóban megrendezett konferenciáról, amelyen mint a jezsuita rend egyik küldötte vett részt, és ahonnan nyugat-európai útjára indulóban hozzánk érkezett. Ő úgy látja, hogy a médiák manipulálták a közvéleményt, amikor az abortuszra összpontosítottak, hiszen ez főleg a nyugati világ problémája. A Harmadik Világ küldöttei az alapvető kérdésekről akartak beszélni: Tartható-e pl. a túlzott fogyasztás, hiszen egy amerikai fogyasztása egyenlő 100–200 indiaiéval? Hogyan lehet megoldani a Harmadik Világ adósságainak kérdését, az éghajlatváltozást, az ózonréteg veszélyeztetettségét, a nukleáris háború fenyegetését, a soknemzetiségű országok problémáját? Sajnos mindezekre alig maradt idő, de bízik abban, hogy az emberek előbb-utóbb rádöbbennek a valós problémákra, és keresni fogják a megoldást.

A TV és a rádió vallási rovata is beszámolt Cedric Prakash látogatásáról, s a „Tisztelendők” sorozat egyik része is őt mutatja majd be. Talán ezek is segítenek abban, hogy Magyarországon a hivatalos egyházi körökben is — az osztrák Püspöki Kar Koordinációs Bizottságának kezdeményezésére — megfelelő hangsúlyt kapjon a Harmadik Világ támogatása, és ne csak nyugatról kéregessünk és költsünk vagyonokat templomokra, épületekre. Erről szólt az a megbeszélés, amelyen október elején Budapesten részt vett a magyar egyházi intézmények és közösségek néhány — az ügynek elkötelezett — képviselője. A jövő év elején Szegeden nagyobb szabású találkozón próbálják felébreszteni az ország lelkiismeretét.

Prakash látogatása megerősített minket abban, hogy nincsen igazi keresztény közösség a szegények felé forduló áldozatos lelkület nélkül. Szeretnénk a Harmadik Világ Alapítványon keresztül minél több támogatást eljuttatni az ESP javára. Aki esetleg külföldről akar pénzt küldeni, a következő címre küldheti:

Gujarat Education Society, Bank of Baroda
University Campus Branch
Ahmedabad – 380009, Gujarat, INDIA
A/C: No 21243.

Reméljük, hogy hamarosan kapunk gyermekéletrajzokat, fényképeket, hogy adásunk még személyesebb legyen. A betlehemi istálló szegénysége bárcsak mindenkit ráébresztene arra, hogy Jézushoz hasonlóan szolidáris legyen a rászorulókkal, s a karácsonyi ajándékok közt helyet kapjon az éhezőknek életet jelentő segítség is.

Csiky Lajos

BUDAPEST
28 SEPT 94

My VERY DEAR BROTHERS AND SISTERS
IN HUNGARY !!!

Here's a very big THANKYOU (אלף תודות!!!)
to each one of you for your kindness
generosity and sacrifices. Your cheque
of 6 million Fl. is a very large one.
It will be used in the Education
Programme of our poor tribal children.
Your support is important to us - and
we sincerely hope that it will continue.
God bless each one of you and your
families.

your brother
Cedric Prakash

A fenti angol nyelvű köszönőlevél magyar fordítása:

Nagyon kedves Testvéreim Magyarországon.

Óriási köszönet mindannyiotoknak nagylelkűségetekért és áldozatotokért. 6 millió forintos csekketek nagyon nagy dolog. Ezt az összeget szegény törzsi gyermekek nevelési programjában használjuk fel. Segítségetek nagyon fontos számunkra, és őszintén reméljük, hogy továbbra is számíthatunk rátok. Isten áldjon Mindannyiotokat és családjaitokat.

Budapest, 1994. szeptember 28.

Testvéretek: Cedric Prakash

Tanulhatunk az elefántoktól

Az egyik afrikai nemzeti park felügyelőjét hallgattam a Kossuth adón. Többek között elmondta egy érdekes tapasztalatát: A népes elfántcsordában született egy beteg borjú. Gyenge volt a térdizülete, nem tudott lábra állni. Keservesen vergődött, térden csúszkált, nem tudott szopni sem, nem érte el anyja emlőjét. Az anyja nem legelt, ott toporgott egy helyben, a kicsi pedig a lábai között. A szakemberek távcsővel figyelték az eseményeket. Úgy gondolták, ezt a kis állatot meg kell szabadítani ettől a szenvedéstől, elaltatják. Ám egyiküknek más volt a véleménye: Ha ez természetvédelmi terület, hagyni kell a természet rendjét, menjen minden a maga útján.

Mit tettek az elefántok? A csapat tovább vonult, kivéve néhány idősebb tehenet. Ezek körülállták az anyát. Ormányukkal óvatosan felemelték a kicsit, így hátsó lábára állva már elérte anyját és szopott. Nem akartak hinni szemüknek a biológusok! Néhány nap alatt lábra állt, s ha lassabban is, de tovább tudtak menni. A beszámoló szerint a kis bika gyönyörűen, erőteljesen fejlődik, most már negyedik éve.

Sokat tanultam az elefántoktól! Váratlan nehézségek között feltalálták magukat. A bajbajutott mellé álltak. Éhség, szomjúság árán is ott maradtak és segítettek. Nem mind, hanem csak ahány szükséges volt a feladat megoldásához.

Nekünk is így kell a testi, lelki, erkölcsi gyöngéket kezelnünk, így kell segítenünk. Okosan, leleményesen, ha kell, önmagunk érdekét is háttérbe szorítva.

Ezt teszi a kis és nagy család. Erre valók a kis és nagy közösségek. A jó közösség megtartó ereje pedig csodálatos! Lábra tudja állítani az erőtleneket, a bukdácsolókat is. Felemeli a gyengét, hogy együtt haladjon a többiekkel.

F.G-né

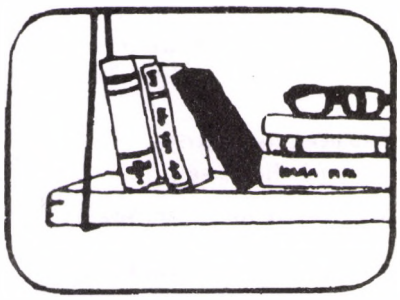

Isabella Campbell–Wessig

Az inga jobbra lendül

„Pozitív gondolkodást!” — így hangzik a New Age-guruk útmutatása, akik világunk megváltoztatását „fölülről” várják. Az eredmény a politikai érdektelenség, amely a belépő drog az irracionális ideológiákhoz, például a jobboldali radikalizmushoz.

Egyre megy, hogy Helga, a vállalkozói tanácsadó sámánutazásra adja a fejét, mert kapcsolatba akar lépni a szellemek átfogó, személyen túli, örök világával, vagy a menedzser Péter tűzugrást gyakorol, vagy a községi tanács az ingát faggatja, vagy a kétgyermekes anya védőszellemével társalog — a lelki, *egzisztenciális problémák, az élet értelmének keresése* egyenes úton juttatták el őket a posztmodern szupermarketjéhez és ezzel egy „új korszakba”, a New Age-be. Mindannak, ami a 80-as évek elején a keleti kozmológiák és a nyugati pszichológia áttekinthetetlen vegyülékeként Európában és az USA-ban elterjedt és lágy összeesküvésként bevonult a tudósok és gazdasági boncok tudatába, már több mint száz évvel ezelőtt voltak úttörő gondolkodói a teozófus társaságokban, amelyek egy új világvallás megteremtésének céljával alakultak.

Már akkor várták a Vízöntőkorszak beköszöntését, amely az állatkör Hal jegyének utolsó 2000 évi uralma után a béke és a harmónia szabadulólevelét fogja kiállítani.

Az út a cél

A teozófus Carl-Egon, Hohenlohe–Waldenburg hercege ugyan már 1936-ban el akarta indítani a New Age-et —, valamint a vallásfilozófus Arnold Lyserling gróf meg volt győződve, hogy 1992-re az új tudat már minden fejhez megtalálta az útját, mégis mindenekelőtt az a férfi érte el, hogy a pozitív gondolkodás apostolaként beszéljenek róla, aki manapság Kaliforniában, az Elmwood-Intézetben kísérli meg előmozdítani a holisztikus gondolkodást és az ökológiai látomásokat (holisztikus az a filozófiai szemlélet, amely az egészre irányul, s annak tulajdonságait összetevőiből nem tartja maradéktalanul levezethetőnek — *A ford.)* Fritjof Capra ő, a bécsi fizikus. A „fordulókor” hirdetőjének hitvallása így hangzik: korunk különböző válságjelenségei pusztán letompított formái egy és ugyanazon válságnak, mégpedig *„az észlelés válságának”*. Capra számára a descartes-i–newtoni világnézet túlhaladott, szerinte világosan fel lehet már ismerni a valóság új szemléletét, a holisztikus–ökológiai–lelki gondolkodásmódot. Ez a fizikus, aki a New Age-et szalonképessé tette, bár ezt a fogalmat szívesen cserélné fel az „Új reneszánsz” vagy „Feltámadó kultúra” kifejezésekkel, legfontosabb műveiben, mint „A fizika Tao-ja”, „Fordulókor” és „Az új gondolkodás” nem nyújt új elméletet, hanem különféle gondolkodásmódokat fűz össze. Arnold Toynbee civilizációk felemelkedésére és hanyatlására vonatkozó gondolatai, Pitirim Sorokin ciklikus születésre és elmúlásra vonatkozó értékrendszerei, valamint a Tao és a Yin/Yang keleti tanai alapján vonja le a fizikus azt a végkövetkeztetést, amely szerint a forradalmi átalakulások „nem megakadályozhatók”. Csak az észlelésnek a politikusnők és menedzsernők által végbevitt megváltoztatása képes legyőzni a férfias értékek túlhangsúlyozását, a hitet abban, hogy a tudományos módszer az ismeretszerzés egyetlen eszköze, valamint a korlátlan haladásba vetett hitet — így hangzik Capra egyszerű megoldási javaslata.

Föntről–lentről

Maria Wölflingseder bécsi tudományos kutató „Társadalmi változás föntről — lentről” című tudományos vizsgálatában Fritjof Capra kiindulópontját szembeállítja Paulo Freire brazil pedagógusával, aki számos, írástudatlanság elleni mozgalom kezdeményezésével és a felszabadítási teológusokkal, bázisközösségekkel együttműködve, az elnyomottak ügyéért küzd.(1)

„Capra tétele a változtatás stratégiájára vonatkozóan kifejezetten *elit beállítottságú”*, mondja kritikusan Wölflingseder, mert megoldási javaslatai csak a jóléti országokra érvényesek, és azokon belül is kizárólag a gazdag közép- és felső rétegekre vonatkoznak. Paulo Freire, aki 1921-ben Recifében (Brazília) született, első tapasztalatait néptanítóként szerezte az 1964. évi katonai puccs előtti időkben. Annak idején letartóztatták, kiutasították Chilébe, és kétévi Harvard egyetemi vendégprofesszorkodás után 1970-től 1980-ig oktatásügyi különtanácsadóként működött az Egyházak Ökumenikus Világtanácsánál Genfben. Amíg a pedagógus abban látja feladatát, hogy az elnyomottakban tudatosítsa helyzetüket, és képessé tegye a felszabadulásra mind az elnyomottakat, mind az elnyomókat, tehát az ismeretet a változás konkrét gyakorlatának kell követnie, addig a vízöntőapostol számára az ügy már egyszerűbbnek látszik: bizonyos tudat önmagában, személyes hozzájárulásunk nélkül bizonyos gyakorlathoz, meghatározott valósághoz vezet. Paulo Freirétől eltérően Capra meg van győződve, hogy ez a változás nem a bázisról, hanem éppen a tudósoktól és menedzserektől fog kiindulni. Joggal kérdi a pedagógus Wölflingseder, *„miáltal és mi okból kellene ennek megtörténnie”*. A legkülönfélébb

A New Age ismertetőjegyei

- Hit abban, hogy feltétlenül felvirrad a harmonikus béke vízöntőkorszaka. A történelem előre meghatározott módon zajlik.
- Az embereknek csak engedniük kell a kozmikus változást — az magától bekövetkezik.
- A pozitív gondolkodás egyenesen kényszerré válik.
- A hit a karmában és az újjászületésben gyakran az igazságtalanság és a szenvedés, valamint mindenfajta politikai cselekvéstől történő visszahúzódás igazolására szolgál.
- A vakhit áll az előtérben. A kritikus rákérdezést és a „józan észt” messzemenően kizárják.
- Nincsenek szabad egyének, hanem: ami társadalmilag megnyilatkozik, az az egyéneken kívül álló, a „Természet”, a kozmosz által meghatározott akarat.
- A New Age-gondolkodás világnézet. Az ember vagy alárendeli magát, vagy nem. A megvilágosodottak Istenhez hasonlókká válnak, míg az emberiség maradéka „még nem jutott el odáig”, vagy „eretekként” szánalmasan megmosolyogják.

(1) Maria Wölflingseder, Gesellschaftliche Veränderung von oben — von unten, edition Sandkorn 1992

öltözékekben jelentkező üdvtanok *következménye* azonban nem kérdéses: *politikamentes gondolkodás,* amelynek már nem kell törekednie társadalmi összefüggések ismeretére, uralmon lévő igazságtalan struktúrák megváltoztatására, hanem a bensőségességbe történő visszavonulást részesíti előnyben.

Az új bensőségesség

„Kialakult *a kötelességek alóli felmentés kultusza, az ártatlanság kultusza;* elköteleződés már legfeljebb csak a „csere jogán” jöhet létre: 'Itt vagyok, de egészen másképp is tehetnék!' — mondta egy bécsi előadásában a teológus Johann Baptist Metz.

A hatvanas évek politikailag forrongó hangulata után, a baloldali egyetemi hallgatók és értelmiségiek lázadása után, a hetvenes évek végén rezignációs hullám vált érezhetővé. Egyszerre alkalmatlannak tűnt valamely politikai véleményt hevesen és hangosan képviselni, az emberek már nem voltak rámenősek, hanem alkalmazkodtak. „A 'nagyobb földi Paradicsom', az emberek közötti kapcsolatok jobb működése, a mindennapokban több humanitás utáni vágy — azok a célok, amelyekért akkoriban harcoltak, mintha nem elegendő mértékben váltak volna valósággá”, mondja Maria Wölflingseder. Így sokan *nem találtak választ* életük értelmének kérdésére, *ezért* aztán elkötelezettségüket tették kérdésessé.

A fokozódó konkurenciaharc, a fenyegető munkanélküliség, a félelem az ökohaláltól és az atomveszélytől — mindezen valóságok kezelésének stratégiáját a teológusnő Maria Widl is a társadalomból visszavonulás posztmodern formáinak tekinti. Amíg a társadalmi bensőségesség a „neo-biedermeier”-ben leli meg lecsapódását — összekapcsolódva a nemzettudattal, a hazafias érzéssel és az idegenek iránti rosszakarattal —, az érzelmes bensőségesség elmélkedő, önmegvalósító, spirituális, tudatbővítő vagy okkult csoportok növekvő kínálatában mutatkozik meg. A megváltás a „csináld-magad–eljárás” révén jön létre, mondja Maria Widl.

„Az utóbbi években megfigyeltem, hogy *a New Age-ideológia és a fasisztoid propaganda többé-kevésbé nyílt összekapcsolása növekvő tendenciát mutat”,* fejti ki komoly gondját a pedagógus Wölflingseder, és nem jelent fáradságot számára e félelem igazolása. A példák száma légiónyi, és ezek nem különböznek sem Capra műveitől, sem Marylin Fergusentől, aki „A lágy összeesküvés” című művében a személyes és társadalmi átalakulást prédikálja a vízöntőkorszakban.

„Néped a minden”

Capra művein vörös fonalként húzódik végig az *átgondolatlan biologizmus és naturalizmus,* s ehhez kapcsolódik az az elképzelés, hogy a társadalmi rendnek a természethez kell igazodnia. Ezen elmélet szerint a politikai cselekvés hogyanját a természet törvényei rögzítik, és az embernek csupán ezek szerint kell eljárnia. További fogalom a holizmus, amely nem a New Age-ben merült fel először. Fergusen ezzel kapcsolatban J.C. Smuts búr generálisra hivatkozik, „ragyogó gondolatként” írva le a holizmust, amely kifejezi, hogy „a természet egyre magasabb szervezettségre törekszik”. Ideológiáját azonban már 50 évvel ezelőtt körülrajongták, s a nácik „egészen” átvették, mert „te semmi vagy, néped a minden”. *Karma- és reinkarnációhit* a további jelszavak, amelyek ugyan nem Capra révén, de a vízöntő-követők széles körében elterjedtek. A karmahit az igazságtalanság és szenvedés igazolására (megideologizálására) szolgál. Eszerint mindenki maga a bűnös azért a szenvedésért és igazságtalanságért, ami őt éri. Az adósságlefizetésnek ebbe a lehetőségébe természetesen nem szabad beleavatkozni, hiszen ez jelenti az egyetlen lehetőséget a következő élet jobb kezdéséhez. És ami ma áll az éhező gyermekekre Délen és az üldözött kisebbségekre az egész világon — az nem kevésbé volt érvényes 50 évvel ezelőtt a karmájuktól megterhelt zsidókra.

Ökológia jobbról

„A tulajdonképpeni környezeti probléma a túlnépesedés”, mondja egy New Age-brosúra; más írások ezt még világosabban kimondják, és a külföldi nőket valódi környezeti bombaként mutatják be. „A hetvenes évek óta az NSZK-ban szinte minden *szélsőjobb* csoportosulás — az Új Jobboldaliaktól az NDP-ig (Nemzeti Demokrata Párt) — felvette programjába az ökológiai problémakört”: ezzel magyarázza Maria Wölflingseder azt a kísérletet, hogy más célcsoportokhoz, például a zöldekhez és baloldaliakhoz közelebb jussanak. Ha a wiesbadeni, külföldieket ellenőrző hatóság vonakodik meghosszabbítani egy iráni tartózkodási engedélyét olyan indokkal, hogy Németország magas népsűrűsége és az abból eredő környezeti terhelések nemkívánatossá teszik a külföldiek beengedését, és a svájci „Nemzeti Akció — a svájciak pártja” már a nyolcvanas évek közepén fennen hirdette, hogy „több környezetvédelmet és kevesebb külföldit”, akkor igencsak világossá lesz a *visszaélés* az ökológiai gondolatvilággal. Hubertus Mynarekben, az úgynevezett „ökológiai vallás” kiváló képviselőjében tanújára lelünk a New Age és a *jobbos gondolatvilág* szoros kapcsolatának. Ő mint a bécsi katolikus teológiai fakultás korábbi dékánja 1972-ben kilépett az egyházból, majd később a „Keresztények a zöldek között” munkaközösség alapító tagjai közé tartozott. Szoros kapcsolatai a német unitáriusokkal, a Német Hitmozgalom utódszervezetével — amely időnként az SA (Sturmabteilung = a náci párt rohamosztaga) és a HJ (Hitlerjugend = a náci párt ifjúsági

szervezete) káderek hivatalos vallási közösségének számított — Roman Schweidlenka osztrák történészben azt a kérdést vetette fel, vajon Mynarek lenne-e az egyetlen „barna bárány" a New Age-hívők fehér, tiszta, világos nyájában" — és kénytelen volt tudomásul venni az ellenkezőjét. „Amikor Eduard Gugenbergerrel közösen 367 spirituális csoportot elemeztem a német nyelvterületen, közülük 46-ról derült ki, hogy jobboldali radikális, vagy árja bölcseletet valló okkultista egyesületek. Közülük további 56 különböző mértékben volt átitatva hasonló gondolatokkal. „Kifelé a szokásos ezoterikus tanokat terjesztik, a háttérben azonban egészen *tudatosan* választanak ki embereket *szélsőjobb* tevékenységekre", mondja Schwedlenka. Az átlagos New Age-hívő ugyanis legtöbbször vak a politikai veszélyek iránt — és ennek következtében politikailag nagymértékben manipulálható. Az „Európai Civilizációt Kutató Tudományos Csoport", a GRECE, amely a „ Neuvelle Droite" (Új Jobboldal) ideológiagyárának számít, már a késői hatvanas években rájött, hogy az ezoterikából és a spiritualitásból *politikai tőkét* lehet kovácsolni, amint azt az emberi jogokkal foglalkozó folyóirat, a Le Droit de vivre" (Jog az élethez) leleplezte: „A tisztán politikai célokat semmiképp sem szabad felszínre hozni. amíg a pályázó még a megfigyelési fázisban van. Ezeket csak akkor fedjük fel, amikor az illetőt tagként elismertük. De célunkat ebben a stádiumban is mindenekelőtt intellektuális és szellemi forradalomként kell előadnunk, és a politikai stratégiát csak a legnagyobb óvatossággal szabad említenünk." Hasonlóképpen az orruknál fogva vezetik azokat a New Age-hívőket is, akik mindennapi olvasmányaikban a svájci Ansata kiadó Julius Evola-ra vonatkozó hirdetésére bukkannak — aki nemcsak *Mussolini* házi és udvari okkultistája volt, hanem az Új Jobboldaliak legfőbb ideológiagyártójának is számított. És ebbe a keretbe illik az is, hogy a német *neonácik* egykori főideológusa, Michael Kühnen az új korszak iránti szimpátiájáról beszélt.

Maria Wölflingseder megvonja a korlátot: „Persze azt nem akarom állítani, hogy a New Age, az ezoterikus vagy ökológiai mozgalmak követői kifejezetten ugyanazon célokat követik, mint a szélsőjobbosok." Hangsúlyozza azonban, hogy az ideológiai és személyes közelség az Új Jobbosokhoz jelentősen elősegíti a szélsőjobb célok „normalizálását", és ennek révén teljes mértékben fennáll a párhuzam a húszas-harmincas évek élet-reform és ezoterikus hullámával, amely tetterősen támogatta a Hitler-fasizmus térnyerését,

A New Age alapfogalmai

EZOTERIKA: Olyan tanítások és cselekvések, amelyek az érzékfölötti világra vonatkoznak és csak a beavatottak egy köre számára hozzáférhetők.

TEOZÓFIA: Az orosz Helena Blavatsky 1875-ben alapította meg a Teozófiai Társaságot, amelynek célja olyan új világvallás létrhozása volt, amely az emberiség rejtett őstudására épül. A keleti gondolkodást kötötte össze okkult és mágikus erőkkel.

OKKULTIZMUS: A parapszichológiához hasonlóan a magasabb tudathoz vezető útnak tekintik. A természetet átlelkesítő szellemek számítanak segítőknek.

REINKARNÁCIÓ: Az újramegtestesülést a hindu–buddhista szemlélettől eltérően nem büntetésként fogják fel, hanem új esélynek a korábbi életekből származó hibák rendbehozására.

Kirándulás okkultizmus-országba

Már maguk a magas díjak, amelyeket a megfelelő szemináriumokért és tanfolyamokért le kell guberálni, meggyőznek arról, hogy a New Age-gondolatvilág milyen célcsoportokat céloz meg elsődlegesen — középkorú, jól szituált embereket magasabb beosztásban. A vízöntőbeavatottak kisebb testvérei már kénytelenek megelégedni a korszellem olcsóbb és egyszerűbb játékocskáival. És ezt meg is teszik. Egy kutatási szeminárium keretében megkérdezett felső tagozatos lányok 30%-a egyszer már táncoltatott asztalt vagy poharat, 27% kérdezte meg az ingát és 25% vetett kártyát.(2) „Vallásos fejlődés és az ifjúsági szekták iránti érdeklődés" témájú további kutatásában, amelyet a bécsi egyetemen folytatott a pszichológus Brigitte Rollett, hasonló végeredményre jutott. A 14–15 éves fiatalok közül a nagyvárosiak 12, a vidékiek 16 százalékát veszélyeztetik szekták akut módon, mivel problémákkal terheltek és kifejezetten érdeklődők az okkult és szektás témák iránt, és a városi tizenévesek 35 százaléka fogékony a szekták és kultuszok propagandafogásai iránt. Ez tehát azt jelenti, hogy már a gyerekek egyharmada az „érdeklődés" és a „nyakig benne" közötti szürke határzónában mozog. A tanulmány riasztó eredményeivel mindenekelőtt a tanároknak kíván segítséget nyújtani a veszélyeztetett fiatalok felismeréséhez, megakadályozandó rácsúszásukat a New Age-hullámra.

A történész Roman Schweidlenka így figyelmeztet: „Az iskolákban az okkultizmus veszélye *a kritikus értelem kikapcsolásán keresztül* lép fel, ugyanis ha a fiatalok erősen átadják magukat az okkultizmusnak és eközben bizonyos mértékig talajt vesztenek, ez a legjobb belépési lehetőség az *irracionális ideológiák* és a *politikai manipuláció* számára". És amire Schweidlenka utal, azt Brigitte Rollett, a fejlődéspszichológia professzora csak igazolhatja: „Mind az okkultizmusban, mind a jobboldali radikalizmusban az ember *saját erőfeszítése nélkül valami egészen különlegesnek számít*, nem kell tanulnia, semmihez sem kell értenie", és ezzel magyarázza a kapcsolatot a két rendszer között. Így már elegendő németnek, osztráknak — vagy éppen az okkult praktikákba beavatottnak lenni, hogy az ember kitüntető rangot nyerjen. „Végül is *az elnyomottak* azok, akik ezekben a csoportokban kísérelnek meg fölülkerekedni problémáikon", állapítja meg a továbbiakban Brigitte Rollett, ugyanis a megelégedettség az adott szituációval, a siker és a saját teljesítmények ellenállóvá teszik az embert az okkulttól a barnáig terjedő színezetű csoportok csapdáiba esés veszélyével szemben.

Hol van Romero érsek és Rosa Luxemburg?

„Akik arra hívnak fel bennünket, hogy értelmetlenség-érzésünket értelmesség-protézisekkel, transzcendencia-tablettákkal küzdjük le...nem jobbak azoknál a politikusoknál, akik a Sahel-övezet (Afrika) éhezőinek azt tanácsolnák, hogy küzdjenek kenyérhiány-érzésük ellen", mondta Günther Anders író és filozófus, és ezzel a „lágy összeesküvés" kritikájának közepébe talált. A „pozitív gondolkodás" végül is *nem oldja meg* azokat a problémákat, amelyeket ma kell megoldani, és a következő században ránk szakadókat sem. A „pozitív gondolkodás" legfeljebb csak azoknak segít, akik különben is a földgolyó vajas oldalára cseppentek.

Wölflingseder kritikája szerint kisemberek, elnyomottak nem fordulnak elő a New Age-guru Fritjof Capránál — nincsen szolidaritás, csak az egyént emeli ki. „Itt senki sem áll fel és pellengérezi ki az égbekiáltó igazságtalanságokat — ellenkezőleg, az uralkodó örültséget gyakran minden lehető magyarázattal szükségszerűnek igazolják. Hol maradnak a New Age-mozgalomból az olyan emberek, mint Rosa Luxemburg, Franz Jägerstätter, az afrikai szabadságharcos Amilcar Cabral, Romero püspök és Dom Erwin Kräutler (1. ÉV 1992. okt. és dec.)?"

Miközben Olaszországban a fasizmus jut hatalomra, s Németországban a gyújtogató fiatal „kopaszokat" a rendőrség csak nézi; miközben a szigorúan zárt határokkal kapcsolatos, már korántsem titkos egyetértés és az új nemzeti tudat növekszik, szükséges volna emlékeztetni arra, hogy ebben a században egyszer már előfordult, hogy valakik túlságosan is nehezen viselték el az értelmet.

Forrás: Kirche Intern, 1994/7

Fordította: (—elká—)

(2) Maria Widl, New Age im Klassenzimmer, Kirchlichkeit und religiöser Zeitgeist bei Religionsunterrichts-Besucher Innen der AHS-Oberstufe

Simándi Klára

Gábor könyve

Gábor könyvét régóta készülök megírni. Tizenhárom éve fogalmazódnak bennem a mondatok, abban a szilárd meggyőződésben, hogy egyszer majd papírra vetem őket.

Gábor nagy, meghatározó élményünk. Minden porcikám tiltakozik ugyan, ha életünk kisebb-nagyobb problémáit, válságait kizárólag ezzel akarja magyarázni valaki, de elfogadom, hogy Gábor immár „örök”, mint Anna. Benne él

„...minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett
szavamban
És minden eltévesztett
köszönésben
És minden összetépett
levelemben...”

(Juhász Gyula)

De meg kell írnom a könyvet köszönetképpen is azoknak, akik kilónyi kis létéért harcoltak, akik már akkor emberszámba vették, és azoknak, akik azért küzdöttek és küzdenek ma is, hogy ez a lét minél inkább élet, igazi emberi élet legyen, akik hozzánk hasonlóan szeretni képesek őt. És talán azért is érdemes megírnom a könyvet, hogy ha már nekünk megadatott, hogy együtt tudunk élni ezzel a ténnyel, hogy nem rokkantunk bele, hogy ép lélekkel teljes életet élünk — talán hozzá tudunk segíteni ehhez másokat is.

***

Gábort 1978. március 10-re vártuk.

1977. december 19-én munkába menet, ahogy a buszról leszálltam, elfolyt a magzatvíz.

— Ha mégis nevet kell adni, Gábor lesz, jó? Vagy Eszter — mondtam Péternek.

Ezt már régen megbeszéltük. Most mégis sorsszerűnek éreztem: apám első felesége — aki után Klára lettem — kis koraszülött Gábor fiával együtt halt bele a szülésbe.

De ennek a mondatnak a jelentősége még ennél is sokkal nagyobb. Innen indultunk. Ehhez képest minden ajándéknak számított. A nevesincs abortumhoz képest egy párperces Gábor már ember — a fiunk.

Négy nap múlva, december 22-én született meg. Élesztení kellett. Milyen fájdalmas később olvasni a zárójelentésen: élő, éretlen fiú! Most értem csak igazán az előző kettő jelentőségét: élő, érett leány. Gábor 1150 gr, testhossza 37 cm, fejkörfogata 28 cm. Gyönyörű ici-pici baba, elvész a pólyában, már viszik is az intenzív újszülöttosztályra.

Nagyon fontos dolog, hogy Gábor születésekor már két egészséges gyermekünk volt. Sokkal megrázóbb azoknak a tragédiája, akiknek sokévi várakozás, több sikertelen terhesség után születik így gyermekük.

Egészséges gyermekeink, ha lélekben is olyan egészségesek lesznek, mint amilyennek nevelni szeretnénk őket, maguk fogják megkérdezni majd, hogy mindent megtettünk-e akkor is, amikor úgy látszott, hogy valóban nincs mit tenni. Hiszen a szeretet nem csökken, hanem gyarapodik, ha többfelé oszlik.

Az első, amit Gáborért tehettem, az volt, hogy táplálni akartam. Fejtem hát szorgalmasan! De jól is tettem! Három hónapig ebből kosztolt aztán az egész koraszülött-osztály.

A középkorú, szigorú-szőke ápolónő folyton a fejőgépet kereste.

— Ki fej itt?! — robbant be a kórtermünkbe.

— Én — feleltem.

— Miért, megvan még a babája?! — ripakodott rám.

Tény, hogy az ilyen nyílt ellendrukker-reakcióval ritkán találkoztunk. Mint ahogy ritkán az álszent sajnálkozással is. De sokkal gyakrabban azzal az értetlenséggel és hitetlenkedéssel, amely kétségbe vonta, hogy természetes lehet számunkra a szeretet egy ilyen gyerek iránt is, hogy gondoskodásunk magától értetődő és nem magamutogató.

— Barátkozzék csak vele! — mondta igazán kedvesen az orvos az inkubátor mellett, és nekem még ez is furcsán érthetetlen volt. Barátkozni? Hiszen ismerem. Ő Gábor, a fiam.

Olyan ez, mint majd másfél év múlva, amikor visszaviszem mutogatni, dicsekedni vele. Némelyiknek, úgy érzem, attól tart, hogy „minőségi reklamációval” jöttem. Pedig én valóban boldog voltam és hálás.

Naponta hordtam neki az anyatejet. Pár nap múlva lélegeztető gépre kellett tenni, egyáltalán nem volt spontán légzése. Az orvos meg is mutatta: kikapcsolja a gépet — a gyerek elernyed, visszakapcsolja — ismét él. Amióta megvan, a teremben az ő szívverését hallani. A gép jelez, búg, ha baj van. Akkor egy ápolónő odamegy, igazít valamit a gépen vagy a gyereken.

Nincs eszméleténél. Két-három napja lehet. Megvarrom halotti ingecskéjét, fejkötőjét, míg van hozzá erőm. De amikor bevisszük, derűs arcok fogadnak.

— Jól van a fiú! — mondják.

Összetévesztik valakivel? Nem, mindenki körülötte sürgölődik. Letépte magát a gépről, és elkezdett önállóan lélegezni. Az orvos az üvegfal mögött mosolyogva széttárja a karját. Ő sem érti. Az egész osztály örömmámorban úszik. Bármi lesz is Gábor sorsa, ez feledhetetlen. Tudom, hogy munkájuk sikerének örülnek elsősorban, de érzem, hogy szeretik Gábort.

Aztán néhány nap múlva, ahogy állok Gábor mellett, nézem, hogy csapkod vézna kis karjával — a szó szoros értelmében csont és bőr, arca beesett, öreg, sárga az egész gyerek — orvosa átfogja a vállam.

— Várható, hogy utókép lesz, az első napokban átélt két agyvérzés következménye. Nem indul meg a súlya, nő a feje.

Utókép?! Az lenne a csoda, ha nem lenne. Számoltunk vele. Számolhattunk vele, számolnunk kellett vele.

Gerinccsapolás. Nincs köpeny, amelyben bemehetnék Gáborhoz. Jön az orvos, már gombolkozik, ha nem vetem meg, odaadja a sajátját.

***

1978. január 18. Harmincegy éves vagyok.

— Úgy látszik, Gábor mindenáron ránk akar cáfolni. Megindult a súlya! Ez a gyerek már eddig több csodát produkált, mint öt másik — fogadnak.

Gábor arcán megjelenik az a kedves kis grimasz, amire az anyák már azt szokták mondani: rám mosolygott a kisfiam!

Majd kiesik a szemem, úgy figyelem napról napra, hol látom meg majd rajta az első gramm húst is a bőr alatt. Megjegyeztem, tudatosítottam magamban, hogy ujjacskái valóban nem vastagabbak egy gyufaszálnál — ezt elfelejtené, később el sem hinné az ember. És most a lábboltozatán mintha már nem látszana a csont ujjacskái folytatásaként. Aztán már lábszára sem csak egy száraz ágacska többé. És már pofásodik, mint a kölökgólya. 1320 gramm. Éhenkórász. Még szondán kapja az anyatejet, de már őt kell először megetetni, úgy követelőzik. Keresztbe fordul az inkubátorban, belekapaszkodik a nyílásba, lábát nekiveti a másik oldalának.

Aztán komoly influenzajárvány, hosszú látogatási tilalommal. Gábor is beteg. Tüdőgyulladást kap. Félrenyel, élesztení kell.

De már cumisüvegből itatják, nemsokára én is megpróbálhatom. Kéthónapos születésnapján bepólyázzák. Két kiló.

Március 4-én érinthetem meg először selymes-finom, hártyaszerű bőrét. A napokban született volna. És a napokban hazavihetjük.

Tamara, kisebbik lányunk lelkesen fogadja a hatalmas csomagot. Amikor kibontjuk, megdöbben, mint aki minden mást várt, de ezt el sem tudta képzelni.

— Baba! — kiált fel örömében.

Andrea, a nagyobbik rohan haza az iskolából. A farsangi bálon koraszülött-orvos akart lenni, vettünk is egy műanyag dobozt hordozható inkubátornak a baba-Gábor számára.

Csak nézi Gábort, és nem is sejti, hogy ő fogja majd irányítani pályaválasztását.

***

Megvolt hát Gábor, a „nagy zsákmány”. Szétküldhettük végre a születési értesítőket, jöttek is barátaink csodát látni. Mi pedig végre munkához láthattunk, megtenni minden megtehetőt. Tudtuk magunktól is, de figyelmeztettek is rá, hogy ami történt nem múlhat el nyomtalanul. De megjósolni a várható következményeket nem lehetett.

A Taigetosz-kérdés, mint az eutanázia, a levegőben van. Úgy tűnik, megválaszolhatatlan. Pedig a dolog végtelenül egyszerű.

Számunkra ugyanilyen egyértelmű volt, hogy ki akarjuk hozni a gyerekből, ami benne van. Nem többet, de nem is kevesebbet. Számolunk azzal, hogy ez nem sok, de meg akarunk győződni róla, hogy mennyi. Azt hiszem, már ekkor ösztönösen ráéreztünk arra, amit később módunk volt tapasztalni is: miként bontakoztatja ki a Pető-módszer a gyermek képességeit, kiből többet, kiből kevesebbet, de mindenkiből mindazt, ami benne van. És ez a száz százalékos siker. És ebben az értelemben a mi Gáborunk is igazi sikerember.

De nemcsak erre éreztünk rá ösztönösen. Számtalan kisebb-nagyobb dologban saját tapasztalatunkra vagy éppen Gáborra hagyatkozhattunk.

Azt tanácsolták, amíg győzöm, fejegessek neki, ilyen „vénen” nemigen tanulna meg már szopni. De csak nem álltam meg, hogy próbát ne tegyek. Gábor boldogan vetette magát a mellemre, és úgy szopott, hogy még egyévesen is alig akarta abbahagyni

Számítanom kellett rá, hogy sokat betegeskedik majd, gyakran lesz kórházban — de egy nátha nem sok, annyi sem volt neki jó darabig, a gyermekbetegségek meg sem kottyantak neki, szívós volt, mint egy kismacska.

Gyanították, sőt vizsgálatokkal is igazolni vélték, hogy nem hall. De ha éjszaka megmoccantunk az ágyban, hangos kacagásban tört ki a zörejre.

Észrevettük azokat a jeleket is, amelyek komoly bajra utaltak. Rongybaba volt, szinte lefolyt az ember kezéről, kis testének, gerincének, fejének nem volt semmi tartása. Ugyanakkor merev is volt, mint egy kis Pinocchio, nem tudtuk belehajtogatni a műanyag ülőkébe.

De szerezhettünk állapotáról tudományosabb tapasztalatokat is. Megmutatták nekünk az EEG-vizsgálat görbéjén a görcstevékenységet jelző kriksz-krakszokat. A legobjektívebb és legszemléletesebb mégis az volt, amikor Gábor fején körbe-körbevezették a csőszerű lámpát. Kis koponyájának jobb oldala sötét maradt, de a bal felfénylett, mint a lámpabura: az elpusztult agyállomány helyén csak víz volt.

Elromlott a szeme is, a sok koncentrált oxigén kötőszövet-megvastagodást okozott. De a természete jó volt. Győzte türelemmel a hosszú várakozásokat a szemészeti klinikán és a vizsgálatokat, sőt érdeklődve követte szemével az éles, pontszerű fényt.

És tűrte naponta több órán át azokat a gyakorlatokat is, amelyek látványos eredményt ugyan nem hoztak, de meggyőződésem, hogy nem voltak hiábavalóak. Nem rongybabaként hevert a kiságy sarkában, hanem tevékenykedett, vagy legalábbis történt vele valami: pelenkán forgatva hempergett, tenyerünkön ülve lebegett, talpát megtámasztva kúszásra próbáltuk késztetni, az ágy végébe ültetve próbáltuk figyelmét felkelteni. Igencsak megszaporodott ez idő tájt a plüssállat-állományunk, és szatyorszámra hoztuk haza a sok színes csörgőt, mintha egy egész bölcsődének vásárolnánk.

Kis szupernyolcas filmfelvevőnkkel igyekeztünk lefilmezni vagy legalább lefényképezni majd minden mozdulatát, életének minden jelentős eredményét.

Filmek és fényképek tanúsítják azt is, hogy nem változtattunk megszokott életformánkon: utaztunk, kirándultunk, moziba, múzeumba, társaságba jártunk, mint korábban — így nem éreztük tehernek a Gáborról való gondoskodást. Ő jött velünk mindenhova, mint a többi gyerek. És a többi gyerek — a mieink és a másoké is — teljesen természetesnek fogadta el, hogy ilyen is van. A gyerek kész és képes tudomásul venni és elfogadni mindazt, amit lát és tapasztal, fenntartásai csak akkor lesznek, ha átadjuk neki a mi rossz felnőtt-beidegződéseinket. De ha nem befolyásoljuk, akkor magától úgy reagál, mint például az alig három éves Panni, aki felmászott Gábor ölébe a kocsijába, hogy megpuszilhassa. És Gábor még most tizenhárom évesen is spontán gyöngédséget vált ki a gyerekekből, hogy kisöccse és kishúga is odatipeg megpuszilgatni vagy a mellére bújni, ha a földön fekve játszik.

De, még máig is eretnek gondolatnak számit az az elképzelés, hogy közösségben is — bölcsődében, óvodában, iskolában — együtt lehetne nevelni az egészséges és a sérült vagy fogyatékos gyermekeket. Pedig, aki már a homokozóban megtanulná, hogy egyes társaival csak mutogatással értetheti meg magát, aki vak gyerekkel játszana szembekötősdit, aki elsőként választaná be a csapatába a kettőig számolni sem tudó, de futásban legfürgébb pajtását, aki mozgássérült osztálytársától puskázná a számtandolgozatát: az felnőtt fejjel sem utasítaná el az állást vállalni tolókocsiban érkező ma-

tematikust. Vesszőparipám volt sokáig, hogy meg kellene oldani ezeknek a halmozottan sérült gyerekeknek a nappali elhelyezését ugyanúgy, mint az egészségesekét, hogy a szülő életformája normális maradhasson, de beteg gyermekétől se kelljen elszakadni. Jószerével mindenütt azzal a jótanáccsal fizettek ki, hogy ha belefáradtam, adjam a gyermekemet egészségügyi gyermekotthonba. Máig sem tudom, valóban nem értették-e, hogy nem erről van szó, vagy csak ez tűnt a legkézenfekfőbb elhárításnak. Pedig olyan egyszerű a megoldás: az elnéptelenedő bölcsődék egy-egy helyisége fogadhatna akár nagyobbacska gyerekeket is, hiszen ők be vannak rendezkedve pelenkázásra és pépes ételekre is. A szülők úgysem egyeznének bele, vélték látatlanban. Gábor már rég kiöregedett az óvodáskorból, de örömmel hallom, hogy egyre több ilyen intézmény nyílik, igaz ugyan, hogy az egészségesekkel együtt való nevelést még nem volt bátorságunk kipróbálni.

***

A mi Gáborunk meg cseperedett, gyarapodott, derűs, vidám kisfiú volt, még mindig elég kicsi ahhoz, hogy ne legyen szembetűnő, hogy nincs vele rendben minden. Még az sem látszott, hogy mégiscsak kicsit gyorsabban nő a feje a kelleténél — már másfél éves volt, amikor felmerült egy esetleges műtét szükségessége. Határeset volt, ahol azt kellett mérlegelni, hogy feltétlenül indokolt-e a műtét, várható-e tőle számottevő eredmény, és hogy ezért az esetlegesen lehetséges, remélt eredményért mennyire kitartóan áll szándékunkban megküzdeni. Az ideggyógyászno pontosan értett bennünket. Azt mondta, azért mer bátorítani minket erre, mert érzi, hogy nem csodát várunk, látja, hogy Gábor része életünknek, de nem uralkodik el rajta, és nem szorítja ki másik két gyermekünket.

1979 nyarán Gábor koponyájába beépítettek egy söntöt, amelynek a túlszaporodó agyvizet a keringésbe kell elvezetnie. A műtét sikerült, a sönt azóta is hibátlanul működik. Teljesíti feladatát — ezt vártuk tőle, nem csodát —, Gábor feje most már csak a normális mértékben nőtt, a görcstevékenység csökkent, az egész gyerek lazább lett.

— Hogy is tudna járni, mikor még cipőcskéje sincsen?! — mondta Dédikéje, amikor meglátogatta.

Lett nemsokára cipőcskéje, de még medvetalpa is, meg csizmácskája. Ekkor kezdtünk járni a mozgássérültek intézetébe. A „kezdtünk járni” alighanem túlzás, mert mi jártunk ugyan, de Gábor amolyan „vállonvetős” gyerek volt, nem ült a karunkon, hanem mint egy rongybaba lógott a vállunkon, ahogy vittük. Nagyon jól emlékszem — nemcsak tudatommal, hanem bőrömmel és izmaimmal is —, hogyan nehezedett rám renyhe kis teste. Innen kiindulva számítanak az eredmények — ami ennél több, azt mind mi nyertük meg. Amit tud, azt itt tanulta, és mindent, amit lehetett, megtanítottak neki.

Már első alkalommal lelkesen, szinte felajzva jöttünk haza. Ahhoz hasonlót éreztem, mint annak idején a koraszülött-osztályon: itt mindenkinek halálosan fontos a fiam, itt mindenki arra tette az életét, hogy minden lehetőt megtegyen ezekért a gyerekekért. Elfogadják kiindulópontként az adott állapotot, és ehhez viszonyítva értékelnek minden kis sikert. nem a látványos, nagy eredmények a fontosak, hanem az aprómunka és a végtelen türelem; az állandó derű. Pedig tapasztalhattuk aztán az évek során elégszer, micsoda próbákat kell kiállnia a konduktorok türelmének, míg ezekből a nagyon problémás gyermekecskékből gondolkodó, fejlődni, ügyesedni akaró, közösségre vágyó emberkéket faragnak. Bizonyos értelemben még az is nehezíti feladatukat, hogy nemcsak a gyermekekkel, hanem a szülőkkel is együtt kell dolgozniuk — de a mi problémáinkat, kérdéseinket, előforduló értetlenségünket is győzik türelemmel, figyelemmel.

Megtanítanak bennünket arra, hogyan érhetünk el eredményeket gyermekeinkkel, sőt, az is megesik, hogy egy-egy szülő itt tanulja meg igazán szeretni gyermekét, aki nem olyan, mint remélte; itt tanulja meg keresni benne a bármilyen csekély mértékben, de mégiscsak meglevő értéket, itt tanul meg örülni minden apró eredménynek. A gyermekambulancia foglalkozásain sohasem láttam bánatos, elkeseredett édesanyát vagy édesapát — a konduktorok lelkesedése, ereje, türelme, kitartása magával ragadta őket is.

De az igazat megvallva, Gábor nem volt azonnal így elragadtatva. Igencsak rossz néven vette a beavatkozást megszokott kis életébe — tulajdonképpen jó volt látni, hogy nem közömbös neki, mi történik vele. Egy darabig sírva tiltakozott, de aztán remek megoldást talált ki: alvókúrát vett, mint később nővérei szerelmi bánat ellen. Ha megelégelte a foglalkozást — csináljatok, amit akartok — gondolta, és egyszerűen elaludt. És valóban csinálhattunk akármit is, a konduktorok is, Gábor jóízűen, mélyen aludt, és csak hazaindulásakor ébredt fel.

Nekünk jó iskolánk volt türelemből, és erre intettek a szakemberek is. Teltek a hetek, és mi úgy vártuk az első apró jeleket, amelyek arra utalnak, hogy Gábor némi készséget mutat az együttműködésre — mint annak idején az első párnácskák megjelenését pergamenszerű bőre alatt. Nővérei, akik ilyenkor elkísértek minket a foglalkozásra, már kívülről fújták a dalokat és a mondókákat — otthon is segítettek mákot törni, fákként hajladozni a szélben, gyertyaszálként állni, édesanyja Gáborkája, ékes virágszál lenni.

És az én virágszálam fokozatosan mégiscsak kötélnek állt. Fel-felemelte ültében a priccs fölé kókadó fejecskéjét, ha néven szólították, rákulcsolt a kezébe adott pálcára, vagy hadonászva megpróbálta megragadni, ha feléje nyújtottuk. Mosolygott a hívogató babára, mackóra. Kezdte nem tehernek, hanem jó játéknak érezi a foglalkozást, olyannak, amit érdemes otthon is folytatni. Nekünk, okos felnőtteknek pedig jó volt tudnunk, hogy mindez nem csak játék, hanem maga az élet, jó volt ráismerni a játékos mozdulatokban azokra az elemekre, amelyek majd az életképességet, az önállóságot biztosítják. Nem torna ez — amit kötelességszerűen természetesen szintén elvégezne az ember —, hanem mindennapi, életszerű gyakorlat. Tulajdonképpen végtelenül egyszerű és természetes dolog; csak hozzá kell segíteni a gyereket ahhoz, hogy minden leghétköznapibb tevékenységében gyakorolhassa a foglalkozáson tanultakat. Nem a kezébe adni, hanem nyújtani felé a játékot, nem a szájába tenni a falatot, hanem irányítani kanalat tartó kezét, nem kihűteni, hanem vele fújatni meg az ételt, nem odavinni, hanem hívni, és türelemmel bíztatni, míg kúszva odaér, segíteni neki délcegen megállni térdsínjében, hogy felkukucskálhasson nővére íróasztalára.

Természetesen sokszor könnyebb lett volna megetetni vagy karba venni. Olyan ez, mint amikor úgy érzem, könnyebben, hamarabb elmosogatnék vagy felmosnék, mint a gyerek, mégis hagyom, hogy ő tegye, míg érdeklődve és kedvvel teszi, mert különben sosem tanulja meg, leszokik róla, mielőtt még rászokhatott volna.

Így hát nagyon igyekeztünk mindannyian, hogy mindent úgy tegyünk, ahogy a foglalkozásokon megtanultuk. Eddig is sok inger érte Gábort, hiszen jött velünk mindenhova, nem akadályozott bennünket semmiben, de most még tudatosabban használhattuk ki a mindennapi élet kínálta lehetőségeket is. Gábor otthonosan érezte magát a strand napozópriccsein, fokosszéknek használta a mászókát a játszótéren, xilofont kapott a születésnapjára, hogy nagyobb kedvvel ütögessen a kezében tartott pálcával, négykezest játszhatott nővéreivel a zongorán.

És egyszer csak észrevettük, hogy nem vállravetett gyerek többé. Ha nem is ölel át, de tartja magát a karomon, és érdeklődve forgatja fejecskéjét, kaszáló mozdulatokkal egyre többször sikerül megragadnia a tárgyakat, és három évesen — ki hitte volna már akkor? — megfordul hasról hátra és vissza, ahogy illik. Térdsínjében szépen állt, lépegetni próbált. És milyen büszkék voltunk a hegre az orrán, amikor felbukott — ilyen sebhelyet csak mozgékony gyerek képes beszerezni!

Mert a mozgás hatalmas örömet szerzett neki. Fergeteges jókedvében gyakran már abba sem akarta hagyni a játékot, haza sem akart jönni, különösen, ha éppen kedvenc Marika nénije foglalkozott vele. Mert nemcsak bennünket ismert meg, azt is éreztetni tudta, ki áll különösen közel a szívéhez a környezetéből. Egyébként is imádta a fehér köpenyes nőket: csak pozitív emlékei voltak róluk, csak jó élményei. Amikor visszamentem dolgozni, és olykor ő is bent volt az iskolában, kocsijából kinyúlva követelőzően rángatta meg tanártársaim fehér köpenyeit, micsoda dolog, hogy nem vele foglalkoznak?!

***

Hiszek az áldozatvállalásban, de az önfeláldozást természetellenesnek, emberi ösztöneinkkel összeegyeztethetetlennek tartom. Ha tanári pályámat odadobtam volna Gáborért, az nem lett volna őszinte viselkedés, és Gábor nem nyert volna vele annyit, mint amennyit magam, és talán tanítványaim is vesztettek volna.

Ehhez nagyon komolyan össze kellett fognunk. Férjemmel szinte percnyi pontossággal egyeztettük munkabeosztásunkat, és nagylányunk komolysága, megbízhatósága lehetővé tette, hogy rábíz-

hassuk a kicsiket. De édesanyám nélkül így sem boldogultunk volna. Ő mindig rendelkezésünkre állt, ha kértük, és boldogan foglalkozott Gáborral. Naphosszat énekelt Gábornak, játszott vele, beszélni tanította. Tudtuk jól, hogy valójában sohasem lesz képes beszélni, hiszen a sérülés nagy mértékben érintette a beszédközpontot is, de sírnivalón gyönyörű volt, amikor nagyanyja unszolására lelkes „aja, aja” kiáltásokkal fogadott. Édesanyám százszor, ezerszer, ki tudja hányszor mondta el neki, próbálgatta kis száját alakítani, hogy legalább ezt a legszebb szót: „anya”, tőle is hallhassam.

A másik nagymama még aktív dolgozó volt, így ritkábban jöhetett, de unokája ízlését lesve finomabbnál finomabb falatokat hozott neki. Gábor harapni, rágni nem tudott, pépesen etetjük máig is, mint egy kisbabát, de igazán érdemes neki főzni, szívesen, jóízűen, sokat eszik, és elismerően elégedettnek mutatkozik, ha fogára való a falat.

Persze sokkal egyszerűbb lett volna minden, ha intézményesített segítséget kapunk. Ha lett volna olyan hely, ahol napközi ellátást biztosítanak az ilyen halmozottan sérült gyermekeknek is. Mert az egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Gábor igazi óvodás a mozgássérültek intézetében sem lehet. Ő értelmileg is olyan súlyosan károsodott, hogy egy határon túl nem volt fejleszthető tovább: megnyugtató volt tudnunk, hogy a konduktív pedagógus, a konduktorok gyöngéd következetessége segítségével mindazt megtanulta, amit megtanulhatott, és bele kellett nyugodnunk abba, hogy lépcsőfoknyi ugrást még fokozottabb foglalkozással sem lehetne elérni. Jó volt látnunk azt is, hogy derűs, kiegyensúlyozott ember, örömökkel és bánatokkal, és — bármily fájdalmas a gondolat — alighanem jobb, hogy hiányzik neki valami az élet teljességéhez.

Ha megkérdeznek, volt-e értelme a többéves munkának, ma is azt mondom, már az megérte, hogy tartása van a testének, meg tud fordulni és használja a kezét, hogy nem felfekvéses sebek közt telik élete. És meggyőződésem, hogy ennél sokkal többről van szó. Legalább ilyen fontos, amit a Pető-módszer személyiségfejlődésében, értelmi képességei kibontakoztatásában adott neki.

Mindez egész családunk életét döntően befolyásolta. Nagyobbik lányom ekkor választott pályát. És ő valóban tudatosan választott, nemcsak érzelmileg ragadta meg ennek a hivatásnak a szépsége, volt alkalma jó előre megismerni annak nehézségeit is. Annak idején gyermeki fantáziáját annyira megragadták a látottak, hogy lefestette a sok kis vidám bice-bócát, ahogy örömmel végzik feladatukat. Gyermekrajza évekig függött a gyermekambulancia falán. Most boldog, hogy egyre közelebb kerül e hivatás gyakorlásához: a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézetének hallgatója.

Annak idején valóban nagy szükség lett volna arra, hogy Gábor óvodás lehessen, hiszen válásunk megnehezítette a róla való gondoskodást. Barátnőm mondja, hogy amikor válása okairól kérdezték, és ő megpróbálta elmagyarázni, az emberek csak hümmögettek. Gondolt egyet, és mindenkinek azt válaszolta, ivott és vert. Ez mindenki számára érthető és kielégítő magyarázatnak bizonyult. Hasonlóképpen hajlamosak az emberek Gábor problémáját tekinteni a mi válásunk okának. Az élet dolgai sokkal bonyolultabbak, és ha hiábavaló volna is tagadni, hogy Gábor benne van „minden félrecsúszott nyakkendőben” — általános volna mindent ezzel magyarázni. Különben is a költő azt mondja , hogy „egész elhibázott életemben”, de a mi életünk távolról sem mondható elhibázottnak. Én boldog anyja vagyok egy olyan szép nagy családnak, amilyent csak Kovács Margit volt képes agyagba mintázni.

Gábor öt évesen egészségügyi gyermekotthoni óvodás lett. Nagyon büszkék voltunk rá, hogy úgy élhet, mint minden más gyerek, reggel elvisszük és este hazahozzuk, mint egy igazi óvodást, napközben meg rengeteg érdekes dolog történik vele, közösségi élményeket, tapasztalatokat szerez. Nem is tudtuk igazán, hogy ő, aki ennyire rosszul lát, honnan ismeri fel, ha közeledünk az óvoda épületéhez, de nevetéséből, hangos kiáltozásából értettük, mennyire örül neki. Óvónői közül kiválasztotta a szívéhez különösen közelálló Erzsi nénit, társai közül az angyali mosolyú Andreát. Még arra is képes volt, hogy védekezzen a verekedő gyerekek ellen, ha olyan közelített feléje, akitől volt félni valója, hangosan kiabálni kezdett. Egész nap tevékenykedett, csecsemőmódra ugyan, de aktívan játszott. Feledhetetlen élmény számomra a jelenet, amikor arra értem oda az óvodába, hogy sete-suta Gáborkám éppen versenyt kúszott a szőnyegen egy mesekönyv után a kétméternyi Zsolt bácsival, a pszichológussal.

Ismét megadatott nekünk az a jó érzés, hogy szeretik a fiúnkat, elfogadják olyannak, amilyen. Ha belegondolok, tulajdonképpen mindig is el tudtuk fogadtatni közelebbi-távolabbi környezetünkkel, hogy ilyen is van. Ma is, ha kivonul nagy családunk, embernyi tizenháromféves Gáborunk úgy el van a többi között a kocsijában, hogy fel sem tűnik. Nem mutogatjuk exhibicionistán, de nem is leplezzük, nem takargatjuk. Ha mi természetesnek tekintjük, más sem csodálkozik rá. Ha mi nem sajnáltatjuk, rajtunk sem sajnálkoznak.

Nem gátolt Gábor bennünket semmiben, inkább gazdagított. Az élet olyan rétegeit ismerhettük meg általa, amelyeket nélküle nehezen. És nem gátolta meg azt sem, hogy a nagy családról szőtt gyermekkori álmomat megvalósítsam. Tanácsolták nekünk már idejekorán is sokan, hogy legyen Gábor helyett másik gyerekünk. de nem válaszolhattuk azt, amit a szülők a weörös-sándori Paidegágász-néninek, hogy „különféle gyerekekkel kísérletezünk”. Mi Gáborral akartunk megkísérelni mindent.

Amikor az óvodából is kiöregedett, további megoldás csak az egészségügyi gyermekotthoni elhelyezés lehetett. Olyan szeretettel fogadták, olyan gyöngéden gondozzák, olyan jól érzi magát, hogy soha fel sem kellett, hogy merüljön bennünk a gondolat, hogy most aztán félretettük, lemondtunk róla. A mi fiúnk maradt, akkor hozhatjuk haza hosszabbrövidebb időre, hétvégére, ünnepre, amikor csak akarjuk. Orvosait, gondozóit talán még a konduktoroknál is jobban csodáljuk: ők úgy végzik évtizedeken át fáradhatatlanul munkájukat, hogy még a szemmel látható siker élménye sem adatik meg nekik, csak az áldozatos munka öröme.

Boldog az az ember, aki képes erre az érzésre.

Így Gábor sorsa hosszú távra megnyugtatóan rendeződött. Most jött el az ideje, hogy nem Gábor helyett, hanem Gábor mellett több gyermekem is legyen, hogy annyian ülhessük körül az asztalt, mint a Kovács Margit-kerámián. Az évek során egymást követően három kisfiút vettem magamhoz, akik szerető testvérei lettek lányaimnak és Gábornak.

Legnagyobb fiam, alighogy hazakerült, birkózóversenyt játszott Gáborral.

— Anya, anya, Gábor lebirkózott! — kiabálta ki nekem a konyhába.

Gábor meg büszkén nevetve hadonászott a bátyja hasán, ahova nagy nehezen sikerült feltornásznia magát.

Két öccse vetélkedve szórakoztatja, ha itthon van, mit össze nem bohóckodnak neki!? Gábor „karácsonyi bulija” különösen nagy esemény, de a hétköznapokon is örülnek, ha elkísérhetnek az otthonba, szívesen játszogatnak szobatársaival is.

Úgy tűnik, sikerül megtalálnunk a természetes, egészséges arányt. Így kell lennie, mert sohasem érezzük tehernek Gábort, egy idő után testvérei reklamálják mindig, hogy mikor hozzuk már haza. Végül is nagyon egyszerű úgy szervezni a programokat, hogy soha ne kelljen azt mondani, hogy ezt vagy azt Gábor miatt nem lehet. Akkor hozzuk haza, ha neki is testhezálló a program, és ha itthon van, neki is testhezálló programokat szervezünk. Az ünnepek résztvevője, a születésnapokra ő is ad ajándékot, az üdvözlőlapokat ő is aláírja. Amilyen szívós, kiegyensúlyozott, derűs ember, száz évig fog élni, és én nyugodt lehetek, hogy akkor sem marad magára, ha én már nem leszek. Anélkül, hogy bárkinek fel kéne áldoznia magát miatta: hiszen olyan sokan érzik természetesnek, hogy áldozatot hozzanak érte.

Gábor születésekor úgy éreztem, sokat könnyít helyzetemen, hogy vannak egészséges gyermekeim is. Sajnálom azokat, akik úgy érzik, a beteg gyermek mellett nem lehet már másik gyermekük; vagy azért, mert félnek „idegen” gyermeket magukhoz venni — hiszen az csak addig „idegen”, míg magáénak nem vallja az ember.

Engem is sokan sajnáltak, sokan tartottak meggondolatlannak, sokan bátornak. És most sokan irigyelnek, és sokan örülnek velem, hogy Gábor után tíz évvel, több mint negyven évesen születtem. Ép, egészséges, szép, okos kisfiút.

És hogy ne legyen egyedül nagy testvérei között, magamhoz vettem egy kislányt. Ezzel a két kicsivel csodálatosan és meghatóan zárul be a kör. Kiderült, hogy a kislány — aki ép, egészséges, szép és okos, mint a kisfiam — gábornyi adatokkal született: 26. hétre, 1100 grammal.

Ezt a írást a **Család, gyermek, ifjúság** *c. lapból vettük át (1994. 3–4. szám), amely a következő címen rendelhető meg:* 1300 Budapest, Pf. 23.

Johannes Mario Simmel

Bohóckönnyek

Gyerekek, gyerekek! Az volt csak az előadás! A karácsonyeste előtti napon. Ahogy lennie kell, mély hóba süppedt az egész vidék, minden ereszen csillogó jégcsapok lógtak, de a sátorban kellemes meleg volt, s nemcsak a megszokott bőr- és istállószag terjengett, hanem süteményt-, szaloncukor- és mogyoróillat keveredett egymással.

Háromszázhuszonhét gyerek jött el szüleivel az előadásra. A kisfiúk és kislányok ezen a délutánon a gyár vendégei voltak, ahol a papák dolgoztak. Már novemberben azt mondta az igazgató:

Ez mindnyájunknak jó év volt. Éppen ezért különleges karácsonyt akarok, egy rendhagyót. Azt javaslom, menjünk el együtt a cirkuszba. Akinek van gyereke, hozza el magával. Én is jövök mind a hárommal!

S most ott ült a két kislány és a kicsi fiú a szüleivel háromszázhuszonnégy másik gyerek között. Megkezdődött a rég áhított karácsonyi ünnep.

Először csokoládét, süteményt osztottak, azután limonádé és bonbon következett, majd sok-sok ajándék. A kislányok babákat, színes csomagokat, finom nyalókákat kaptak, a kisfiúk érdekes könyveket, aranyozott tolltartókat és izgalmas összerakós játékokat.

Aztán kezdődött az előadás.

Ezt élvezték csak igazán a gyerekek! Átszellemülten ültek az óriási sátorban és figyelték, hogyan táncolnak a fekete pónik; borzongtak, ha az ezüstruhás lányok a magas trapézról a levegőbe vetették magukat.

Ó, és aztán jött a bohóc!

Már amikor a porondra botladozott, egyetlen csilingelő kacagássá olvadt a háromszázhuszonhét elragadtatott hangocska. Attól kezdve már a saját hangját se hallotta az ember. A gyermekek úgy nevettek, hogy megremegett a sátor. A szemük is könnyezett, és sokan rosszul lettek a nevetéstől.

Bizony, nagyszerű is volt a bohóc! A viccek oly csodálatosak voltak, hogy még a felnőttek, sőt az igazgató is levegő után kapkodtak. Őt még senki sem látta levegő után kapkodni. A bohóc egyáltalán nem beszélt, nem volt szüksége szavakra, hogy vicces legyen. Némán játszotta el a gyerekeknek, amit látni akartak. Egy malacot utánzott, egy krokodilt és három táncoló medvét. A legmulatságosabb az volt, amikor a nyulat játszotta el. Ekkor jött az a pillanat, amikor a nagy, öreg bohóc ideges kezdett lenni. Ez volt az a pillanat, amikor felfedezte azt a kislányt, akinek piros masni volt a hajában. A kislány a szülei közt ült az első sorban, egészen a manézs közelében. Aranyos kislány volt, okos keskeny arcú, ünnepélyes kék ruhában. Az apja nevetett. Az anyja nevetett. Csak a piros masnis kislány nem nevetett.

Az öreg bohóc azt gondolta magában: Lássuk csak, kedvesem, hogy sikerül-e téged is nevetésre bírni! És úgyszólván csak a kislánynak játszott.

Az öreg bohóc olyan volt, mint még soha.

De... semmi sem segített. A kislány egészen komoly maradt. Egészen komolyan nézte, nagy, merev szemekkel a bohócot, anélkül, hogy csak a száját is elhúzta volna. Aranyos kislány volt, egyike a legcsinosabbaknak. Csak éppen nem nevetett.

A bohóc egyre sejtelmesebbnek találta a dolgot. Minden tréfájában egy csomó munka és hetekig tartó gondolkodás volt, mindig pontosan figyelte, hogyan reagálnak a nézők, mikor kezd nevetni az egyik, mikor hagyja abba a másik. Mindig eszerint dolgozott. Ezt nevezte a közönséggel való kapcsolatnak. Ezen az előadáson sem esett nehezére, hogy kapcsolatot teremtsen, a gyereksereg mindig hálás közönség volt. Csak a kislány nem.

Egyszerre csak a nyúlutánzás közben mérhetetlen szomorúság és szörnyű tanácstalanság töltötte el az öreg bohócot. Legszívesebben félbeszakította volna az előadást. Úgy érezte, képtelen tovább játszani, ha az első sorban ülő kislány továbbra is így nézi. Épp ezért valami szokatlant tett.

Odalépett a kislányhoz és udvariasan megkérdezte:

— Mondd csak, nem tetszik neked az előadás?

A kislány mereven ránézett és barátságosan válaszolt:

— Ó, dehogynem, nagyon tetszik!

— Dehát akkor miért nem nevetsz, mint a többi gyermek? — kérdezte a bohóc.

— Ugyan, min nevessek?

— Nos — mondta a bohóc —, rajtam például.

A kislány apja mondani akart valamit, de a bohóc intett: Azt szeretné, ha a kislány maga válaszolna.

— Bocsáss meg — mondta amaz —, nem akarlak megbántani, de nem tudok rajtad nevetni.

— És miért nem?

— Mert nem látlak — mondta a kislány. — Én vak vagyok.

Erre halott csend lett az óriási sátorban. A kislány barátságosan ült az öreg bohóc előtt, aki nem tudta, mit mondjon. Soká tartott, míg szóhoz jutott.

Eközben az anya elmagyarázta, hogy Erika még soha sem volt cirkuszban.

— Mindig csak meséltünk róla.

— És ez alkalommal mindenképpen tudni akarta, milyen igazában a cirkusz — mondta az apa.

Az apa mester volt a gyárban. Nagyon szerette a feleségét és a kislányát. Azok is szerették őt. Boldogok voltak együtt.

A bohóc elszorult hangon kérdezte.

— És tudod már, milyen a cirkusz a valóságban, Erika?

— Ó, igen — válaszolt Erika vidáman —, természetesen tudok már mindent!

Anyu és apu elmagyarázták. Hallottam, hogyan üvöltenek az oroszlánok és hogyan nyerítenek a pónik. Tulajdonképpen már mindent el tudok képzelni, csak egyet nem.

— És az mi? — kérdezte a bohóc, pedig már tudta a választ.

— Hogy miért vagy te mulatságos — mondta a piros masnis Erika — Miért kell rajtad nevetni? Ez az egyetlen, amit egyáltalán nem tudok elképzelni.

— Hm — mondta a nagy bohóc. Újra halotti csönd lett a cirkuszban. És akkor valami nagyon kedveset csinált a bohóc. Előrehajolt és így szólt:

— Figyelj, Erika, teszek neked egy ajánlatot.

— Igen, mi az?

— De csak ha tényleg tudni akarod, miért nevet rajtam a többi gyerek.

— Persze, hogy tudni szeretném!.

— Na jó. Akkor, ha a szüleidnek is megfelel, eljövök hozzád holnap délután.

— Hozzánk, a lakásunkba? — kérdezte Erika izgatottan.

— Igen, oda. És megmutatom neked, hogy mi a mulatságos rajtam. Akarod?

Erika fellelkesülve bólintott és összecsapta a kezét:

— Jaj de jó! Apu, anyu, eljön hozzánk a bohóc!

— Nagyon kedves öntől, uram — mondta halkan az apa, az anya pedig még csendesebben fűzte hozzá:

— Nagyon köszönjük önnek.

— Kérem, semmiség... — mondta az öreg bohóc —, hol laknak? Meghallgatta a címet és bólintott.

— Rendben van, mondjuk hatkor?

— Hatkor — mondta Erika —, ó, máris úgy örülök. A bohóc megsimogatta a haját, mélyet lélegzett, és úgy érezte, nagy kő esett le a szívéről.

— Az előadás folytatódik, hölgyeim és uraim — szólt. A többi gyerek tapsolt. Ebben a pillanatban mindnyájan irigyelték a vak kislányt, akit a csodálatos bohóc személyesen fog meglátogatni

Azon az éjjelen havazott. Másnap is. Egyre csak havazott. Fél hatkor kezdődött Erikáéknál a karácsonyi ünnep. A gyertyák világítottak a karácsonyfán, és a kislány végigtapogatta az asztalon fekvő összes ajándékot. Megcsókolta a szüleit, és egyre csak azt kérdezte:

— Gondoljátok, hogy eljön? Tényleg eljön?

— Biztosan — mondta az anyja —, hiszen megígérte.

Persze pontosan érkezett. A rádió kórusa éppen egy dalt énekelt a földi békéről, amikor megszólalt a csöngő. Erika maga szaladt ki ajtót nyitni.

A folyósón az öreg bohóc állt. Télikabát volt rajta és alatta sötét öltöny; ősz volt a haja és az arca sápadt. De ezt Erika természetesen nem láthatta.

Kezet nyújtott neki és izgalomtól akadozó hangon mondta:

— Ez... ez... igazán szép tőled, hogy valóban eljöttél.

— Nahát, mit gondoltál! — mondta a bohóc. Azután üdvözölte a szülőket, és átnyújtotta Erikának az ajándékokat: három könyvet, melyeket úgy nyomtattak, hogy vakok is olvashassák. Erika olvasott már néhány ilyen könyvet, és nagyon örült a három újnak. De azután jött csak az igazi ajándék!

— Ha kaphatnék egy kis konyakot — mondta az öreg bohóc. Kapott, és nem is keveset.

Miután megitta, kézen fogta Erikát, és a karácsonyfa előtt álló fotelhoz vezette. A szülők némán nézték, amint az öreg bohóc a karosszékbe ültette Erikát, megfogta a kezét és letérdepelt elé.

— Simogasd meg az arcomat és nyakamat. És a vállamat. És a karomat, meg a lábamat. Ez ugyanis az első. Pontosan tudnod kell, hogy nézek ki.

Álarc és kosztüm nélkül egyáltalán nem látszott mulatságosnak a bohóc. Ezt ő is tudta. Nem is volt olyan egyszerű ez a kísérlet, amire vállalkozott. (Ezért is kért konyakot.)

— Kész? — kérdezte végül.

— Hm — mondta Erika.

— Tudod, hogy nézek ki?

— Pontosan.

— Akkor kezdhetjük — mondta a bohóc: — de kérlek, ne vedd le rólam a kezed! Állandóan tapogatnod kell, hogy meg is értsd, amit csinálok.

— Persze — mondta Erika.

És az öreg bohóc elkezdett játszani. Még egyszer megcsinálta mindazt, amit a cirkuszban. A szülők az ajtónál álltak, egymás kezét fogták és figyeltek.

— Most jön a táncoló medve — mondta az öreg bohóc.

Erika finom, vékony ujjai vándoroltak rajta, amint a medvét utánozta. Még komoly volt az arca. A bohóc rendületlenül folytatta, noha ez volt élete legnehezebb előadása. A krokodilt utánozta, azután a malacot. Erika ujjai egyre gyorsabban és gyorsabban siklottak az arca fölött és a vállain, nyugtalanul lélegzett és a száját kinyitotta. A szülőket is elfogta az izgalom.

Úgy tetszett, mintha Erika valóban látná kis kezével, amit a többi gyerek a szemével, mert egyszerre csak kuncogni kezdett. Vékonyan és rövid ideig. De kuncogott. Méghozzá a malacnál.

A nagy, öreg bohóc megduplázta erejét. Ekkor kezdett el Erika nevetni.

— És most jön a nyúl — szólt a bohóc és elkezdte a legpompásabb mutatványát.

Erika egyre hangosabban nevetett. Meg is csuklott a hangja a lelkesedéstől.

— Még egyszer! — mondta lelkesen —, kérlek, még egyszer!

Az öreg bohóc még egyszer eljátszotta a nyulat és még egyszer. És megint. Erikának ez sem volt elég. A szülők egymásra néztek. Erika még soha életében nem nevetett így. Végül egészen elakadt a lélegzete. Így kiáltott:

— Anyu, apu! Most már tudom, milyen egy bohóc. Most már mindent tudok! Ez a világ legszebb karácsonya!

Arcocskája kipirult. Kis ujjai még mindig az előtte térdeplő öreg ember arcán siklottak ide-oda.

És Erika hirtelen megijedt egy kicsit. Megérezte, hogy a nagy bohóc sír.

(Fordította: Fodor Tamás)

Ha Jézus most születnék...

„József is fölment Betlehembe feleségével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. Ott tartózkodásuk alatt elérkezett a szülés ideje. Mária megszülte elsőszülött fiát, bepólyálta és jászolba fektette." (Lk 2,4-7)

Ma Magyarországon ez másképpen történik: József és Mária felutazik terhesgondozásra. Megkérdezik tőlük, hogy megtartják-e a gyereket, majd elmondják, hogy milyen vizsgálatokat kell elvégezni a terhességi kiskönyv kiállításához, ami nélkül nem lehetséges zavartalan terhesség. József is ott lehet a szülésnél, ha részt vesz az előkészítő tanfolyamon. A nagy napot (a csillaggal mit sem törődve) úgy határozzák meg, hogy az ne az orvos szabadnapjának vagy nyaralásának idejére essék (néhány gondosabb helyen a TV műsorral is összevetik). Ekkor Máriát hanyattfektetik az egészségesen kemény szülőágyon, gyorsítókkal siettetve kisegítik az újszülöttet (aki végre szakértő kezekbe jutott), elveszik anyjától, lesikálják, megmérik, majd elviszik az „egészséges" újszülött osztályra, hogy Mária pihenhessen. Két napig nem nagyon látja fiát, mert „úgysincs teje". A pásztorok látogatási időben pár percig monitoron nézhetik a gyermeket. A bölcsek által hozott arany jól jön, mert gondolni kell az orvosra, a szülésznőre, és a portásnak is meg kell köszönni, hogy felengedte Józsefet. Persze sem tömjén, sem mirha nem jöhet be, mert „steril a lelke mindennek". A kisded az ötödik napon szájpenésszel távozhat, mert úgy látszik, hogy ennyi pénzért ez is jár!

(Folyt. köv. a következő számban)

(Horváth-Vincze)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ugribugri fortélya

Amikor Ugribugri, a kisöcsém elsős volt, egy novemberi estén, már hálóingben felállt az ágyára, és ahogyan nyáron a vándorcirkusz bohócától hallotta, szónokolni kezdett: „Mélyen dinsztelt közönség! Én vagyok te, te vagy én. Ki a szamár: te vagy én?” Ekkor kinyílt az ajtó, jött lefeküdni Gyopár bátyánk és rászólt Ugribugrira: „Édesanya már százszor megmondta, hogy az ágyra nem szabad felállni. Eleshetel, betöröd a fejed. De jól van, csak rosszalkodjál, majd semmit se kapsz a Mikulástól! Ha volna egy csöpp eszed, legalább ilyenkor jól viselkednél!”

Ugribugri arcocskája felragyogott: „Igaz! Már nemsokára fog jönni a Mikulás bácsi!” Bebújt gyorsan a takarója alá, el is simogatta szép rendesre, és még a köszönésével is mutatni igyekezett, milyen jó gyerek. „Jó éjszakát, kedves bátyuskáim! Szép álmokat!” Amikor Gyopár megmosdott és elfújta a lámpát, azt hittem, Ugribugri már régen alszik. De egyszerre csak megszólalt: „Jó lenne, ha ma éjszaka már esni kezdene a hó.” De tüstént meg is nyugtatta magát: „Az se nagy baj, ha most még nem esik. Akár hőség is lehetne, most már mégis Mikulás-időben járunk.”

Másnaptól kezdve karbafont kézzel ült az iskolában, nem suttogott a szomszédaival, hazafelé jövet senkinek se ütötte le a kucsmáját, ebéd előtt felszólítás nélkül kezet mosott, nem hagyta a tányérján a főzeléket, ebéd után tüstént megírta a leckéjét, sötétedéskor pedig, amint édesanyánk kívánta, hazaindult a labdázó helyről. Mindezt készségesen, sőt örömmel tette. December ötödikén reggel pedig valósággal boldog volt, hogy végre hó borítja a hegyeket. Csizmácskáit, bocskorait már ebéd előtt fényesíteni kezdte és még világosban kirakta őket az ablakba.

Másnap reggel kiszedte ugyan az ajándékokat, de egy részüket, — a játék Mikulást, a csokoládé Mikulást, a feldíszített virgácsot meg a doboz datolyát — alapos megszemlélés után visszatette, és napokon át nehezítette édesanyánknak a szellőztetést. Amikor pedig édesanyánk már nem engedte, hogy visszarakodjék, helyet keresett szekrénykéjében a játék Mikulásnak. Beállította és szomorúan így szólt: „Most már igazán vége a Mikulás-időnek.”

Szomorúsága azonban nem tartott sokáig. Egy napon, tüstént ebéd után, a leckeírást ismét későbbre hagyva, mindhárman kimentünk szánkázni a hegyoldalra. Amikor a kis Mákszem mellettünk húzta fölfelé szánkóját, Ugribugri mögéje lopódzott, s hogy bosszantsa, megfogta a szánkót. Mákszem — amint remélte is Ugribugri — azt hitte, bokorban akad a szánkója, és hátra se nézve erőlködött, hogy kiszabadítsa. Végül mégis hátratekintett, Ugribugri meg nevetett egy nagyot. A csúfondáros nevetésből azonban hamarosan boldog mosolygás lett. Gyopár ugyanis rászólt: „Jól van, Ugribugri, csak rosszalkodjál! Majd kevesebbet kapsz karácsonyra! Vagy semmit! Ha volna egy csöpp eszed, legalább ilyekor jól viselkednél.” Ugribugri arcocskája felragyogott: „Igaz! Már karácsony-idő van!” Utánaloholt Mákszemnek, és kikapta a kezéből a szán kötelét: „Felhúzom helyetted!” Másnap már csak leckeírás után jött ki szánkázni, esténként már vacsora előtt megmosdott és édesanyánk első szavára alkudozás nélkül indult lefeküdni. Még a járása is megváltozott ezekben a napokban. Ünnepi lett. Úgy lépdelt, mintha ragyogó felhőkön járna, szinte lebegett.

Január elején azonban, amikor kicipeltük együtt a lekopasztott karácsonyfát a fáskamrába, a boldog lebegő szomorú vánszorgó lett. Hosszasan nézte a kamra földjére fektetett fenyőt és szinte nyöszörögte: „Rettenetes, hogy most milyen sokáig kell várni, amíg jönni fog a nyuszi és megint örülhetek, hogy ünnep van! Minden hónapban jönnie kéne valakinek!”

Egy hűvös kora tavaszi reggelen Ugribugri az ablaknál állt, kedvetlenül nézte a sűrű esőt, aztán a konyhába indult. Gyopár beszélt a verandáról: „Ne menj még reggelizni, zsírozd be te is a csizmád, nehogy átázzék.” Ugribugri nem szerette, ha zsíros a csizmácskája, kelletlenül felelte hát: „Már bezsíroztam. Nem kell, hogy figyelmeztess a kötött mellénykére se, már rajtam van.” Gyopár ekkor megjelent az ajtóban: „Mivel zsíroztad be?” Kiderült, hogy nincs is halzsír a csizmatisztító ládikánkban, most hozta Gyopár a kamrából az új dobozt. Ugribugri elvörösödött, Gyopár meg bólogatott: „Jól van, öcskös, hazudozzál csak, éppen jókor hazudozol. Jön nemsokára a nyuszi, de majd semmit se tesz az ágyad mellé. Ha volna egy csöpp eszed...” Tovább nem mondhatta, mert Ugribugri ugrott egy nagyot és felrikkantott: „Igaz! Már nyuszi-idő van!” Lerángatta zekéjét és boldogan kapkodott: „Azt is csak hazudtam ám, hogy rajtam van a kötött mellény! De most felveszem!” Ugrált az erdei úton is, iskolába menet. Csuklyás gallérköpenyke volt rajta, de hátrahajtotta fejét, hogy arcába hulljon az eső, és kiáltozta: „Nyuszi-idő esőcskéje! Nyuszi-idő esőcskéje!” Futkosott a fák közt, nézte a füvet, hol maradt meg legszebben a hó alatt, honnan szedjen majd, ha készíti a fészket a nyuszinak. Olyan volt a kerek köpenykéjében, mint valami táncoló gomba. Padbeli szomszédai természetesen aznap már hiába suttogtak neki, nem válaszolt. Hazafelé menet ismét békében hagyta a kucsmákat, csuklyákat, és megint úgy lépdelt, mintha ragyogó felhőkön lebegne.

A fészket azonban könnyebb volt megcsinálni, mint szétbontani. Édesanyánknak négyszer-ötször is

szólnia kellett, hogy kéri már vissza a kosarat. Amikor pedig végre rászánta magát az öcskös, hogy kiöntse a csokoládétól maszatos fűcsomót, szinte feljajdult: „Vége a nyuszi-időnek is! Most milyen sokáig kell várni, hogy jöjjön a Mikulás! Ha kistörpék készítették volna a naptárt, csupa ünnep volna!”

A következő hetekben gyakran üldögélt szótlanul és komoran, látszott rajta, hogy erősen töri valamin a fejét. Egyszer meg is kérdeztem tőle: „Talán azon töprengsz, hogyan iktathatsz újabb ünnepeket a naptárba?” Meglepett, hogy milyen szigorúan rám szólt: „Ne tréfálj ezzel, Moha. Igenis, több ünnepnek kéne lennie. Hogy folytonosan örülhessen az ember.” Mosolyogtam rajta és gondoltam, töprengjen hát, majd elunja. Néhány nap múlva azonban megtudtam, hogy már ki is talált valamit. Egy szombati estén ugyanis, amikor már ágyban volt, én meg éppen mosdottam, behallottuk a verandáról, hogy mondja valaki szüleinknek, cirkusz érkezett a völgybeli falucskába, édesapánk meg így szól: „No, akkor holnap mindnyájan lemegyünk.” Az öcskös kurjantott egy nagyot, talpra ugrott az ágyon, ugrált és szónokolni kezdett: „Mélyen dinsztelt közönség! Én vagyok te, te vagy én, ki a szamár...” Ekkor hirtelen elhallgatott, és gyorsan visszafeküdt: „Jaj, elfelejtettem, hogy nem szabad felállni az ágyra.” Persze néztem egy nagyot: „Hát te ilyen jó vagy újabban? Derék dolog!” De szégyenkezve elmosolyodott és szomorkásan szabadkozott: „Nem vagyok én jó, Moha. Csak fortélyból feküdtem vissza.” Még nagyobbat néztem: „Miféle fortélyból?” Zavartan magyarázta: „Hiszen beszéltünk róla a múltkor, az ünnepekről... Kitaláltam egy fortélyt..., de még nem biztos, hogy jó. Hagyj is most békében, hogy figyelhessem, beválik-e.”

Rendesre simítgatta a takaróját, szótlanul feküdt egy ideig, nézte a mennyezetet, aztán egyszer csak elmosolyodott: „Úgy érzem beválik. De még kipróbálom néhányszor, csak aztán mondom meg, micsoda. Jó éjszakát, kedves bátyuskám, szép álmokat.”

Egy délután elballagott a házunk előtt a törpeházi csacsifogat. A kis Mákszem ült a bakon, ő hajtotta Tóbiás csacsit. Ugribugri mihelyt megpillantotta, már osont is ki kapunkon, hogy a kistörpék kedvelt szokása szerint a hajtó bosszantására becsavarja a kocsika végén a kerékféket. Mögéje lopódzott a kocsinak és nyúlt a fék felé..., de akkor hirtelen, mint akinek eszébe jut valami, visszakapta a kezét és odaszólt Mákszem kocsisnak: „A villám gyorsabb, de délcegséget tanulhatna tőled.” Mákszem hálásan elmosolyodott, még jobban kihúzta magát a bakon, Ugribugri meg visszaballagott. Ezúttal már Gyopár is látta, hallotta mi történt, ketten vártuk hát a dicsérettel. De Ugribugri megint szégyenkezve és szomorkásan szabadkozott: „Nem jóságból tettem. Fortélyt próbálok ki. Most pedig figyelem, hogy beválik-e.” Elnézett mellettünk a messzeségbe, de csak a tekintete volt a hegyeken, a figyelme mintha befelé nézett volna, önmagába. Aztán egyszerre csak boldogan elmosolyodott és úgy tekintett körül, mint aki Tündérországba került, de még nem meri elhinni, hogy csakugyan ott van.

Körülbelül egy hét múlva betévedt egy gyönyörű lepke a szobánkba és leszállt Gyopár asztalkájára. Ugyanabban a pillanatban kiáltotta odakinn édesanyánk: „Uzsonnázni!” Gyopár, hogy majd később megnézegethesse, ügyesen leborította a lepkét egy vizespohárral, és szaladtunk mind a hárman a kertbe. Amikor visszamentünk, Gyopár az asztalára meredt és felkiáltott: „Jaj. az a szemtelen Mióka!” A pohár törötten a padlón, a lepke meg sehol. Nyilvánvaló volt, hogy Mióka cicánk döntötte fel mancsával a poharat, nem először tett ilyesmit, az legurult, a lepkét meg — különlegességével mit se törődve — jóízűen elköltötte. Gyopár bosszankodott ugyan, de már sietett is a rétre labdázni. Amikor azonban becsukta maga mögött az ajtót, Ugribugri szinte rémülten utána kiáltott: „Gyopár! Gyere vissza!” — „Mit akarsz?” Ugribugri ezt mondta: „Én engedtem szabadon a lepkét. El akartam hitetni veled, hogy Mióka ette meg, de mégis inkább megmondom, hogy én engedtem el.” És boldogan elmosolyodott. Gyopár meg velem együtt bámult. Hogy miért engedte szabadon, azt tudtuk. Azért, hogy ne féljen a lepke, mialatt szemlélgetjük. Azon viszont csodálkoztunk, ha már ilyen jól elhitette Mióka vadászkalandját, miért mondta meg mégis az igazat. Gyopár nem tudta, szidja-e, dicsérje-e, de Ugribugri dicséret nélkül is szabadkozott: „Nem jóságból mondtam meg. Fortélyból tettem ezt is. De most már biztos, hogy jó a fortélyom, most már megmondhatom, hogy miért csinálom. Én nagyon szeretem az ünnepeket, és ünnepek idején jól kell viselkedni, hogy minél többet kapjon az ember. Ezért akarok mindig igazat mondani, ezért nem bosszantom többé se Mákszemet, se mást, és ezért nem ugrálok már az ágyamon.” Gyopár még mindig bámult: „De hiszen most nem lesz semmiféle ünnep. Mit kapsz most érte, ha jó vagy?” Ezen a kérdésen viszont Ugribugri bámult egy nagyot: „Az ünnepet kapom. Nem azért viselkedem jól, mert ünnep lesz, hanem attól lesz ünnep a számomra, hogy jól viselkedem. Tudom, hogy ez ravaszkodás, de nem tehetek róla, nagyon szeretem érezni, hogy ünnep van.” Noha testvérek voltunk, nemigen szoktunk ölelkezni, most azonban megöleltem az öcsköst: „És mondd csak, Ugribugri, hány ünnepet akarsz így kiravaszkodni magadnak az esztendőben?” Gondolkodás nélkül rávágta: „Háromszázhatvanhatot!” Nevettem: „Ez nagyon szép szándék, de tévedtél is egy kicsit. Az esztendőnek csak háromszázhatvanöt napja van.” Ugribugri arcocskája azonban felragyogott: „De ebben az esztendőben eggyel több ünnepem lehet! Szökőév van!”

Kovács László

„Teljes megtagadók”

(Total resistance)

Már elkészült a Magyar Köztársaság alkotmánya 70/H szakasz (2) pontja, amely szerint nem kötelező a katonai szolgálat, hanem helyette lelkiismereti okból ún. polgári szolgálatot is lehet választani. Ekkor a Bokor-ünnepen, eléggé ünneprontó módon, azt találtam a mikrofonba mondani, hogy most már a teljes megtagadás következik. Egy nagymama, értesülve az új „bolondériáról”, teljesen kiborulva kijelentette, hogy „elég volt eddig a börtöntől rettegnie, az ő unokája nem lesz most már börtöntöltelék, hiába is szeretnék egyesek!”

Az elmúlt nyári lelkigyakorlaton újból felvetettem a „teljes megtagadás” kérdését, és döbbenten észleltem, hogy most azok az anyák, akik végigélték a „baracskás”...időket és elvileg teljesen felzárkóztak a katonaságmegtagadás gyakorlata mögé, hallani sem akarnak egy újabb lépésről. Nyilván, mert felnövő fiú gyermekeik kerülnek újból börtönveszélybe.

Megvallom, magam is elbizonytalanodtam. Miért erősködöm én amellett, amiben érdekelt sem vagyok közvetlenül, és miért nem nyugszom babérainkon, hiszen a civil szolgálat kiharcolása a Bokor érdeme is. A tízéves harcban (1979–89) ki is fáradtunk. Jobb a békesség, jobb a nyugalom. Ne bolygassuk ezt az ügyet. Már csak azért sem, mert úgysincs rá „vevő”. 1994 májusában 7000 bevonuló közül tízen választották a polgári szolgálatot, ketten a fegyver nélküli katonáskodást. Igaz, volt 41 teljes megtagadó is, de minden bizonnyal nem tőlünk, hanem a Jehova Tanúi tájáról. Most mégis foglalkozom a kérdéssel, mert ígértem, hogy az idei lelkigyakorlatra készítek egy előadást.

A) Miért *nem leszek* „teljes megtagadó”?

Beleélve magam a nagymamák, anyukák és a Bokor általános közhangulatába, szeretném összegyűjteni fiatal testvéreim számára azokat az érveket, amelyek megerősíthetik őket abban, hogy nem kell börtönbe menniük, mert a katonai *és* a polgári szolgálat teljes elutasítása egyszerűen „bolondság”!

1. Elvi szempont

R. Costa francia teológus elmélete szerint kétféle pacifizmus van: abszolút és relatív. Az abszolút pacifisták vagy érzelmi okokból (szentimentális pacifizmus), vagy értelmi megfontolások alapján (racionális pacifizmus), vagy vallásuk sajátos értelmezései miatt (buddhista és keresztény p.) vetik el teljesen az erőszakot, ettől remélve a békét. A relatív pacifisták is a béke megőrzésének a hívei, de sokkal reálisabb módon. A természetjogra alapozott relatív pacifizmus követői úgy gondolják, hogy van kivétel. Ha a béketárgyalások nem járnak eredménnyel és minden erőfeszítés kudarcba fullad, a jogtalanság pedig egyértelmű és nagy, akkor a „legkisebb rossz elve” alapján, a rendkívül kritikus esetekben lehet fegyvert fogni. Ez egyébként a hivatalos katolikus felfogás is, amit II. János Pál a napokban kifejezetten megerősített. Tehát vallhatom ezt a földön, és nem a felhők közt járó elvet, amit ma szinte minden józan és bölcs ember vall.

2. Etikai szempont

A katolikus erkölcstan az erőszakmentességet kétféle módon közelíti meg: elvetikai és felelősségetikai módon. Az elvetika hívei direkt módon a Hegyi beszédből vezetik le az erőszakmentes gyakorlat általános követelményét. A felelősségetika hívei viszont megengedik a Szentírásnak a környezettől, körülményektől és következményektől függő értelmezését. Tomka Miklós meg is magyarázza a történeti és társadalmi okokat. Más volt a Hegyi beszéd korának élethelyzete, és más az üldözések utáni kor kereszténye inek élethelyzete. Jézus család-, otthon- és állástalan vándorpróféta volt, aki egy szabadságát elveszített, legyőzött népnek beszélt, amelynek értelmetlen lett volna az erőszakot hirdetni és reményük sem lehetett vallási kisebbségként beleszólni a társadalmi kérdésekbe, ezen túl még a világ végét is várták, így élethelyzetükből következően Jézus és az első keresztények számára a teljes erőszakmentesség volt a kézenfekvő. Ebből csinálnak az elvetika hívei az élethelyzetet figyelmen kívül hagyó általános elvet, az erőszakmentesség fundamentalista elvét.

Az üldözések utáni keresztények élethelyzete megváltozott. A világvég nem jött el, a kereszténység felszabadult, megszűnt marginális kisebbség lenni, uralkodó többség lett, amelynek felelőssége már a társadalom egészére kiterjedt. A felelősségetika hívei tudták, hogy az új élethelyzetet figyelembe véve fel kell adniuk az erőszakmentesség általános és fundamentalista elvét, és a személyek egyéni döntése és a külső körülmények figyelembevétele szerint kell az elvet alkalmazni. Íme, ismét egy józan szó az egysíkú és mechanikus gondolkodás helyett, egy több síkú és organikus szemlélet, ami igenis élhető, elfogadható.

3. Vallási szempont

Ha végignézem a kereszténység történelmét, azt találom, hogy az abszolút pacifizmust és az elvetikát követő csoportok mindig szektaként szerepelnek a katolikus egyháztörténelemben. Hat águk vagy csoportjuk van.

a. Ősegyház, katakombák egyháza, az ismert okokból (2–3. sz.-ig).

b. Középkori gnosztikus eretnekmozgalom, a katharok (12–15. sz.), és az evangéliumi szegény egyházak közé tartozó valdensek (12. sz. vége).

c. Régi reformmozgalmak maradványai: Cseh-morva testvérek (15. sz.), az anabaptisták (hutteriek) és mennoniták (16. sz. eleje).

d. Angolszász kvékerek (18. sz.).

e. Jehova Tanúi (20. sz. eleje), adventisták (19. sz. közepe), nazarénusok (20. sz. eleje).

g. Görög ortodoxiával kapcsolatos duhoborok, molokánok, tolsztojánusok (18. sz. vége).

Megjegyzendő, hogy ezek közül csak a huszita gyökerű Cseh-morva egyház kelet-közép-európai eredetű.

A Magyarországon keletkezett Bokor a fenti erőszakmentes, katonai szolgálatmegtagadó egyházakkal, gyülekezetekkel, csoportokkal sokban megegyező és azoktól sokban különböző. Tény azonban, hogy aki az abszolút pacifizmust és az elvetikát vallja, annak számolnia kell azzal, hogy helyet kell keresnie a keresztény eretnekmozgalmak és szekták tablóján.

No, de ha nem akarok szektába tartozni!?

4. Történeti szempont

Max Weber alapján azt kell mondanunk, hogy a Bokor keletkezése történelmi szükségszerűség volt.

Az állam — egy diktatórikus politikai szervezet — fel akarja használni a papságot arra, hogy politikailag lefegyverezze és megszelídítse a népet. A papságnak az a szerep jut, hogy az uralomnak alávetett etikát felmagasztalja (a fegyveres szolgálat erény!), a külpolitikai helyzet reális ismerete alapján beletörődést hirdessen a nagyhatalmak uralmába; sőt bizonyos feladatokat a hatalom az általuk elismert papokra bíz. Ebben a helyzetben reak-

cióként következik be a hatalom fogságába esett egyházi közegben egyes papok morális „rabszolgafelkelése”, amely partikuláris és efemer kiscsoportok létrejöttét eredményezi, politikaellenes irányba mutat, erőszakellenes, testvériséget hirdető vallási etikához vezet. A politikai és társadalmi érdekeknek ellentmondó, apolitikus, keresztény szeretetvallás elsősorban azon művelt rétegek között terjed, amelyek nem érdekeltek a politikában és egyébként is megvetettek és perifériára szorultak.

Ki ne ismerne rá ebben a jelenségben a Bokor keletkezésének történetére? Ennyi és nem több tehát a Bokor. A diktatúra megszűnésével nyilván a létalapját veszti ez a történelmi képződmény. A demokráciában az erőszakmentesség, főleg a katonai szolgálat és a polgári szolgálat együttes megtagadásának erőltetése nevetségessé válik.

5. Közösségi szempont

Van még egy szempont, amely megerősíthet engem abban, hogy ne akarjak teljes megtagadó lenni. Ez pedig a Bokor közösség „közvéleményének” alakulása az erőszakmentességről.

Ezt a szempontot is, mint az előbbieket is Csapody Tamás: Elmélet és gyakorlat (Keresztény szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között, különös tekintettel a Bokor római katolikus bázisközösségre) c. szociológiai, politológiai, történeti kutatásaiból veszem. Csapody Tamás fogalmazza meg ezt a lesújtó kritikát: „A 'megkésett praxisból' levonható sokadik következtetés az is, hogy bármenynyire ritka a katolikus világban, a régióban, a Szovjet Impériumban pedig egyedülálló a Bokor erőnemalkalmazó praxisa, a Bokor keveset valósított meg a KIO-ból.” (KIO = a „Keressétek az Isten Országát” evangéliumkommentár címének rövidítése. — *A Szerk.)*

Még elszomorítóbb az a lassúság, ahogy a Bokorban érnek az eszmék. A KIO 1968-ban készült el. Négy év múlva már többen voltak, akik magukévá tették az erőnemalkalmazás elvét, és lélekben készek voltak a katonai szolgálat megtagadására is. Közülük ketten, 1972-ben, a gyakorlatban is készek voltak megtagadni a katonai szolgálatot, de a Bokor lebeszélte őket. A „lebeszélt” megtagadók utóbb megbánták „mulasztásukat”, és súlyos lelkiismeretfurdalás gyötörte őket. Az első megtagadó nem Bokor-tag (bár nem Bokortól független!) Kiszely Károly, 1976-ban kerül börtönbe. Az első bokorbeli megtagadó, Merza József csak hét év múlva, 1979-ben kezdi meg a Bokor-beli gyakorlatot az első kísérletezők után, és három évvel a nem Bokor-beli Kiszely után.

1979 és 1989 között katonaságmegtagadás miatt 24-en kerülnek börtönbe. A KD (=„Közös Dolgaink”: a Bokor közösségei számára megvitatásra ajánlott aktuális témák évenként összeállított gyűjteménye — *A Szerk.)* adatai alapján azonban csak az első Bokor-megtagadó fellépése után 3 évvel, 1982-ben alakul ki egységes vélemény az eszme maradéktalan elfogadásáról. (Megjegyzendő, hogy a Bokor összvéleménye ismeretlen, a Bokor élcsapatának egésze sem nyilatkozott sohasem, csupán egynegyed–egyharmad része.) Más kérdésekben máig nincs egységes vagy többségi álláspont (katonakönyv, katonaadó, eskü stb.)

Ha az eszméből tízéves „késéssel” lesz gyakorlat, akkor a teljes megtagadás eszméjéből, ami 1989-ben vetődött fel, ilyen tempóban legfeljebb 1999-ben lesz valami. Miért is kapkodjam én el, miért én legyek az első fecske?! Netán úgyis lebeszélne a Bokor! Jó lesz nekem ezért a kivívott polgári szolgálat, sőt még sok is a 12 hó helyett a 18 hónap!

Aki apriori eldöntötte, hogy egy lépéssel sem tovább, az most hagyja abba az olvasást, nehogy megzavarjam felhőtlen lelki nyugalmát!

B) Miért *leszek* „teljes megtagadó”?

Erre a kérdésre röviden is lehet válaszolni. Azért, mert a felsorolt öt szempont egyértelmű mellébeszélés („sóder”, „süket duma” stb.), másrészt mert nem a polgári szolgálat, hanem a hadsereg nélküli világ a cél.

1. Az öt szempont

Elvi: Szelídség csak egy van. A relativizált szelídség nem szelídség. Még akkor sem, ha a pápa mondja!

Etikai: Etika is csak egy van. Az egy és keveretlen elvet kell felelősséggel átvinni a gyakorlatba. Az élethelyzet nem változtathat az elven, legfeljebb könnyítheti, nehezítheti a megvalósítást.

Vallási: Ismerve az egyház történelmét tudjuk, hogy a tiszta tanítás és gyakorlat csak búvópatakként fut végig a történelmen, és ahol eretnekséget kiáltanak, ott kell keresni az igazságot. Természetesen lehet valakinek az a kiindulása, hogy ha szekta-tablóra ragasztanak, akkor inkább ejtem az igazságot.

Történeti: A diktatúra és demokrácia között csak formai különbség van, lényegi nincs, mert mindkettő az uralom és erőszak elvére épül. A demokráciában az álcázott és megtévesztőbb struktúra miatt fokozottabb leleplezésre és teljesebb szembenállásra van szükség. A Bokornak nem kell nyugdíjba mennie!

Közösségi: Ha lassan mentek a dolgok a múltban, ez ne arra indítson: a jelenben és a jövőben is csak tessék lassítani. Éppen ellenkezőleg! Máris „késésben” vagyunk! Rábeszélni vagy lebeszélni pedig senkit sem lehet, csak meggyőződni valamiről, vagy bűnös mulasztással nem meggyőződni az igazságról.

2. Hadsereg nélküli világ a cél!

Aki Isten álmának (meg az emberének is!) tudja az erőszak nélküli világot, az nem elégedhet meg azzal, hogy ő maga nem tagja egy hadseregnek, hanem megtesz mindent azért, hogy

ne legyen hadsereg a világon. Hogy ez álom, utópia? Persze. De ha nincsenek álmodozók, akkor rövidesen örök álomra hajthatja le a fejét az emberiség... Persze az álmot meg is kell valósítani.

2.1. Miért nem elég a polgári szolgálat?

Egyénileg megnyugodhat a lelkiismeretem: nem kell megesküdnöm, hogy adott esetben gyilkolni fogok; nem kell magamat egy intézményben gyilkossá kiképeztetnem . Most már a hadseregtől független állami szerv kormányzása alatt végezhetek humanitárius munkát, kicsit hosszabb ideig, jóval kevesebb bérért, mint máshol, de csak „jót” kell tennem.

Miért nem elég ez?

Minden elismerés azoknak a keveseknek, akik vállalják ezt a megoldást. De tudniuk kell, hogy ez csak közbülső megoldás. Ha a cél nemcsak az egyéni lelkiismeret megnyugtatása, hogy nem teszek „rosszat”, hanem egy közösségi cél vállalása is, hogy emberiség szélességben akarom a „jót”, akkor tovább kell lépniük. A „jelszerep” igazi betöltői azok, akik sem direkt, sem indirekt módon nem szolgálják a militarizmust.

Szóba kell tehát állnunk az egész világon elterjedt mozgalom érveivel, akik a teljes megtagadás hívei és a polgári szolgálat hátulütőit hangsúlyozzák. Melyek ezek?

A polgári szolgálat a katonai szolgálat megváltása. Alku az államhatalommal. Az alku lényege: Nézd, én figyelembe veszem lelkiismereti finnyásságodat és megengedem, hogy ne katonáskodj, de te is vedd figyelembe, hogy jogos a hadkötelezettség és jogos a hadsereg, ezért helyette vállalnod kell valamit, hasonló súlyú „szolgálatot.”

Aki ebbe az alkuba belemegy, a következőket fogadja el, ill. hagyja jóvá: Elismeri, hogy jogos az általános hadkötelezettség; elismeri, hogy jogos a szervezett állami erőszak (hadsereg); a hadsereget fenntartó államot még „humánusnak” is ismeri el; alkuja következtében a polgári szolgálatot megtagadók jogtiprók, akiket „joggal” üldözhet az állam. A polgári szolgálattal megalkuvók így megosztják a militarizmus elleni erőket és késleltetik a hadsereg megszüntetését. A polgári szolgálatot az egészségügyben, kulturális területen, környezetvédelemben stb. vállalók felmentik az államot, mintegy jóváhagyják, hogy a kérdést csak félvállal oldja meg (tűzoltásszerűen); ha pedig szakavatatlan polgári szolgálatos végez szakmunkát, munkavégzése nem lehet megfelelő. A polgári szolgálatosból származó hasznot (mivel kevesebb bért fizetnek neki) esetleg a költségvetés kalapjába teheti az állam; a polgári szolgálatos anyagi, időbeli és erkölcsi kárt szenved „szolgálata” letöltése alatt, mivel minimális bért, hosszabb időt és „parancsra vállalt” munkát végez.

Mindezt még a diktatúra idején felismerte a Keletnémet Teljes Szolgálatmegtagadók Baráti Köre, akik 1988. nyarán tették közzé felhívásukat a fenti szempontokat is kiemelve.

Nyugaton pl. Franciaországban még nagyobb múltja van a polgári szolgálat elutasításának és a teljes megtagadásnak. 1983 óta van mód náluk polgári szolgálatra. 1972-től 1983-ig 250 lelkiismereti megtagadót tartottak nyilván, ennek 60 %-a teljes megtagadó. 1989-ben a kb. 10 000 polgári szolgálatot teljesítő mellett 1000 teljes megtagadó volt.

Megállapíthatjuk, hogy a polgári szolgálat lehet közbülső állomás, de nem végső, mert „a hadseregmentességet nemhogy nem szolgálja, hanem direkt vagy indirekt módon a militarizmust támogatja” (Baráti Kör felhívása).

2.2. Miért nem elég a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája?

Az ALBA KÖR — Erőszakmentes mozgalom a békéért (mely 1990-ben alakult meg a „Katonai Szolgálatmegtagadók Szövetségéből”) is így látja: „A polgári szolgálat is kényszerszolgálat! Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy embereket bármilyen szolgálatra kényszeríthessenek.” Tájékoztatójukban ők a következő lépést így fogalmazzák: „Alapvető fontosságú az általános hadkötelezettség eltörlése.”

Ennek érdekében az ALBA KÖR, az Erőszakellenes Fórum és a Bokor megbízottai 1993. nov. 13-án létrehozták a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligáját. Egyetlen célt tűztek ki maguk elé, hogy megszűnjék az általános hadkötelezettség. Az állam ugyanis sosem kérdezte meg az állampolgárokat, hogy akarják-e besoroztatni fiaikat katonának. Nincs tehát erről társadalmi közmegegyezés.

A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája csupán csatlakozik a nagy hagyományra visszatekintő mozgalomhoz, mely aláírásgyűjtésekkel és kiáltványokkal akarja befolyásolni az államok vezetőit, hogy töröljék el országaikban az általános hadkötelezettséget.

Nemrégen fogalmaztak egy kiáltványt, amelyet a világ minden országában 1995. május 15-én, a Nemzetközi Katonaságmegtagadó Nap keretében szándékoznak publikálni. A „Kiáltvány a hadkötelezettség és a társadalmak militarizálása ellen” felemeli szavát a hadkötelezettség általános eltörléséért, mert ettől várja „a jelentős és határozott lépést a teljes leszerelés felé”.

A Kiáltvány az előző, 1925-ben és 1930-ban kiadott hadkötelezettség-ellenes kiáltványok sorát folytatja, amelyek aláírói között ilyen nevek szerepelnek: Martin Buber, Albert Einstein, Romain Rolland, Bertrand Russel, Rabindranath Tagore (1925); Valentin Bulgakoff (Lev Tolsztoj titkára), Sigmund Freud, Thomas Mann, Stefan Zweig (1930). Az 1995-ös Kiáltványhoz Magyarországról az ALBA KÖR és a Bokor csatlakozott, valamint neves személyiségek: Kocsis Zoltán, Jancsó Miklós, Eszterházy Péter stb.

A mozgalom célja világos: Ha az állam azt akarja, hogy legyen hadserege, akkor hozzon létre zsoldoshadsereget, de a mi fiainkat ne kényszerítse „hazaszeretet és hazaszolgálat” címén katonáskodni.

A HEL legutóbbi ülésén a választások előtt meghívták a különböző pártok képviselőit is, hogy nyilatkozzanak, kormányra kerülés esetén átszervezik-e a honvédelmet. Az elzárkózáson és halvány távoli ígéreteken kívül semmit sem válaszoltak.

Frontot nyitni a gúla csúcsán ülők megváltoztatása érdekében tiszteletreméltó igyekezet, de önmagában nem vezet eredményre. Nem szólva arról, hogy ez csupán közbülső lépcső és nem a végső cél: a hadseregmentesség.

2.3. Miért kell a teljes megtagadás?

A kiáltvány csak papírtigris, az igazi tigris az a kisember, aki csendesen csak annyit mond a Hatalomnak: Nem. Engem nem kötelezhetsz katonáskodásra, de annak megváltására sem. De ugyanígy a katonai adó fizetésére sem, katona szentek és véres ünnepek megünneplésére sem, a háborús győzelmet hirdető, egyháziasított és megszentelt déli harangszó elismerésére sem, az erőszakot szülő -izmusok elfogadására sem (nacionalizmus, fasizmus, antiszemitizmus, kommunizmus, kapitalizmus stb.). Az erőszak direkt és indirekt formáinak teljes megtagadása ébresztheti rá a hatalmat, de a közvéleményt is arra, hogy itt valami nincs rendben. A bázison, ha egy ember megmozdul, megrendül a hatalom. A názáreti ács éppen ezt tanította és példájával ezt mutatta. Történelmet csinálni csak az a kis ember tud, aki egyedül a benne szóló Istenre hallgat, a lelkiismerete szavára, és veszi a bátorságot, hogy amit hall, meg is cselekedje.

Az alulról jövő „nyomás” és „tiltakozás” nélkül csak írott malaszt minden papír. Csak ez a front biztat eredménnyel, bár nem kell tagadni a „kétfrontos” támadás esélyeit sem.

Világos látás és cáfolhatatlan meggyőződés kell!

Ahhoz, hogy valaki rászánja magát a teljes megtagadásra, teljes tisztánlátás és kikezdhetetlen bizonyosság kell abban, hogy ezt kell tennie. Mint azoknak a „baracskásoknak” volt, akik nem tudtak nem börtönbe menni.

Az lesz az első teljes megtagadó, aki belülről átéli, hogy nem jó a hadseregekkel teli világ; aki átéli, hogy tud valamit tenni az emberiség nagy átkának, a szervezett erőszaknak az eltüntetése érdekében; aki világosan látja, hogy sem az alku, sem a kiáltvány nem megoldás; aki a személyes lépés döntő erejében hisz. Igen, ő lesz az első! És követni fogják sokan...

***

Elbizonytalanodásomat legalább magamban sikerült helyrebillentenem. Ehhez az kellett, hogy ne hagyjam a feledés homályában a kérdést, ne bagatellizáljam el, ne rántsam meg a vállam, hogy minek; ne hallgassak a kényelem sugallatára és ne üljek meg a nem is létező babérokon.

Kicsit nosztalgiázom: vajon lesz-e még a Bokornak olyan hőskora, mint amikor igazán hitt valamiben és tett is érte, nem is keveset!?

Benno Bühlmann

Próféta és lázadó

Herbert Haag-díjat kapott Jacques Galliot, Evreux püspöke

A püspöki hivatal gyakorlásának éppoly rettenthetetlen, mint szokatlan módja miatt ismét az újságok címoldalára került Jacques Gaillot, a franciaországi Evreux bátor püspöke, aki nem fél attól, hogy fölemelje hangját a társadalom megrövidítettjeiért. Ebben az írásban őt mutatjuk be, akit a francia püspöki konferencia elnöke, Monseigneur Duval — bosszankodva Gaillot tévé-szereplései miatt — rendre intett (levelét és Gaillot-nak az összes francia püspökökhöz intézett válaszlevelét mellékletként közöljük), aki azonban az ez évi "Herbert Haag-díj a szabadságért az egyházban" jutalmazottja.

Azt a jelentéktelen férfit, akit egyesek prófétaként ünnepelnek, mások meg provokátorként szidnak, 1982-ben, mindössze 47 évesen — saját csodálozására is — püspökké szentelték. Csak miután nagyobb figyelemre leltek szavai a nyilvánosság előtt, vált egyre világosabbá Evreux (Normandia) új főpásztorának markáns profilja. Immár fölismerték, hogy Jacques Gaillot olyan ember, aki kompromisszumok nélkül foglal állást a társadalom peremére szorítottak mellett, és aki ért ahhoz, hogy ezekben az ügyekben hatékonyan vesse be a médiumokat és az írott szót.

Jacques Gaillot 1935. szeptember 11-én született egy borkereskedő fiaként a dél-champagne-i Haute-Marne megyében, Saint-Dizier-ben. Langres papi szemináriumában folytatta tanulmányait, amelyeket 1957-ben két évre meg kellett szakítania Algériában letöltött katonáskodása miatt, ami fontos életrajzi bevágás volt számára: szembesülése az erőszakkal és a brutalitással, valamint tiszteletteljes találkozása az iszlám kultúrájával meghatározta jövendő életét.

Bátran és szokatlanul

Ma — 12 évvel püspökké szentelése után — nem mindenütt látják szívesen Jacques Gaillot-t a maga radikális kiállásával a társadalom megrövidítettjei mellett. Különösen az egyházi vezetés szemében "fekete bárány", mivel szokatlan állásfoglalásaival és nyílt elkötelezettségével véteti észre magát rendszeresen. Így például Jacques Gaillot ellene szavazott az atom-elrettentésnek, amelyet pedig a püspöki konferencia jóváhagyott (rajta kívül csak egyetlen püspöktársa tett így); aztán elkötelezte magát a palesztinok mellett, a dél-afrikai apartheid-politika ellen nyilatkozott, és a francia püspöki karban síkraszállt amellett, hogy házas férfiakat pappá szenteljenek. Ezenkívül újból és újból világossá tette, hogy püskökként nyitott füle van a kirekesztett emberek: a menekültek, a katonaságmegtagadók, az elváltak, az AIDS-betegek bajaira. Rettenthetetlen cselekvésének mércéjeként mindig az evangéliumot állítja a középpontba. Tízéves püspöki jubileuma alkalmából például ezt mondta: „Nem Evreux püspöke forradalmi, hanem az evangélium."

Vitatott fellépések a tömegkommunikációban

Nemrégen két tévé-fellépésével kavart fel nagy port: részvétele a „Frou-Frou" című, enyhén frivol műsorban, és beszélgetése Eugen Drewermann-nal a német „Arte" magánadóban arra ösztönözték a francia püspöki konferencia elnökét, Mgr. Duval-t, hogy nyilvánosan megfeddje püpöktestvérét. Jacques Gaillot legtöbb püspök-kollégája is azt kérdezi, nem lenne-e lehetséges, hogy Gaillot

Monseigneur Duval fenyegeti Jacques Galliot-t

Íme, az 1994. április 14-én kelt levél, melyet a Golias hozott nyilvánosságra:

Jacques!

Jelen levelemben azzal szeretnék segíteni, hogy néhány kérdést teszek fel neked.

Elismerve bizonyos nyilvános akcióid és szavaid evangéliumi jellegét, és anélkül, hogy Evreux egyházmegyei működésedet megítélni akarnám, kötelességemnek érzem elmondani, hogy a médiákban tanúsított magatartásod egyre tűrhetetlenebbé válik. Azt már tudod, hogy a Frou-Frou műsorban való szereplésed sokak számára botrány volt.

A plenáris ülés idején, április 12-én este az Arte csatorna műsorában való részvételed újra nyilvánvalóvá tette, hogy mekkora távolságra állsz a pápától és a püspököktől.

E műsor közben eszedbe jutott-e egyszer is az Evangélium igénye, mely több, mint a jó érzésre való hivatkozás? Eszedbe jutott-e egyszer is szolidaritásod az Egyházzal és a többi püspökkel? Egyszer sem.

Dialógust akarsz folytatni Drewermann-nal. A dialógus feltételezi, hogy valaki biztos az igazában. Talán ismered Drewermann álláspontját az egyházzal, a szentségekkel kapcsolatban... Megpróbáltad-e Drewermann-nak ajánlani, hogy ő is felülvizsgálhatná az álláspontját? Egyszer sem. Számolsz-e azzal, hogy ily módon megtéveszted a tévénézőket? Nyilvánvalóvá teszed Drewermann-nal való szolidaritásodat. De hogyan teszed nyilvánvalóvá szolidaritásodat püspöktestvéreiddel és a pápával?

Számolsz-e azzal, hogy álláspontod elviselhetetlenné válik? Az a távolság, amelyet magad és püspöktestvéreid között hirdetsz, számunkra szenvedés forrása, és sok katolikus szemében botrány.

Meghallgatsz másokat, ez igaz. De püspöknek lenni azt jelenti, hogy tanúskodol arról a Krisztusról, aki megtérésre hív és megadja a megvalósítás eszközeit is.

Azért írok neked, hogy figyelmeztetésemnek ünnepélyesebb formát adjak. Újra mondom: Jacques, nem mehetsz tovább ezen az úton. Ne hirdesd magad olyan különbözőnek a többi püspöktől. Más szolgálattal tartozol, nekünk is.

Közös vagyok veled az imádságban:

Joseph Duval

Monseigneur Galliot levele minden püspökhöz

1994. április 26-án

Kedves Atyám!

Joseph Duval levelet írt Önnek rólam. Két televízióadásban való szereplésem okozott gondot. Szükségesnek tartom az alábbiak tisztázását:

1. Az Arte csatornán a *Transit* című műsor három egymást követő része egymástól független volt, azt tartották megfelelőnek, hogy ne fedjék egymást. Drewermann és én a másik két részről csak a felvétel közben értesültünk. Ezért lehetetlen volt reflektálnom rájuk.

2. *Drewermann*-nal folytatott párbeszédemben megpróbáltam elfogadni ezt a megsebzett embert, és művének pozitív vonásait értékelni, ahogy az intellektuális és emberséges szeretet diktálja. Tizenhárom percben lehetetlen volt a szükségesnek tartható teológiai fenntartásokat közölni.

3. A *Frou-Frou* műsorban való szereplést először elutasítottam. Csak hosszas erősködésre és bizonyos számú biztosíték megszerzése után vállaltam. A pontosság kedvéért megjegyzem, hogy a három órás felvételből egy órát sugároztak, és a vágásban nem vettem részt — ez magyaráz bizonyos hallgatásokat.

Önök közül többen alapjában azt kérdezik, mit keresek ilyen műsorokban. Megpróbálok — elfogadva, hogy fogadnak engem — jelen lenni ott, ahol egyikünk sincs jelen, és olyan emberekhez szólni, akiket sohasem érünk el. Felkavaró visszhangokat kaptam.

Húsvét békéjében, barátsággal:

Jacques Gaillot

megbízatásának visszavonását kérjék Rómától, vagy apostoli adminisztrátor odahelyezésével vessék jobban ellenőrzés alá. De Gaillot nem gondol visszavonulásra, hanem ezekkel a szavakkal próbálja megalapozni média-jelenlétének szükségességét: „Megpróbálok jelen lenni ott, ahol az egyház nincs jelen és nem tudja az embereket elérni, mert senki sincs ott közülünk.”

Az evangélium szabadsága

A „Herbert Haag Alapítvány a szabadságért az egyházban” első ízben tüntetett ki hivatalban lévő római katolikus püspököt Jacques Gaillot személyében. A kitüntetést egyházon belüli bátor cselekvéséért és szabad véleménynyilvánításáért kapta. Ez nem magától értetődő — nyilatkozta Klara Obermüller a díjátadás alkalmából. Mert Gaillot „nem tipikus képviselője állásának”, hiszen a nép nyelvét beszéli, állást foglal, és megvan benne a bátorság, hogy forró ügyeket érintsen. Ezenkívül olyanként méltatta Gaillot püspököt, aki „az emberiesség javára” gyakorolja hivatalát, és „a neki adatott hatalmat arra használja, hogy tágítsa a szabadság mozgásterét, ahelyett hogy elsietett engedelmességgel szűkítené”. A vitatott francia püspök botránya szerinte „nem abban van, amit hisz vagy nem hisz”, az a botrányos, „amit tesz és hirdet”.

A díjátadáshoz kapcsolódó, a szabadság témájáról tartott referátumában Gaillot püspök arra mutatott rá, hogy a keresztények igazi szabadságát az evangélium és Jézus gyakorlata alapozza meg. „Jézus Krisztus volt az, aki visszaadta az embereket önmaguknak és szabadságuknak” — vélte Gaillot, és utalt egy pap találó kijelentésére, aki egyszer ezt mondta neki: „Akit Krisztus megszabadított, az nem eshet vissza semmilyen börtönbe, a klerikalizmus börtönébe sem.” Ezért püspökként is abban látja a döntő kihívást, hogy „megéljük az evangélium szabadságát az egyház intézményének szívében” — abban az intézményben, amelynek végső soron nem önmagáért, hanem az emberekért kell léteznie.

Forrás: Aufbruch 7–8/1994

Jacques Gaillot könyveinek címe magyarul (valamennyi a Herder kiadónál jelent meg):

- Kövessétek szeretét, keresztútját és feltámadását
- Nekem csak az ember számít
- A nem-szolgáló egyház semmit sem ér
- Szabadságom az egyházban

Fordította: G.G.A., a mellékleteket: F.M.

Nyílt levél a Magyar Püspöki Karhoz

Főtisztelendő
Seregély István úrnak
egri érsek, az MKPK elnöke
Eger, Széchenyi u. 1.
3300

Mi, a Bokor bázisközösség tagjai szomorúan vettük tudomásul, hogy két testvérünket és barátunkat püspökeik egyházi fenyítékkel sújtották: Kocsi György Tübingenben doktorátusra készülő iharosi plébánost Balás Béla kaposvári megyéspüspök felmentette; helyettesét, Lipien Mihályt pedig Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök a papi tevékenységektől eltiltotta.

Sajnos, a kommunista uralom alatt is sújtotta már őket püspöki büntetés, mégpedig azért, mert a pártállam által követelt állami esküt nem voltak hajlandók letenni. Akkor Kocsi Györgyöt Szendi József veszprémi megyéspüspök áthelyezéssel, Lipien Mihályt Udvardy József szeged-csanádi megyéspüspök felfüggesztéssel büntette.

A korrupcióktól terhes új demokráciában új ügy került elő. Lipien Mihály, mielőtt a papságra jelentkezett, a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán szerzett diplomát. Érthető módon fokozott érzékenységgel reagált arra a súlyos egyházi pénzügyi visszaélésre, amelyet maga is megtapasztalt. Egyházi hatósága ugyanis az új kaposvári püspöki palota felépítése miatt visszatartotta a rábízott kis falvak templomainak felújítására ígért belföldi és küldött külföldi segélyeket (150 000 Ft és 8000 DM). Tiltakozásának sajnálatos végeredménye lett az ő és a vele együtt tiltakozó Kocsi György megbüntetése.

Anélkül, hogy az ügyben döntőbíróként akarnánk fellépni, szeretnők kifejezni mi is tiltakozásunkat a következők miatt:

1. A magyar katolikus egyházi vezetés, úgy látszik, nem tűr el semmiféle jogos kritikát az egyházon belül, a bírálót pedig egyházi fenyítékkel sújtja: testvéri dialógus helyett adminisztratív eszközökkel él. Lásd: a két pap büntetése. Pedig ismerik Jézus figyelmeztetését: „Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. Köztetek azonban ne így legyen!” (Mt 20,25–26)

2. A magyar katolikus egyházi vezetés nem gyakorol semmiféle önkritikát és nem tart bűnbánatot. Lásd: a kaposvári püspöki helynök, Wirth János beismeri, hogy „az 1993. év II. félévére esedékes kifizetéseket visszatartják”, ám a médiában már azt közlik, hogy „a Magyar Katolikus Püspöki Kar kivizsgálta a fiatal egyházmegye vezetésének pénzügyeit, melyet példásnak talált”. A megtérésre szóló felhívás mindenkinek szól: „Ha meg nem tértek, éppen úgy elvesztek mindnyájan” (Lk 13,3).

3. A magyar katolikus egyházi vezetés nem vállal semmiféle átvilágítást, a pénzügyekbe való betekintést sem. Lásd: a püspökség pénzügyeinek kivizsgálását saját hatáskörben végzi, és a kivizsgálás jegyzőkönyvét egyik püspök sem hajlandó az érdekelteknek átadni. Jézus véleménye: „Mindaz, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy nyilvánosságra ne jussanak a tettei. De aki az igazságot teszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jusson: tetteit Istenben művelte” (Jn 2,20–21).

4. A magyar katolikus egyházi vezetés a tartalmi kérdésekről a bírálók „hangnemére” próbálja terelni a figyelmet, mintha nem ismernék Jézus „szeretetlen” prófétai hangját az írástudókkal és farizeusokkal szemben: „Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! ... Ti vak vezetők! Megszűritek a szúnyogot, a tevét meg lenyelitek...” (Mt 23,23–24) Tény viszont, hogy valóban szeretetellenes és kútmérgező rágalomhadjárat folyik évek óta a Bokor közösség ellen, amely hadjáratot a Magyar Katolikus Püspöki Kar vezényli.

5. A magyar katolikus egyházi vezetés kifogásolja, hogy egy pap a konfliktusával a világi sajtó nyilvánosságához fordul, közben nem ad lehetőséget a testvéri párbeszédre, de a katolikus sajtóban sem engedi megjelenni a „másik fél” véleményét. Pedig Jézus szerint „semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne tudódnék” (Lk 12,2).

6. A magyar katolikus egyházi vezetés semmibe veszi a felnőtt világiak nagykorúságát, és még mindig kiskorúságban akarja tartani őket. Lásd: a négy egyházközség, Iharos, Iharosberény, Pogányszentpéter és Somogycsicsó képviselőtestületének és híveinek határozott kiállása az ügyben és ragaszkodása papjaikhoz, és a püspökök döntése ellenük. Pedig Jézus nem ismer alá- s fölérendeltségi viszonyt, csak barátit: „Nem mondalak titeket szolgáknak... Barátaimnak mondalak titeket...” (Jn 15,15)

7. A magyar katolikus egyházi vezetés irgalmat prédikálva irgalmatlanul elutasítja a megbékélést. Lásd: a testvéri kiengesztelődést felkínáló papok és egyházközségi képviselők visszautasítása a püspök részéről. Pedig még a valós vétkeket is meg kellene bocsátani, nemhogy a vélt vétkeket: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6,12).

A fentiek közös lényege bizonyára abban van, hogy a magyar katolikus egyházi vezetés a jézusi testvéri egyházmodell helyett még mindig valami félfeudális hatalmi rendszerben látja az egyház lényegét.

Tiltakozásunk egyben felhívás akar lenni a változtatás szükségességére a názáreti Jézus szellemében.

Tisztelettel

Budapest, 1994. október 23.

a Bokor bázisközösség részéről

Hampel Károly
1117 Bp. Bogdánfy u. 8/C I.4.

Mlecsenkov Angel
2314 Halásztelek Kisgyár u. 77.

Olvasók fóruma

Kedves „Érted Vagyok"!

Kezdettől olvasója vagyok a lapnak és véleményem szerint általában színvonalas, érdekes írásokat közöl, többnyire közérthető formában. Bár a hátoldali szerkesztőségi adatokban laptulajdonosként a Család Alapítvány szerepel, mindenki tudja, hogy az újság gyakorlatilag a Bokor Bázisközösség lapja. Ugyanígy nyilvánvaló mindenki számára, hogy az a kitétel, miszerint „minden írásért a szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki", jól hangzik, de nem lehet igaz. Hacsak a szerkesztőség nem tesz egy cikk elé (után) valamilyen magyarázatot, amelyben az adott írástól elhatárolja magát, akkor az írás a szerkesztőség véleményével nem lehet ellentétes.

Kezdetleges ismereteim Bulányi atyáról és az igazi Bokor-mozgalomról addig terjednek, hogy alapelv a szeretet mindenki iránt, a megbocsátás, a segítés, a kitárt kar az emberek felé. Nyilvánvaló, hogy a tanításon, ismeretközlésen kívül ezeket az erényeket kell(ene) elsősorban közvetíteni az olvasók felé. Ezeket várom, ezért olvasom a lapot, s amikor nem ezt kapom, elszomorodom. Mivel jobb, több ez az újság, ha megjelenhetnek benne gyűlölködő, unalomig bíráló és általánosító cikkek, amiből a legtöbb számban egy-kettő biztosan akad?

Az augusztusi számból két írás volt különösen lehangoló. Az egyik a válogatás Juhar Antal levéltöredékeiből. Tipikus írás, ami csak úgy hemzseg az egyházellenességtől. Minden rosszat általánosít (az általánosítás tudvalevően mindig igazságtalan) s ugyanakkor azt is írja: „Szolgáljátok önzetlenül Isten Országát". Isten Országát nem lehet úgy szolgálni, hogy a másikat „csupasz, rideg, kegyetlen, irgalmatlan" stb.-nek nevezi. Jézus a házasságtörő asszony esetében a porba írogatott, s nem hangos szóval hirdette a megkövezni készülők bűneit. Többet is ért el vele! Az ilyen cikkek nem gyógyítnak, hanem csak elmérgesítik a sebeket, még akkor is, ha van igazságtartalmuk. Az ilyen cikkekre csak hasonló hangvételű válasz jöhet.

A másik írás az előzőre még egy lapáttal rádobott, magyarságomban is megbántott. Kovács Lászlónak „Keresztény volt-e István király?" c. cikkére gondolok. Kovács Lászlót régebbi írásai alapján is a radikálisabb Bokor-ághoz tartozónak érzem, inkább inkvizítor-típusnak, mint a „szeretet mindenek felett" hirdetőjének. Kovács László az igazság bajnokának hiszi talán magát, hogy ilyen kérdésekkel foglalkozik? Cikkében sok valós dolog is szerepel, de „az igazat mondd, ne csak a valódit" elv alapján úgy érzem, ezt a témát ilyen röviden nem lehet elintézni.

Mégis a cikk egyéb hiányosságai mellett legjobban az időzítés döbbentett meg. Valóban az a legfontosabb ma, hogy amikor ez a kis ország talán augusztus 20-a ünneplésén kívül semmi másban nem ért egyet, akkor egy magyar „közösségi és családi folyóirat" legsürgősebb feladatának azt érezze, hogy augusztus 20-ra megjelenő számában Szent Istvánt deheroizálja? Ettől a nemzettől sok mindent elvettek, eszményeinket sárba tiporták, s a maradéknak pont most egy Bokor-lapban kell nekimenni. Kovács László megállapításai, még ha részben valóságtartalmúak is, feleslegesek, nem időszerűek és nem a szeretet jegyében fogantak. Megírta ezt a cikket, de minek? Mire jó? Kinek jó? Szerintem csak megbotránkoztat.

Böszörményi Béla

***

Tisztelt Szerkesztőség!

Az augusztusi szám kapcsán hadd tegyek néhány megjegyzést.

Kurt Koch cikke nemcsak a szememet, hanem az eszemet is elfárasztotta. Nagyon okos, igaz gondolatokat tartalmaz, de egy „idegen szavak szótára" is elkelne mellé.

Nagyon egyetértettem a Szent István királyról szóló cikk írójával.

Persze legjobban a „Biblia" c. rovat elmélkedéseit szeretem. Magyarul íródtak, hitből fakadók, hitet erősítők és cselekvésre késztetők. A mese is kedves, tanító jellegű.

Nem tudom a szerkesztőség a katolikus hívek, vagy egyáltalán az érdeklődők mely rétegének szánja a lapot? Szerintem a szellemi elitnek. Közönséges halandó (ide számítom magam is) számára túl magas színvonalú. Vagy én vagyok már gyengébb felfogású? Többször el kellett olvasnom pl. Koch egy-egy mondatát, meg aláhúzni, hogy elgondolkodva rajta megértsem.

Mindenesetre hálásan köszönöm, hogy hűségesen küldik a lapot. Szeretettel:

Dr. L.Z.-né
nyugdíjas

***

Kedves "Érted vagyok"!

Tudom, hogy már évek óta értem vagy, és nagyon becsüllek kitartásodért. Különösen azért is, mert kitartó vagy, noha én eddig nem reagáltam számos közeledésedre.

Írtál a családi életről, az teljesen nekem szólt. Írtál arról, hogy mi az aktuális közhelyünk, ezekben az írásokban teljesen eltaláltad mindazt, amit én is gondoltam. Írtál mesét, "Moha bácsit" a gyerekeknek; én nagyon szeretem a meséket, de még jobban 13 unokám.

A leginkább viszont az kap meg Benned minden egyes újabb kopogtatásod alkalmával, hogy olyan hitelesen szólsz. Őszintén bevallom, hogy nem mindig és mindenben értek egyet Veled, sokszor vitatkozom is gondolatban, amit eddig még igen kevéssé hallattam Feléd, de becsüllek, mert mellébeszélni még nem hallottalak, és nem érzek soha Belőled semmi mögöttes tartalmat.

Ez a legfontosabb! Ma már tudjuk, hogy az emberi kommunikáció legalább három szinten történik, mégpedig verbális szinten, tehát leírt vagy kimondott szavakkal, nonverbálisan, vagyis szó nélküli, de egyezményes jelzésekkel – testtartás, mimika, rajzolás, közlekedési jelek stb. –, és metakommunikatív, a közlést minősítő, de tudományos értelemben még kellően nem meghatározható módon. A metakommunikáció világa a legizgalmasabb terület. Itt egyelőre még csak az érzéseinkre hallgathatunk, de azok általában nem csalnak! A hiteles közlések olyanok, mint a lélek táplálékai, a hiteltelenek, mint a mérgek. Megtaláljuk ezeket a regényekben, a politikai írásokban és az újságírás egyéb műfajaiban is.

A hiteles közlések mindhárom szinten ugyanazt mondják. Nem szólnak igent, amikor nemet gondolnak, nem csóválják fejüket, amikor legszívesebben símogatnának, nem csukják be az ajtót, ha esetleg vendégül látnak valakit, hanem beengedik őt, nem azért írnak valakiről vagy valamiről, hogy az embereket ezzel ingereljék, hanem azért, mert ez a meggyőződésük.

Az írásoknak is megvan a maguk lelke, a maguk metakommunikatív tartalma. A hiteles írások világát élvezem legjobban Benned. Kérlek, ezt soha ne hagyd veszni. Talán egyszer én is eljutok oda, hogy segíteni tudjak Neked; nagyon szeretném.

Minden jót kíván:

egy Olvasód
(Név és cím a szerkesztőségben)

***

Kedves Szerkesztő úr!

Köszönöm a megküldött mutatványszámokat. Nem leszek előfizetője az Érted Vagyok folyóiratnak és nemcsak a korlátozott nyugdíjas lét okán. Nem szeretem ugyanis, ha egy lap olyasmit is közöl, amivel „a Szerkesztőség nem azonosul."

Tisztelettel

M. M.

***

Kedves „Értem vagy!"

Közösségünk elővette a régebbi számokat is, és 1–5-ig osztályoztuk a különböző témájú–műfajú írásokat. Íme, osztályzataink átlaga:

Tanulmány	4,2
Esszé	3,6
Vallomás	4,8
Családi oldal	5
Gyerekeknek	4,6
Környezetvédelem	3,4
Olvasók fóruma	4
Elmélkedések	3,8
Könyvismertetés	3,6
Ifjúsági oldal	4,4
Erőszakmentesség	3,4
Interjú	4
Reflexió	3,6
Harmadik világ	4
Közhelyek	1,2
Beszámoló	3,4
Emlékezés	3,8
Egyházi élet	2,8
Közösségi élet	3
Társadalmi kérdések	2,8

További jó munkát kívánun:

B.G.
Budapest – Sashalom

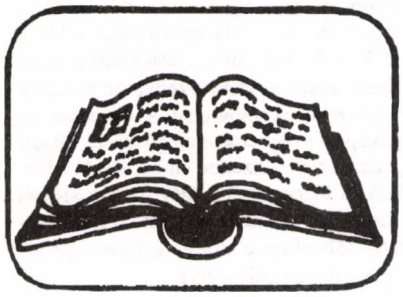

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Kovács Tádé, a januáriakat Csiky Lajos készítette.

December 4. — Advent 2. vasárnapja — Lk 3,1–6 — Elsimítani a múlt hibáit, építeni a jövő értékeit

Római császár, római helytartó, fejedelmek, főpapok, nevük, illetőségük mint háttér, mint díszlet. Isten háta mögötti tartományocska sivár pusztaságában egy tucatnevű zsidó papgyerek mint herold, mint nyitány. Lukács evangélista szerkesztői műgondjának ékes bizonyítékai. A világbirodalom uralkodójától a provincia jelentéktelen papjának nem-pap fiáig zsugorodik a történelmi látószög. A zajos fejedelmi paloták dorbézolásától a csendes puszta esszénus aszkétájáig. A paloták zajában nem hallani meg Isten szavát. Bezzeg a pusztában a levél rezdülése is élénken kivehető, hát még az oroszlán üvöltése. A pusztában Istenre figyelő ember lelkének szeizmográfja a susogást is dübörgésként jelzi ki (1Kir 19,13).

Mit dübörög ez az isteni hang János szívében, majd ajkán is? Metanoiát! Héberül tesubah, latinul paenitentia, magyarul megtérés. Gyökeres elfordulás az Istennek nem tetsző élettől, s odafordulás a Neki tetsző életvitelhez. Hogy ez a fordulat nem merőben spirituális jellegű, azt jelzi a vízbemerülés, a tisztulás szimbóluma. A víz lemossa rólunk a régi ember tetteinek szennyét, a belemerülés egyúttal az új közegbe, az Isten világába való betagozódást is jelenti. Ám a fordulat, amit az üvöltő szó kíván, nem is merőben szertartásos, külsőséges. Afeszisz hamartion = bűnök megbocsátása, amit ígér. Ezt szolgálja a szertartás.

Az ember sok mindent meg tud tenni. Átalakítja a természetet, meghódítja a világűrt, civilizációt, kultúrát varázsol oda, ahol kietlenség, elvadultság honol. Át tudja alakítani tájak és emberek arculatát buldózerekkel és kozmetikumokkal. Hegyeket és völgyeket tüntet el, hidakat épít, alagutakat fúr, plasztikai műtéteket végeztet el, a legdivatosabb ruhákba bújhat. Tervezhet függőkertet és űrrakétákat, de nem kozmetikázhatja a történelmi valóságot, s nem változtathat a múltján. Ami megtörtént, az megtörtént; amit elkövettünk, az terheli a lelkiismeretünket akkor is, ha senki sem veszi észre, senki sem szerez róla tudomást, senki sem leplezi le, s eleve úgy követtük el, hogy nem okozhat nekünk gondot a későbbiek folyamán. Dosztojevszkij szeret elemezni efféle belső drámákat, pl. a Bűn és bűnhődés c. regényében. Ám a lelkiismeretfurdalás váratlan pillanatokban törhet ránk, s fojtogatni kezd szűnni nem akaró módon. Van, akinél testi tüneteket is okoz, vagy szinte gyógyíthatatlan idegbántalmakat idéz elő. Istennél azonban semmisem lehetetlen (Lk 1,36). Megbocsát és kész. Ha ezt el tudjuk fogadni, abban a pillanatban megszűnik a lelkifurdalásunk, s a testi, idegi elváltozások is előbb-utóbb elmúlhatnak. Félelmeink feloldódnak. Új színben látjuk a világot. Olyanban, amelyben érdemes élni, érdemes próbálkozni, újra kezdeni, boldognak lenni. Ez az Úr szabadító tevékenységének eredménye (szótériája). Testünk-lelkünk közvetlen tapasztalatot szerezhet róla, ha elgördíti útjából az akadályokat. Az Úr érkezése, adventje bármikor és szüntelenül aktuális, Ő akármikor kész bejönni hozzánk, s velünk vacsorázni (Jel 3,20), de nem ront ajtóstul a házba, hanem megvárja, míg meghalljuk kopogtatását és ajtót nyitunk, utat készítünk Neki. Az isteni hang susogása kopogtat halkan János szívének ajtaján a pusztában, s amikor beengedi, hangorkánná duzzad benne, mely tömegeket sodor hozzá a Jordán-partra, s ő egy régi hangot idéz, Izajás próféta (Deutero-Izajás) újra aktuális dörgedelmét: „Készítsétek Jahve útját! Tegyétek egyenessé ösvényeit”(40,3–5)! Jahve útja egyetlenegy, de sokféle ösvény vezet hozzá. Nincs más út, mint az önzetlenség útja, a másik az önzésé; nem Istené, hanem a Sátáné; de az ösvények, melyek Hozzá vezetik az egyes embert, a legkülönfélébbek. Lehetnek igen kanyargósak is, de az a célszerű, ha egyenesen vezetnek az Úr Útjához.

Az útkészítés úgy történik, hogy mind a vertikális, mind a horizontális eltéréseket ki kell küszöbölni.

Ami túl magas, azt le kell nyesni, ami túl mély, azt ki kell tölteni; ami túl jobbos, vagy túl balos, azt középre kell igazítani! Egyik sem kis feladat. De olcsóbban nem érhető el, hogy minden test lássa az Úr szabadító tevékenységét.

December 11. — Advent 3. vasárnapja — Lk 3,10–18 — Általában és konkréten – nagylelkűen és szerényen

A múlt vasárnap: János általános felhívását ismerteti megtérésre; utat kell készíteni az Úrnak. A mai vasárnap néhány konkrétum, néhány konkrét ösvény megcsinálását részletezi. Három, az Úr érkezéséhez vezető lépcsőt is bemutat. Az első a nép általános kérdésére adott általános válasz, a második a vámosok kérdésére, a harmadik a katonák kérdésére adott válasz. A kérdések megválaszolása után sem oszlik a tömeg. — Várják János megnyilatkozását. Hátha ő a Messiás, és akkor részesei lehetnek a messiási eseménysorozat elindulásának. De János lehűti őket, ugyanakkor azt is közli, hogy nagyot nem tévedtek, a Messiás valóban közel van. Adventje — eljövetele hamarosan bekövetkezik. A részlet vázlatának felismerése után lássuk részletezve az egyes mozzanatokat.

A három kérdés közül az elsőt fölteszi valaki a tömegből; hogy mi a foglalkozása, nem derül ki. Lukács nem is egyéni kérdésként vezeti elő, hanem egyenesen a tömeg kérdéseként: „Mit tegyünk, hogy megtértnek bizonyuljunk, bűnbánatot gyümölcsözzék az életünk?” — János az adást hangsúlyozza. Adni kell a rászorulónak. Abból, amink van; valakinek, akinek nincs, hogy annak is legyen, s így egyenlőség valósuljon meg a birtoklásban...

Létszükségleti cikkeket említ: ruhát, ennivalót; nem luxuscikkeket. Azok részére, akiknek nincs, olyanok részéről, akiknek épp csak valamivel van többje náluk. Úgy látszi, a gazdagokról nem feltételez sokat. Megosztásról beszél, nem önkifosztásról. Az önkifosztás csupán egy személlyel odább tolja a rászorulók problémáját: a másikról énrám. Szélső helyzetben szükség lehet rá, ha nincs más megoldás a segítésre, de nem ez az általános.

A második kérdés, amit János kap a tömegből, vámszedőktől jön. A kérdés szövege ugyan azonos az előzővel: „Mit tegyünk?”, de nyilván speciális választ várnak rá, és azt is kapnak. Mit vártak? Ezt, vagy más fajta választ? Például: Hagyjátok ott választott foglalkozásotokat és fegyverezzétek fel magatokat! Támadás 6[25]-kor. A messiási felkelést a rómaiak ellen veletek kezdem, vezeklésül a rómaiak kiszolgálásáért. A vámszedő, ha már eladta a lelkét az idegennek a pénzért, legalább a pénzével próbál vigasztalódni. Ez persze további tápot ad a közutálatnak vele szemben, de mit lehet tenni.

János megmondja, mit lehet tenni: Abba kell hagyni a kapzsiskodást. „A nektek megszabottnál semmivel se hajtsatok be többet!” De hát így meg sem éri vámoskodni! — Az más kérdés. Ha nem éri meg, hát változtass szakmát. De ezt nem én mondtam. Én csak azt mondtam, amíg ezt a szakmát folytatod, óvakodj a visszaéléseknek a helyzetedből adódó lehetőségétől.

Zakeus sokkal súlyosabb gyónási elégtételt javasol magának (Lk 19,8): négyszeres kárpótlást az eddig megkárosítottak részére, és a János által általában javasolt szegénygondozásra: vagyona felét. Nyilván nem is maradt ezután fővámos Jerikóban, ha megtartotta ígéretét; de mégsem valószínű, hogy megbánta Jézus látogatásakor támadt hirtelen felbuzdulását. Inkább az a valószínű, hogy sokkal szegényebben, de sokkal boldogabban élt tovább.

A harmadik kérdés is azonos szövegű az első kettővel. De ez egyenruhás személyektől jön. És szintén speciális választ várnak–kapnak rá. A vámosok ugyan zsidók voltak, de római szolgálatban. A rómaiak azonban zsidóknak nem adtak fegyvert a kezükbe; főleg nem hazájukban. A katonák egytőlegyig nem-zsidók. Zsoldért állomásoznak „ideiglenesen” a birodalom valamely tartományában, hogy jelenlétükkel elrettentsék a leigázott nép tagjait mindenféle lázadástól, s ha ez nem sikerül, vérbe fojtsák az efféle kezdeményezéseket. Bőrüket viszik a vásárra a birodalomért. A birodalom tehát nem tudja őket ezért eléggé megfizetni. Meg nem is akarja. Hiszen ott a fegyver az oldalukon! Ha pluszt akarnak szerezni, annak segítségével bármikor megtehetik. Akár úgy, hogy csak megvillantják, s a lakosság máris teljesíti kérésüket, akár úgy, hogy ha nem elég a villantás, használják is. Így aztán tulajdonképpen megéri nekik ez a kockázatos pálya.

Nos, János nekik sem az önkéntes leszerelést javasolja, hanem annál kellemetlenebbet. „Elégedjetek meg porciótokkal!” Senkit se bántalmazzatok, még csak ne is fenyegessetek semmiféle pluszért! — Hogy a zsold kevés? Hogy nem éri meg katonáskodni? Az más kérdés, ő „csupán” ennyit kér a feltett kérdésre adott válaszában.

A válaszok kielégítőnek tűnnek, de a tömeg nem oszlik. Kérdés nincs több. A várakozás légköre lengi körül őket. Nem foglalkoznak többé a program feltételeivel. Úgy érzik, abban elég eligazítást kaptak. Azzal foglalkoznak, hogy mi az eligazítás megfogalmazójának a programja, nem ő-e a nagy Programvégrehajtó, nem ő-e a Messiás?

János ismét megfelel a várakozásnak. Ismét keményen a realitás talaján marad. Megfogalmazza saját szerepét, amire kíváncsiak; és megfogalmazza annak a szerepét is, akire várakoznak benne, sőt kettejük viszonyát is. Saját szerepe a vízbemerítés, a tisztulás, az előkészületek megtétele. Akinek az adventjét készíti, az utána jön, erősebb nála. Szerepük úgy aránylik egymáshoz, mint a vízé a tűzéhez. A víz a felszínt tisztítja, a tűz a bensőt izzítja fel. János a testet mossa le, az Erősebb majd a Szent Szellembe és tűzbe mártja ezeket az embereket. A vízbe merítés is jelképezi a régi ember megfojtását, s hogy egy tisztult, új, önzetlen ember lép ki a fürdőből. A tűzbe merítés még inkább kiégeti az emberből az önzés salakját, és forró szeretettel tölti el szíve közepéig, lelke teljességéig, szelleme mélységéig.

December 18. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,39–45 — Az Urat tisztelni mindenkiben, aki hozzánk jön

Ez a vasárnap nem Jánost, a férfit, hanem Máriát, az anyát állítja az adventi Messiásvárást átérezni akarók szeme elé. Sőt inkább Erzsébetet, aki Mária megpillantásakor így kiált: „Honnan ez (a rendkívüli megtiszteltetés), hogy eljöjjön (advent!) hozzám Uramnak anyja?” Erzsébet idős rokona volt Máriának, és egyáltalán nem megtiszteltetésnek tekintette mindezideig, ha a fiatal rokonlány meglátogatta, hanem természetes, esetleg köteles tiszteletadásnak. És Mária, aki leírásaink szerint soha nem mutatott beképzeltséget, most meg sem próbál szabadkozni, hanem csatlakozik a megtiszteltetésben részesülők sorához, és belekezd istendicsérő énekébe, a Magnifikatba, amiért Isten lepillantott benne rabnője kicsinységére, és hatalmasat tett vele a hatalmas (v.ö. Lk 1,48–49). A köszöntést ugyan Mária megjelenése váltja ki, de Fiának szól, akit szíve alatt hordoz.

Ha valami úton-módon megérződik rajtunk, hogy Jézust hordozzuk, ennek regisztrálását kár szerénykedéssel elütni, ellenkezőleg: dicsérni kell érte égi Mennyei Apácskánkat.

A dicséret nem a hiúság tűzifája, és élesen elkülönítendő az önző, érdek-központú hízelgéstől. A hízelgés a másik gyengéjét, hiányát célozza meg, hogy cserébe elérjen nála valamit, önös érdekének érvényesítésére. A dicséret a másik értékére csodálkozik rá önzetlenül, s abban is értéket indukál, aki a dicséretet megfogalmazza, kinyilvánítja mások előtt, vagy elismerésként az illető elé tárja: Örülök, hogy vagy! Örülök, hogy itt vagy! Örülök, hogy értéket hordozol! Boldog vagyok, ha boldog vagy! Jó nekem, hogy jó neked. Jó nekem, hogy jó vagy.

Mindenkinek jó az, ha valaki jó. Ez különösebb bizonyításra sem szorul. De gondoljunk az ellenkezőjére: az még könnyebben elfogadható, ha valaki rossz, az mindenkinek rossz. A panasz és szidalom elharapódzása szűk, tág és egyetemes körben rontja a légkört. Így könnyen belátható, hogy egyetemes öröm lehet, ha valakit öröm ér. A megosztott öröm megduplázódik. Annyiszor, ahány örülni tudóval megosztjuk.

Az angyal tehát köszönti Máriát Názáretben, és értesíti őt Erzsébet öröméről. Öreg korára végre gyermeket vár. Mária rohan rokonához, hogy részt vegyen örömében és szolgáljon az idős rokon szokatlan, de áldott szükségében. Köszönti Erzsébetet. Amint Erzsébet hallja Mária köszöntését, ő is megörül, és nemcsak a kedves fiatal rokon látogatásának, nemcsak a váratlanul érkezett segítségnek a korral és a terhességgel járó dupla terhelés közepette; hanem annak is, hogy a látogató ugyanannak az áldott állapotnak a részese, mint ő: „Te vagy a legáldottabb asszony, a te méhed gyümölcse áldott! Ezért megtiszteltetés számomra jöveteled (advented) s azé, akit hordozol, hiszen az számomra nem egy kis rokon baba csupán, hanem egyenesen maga az Úr!”

Az evangélista megjegyzi még, hogy ezt a Szentlélekben mondta, aki köztudottan az igazság lelke (Jn 14,16; 16,13). Nem a hamiskodás, hízelkedés, udvariaskodás szelleme vezeti Erzsébetet, hanem az igazság. Az az igazság, hogy szeretni kell! Azt is, aki idősebb nálunk, azt is, aki fiatalabb. Azt is, akivel egy ívásúak vagyunk, azt is, akivel nem. Azt is, aki rokonunk, azt is, aki nem. Azt is, aki rangosabb nálunk, azt is, aki nem. Azt is, akinél rangosabbak vagyunk, azt is, akinél nem. Azt is, aki közel lakik hozzánk, azt is, aki nem. Azt is, akinek örülünk, azt is, akinek nem. Azt is, aki örül nekünk, azt is, aki nem. Azt is, aki áld minket, azt is, aki nem. Azt is, aki köszön nekünk, azt is, aki nem. Azt is, aki segítségünkre siet, azt is, aki nem. Azt is, akin nekünk kell segítenünk, azt is, akin nekünk nem. Egyszóval mindenkit!

Raszul Gamzatov
(Dagesztán)

Tűz mellett

Füst száll a falakra, nyitva a nagy kályha.
Kihűl már, hiába fújok rá tüzére.,
Utoljára csap fel fáradt, kicsi lángja.
Csillag lobbant benne? Emlékek visszfénye?

Gyerekkorom fénye, boldogság visszfénye.
A tűz mellett ülve, gondolatban látom
Apám, csodálatos meséit mesélve,
S anyám, ki dalol, hogy engem eldajkáljon.

Éj van, aludni térek. A tűz már nem ég.
Nincs láng, se füst – se tél, emlékekkel tele.
Mi maradt hát nekem? Itt benn csöpp melegség,
Egy apa jó szava, egy anya éneke.

Fordította: Bán Ervin

December 25. — Karácsony, éjféli mise — Lk 2,1–14 — Mennyei heroldok szurtos pásztorfiúcskáknál

Vége az adventi készületnek. Beköszöntött az ünnep. „Ma született Dávid egyik városában egy Szabadító (Szótér), aki Fölkent Úr” (Khrisztosz Küriosz)! Ez az ünnep tartalma, ez az égi értesítő mottója. Ezt hallják a Fölkent Úr bölcsőjéhez hivatalos első látogatók, az esemény előkelő heroldjaitól.

A királyi személy tehát megszületett. Kik a jó hír (evangélium) heroldjai? Mennybéli angyalok! Hogyan jelennek meg? Adonáj dicsősége ragyogja körül az érintetteket. Eddig az eseményhez méltók a díszletek. A szózat is az: „Hatalmas örömöt hirdetek nektek, amely a (továbbiakban) az egész (összes?) nép számára megjelenik majd”. Valóban. Így illik. Csakhogy vannak itt zavaró momentumok is.

Az újszülött királyi személy valóban Dávid király leszármazottja valamiképpen, de a dinasztia egy, a galileai Názáretben lakó, nagyon elszegényedett tagjának a családjában látta meg a napvilágot. Dávid városába, a judeai Betlehembe is úgy kerültek, hogy engedelmes polgárokként lezarándokoltak ám minimum 100 km-t a császár adóösszeírási rendeletének értelmében. Pénzük annyira nem volt, hogy Betlehemben egy tisztességes szállás megfizetésére sem tellett az áldott állapotú asszonnyal. Így lett a királyi palota hálószobája helyett az állatok szálláshelye a Fölkent Úr szülőszobája. Így lett baldachinos bölcső helyett takarmányos jászol az első fekhelye. Még jó, hogy nem meztelenül fekszik benne, hanem édesanyja készült a nagy eseményre, és bepólyálta otthonról hozott rongyokba. Az égi heroldok sem Judea katonáit, közigazgatási és vallási vezetőit hívják meg a látványban való gyönyörködésre, hanem a jászol mellé illő pásztorokat.

És mi a látvány? A látvány jelző szereppel rendelkezik. A Szabadító jele: nem hadvezér lóháton és páncélban, nem király trónuson és palástban, hanem kisgyerek jászolban és pólyában.

A kétféle stíluselem-csoport nem illik össze sehogyan sem. A királyi személy és a jászol, a Szabadító Úr cím és a zsarnok rendeletének buzgó végrehajtása. A Messiás megjelölés és a rongypólya. A mennyei angyalok herold-szerepe és azok lenézett, tisztátalan foglalkozása, akikhez a hírt közvetíteniük kell. Az Úr dicsőségének ragyogása, és a judeai kisváros szellemi, fizikai szintjének sötét éjszakája. Ezek nem illenek össze! Lukács evangélista pedig épp ezeket hangsúlyozza. Nyilván nem véletlenül. Miért?

Mert az, aki most megszületik, nem a szokványos rend éber őre vagy restaurátora lesz, hanem Valaki, aki az egész elfuserált, embertelen emberi világot a fejéről a talpára kívánja állítani. Olyan Király, aki nemhogy kiváltságokhoz nem ragaszkodik, de még az átlag polgár szokványos adottságainál is szerényebben él. Olyan Szabadító, akinek a fegyvere a könny, páncélja pedig az egyszerű emberek gardróbjából kerül ki, és épp csak az éjszaka hidegétől óvja testét, senki és semmi egyébtől. Kiszolgáltatott, szerény és kicsiny. Amilyenek első alattvalói, a pásztorok: kiszolgáltatottak, szegények és kicsinyek. Semmi nagyzolás, semmi előkelősködés, semmi úrhatnámság, semmi fennhéjázás.

De hát akkor ezek a hírek, ezek a hírnökök, csak stílusromboló, idegen elemek a képben? Nem! Jelzik, hogy Isten gondolatai nem azonosak az ember gondolataival. Felülmúlják, keresztezik, felemelik azokat. Mindent át kell programozni, mindent át kell keresztelni. Ami az embernek szemében érték, Istenében pelyva; ami az emberek szemében kerülendő kellemetlenség, az Isten szemében kincs. Akik az emberek szemében lenézettek, azokat Isten megtiszteli legelőkelőbb követeivel. Akit senki sem fogadott be a szállásra, az az, akiben egyedül telik kedve Istennek.

Mindez nem Isten felforgató szeszélyének a tünete, hanem az eredeti, a helyes rend előállításának a kelléke. A kicsi a szép, az egyszerű a magasztos, a gyermeki az isteni, a szegény a gazdag, és a kiszolgáltatott az erős. — Aki nem bízik ebben, az feleslegesen ácsorog vagy ücsörög az éjféli misén — az semmit sem értett meg a karácsony ünnepéből, annak érdektelen az Isten dicsősége és üres beszéd az emberek békessége a földön.

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Mitől lesz béke?

Az újesztendő kezdetén a betlehemi jászol előtt állunk, és a Kisded ki nem mondott, de gesztusokkal annál erősebben kifejezett szándékát igyekszünk emlékezetünkbe vésni és elgondolkodni rajta, ahogyan Mária is tehette annakidején.

1. Jézus beköszöntésének stílusa

Nem véletlen, ahogyan Jézus a világba jön. Nem véletlen, hogy gyermekként érkezik, hogy szalmán fekszik, hogy már itt üldözött és menekülnie kell.

Két oka is volt, hogy így tegyen: egyrészt így akart közel férkőzni a szívünkhöz, így akart szabadságunkat tiszteletben tartva választra bírni bennünket, másrészt pedig példát akart mutatni nekünk is arra, hogyan közeledjünk embertársainkhoz.

Jöhetett volna Jézus hatalommal, uralkodóként, mégis kicsivé lett. Gyermek lett, s az állatok világáig alázta magát. Persze csak így kerülhetett közel az egyszerű pásztorokhoz, s kerülhet közel a mai kor — többségében egyszerű — emberéhez.

Jöhetett volna gazdagon, szolgáktól kísérten, bíborban, bársonyban, mégis szalmán fekszik a jászolban. Nagyon kemény üzenete van ennek: igényszintünkre kérdez rá!

S végül jöhetett volna angyalok ezreivel — ahogyan Pilátus előtt mondta —, akik megvédik, akik trónra emelik, de ő inkább a menekülést választotta, nem volt hajlandó erőszakkal szembeszállni a hatalommal.

2. Szolidaritás vállalása

A betlehemi Gyermek mellett csak skizofrén gondolkodással lehet hatalmaskodónak, gazdagnak és erőszakosnak lenni. Jézus arra hív, hogy vállaljunk szolidaritást az emberiség nagyobb hányadával: a szegényekkel, az elnyomottakkal, az erőszakot elszenvedőkkel. Meg kell szabadulnunk az „értelem” béklyóitól, amely szerezni akar, és minél többet, amely föléje akar kerekedni a másik embernek és szolgájává akarja tenni, s amely erőszakkal is el akarja ezt érni, s megvédeni a már megnyert kiváltságokat.

3. Mitől lesz béke?

Ma van a béke világnapja. Ezt a békét azonban nem hozza meg a gazdasági fejlődés, mivel a jelenlegi igényszint mellett nem juthat mindenkinek egyformán. A fegyverek sem hozzák el a békét, mert a háborúk végén nincsenek igazságos békekötések, csak a győztes diktátuma, amely újabb feszültségek forrása lesz. Az igazi békét Jézus stílusának eltanulása hozza meg: ha tudok a szükséget szenvedőkre komolyan odafigyelve csökkenteni igényszintemen és hatékonyan tenni a másik felemelkedéséért, ha nem a hatalmon lévők kegyét keresem, hanem a magukat megvédeni nem tudókkal vállalok közösséget, ha eközben lemondok az erőszak felhasználásáról, s abban remélek, hogy a példának és a jó szónak nagyobb ereje van a fegyvereknél.

De jó lenne összefogni, hogy az új esztendőben Jézus stílusa legyen mindig emlékezetünkben és szívünkben, és így hoznánk közelebb a béke világát.

Január 8. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Keresni, rátalálni, ajándékozni

Minden karácsonyi időszakban elviszem gyermekeimet egy-két templomba, hogy megnézzük a betlehemet. A kicsiknek a három furcsa király a legérdekesebb, a tevékkel, az ajándékokkal. Mit tudnak nekünk, felnőtteknek mondani ezek a távolról jött idegenek?

1. Keresni

A történetiségtől, a szövegmagyarázatoktól függetlenül a bölcsek számomra az istenkereső embert jelképezik. Azt az embert, akinek Istent keresése nem csupán egy-két könyv elolvasását jelenti, valamennyi tanulást, töprengést, hanem olyant, aki furcsa és hosszú útra indul el határozottan és következetesen. Nem izgatja, hogy ki kell lépnie a megszokottból, az otthon melegéből, tud váltani, másként cselekedni, mint a többség.

A bölcsek útja az istenkereső ember egész életét jelenti, hiszen életutunkon végigkísér ez az állandó keresés. Bárcsak ilyen tudatosan, áldozatosan, kitartóan keresnénk az Urat!

2. Rátalálni

A bölcseket csillag vezette, de ehhez a külső jelhez kellett egy belső hang is. Csendnek kellett lennie bennük, hogy meghallják. Enélkül a keresés el sem indulhat, de az úton is állandóan szükség van rá. Aki befelé tud figyelni, az a világ jelenségeiben, a természet titkaiban is útmutatást talál magának, az állandó változások, fejlődések honában is.

A benső hang mellett szükségünk van embertársainkra is. A bölcsek még az istentelen Heródestől, a hideglelkű írástudóktól és a Szentírást ismerő, de a jövendölés beteljesedését meglátni nem akaró főpapoktól is elfogadták az útbaigazítást. Mindenki szavában oda kell figyelnünk Isten emberek által szóló üzeneteire.

3. Ajándékozni

A Vízkereszt teológiájában a bölcsek ajándékai Jézust minősítik, személyére utalnak: aranyat, mint nagy királynak, tömjént, mint igaz Istennek, és mirhát temetésének emlékére. Az ajándékok azonban az ajándékozóra is jellemzőek.A bölcsek ajándékai jelképezhetik az életünk útján Istennek adottakat is. Az Istenre rátalálás örömével adom „aranyamat” a tőlem kérővel azonosuló Jézusnak, osztom meg így vele javaimat. A tömjén füstjével száll felé imádságom még átéltebben, még odaadottabban, s nem riadok vissza a mirha jelezte áldozattól, szenvedéstől sem, amelyet az áldozatos szeretet tettei megkívánnak.

Bárcsak mi, akik egyszerre vagyunk Istenre rátaláltak, de mégis keresők, minden betlehemnél, minden szentmisében, minden irgalmas jótettben, minden imánk által erősödnénk az Istenhez való közelség öröme által az odaadottságban, hogy utunk végére egészen az övéi lehessünk.

Január 15. — Évközi 2. vasárnap — Jn 2,1–11 — „Amit mond, tegyétek...!”

1. „Nincs több boruk...”

„Néma gyereknek anyja sem érti a szavát...” Ha bajban van az ember, kiáltani kell, elmondani: mi fáj, mi hiányzik. Mária tudja ezt, s ha itt nem is a saját bajáról van szó, segítséget kérve fordul Jézushoz, hiszen észreveszi a körülötte lévők gondját is.

Mi is tanulhatunk Máriától. Azt, hogy az élet nehézségei közepette ne zárkózzunk önmagunkba, ne keseredjünk meg, hanem először is osszuk meg azzal a Jézussal, aki ugyanolyan közel van (lehet) hozzánk, mint ahogyan ott a menyegzőn volt Máriához.

Mária megjegyzése az imádság őstípusa: odatárom Isten elé a magam és a mások gondját, tudván, hogy nem süket fülekre találok, tudván, hogy a bajok kimondása már eleve könnyít azok súlyán, és bízván abban, hogy segítségre találok Nála.

2. „Még nem jött el az én órám...”

Jézus válasza meghökkentőnek tűnik, szinte elutasító. Akárhogyan is értjük, mégsem tekinthetjük elutasítónak, hiszen később segít. Közömbösségről sem lehet szó. Inkább azt akarja kifejezni, hogy nem lehet őt automataként kezelni: szíre-szóra nem tesz csodát.

Mit kíván ez a válasz Máriától (és tőlünk)? Türelmet és bizalmat. Türelmet: Ké-

réseinkre nem várhatunk azonnali választ, segítséget. Isten tudja, mikor és hogyan hajol le hozzánk. Hitet: Nála támaszra találunk, csak azt ne gondoljuk, hogy *mi* tudjuk, hogyan. Isten gyakran hallgat, látszólag visszautasít, másképpen válaszol.

3. „Tegyetek meg mindent, amit csak mond!”

Mária érti Jézust, bízik is benne, s ezért hangzik el ez a mondat szájából. Az eredeti szöveget így is lehetne fordítani: „akármit is mond”. Nagy nyitottságot feltételez ez a mondat. Jelzi: Mária tudja, hogy Isten képzeletünket messze meghaladóan válaszolhat, segíthet.

Olyan jó, hogy van kihez odafordulnunk imádságunkban: hogy „nincs borunk”, hogy valami hiányzik, hogy baj van. S olyan jó, hogy Isten nem automatikusan teljesíti kéréseinket. Olyan jó, hogy az imádságban egy nem regisztrálható folyamat indul el. Az imádság mozgósít valami szeretet-erőteret ember és Isten, ember és ember között, és egyszer csak megszületik imádkozásaink, elmélkedéseink, Istenre figyelésünk során: engedni kell, hogy az Isten cselekedjék velünk, általunk; eszköznek kell lennünk abban, amit csak mond nekünk. És Isten legtöbbször furcsának tűnő dolgokat mond: „Vigyetek a korsóból a násznagynak”, „Szeressétek ellenségeiteket!”, „Éheztem és enni adtatok...”, „Ha nem lesztek olyanok, mint a kisdedek...”

4. A borrá vált víz

Jézus a szolgák munkáját minőségileg magasabb szintre emelte. Ők megtették a magukét, s Jézus is hozzátette a magáét.

Ha mi is megtesszük azt, amit Jézus mond nekünk, Ő gazdagon kibontakoztatja és teljességre segíti azt, amit elkezdtünk.

Január 22. — Évközi 3. vasárnap — Lk 1,1–4;4,14–21 — Mikor lesz jóbel év?

Jó látni a mai evangéliumban Jézus bátorságát és magabiztosságát, ahogyan küldetése tudatában fellép, meghirdeti küldetése lényegét.

1. Ma beteljesedett az Írás?

Fura gondolatok cikáznak bennem. Sem akkor, sem ma nem jutott, nem jut el ez az örömhír az emberek többségéhez, az izajási jövendölés csak töredékesen teljesedett, teljesedik be.

Való igaz, hogy Jézus meghozta a szegényeknek az örömhírt, boldognak mondta őket, s a főparanccsal mindenkit arra bíztat, hogy az osztozás lelkületével és tetteivel jóllakassa és felemelje őket.

Való igaz, hogy meghozta a szabadulás lehetőségét a foglyoknak. Elsősorban a legszorongatóbb rabságból: saját önzésünk, bűneink rabságából, amikor megrajzolta a tékozló fiú apjában az irgalmas Atya képét.

Való igaz, hogy meggyógyított testileg vakokat, de még inkább, hogy meg akarta nyitni lelki szemünket, s megtanítani a szeretet oldaláról közelítő értelmi tisztánlátásra.

Mindezek ellenére tény az is, hogy már ott, a názáreti zsinagógában nem fogadták el sem Őt, sem tanítását, s mind a mai napig nem tudja és nem akarja megérteni és felfogni üzenetét az emberiség, s a keresztények sem törekednek igazán küldetését beteljesíteni: az emberiség kétharmada éhezik vagy nyomorúságos körülmények között él, az erőszak tombol a világban, diktatúrák tartják elnyomatásban az embereket, sokan foglyai önzésüknek, bűneiknek, a kábítószernek, s miközben a kolera, az AIDS és a pestis szedi áldozatait, a legsúlyosabb betegség a lelki vakság.

2. A jóbel-év

Jézus meghirdette az Isten Országát, meghirdette az Úr esztendejét. A Bibliában eredetileg ez az 50. esztendő, a jóbel-év volt, amikor minden föld visszakerült régi tulajdonosához, amikor fel kellett szabadítani a rabszolgákat, amikor az eredeti rend helyreállt. Azt fejezte ki ez a törvény, hogy minden Istené, mi csak a kezelői vagyunk, és testvérek Isten népén belül.

3. Küldetésünk

A jóbel-évet a történelem során sohasem ülték meg igazából. Jézus azt mondja: elérkezett az Úr esztendeje, ma beteljesedett az Írás. De ez csak annyiban igaz, hogy Jézus meghirdette s példaértékűen elénk élte, és ránk bízta valóra váltását. Jézus életműve nem hat automatikusan, nem váltja meg a világot együttműködésünk nélkül. Bennünket is „felkent” a keresztségben, a bérmálásban, hogy örömhírt vigyünk, s beteljesítsük az Írást.

Elérkezett az Úr esztendeje? Igen, elérkezhet az idén is, ha az osztozás örömét megvisszük a rászorulóknak adásunkkal, ha támogatásunkkal kiszabadulnak önzésük, ösztöneik rabságából a megkötözöttek, ha tisztán hirdetjük a jézusi szeretetparancs alapgondolatait, s ezzel újra látóvá tesszük a kincs és a hatalom, meg az erőszak által elvakítottakat. Rajtunk fordul, hogy újabb szürke esztendő áll előttünk, vagy pedig elérkezik végre az Úr esztendeje, amely végtelen.

Január 29. — Évközi 4. vasárnap — Lk 4,21–30 — Elfogadjuk a prófétákat?

Szomorú látni, ahogyan Jézust fogadják a názáretiek. Először helyeselnek, aztán csodálkoznak, majd megbotránkoznak és kilökik maguk közül. Mik voltak annakidején az akadályai annak, hogy elfogadják Őt, a legfőbb prófétát?

1. Ki mondja?

„Hát nem József fia?” — A názáretiek azt nézik, hogy ki mondja a tanítást, s nem azt, hogy mit mond. Ha egy írástudó vagy zsinagógai elöljáró, vagy egy pap mondta volna, előbb lett volna elfogadható. De így? Egy egyszerű munkásember — aki hogyan is érthetné az Írás mélységeit — akarja őket tanítani. Különben is ismerik még abból az időből, amikor ott dolgozott az asztalosműhelyben...

Bennem mennyi az előítélet, amikor valakit hallgatok? Valamennyiünket megkísért, hogy a személyre figyeljünk, s ne a mondottakra. Hamar bezárkózunk, elutasítunk, ha számunkra nem tekintély az illető, és esetleg ismerjük hibáit is, s betettük egy skatulyába.

2. Megszokott gondolati sémák

Mindannyian hajlamosak vagyunk arra, hogy a viták során is csak a saját meggyőződésünkben erősödjünk meg. Nagy bátorság és alázat kell ahhoz, hogy magamat a másik világába helyezzem, hogy végigmenjek az ő gondolati pályáján. Bizonyos mértékű biztonságot jelent a magam gondolati sémája, amelyet nehezen kérdőjelezek meg.

Jézus azonban felforgatja a megrögzött emberi gondolkodásmódot. Valami csodálatos újat–eredetit hoz, ami ugyan kezdettől ott van a szívünkben, mégis újra fel kell fedeznünk, s ahhoz meg kell térnünk, azaz át kell alakítanunk gondolkodásmódunkat.

3. Vallási kiváltságtudat

Nagy veszélyt jelent az, ha valaki magát Istenhez közelállónak, biztonságban lévőnek, jó úton járónak tudván elbizakodottá válik. Illés és Elizeus küldetése az ilyen értelemben bezárt szívűekhez nem szólt, s Jézus szavai sem érintették meg sem a farizeusokat, sem az írástudókat, sem itt a názáretieket. Túlságosan igaznak tartották magukat! Római katolikus mivoltunk, egy-egy lelkiségi mozgalomhoz tartozásunk akadályozza-e, hogy nyitottak legyünk mások felé, hogy elfogadjunk új felismeréseket?

Az elmélkedés végén Jézus helyébe is gondolhatjuk magunkat: bennünket is ugyanolyan fenntartásokkal hallgathatnak, mint annak idején Őt. Jó lenne elfogadni ennek a keresztjét. Tudjuk, hogy személyünk sokszor akadálya mondandónk célba érésének, sokszor ütközünk megrögzött gondolati sémákba, kiváltságtudatba. A mai világban, a hazai terepen „testidegen” lehet az ember, ha komolyan veszi a dolgát.

Adja meg az Úr, hogy mindezek ellennére se adjuk fel küldetésünket, s örömhírének hordozói, szavainak hirdetői legyünk, s maradjunk.

Hutteriták vendégei voltunk

Évek óta súlyos betegségben szenvedek. Gyógyulást keresve a világot is nyakunkba vettük. Így vezetett el sorsunk az Egyesült Államokba egy nagyon híres klinikára, Rochester városba (Minnesota állam). Ott tartózkodásunk alatt hutterita testvérek pártfogását élveztük. Lelkiekben és anyagiakban is testvéri szeretettel támogattak minket. Falujuk Rochestertől mintegy fél óra autóútra van. A kicsi Oakwoodot erdők és szántóföldek veszik körül. A 15–20 család szép, kényelmes és modern házakban lakik. Vannak nagy közös épületek is, ahol elvégzik a mosást, főzést, és a gyerekek tanulnak. Fafeldolgozással és földművelésel foglalkoznak.

Hétköznapjainkat Rochesterben töltöttük. Kivizsgálásomat a klinikán ambulánsan végezték. Estére már mindig nagyon elfáradtunk. Bágyadtan tologattam a kisautókat Peti fiammal, miközben az elmúlt nap tapasztalatait összegeztük férjemmel. Szerényen kopogtak. Az ajtó előtt néhány hutterita testvér. Mindig mosolyogva léptek szobánkba. Csak néhány percre ültek le. Tapintatosan érdeklődtek, hogy hogyan alakulnak dolgaink. Átadták, amit hoztak, mindig újra megerősítették, hogy hét végére szeretettel várnak minket Oakwoodban, aztán gyorsan arra hivatkoztak, hogy sok a dolguk, és már mentek is. New York államból a legnagyobb hutterita közösség vezetője, Andreas Meyer, szinte minden este fölhívott minket telefonon, és kedvesen érdeklődött hogylétünk felől.

Meleg szeretettel fogadtak minket a nagy prérin meghúzódó, mindig szélfútta kis Oakwoodban. Kellemes, tágas, szép szállást kaptunk. Asztalukhoz ültettek minket a nagy ebédlőben, ahol mindig bőséggel tálalnak fel ízletes, változatos ételeket. Vacsora után énekelnek is közösen. Köszöntésünkre néhányan zeneszámokat adtak elő, és mikor megtudták, hogy férjem tud zongorázni, azonnal megkérték, hogy egy vacsora után játsszék nekik. Egymással versengve hívtak meg minket a családok otthonukba azokra az étkezésekre, amelyekhez nem terítenek közösen a nagy ebédlőben. Ha pedig még arra is fáradtnak éreztem magam, hogy átsétáljak valamelyik szomszédos házba, ők jöttek el szállásunkra, és látogattak meg minket. Szerencsére jól el tudtunk velük beszélgetni. Férjem angolul tud, én németül, ők pedig szinte mind jól tudnak németül is. 4 éves Peti fiunknak pedig semmi nyelvi problémája nem akadt, magyarul is jól elboldogult a gyerekek közt. Nagyon örült is a sok hasonló korú társnak. Hiszen bármerre nézett az ember, vidáman játszó gyerekeket látott. Minden családban 4–5 vagy még több gyerek is van. Találkoztunk például egy bácsival, akinek 14 gyereke és 63 unokája van.

Ha kértük, hogy meséljenek magukról, őszintén és szívesen beszéltek egyéni sorsukról és közösségi életükről egyaránt. Vasárnap az istentiszteletükön is részt vehettünk. Érdekes volt a sok egyforma ruhába öltözött, fegyelmezett ember csendes áhitatában részt venni.

Befejeződtek a klinikán a vizsgálatok. Az utolsó napon sajnos szomorú eredményt közöltek velünk. Nemcsak azt, hogy betegségemen nem tudnak segíteni, de az amerikai orvosok számunkra kegyetlennek tűnő szokása szerint még azt is kertelés nélkül a szemembe mondták, hogy mire számíthatok a jövőt illetően. Mélyen csalódottan, összetörten mentünk haza kis szállásunkra. Hamarosan két hutterita testvér érkezett, akik csak érdeklődni akartak, mikor jöjjenek értünk a hét végén.

Elmondtuk, mi történt. Amíg figyelmesen hallgattak, szemükből melegen áradt felénk az együttérzés és a szánalom. Megrendülésükben csak annyit tudtak mondani, hogy legyünk bátrak ebben a helyzetben, majd ők is sokat imádkoznak értünk. Megbeszéltük, hogy másnap reggel eljönnek értünk, és elvisznek néhány napra Oakwoodba. Miután elmentek, csendesen és szomorúan telt az esténk. Még kisfiunk is átvette ezt a hangulatot. Már éppen az esti fürdetését fejeztük be, amikor kis mikrobusz érkezett a ház elé. Oakwoodiak érkeztek. Annyian jöttek, ahányan csak elférték a kis buszban. Megálltak az ajtónk előtti kis teraszon, és gyönyörűen énekelni kezdtek. Egy nagy csokor virággal és kedves, szomorkás mosolyukkal köszöntöttek. Rövid időre jöttek csak be a szobánkba, és nem sokat beszéltek, inkább énekeltek vigasztalásunkra, hiszen az ilyen érzékeny lelkű emberek tudják, hogy vannak helyzetek, mikor a szó kevés, gyenge és ügyetlen. Távozásuk után nem sokkal Andreas Meyer telefonált. Már tudta, mi a helyzet nálunk. Szavai nagyon kedvesek és bátoritóak voltak. Elmondtam neki az oakwoodi testvérek iménti látogatását, amely mélyen meghatott, és csak azt tudtam hozzátenni, amit még egyszer régen hallottam, hogy a megváltást mi, emberek a részvét által tudjuk magunk között újra és újra megvalósítani. Ennek a szép igazságnak a megtapasztalását adta nekem ez az este. Igen, Éva, mondta Andreas búcsúzójában, ez valóban így van, csak a részvét vezetheti az embereket, hogy a megváltás mindig újra közénk jöjjön.

Ezt a mély résztvevő szeretetet érezhettük meg végig az alatt a rövid idő alatt, amit még Amerikában töltöttünk hutterita testvéreink közelében. Ezzel a csendes, kedves szeretettel és végtelen segítőkészségükkel vésték be szívünkbe emléküket.

Mihala Éva

Márczi Imre

A történelmi megértés új horizontja

Daniel Quinn „Izmael” című könyvéről

Az emberiség története egyetlen történet, de nem az egyetlen lehetséges történet — talán ebben lehetne összefoglalni az „Izmael” mondanivalóját. A könyv 1992-ben jelent meg az Egyesült Államokban, és ma már a Föld Napja Alapítvány jóvoltából magyarul is olvashatjuk. Nemigen lehet besorolni semmilyen hagyományos kategóriába. Regénynek rossz, elbeszélésnek hosszú, esszének lírai. Fikció, de nem tudományos írás. Talán filozófiai, pontosabban öko-filozófiai tanmesének lehetne tekinteni. Témája azonban véres valóság: Arról szól, hogyan pusztítjuk el az életteret magunk körül és ezzel lassan, de biztosan magunkat is. Quinn mellőz minden adatot és bonyolult levezetést. Helyette kitágítja a történelem hagyományos fogalmát. Az emberiség történetét a Föld és élővilága történetének részeként értelmezi. Felteszi a magától értetődő, de eddig szőnyeg alá söpört kérdést: Milyen alapon tekinti magát az ember az evolúció céljának, csúcsának? Hiszen biológiai adottságaiban semmi sem különbözteti meg az élővilág többi fajától — és mellesleg az evolúció sem ért véget! Az ember önkényesen teszi magát a legfelsőbb helyre.

Ez azonban nem volna baj, ha nem vonná ki magát az egyetemes léttörvények — jelesül a biológiai törvények — alól is. Magát a világ korlátlan urának tekintve feldúlja, kirabolja és pusztítja a többi fajt és azok élőhelyeit. Eltekint attól a csekélységtől, hogy ezzel saját létalapját is megsemmisíti.

Hogy fajulhattak a dolgok idáig? Quinn a zsidó–keresztény teremtéstörténetből indul ki — ez ugyebár az ember történetének kezdete. De sokkal több annál: A modern nyugati, civilizált ember önértelmezésének alfája is. Azé az emberé, aki a maga képére és hasonlatosságára kívánja átalakítani a Földet — mellőzve azt a kérdést, hogy mi is, ki is az EMBER igazán, és fittyet hányva arra, hogy átalakítható-e a Föld.

A gorilla — akinek a szájába adja gondolatait a szerző — világosan beszél: Az ember rossz útra tévedt, amikor ömegvalósítását a globális biológiai egységből való kilépéssel kezdte. A Kain–Ábel történet Quinn értelmezésében két életminta összeütközéséről szól: Arról, hogy az ember a földművelés révén elkezdett felhalmozni és ezzel a többi faj rovására szaporodni. A felhalmozókat, vagyis a mai fogyasztói ember elődeit Quinn „elvevőknek” nevezi. Nyomokban fennmaradt azonban a másik, a „meghagyó” minta is, melyet leginkább a primitíveknek tekintett kultúrák őriznek. Ezek a számukra adott élettérbe, illetve ökoszisztémába szervesen beleilleszkedve élnek ezerévek óta — és élnének további ezer évekig, ha az elvevők el nem pusztítanák őket. „A Meghagyók voltak az emberi történelem első fejezete. Hosszú, eseménytelen időszak volt ez — mondja Quinn — Az ő fejezetük az emberi történelemben körülbelül tízezer évvel ezelőtt véget ért azzal, hogy a Közel-Keleten megszületett a mezőgazdaság. Ez az esemény jelezte a második fejezet, az Elvevők idejének kezdetét. Igaz, hogy élnek még Meghagyók a világban, de ezek kort tévesztettek, régimódiak — olyan emberek, akik a múltban élnek, akik egyszerűen nem veszik észre, hogy az ő fejezetük az emberi történelemben véget ért. — Ez az emberi történelem általános formája, ahogy azt a kultúrában magyarázzák.”

Az élelmiszertermeléssel az ember ugyanis kivette az Isten kezéből az élet feletti uralkodás jogát. Azzal, hogy a gyűjtögetés helyett termelni kezdett, technikát hozott létre, függetlenítette magát a Gondviseléstől. Talán nem véletlen, hogy a világ legjelentősebb vallásalapítói, prófétái nagyjából akkor léptek fel, amikor az elvevő magatartás következményei mutatkozni kezdtek, és valamennyien az ember belső, szellemi, transzcendens távlatait igyekeztek kibontani és világosan elítélték az erőszakot, hatalmat, gazdagságot — ami akkor is, azóta is a termelés, technika, felhalmozás révén jön létre. Ez nem végzetszerűen tör ránk, hanem tudatos választás eredménye. Quinn könyvének is ez a motívuma: Egy magunk választotta, de ROSSZ történet, minta rabjai vagyunk. A dolgok tehát megváltoztathatók. Hogyan? A szerző sugallja a választ, de nem ad receptet. Vissza kell térni a Meghagyók történetéhez, ez nyilvánvaló; de közben nyolcezer évet tettünk meg a másik úton és létrehoztunk egy olyan világot, amely már szinte önmagától megy abba az irányba, amelybe beprogramozták. Ennek a világnak mindenestül rabjai vagyunk. Beépült tudatunkba, ezért alig vagyunk képesek arra, hogy feltegyük a kérdést: Nem lehetne másképp? Alternatívák kidolgozása pedig végképp meghaladja a fantáziánkat — ami azért is meglepő, mert még fellelhetők és ismertek azok a minták, amelyek a meghagyó magatartás szerint működnek. Az Izmael című könyv legfőbb érdeme talán az, hogy érthető formában teszi fel ezt a kérdést.

A szerző vallástól, világnézettől függetlenül írja könyvét. Teheti, mert témája, megfogalmazása felette áll minden felekezeti, dogmatikus szemléletnek. Ilyennek tapasztalja a valóságot, és felteszi a kérdést, hogy miért ilyen. Nem elégszik meg olyan általános válasszal, miszerint az emberi önzés vagy butaság lenne az ok, hanem kibontja ennek működési módját, rámutatva a kultúra, a tömegkommunikáció, a nevelés–oktatás szerepére is a világ jelen uralkodó mintájának fenntartásában.

Quinn könyve talán a legfelforgatóbb gondolatokat veti fel Jézus óta. Az összehasonlítás nemcsak azért kívánkozik, mert ugyanolyan radikális nemet mond a civilizációs mintára, mint Jézus „Én pedig mondom nektek...” kezdetű mondataival. Azért is, mert az emberi lét fennmaradásának, sikerének kulcsát mindketten ugyanabban az irányban mutatják. Lemondani a hatalomról, nagyságról, esztelen fogyasztásról. Egyikük sem optimista. „...ebben a kultúrában az emberek kizárólag azt akarják, hogy akkora hatalmuk és vagyonuk legyen az Elvevő börtönben, amekkorát csak meg tudnak szerezni. Fütyülnek rá, hogy börtön és fütyülnek rá, hogy elpusztítja a világot. — mondja Quinn. — Pedig nem a hatalom és a javak újraelosztása a döntő; sokkal inkább magának a börtönnek a lerombolása.” Ismerős szavak, nem? Valaki kétezer éve mondott már valami hasonlót: Térjetek meg — vagyis alakítsátok át tudatotokat, szabaduljatok meg a szokások bilincseitől és kezdjetek egy új, másfajta életet. Jézus a szerető Atya képében mutatta fel azt a végső valóságot, ami az ember létének igazi alapja, és megrajzolta azt az erkölcsi magatartást, ami az életet sikeressé teszi. Quinn csak ennyit mond: Az ember szabadon tagadja meg a lét biológiai törvényeit és ezzel elpusztítja a világot és vele együtt önmagát is. Hogy ez nemcsak erkölcstelen, hanem ostoba program is egyben? — Akinek füle van, hallja meg!

Márczi Imre Izmael-ismertetéséhez kapcsolódik **D. Quinn** *egy újabb írása, amelyet a GAIA Sajtószemle anyagából vettünk át*

Beszélj a gazdagságról!

Nem könnyű rajtakapni Kultúra Anyát a hazugságain — még számomra sem az, bár van ebben gyakorlatom. Ő azt tanítja, hogy jelen életmódunk az egyetlen lehetséges emberi életmód, s másféle utakon gondolkodni teljes időpocsékolás. Kultúra Anya a Meghagyó életmódot főleg a birtoklás hiányának a fogalmával jellemzi. A Meghagyóknak nincs műszaki tudásuk (nem igaz, de nem számít), nincs történelmük (ami van, a merőben történelem előtti), nem rendelkeznek a civilizáció nemes intézményeivel, nincsenek meg a lehetőségeik a gazdagságra és a fényűzésre, ami örömet okoz nekünk. Az itt fölsoroltak között az utolsó dolog Kultúra Anya legfurfangosabb fortélya, mert az első pillanatban mintha nem lehetne ellene érveket fölhozni. Még a nagyon szerény Elvevő háztartások is rendelkeznek olyan kellemes dolgokkal, amelyek elődeink számára csodálatosaknak látszottak volna és a Meghagyó emberek kultúrájával nem kapcsolatosak. Ilyen megvilágításban könnyű elfogadni azt az eszmét, hogy az Elvevők útja a gazdagság útja, és a Meghagyók osztályrésze a nyomor.

A válasz mindig csak az lehet, hogy ha ő a Semmi képét mutatja, keressünk Valamit. Ha ő a Hiány képét mutatja, mi mutassuk a Jelenlétet.

A Meghagyók útja nem a nyomor, hanem a gazdagodás útja, — de a Meghagyók gazdagsága nem a termékek gazdagságát jelenti, hanem az emberi segítség gazdagságát. Kultúra Anya sosem ad nevet olyan dolgok számára, melyeket nem képes meglátni, és amire nincs szó az angolban (és tudomásom szerint más nyelvekben sem): a segítségre. Ez nem bajtársiasság vagy barátság vagy jószomszédi viszony. Az eredetét nem lehet megtalálni a szeretetben vagy a könyörületben vagy a kedvességben. A Meghagyó társadalomban az emberek ugyanolyan okok miatt gondoskodnak egymásról, mint ami miatt az Elvevő társadalom emberei munkába állnak és foglalkozást választanak. A Meghagyó társadalomban az emberek nem azért gondoskodnak egymásról, mert szentek, hanem mert ez biztosítja azt, hogy mindenkiről gondoskodjanak. Ha ezt nem teszik, akkor a közösség eltűnik és senkiről sem gondoskodnak többé.

Ha egy család tagjai megbetegednek, akkor a többi család megosztja velük az élelmet, mert tudják, hogy egy napon ők is megbetegedhetnek. Ha egy gyerek megsebesül, akkor a legközelebbi felnőtt szalad, hogy segítsen rajta, mert tudja, hogy az ő gyerekének is szüksége lehet segítségre. Ha egy idős ember beteg lesz és segítségre szorul, a családja nem áll egyedül a gonddal. Mind osztoznak a terheken, mivel mindnyájan tudják, hogy egy napon nekik lesz szükségük arra, hogy terheiken osztozzanak. Aki segítséget nyújt, segítséget fog kapni.

Ez is egy gazdasági rendszer. Az alapja nem a termék, hanem a segítés. Így működik: →segíts→kapj segítséget→ stb. (az eredetiben körbe írva). Az Elvevő gazdaság pedig így: →termelj→vásárolj→ stb.

Mindenki tudja, hogy miként működik az Elvevő gazdaság, de nehezen hiszik el, hogy a Meghagyó gazdaság is működik. Ezért az Elvevő gazdagság sokkal jobban látható, mint a Meghagyó gazdagság. A termékeket le lehet fényképezni, becsomagolni, kirakatba rakni — de a segítséget nem. Sok más különbség van e kétféle gazdagság között.

Az Elvevő gazdagságot be lehet zárni, le lehet lakatolni, de a Meghagyó gazdagságot nem. Ezért az Elvevő gazdagság benne rejlő módon szétválasztó. A házam bezárt ajtaja mögött van az én bútorom, az én készülékem, az én tévém, a rádióm, számítógépem, könyveim, lemezeim, ruháim. Én dolgoztam értük, én kerestem a pénzt rájuk és senki más a világon. Ez választóvonal mások és én, a mások dolgai és az én dolgaim között. Minden Elvevő nemzet a világon megerősíti ezt. A Meghagyó gazdaság, ezzel szemben, nem szétválasztó, hanem benne rejlő módon egyesítő.

Az Elvevő és Meghagyó gazdaság egymás tükörképei. Az Elvevők gazdagok termékekben, de szegények emberi segítés dolgában; a Meghagyók gazdagok emberi segítésben, de szegények a termékekben. Vegyük azonban észre: Az Elvevők hangosan és vég nélkül panaszkodnak gazdasági rendszerük hiányosságai miatt, de az antropológusok szerint a Meghagyók (ameddig a kultúrájukat nem aknázta alá az Elvevőkkel való kapcsolat) figyelemreméltóan elégedettek a sajátjukkal.

Legutóbbi tanulmányomban leírtam, hogy a Meghagyók a bölcsőtől a sírig biztonságban élnek. A biztonság nem a jellem nemességéből fakad, hanem annak az eredménye, hogy évmilliárdok evolúciója alakította a közösségeket. Röviden, azok a közösségi szerkezetek, amelyek nem biztosítják a tagjaik számára a bölcsőtől a sírig tartó biztonságot, nem maradnak fenn. Az általunk ismert szerkezetek fennmaradtak. Olyanok, amilyeneket ismerünk — fennmaradtak, mert dolgoztak.

Sok olvasó tudni szeretné, hogy ez a „bölcsőtől a sírig tartó biztonság” nem az én túlzásom-e? Biztosíthatok mindenkit, hogy nem. Valóban, egy kissé meglepő, hogy a Meghagyó népek ekkora biztonságban élnek. Végül is ezt a biztonságot élvezi minden faj, amelynek tagjai közösséget képeznek. Ezzel a biztonsággal rendelkeznek a kacsák, tengeri oroszlánok, szarvasok, zsiráfok, farkasok, darazsak, majmok és gorillák (hogy a milliónyi közül csak néhány fajt soroljak föl). Fel kell tételezni, hogy a Homo habilis faj egyedei is rendelkeztek ezzel a biztonsággal, különben hogyan is maradtak volna fenn? Van-e bármiféle okunk, hogy kételkedjünk abban, hogy a Homo erectus faj tagjai is biztonságban voltak, ha kialakult belőlük a Homo sapiens?

Megvolt ez a biztonság a Meghagyó társadalmakban a jelen pillanatig. Csak az Elvevő társadalmakban vált ritkává, ott csak az előjogokkal rendelkező keveseké.

Az Elvevő társadalmakban a segítséget a segítségnyújtók hivatásos csoportja adja — fizetségért. Ha pl. anyád beteg lesz, akkor közösséged nem gyűlik össze, hogy megossza veled gondozásának terhét. Fizetned kell a gondozásáért és minél többet fizetsz, annál jobb gondozást kap az anyád, és annál kevésbé súlyos a saját személyes terhed. Ez érvényes más esetekben is. A Meghagyó társadalomban ez a segítség a közösségben mindenki rendelkezésére áll, önmagától és ingyen. Az Elvevő társadalomban, ha nem fizetsz, nem kaphatod meg.

És mindig fizetünk érte. Nincs időm vagy hajlamom ilyen kutatásokra, de érdekes volna tudni, hogy mennyit fizetünk azokért a segítségekért, amelyek a Meghagyó társadalmakban ingyenesek. Minden szolgáltatást, amiért mi fizetünk, a Meghagyó közösségek tagjai ingyen kapnak, az jár a közösség minden tagjának. A segítségnyújtók hivatásos osztálya nem létezik, vagy csak igen csekély; a legtöbb sámán nem azzal „keresi a kenyerét”, hogy gyógyít vagy vallásos szertartásokat szervez, s a törzsi vezetők sem mint politikai vezetők „keresik a kenyerüket”.

Az emberek néha megkérdezik, hogy nem lehet-e eljutni a Meghagyók életmódjához, egyszerűen kidobva az Elvevőkét a semmibe? A válasz — nem, mert a Meghagyó életmód nem semmi, hanem gazdaság(tan), másféle gazdagságon és másféle gazdasági cserén alapuló gazdaság: nem termék a termékért, hanem segítés a segítésért.

Ha szeretnéd megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy miként lehet elmozdulni közösségedben a Meghagyó életmód felé, ne arra összpontosíts, hogy föladd az Elvevő gondolkodást. Akkor valami negatív dologra összpontosítasz. A Meghagyó életmód nem az Elvevő gondolkodás hiánya, hanem valami másnak a jelenléte, a segítés jelenléte.

Úgy sejtem, hogy nem tudjuk újra föltalálni fokról fokra a magunk számára a Meghagyó segítési rendszert úgy, hogy a saját közösségünkben dolgozunk és építünk egymás sikereire. Kaptam egy sor bátorítást, de még senki sem írt arról, hogy megkísérelt valamit. Gyanítom, hogy az a gondolat, hogy ajánljunk fel akármilyen segítséget valakinek, idegessé teszi az embereket. Rendben. Ne kezdjük azzal, hogy fölajánlunk valakinek valamit. Kezdjük azzal, hogy nyilvánosságra hozzuk az egész dologgal kapcsolatos félelmeinket és fenntartásainkat. Ha elkezdjük, előre jutunk.

Szánjunk erre egy esti beszélgetést. Hadd javasoljak egy napirendet:

1. Érzésed szerint milyen gondjaiddal vagy leginkább egyedül? (Nem szabad törölni, elutasítani semmiféle választ.)

2. Anélkül, hogy képzelőtehetségeteket megzabolázná tok (nem kell ésszerű keretek között maradni), gondoljátok el: milyen segítséget tudtok elképzelni, amit másoktól kaphattok?

3. Hogyan éreznétek magatokat, ha másoknak fölajánlanátok azt a segítséget, amelyet tőlük szeretnétek kapni?

Ez természetesen csak a beszélgetés kezdete, a folytatást jó lenne közölni ebben a lapban.

TARTALOM

Tanulmány
Isabella Campbell–Wessig 8–10
Reflexió
Pintér Zoltán: A magyar zsidókról 4–5
Harmadik világ
Csiky Lajos: Karácsonyi ajándék az éhezőknek 6–7
Családi oldal
Simándi Klára: Gábor könyve 11–14
Novella
Johannes Mario Simmel: Bohóckönnyek 15–16
Gyerekeknek Moha-mese
Ugribugri fortélya 17–18
Erőszakmentesség
Kovács László: „Teljes megtagadók" 19–21
Egyházreform
Benno Bühlmann: Próféta és lázadó 22–23
Nyílt levél a Magyar Püspöki Karhoz 23
Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 24
Elmélkedések
Barcza Barna: Jézus lelkisége 2–3
Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 25–29
Környezetvédelem
Márczi Imre: A történelmi megértés új horizontja 30
D. Quinn: Beszélj a gazdagságról! 31

Felhívás!

Kérjük azokat az olvasóinkat, akiknek év végén lejár az előfizetésük, hogy időben újítsák meg azt.

E számunk természetfotóit **Szendrő Szabolcs** *készítette.*

Szendrő Szabolcs 1946-ban született Gödöllőn. Az általános iskola elvégzése után Budapesten kezdett járni a Vasútgépészeti Technikumba. A második év végén egy vonatbaleset következtében a bal lábát térd alatt amputálni kellett. Mivel nagyon szerette a sportot, 1965-ben elment kajakozni a BKV Előrébe. Akkor még azt gondolta, hogy ez az egyetlen sportág, amit fél lábbal is űzhet. Több évi I. osztályú versenyzés után kevésbé sikeres házasság következett. Válás után a hegyek nyújtottak neki menedéket. Először túristaként járta a környező országokat, majd 1980-tól az OSC hegymászója lett. A Tátra, az Alpok, a Kaukázus, a Pamír és az Andok csúcsai után 1988-ban már Alaszka legmagasabb csúcsán állt. 1989-ben járt először a Himalájában, ahol a Kedar Dome eddig még megmászatlan keleti falára jutott fel Ozsváth Attilával. 1990-es magassági rekordja 8201 méter, ami a Cho Oyu csúcsát jelentette.

Életszemléletére jellemző a következő kis eset. Amikor igen kedvező áron juthatott volna hozzá jelenlegi nagyszerű Mamiya 645-ös fényképezőgépéhez, az 50 ezer forintos vételárra még több mint 20 ezret ráalkudott. Ennyivel drágábban vette meg, mivel tudta, hogy üzletben mi az ára, és nem akarta, hogy az eladó – egy barátja – rosszul járjon.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát.
Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

V/6. (28) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok" megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.
Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest,
Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1995-re (postaköltséggel):
Belföldre: 360 Ft,
10 példánytól (példányonként) 312 Ft;
szociális előfizetés
(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 252 Ft
(postaköltséggel együtt).

Külföldre:
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 360 Ft;
egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.